PETRI BUNGI BERGOMATIS NUMERORUM MYSTERIA EX ABDITIS...

Pietro Bongo, Giovanni Battista Coccini

Digitized by Google

14
15-I
1

NAZIONALE
BIBLIOTECA
204
19
E
21
CENTRALE V. E. II
ROMA

14-15-I-1

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

73.3.8
B
54

Digitized by Google

204.19.E.21

Digitized by Google

Digitized by Google

PETRI BVNGI
BERGOMATIS
NVMERORVM
MYSTERIA

Ex abditis plurimarum disciplinarum fontibus hausta:

OPVS MAXIMARVM RERVM Doctrina, & copia refertum. In quo mirus imprimis, idémq; perpetuus Arithmeticæ Pythagoricæ cum Diuinæ Paginæ Numeris consensus, multiplici ratione probatur.

Postrema hac editione ab Auctore ipso copioso Indice, & ingenti appendice auctum.

BIBLIOTECA PECAE

Illustrissimo Viro, Virtutum omnium, ac disciplinarum genere ornatissimo
RANVTIO GAMBARÆ
Comit. Virolæ, &c.

Bibliotheca Coll. Rom. e Legato
Ex Lib. Soc. Jesu Joannis Cocini

LVTETIÆ PARISIORVM,
Apud MICHAELEM SONNIVM, via Iacobæa; sub Scuto Basilienſi.

M. DC. XVIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO VIRO,

AC MVNIFICENTISSIMO

LITERARVM

MÆCÆNATI

RANVTIO

GAMBARÆ

VIROLÆ COMITI,

Cominus Ventura Typographus. S. P. D. Ed. 1583

QVA lege flumina cuncta, vel amplissima in mare confluunt, vbi tandem veluti in propria sede quiescant: eadem planè quęcunque, aut à grauissimis Scriptoribus in lucem eduntur, aut à Typographis noua editione diligentiùs recognoscuntur, ad celeberrimam illam tuam, omni librorum genere, ac copia refertam bibliothecam referenda duco: quam quidem legem, mihi in primis, dum tertiò hoc opus PETRI BVNGI omni doctrinæ varietate insig ne meis typis excudo, sanctè co-

Digitized by Google

lendam existimo, ita inductus tum legis ipsius æquitate, tum præcipua quadam mea in te ipsum obseruantia. me enim iampridem allexit ad tui amorẽ, ac cultum, tuarum fama virtutum illustris, ac constans, quę iam compleuit loca omnia prędicatione, & omnium animos admiratione: quare cum in illa cura versarer, vt aliquam tandem inirem rationem, qua meam hanc in te voluntatem, & animi addictionem tibi testificarer, visum est faciendum, vt hoc tibi munus offerrem, ita fore intelligens, vt non solum hoc tibi patefacerem animi mei studium, sed etiam Auctoris immortalitati mirum in modum consulerem. Quemadmodum enim augustissima Familia tua, vel tantorum Heroum, præcipue verò duorum S. R. E. Cardinalium claritate Illustrissima, mirificè tamen claret virtute, & amplitudine tua: ita factum iri video, vt opus istud, etsi ipsa rerum, & sententiarum grauitate satis ipsum per se clarere videatur, tui tamen nominis maximè illustretur splendore, nobilitetur gloria. Tu igitur, Vir illustrissime, librum istum, qui cum sua sponte veluti fluuius in mare, in tuam fertur bibliothecam, tum me ipso dirigente, mei in te animi testificandi caussa recta ad te tendit, hilari fronte susci pe, meque tuo famulatui iampridem addictum in tuam accipe clientelam. Ego autem Deum nunquam non precabor, vt omnia tibi fortunet. Vale.

Iosephi

Digitized by Google

Ioſephi Vnicorni Bergomatis.

Dum Numeri in Sacris numeras Myſteria verbis,
Enumeras laudes, optime BVNGE, tuas:
Fallor, non numeras, Numerus numerare videtur,
Attamen innumeras quî numerare poteſt?

Digitized by Google

Opus hoc à grauiſſimo Petro Bungo Bergomate de Numerorum myſterijs eruditè conſcriptum pro mandato mihi munere, iuxta noui Indicis regulas examinaui, & cum nihil inuenerim, quod Catholicæ fidei repugnet, hac mea inſcriptione iterum prælo mandandum cenſui. Die 4. Aprilis. 1614.

F. Zacharias Bergomelius Carmelita Sac. Theolog. Doct. Sanctiſſ. Inquiſitionis conſultor, ac librorum cenſor.

Ludouicus Brigientius Canon. S. Theol. Doct. & Prothonot. Apoſt. pro Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Epiſcopo Io. Emo.

F. Silueſter Caſtilion. Inquiſ.
Horatius Federic. Vic. Gen. } Imprimatur.

Digitized by Google

BONGORVM.

INSIGNIA GENTILITIA

A IOSEPHO BANNOTIO

paucis explicata.

QVÆ terris Bona ſunt, nullum quæ terminet æuum,
Nulláque non ſeruent numina, digna puta.
His ſua bellipotens det ferre inſignia Mauors,
Claraque pugnaci parta Trophæa manu:
His ſua Mercurius Talaria cedat, & Ora,
Quaque potens Virga Tartara, & Aſtra mouet:
Iam BONITATE diu claret GENS BONGA, Beauit
Nomine quam BONITAS, ſtemmate vterque Deus:
Floruit hæc armis, populos domitauit, & Vrbes,
Prudentum nituit, Pontificúmque toga.

Digitized by Google

En vtrumque notat color hoc discrimine iunctus,
Mente notat claros Luteus, Ense Ruber:
Indicat hæc eadem, crinito quæ eminet ore
Virgo vtroque potens squamea colla gerens:
Monstrat vtrumque vomens violentas vndique flammas
Quas cohibere nequit multo Adamante globus.
Hisce BONIS auctam, seruent ô secula GENTEM
Cesserit vt BONGIS Nomen Honósque BONI.

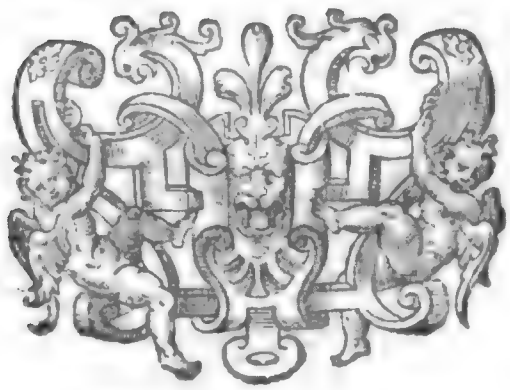

Digitized by Google

M. PVBLII FONTANÆ.

Virgineo quiſquis ſublimi in caſside vultu
Stare vides Colubrem, ſuſpenſum pectore toto,
Egregiæ gentis referentem inſigne decorũ,
Inuentum ne crede nouum: nec vana mouentem
Artificem finxiſſe putes: nam conſcia cœli
Virtus, ſe magno terrarum corpore miſcens,
Ipſa hac vitali voluit me veſcier aura,
Humanúmque efferre caput, tum cætera campo
Serpere, & innocuo ſinuare volumina tractu.
Talis eram, cum me gelidi ripa aſpera Rheni
Gramineo in campo bibula protrudit arena:
Et cum Belga ferox, atque ipſo hoc nomine tanto
Debaccata iugis, ſtupuit Germania monſtrum.
Quid vero portendam homini, dum neſcia turba
Scitatur, certumque foret me fata profari,
Fatidicam dixere, & adhuc mihi fama ſuperſtes.
At nunc mira mei, galeæ quæ fulget, imago,
Deſuper incumbens apice criſtiſque decoris,
Emeritum proauum atque atauum teſtatur honorem:
Atque ipſum profert ſubluſtri in luce videndum.
Ergo vbi iam lætóque ſolo, cœlóque ſalubri,
Conſedere duces, Germano è ſanguine BONGI,
Rémque ſimul patriam, & fortunæ aduecta prioris,
Compoſuere loco, ſibi quas gens aſpera bello
Finibus Italiæ extremis molimine multo

Impoſuit claram ſummis in collibus vrbem,
Vrbem, quam dexter montano vortice Brembus
Perſonat, & læuo præcingit Serrius amne;
Explicor ante fores, clypeo ſublata coruſco,
Extructæ domus; hinc ſeni diſcriminis vmbo
Alternè effulget, diſſectus purpura & auro.
Nec Deus huic ſigno nec tantis defuit orſis:
Sedulitas, virtúſque virum, quos ipſa ſub auras
Maſcula progenies longo tulit ordine, ad altas
Euexi ſortes at auos magnóſque nepotes.
Nam tum Marte graui, tum docta Palladis arte,
Et fructu ingenij pariter, pulchróque labore,
Aeternum peperêre ſibi patriæque decorem.
Publica manſuris teſtantur nomina faſtis,
Quos ignes BONGI, patrijs quæ incendia muris
Depulerint, toto fureret cum Inſubria bello.
Quin, vbi iucundo fulſit Pax aurea cœlo,
Hæc opibus gens vna ſuis ad mœnia ciues
Attollenda vocat: ſulco tum protinus acto
Murorum erigitur moles; turritaque cingunt
Pergama ſeptenis eductam in collibus arcem.
Dicite prærupta, veterum veſtigia, turres,
Vos etiam ſtantéſque minæ, & decorata vetuſtis
Saxa notis (modo ſi vobis tritonia Pallas
Æqua eſt, nec iam ſola fouens noua mœnia curat)
Dicite nam quoties armato milite BONGI
Decurrêre ingis primi; quotiéſque ſubactis
Hoſtibus ad portas parto redière triumpho.
Ipſa ſitu longo ſuſpenſa inſignia monſtrant,
Vt proceres inter primos moderamine multo
Proſpicerent vrbi, & certa ditione tenerent.
Hæc non inſidijs rerum ſibi ſumma poteſtas,
Per tot ducta viros, tantos ſeruata per annos,
Aduenit; ſed ſola animi virtute parârunt;
Dum patriam curare manu, blandóque fouere
Conſilio certant; dum nec prudentia metas
Vllo vſu recipit, patrum dum facta nepotes
Egregióſque actus generoſis actibus implent.
Hæc vos, tum vultu Virgo, tum cætera Serpens,

Et clypei fuluis illucens purpura zonis,
Innuimus, ſigno hæc eadem prætendimus vno.
Felices Serri ripæ, colléſque beati,
Luce quibus tanta magnum ſpectaſſe Robertum
Contigit, & charos tam ſancti patris honores,
Cum ſacrum illius tegeret pura infula crinem.
Quæ pietas? quæ tanta fuit ſolertia menti,
Sacrorum vt leges ſtarent? vt debitus aris
Cultus iret? cura vt nullus teneretur inani?
Ille quidem ſummaſque ædes, auguſtáque templa,
Erexit; cœtúſque itidem ſacróſque miniſtros
Addixit templis, & magnis cenſibus auxit.
Saluete, Heroes, meritis ingentibus aucti,
Vos non vlla patrum ſummorum gloria flexit;
Maieſtas non vlla potens, non ora tyranni,
Terruit inuictos animi, mandata ferentes,
Seu pacis belli - ve forent ea munia. non te
Antoni, pulchro non te, Federice, volatu
Fama vnquam ſileat, duo fortia pectora. longe
Lactanti vox clara ſonat, qui fulmina belli,
Qui Venetum tormenta vnus, terráque marique
Et premere & tonitru poterat diſploſa ciere.
Te vero, decus Italidum, quæ ſæua pudicam
Euicit pietas? Vt ſancti iura pudoris
Serues, immeritum violaſti vulnere pectus.
Quæ tibi vis animi? tantum ne ante ora Tyranni
Auſa nefas Virgo? collapſam ipſe horruit hoſtis,
Abſtinuitque manu, & greſſu ſuſpenſus inhæſit.
Sed non te hoſtili mucrone, Antonia, dextra
Induis: aſt ſpecies manibus ſeſe altior ipſis
Numinis inſinuans, ardórque arrectus honeſti,
Dedecoriſque timor pudibundo in corde volutus
Hauſit virgineum crudeli funere corpus.
Vos, quibus integri mores, & candida mens eſt;
Dum ſimul in melius referunt ea facta nepotes;
Et buſtum palma, & multa decorate cupreſſu;
Liliáque, violáſque date. Ecquæ nã immemor ætas
Famæ iſtius erit? ſiquidem pro nomine tanto,
Et ſobolis caſtæ, atque ipſo virtutis amore,

Stat pietatis opus, mediæque attollitur vrbi;
Námque huius si quæ est generis quæ fœdera lecti
Virgo ineat, dulces adytis seu destinet annos,
Intemerata colens diuos, hanc optima Petrus
Et meritis ingens, & veri sanguinis hæres,
Munera iussit habere, argenti pondus & auri;
Hoc tabulæ, hoc memori testantur Stemmata saxo.
Sed Iouis imperijs, quæ iam mihi reddita vox est,
Phœbigenæ studio, atque ipsius numine Phœbi,
Substrahitur sensim: mittam quæ plurima fando
Enumeranda forent. Tu, cui mens conscia rerum,
Diuitijsque animosa suis opera omnia lustrat,
Et datur immensum cœlum affectare potestas,
Illa fera Petre, attexens & facta Parentis
Magna tui, vt penitus terris Orator ad Arctum
Disita regna adijt, Romani iussa facessens
Imperij, vtque acies campo direxit aperto
Dux belli toties; vtque ille vno ore sonaret
Tot voces hominum, tot mores mente teneret,
Quin etiam prudens iam tot per tempora clausos
Thesauros retine, vt, quæ animo se condidit vno,
Nobilitas, virtúsque tuorum, & gloria patrum,
Fortius eniteant; velut inter nubila cœli
Erumpunt radij, lætúsque aperitur Apollo.
Sic quæ Panthoides, Samiæ tellurus alumnus,
Arcana inuoluit numerus, docuitque tacendo,
Conticeant secum proprijs damnata tenebris;
Téque vnum noscant, téque vnum secula discant.

ANTONII MARIÆ AVGVSTI BERGOMATIS.

AD PETRVM BVNGVM Eccleſiæ Bergom. Seniorem Canonicum & Cantorem.

PLurima ſi quis erit charæ qui debeat Vrbi;
Tu debes patrio plurima BVNGE ſolo.
Si cuius proauos vocet armis Patria claros;
PETRE, tuos ſolum Patria Bunge vocat.
Si quis, quem clarum geſtis Vrbs reddat auorũ;
Solus, quem decoret Bergomon, alter eris.
Si quis, nobilitate, ſuæ, quod clareat, Vrbi
Debeat; ingenuus debita Bungus habet.
Si quemquam ingenuis ſelectum Patria ciuem,
Artibus excoluit; tu Petre ſolus ades.
Bergomon, inſignis toto vt colereris in Orbe
Fecit; vt alta petas Bergomon aſtra facit.
Te tua demeruit tantum ſibi Patria Bunge:
Quantum Arpinatem martia Roma ſibi.
Nobilis illa negat ſuperari, Bunge, voluntas,
A patria meritis, officijſque tua.
Acceptaſque vices adeo officioſa rependit:
Vt ſibi eam fuerit demeruiſſe parum.
Laudibus attollis, diademate Bunge perenni,
Cingis; & egregio nomine ad aſtra leuas.
Bergomon infandi manibus gens priſca tyranni,
Stirpis origo tuæ: texerat enſe ferox.
Vendicat ereptum priſcam madefacta cruore,
In libertatem; municipeſque fouet.
Alta ſuo haud tantum Sicyonia debet Arato;
Annibali Pæni: Priamidæque Phryges.

Digitized by Google

Bergomon Vrbs quantum Bungæo debet amori,
Quo viguit, creuit, denique tuta fuit.
Tu modo priſcorum qui facta imitaris Auorum:
Æterno Patriam munere Bunge reples.
Nomine ſi qua fuit reliquas quæ intermicet Vrbes:
Nomine ſola tuo Bergomon alta micat.
Inclyta ſi qua fuit reliquis virtute ſuperſtes:
Vrbs; tua nunc per te Bunge ſuperſtes erit.
Sordida cum populos miſerè detorquet egeſtas;
Vndique collectis dextera præſtat opem.
Cum fœcunda Ceres fructus mortalibus aufert;
Qui tua non adeat limina nullus adeſt.
Grandia virtutum ſi ſtemmata dantur Athenis;
Per te Bergomeis nobile ſtemma datur.
Vnica Muſarum laus, exſtas, gloria, ſplendor,
Immortale decus, præſidiumque ſalus.
Quicquid docta tenet, cognoſcis, turba Sophorum;
Cognoſcis quicquid Bunge Mathema docet.
Solus Theſpiadum ſacro modulaminis hauſtu:
Pectora repleſti, vate docente Deo.
Munera pro patria hæc pretioſa expendis honore;
Vt decet ingenuos, ô Petre Bunge, viros.
Serta ferant omnes; Bungi redimite capillos.
Lætus, is, populus voce, triumphe, canat.
Compita carminibus repleant, & tympana pulſent;
Suſpendántque cauis pendula dona tholis.
Indomiti ſilices Bungorum geſta recenſent;
Et Petrus eximium nomen ab Orbe ferat.

PETRVS POSTEKALSKI.

Quis neget en iterum, poſt ſæcula longa, dolorem
Immenſum cerebri ſuſtinuiſſe Jouem?

Digitized by Google

Quo rurſum, vt liber fieret, ceu Pallada quondam,
Nunc Heroa PETRVM *in lumina dia tulit,*
Ornatum ſtudijs, virtute, & rebus honeſtis,
Palladis vt fratrem noſcere iure queas.
Palladis ingenium nam toto vt fertur in Orbe,
Sic Petri ingenium maximus Orbis amat.
Pallas Pieridum genitrix ceu dicta ſororum eſt,
Pieridum genitor dicitur eſſe Petrus.
Cælibe ceu vita Pallas, ſic Cælibe Petrus
Gaudet: ſit ſtudio tutus vterque pio.
At cum tale decus Petro, cum gloria tanta,
Tantus & immenſi ſurgat honoris apex.
Aut ſummi Petrus Iouis eſt generoſa propago,
Aut Iouis alma Petro filia mater erit.
Nam licet hæc cerebro cæleſtia munera prompſit,
Ille dedit rari ſæpe laboris opus.
Tale tamen nunquam lucis prodiuit in auras,
Palladium cerebrum quod peperiſſe putes:
Quale Petrus, ſoboles non inficianda Tonantis,
De Numeris profert nobile dogma pijs.
Nobile dogma, prius non vllo tempore viſum,
Non prius in Phœbi lumina clara datum.
Fœlix ſorte tua, fœlix qui dignus haberis,
BVNGE Iouis dici filius atque nepos.
Fœlix magnorum myſteria ſacra Deorum
Qui pandis, Superûm conciliiſque præes.
Semper honos, nomenq; tuum, laudéſque manebunt,
Dum current vndæ, dum vehet aſtra polus.
Seraque poſteritas quotics tua ſcripta videbit,
Incendet ſobolem talibus ipſa ſuam;
Laudetur, vigeat Bungus, relegatur, ametur,
Bungus diuinas qui patefecit opes.

HIERONYMI MONETÆ
MEDIOLANENSIS
Hexasticon.

Si quæ Panthoides numeris myſteria clauſit
Voluas, nil numeris tetrius eſſe poteſt:
At ſi quæ Bungus numeris arcana recluſit
Spectes, nil numeris clarius eſſe poteſt.
Vincere quid ni igitur Samios dicaris honores?
Tu lux Bunge nitens, nox magis ille fuit.

ALEXANDRI MONETAE
Mediolanenſis
HEXASTICON.

Pythagoram merito quondam eſt venerata vetuſtas,
Miram quod numeri vim prior apperuit.
Aſt en Pythagoram iſta nouum nunc protulit ætas,
Cui magè quàm veteri iure ligata manet.
Tu Bunge ille es, qui numerûm myſteria pandis,
Claudunt quos grauido Biblia ſacra ſinu.

IOANNES BONVS
NOVARIENSIS.

Si, dum ſenſa aperit numerorum myſtica Bungus,
Te à Bungo victum dixero, Pythagora.
Quid reſponſurus ſis per tua dogmata, noui;
Quæ nunc in Bungo eſt, ipſa mea eſt anima.

Idem in Zoilum.

Zoïle ne aſſuetis clamoribus obſtrepe: tradit
Hic ſua, ſi neſcis, dogmata Pythagoras.

Digitized by Google

IO. BAPTISTÆ MAGENI
BERGOMATIS.

Carmen.

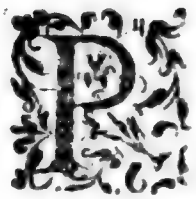

Hœbe nouos plectro lætus qui pandis honores,
Orbique profers lumina.
Aonidum cœtus deno qui perficis orbe,
Orras & tua præſentia.
Pelle procul turbam, vulguſque hinc pelle profanum,
Veterno putri deditum.
At ſi quem doctas iuuat exercere per artes
Mentis vires Palladiæ,
Te Duce iucundo numeroſa volumina noſtri
Doctoris legens perlegat.
Inuide quid rabido laceras hæc munera dente,
Magnis oblata Patribus?
Cur fruſtra natum dicas, aut viuere fruſtra,
Cunctis bonum quem noueris?
Quem ſæuus durum nullus fregit labor, aut quem
Nunquam vicit inertia?
Inſomnes nunquam ſpreuit qui ducere noctes,
Curis qui nunquam vacuus?
Quales aſtra ſuper maiorum rettulit ætas
Virtute cinctos inclyta.
Quod patriæ, quod amicis, quodque ſodalibus ortos,
Sibi non ſolis noſcerent.
Vnde triumphales currus, ac vnde trophæa,
Parta prius victoria,
Pyramides, ludos, turres, ſublimia templa,
Fumantia ijſque altaria,
Inſignes ſtatuas erexit marmore & ære
Regina Roma gentium.

Heroas ſic viſa ſibi, ſic tollere Martes,
Sic atque magnos Principes.
Emeriti dignos Petri nunc eſſe labores
Bongi neget quis laurea?
Abdita qui numeri reſerans arcana, receſſus
Oſtendit nobis myſticos;
Vnde haurire queat verum ſibi quiuis honorem,
Quamuis artem præ ſe ferat,
Cuius fama vigens totum cum ſparſerit orbem,
Suis adaucta laudibus.
Quid mirum cælo noua ſi qua refulſerit & lux
Miro, nouóque lumine?

DE MYSTERIIS NVMERORVM.

Poſtquam ſtelligeras arces, terraſque, fretumque,
Condidit Altitonans, pecudéſq;, hominéſque creauit
Tantum opus æterno placuit feciſſe parenti,
Sed placuit feciſſe hominem, magis omnibus vnum,
Qui formæ ſpeciem diæ vultumque referret,
Cuique ipſe æternus Cæli in regione paraſſet
Sedes, atque iterum vitam poſt fata dediſſet
Hunc vt diuinum melius monſtraret amorem
Cunctis præpoſuit rebus, terræque, marique,
Aëriiſque plagis, magnaſque vt ad æthera mentes
Erigeret, ſolum fecit ratione vigere:
Promptius hoc vt perficeret, quid celſa polorum
Tecta tenent, quid terra ſinu, quidque æquora claudunt
Omnia noſſe dedit numeris, tellure relicta
Quorum præſidio totum percurrere Olympum,
Infixaſque polo ſtellas, igneſque vagantes
Corporis obtutu poſſet, mentiſque tueri.

Digitized

His fretus Samij atque Itali doctiſſimus orbis
Naturas rerum denſo caligine tectas,
Humanoſque animi penetrauit acumine mores:
Quin etiam aërias oras, animoque rotundum
Percurrit cælum, & ſtellas numerare nitentes
Sciuit, quidque ferat verſo temone Bootes,
Quidue Arcti, quidue enſe ferat metuendus Orion.
Cætera quid memorem, ſtellatum acuerat agmen
Per numeros, & quid cælo quæque aſtra notarent:
Hinc illum imparibus numeris aptaſſe videmus
Naturæ formas varias, alijque viciſſim
Materiam ſophiamque omnem ſtatuiſſe ſub illis.
An quæcunque petunt ſenſus, fugiuntue, nec vlla
Vi, niſi cæleſti capiuntur mente Sophorum
Ille Deus non ſub numeris myſteria duxit?
Sed moror innumeros numerans ex ordine fructus
Quos numeri pariunt ſolus queis optimus auctor
Eſſe Deus voluit, ſacrataque verba repleri
Quæ veteres quondam diuino lumine vates
Afflati varias ſparſerunt voce per oras.
Quare quò præſtant fluxis cæleſtia rebus,
Hoc etiam numeri, queis pagina ſacra coruſcat
Præ numeris, qui ſe naturæ in mole recondunt
Nam quæcunque globo terræ clauduntur in amplo
Formata ad ſolam numerorum dicere formam
Haud dubitem, tua poſt monimenta Auguſta, Boëti.
Quattuor hinc elementa ſui primordia ſumunt
Principij, telluſque, aërque, igniſque, fretumq;.
Hinc & ver cinctum viridanti tempora ſerto,
Frugifera hinc æſtas flauos decorata capillos,
Hinc Autumne gerens fructus mortalibus ægris
Omnigenos, & Hyems brumalibus horrida villis

Principium trahis, hinc vasti conuersio cæli.
Denique syderei summus moderator Olympi
In numeris terras fluctusque incluſit & astra:
Quos semel humanæ ferret pro munere genti.

PETRI RONCALLI

IOAN. MARTINI FIL.

Octasticon.

Quamuis mortali claudaris carcere Bunge,
Audes per superas attamen ire domos:
Stelliferos axes animo specularе profundo,
Et quid portendant sydera cuncta, tenes.
Quicquid & antiqui quondam cecinere Prophetæ,
Non latet ingenium, maxime Bunge, tuum.
Sic cæli potius quàm diceris incola terræ,
Corpus habet terras, spiritus astra colit.

D. GVLIELMI DE FRANCHIS

ROMANI.

Monachi Vallis Vmbrosæ.

דַּ עַךְ זְחִיר נְנהוֹן
הַ סְפִירוֹת הַגְּדוֹלוֹת
אֵת תִּבְקֹשׁ הַשְּׁחָקִים
אֵת תִּלְמֹד לַ נְּעָרִים
סִפְרֵךְ מְלֵא פְּלָאוֹת
כָּל- אֲשֶׁר טוֹבוֹת בְּחָכְמוֹן
וַ אֲנִי לֹא טוֹב לְסַפֵּר
לִי אֲשֶׁר אֵת- זֹאת אֲדַבֵּר

כִּ אֲשֶׁר חִפֵּשׂ תְּחִלּוֹן
בֹּל בְּרוֹב חָכְמָה וּבִינָה :
עִם אֲשֶׁר תַּחְתָּיו נִגְּ יְדִים
לַ עֲשׂוֹת סוֹב עִם אֲמוּנָה :
יֵשׁ בְּךְ כָּל- מִין לְשׁוֹנוֹן
גַּם סְפִירוֹת גַּם נְגִינָה :
כָּל- יְקָר לָכֵן תְּכַפֵּר
כִּ חָכְמִים אָת מְכוּנָה :

AD BENEVOLVM Lectorem.

QVod nil ferè iucundius pleriſque videatur, quàm aliena loqui, & aliena curare, (ſunt enim vitia maxime communia, inuidia, maleuolentia, obtrectatio) diu multumq, dubitaui, num meas has qualeſcunque lucubrationes naufrago aliorum iudicio committerem. Nam præterquã quod improba quorundam cenſorum impudentia eouſque proceſſerit, vt Pythagoricam diſciplinam, Mathematicaſq; ſcientias, & ipſam etiam Theologiam ludibrio habeat; vt Philoſophiam omnem ex malo exiſtimet ſe in hominum concilia inſinuaſſe, ſapientiæque ſtudia, ingenij iactantioris ſomnia & meras nugas eſſe dictitet; me etiam deterrebat ingenij mei mihi perſpecta tenuitas, & nulla in ſcribendo exercitatio. Quamquam is mihi iamdiu ſuſceptus labor de Myſterijs, quæ latent in ratione Numerorum, orationis elegantiam haud requirere videatur.

Digitized by Google

Verum nonnulli amici, quibuſcum hæc communicaui, animos mihi addiderunt, quidquid id eſſet, quantulumcunque eſſet, laudabile eſſe dicentes, aliquid in commune laboraſſe. Commemorabant illud Platonis, qui ſic ad Architam ſcribit: Illud te conſiderare oportet, quia vnuſquiſque noſtrum non ſibi ſoli natus eſt: ſed partem ortus noſtri patria vendicat ſibi, partem parentes, partem reliqui nobis amici. Et (vt placet Stoicis) quæ gignuntur in terris ad vſum hominum creantur omnia; Homines autem hominum cauſſa ſunt generati, vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſſent. Me etiam interrogabant; num meminerim illius Euangelici ſerui, qui iram commouit aduerſus ſe Domini, propterea quod talentum ſibi creditum ſuffodiſſet, & nihil ex eo lucri Dominicis theſauris intuliſſet. Ita illi mecum: quare humanitatis eſſe viſum eſt, in re propria alienum potius ſubſequi iudicium, quam ſuum: ceſſi igitur, & quæ per ocium conſtruxi, in lucem emitto. Nec verò mihi quiſquam improbe dentatus impingat, quod aliena crebrius hic interſeram, quaſi aliorum opibus ipſe locupletari non erubeſcam. Cum enim duplex ſit probandi modus, vnus videlicet ratione, alter auctoritate conſtans; atque in reliquis diſciplinis primum locum teneat ratio, poſtremum auctoritas; in hoc non tam rationis, & garruli Syllogiſmi vis, quam auctoritatis ſibi locum vendicat. Triumphant in natura, & humanis inuentionibus, atque figmentis, ſi fas eſt, Syllogiſmorum artificia; ſed in Pythagorica diſciplina, quæ

Digitized by Google

Diuina ſcrutatur myſteria, locum ſibi minimum ſpe-
rent ac tenuem. Gegorius ille Theologus, qui eminet in-
ter noſtrates in omni Theologicæ facultatis genere, omni-
que verborum, ac ſententiarum venuſtate, ſimul &
grauitate, Oratione prima in Julianum, diſciplinam
Chriſtianam teſtatur eſſe Pythagoricam. Atqui a-
pud Pythagoricos tantum opinio præiudicata poterat,
vt etiam ſine ratione valeret auctoritas. Illis etenim
ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ, *IPSE DIXIT, primum*
& maximum erat è dogmatibus, & aureis verbis, aut
etiam plumbeis præſtantius. Poſt primam enim & ini-
tiandis decantatam taciturnitatis Philoſophiam, quo
ſermonis menſuram ſilentio exercerent, præſcriptum ip-
ſis erat, vt ſi quis eos de dogmatibus ſuis interrogaret,
aut de eorum ſcientia aliquam exigeret rationem, nil a-
liud reſponderent, quam quod ita viſum fuiſſet Pytha-
goræ, eſſetque aſſertio illa dogmatis ratio inculpabilis, &
irreprehẽſibilis, more profectò Cabaliſtarum, qui ferme
non aliter cognoſcendarum rerum rationes citant,
quam אמרו חכמים *DIXERVNT SAPIEN-*
TES, à quibus illam doctrinæ præſtantiam acceperunt.
Et iure optimo quidem ipſe quoque Cabaliſta nominan-
dus erat, quamuis vt poſt diuturnam è longinquo pere-
grinationem aliquid admiratione dignum referret in
patriam, quod facilius vulgo crederetur, ipſe nomen Ca-
balæ ſuis incognitum, primus in nomen Piloſophiæ Græ-
cum mutauerit. Ita veterem diſciplinam noui nominis
conatus eſt ornamento veſtire. Atque hinc animaduer-

tere licet, omnem fere Pythagoræ Philoſophiam ab Hebræis ortam eſſe. Præclariſſimorum autem virorum, quorum ſententijs, atque ſermonibus tanquam opimis apparatibus, & bellarijs ſympoſium hoc noſtrum inſtructum eſt, nomina, vt ipſi noſtræ, ſi qua erit, & nos eorum laudis participes eſſemus, appoſuimus. Quod ſi quibuſdam in locis aliquid non citato Auctoris nomine, aſcripſerimus, Lectorem exiſtimare volumus, id nos non agere, vt tanquam noſtrum vſurpemus (ſicut temerè quidam ſunt arbitrati) ſed quod res ita per ſe ſit facilis, clara, & dilucida, vt illam auctoritate comprobare nobis non neceſſe videatur. In hoc autem opere conſtruendo vſi ſumus characteribus Chaldæorum, vtpote Additioni, Subductioni, Multiplicationi, & Progreſſioni quàm aptiſſimis: in titulo vero cuiuſlibet numeri, de quo diſſerimus, varietatis gratia, quæ maximè Lectorum fallit tædium, maluimus Romanis litteris vti, quas ex pluribus auctoribus collegimus; & præcipuè ex ijs, qui de Romanis rebus ſcripſerunt. Quo circa etiam ferè omnes huius numeri notas quas legendo obſeruauimus, in calce huius noſtri operis inſtar appendicis & corollarij cuiuſdam appoſuimus, nonnullarum earum ſimul rationes afferentes; vt eorum quoque, qui talem cognitionem aliunde haurire minus potuerunt, inſcitiæ aliquo modo hoc labore noſtro conſulatur.

Digitized by Google

ROMANORVM Numeratio,

QVINQVE CONSTAT REGVLIS.

HArum prima eſt variari Numerorum figuras: primum quinto loco, mox decimo, deinde quinquageſimo, tum centeſimo, eodem in reliquis ordine ſeruato.

I notat vnum. Quid enim magis conueniens, quam quod ea littera, cuius minimus eſt character, ſignificaret etiam illum numerum qui minimus eſt nempè vnum? Repetitur autem hæc nota vſque ad tria, vel etiam quatuor.

V accipitur pro quinque. Eſt enim apud Romanos vocalium quinta, talis exſiſtens in ordine, qualis eſt in numero. Hæc verò minimè duplicatur, niſi inuerſo modo, vt patet hoc charactere.

X à quo ſignificantur vnitates decem; nam bis quinque tot conficiunt. Poteſt autem & hic quattuor vicibus repeti.

L ſignificat quinquaginta, quia, vt ait Beda, numerus principalis in lege Domini eſt quinquagenarius. Eſt enim rationi conſentaneũ, vt numerus Iubilæi, qui principatum in lege obtinet, per litteram L. quæ prima eſt in Legis nomine, ſignificaretur: nec ipſa repeti poteſt: licet Beda vſus ſit hoc charactere LXL. pro numero 90.

C *notat centum. Nam prima littera eſt in nomine centum. Vſus enim obtinuit apud Veteres, vt per primam litteram nomina ſignificarentur. Ter autem, vel ad ſummum quater iterari poteſt. Non me fugit interpretem Philonis Judæi lib. Biblicarum antiquitatum hanc notam decies iteraſſe hoc numeri calculo: Tribum Leui perſpexit; & factus eſt omnis numerus eorum* CXXCCXDDCXXCCDCCCC. *Sed mihi & obſcurus admodum & de menda vehementer ſuſpectus.*

D *ſignificat quingenta. Quod conueniens eſſet in numero prioris litteræ, hoc eſt,* C *finito, illam litteram, quæ ſequitur in ordine litterarum, nempè* D, *tenere numerum ſequentem. Atque hinc nata conſuetudo à ſimilitudine formæ characterum Romanorum pro* D *clauſo ſcribere* ↁ *apertum. Cum vero à dextra parte alium ſemicirculum addidiſſent hoc modo* ↁↃ, *notari volebant quinque millia, eadem ratione per quincuplum aſcendendo.*

M *notat mille, nam prima littera in hoc nomine. Eiuſdem formæ ſimilitudine pro* Ⅾ *notabant* CIↃ. *quod ſi binos alios ſemicirculos prædictis collaterales, vt hic* CCIↃↃ, *adieciſſent, ſignificabant decem millia: idem in cæteris augendo per decuplum: nam* CCCIↃↃↃ, *ſignificat centum millia: quod ſi quater fuerant repetiti hoc inquam modo* CCCCIↃↃↃↃ, *decies centena millia ſignificari volebant: nec vltra proceſſerunt Romani; ſed cum plura ſignificare voluiſſent, notas duplicabãt. Nos attamen vltra progredi poſſe docuit Gulielmus Xylander Plutarchi interpres hoc charactere* IↃↃↃↃↃ, *notans exercitũ Xerxis.*

Secunda regula eſt augeri numerum repetendo litteras illas, quas iterari poſſe diximus.

Tertia eſt minorem numerum ante proximè maiorem collocatum, ſemper tantum detrahere maiori, quantum ipſe minor ſignificat. Fit autem hæc numerorum variatio cum detractione quarto loco, deinde octauo, & nono, eodem modo ſemper obſeruato.

Quarta eſt poſiti characteres ante M *vel* cIↃ, *ideſt à ſiniſtra parte locati, tot millenarios præſignant, quot ipſe numerus præ ſe fert vnitates.* I

Quinta, quælibet numerorum figura, ſi ſuperponatur ei C *vel* M, *tot reſpectiue centenarios vel millenarios ſignificat, quot per ſe ea notat vnitates. Illud quoque obſeruandum quod monet Valerius Probus, haud raro Romanos vnam notam numeri alicuius poſuiſſe, & lineam ſeu virgulam proſtratam ſuperaddidiſſe, eaque tot millia præſignabat, quot ipſa numeri nota præ ſe ferebat (tametſi hæc regula in ſepulchrorum lapide non legatur perpetuo ſeruata, cum reperiatur non raro in his linea ſuperextenſa in longum, licet numerus minimè augeatur) Duplatis pariter lineis ſuperextenſis fiunt totidem millies millia.*

Hæc autem vt melius intelligantur, ſubijciemus præcipuas numerorum antiquas notas, & earum valorem.

I	1	IIII	}	4
II	2	IV		
III	3	Iv		

V	5	C	100
VI	6		
VII	7	IXX	120
VIII } IIX }	8	CXXC	180
IX	9	CC	
X	10	Ↄ	200
XI	11		
XII	12	ↃC	
XIII	13	CCC	300
XIV	14		
XV	15	CD	400
XVI	16	CↃ	
XVII	17		
XVIII } XIIX }	18	D	
		IↃ	500
XIX	19	Ↄ	
XX	20		
XXIIX	28	DC	600
XXX	30	IↃC	
XXXIIII	34		
XL	40	DCC	700
L	50	IↃCC	
LX	60	CC∞	800
LXX	70	DCCC	
LXXX } XXC }	80	C∞	900
XC	90	CM	

CIↃ

Digitized by Google

CIↃ	
CLↃ	
∞	
M	
MS	
MIL	*1000.*
Ī	
CXↃ	
IXI	
8	
M+L+	*1050.*
ML	
Ī I	
CIↃ CIↃ	*2000.*
∞ ∞	
IICC	*2200.*

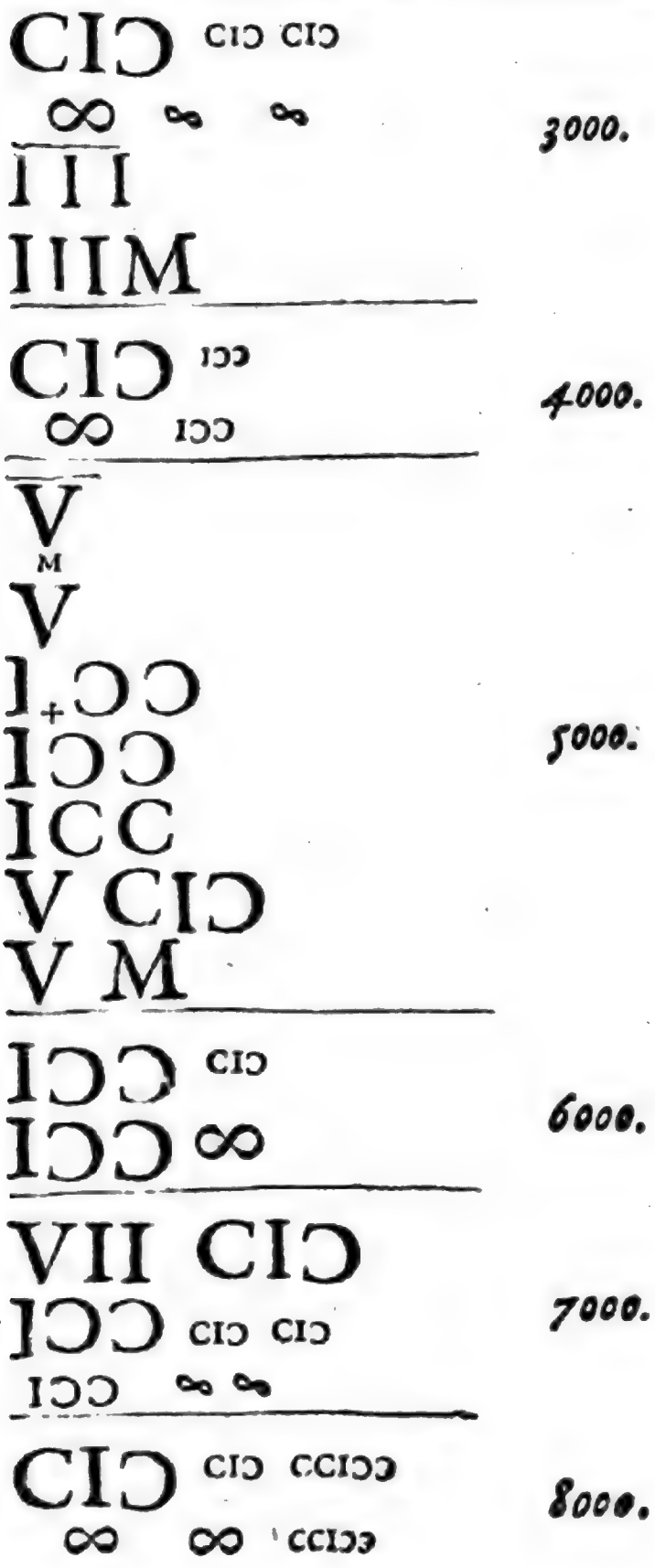
CIↃ CIↃ CIↃ
∞ ∞ ∞
3000.
I I I
IIIM
CIↃ IↃↃ
∞ IↃↃ
4000.
V
M
V
I+ↃↃ
IↃↃ
ICC
V CIↃ
V M
5000.
IↃↃ CIↃ
IↃↃ∞
6000.
VII CIↃ
IↃↃ CIↃ CIↃ
IↃↃ ∞ ∞
7000.
CIↃ CIↃ CCIↃↃ
∞ ∞ CCIↃↃ
8000.

CIↃ ↀↀIↃↃ
∞ ↀↀIↃↃ — 9000.

CC.I.ↃↃ
C·C·I·Ↄ·Ↄ
X̄ — 10000.
X̄
C̄C̄.I.CC
ↃMC
ↃMↃ
IMI

CCIↃↃ ↀIↃ
CC.I.ↃↃ ∞ — 11000.

CCIↃↃ ↀIↃ ↀIↃ
CC.I.ↃↃ ∞ ∞ — 12000.

CCIↃↃ ↀIↃ ↀIↃ ↀIↃ
CCIↃↃ ∞ ∞ ∞ — 13000.

CCIↃↃ ↀIↃ Iↀↀ
CCIↃↃ ∞ Iↀↀ — 14000.

CCIↃↃ Iↀↀ — 15000.

Digitized by Google

16000.

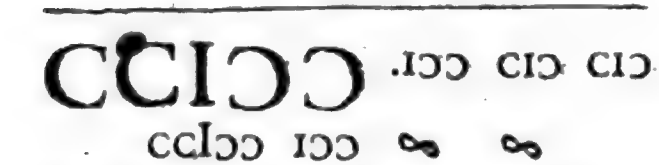
17000.

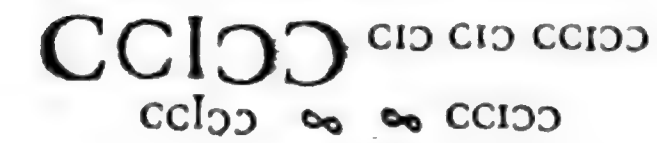
18000.

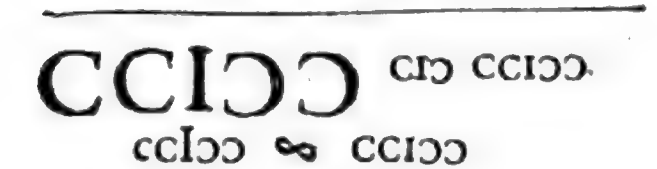
19000.

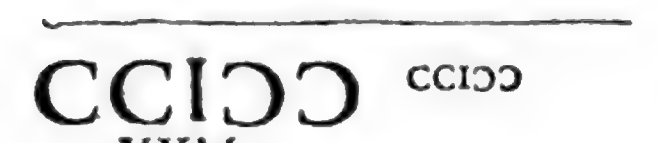
20000.

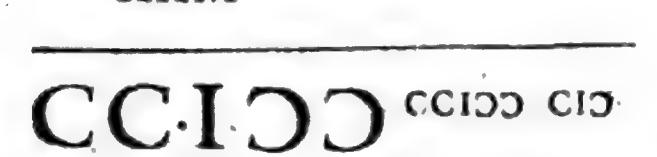
21000.

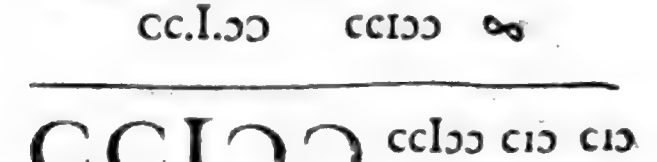
22000.

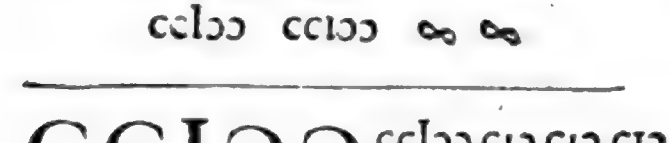
23000.

CCIↃↃ CCIↃↃ CIↃIↃↃ
ccIↃↃ ccIↃↃ ∞ IↃↃ — 24000.

CCIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ
XXV M — 25000.

CCIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ CIↃ — 26000.
ccIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ ∞

CCIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ CIↃ CIↃ — 27000.
ccIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ ∞ ∞

CCIↃↃ ccIↃↃ CIↃ CIↃ ccIↃↃ — 28000.
ccIↃↃ ccIↃↃ ∞ ∞ ccIↃↃ

CCIↃↃ ccIↃↃ ∞ ccIↃↃ — 29000.
ccIↃↃ ccIↃↃ CIↃ ccIↃↃ

CCIↃↃ ccIↃↃ ccIↃↃ — 30000.
XXX Ⅾ

CCIↃↃ ccIↃↃ ccIↃↃ IↃↃ — 35000.

CCIↃↃ IↃↃↃ. — 40000.
XL Ⅾ

Digitized by Google

CCIↃↃ	ƆↃↃↃ ƆↃↃ	45000.
DMIↃↃↃ IↃↃↃ D+ DↃↃↃ L L. M+		50000.
IↃↃↃ	ƆↃↃ	55000.
IↃↃↃ L X. M	CCIↃↃ	60000.
IↃↃↃ	CCIↃↃ ƆↃↃ	65000.
IↃↃↃ+ LXX. M	CCIↃↃ. CCIↃↃ.	70000.
IↃↃↃ	CCIↃↃ CCIↃↃ ƆↃↃ	75000.
CCIↃↃ X X C	CCIↃↃ CCCIↃↃ	80000.
CCIↃↃ	CCIↃↃ CCCIↃↃ ƆↃↃ	85000.

CCIↃↃ cccIↃↃ 90000.

XC

CCIↃↃ cccIↃↃ IↃↃ 95000.

C

CM+

C+ML+

CI

CM+

C+

C+

1000000.

cccIↃↃ

$\overline{\text{CC}}$

$\text{CC}_{+}\ \text{MM}_{+}$ 200000.

$\overline{\text{S}}$

D_{+}

$\text{I}\text{Ↄ}\text{Ↄ}\text{Ↄ}$

$\text{D}\ \text{M}_{+}^{-}$ 500000.

q M D

q Ↄ

C M Ↄ

$\text{C}\,\text{q}\text{Ↄ}$

$\overline{\text{M}}\ \text{S}$

CqↃ 1000000.

$\overline{\text{M}}\ \text{M}$

CCCCIↃↃↃ

NOMEN-

Digitized by Google

NOMENCLATVRA
ALPHABETICA
AVCTORVM
QVI IN HOC OPERE *appellantur.*

Ydimon.
Aben Ezra.
Abraham Astronomus.
Ægesippus historicus.
Adamantius Sardianus.
Ægyptij sacerdotes.
Ælianus sophista.
Ælius Lampridius.
Ælius Spartianus.
Aemilianus.
Aeschylus Athenienſis.
Aetius Amidenus medicus.
Afranius comicus.
Agnellus Archiep. Rauenn.
Albertus Crantius.
Albertus Magnus.
Albinus Flaccus cognomento Alcuinus.
Albricus philoſophus.
Albumaſar aſtrologus.
Alcabitius aſtrologus.
Alcander
Alcæus poëta antiquus.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Aphrodiſeus.
Alexander Polyhiſtor.
Aloyſius Lilius.
Aloyſius Luiſinus Vtinenſis.
Aloyſius Regius.
Almanſor aſtrologus.
Alphonſus Caſtrenſis.
Aluarus Pelagius.
Ambroſius Mediolanenſis.
Ambroſius Catarinus.
Ambroſius Pareus.
Ammianus Marcellinus.
Ammonius Hermeas.
Amphilochius Epiſ. Iconij.
Anaſtaſius Synaita.
Andreas Baccius Elpidianus.
Andreas Cæſarien.
Andreas Tiraquellus. I. C.
Angelomus monachus Luxouienſis.
Annales Conſtantinop.
Annius grammaticus.
Anſelmus Cantuarienſis.
Anſelmus Laudinienſis qui ſcripſit Gloſ. interl.
Antigonus ſcholiaſtes Nicandri.
Antoninus Archiep. Florent.
Antiphon.
Antonius Panormitanus.
Antonius Sabellicus.
Appollinis oracula.
Apollonius Tyaneus.
Appianus Alexandrinus.
Apuleius Madaurenſis.
Aquila ſactorum codicum interpres.
Architas Tarentinus.
Aratus Solenſis.
Arethas Cæſareæ Cappadociæ Ep.
Ariſteas philadelphi cubicularius.

Digitized by Google

Aristides Adrianensis.
Aristobolus historicus.
Aristophanes poëta comicus.
Aristoteles.
Arnobius Theologus.
Artapanus.
Asconius Pedianus.
Asrael seu Alphonsus Rex.
Athanasius Alexandrinus.
Athenæus Naucratita.
Auerroes.
Augustinus Hipponensis.
Augustinus Steuchus.
Aul. Gelius.
Auicenna.
Auctor libri Altercat. Synagogæ, & Ecclesiæ.
Auctor virorum illustrium.

Bartholomæus Cassanæus.
Baptista Fulgosius.
Bartholomæus Cepola.
Bartholus de Saxo Ferrato. I. C.
Basilius Magnus.
Bernardus Abbas.
Bernon Augiensis
Beda presbyter.
Boëtius Seuerinus.
Cabalistæ.
Carolus Borromeus Card.
Carolus Bouillus.
Cassiodorus.
Catena græca in Iob.
Catullus.
Censorinus.
Cerealis Episc. African.
Chromatius Ep. Romanus.
Chrysippus.
Cicero.
Claudius Claudianus.
Claudius Quadrigarius.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Pontifex.
Columella.
Concilia multa.
Conradus à Liechthenauu abbas Vrspergen.
Constantius felix.
Cornelius Iansenius.
Cyprianus.
Cyrillus Alexand.
Cyreneus.

Damascius Platonicus.
Dauid de Pomis.
Dauid Kimhi.
Demetrius scholiastes Nicandri.
Dicæarchus.
Diogenes Laërtius.
Dion Cassius.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Carthusianus.
Dionysius historicus.
Diodorus Tarsens. Episc.
Diodorus Siculus.
Dionysius Halicarnaseus.
Didymus Alexandr.
Dominicus de S. Gem. I. C.
Donatus grammaticus.
Drogon.

Epicharmus comicus.
Epiphanius Cyprius.
Erasmus Reinholdus Saluendensis.
Ericius theologus.
Euclides Megarensis.
Eupolemus.
Euripides.
Eusebius Cæsariensis.
Eusebius Emissenus.
Eutropius historicus.
Euthymius Monachus Zigadenus.

Fabius Paulinus.
Festus Pompeius.
Flauius Vopiscus.

Digitized by Google

Franciſcus Cataneus Diacetus.
Franciſcus Guicciardinus iunior.
Franciſcus Spinula.
Fulgentius Placiades.

Galenus.
Galfricus.
Gaudentius Ep. Brixien.
Gil. Genebrardus.
Gennadius ſcriptor eccleſiaſticus.
Georgius Cedrenus.
Ederus.
Lilius Britannus.
Peurbachius.
Trapezuntius.
Gregorius Nazianzenus.
Nyſſenus.
Magnus.
Guido. Bonatus.
Gulielmus Budæus.
Hamerus.
Franchus.

Haymo Fuldenſis.
Hector Pintus.
Hierocles philoſophus Alexandrinus.
Helia Iudæus.
Heracletus.
Hecatæus Abderita.
Henricus Glareanus.
Hermes aſtronomus.
Hermes Triſmegiſtus.
Hermippus.
Herodianus hiſtoricus.
Herodotus hiſtoricus.
Heſiodus.
Heſichius grammaticus Alexandrinus.
Heſichius Hieroſolymitanus.
Hiſtoria tripartita.
Hierocles Alexandrinus philoſophus.
Hieronymus Stridonenſis.
Hieronymus Cardanus.
Hilarius Pictauienſis.
Hippodamus Pythagoricus.
Hippocrates.
Hippolytus theologus
Hipponmetapontinus.
Homerus.
Homeri ſcholiaſtes.
Horatius Flaccus.
Horus Apollo.
Hoſtienſis ſumma.
Hugo Eterianus.
Hugo de Foilleto.
Hugo Victorinus theologus.

Iacobus Faber ſtapulenſis.
Iacobus Geauſchelius Vitoduranus.
Iamblichus Syrianus.
Iodocus Clitoueus.
Iohannes Baptiſta Egnatius.
Boccatius.
Bodinus.
Bomeus Aubanus.
Caſſianus.
Chriſtophorſomus Anglus.
Chryſoſtomus.
Damaſcenus theologus.
Deæ Londinenſis.
Franciſcus Picus.
Goropius.
Laurentius Ananias.
Lucius.
Maxentius.
Monte regius.
Nauclerus.
Picus Mirandula.
Rauiſius textor.
De Silua.
Roſinus.
Scotus.
Vigueruis.

Digitized by Google

Iosephus historicus.
Ioseph Moletius.
Iouianus Pontanus.
Ireneus theologus.
Rab. Isaac.
Isidorus Hispalensis.
Iulius Africanus.
Iulius Hyginus.
Iulius Hilarion.
Iulius Maternus.
Iulius Pollux.
Iulius Camillus.
Iustinus philosophus & martyr.
Iustus Ep. Orgelitanus.
Iuuenalis.

LAbeo.
Lactantius Firmianus.
Lambertus Hortensius.
Laurentius Surius Carthusianus.
Laurentius à Villa Vincentio.
Leander Milesius.
Leo Baptista Albertus.
Leo pontifex.
Leontius Aduocatus Byzantinus.
Liuius historicus.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Cælius Rhodiginus.
Ludouicus Fidelis.
Ludouicus Viualdus de monte regali.
Lucanus.
Lucas a S. Sepulchro.
Lucretius.
Lucianus.
Lucius Florus.

MCrobius.
Manfredus.
Manethon Sebennita.
M. Manilius.
Marsilius Ficinus.
Martialis.
Martianus Capella.
Martinus Cromerus.
Maximus philosophus & martyr.
Maximus Tyrius platonicus.
Melesius.
Melito Sardensis.
Menander.
Michael Stiphelius.
Michael Neander.
Michael Psellus.
Micrologus.
Minar Silennius.
Rab Moses Gerundensis.
Rab. Moses Ægyptius.
Musæus poëta vetustissimus.

NEantes Cyzicenus.
Nicander Colophonius.
Nicandri scholiastes.
Nicephoras Calistus.
Nicetas Setronius.
Nicolaus Cusa.
Lyrensis theologus.
Nicomachus.
Nonius Marcellus.
Numenius Apamensis.

OEcumenius.
Olaus Magnus.
Olympiodorus monachus.
Onomacrites Athenienſis. seu
Orpheus.
Origenes Adamantius.
Ouidius.

PAlladas poëta epigrammatarius.
Papinius Statius.
Paulus Comitolus Perusinus.
Paulus Germanus Forosempronienſis.
Paulus Iouius.
Paulus Orosius.
Paulus Parauinus. I. C.
Paulus Diaconus.
Pandectæ iuris.

Pauſanias Cęſarien.
Petronius Arbiter.
Petrus Aponenſis.
Appianus.
Berchorius.
Brutus Ep. Catharen.
Crinitus.
Galatinus.
Lombardus Pariſien.
Pitatus.
Philaſtrius Brixien.
Philon Alexandrinus.
Philo Carpathiorum Ep.
Philo Iudæus hiſtoricus.
Philolaus Pythagorçus,
Phornutus, ſeu Phurnutus.
Pierius Valerianus.
Plato.
Plautus.
Plinius ſenior in naturalibus hiſtorijs.
Plautinus platonicus.
Plutarchus.
Pomponius Lętus.
Gauricus.
Mela.
Polidorus Virgilius.
Polychromus.
Porphyrius platonicus.
Primaſius.
Priſcianus.
Proclus Lycius.
Procopius Gazęus.
Propertius.
Proſper Aquitanicus.
Ptolemæus Alexandrinus.

QVintus Curſius.

RAbanus Moguntinus.
Raphael Volaterranus.
Raymundus Lullius.
Richardus de ſancto Victore.
Rufinus Aquilegienſis.
Rupertus Tuitienſis abbas.

SAnctes Pagninus.
Rab. Salomon.
Salonius Ep. Vienen.
Saluſtius.
Sedulius.
Seneca philoſophus tragœdiographus.
Septuaginta interpretes.
Serapidis oraculum.
Seruius Grammaticus.
Seuerus Græcus.
Sibillini libri.
Simon Lemnius.
Simon Portius.
Solon.
Soranus Epheſius.
Strabo geographicus.
Strabus monachus Fuldenſis.
Stratonius Cumarum Epiſcopus.
Stephanus Ep. Eduenſis.
Suetonius Tranquillus.
Suidas.
Symmachus interpres Bibliorum.
Symphorianus Champerius.
Syneſius Cyrenenſis.

TErentianus Maurus.
Terentius Comicus.
Tertullianus Florens.
Theocritus.
Theocriti ſcholiaſtes.
Theodoretus Cyrenenſis.
Theodorus Herocleotes.
Theodotion Epheſinus.
Theophylactus Bulgarienſium Ep.
Theorianus græcus theologus.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilus Antiochenus theolog.
Theophraſtus.
Thomas Aquinas.
Thomas Gianinius.

Digitized by Google

Nomenclatura Auctorum

Tibulus.
Tichonius Affer.
Timæus Locrenſis.
Trebellius Pollio.
Trogus Pompeius.

VAlerius Flaccus.
Valerius Maximus.
Valerius Probus.
Varro.
Veſtius Prætextatus.
Verrius Flaccus.
Victorinus Pictauienſis.
Victorinus Rhetor.
Virgilius.
Vitruuius.

Xenocrates Chalcedonius philoſophus.
Xenophon.
Xenophanes.
Xiſtus Pythagoreus.

ZEnodotus Epheſ.
Zoroaſter.

Digitized by Google

VET. ET NOVI

TESTAMENTI LOCA

PER ORDINEM LIBRORVM sparsim in hoc opere declarata.

GEN. 1.

N principio creauit Deus cælum & terram. pag. 24. 224.

Fiat lux, & facta est lux. 24. 131. 275

Vidit Deus lucem quod esset bona. 131

Factum est vespere, & mane dies vnus 27. 131.

Vocauit Deus firmamentum cælum, & factū est vespere, & mane dies secundus. 69

Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt in locum vnum. 104

Vidit Deus quod esset bonum, 69. 131.

Fiant luminaria in firmamento cæli. 24. 131.

Fecit Deus duo luminaria. 25. 195.

Factū est vespere, & mane dies quartus. 195.

Factum est vespere, & mane dies quintus. 254.

Fecit Deus bestias terræ &c. 25. 254

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram 29. 273. & seq.

Creauit Deus hominem ad imaginem. & c. 29. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 147. 148. 149. 150. 153. 156. 157. 159. 160.

Ad imaginem Dei creauit illum masculum & fœminam creauit eos. 27. 29. 364

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. 39. 69. 76. 131. 220. 269.

Factum est vespere & mane dies sextus. 23. 264. & seq. 285. 630.

Gen. 2.

Perfecti sunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. 769. 284.

Complevit Deus die septimo opus suum. pag. 284 630.

Requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat. 283. 284

Benedixit diei septimo, & sanctificauit illum, 283. 285. 369. 630.

Istæ sunt generationes cæli & terræ, quando creatæ sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum & terram. 25. 26. 27.

Fons ascendebat è terra irrigans vniuersam superficiem terræ. 60

Inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ. 240

Plantauerat Dominus Deus paradisum voluptati à principio, in quo posuit hominem quem formauerat. 125

Fluuius egrediebatur de loco voluptatis, ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quattuor capita. 244. & sequen.

Ex omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni, & mali, ne comedas: in quacunque enim die comederis, morte morieris. 44. 59.

Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. 29. 57.

Cum obdormisset Adam, tulit Deus vnam de costis eius & c. 93.

Ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem. 27

29. 57. 93.

Gen. 3.

Serpens erat callidior cunctis animãtibus terræ. 470
Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi 40. 44
Vidit mulier quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile. 414
Tulit de fructu illius, & comedit, dedítque viro ſuo, qui comedit. 565
Cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad aurã poſt meridiẽ. 181
Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. 560
Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ. 633
Ipſa conteret caput tuum. 348
Quia audiſti Vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo 560
In laboribus comedes ex ea. 278
Fecit Dominus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas. 78.
De tentatione facta per ſerpentem. 442
Adam cognouit vxorem ſuam Euam, quæ concepit, & peperit Cain. 400

Gen. 4.

Factum eſt poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus. 669
Vbi eſt Abel frater tuus? &c. 315
Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? 315. 560
Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum & reliq. 315. 560
Omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. 306. 315. 560
Poſuit Dominus in Cain ſignum, vt non interficeret eum omnis, qui inueniſſet eum. 206. 315. 588
Genuit Ada Iabel. Sella quoq; genuit Tubalcain, ſoror vero Tubalcain Noema. 378. 379
Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in liuore meo. 560
Septuplum vltiõ dabitur de Cain. 306. 558. 559. 560. 617.
De Lamech vero ſeptuagies ſepties. 232. 306. 558 *& ſeq.* 560. 561. 617.
Vocauit nomen eius Seth. 364
Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos. 364

Gen. 5.

Hic eſt liber generationis Adam, in die qua creauit Deus hominem. 26. 364. 378.
Maſculum, & fœminam creauit eos. 27. 364
Vocauit nomina eorum Adam. 364 528
Adam genuit filium, vocauitque nomen eius Seth. 364
Seth genuit Enos, & reliqua. 364
Vixit Iareth poſtquam genuit Enoch octingentis annis. 636
Enoch genuit Matuſalem. 365
Ambulauit Enoch cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. 171. 366. 548. 588. 654.
Matuſalem genuit Lamech. 365
Lamech genuit filium, vocauitque nomen eius Nohe. 365
Nohe cum quingentorũ eſſet annorũ. pag. 380.
Reliqua ad hoc caput ſpectantia, habentur. pag. Gen. 6. 429
Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, eruntque dies illius centum viginti annorũ. pag. 429. 508. 586. 587. 655.
Videns Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra. 417. 668
Pœnitet me feciſſe eos. 600
Nohe vir iuſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis. 324.
Fac tibi arcam de lignis leuigatis. 460
Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ. 602. 605.
Quinquaginta cubitorum latitudo. 531.
Triginta cubitorum altitudo illius. 478.
In cubito conſummabis ſummitatẽ eius. 668.
Ingredieris arcam tu, & filij tui, vxor tua, & vxores filiorum tecum. 46.

Gen. 7.

Te vidi iuſtum coram me in generatione hac. 324
Ex omnibus animãtibus mundis tolles ſeptena & ſeptena maſculum, & fœminã. 69. 318
De animantibus vero immundis duo, & duo maſculum, & feminam. 68. 69

Poſt

Digitized by Google

Poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terrã. pag. 284
Ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. 501. 508 587
Erat Nohe ſexcentorum annorum, quando diluuij aquæ inundauerũt ſuper terrã. 429. 580. 622
Cum tranſiſſent ſeptem dies, aquæ diluuij inundauerunt ſuper terram. 284
Anno ſexcenteſimo vitæ Nohe. 429. 580
Menſe ſecundo ſeptimo decimo die menſis rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ &c. 417. 622
Facta eſt pluuia ſuper terrã quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. pag. 501. 508. 587
Ingreſſus eſt Nohe, & Sem, & Cham, & Iaphet filij eius, & vxor illius, & vxores filiorũ eius cum eis in arcam. 324
Factum eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram. 587
Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat. 262. 408
Vniuerſa hominum, & cuncta in quibus ſpiraculũ vitæ eſt in terra, mortua ſunt, & deleuit Deus omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram, ab homine vſque ad pecus. Remanſit autẽ ſolus Nohe, & qui cum eo erant in arca. 46
Obtinuerunt aquæ terram centum quinquaginta diebus. 408 590. Gen. 8.
Reuerſæ ſunt aquæ de terra euntes, & redeuntes, & cæperunt minui poſt centum quinquaginta dies. 408. 590
Requieuit arca menſe ſeptimo, viceſimo ſeptimo die menſis. 461
Cum tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Nohe feneſtram arcæ quam fecerat, emiſit columbã, vt videret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ. Quæ cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum. 318 & 502
Expectatis vltra ſeptem diebus alijs, rurſum dimiſit columbam ex arca at illa venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ 218
Expectauitque nihilominus ſeptem alios dies, & dimiſit columbam. 318
Sexcenteſimo primo anno, vitæ Nohe primo menſe, prima die menſis imminutæ ſunt aquæ ſuper terram. 623
Menſe ſecundo, ſeptimo & viceſimo die menſis arefacta eſt terra. 461. 462 Gen. 9.
Vixit Nohe poſt diluuium trecentis quinquaginta annis. 611. Gen. 10.
Hæ ſunt generationes filiorum Nohe. 555
De diuiſione regionum filiorum Nohe. 555.
Nati ſunt Heber filij duo, nomen vni Phaleg, eo quod in diebus eius diuiſa ſit terra. 76. 555
Gen. 11.
Erat terra labij vnius, & ſermonum eorumdem. 29. 31
Ecce vnus eſt populus, & vnum eſt labium omnibus. 29. 31.
Deſcendamus & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui. 30
Idcirco vocatum eſt nomen eius Babel, quia ibi confuſum eſt labium vniuerſæ terræ. 50. 555
Thare genuit Abram, Nachor, & Aram. 429
Mortuus eſt Abram ante Thare patrem ſuum in terra natiuitatis ſuæ in Hur Chaldæorũ. 429
Facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haram. 615
Gen. 12.
Egredere de terra tua & de cognatione tua. 395
Septuaginta quinque annorum erat Abrã cum egrederetur de Haram. 58
Deſcendit Abram in Ægyptum. 333
Gen. 13.
Aſcendit Abram de Ægypto. 333
Leua oculos tuos, & vide a loco in quo nunc es ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. 217 Gen. 14.
Factum eſt in illo tempore, vt Amraphel rex Senaar, & Arioth rex Ponti, & Chodorlaomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium inirent bellum contra Baſa regem Sod. & rel. 349. 375. 455
Quartodecimo anno venit Chodorlaomor, & reges qui erant cum eo, & percuſſerunt Raphaym. 405
Numerauit Abram expeditos vernaculos ſuos ccexviij &c. 508. 609 676
Dedit ei decimas ex omnibus. 332. 375
Gen. 15.
Suſtice cælum, & numera ſtellas, ſi potes, & re-

ligna. 430

Scito prænoſcens quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjiciunt eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis. 511. 601. 615

Tu ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. 574. Gen. 16.

Tulit Agar Aegyptiam ancillam ſuam, poſt annos decem quam habitare ceperant in terra Chanaam & dedit eam viro ſuo vxorem. 375

Octoginta & ſex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaelem. 568

Gen. 17.

Non vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed appellaberis Abrahã. 528

Circuncidetur ex vobis omne maſculinum, & circuncidetis carnem præputii veſtri. 330

Infans octo dierum circuncidetur in vobis. 330 506. 507

Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram. 528

Putaſne centenario naſcetur filius? 580

Super Iſmael exaudiui te, benedicam ei, & dodecim duces generabit. 395

Iſmael filius Abraha tredecim annos impleuerat tempore circunciſionis ſuæ. 401

Gen. 18.

Apparuit Abrahæ Dominus in conualle Mãbre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei, &c. 72

Cumque eleuaſſet oculos apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum. 72. 186

Riſit Sara occulte dicens: poſtquam cõſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo. 72. 343

Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in mediocitatis dimittam omni loco propter eos. 531

Non delebo ſi inuenero ibi quadraginta quinque. 526

Non faciam ſi inuenero ibi triginta. 479

Non interficiam propter viginti. 432

Non delebo propter decem. 333

Gen. 19.

Venerunt duo Angeli Sodomam veſpere. 72

Dominus pluit ſuper Sodomam, &c. 72. 454

Gen. 21.

Circũcidit eũ octauo die, ſicut præceperat ei Deus 330. 506. & ſeq.

Cum eſſet centum annorum, hac quippe ætate patris natus eſt Iſaac. 580

Septem annos accipies de manu mea vt ſint mihi in teſtimoniũ, quoniam ego fodi puteum iſtum, idcirco vocatus eſt ille locus Berſabee, quia ibi vterque iurauit. 312 Gen. 22.

Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum, ducens ſecum duos iuuenes. 64. 77

Die tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul. 17 648

Dixit Abraham ad pueros ſuos, expectate hic cum aſino, ego & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus reuert. 64

Extendit manum & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum. 164

Nunc cognoui quod times Dominum. 491

Gen. 24.

Tulit decem camelos de grege Domini. 375

Poſtquam biberunt cameli protulit vir armillas pondo ſiclorum decem. 375

Soror noſtra es, creſcas in mille millia. 641

Rebeccaconſpecto Iſaac, deſcendit de camelo. 648

Gen. 25.

Fuerunt dies vitæ Abrahæ 175. anni. 589

Deficiẽs mortuus eſt in ſenectute bona. 574. 589

Hi ſunt filij Iſmael, & hæc nomina per caſtella & oppida eorum duodecim principes tribuũ ſuarum. 395

Iſaac cum quadraginta eſſet annorũ, duxit vxorem Rebeccam. 501

Dedit Dominus conceptum Rebeccæ, ſed colliſidebantur in vtero eius paruuli. 53

Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur. 63. 64

De natiuitate Iahacob, & Eſau. 469

Gen. 26.

Ne deſcendas in Aegyptum. 333

Seminauit Iſaac in terra illa, & inuenit ipſo anno centuplum. 573

Fodit alios puteos, quos foderant ſerui patris ſui Abraham. 163. & ſeq.

Foderunt in torrente, & repererunt aquam viuam, ſed & ibi iurgium fuit paſtorũ, foderunt autem & aliũ, & pro illo quoque rixati ſunt,

Digitized by Google

profectus indefodit alium puteum, pro quo non contenderunt. 106. 163
Eſau quadragenarius duxit vxores duas. 501
Gen. 27.
Affer mihi duos hœdos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri tuo, abijt, & attulit. 77
Gen. 28.
Vidit Iahacob in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum, Angelos quoque Dei aſcendentes &c. 316. 409
Dilataberis ad orientem, & occidentem, & ſeptemtrionem, & meridiem. 217
Gen. 29.
Seruiuit Iahacob pro Rachel vij annis. 313
Seruiens apud eum ſeptem annis alijs. 426
Gen. 30.
Appellauit nomen eius Dan. 280
Gen. 31.
Aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem. 313
Idcirco viginti annis fui tecum. 426. 615
Sicque per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis. 426
Immutaſti mercedem meam decem vicib. 374
Gen. 32.
Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce properat in occurſum tibi cum quadringentis viris. 426. 615
Timuit Iahacob valde, & perterritus diuiſit populum qui ſecum erat. 427
Separauit de his quæ habebat munera fratri ſuo capras ducentas, hircos viginti, oues ducentas arietes viginti. 427. 596
Camelos fœtas cum pullis ſuis triginta. 479
Tauros viginti, aſinas viginti. 427
Ecce vir luctabatur cum eo vſque mane, qui cum videret, & reliqua. 427
Nequaquam Iahacob appellabitur nomẽ tuum, ſed Iſrael. 427
Cur quæris nomen meum quidem mirabile. 235. 427.
Vocauit Iahacob nomen loci illius Phanuel, dicens, vidi Dominum facie ad faciem. 428
Ipſe vero claudicabat pede. 80
Gen. 33.
Eleuãs Iahacob oculos ſuos vidit venientẽ Eſau, & cum eo quadringentos viros. 426
Progrediens Iahacob adorauit pronus in terram ſepties, donec appropinquaret frater eius. 313
Gen. 35
Non vocaberis vltra Iahacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. 427
Erant autem filij Iahacob duodecim. 397
Gen. 37.
Ioſeph cum ſexdecim eſſet annorum, &c. 414
Ioſeph accuſauit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo. 381
Vendiderunt eum Iſmaelitis viginti argenteis. 428. 481. 615
Gen. 39.
Fuit Dominus cum Ioſepho. 204
Erat Ioſeph pulchra facie, & decorus aſpectu. Poſt multos itaque dies iniecit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph, & ait, dormi mecũ. 204
Gen. 41.
Poſt duos annos videt Pharao ſomnium. 74
Triginta annorum erat Ioſeph quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis. 476. 562
Gen. 42.
Audiens Iahacob quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filijs ſuis: Quare negligitis, audiui quod triticum venundetur in Ægypto, deſcendite, & emite. 333
Deſcendentes igitur fratres Ioſeph decem, &c. 333. 375
Frater veſter vnus ligetur in carcere. 333
At illi portantes frumenta in aſinis ſuis profecti ſunt. 373
Simeon tenetur in vinculis. 333
Gen. 43.
Injrue conuiuium, quoniam hodie mecum ſunt comeſturi meridie. 281
Gen 45.
Beniamin dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis. 259
Addens et aſinos decem. 375
Aſcendentes ex Ægypto venerunt in terram Chanaan. 335
Gen. 46.
Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum. 533.
Omnes animæ filiorum Liæ & filiarum, triginta tres. 487

Digitized by Google

Hi filij Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ, & hos genuit Iabacob, omnes animæ ſeptem. 312

Omnes animæ domus Iabacob, quæ ingreſſæ ſunt in Aegyptum, fuere ſeptuaginta. 553

Gen. 47.

Quintam partem Regi dabitis. 455

Ex eo tempore vſque in præſentem diem in vniuerſa terra Aegypti Regibus quinta pars ſoluitur. 455

Gen. 49.

Catulus Leonis Iuda, ad prædam fili mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti, vt Leo, & quaſi Leæna, quis ſuſcitabit eum? 107. 287

Gen. 50.

Præcepit ſeruis ſuis medicis, vt aromatibus condirent patrem, quibus iuſſa explentibus tranſierunt quadraginta dies. Iſte quippe mos erat cadauerum conditorum. 482. 511

Fleuitque eum Aegyptus lxx diebus. 482

Celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleuerunt ſeptem dies. 320

Vixit Ioſeph centum decem annis. 562

EXHO. 1.

Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael. Dan &c. 280

Erant omnes animæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Iabacob ſeptuaginta. 553

Filij Iſrael creuerunt, & quaſi germinates multiplicati ſunt. 569

Exh. 2.

Egreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui &c. & videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus. 569. 570

Cum circumſpexiſſet huc atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Aegyptium abſcondit ſabulo. 7

Exh. 3.

Deus Abrahã, Deus Iſaac, Deus Iacob. 163. 664

Deducam eum de terra illa in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi. 670

Ego ſum qui ſum, ſic dices filijs Iſrael. Qui eſt miſit me ad vos. 226

Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, vt immolemus Domino Deo noſtro. 648. Exh. 4.

Mortui ſunt omnes pui quærebant animam tuam. 61

Exh. 5.

Quidam nomine Ananias cum Saphyra vxore ſua vendidit agrum.

Exh. 7.

Erat Moyſes 80. annorum &c. 562. 656

Vocauit Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt ipſi per incantationes Aegyptias & arcana quædam ſimiliter. 107

Exh. 8.

Fecerunt ſimiliter malefici incantationibus ſuis, vt educerentur cyniphes, & non potuerunt, & dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic. 107.

Exh. 10.

Sederunt locuſtæ in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles. 672.

Exh. 12.

Menſis iſte vobis principium menſium primus erit in menſibus anni. 450

Decima die menſis tollat vnuſquiſque agnum &c. 333. 376.

Si autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet &c. 675

Erit agnus abſque macula maſculus. 379

Seruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius. 403 & ſeq. 455

Et ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrũque poſtem, & inſuper liminaribus domorum, in quibus comedent illum. 77

Septem diebus azima comedetis. In die primo non erit fermentatum in domibus veſtris. 309

Primo menſe xiiij. die menſis ad veſperam, comedetis azima vſque ad diem 21. eiuſdem menſis ad veſper. 402. & duob. ſeq. 435.

Septem diebus fermentatum non inuenietur in domibus veſtris. 309

Profecti ſunt filij Iſrael de Rameſſe in Sochot ſexcenta fere millia peditum virorum. 622

Vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis. 672

Habitatio filiorum Iſrael, quam manſerunt in Aegypto, fuit 430. annorum. 618.

Exh. 13.

In die ſeptimo erit ſolemnitas Domini, azima comedetis ſeptem diebus. 309

Exh. 15.

Veneruntin Helim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ 395. 553

Exh. 16.

Egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies &c. die autem ſexto parent, quod inferant, & ſit duplum, quam colligere ſolebãt per ſingulos dies. 278. 284. 285.

Filij Iſrael comederunt manna quadraginta an-

Digitized by Google

nis. 563. Exh. 17.
Caſtrametati ſunt in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendum populo. 69. 381
Eſt ne Deus in nobis? 381
Vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium filiorum Iſrael 69. 381 Exh. 18.
Prouide de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & conſtitue ex eis quinquagenarios. 532 Exh. 19.
Menſe tertio egreſſionis Iſrael de terra Aegypti &c. 104
In die tertio deſcendit Dominus &c. 104
Eſtote parati in diem tertium. 104
Iam aduenerat tertius dies, & mane inclaruerat, & ecce cæperunt audiri tonitrua. 104
Deſcende & conteſtare populum, ne forte velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo. 667
Exh. 20.
Ego ſum Dominus Deus tuus. 369
Viſitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. 305
Faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me. 638
Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanũ. 369
Memento vt diem ſabbati ſanctifices. 369
Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptimo autẽ die ſabbatũ Domini Dei tui eſt. 285
Sex diebus fecit Deus Cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requieuit die ſeptimo. 284
Honora patrem tuum, & matrem tuam. 369
Exh. 21.
Si emeris ſeruum hebræum, ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber gratis 285. 278. 311
Si bos cornupeta ſeruum ancillamque inuaſerit, triginta ſiclos argenti Domino dabit. 482 Exh. 22.
Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. 332. 366. Exh. 23.
Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges eius, anno autem ſeptimo dimittes eam & requieſcere facies. 285
Sex diebus operaberis. 285
Septima die ceſſabis. 285
Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. 105
Septem diebus comedes azima. 309
Ter in anno apparebit omne maſculum tuum coram Domino. 105
Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini. 332
Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem præparaui tibi, obſerua eum, & audi vocem eius, eſt n. nomen meum in illo. 557.
Exh. 24.
Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael. 551.
Immolauerunt victimas pacificas Domino vitulos duodecim. 395
Habitauit gloria Domini ſuper Sinai tegens illum nube ſex diebus. 278
Ingreſſus Moyſes medium nebulæ aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus pag. 295. 504. Exh. 25.
Facies propitiatorium de auro mundiſſimo, duos cubitos & dimidium tenebit longitudo eius. 8
Facies & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum vt luceant. 137. Exh. 26.
Decem cortinas de byſſo retorta facies. 370
Longitudo cortinæ vnius habebit viginti octo cubitos. 473
Quinquagenas anſulas cortina habebit in vtraque parte. 532
Facies & ſagacilicina vndecim. 377
Facies & tabulas ſtãtes tabernaculi &c. quarum viginti erũt in latere meridiano & reliqua. 434
Erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſexdecim. 414
Facies & velum de hiacyntho, & purpura quod appendes ante quatuor columnas de lignis Sethim &c. intra quod pones Arcam teſtimonij, quo & Sanctuarium, & ſanctuarij ſanctuaria diuidentur. 137
Pones contra menſam candelabrum in latere Tabernaculi. 138 Exh. 27.
Facies atrium Tabernaculi, in cuius auſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta, centũ cubitos vnũ latus tenebit in lõgit. 578. 580
In latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. 580
Columnæ viginti, & baſes æneæ eiuſdem numeri,

Digitized by Google

& capita earum. 434 Exh. 28.

Rationale iudicij quadrãgulum erit menſuram palmi habebit tam in longitudine, quam in latitudine. 459 Exh. 29.

Septem diebus conſecrabis manus eorum. 318

Septem diebus expiabis altare. 318 Exh. 30.

Quando tuleris ſummam filiorum Iſrael iuxta numerum dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in eis cum fuerint recenſiti. 334

Qui habetur in numero à triginta annis, & ſupra dabit pretium. 334 Exh. 1.

Dedit Dominus Moyſi in mõte Sinai duas tabulas teſtimonij lapideas ſcriptas digito Dei. 370 60

Fac nobis Deos. Exh. 32.

Fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque, Hi ſunt dij tui Iſrael. 60

Ceciderunt in die illa quaſi viginti tria millia hominum. 441. 606 Exh. 33.

Facies mea præcedet te. 219

Oſtende mihi gloriam tuam. Reſpondit Dominus, Ego oſtendam omne bonum tibi. 188. 265

Non poteris videre faciem meam, non.n. videbit me homo & viuet. 183. 265

Videbis poſteriora mea: faciem autem meam videre non poteris. 183. 219. 220. 265 Exh. 34.

Excidit duas tabulas lapideas, quales antea fuerant. 63

Qui cuſtodis miſericordiam in millia. 638

Qui reddis iniquitatem patrum, filijs, ac nepotibus in tertiam & quartam prog. 305

Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Dei. 105

Fuit ibi cum Domino Moyſes quadraginta dies, & 40. noctes, panem non comedit, & aquã non bibit. 295

Qui videbant faciẽ egredientis Moyſi eſſe cornutã ſed operiebat ille rurſus faciem ſuã, ſi quando loquebatur ad eos. 6 Exh. 36.

Vna cortinarum habebat in longitudine viginti octo cubitos. 473

Fecit ſaga vndecim de pilis caprarum. 377

Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi. 532

Ex tabulis viginti ad plagam meridianam erãt contra auſtrum cum 40. baſibus 434

Fecit ex vtraque parte per ſingulos angulos vt octo eſſent ſimul tabulæ & haberent baſes argenteas ſexdecim. 414

Fecit & tentorium in introitu tabernaculi, & columnas quinque. 456 Exh. 38.

Fecit & atrium, in cuius auſtrali plaga erant columnæ æneæ viginti, cum baſibus ſuis, capita columnarum &c. 434 Exh. 39.

Poſuit in rationali gemmarum ordines quatuor &c. ipſique lapides duodecim ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli per nomina ſing. LEVIT. I. 395

MAſculũ immaculatum offeret. pag. 379 Leuit. 4.

Cum intinxerit digitum in ſanguinem, aſpergetcum ſepties coram Domino. 318. 388 Leuit. 5.

Anima quæ ieiunauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel male quid faceret, vel bene, & non fecerit, & idipſũ iuramẽto & ſermone firmauerit, obliitaque poſtea intellexerit delictum ſuum, agat pœnitentiam pro peccato, & offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino. 75

Ipſum quod intulit damni, reſtituet, & quintam partem ponet ſupra, tradens ſacerdoti. 260 Leuit. 6.

Anima cõuicta delicti reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere integra; & quintam inſuper partem domino, cui damnum intulerat. 260 Leuit. 12.

Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis mẽſtruæ. 309. 56

Die octauo circũcidetur infãtulus 309. 330. 506

Ipſa vero triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. 487. 506. 656.

Si fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus. 309.

Sexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. 487. 565. 656. Leuit. 13.

Homo in cuius cute & carne ortus fuerit diuerſus color, ſine puſtula, &c. 669.

Recludet eum ſacerdos ſeptem diebus, & conſiderabit die ſeptimo, & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec trãſierit in cute, rurſus recludet eum ſeptem diebus alijs 319.

Digitized by Google

Leuit. 15.

Si ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſuã. 318

Die octauo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ. 564

Mulier quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur. 318

Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus. 319

Mulier quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis, & reliqua. 669

Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ. 319

Leuit. 16.

Menſe ſeptimo, decima die menſis affligetis animas veſtras. 333 Leuit. 19.

Diliges amicum tuum ſicut teipſum. 42

Veſte quæ ex duobus texta eſt, non indueris. 79

Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino, quinto autem anno comedetis fructus. 260. Leuit. 21.

Ne contaminetur ſacerdos in morte ciuium ſuorũ niſi tãtum in conſanguineis &c. pag. 319

Virginem ducet vxorem: viduam autem, & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet. 95

Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo, nec accedet adminiſterium ſi cæcus fuerit, ſi claudus, &c. 207 Leuit. 22.

Maſculus immaculatus erit. 379 Leuit. 23.

Sex diebus facietis opus. 278. 379

Dies ſeptimus, quia ſabbati requies eſt, vocabitur ſanctus. 283. 285

Menſe primo quartadecima die ad veſperum phaſe Domini eſt, & quintadecima die menſis huius ſolennitas azimorum Domini eſt. 410

Septem diebus azima comedetis. 309

Die nono menſis ſeptimi a veſpere vſque ad veſperum celebrabitis ſabbata veſtra. 333

Leuit. 24.

Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes. 397 Leuit. 25.

Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam. 278

Septimo anno ſabbatum erit terræ requietionis Domini. 311. 534

Numerabis tibi ſeptem hebdomades annorum, ideſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt quadraginta nouem, &c. ſanctificabiſque annũ quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus. 311. 534. 595

Leuit. 26.

Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum de vobis decem millia. 260. 579. 666

Addam correctiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra. 314

Addam plagas veſtras vſque in ſeptuplũ. 314

Percutiam vos ſepties propter peccata veſtra. 315

Corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra. 315 Leuit. 27.

Homo quo votum fecerit, ſi fuerit maſculus, à viceſimo anno, vſque ad ſexageſimum annum dabit quinquaginta ſiclos argenti, ſi mulier, triginta. 543. 545

Ab vno menſe vſque ad annum quintum pro maſculo dabuntur quinque ſicli. 261

Addet ſuper æſtimationem quintam partẽ. 261

Dabit quintam partem æſtimationis ſupra. 261

Omnes decimæ terræ ſiue de pomis arborum, ſiue de frugibus, Domini ſunt, & illi ſanctificantur. 332

Quicquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino. 332

NVM. 1.

Locutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sina, in tabernaculo fœderis dicens: Tollite ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſrael per cognationes, & domos ſuas, & nomina ſingulorum quicquid ſexus eſt maſculini à viceſimo anno, & ſupra omnium virorum fortium ex Iſrael. 431. 675

Tribum Leui noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filijs Iſrael. 436 Num. 2.

Singuli per turmas, in ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur filij Iſrael, &c. 397 Num. 3.

Omnes Leuitæ quos numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta præceptum Domini per familias ſuas in genere maſculino à menſe vno, & ſupra fuerunt viginti duo millia. 436

Digitized by Google

Recenſuit Moyſes ſicut præceperat Dominus primogenitos filiorum iſrael, & fuerunt maſculi per nomina ſua, à mense vno, & ſupra viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres. 436

Num. 4.

Tolle ſummam filiorum Caath de medio Leuitarũ per domos, & familias ſuas à triceſimo anno & ſupra, vſque ad quinquageſimum annum. 476. 479

Num. 6.

Omni tempore ſeparationis ſuæ nouacula non tranſibit per caput eius, vſque ad completum diem quo Domino conſecratur, ſanctus erit creſcente cæſarie capitis ſui. 600

In octaua die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ. 564.

Num. 7.

Fuerunt in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum. 479

Phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos. 547

Num. 8.

Cum poſueris ſeptem lucernas, candelabrum in auſtrali parte erigatur. 288

Tolle Leuitas ex medio filiorum Iſrael, & radant omnes pilos carnis ſuæ. 600

Hæc eſt lex Leuitarum à viginti quinque annis, & ſupra ingredientur vt miniſtrent in tabernaculo fœderis. 476. 451

Cum quinquageſimum annum ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt. 533

Num. 9.

Faciant filij Iſrael phaſe in tempore ſuo quarta decima die menſis huius ad veſperam. 402. & ſeq.

Num. 11.

Quis dabit nobis ad veſcendũ carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis. &c. 400

Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint. 551. 574

Num. 12.

Excluſa eſt Maria extra caſtra ſeptem diebus. 319

Num. 13.

Mitte viros qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum filijs Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus. 395. 508

Vocauit Oſee filium Nun Ioſue. 230

Reuerſi exploratores terræ poſt quadraginta dies. 508. 420

Num. 14.

Dominus patiens & multæ miſericordiæ, auferens iniquitatem & ſcelera, qui viſitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.. 305

Tentauerunt me iam per decem vices. pag. 374

Filij veſtri erunt vagi in deſerto annis quadraginta iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram. 420

Annus pro die imputabitur. 420

Quadraginta annis recipietis iniquitates veſtras. 503.

Num. 16.

Fuerunt qui percuſſi ſunt quatuordecim millia hominum. 405

Num. 19.

Qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus.. pag. 319

Iſta eſt lex hominis, qui moritur in tabernaculo, omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & vniuerſa vaſa, quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem diebus. 319

Num. 20.

Cum eleuaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ &c. pag. 69. 78

Gradiemur via publica nec ad dextram, nec ad ſiniſtram declinantes. 470

Omnis multitudo videns occubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo triginta diebus. pag. 482.

Num. 21.

Percuſſus eſt Seon rex Amorræorũ in oregladij. 88

Occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo, percuſſerunt igitur & hunc cum filijs ſuis, vniuerſumque populum eius. pag. 88. 338.

Num. 22.

Cur percuſiſti me etiam iam tertio? 105

Cur tertio verberas aſinam tuam? 105

Num. 23.

Ecce populus vt leæna conſurget, & quaſi leo erigetur, non accubabit, donec deuoret prædam. 107

Num. 24.

Ad maledicendum inimicis meis vocauiſti, quibus e contrario tertio benedixiſti. 105

Num. 25.

Occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum 445. 448.

Num. 26.

Numerate omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis & ſupra per domos & cognationes ſuas cunctos qui poſſunt ad bella procedere. 431

Num. 27.

Nomina filiarum Salphaad ſunt, Mala, & Noa, &

Digitized by Google

& Egla, & Melcha, & Zerſa. 454

Num. 29.

Decima dies menſis huius ſeptimi erit vobis ſancta atque venerabilis. 375

Quintadecima die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit, atque venerabilis, omne opus ſeruile non facietis in ea, ſed celebrabitis ſolennitatem Domino ſeptem diebus. 410

Offeretis holocauſtum in odorem ſuauiſſimum vitulos de armento tredecim, & reliqua. 550

Num. 31.

Cum pugnaſſent contra Madianitas atque vicíſſent, omnes mares occiderunt & reges eorum Eui, & Sur, & Recem, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis. 455

Manete extra caſtra ſeptē diebus. pag. 318. 319

Separabis partem Domino ab his qui pugnauerunt & fuerunt in bello vnam animam de quingentis. 620

Ex media parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum & bouum, &c. & dabis ea Leuitis, qui excubant in cuſtodijs tabernaculi Domini. 533. 620

Num. 33.

Hæ ſunt manſiones filiorum qui egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſuas in manu Moyſis. 512

Num. 35.

Præcipe filijs Iſrael vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum & ſuburbana earum per circuitum vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis, quæ à muris ciuitatum foris in circuitum per circuitum mille paſſuum ſpatio tenduntur. 640

DEVTER. 1.

Hæ ſunt verba quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael trans Iordanem, &c. vndecim diebus. 88. 381.

Deut. 2.

Circuiuimus montem Seyr longo tẽpore. 424

Tempus quo ambulauimus de Cades Barne vſque ad tranſitum Zareth, triginta & octo annorum fuit, donec conſumeretur omnis congregatio, &c. 424

Deut. 3.

Egreſſus eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum, Dixitque Dominus, Ne timeas eum, quia in manu tua traditus eſt cum omni populo ac terra ſua, faciesque ei ſicut feciſti Seon regi Amorræorum. 88

Non fuit oppidum, quod nos effugeret, ſexaginta vrbes vaſtantes omnem regionem Argob regni Og in Baſan. 545

Lectus Og regis Baſan ferreus monſtratur nouem cubitos habens longitudinis. 338. 240. 539.

Deut. 4.

Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt.

Deut. 5.

Ego ſum Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam, & quartam generationem his qui oderunt me. 305

Et faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me. 638

Non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam quam præcepit vobis Dominus. 470. 668

Deut. 6.

Audi Iſrael Dominus Deus veſter Deus vnus eſt. 17

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. 369

Deut. 7.

Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam poſſeſſurus ingredieris, & deleuerit Gentes multas coram te Hethæum, &c. ſeptem Gentes multò maioris numeri, quam tu es. 670

Deus eſt cuſtodiens pactum, & miſericordiam diligentibus ſe, & his qui cuſtodiunt præcepta eius, in mille generationes. 638

Deut. 8.

Recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per deſertum, vt affligeret te. 503

Miſertus eſt tui Deus, ne diceres in corde tuo, fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præſtiterunt, ſed recordaberis Domini Dei tui. 20.

Deut. 10.

In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum. 557.

Deut. 15.

Septimo anno facies remiſſionem, &c. 534.

Digitized by Google

Obſerua diem Sabbathi, vt ſanctifices eum, ſex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptimus dies ſabbati, &c. 278. 283. 285. Deut. 16.

Septem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem. 314

Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum. 105. Deut 21.

Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, &c. captiuoſque duxeris, & videris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, & reliqua. 484. 485. Deut. 22.

Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt. 79. Deut. 23.

Non ingredietur mamzer, hoc eſt de ſcorto natus, in eccleſiam Domini vſque ad decimam generationem. 375

Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Dei. 305. Deut. 25.

Pro menſura peccati, erit & plagarum modus, ita dumtaxat vt quadragenarium numerum non excedant. Deut. 27, 503

Hi ſtabunt ad benedicendum Domino ſuper monte, & reliqua. 480

E regione iſti ſtabunt ad maledicendum, &. 480 Deut. 28.

Si audieris vocem Domini Dei tui, venient ſuper te omnes benedictiones iſtæ. &c. 480

Deut. 32.

Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael. 659

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima. 74

Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul, ac virginem. 313

Deuter. 34.

Moyſes centum & viginti annorum erat, quando mortuus eſt. 585. 586. 656

Fleueruntque eum filij Iſrael in campeſtribus Moab triginta diebus, & completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen. 482. 483

IOS. 1.

Præparate vobis cibaria, quoniam poſt diem tertiam tranſibitis Iordanem. 105

Rubenitis quoque, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe ait: Mementote, &c. 374. 375

Ioſ. 2.

Patrem tuum ac matrem fratreſque, & omnem cognationem tuam congregabis in domum tuam: qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, reus ſibi erit. 46

Ioſ. 3.

Venerunt ad Iordanem Ioſue, & omnes filij Iſrael, & morati ſunt ibi per tres dies. 105

Ioſ. 4.

Alios duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo. 397

Duodecim lapides quos de Iordanis alueo ſumpſerant, poſuit Ioſue in Galgalis. 397

Ioſ. 6.

Tulerunt ſacerdotes arcam Domini, & ſeptem ex eis ſeptem buccinas, &c. circumierunt que ciuitatem ſecundo die ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra, & ſic fecerunt ſex diebus. 279 Ioſ. 7.

Vere ego peccaui Domino Deo Iſrael, vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, & concupiſcens abſtuli. 558

Ioſ. 10.

Miſit Adoniſedech rex Hieruſalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem &c. dicens: Ad me aſcendite, & ferte præſidium, vt expugnemus Gabaon, quare tranſfugerit ad Ioſue, & ad filios Iſrael, congregati igitur aſcenderunt quinque Reges. 455 Ioſ. 17.

Ceciderunt funiculi Manaſſe decem. 375

IVDIC. 1.

Septuaginta reges amputatis manuum & pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias. 550

Iudic. 3.

Seruierunt filij Iſrael Eglon regi Moab decem & octo annis, & poſtea clamauerunt ad Dominum, qui ſuſcitauit eis Saluatorem

Digitized by Google

vocabulo Aioth, qui vtraque manu pro dextra vtebatur. 422. 423
Humiliatus eſt Moab in die illo ſub manu Iſrael, & quieuit terra octoginta annis à prælijs 564
Samgar filius Anath percuſſit de Philiſthyim ſexcentos viros vomere. 621

Iudic. 4.

Siſara nongentos habebat falcatos currus. 569
Per viginti annos vehementer oppreſſerat eos. 428

Iudic. 6.

Fecerunt filij Iſrael malum in conſpectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian ſeptem annis. 317
Inſtar locuſtarum vniuerſa complebant innumera multitudo hominum, & camelorum. 672
Dixit Gedeon ad Dominum: ſi ſaluum facis per manum meam populum Iſrael, ſicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ meæ, ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quod per manum meam liberabis Iſrael, factumque eſt ita. Dixitque rurſus ad Dominum: Ne tranſeatur furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentauero ſignum quærens in vellere. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra ros madens. Fecitque Dominus nocte illa vt poſtulauerat. pag. 70. 604

Iudic. 7.

Qui manu & lingua lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt, fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os projecere aquas lambuerant, trecenti viri. 604
Cameli autem innumerabiles erant ſicut arena quæ iacet in littore maris. 672

Iudic. 8.

Habuit Hierobaal ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore eius. 550

Iudic. 9.

Dederunt illi ſeptuaginta pondo argenti. 550
Occidit fratres ſuos filios Hierobaal ſeptuaginta viros ſuper vnum lapidem. 550

Iudic. 10.

Iair Galaadites iudicauit Iſrael per viginti duos annos, habens triginta filios ſedentes ſupra triginta pullos aſinarum, & principes triginta ciuitatum. 479

Iudic. 11.

Dimitte me vt duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meã 75
Expletis duobus menſibus reuerſa eſt ad patrẽ ſuum. 75.

Iudic. 12.

Ceciderũt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. 515. 666
Sepultus in ciuitate ſua Galaad. 60
Iudicauit Iſrael Abeſſan de Bethleem, qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras maritis dedit & eiſdem numeri filijs ſuis accepit vxores introducens in domum ſuam. 480
Abdon filius Hellel Pharathonites habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes aſcendentes ſupra ſeptuaginta pullos aſinarum. 511.

Iudic. 13.

Filij Iſrael fecerunt malum in conſpectu Domini, qui tradidit eos in manus Philiſthinorum quadraginta annis. 509
Cur quaris nomen meum quod eſt mirabile 235

Iudic. 15.

Perrexit Sanſon & cepit trecentas vulpes, caudaſque carum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne ſuccendens dimiſit. 603
Ligauerunt Sanſonem duobus nouis funibus. 74

Iudic. 16.

Vocauit Dalila tonſorem, & raſit ſeptem crines eius, & cepit abigere eum, & a ſe repellere, ſtatim enim fortitudo ab eo diſceſſit. 288

Iudic. 20.

Decem viri eligantur è centum, ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille, & mille ac decem millibus. 375
Cætera ad hoc caput ſpectantia habentur. pag. 107.

1. REG. 1.

Fuit vir vnus. 16
Nunquid non ego melior tibi ſum, quam decem filij. 374

1. Reg. 2.

Donec ſterilis peperit plurimos. 306
Et quæ multos habebat filios infirmata eſt pag. 306. 668

1. Reg. 3.

Digitized by Google

Nomenclatura Auctorum

Tibulus.
Tichonius Affer.
Timæus Locrenſis.
Trebellius Pollio.
Trogus Pompeius.

VAlerius Flaccus.
Valerius Maximus.
Valerius Probus.
Varro.
Vectius Prætextatus.
Verrius Flaccus.
Victorinus Pictauienſis.
Victorinus Rhetor.
Virgilius.
Vitruuius.

Xenocrates Chalcedonius philoſophus.
Xenophon.
Xenophanes.
Xiſtus Pythagoreus.

ZEnodotus Epheſ.
Zoroaſter.

VET. ET NOVI

TESTAMENTI LOCA

PER ORDINEM LIBRORVM sparsim in hoc opere declarata.

GEN. 1.

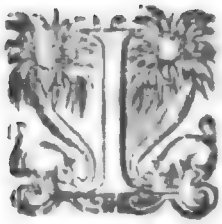

N principio creauit Deus cælum & terram. pag. 24. 224.

Fiat lux, & facta est lux. 24. 131. 275

Vidit Deus lucem quod esset bona. 131

Factum est vespere, & mane dies vnus 27. 131.

Vocauit Deus firmamentum cælum, & factū est vespere, & mane dies secundus. 69

Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt in locum vnum. 104

Vidit Deus quod esset bonum, 69. 131.

Fiant luminaria in firmamento cæli. 24. 131.

Fecit Deus duo luminaria. 25. 195.

Factū est vespere, & mane dies quartus. 195.

Factum est vespere, & mane dies quintus. 254.

Fecit Deus bestias terræ &c. 25. 254

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram 29. 273. *& seq.*

Creauit Deus hominem ad imaginem. & c. 29. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 147. 148. 149. 150. 153. 156. 157. 159. 160.

Ad imaginem Dei creauit illum masculum & fœminam creauit eos. 27. 29. 364

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. 39. 69. 76. 131. 220. 269.

Factum est vespere & mane dies sextus. 23. 264. *& seq.* 285. 630.

Gen. 2.

Perfecti sunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. 769. 284.

Complevit Deus die septimo opus suum. pag. 284 630.

Requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat. 283. 284

Benedixit diei septimo, & sanctificauit illum, 283. 285. 369. 630.

Istæ sunt generationes cæli & terræ, quando creatæ sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum & terram. 25. 26. 27.

Fons ascendebat è terra irrigans vniuersam superficiem terræ. 60

Inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ. 240

Plantauerat Dominus Deus paradisum voluptati à principio, in quo posuit hominem quem formauerat. 125

Fluuius egrediebatur de loco voluptatis, ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quattuor capita. 244. *& sequen.*

Ex omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni, & mali, ne comedas: in quacunque enim die comederis, morte morieris. 44. 59.

Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. 29. 57.

Cum obdormisset Adam, tulit Deus vnam de costis eius &c. 93.

Ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem. 27

29. 57. 93.

Gen. 3.

Serpens erat callidior cunctis animãtibus terræ. 470

Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi 40. 44

Vidit mulier quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile. 414

Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit. 565

Cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad aurã poſt meridiẽ. 181

Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. 560

Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ. 633

Ipſa conteret caput tuum. 348

Quia audiſti Vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo 560

In laboribus comedes ex ea. 278

Fecit Dominus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas. 78.

De tentatione facta per ſerpentem. 442

Adam cognouit vxorem ſuam Euam, quæ concepit, & peperit Cain. 400

Gen. 4.

Factum eſt poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus. 669.

Vbi eſt Abel frater tuus? &c. 315

Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? 315. 560

Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum & reliq. 315. 560

Omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. 306. 315. 560

Poſuit Dominus in Cain ſignum, vt non interficeret eum omnis, qui inueniſſet eum. 206. 315. 588

Genuit Ada Iabel. Sella quoq; genuit Tubalcain, ſoror vero Tubalcain Noema. 378. 379

Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in liuore meo. 560

Septuplum vltiõ dabitur de Cain. 306. 558. 559. 560. 617.

De Lamech vero ſeptuagies ſepties. 232. 306. 558 *& ſeq.* 560. 561. 617.

Vocauit nomen eius Seth. 364

Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos. 364

Gen. 5.

Hic eſt liber generationis Adam, in die qua creauit Deus hominem. 26. 364. 378.

Maſculum, & fœminam creauit eos. 27. 364

Vocauit nomina eorum Adam. 364 528

Adam genuit filium, vocauitque nomen eius Seth. 364

Seth genuit Enos, & reliqua. 364

Vixit Iareth poſtquam genuit Enoch octingentis annis. 636

Enoch genuit Matuſalem. 365

Ambulauit Enoch cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. 171. 366. 548. 588. 654.

Matuſalem genuit Lamech. 365

Lamech genuit filium, vocauitque nomen eius Nohe. 365

Nohe cum quingentorũ eſſet annorũ. pag. 580.

Reliqua ad hoc caput ſpectantia, habentur. pag. 429

Gen. 6.

Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, eruntque dies illius centum viginti annorũ. pag. 429. 508. 586. 587. 655.

Videns Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra. 417. 668

Pœnitet me feciſſe eos. 600

Noh: vir iuſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis. 324.

Fac tibi arcam de lignis leuigatis. 460

Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ. 602. 605.

Quinquaginta cubitorum latitudo. 531.

Triginta cubitorum altitudo illius. 478.

In cubito conſummabis ſummitatẽ eius. 668.

Ingredieris arcam tu, & filij tui, vxor tua, & vxores filiorum tecum. 46.

Gen. 7.

Te vidi iuſtum coram me in generatione hac. 324

Ex omnibus animãtibus mundis tolles ſeptena & ſeptena maſculum, & fœminã. 69. 318

De animantibus vero immundis duo, & duo maſculum, & feminam. 68. 69

Poſt

Poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terrã. pag. 284
Ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. 501. 508 587
Erat Nohe ſexcentorum annorum, quando diluuij aquæ inundauerũt ſuper terrã. 429. 580 622
Cum tranſiſſent ſeptem dies, aquæ diluuij inundauerunt ſuper terram. 284
Anno ſexcenteſimo vitæ Nohe. 429. 580
Menſe ſecundo ſeptimo decimo die menſis rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ &c. 417. 622
Facta eſt pluuia ſuper terrã quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. pag. 501. 508. 587
Ingreſſus eſt Nohe, & Sem, & Cham, & Iaphet filij eius, & vxor illius, & vxores filiorũ eius cum eis in arcam. 324
Factum eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram. 587
Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat. 262. 408
Vniuerſa homines, & cuncta in quibus ſpiraculũ vitæ eſt in terra, mortua ſunt, & deleuit Deus omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram, ab homine vſque ad pecus. Remanſit autẽ ſolus Nohe, & qui cum eo erant in arca. 46
Obtinuerunt aquæ terram centum quinquaginta diebus. 408 590. Gen. 8.
Reuerſæ ſunt aquæ de terra euntes, & redeuntes, & cæperunt minui poſt centum quinquaginta dies. 408. 590
Requieuit arca menſe ſeptimo, viceſimo ſeptimo die menſis. 461
Cum tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Nohe feneſtram arcæ quam fecerat, emiſit columbã, vt videret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ. Quæ cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum. 318 & 502
Ex peccatis vltra ſeptem diebus alys, rurſum dimiſit columbam ex arca at illa venit ad eum ad veſperam portans ramum olivæ 218
Expectauitque nihilominus ſeptem alios dies, & dimiſit columbam. 318
Sexcenteſimo primo anno, vitæ Nohe primo menſe, prima die menſis imminutæ ſunt aquæ ſuper terram. 623
Menſe ſecundo, ſeptimo & viceſimo die menſis arefacta eſt terra. 461. 462 Gen. 9.
Vixit Nohe poſt diluuium trecentis quinquaginta annis. 611. Gen. 10.
Hæ ſunt generationes filiorum Nohe. 555
De diuiſione regionum filiorum Nohe. 555.
Nati ſunt Heber filij duo, nomen vni Phaleg, eo quod in diebus eius diuiſa ſit terra. 76. 555
Gen. 11.
Erat terra labij vnius, & ſermonum eorumdem. 29. 31
Ecce vnus eſt populus, & vnum eſt labium omnibus. 29. 31.
Deſcendamus & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui. 30
Idcirco vocatum eſt nomen eius Babel, quia ibi confuſum eſt labium vniuerſæ terræ. 50. 555
Thare genuit Abram, Nachor, & Aram. 429
Mortuus eſt Abram ante Thare patrem ſuum in terra natiuitatis ſuæ in Hur Chaldæorũ. 429
Facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haram. 615
Gen. 12.
Egredere de terra tua & de cognatione tua. 395
Septuaginta quinque annorum erat Abrã cum egrederetur de Haram. 58
Deſcendit Abram in Ægyptum. 333
Gen. 13.
Aſcendit Abram de Ægypto. 333
Leua oculos tuos, & vide a loco in quo nunc es ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. 217 Gen. 14.
Factum eſt in illo tempore, vt Amraphel rex Senaar, & Arioth rex Ponti, & Chodorlaomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium inirent bellum contra Baſa regem Sod. & rel. 349. 375. 455
Quartodecimo anno venit Chodorlaomor, & reges qui erant cum eo, & percuſſerunt Raphaym. 405
Numerauit Abram expeditos vernaculos ſuos cccxviij &c. 508. 609 676
Dedit ei decimas ex omnibus. 332. 375
Gen. 15.
Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes, & re-

Digitized by Google

liqua. 430
Scito prænoſcens quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubijcient eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis. 511. 601. 615
Tu ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. 574. Gen. 16.
Tulit Agar Aegyptiam ancillam ſuam, poſt annos decem quam habitare ceperant in terra Chanaam & dedit eam viro ſuo vxorem. 375
Octoginta & ſex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaelem. 568
Gen. 17.
Non vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed appellaberis Abrahã. 528
Circuncidetur ex vobis omne maſculinum, & circuncidetis carnem præputij veſtri. 330
Infans octo dierum circuncidetur in vobis. 330. 506. 507
Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram. 528
Putaſne centenario naſcetur filius? 580
Super Iſmael exaudiui te, benedicam ei, & duodecim duces generabit. 395
Iſmael filius Abrahæ tredecim annos impleuerat tempore circunciſionis ſuæ. 401
Gen. 18.
Apparuit Abrahæ Dominus in conualle Mãbre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei, &c. 72
Cumque eleuaſſet oculos apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum. 72. 186
Riſit Sara occulte dicens: poſtquam cõſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo. 72. 343
Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis dimittam omni loco propter eos. 531
Non delebo ſi inuenero ibi quadraginta quinque. 526
Non faciam ſi inuenero ibi triginta. 479
Non interficiam propter viginti. 432
Non delebo propter decem. 333
Gen. 19.
Venerunt duo Angeli Sodomam veſpere. 72
Dominus pluit ſuper Sodomam, &c. 72. 454
Gen. 21.
Circũcidit eũ octauo die, ſicut præceperat ei Deus. 330. 506. & ſeq.
Cum eſſet centum annorum, hac quippe ætate patris natus eſt Iſaac. 580
Septem annos accipies de manu mea vt ſint mihi in teſtimoniũ, quoniam ego fodi puteum iſtum, idcirco vocatus eſt ille locus Berſabee, quia ibi vterque iurauit. 312 Gen. 22.
Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum, ducens ſecum duos iuuenes. 64. 77
Die tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul. 17 648
Dixit Abraham ad pueros ſuos, expectate hic cum aſino, ego & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus reuert. 64
Extendit manum & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum. 164
Nunc cognoui quod times Dominum. 491
Gen. 24.
Tulit decem camelos de grege Domini. 375
Poſtquam biberunt camelis protulit vir armillas pondo ſiclorum decem. 375
Soror noſtra es, creſcas in mille millia. 641
Rebeccaconſpecto Iſaac, deſcendit de camelo. 648
Gen. 25.
Fuerunt dies vitæ Abrahæ 175. anni. 589
Deficiẽs mortuus eſt in ſenectute bona. 574. 589
Hi ſunt filij Iſmael, & hæc nomina per caſtella & oppida eorum duodecim principes tribuũ ſuarum. 395
Iſaac cum quadraginta eſſet annorũ, duxit vxorem Rebeccam. 501
Dedit Dominus conceptum Rebeccæ, ſed collidebantur in vtero eius paruuli. 53
Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur. 63. 64
De natiuitate Iahacob, & Eſau. 469
Gen. 26.
Ne deſcendas in Aegyptum. 333
Seminauit Iſaac in terra illa, & inuenit ipſo anno centuplum. 573
Fodit alios puteos, quos foderant ſerui patris ſui Abraham. 163. & ſeq.
Foderunt in torrente, & repererunt aquam viuam, ſed & ibi iurgium fuit paſtorũ, foderunt autem & aliũ, & pro illo quoque rixati ſunt,

Digitized by Google

profectus indefodit alium puteum, pro quo non contenderunt. 106. 163
Eſau quadragenarius duxit vxores duas. 501

Gen. 27.

Affer mihi duos hœdos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri tuo, abijt, & attulit. 77

Gen. 28.

Vidit Iahacob in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum, Angelos quoque Dei aſcendentes &c. 316. 409
Dilataberis ad orientem, & occidentem, & ſeptemtrionem, & meridiem. 217

Gen. 29.

Seruiuit Iahacob pro Rachel vij annis. 313
Seruiens apud eum ſeptem annis alijs. 426

Gen. 30.

Appellauit nomen eius Dan. 280

Gen. 31.

Aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem. 313
Idcirco viginti annis fui tecum. 426. 615
Sicque per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis. 426
Immutaſti mercedem meam decem vicib. 374

Gen. 32.

Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce properat in occurſum tibi cum quadringetis viris. 426. 615
Timuit Iahacob valde, & perterritus diuiſit populum qui ſecum erat. 427
Separauit de his quæ habebat munera fratri ſuo capras ducentas, hircos viginti, oues ducentas aryetes viginti. 427. 596
Camelos fœtas cum pullis ſuis triginta. 479
Tauros viginti, aſinas viginti. 427
Ecce vir luctabatur cum eo vſque mane, qui cum videret, & reliqua. 427
Nequaquam Iahacob appellabitur nomẽ tuum, ſed Iſrael. 427
Cur quæris nomen meum quidem mirabile. 235. 427.
Vocauit Iahacob nomen loci illius Phanuel, dicens, vidi Dominum facie ad faciem. 428
Ipſe vero claudicabat pede. 80 Gen. 33.
Eleuãs Iahacob oculos ſuos vidit venientẽ Eſau, & cum eo quadringentos viros. 426
Progrediens Iahacob adorauit prenus in terram ſepties, donec appropinquaret frater eius. 313

Gen. 35

Non vocaberis vltra Iahacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. 427
Erant autem filij Iahacob duodecim. 397

Gen. 37.

Ioſeph cum ſexdecim eſſet annorum, &c. 414
Ioſeph accuſauit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo. 381
Vendiderunt eum Hiſmaelitis viginti argenteis. 428. 481. 615 Gen. 39.
Fuit Dominus cum Ioſepho. 204
Erat Ioſeph pulchra facie, & decorus aſpectu. Poſt multos itaque dies iniecit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph, & ait, dormi mecũ. 204

Gen. 41.

Poſt duos annos vidit Pharao ſomnium. 74
Triginta annorum erat Ioſeph quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis. 476. 562

Gen. 42.

Audiens Iahacob quod alimenta venderentur in Aegypto, dixit filijs ſuis: Quare negligitis, audiui quod triticum venundetur in Aegypto, deſcendite, & emite. 333
Deſcendentes igitur fratres Ioſeph decem, &c. 333. 375
Frater veſter vnus ligetur in carcere. 335
At illi portantes frumenta in aſinis ſuis profecti ſunt. 373
Simeon tenetur in vinculis. 333 Gen. 43.
Inſtrue conuiuium, quoniam hodie mecum ſunt comeſturi meridie. 281 Gen 45.
Beniamin dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis. 259
Addens ei aſinos decem. 375
Aſcendentes ex Aegypto venerunt in terram Chanaan. 335 Gen. 46.
Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Aegyptum. 533.
Omnes animæ filiorum Liæ & filiarum, triginta tres. 487

Digitized by Google

Hi filij Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ, & hos genuit Iabacob, omnes animæ ſeptem. 312

Omnes animæ domus Iabacob, quæ ingreſſæ ſunt in Aegyptum, fuere ſeptuaginta. 553

Gen. 47.

Quintam partem Regi dabitis. 455

Ex eo tempore vſque in præſentem diem in vniuerſa terra Aegypti Regibus quinta pars ſoluitur. 455

Gen. 49.

Catulus Leonis Iuda, ad prædam fili mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti, vt Leo, & quaſi Leæna, quis ſuſcitabit eum? 107. 287

Gen. 50.

Præcepit ſeruis ſuis medicis, vt aromatibus condirent patrem, quibus iuſſa explentibus tranſierunt quadraginta dies. Iſte quippe mos erat cadauerum conditorum. 482. 511

Fleuitque eum Aegyptus lxx diebus. 482

Celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleuerunt ſeptem dies. 320

Vixit Ioſeph centum decem annis. 562

EXHO. 1.

Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael. Dan &c. 280

Erant omnes animæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Iabacob ſeptuaginta. 553

Filij Iſrael creuerunt, & quaſi germinates multiplicati ſunt. 569

Exh. 2.

Egreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui &c. & videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus. 569. 570

Cum circumſpexiſſet huc atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Aegyptium abſcondit ſabulo. 7

Exh. 3.

Deus Abrahã, Deus Iſaac, Deus Iacob. 163. 664

Deducam eum de terra illa in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi. 670

Ego ſum qui ſum, ſic dices filijs Iſrael. Qui eſt miſit me ad vos. 226

Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, vt immolemus Domino Deo noſtro. 648. Exh. 4.

Mortui ſunt omnes qui quærebant animam tuam. 61

Exh. 5.

Vir quidam nomine Ananias cum Saphyra vxore ſua vendidit agrum.

Exh. 7.

Erat Moyſes 80. annorum &c. 562. 656

Vocauit Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt ipſi per incantationes Aegyptias & arcana quædam ſimiliter. 107

Exh. 8.

Fecerunt ſimiliter malefici incantationibus ſuis, vt educerentur cyniphes, & non potuerunt, & dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic. 107.

Exh. 10.

Sederunt locuſtæ in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles. 672.

Exh. 12.

Menſis iſte vobis principium menſium primus erit in menſibus anni. 450

Decima die menſis tollat vnuſquiſque agnum &c. 333. 376.

Si autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet &c. 675

Erit agnus abſque macula maſculus. 379

Seruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius. 403. & ſeq. 455

Et ſuuent de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrũque poſtem, & inſuper liminaribus domorum, in quibus comedent illum. 77

Septem diebus azima comedetis. In die primo non erit fermentatum in domibus veſtris. 309

Primo menſe xiiij. die menſis ad veſperam, comedetis azima vſque ad diem 21. eiuſdem menſis ad veſper. 402. & duob. ſeq. 435.

Septem diebus fermentatum non inuenietur in domibus veſtris. 309

Profecti ſunt filij Iſrael de Rameſſe in Sochot ſexcenta fere millia peditum virorum. 622

Vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis. 672

Habitatio filiorum Iſrael, quæ manſerunt in Aegypto, fuit 430. annorum. 618.

Exh. 13.

In die ſeptimo erit ſolemnitas Domini, azima comedetis ſeptem diebus. 309

Exh. 15.

Venerunt in Helim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ 395. 553

Exh. 16.

Egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies &c. die autem ſexto parent, quod inferant, & ſit duplum, quam colligere ſolebãt per ſingulos dies. 278. 284. 285.

Filij Iſrael comederunt manna quadraginta an-

Digitized by Google

nis. 503. Exh. 17.
Caſtrametati ſunt in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendum populo. 69. 381
Eſt ne Deus in nobis? 381
Vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium filiorum Iſrael 69. 381 Exh. 18.
Prouide de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & conſtitue ex eis quinquagenarios. 532 Exh. 19.
Menſe tertio egreſſionis Iſrael de terra Aegypti &c. 104
In die tertio deſcendit Dominus &c. 104
Eſtote parati in diem tertium. 104
Iam aduenerat tertius dies, & mane inclaruerat, & ecce cæperunt audiri tonitrua. 104
Deſcende & conteſtare populum, ne forte velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo. 667
Exh. 20.
Ego ſum Dominus Deus tuus. 369
Viſitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. 305
Faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me. 638
Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanũ. 369
Memento vt diem ſabbati ſanctifices. 369
Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptimo autẽ die ſabbatũ Domini Dei tui eſt. 285
Sex diebus fecit Deus Cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requieuit die ſeptimo. 284
Honora patrem tuum, & matrem tuam. 369
Exh. 21.
Si emeris ſeruum hebræum, ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo egredietur liber gratis 285. 278. 311
Si bos cornupeta ſeruum ancillamque inuaſerit, triginta ſiclos argenti Domino dabit. 482 Exh. 22.
Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. 332. 366. Exh. 23.
Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges eius, anno autem ſeptimo dimittes eam & requieſcere facies. 285
Sex diebus operaberis. 285
Septima die ceſſabis. 285
Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. 105
Septem diebus comedes azima. 309
Ter in anno apparebit omne maſculum tuum coram Domino. 105
Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini. 332
Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem præparaui tibi, obſerua eum, & audi vocem eius, eſt n. nomen meum in illo. 557.
Exh. 24.
Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael. 551.
Immolauerunt victimas pacificas Domino vitulos duodecim. 395
Habitauit gloria Domini ſuper Sinai tegens illum nube ſex diebus. 278
Ingreſſus Moyſes medium nebulæ aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus pag. 295. 504. Exh. 25.
Facies propitiatorium de auro mundiſſimo, duos cubitos & dimidium tenebit longitudo eius. 8
Facies & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum vt luceant. 137. Exh. 26.
Decem cortinas de byſſo retorta facies. 370
Longitudo cortinæ vnius habebit viginti octo cubitos. 473
Quinquagenas anſulas cortina habebit in vtraque parte. 532
Facies & ſagacilicina vndecim. 377
Facies & tabulas ſtãtes tabernaculi &c. quarum viginti erũt in latere meridiano & reliqua. 434
Erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſexdecim. 414
Facies & velum de hiacyntho, & purpura quod appendes ante quatuor columnas de lignis Sethim &c. intra quod pones Arcam teſtimonij, quo & Sanctuarium, & ſanctuarij ſanctuaria diuidentur. 137
Pones contra menſam candelabrum in latere Tabernaculi. 138 Exh. 27.
Facies atrium Tabernaculi, in cuius auſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta, centũ cubitos vnũ latus tenebit in lõgit. 578. 580
In latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. 580
Columna viginti, & baſes æneæ eiuſdem numeri,

Digitized by Google

& capita earum. 434 Exh. 28.

Rationale iudicij quadrāgulum erit menſuram palmi habebit tam in longitudine, quam in latitudine. 459 Exh. 29.

Septem diebus conſecrabis manus eorum. 318

Septem diebus expiabis altare. 318 Exh. 30.

Quando tuleris ſummam filiorum Iſrael iuxta numerum dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in eis cum fuerint recenſiti. 334

Qui habetur in numero à triginta annis, & ſupra dabit pretium. 334 Exh. 31.

Dedit Dominus Moyſi in mōte Sinai duas tabulas teſtimonij lapideas ſcriptas digito Dei. 370 60

Fac nobis Deos. Exh. 32.

Fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque, Hi ſunt dij tui Iſrael. 60

Ceciderunt in die illa quaſi viginti tria millia hominum. 441. 666 Exh. 33.

Facies mea præcedet te. 219

Oſtende mihi gloriam tuam. Reſpondit Dominus, Ego oſtendam omne bonum tibi. 188. 265

Non poteris videre faciem meam, non.n. videbit me homo & viuet. 188. 265

Videbis poſteriora mea: faciem autem meam videre non poteris. 188. 219. 220. 265 Exh. 34.

Excidit duas tabulas lapideas, quales antea fuerant. 63

Qui cuſtodis miſericordiam in millia. 638

Qui reddis iniquitatem patrum, filijs, ac nepotibus in tertiam & quartam prog. 305

Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Dei. 105

Fuit ibi cum Domino Moyſes quadraginta dies, & 40. noctes, panem non comedit, & aquā non bibit. 295

Qui videbant faciē egredientis Moyſi eſſe cornutā ſed operiebat ille rurſus faciem ſuā, ſi quando loquebatur ad eos. 6 Exh. 36.

Vna certinarum habebat in longitudine viginti octo cubitos. 473

Fecis ſaga vndecim de pilis caprarum. 377

Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi. 532

Ex tabulis viginti ad plagam meridianam erāt contra auſtrum cum 40. baſibus 434

Fecit ex vtraque parte per ſingulos angulos vt octo eſſent ſimul tabulæ & haberent baſe argenteas ſexdecim. 414

Fecit & tentorium in introitu tabernaculi, & columnas quinque. 456 Exh. 38.

Fecit & atrium, in cuius auſtrali plaga erant columnæ æneæ viginti, cum baſibus ſuis, capita columnarum &c. 434 Exh. 39.

Poſuit in rationali gemmarum ordines quatuor &c. ipſique lapides duodecim ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli per nomina ſing. LEVIT. I. 395

Maſculū immaculatum offeret. pag. 379 Leuit. 4.

Cum intinxerit digitum in ſanguinem, aſperget eum ſepties coram Domino. 318. 388 Leuit. 5.

Anima quæ ieiunauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel male quid faceret, vel bene, & non fecerit, & idipſū iurameto & ſermone firmauerit, oblitaque poſtea intellexerit delictum ſuum, agat pœnitentiam pro peccato, & offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino. 75

Ipſum quod intulit damni, reſtituet, & quintam partem ponet ſupra, tradens ſacerdoti. 260 Leuit. 6.

Anima cōuicta delicti reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere integra; & quintam inſuper partem domino, cui damnum intulerat. 260 Leuit. 12.

Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis mēſtruæ. 309. 56

Die octauo circūcidetur infātulus 309. 330. 506

Ipſa vero triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. 487. 506. 656.

Si fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus. 309.

Sexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. 487. 565. 656. Leuit. 13.

Homo in cuius cute & carne ortus fuerit diuerſus color, ſine puſtula, &c. 669.

Recludet eum ſacerdos ſeptem diebus, & conſiderabit die ſeptimo, & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec trāſierit in cute, rurſū recludet eum ſeptem diebus alijs 319.

Leuit. 15.

Si ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui. 318

Die octauo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ. 564

Mulier quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur. 318

Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus. 319

Mulier quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis, & reliqua. 669

Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ. 319

Leuit. 16.

Menſe ſeptimo, decima die menſis affligetis animas veſtras. 333

Leuit. 19.

Diliges amicum tuum ſicut teipſum. 42

Veſte quæ ex duobus texta eſt, non indueris. 79

Quarto anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino, quinto autem anno comedetis fructus. 260.

Leuit. 21.

Ne contaminetur ſacerdos in morte ciuium ſuorum niſi tãtum in conſanguineis &c. pag. 319

Virginem ducet vxorem: viduam autem, & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet. 95

Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo, nec accedet adminiſterium ſi cæcus fuerit, ſi claudus, &c. 207

Leuit. 22.

Maſculus immaculatus erit. 379

Leuit. 23.

Sex diebus facietis opus. 278. 379

Dies ſeptimus, quia ſabbati requies eſt, vocabitur ſanctus. 283. 285

Menſe primo quartadecima die ad veſperum phaſe Domini eſt, & quintadecima die menſis huius ſolennitas azimorum Domini eſt. 410

Septem diebus azima comedetis. 309

Die nono menſis ſeptimi a veſpere vſque ad veſperum celebrabitis ſabbata veſtra. 333

Leuit. 24.

Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes. 397

Leuit. 25.

Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam. 278

Septimo anno ſabbatum erit terræ requietionis Domini. 311. 534

Numerabis tibi ſeptem hebdomades annorum, ideſt, ſeptieſ ſeptem, quæ ſimul faciunt quadraginta nouem, &c. ſanctificabiſque annũ quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus. 311. 534. 595

Leuit. 26.

Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum de vobis decem millia. 260. 579. 666

Addam correctiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra. 314

Addam plagas veſtras vſque in ſeptuplũ. 314

Percutiam vos ſepties propter peccata veſtra. 315

Corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra. 315

Leuit. 27.

Homo quo votum fecerit, ſi fuerit maſculus, à viceſimo anno, vſque ad ſexageſimum annum dabit quinquaginta ſiclos argenti, ſi mulier, triginta. 543. 545

Ab vno menſe vſque ad annum quintum pro maſculo dabuntur quinque ſicli. 261

Addet ſuper æſtimationem quintam partẽ. 261

Dabit quintam partem æſtimationis ſupra. 261

Omnes decimæ terræ ſiue de pomis arborum, ſiue de frugibus Domini ſunt, & illi ſanctificantur. 332

Quicquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino. 332

NVM. 1.

Locutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sina, in tabernaculo fœderis dicens: Tollite ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſrael per cognationes, & domos ſuas, & nomina ſingulorum quicquid ſexus eſt maſculini à viceſimo anno, & ſupra omnium virorum fortium ex Iſrael. 431. 675

Tribum Leui noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filijs Iſrael. 436

Num. 2.

Singuli per turmas, in ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur filij Iſrael, &c. 397

Num. 3.

Omnes Leuitæ quos numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta præceptum Domini per familias ſuas in genere maſculino à menſe vno, & ſupra fuerunt viginti duo millia. 436

Digitized by Google

Recenſuit Moyſes ſicut præceperat Dominus primogenitos filiorum iſrael, & fuerunt maſculi per nomina ſua, à menſe vno, & ſupra viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres. 436

Num. 4.

Tolle ſummam filiorum Caath de medio Leuitarũ per domos, & familias ſuas à tricesimo anno & ſupra, vſque ad quinquageſimum annum. 476. 479

Num. 6.

Omni tempore ſeparationis ſuæ nouacula non tranſibit per caput eius, vſque ad completum diem quo Domino conſecratur. ſanctus erit crescente cæſarie capitis ſui. 600

In octaua die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ. 564.

Num. 7.

Fuerunt in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum. 479

Phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos. 547

Num. 8.

Cum poſueris ſeptem lucernas, candelabrum in auſtrali parte erigatur. 288

Tolle leuitas ex medio filiorum Iſrael, & radant omnes pilos carnis ſuæ. 600

Hæc eſt lex Leuitarum à viginti quinque annis, & ſupra ingredientur vt miniſtrent in tabernaculo fœderis. 476. 451

Cum quinquageſimum annum ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt. 531

Num. 9.

Faciant filij Iſrael phaſe in tempore ſuo quarta decima die menſis huius ad veſperam. 402. & ſeq.

Num. 11.

Quis dabit nobis ad veſcendũ carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis. &c. 400

Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint. 551. 574

Num. 12.

Excluſa eſt Maria extra caſtra ſeptem diebus. 319

Num. 13.

Mitte viros qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum filijs Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus. 395. 508

Vocauit Oſee filium Nun Ioſue. 230

Reuerſi exploratores terræ poſt quadraginta dies. 508. 420

Num. 14.

Dominus patiens & multæ miſericordiæ, auferens iniquitatem & ſcelera, qui viſitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.. 305

Tentauerunt me iam per decem vices. pag. 374

Filij veſtri erunt vagi in deſerto annis quadraginta iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram. 420

Annus pro die imputabitur. 420

Quadraginta annis recipietis iniquitates veſtras. 503.

Num. 16.

Fuerunt qui percuſſi ſunt quatuordecim millia hominum. 405

Num. 19.

Qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus. pag. 319

Iſta eſt lex hominis, qui moritur in tabernaculo, omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & vniuerſa vaſa, quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem diebus. 319

Num. 20.

Cum eleuaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ &c. pag. 69. 78

Gradiemur via publica nec ad dextram, nec ad ſiniſtram declinantes. 470

Omnis multitudo videns occubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo triginta diebus. pag. 482.

Num. 21.

Percuſſus eſt Seon rex Amorræorũ in oregladj. 88

Occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo, percuſſerunt igitur & hunc cum filijs ſuis, vniuerſumque populum eius. pag. 88. 338.

Num. 22.

Cur percutis me etiam iam tertio? 105

Cur tertio verberas aſinam tuam? 105

Num. 23.

Ecce populus vt leæna conſurget, & quaſi leo erigetur, non accubabit, donec deuoret prædam. 107

Num. 24.

Ad maledicendum inimicis meis vocauit te, quibus e contrario tertio benedixiſti. 105

Num. 25.

Occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum 447 448.

Num. 26.

Numerate omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis & ſupra per domos & cognationes ſuas cunctos qui poſſunt ad bella procedere. 431

Num. 27.

Nomina filiarum Salphaad ſunt, Mala, & Noa, &

& Egla, & Melcha, & Zerſa. 454

Num. 29.

Decima dies menſis huius ſeptimi erit vobis ſancta atque venerabilis. 375

Quintadecima die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit, atque venerabilis, omne opus ſeruile non facietis in ea, ſed celebrabitis ſolennitatem Domino ſeptem diebus. 410

Offeretis holocauſtum in odorem ſuauiſſimum vitulos de armento tredecim, & reliqua. 550

Num. 31.

Cum pugnaſſent contra Madianitas atque viciſſent, omnes mares occiderunt & reges eorum Eui, & Sur, & Recem, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis. 455

Manete extra caſtra ſeptē diebus. pag. 318. 319

Separabis partem Domino ab his qui pugnauerunt & fuerunt in bello vnam animam de quingentis. 620

Ex media parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum & bonum, &c. & dabis ea Leuitis, qui excubant in cuſtodijs tabernaculi Domini. 533. 620

Num. 33.

Hæ ſunt manſiones filiorum qui egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſuas in manu Moyſis. 512

Num. 35.

Præcipe filijs Iſrael vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum & ſuburbana earum per circuitum vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis, quæ à muris ciuitatum foris ſecus per circuitum mille paſſuum ſpatio tenduntur. 640

DEVTER. 1.

Hæ ſunt verba quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael trans Iordanem, &c. vndecim diebus. 88. 381.

Deut. 2.

Circumiuimus montem Seyr longo tẽpore. 424

Tempus quo ambulauimus de Cades Barne vſque ad tranſitum Zareth, triginta & octo annorum fuit, donec conſumeretur omnis congregatio, &c. 424

Deut. 3.

Egreſſus eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum, Dixitque Dominus, Ne timeas eum, quia in manu tua traditus eſt cum omni populo ac terra ſua, faciesque ei ſicut feciſti Seon regi Amorræorum. 88

Non fuit oppidum, quod nos effugeret, ſexaginta vrbes vaſtantes omnem regionem Argob regni Og in Baſan. 545

Lectus Og regis Baſan ferreus monſtratur nouem cubitos habens longitudinis. 338. 240. 539.

Deut. 4.

Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt.

Deut. 5.

Ego ſum Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam, & quartam generationem his qui oderunt me. 305

Et faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me. 638

Non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam quam præcepit vobis Dominus. 470. 668

Deut. 6.

Audi Iſrael Dominus Deus veſter Deus vnus eſt. 17

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. 369

Deut. 7.

Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam poſſeſſurus ingredieris, & deleuerit Gentes multas coram te Hethæum, &c. ſeptem Gentes multò maioris numeri, quam tu es. 670

Deus eſt cuſtodiens pactum, & miſericordiam diligentibus ſe, & his qui cuſtodiunt præcepta eius, in mille generationes. 638

Deut. 8.

Recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per deſertum, vt affligeret te. 503

Miſertus eſt tui Deus, ne dicere ſis in corde tuo, fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præſtiterunt, ſed recordaberis Domini Dei tui. 20.

Deut. 10.

In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum. 557.

Deut. 15.

Septimo anno facies remiſſionem, &c. 534

Obſerua diem Sabbathi, vt ſanctifices eum, ſex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptimus dies ſabbati, &c. 278. 283. 285. Deut. 16.

Septem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem. 314

Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum. 105. Deut 21.

Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, &c. captiuoſque duxeris, & videris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, & reliqua. 484. 485. Deut. 22.

Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt. 79. Deut. 23.

Non ingredietur mamzer, hoc eſt deſcorto natus, in eccleſiam Domini vſque ad decimam generationem. 375

Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Dei. 305. Deut. 25.

Pro menſura peccati, erit & plagarum modus, ita dumtaxat vt quadragenarium numerum non excedant. Deut. 27, 503

Hi ſtabunt ad benedicendum Domino ſuper monte, & reliqua. 480

E regione iſti ſtabunt ad maledicendum, &. 480 Deut. 28.

Si audieris vocem Domini Dei tui, venient ſuper te omnes benedictiones iſtæ. &c. 480 Deut. 32.

Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael. 659

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima. 74

Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul, ac virginem. 313 Deuter. 34.

Moyſes centum & viginti annorum erat, quando mortuus eſt. 585. 586. 656

Fleueruntque eum filij Iſrael in campeſtribus Moab triginta diebus, & completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen. 482. 485 IOS. 1.

Præparate vobis cibaria, quoniam poſt diem tertiam tranſibitis Iordanem. 105

Rubenitis quoque, & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe ait: Mementote, &c. pa. 375 Ioſ. 2.

Patrem tuum ac matrem fratreſque, & omnem cognationem tuam congregabis in domum tuam: qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, reus ſibi erit. 46 Ioſ. 3.

Venerunt ad Iordanem Ioſue, & omnes filij Iſrael, & morati ſunt ibi per tres dies. 105 Ioſ. 4.

Alios duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo. 397

Duodecim lapides quos de Iordanis alueo ſuſtulerant, poſuit Ioſue in Galgalis. 397 Ioſ. 6.

Tulerunt ſacerdotes arcam Domini, & ſeptem ex eis ſeptem buccinas, &c. circumierunt que ciuitatem ſecundo die ſemel, & reuerſi ſunt in caſtra, & ſic fecerunt ſex diebus. 279 Ioſ. 7.

Vere ego peccaui Domino Deo Iſrael, vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, & concupiſcens abſtuli. 558 Ioſ. 10.

Miſit Adoniſedech rex Hieruſalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem &c. dicens: Ad me aſcendite, & ferte præſidium, vt expugnemus Gabaon, quare tranſfugerit ad Ioſue, & ad filios Iſrael, congregati igitur aſcenderunt quinque Reges. 455 Ioſ. 17.

Ceciderunt funiculi Manaſſe decem. 375 IVDIC. 1.

Septuaginta reges amputatis manuum & pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias. 550 Iudic. 3.

Seruierunt filij Iſrael Eglon regi Moab decem & octo annis, & poſtea clamauerunt ad Dominum, qui ſuſcitauit eis Saluatorem

vocabulo Aioth, qui vtraque manu pro dextra vtebatur. 422. 423
Humiliatus eſt Moab in die illo ſub manu Iſrael, & quieuit terra octoginta annis à prælijs 564
Samgar filius Anath percuſſit de Philiſthyim ſexcentos viros vomere. 621

Iudic. 4.

Siſara nongentos habebat falcatos currus. 569
Per viginti annos vehementer oppreſſerat eos. 428

Iudic. 6.

Fecerunt filij Iſrael malum in conſpectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian ſeptem annis. 317
Inſtar locuſtarum vniuerſa complebant innumera multitudo hominum, & camelorum. 672
Dixit Gedeon ad Dominum: ſi ſaluum facis per manum meam populum Iſrael, ſicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area, ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quod per manum meam liberabis Iſrael, factumque eſt ita. Dixitque rurſus ad Dominum: Ne tranſeatur furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentauero ſignum quærens in vellere. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra ros madens. Fecitque Dominus nocte illa vt poſtulauerat. pag. 70. 604

Iudic. 7.

Qui manu & lingua lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt, fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os proiecte aquas lambuerant, trecenti viri. 604
Cameli autem innumerabiles erant ſicut arena quæ iacet in littore maris. 672

Iudic. 8.

Habuit Hierobaal ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore eius. 550

Iudic 9.

Dederunt illi ſeptuaginta pondo argenti. 550
Occidit fratres ſuos filios Hierobaal ſeptuaginta viros ſuper vnum lapidem. 550

Iudic. 10.

Iair Galaadites iudicauit Iſrael per viginti duos annos, habens triginta filios ſedentes ſupra triginta pullos aſinarum, & principes triginta ciuitatum. 479

Iudic. 11.

Dimitte me vt duobus ménſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meã 75
Expletis duobus menſibus reuerſa eſt ad patrẽ ſuum 75.

Iudic. 12.

Ceciderũt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. 515. 666
Sepultus in ciuitate ſua Galaad. 60
Iudicauit Iſrael Abeſſan de Bethleem, qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras maritis dedit & eiuſdem numeri filijs ſuis accepit vxores introducens in domum ſuam. 480
Abdon filius Hellel Pharathonites habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes aſcendentes ſupra ſeptuaginta pullos aſinarum. 511.

Iudic. 13.

Filij Iſrael fecerunt malum in conſpectu Domini, qui tradidit eos in manus Philiſtinorum quadraginta annis. 509
Cur quæris nomen meum quod eſt mirabile 235

Iudic. 15.

Perrexit Sanſon & cepit trecentas vulpes, caudaſque earum iunxit ad caudas, & facies ligauit in medio, quas igne ſuccendens dimiſit. 603
Ligauerunt Sanſonem duobus nouis funibus. 74

Iudic. 16.

Vocauit Dalila tonſorem, & raſit ſeptem crines eius, & cepit abigere eum, & a ſe repellere, ſtatim enim fortitudo ab eo diſceſſit. 288

Iudic. 20.

Decem viri eligantur è centum, ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille, & mille ac decem millibus. 375
Cætera ad hoc caput ſpectantia habentur. pag. 107.

1. REG. 1.

Fuit vir vnus. 16
Nunquid non ego melior tibi ſum, quam decem filij. 374

1. Reg. 2.

Donec ſterilis peperit plurimos. 306
Et quæ multos habebat filios infirmata eſt pag. 306. 668

1. Reg. 3.

Digitized by Google

Samuel dormiebat in templo Domini, vbi erat arca Dei, & vocauit Dominus Samuel, & reliqua. 81. 105 1. Reg. 4.

Cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros quaſi quatuor millia virorum. 649

Erat Heli nonagintaocto annorum, & oculi eius caligauerãt, & videre non poterat. 570

in Appen.

Heli iudicauit Iſrael quadraginta annis. pag. 501 1. Reg. 6.

Fuit arca Domini in regione Philiſtinorum ſeptem menſibus. 309

Iuxta numerum prouinciarum Philiſtinorum quinque anos facietis. 454

Percuſſit Dominus de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Domini, & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. 666

1. Reg. 9.

Aſſumens Samuel Saulem, & puerum eius introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant inuitati, erant enim quaſi triginta viri. 479

1. Reg. 11.

Fuerunt Iſrael trecenta millia: virorum autem Iuda triginta millia. 662

1. Reg. 13.

Filius anius anni erat Saul cum regnare cæpiſſet. 59

Elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael. 76. 647

Congregati ſunt ad præliandum contra Iſrael triginta millia currũm, & ſex millia equitum. 76

Recenſuit Saul populum, qui inuenti fuerant cum eo, quaſi ſexcentos viros. 621

1. Reg. 14.

Erat populus cum Saul quaſi ſexcentorum virorum. 621

Facta eſt plaga prima qua percuſſit Ionathas, & armiger eius quaſi viginti virorum. 429

Erant cum Saul quaſi decẽ millia virorũ. 658

Saul confirmato regno, ſuper Iſrael pugnabat per circuitum aduerſus omnes inimicos eius contra Moab, & filios Ammon, & Edõ, & Reges Saba, & Philiſtæos.

1. Reg. 16. 455

Erat Dauid rufus, & pulcher aſpectu, deceruſque facie. 204

Ecce vidi filium Iſai Bethleemitem ſcientem pſallere, & virum pulchrum, & Dominus eſt cum eo. 204

1. Reg. 17.

Lorica hamata induebatur Goliath, porro, pondus loricæ eius quinque millia ſiclorum æris erat. 649

Procedebat Philiſtæus mane, & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus. 502

Accipe fratribus tuis ephi pollentã, & decem panes iſtos, & decem formellas caſei. 376

Tulit Dauid baculum ſuum, quem ſemper habebat in manibus. 562

Elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente. 260

Erat adoleſcens rufus, & pulcher aſpectu. 204

Miſit manum ſuam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circunducens percuſſit eum in fronte. 204

1. Reg 18.

Percuſſit Dauid ex Philiſtijm ducentos viros, & attulit eorum præputia. 597. 598

1. Reg. 19.

Tulit Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum 604 1. Reg. 20.

Surrexit Dauid de loco qui vergebat ad Auſtrum, & cadens pronus in terram adorauit tertio. 105 1. Reg 22.

Conuenerunt ad Dauid omnes qui erant in anguſtia conſtituti & oppreſſi ære alieno, & amaro animo, & factus eſt eorum princeps, fuerunt que cum eo quaſi quadringenti viri. 616. 1. Reg. 24.

Aſſumens Saul tria millia electorum virorum ex omni Iſrael, &c. 647

1. Reg. 25.

Cum audiſſet Dauid in deſerto, quod tonderet Nabal gregẽ ſuum, miſit decem iuuenes 379

Feſtinauit Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & ducentas maſſas caricarum, & impoſuit ſuper aſinos & reliqua. 596. 1. Reg. 30.

Duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant Achinoẽ Iezraelites, & Abigail. 77

2. Reg. 3.

Abner Ioab & Abiſai frater eius interfecerunt. 528

2. Reg. 4.

Duo autem viri principes latronum erant filio Saul. 75

Cum feſtinaret vt fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt, habuitque vocabulum Miphiboſeth. 207.

2. Reg. 5.

Filius triginta annorum erat Dauid cum regnare cepiſſet, & quadraginta annis regnauit. 476. 548

In Hieruſalem regnauit triginta trib. annis ſuper omnem Iſrael & Iudam. 487

Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & claudos, &c. cæcus & claudus non intrabunt in templum. 210

2. Reg. 6.

Congregauit rurſum Dauid omnes electos ex Iſrael triginta millia. 661

2. Reg. 12.

Accidit die ſeptimo vt moreretur infantulus. 319

2. Reg. 14.

Abſalon quando tondebat capillum, ſemel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæſaries, ponderabat capillos capitis ducentis ſiclis. 598

2. Reg. 15.

Cum Abſalon ierunt ducenti viri de Hieruſalem vocati. 597

Dereliquit rex decem mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum. 376.

2. Reg. 18.

Accidit vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo. Cumque ingreſſus fuiſſet mulis ſubter cõdenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cælum, & terram, mulus cui inſederat pertranſiuit. pag. 198.

2. Reg. 18.

Filii mi Abſalon. &c. 104

2. Reg. 19.

Rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna, filii mi Abſalon, &c. 104

Feſtinauit Semei, &c. & deſcendit cum viris Iuda in occurſum regis Dauid, &c. & viginti ſerui erant cum eo. pag. 428

Decem partibus maior ego ſum apud regẽ. 376

2. Reg. 21.

Dentur nobis ſeptem viri de filijs eius, crucifigamus eos Domino. 313

2. Reg. 23.

Dauid ſedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus. 445

Octingentos interfecit impetu vno. pag. 565 636

2. Reg. 24.

Addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commouitque Dauid eis dicentem ad Ioab. Vade numera Iſrael, & Iudam. 317.

Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum quantus nunc eſt, iterumque centuplicet. 573

Luſtrata vniuerſa terra affuerunt poſt nouem menſes, & viginti dies in Hieruſalem. 334. 430

Inuenta ſunt de Iſrael octingenta millia. pag. 636.

Trium tibi datur optio, &c. 317

Tribus menſibus fugies aduerſarios tuos. pag. 570.

Melius eſt vt incidam in manus Domini, pag. 317.

Mortui ſunt ex populo à Dan vſque Berſabee ſeptuaginta millia virorum. pag. 317. 666

3. Reg. 2.

Dies quibus regnauit Dauid ſuper Iſrael quadraginta anni ſunt. 476. 548

In Hieruſalem triginta tribus annis regnauit 487

3. Reg. 3.

Venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem. 75

3. Reg. 4.

Erat cibus Salomonis per dies ſingulos triginta coriſimila, & ſexaginta coriſarinæ. 545

Locutus eſt Salomon tria millia parabolas. 648

Fuerunt carmina eius quinque millia. 649

3. Reg. 5.

Præcipe vt præcidant mihi ſerui tui cedros de Libano. 460.

Elegit rex Salomon operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum. 662

Fuerunt Salomonis ſeptuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta millia latomorum. 410. 551

Abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus numero trium millium. pag. 648

Præcepit Rex vt tollerent lapides grandes in fundamentum templi, & quadrarent eos. 460

3. Reg. 6.

Digitized by Google

Domus quam ædificabat rex Salomon Domino habebat sexaginta cubitos in longitudine. 545
Triginta cubitos in altitudine. 478
Porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis iuxta mensuram latitudinis templi. 431
Quadraginta cubitorum erat ipsum templum præsidibus oraculi. 503 3. Reg. 7.
Ædificauit Domũ saltus Libani centum cubitorum longitudinis. 580
Quinquaginta cubitorum latitudinis. 531
Triginta cubitorum altitudinis. 478
Linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vtramque. 398
Fecit quoque mare fusile, &c. retiacula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. 478
Duo ordines sculturarum bistriatarum erant fusiles, & stabant super duodecim boues, è quibus tres respiciebant ad aquilonem, & tres ad occidentem, & tres ad meridiem, & tres ad orientem. 396
Duo millia bathos capiebat, & tria millia metretas. 478
Constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram. 259
Mare posuit ad dexteram partem templum contra orientem. 576
Misit Hyram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri. 506

3. Reg. 10.

Regina Saba dedit Regi centum viginti talenta auri. 586
Erat pondus auri quod offerebatur Salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex talentorum auri. 627. 3. Reg. 12.
Dereliquit Roboam consilium senum quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, &c. pag. 475.
Recessit Israel à domo Dauid vsque in præsentem diem. 475
Constituerũt eum Regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum Dauid præter tribum Iuda solam. 67. 475
Fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltra ascẽdere in Hierusalem, ecce dij tui. 67
Ascendens altare similiter fecit in Bethel, vt immolaret vitulis quos fabricatus fuerat. 60

3. Reg. 17.

Expandit se atque mensus est super puerum tribus vicibus, &c. 105 3. Reg. 18.
Vsquequo claudicatis in duas partes, si Dominus est, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. 80
Prophetæ lucorum quadringenti viginti sunt 615
Implete quatuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, &c. etiam tertio id ipsum fecit. 105. 106

3. Reg. 19.

Ambulauit Helias in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem Dei. 293. 504
Zelo zelatus sum pro Domino, &c. Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum quorum genua non sunt incuruata ante Baal. 657. 30. Reg. 21.
Adductis duobus viris filijs diaboli fecerunt eos sedere contra Naboth. At illi scilicet vt viri diabolici dixerunt contra eum testimonium. 74 3. Reg. 22.
Congregauit rex Israel prophetas quadringentos circiter viros, &c. 615
Egressus est spiritus & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum, cui locutus est Dominus, In quo? & ille ait, Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. 339

4. REG. 1.

Descendit ignis de cælo, & deuorauit quinquagenarium, & quinquaginta qui erant cum eo. Rursumque misit & reliq. vsque Descendite cum eo. 532

4. Reg. 2.

Dixit Heliseus. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. 74. 75
Ascẽdit Helias per turbinẽ in cœlũ. pag. 171
Apprehendit Heliseus vestimenta sua, & scidit illa in duas partes. 74
Ascendit Heliseus in Bethel, cumque ascenderet per viam pueri parui egressi sunt de ciuitate, & illudebant ei dicentes; Ascende calue, ascende calue. 645 16

Digitized by Google

Maledixit eis in nomine Domini, egreſſique ſunt duo vrſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros pag. 64. 516

4. Reg. 4.

Oſcitauit puer ſepties, aperuitque oculos. 287

4. Reg. 5.

Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua. 319

4. Reg. 6.

Facta eſt fames magna in Samaria, & tandiu obſeſſa eſt donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis. 564

4. Reg. 8.

Vocauit Dominus famem, & veniet ſuper terram ſeptem annis. 317

4. Reg. 10.

Erãt Achab ſeptuaginta filij in Samaria. 551

4. Reg. 14.

Interrupit murum Hieruſalẽ à porta effraim vſque ad portam anguli quadringentis cubitis. 615

4. Reg. 17.

Anno nono Oſee cepit rex Aſſyriorum Samariã, & tranſtulit Iſrael in Aſſyrios. 334

Fecerunt ſibi Iſraelitæ conflatiles duos vitulos. 674.

Reg. 18.

Nono anno Oſee regis Iſrael capta eſt Samaria. 334

Anno quartodecimo regis Ezechiæ aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad vniuerſas ciuitates Iudæ munitas, & cepit eas. 405

4 Reg. 19.

In nocte illa venit angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. 666

4. Reg. 20.

Addã diebus tuis quindecim annos. pag. 409

Facile eſt vmbram creſcere decem lineis nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuertatur retrorſum decem gradibus. 376.

4. Reg. 25.

Factum eſt anno nono regni eius menſe decimo, decima die menſis venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus eius in Hieruſalem, & circundederunt eam, &c. 333

Clauſa eſt ciuitas atque vallata, vſque ad vndecimum annum regis Sedechiæ nona die menſis. 334. 382

Mẽſe quinto ſeptima die mẽſis, ipſe eſt annus nonus decimus regis Babylonis, Nabuzardan princeps exercitus ſeruus regis Babylonis in Hieruſalem, & ſuccendit domum Domini, &c. pag. 424.

1. PARAL. 1.

Adam, Seth, Enos, Caynam, Malalehel, Iared, Enoch, Matuſalem, Lamech, Noh. 364

Heber nati ſunt duo filij, nomen vni Phalech, quia in diebus eius diuiſa eſt terra. 76. 555

1. Paral. 12.

Nouiſſimus centũ militibus præerat. pag. 580

Et maximus mille. 641

1. Paral. 21.

Conſurrexit Satan contra Iſrael, & incitauit Dauid vt numeraret Iſrael, & reliq. 317. 579

Augeat Dominus populum ſuum centuplum, quam ſunt. 573

1. Paral. 25.

Huius capitis expoſitio habetur. 444

1. Paral. 29.

Septem millia talentorum argenti probatiſſimi ad deaurandas parietes templi. pag. 657

Dauid filius Iſai regnauit ſuper vniuerſũ Iſrael & dies quibus regnauit ſuper Iſrael, fuerunt quadraginta anni pag. 476. 548

In Hebron regnauit ſeptem annis, & in Hieruſalem annis triginta tribus. pag. 487

2. PARAL. 1.

Aſcendit Salomon ad altare æneum coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias. 640.

2. Paral. 3.

Altitudo domus centum viginti cubitorum erat. 585

2. Paral. 4.

Capiebat tria millia metretas. 478

2. Paral. 9.

Dedit Regi centũ viginti talẽta auri. pag. 627

Erat autem pondus, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri. 627

Fecit Rex alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus. 396

2. Paral. 29.

Expiauerunt templum diebus octo. 564

2. ESDR. 3.

Statuerunt valuas eius, & ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro. 640

4. Eſdr. 5.

Ieiunia ſeptem diebus. 314

4. Eſdr. 14.

Duodecim partibus diuiſum eſt ſeculum. &c. 398

Digitized by Google

Priora quæ ſcripſiſti, in palam pone, & legant digni, & indigni: nouiſſimos autem ſeptuaginta conſeruabis, vt tradas eos ſapientibus de populo tuo. pag. 552

Tob. 4.

Præmiũ bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis, quoniam eleemoſyna ab omni peccato, & morte liberat. 504

TOBIAS.

Dicatur benedictio ſuper vxorem, & videatis filios veſtros, & filiorum veſtrorum vſque in tertiam, & quartam generationem. 305

Tob. 12.

Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna. pag. 504

IVDITH. 1.

Turres ciuitatis poſuit in altitudine cubitorum centum. 578

Iudith. 2.

Omnem expeditionem ſuam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum. 672 Iudith. 5.

Cum peruiſſet omnem terrã fames, deſcenderunt in Aegyptum, illicque per quadringentos annos, &c. 615

Dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos ſequeretur. 672

Iudith. 7.

Aequo animo eſtote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino miſericordiam: ſi aũt tranſactis quinque diebus non venerit adiutorium, trademus vrbem. 575

Iudith. 8.

Quod eſt hoc verbum in quo conſenſit Ozias vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque dies non venerit nobis adiutorium? 456

Iudith. 9.

Tu feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti, & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. pag. 25

Iudith. 16.

Luxit eam omnis populus diebus ſeptẽ. pag. 320

HESTER. 2.

Bagathan, & Thares duo eunuchi Regis, qui ianitores erant, voluerunt inſurgere in Regem, & occidere eum. 75

Heſter. 9.

Duodecimi menſis, quem Adar vocari diximus, tertiadecima die quando cunctis Iudais interfectio parabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini, verſa vice ſuperiores Iudai eſſe ceperunt, & ſe de aduerſarijs vindicare. pag. 398

Heſter. 10.

Duo dracones ego ſum & Aman. 75

IOB.

Fuit poſſeſſio Iob ſeptem millia ouiũ. pag. 657

Et tria millia camelorum. 648

Quingẽta iuga boum, & quingentæ aſinæ pag. 619 Iob. 3.

Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. 672 Iob. 5.

In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum. pag. 278. 284

Iob. 9.

Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere, vnum pro mille. 639

Qui facit Arcturum. 307 Iob. 13.

A facie tua non abſcondar. 75

Iob. 19.

En decies confunditis me. 374

Iob. 21.

Poſt ſe omnem hominem trahet, & ante ſe innumerabiles. 672. Iob. 25.

Nunquid eſt numerus militum eius? pagina. 659. 673.

Ecce Luna etiam ſplendet, & ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. 196

Iob. 33.

Hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos, vt reuocet animas eorum à corruptione. 106 Iob. 34.

Comeres multos & innumerabiles. 672

Iob. 39.

Contemnit Onager multitudinẽ ciuitatis 667

Iob. 40.

Behemot quem feci tecum. 27

Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris. 56 Iob. 42.

Facti ſunt Iob quatuordecim millia ouium. pag. 406

Et ſex millia camelorum. 622

Digitized by Google

Vixit Iob poſt flagella centum quadraginta annis. 405

PSALM. 1.

De titulo & ordine Pſalm. 65

Pſalm. 2.

Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. 65

Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum. pag. 61. 65

De titulo & ordine ſecundi Pſalm. 65

Pſalm. 3.

De tertio Pſalmo plura habes. 65 66

Pſalm. 4.

Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium. 59. 482

Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. 238

Pſalm. 5.

Virum ſanguinum & dolоſum abominabitur Dominus. 60

Pſalm. 6.

Domine ne in furore tuo arguas me. 327

De ſexto Pſalmo. 200

Pſalm. 7

In eo paranit vaſa mortis. 339

De hoc Pſalm. 285

Pſalm. 8.

Domine Dominus noſter. 327

Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. 477

Pſalm. 9.

Increpuiſti gentes, & periit impius. 337

Iudicabis orbem terræ in æquitate, &c. pag. 337

Cuius maledictione os plenum eſt & amaritudine. 337

Pſalm. 11.

Saluum me fac Domine, &c. 378

Diminutæ ſunt veritates a filijs hominũ. 60

Labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt. 79

Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum probatum terræ purgatum ſeptuplum. 310

In circuitu impij ambulant. 632

Pſalm. 13.

Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus, &c. 400

Pſalm. 15.

Conſerua me Domine, &c. 19

Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum. 668

Nec memor ero nominum eorum per labia mea. 673

Pſalm. 16.

De abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum. 338

Ego autem in iuſtitia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor cum apparuerit gloria tua. 503

Pſalm. 17.

De titulo Pſalmi decimi ſeptimi. 593

Poſuit tenebras latibulum ſuum. 188.

Pſalm 18.

Præſentis Pſalmi expoſitio habetur. 423

In omnem terram exiuit ſonus eorum, &c. pag. 649

In ſole poſuit tabernaculum ſuum. 121

Exultauit vt Gygas, &c. 626

Nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius. pag. 134

Lex Domini immaculata conuertens animas. 60

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo. 77

Pſalm. 20.

De hoc pſalmo. 432

Pſalm. 21.

De ordine pſalmi vigeſimi primi. 435

Salua me ex ore leonis. 604

Qui requirunt eum, viuent corda eorum in ſeculum. 166

Pſalm. 22.

De ordine Pſalmi vigeſimi ſecundi. 440

Pſalm. 24.

De loco pſalmi vigeſimi quarti. 447

Pſalm. 26.

Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini. 59

Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui. 61

Pſalm. 28.

Huius Pſalmi titulus. 473

Adorate Dominum in atrio ſancto eius. 473

Pſalm. 29.

Dominus diluuium inhabitare facit. 622

Pſalm. 30.

In te Domine ſperaui non confundar in æternum. 485

Pſalm. 31.

Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. 36

Digitized by Google

Pſal. 32.
In pſalterio decem chordarum pſallite illi. 371
Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. 25. 233
Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. 25
Gigas non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ. 667
Pſal. 33.
Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. 310
Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt Dominus. 125. 261
Pſal. 34.
De hoc pſalmo. 489
Ego autem cum mihi moleſti eſſent induebar cilicio. 377
Pſal. 36.
Melius eſt modicum iuſto, ſuper diuitias peccatorum multas. 669
Pſal. 38.
Notum fac mihi Domine finem meum. 632
Pſal. 39.
Multiplicati ſunt ſuper numerum. 674
Circundederunt me mala quorum non eſt numerus. 672
Pſal. 40.
Beatus vir qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, &c. 504
Numquid qui dormit, non adiicit, vt reſurgat. 93
Pſal. 44.
Speciоſus forma præ filijs hominum. 204
Conſtitues eos principes ſuper omnem terram. 397
Pſal. 50.
De ordine pſalmi quinquageſimi. 66. 532. 589
Miſerere mei Deus. 590
In iniquitatibus conceptus ſum, in Aſpen.
In peccatis concepit me mater mea. 55
Ne proijcias me à facie tua. 75
Libera me de ſanguinibus. 60
Pſal. 51.
De titulo & ordine pſalmi quinquageſimi primi. 66
Veſpere & mane & meridie narrabo opera Domini. 124
Pſal. 54.
Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. 60. 154
De titulo huius pſal. 66
Pſalm. 55.
Multi debellantes ad me ſuperbe. 669
Pſal. 57.
Exurge pſalterium & cithara. 299
Pſal. 60.
De hoc pſalmo habes. 544
Pſal. 64.
Te decet hymnus Deus in Sion. 188
Pſal. 67.
Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. 47
Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium. 658
Pſal. 68.
Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei qui oderunt me. 668
Ne auertas faciem tuam à puero tuo. 75
Pſal. 71.
Deſcendet ſicut pluuia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. pag. 604
Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis donec auferatur Luna. 403
Pſal. 78.
Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinus eorum. 317
Pſal. 80.
De octogeſimi pſalmi titulo. 562
Pſal. 82.
Idumei Iſmaelitæ, &c. 381
Pſal. 83.
De titulo huius pſal. 562
Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. 406
Aſcēſionem in corde ſuo diſpoſuit, &c. 409
Melior eſt dies vna in atrys tuis ſuper millia 59. 536. 588
Pſal. 86.
Fundamenta eius in montibus ſanctis. 397
Pſal. 88.
Aquilonem & mare tu creaſti. 125

Digitized by Google

Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo. 587

Pſal. 89.

Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna. 637

Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni. 551. 591. 592

Si autem in potentatibus, octoginta, &c. pag. 247. 591. 592

Pſal. 90.

De hoc pſal. 569

Cadent a latere tuo mille. 637. 423

Et decem millia a dextris tuis. 423. 658

Pſal. 91.

In decachordo pſalterio, &c. 371

Pſal. 94.

Sicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam. 631

Quadraginta annis proximus fui generationi huic. 502. 510.

Pſal. 96.

Nubes & caligo in circuitu eius. 188

Pſal. 100.

De pſalmo centeſimo. 589

Miſericordiam & iudicium cantabo tibi. 590

Pſal. 101.

Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. 154

Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli. 26

Tu autem idem ipſe es, &c. 17

Pſal. 102.

Qui tegis aquis ſuperiora eius. 240

Qui ambulas ſuper pennas ventorum. pag. 240

Qui facis angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrentem. 110. 240

Hoc mare magnum, & ſpacioſum manibus, illic reptilia quorum non eſt numerus. 672

Pſalm. 104.

Memor fui in ſeculum teſtamenti ſui verbi, quod mandauit in mille generationes. 639.

Venit locuſta & bruchus cuius non erat numerus. 672

Pſalm. 105.

Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli. 666

Pſalm. 106.

De regionibus congregauit eos à Solis ortu & occaſu, ab aquilone & mari. 503

Pſalm. 8.

Conſtitue ſuper eum peccatorem, &c. 480

In generatione vna delcatur nomen eius. pag. 515

Operiantur ſicut diploide confuſione ſua. 73

De hoc pſalmo plura. 480

Pſalm. 109.

Iudicabit in nationibus implebit ruinas. pag. 338

Pſalm. 111.

Gloria & diuitiæ in domo eius, & iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. 118

Pſalm. 112.

De pſalmo duodecimo ſupra centeſimum. 581

Pſalm. 114.

De pſalmo centeſimo decimo quarto. 404

Pſalm. 117.

Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. 288

Pſalm. 118.

Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti. 640

Quomodo dilexi legem tuam Domine. 488

Septies in die laudem dixi tibi. 310

Lex tua meditatio mea eſt. 487

Erraui ſicut ouis quæ periit, quære ſeruum tuum. 571

Pſalm. 120.

Per diem ſol non vret te. 122

Pſalm. 129.

De hoc pſal. 377

Pſal. 131.

Adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. 126

Pſalm. 138.

Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur. 674

Deduc me domine in via æterna. 471

Pſalm. 142.

Spiritus tuus bonus deducet me. 119

Pſalm. 143. (669

Eripe me, & libera me de aquis multis.

In psalterio decachordo psallam tibi. pag. 587

Psalm. 145.

Laudabo Dominum in vita mea. 487

Psalm. 146.

Qui numerat multitudinem stellarum, omnibus eius nomina vocans. pag. 430. 674

Sapientiæ eius non est numerus. 672

Psalm. 147.

Qui emittit eloquium suum terræ. 136

Qui dat niuem sicut lanam. 136

Mittit crystallum suam sicut buccellas. pag. 136

Psalm. 148.

Aquæ quæ super cælos sunt laudent nomen Domini. 240

Ipse dixit & facta sunt. 25. 26

Psalm. 150.

De Psalmo centesimo quinquagesimo. pag. 589.

Laudate Dominum in sanctis eius. 50

Omnis spiritus laudet Dominum. 590

PROVER. 1

Vt detur paruulis astutia, & adolescenti scientia. 604

Prouer. 9.

Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. 288

Prouerb 14.

Astutus considerat gressus suos. 603

Prouerb. 16.

Melius est parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. 669

Prouerb. 18.

Turris fortissima nomen Domini, adipsam currit iustus. 366

Proueib. 20.

Fondus & pondus, mensura & mensura: vtrumque abominabile est apud Deum. pag. 79

Abominatio est apud Deum pondus, & pondus, statera dolosa non est bona. 79

Prouerb. 22.

Ecce de scripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus, & scientia. 163

Prouerb. 23.

Noli subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris eum virga, &c. pag. 155.

Prouerb. 24.

Septies in die cadet iustus, & resurget. pag. 309. 313.

Prouerb. 30.

Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victus meo necessaria. 90

Sanguisugæ duæ filiæ dicentes: affer affer. pag. 92

ECCLES. 1.

Omnia flumina intrant in mare. 358

Stultorum infinitus est numerus. 670

In multa sapientia, multa est indignatio. pag. 669.

Eccles. 3.

Omnia pergunt ad vnum locum, de terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur. 358

Eccles. 4.

Melior est pugillus cum requie, quàm plena vtraque manus cum labore & afflictione animi. 59. 78. 80

Melius est duos esse simul, quam vnum, habent enim emolumentum societatis suæ, si vnus ceciderit ab altero fulcietur, Væ soli, &c. 433

Funiculus triplex difficile rumpitur. 106

Eccles. 5.

Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri. 672

Eccles. 7.

Noli esse iustus multum. 470

Sapientia confortauit sapientem super decem principes ciuitatis. 337

Eccles. 9.

Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. 36.

Eccles. 10.

Væ tibi terra, cuius rex puer est. 475

Eccles. 11.

Da partes, septem nec non & octo. 408 536

Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. 124

Lætare iuuenis in adolescentia tua. pag. 155.

Digitized by Google

CANT. 1.

Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie. 281

Cant. 2.

Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. 40

Cant. 3.

Lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt. 546

Cant. 4.

Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano. 262

Hortus concluſus ſoror mea ſponſa. 244. 262

Cant. 6.

Sexaginta ſunt reginæ. 546. 566

Octoginta concubinæ. 565

Adoleſcentularum non eſt numerus. 556 673

Vna eſt columba mea perfecta mea. 566

Viderunt eam filiæ Syon, & beatiſſimam prædicauerunt reginæ, & concubinæ laudauerunt eam. 566

Cant. 8.

Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos, tradidit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu eius mille argenteos. 597. 638.

Vinea mea coram me eſt, mille tui pacifici, & ducenti his qui cuſtodiunt fructus eius. 597. 638. 642

SAP. 1.

Peruerſæ cogitationes ſeparant à Deo. 39

Sap. 3.

Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. 398

Sap. 6.

Exiguo conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. 574

Sap. 7

In ventre matris figuratus ſum caro, decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine. 521

Sap. 8.

Sobrietatem & ſapientiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. 243

Sap. 11.

Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti, 67. 130

ECCLI. 1.

Ne acceſſeris ad Deum duplici corde, nec faueris hypocritæ in conſpectu hominum. 79

Eccli. 2.

Væ duplici corde, & labijs ſceleſtis, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. 80

Eccli. 3.

Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus. 80.

Eccli. 5.

Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. 540

Eccli. 5.

Omnis peccator probatur in duplici lingua. 80

Deuoratio peßima ſuperbilinguem. 80

Eccli. 6.

Omnis peccator inuidus & bilinguis. 80

Eccli 7.

Non ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum. 317

Eccli. 11.

Fili ne in multis ſint actus tui. 669

Eccli. 14.

Memor eſto quoniam mors non tardat. 540

Ante obitum tuum tuum operare iuſtitiã, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. 278. 540

Eccli. 18.

Qui viuit in æternum creauit omnia ſimul. 25.

Eccli. 21.

Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas. pag. 74

Eccli. 22.

Luctus mortui ſeptem dies: fatui aũt & impij omnes dies vitæ illorum. 320

Eccli. 24.

Gyrum cæli circuiui ſola, & profundum abyßi penetraui. 184

Eccli. 27.

Stultus ſicut Luna mutatur. 17. 669

Eccli. 33.

Contra malum, bonum eſt, & contra vitam, mors: ſic & contra virum iuſtum,

Digitized by Google

peccator. Et ſic intuere in omni opere Altiſſimi. Duo contra duo, & vnum contra vnum. 62 Eccli. 40.

Super peccatores ſeptuplum. 314 Eccli. 42.

Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. 379 Eccli. 44.

Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, vt det gentibus ſapientiã. 171 Eccli. 48.

Qui receptus es in turbine ignis in curru equorum igneorum: qui inſcriptus es in iudicijs temporum, &c. 171

ESAI. 2.

Innumerabiles quadrigæ eius. 672 Eſai. 3.

Dominator Dominus exercituum auferet ab Hieruſalem principem ſuper quinquaginta. 532

Dabo pueros principes eorum, & effæminati dominabuntur eis. 475 Eſai. 4.

Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum. 309 Eſai. 5.

Decem iugera vinearum faciunt lagunculam vnam. 376 Eſai. 6.

Seraphin ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. 278 Eſai. 7.

Ecce virgo concipiet, & pariet filium. pag. 231 Eſai. 8.

Adducet Dominus ſuper eos aquas fluminis fortes, & multas. 669 Eſai. 9.

Vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius. 499

Omnis hypocrita eſt, & nequam. 79 Eſai 11.

Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritu timoris Domini. 69.286.287 Eſai. 13.

Vox multitudinis in montibus. 667

Vaſa furoris eius. 339 Eſai. 14.

Aſcendam ſuper altitudinem nubium. pag. 339. Eſai. 19.

In die illa erunt quinque ciuitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan. pag. 44. Eſai 23.

Tranſfretantes mare repleuerunt te in aquis multis. 669

In oblitione eris o Tyre ſeptuaginta annis ſicut dies regis vnius, poſt ſeptuaginta autem annos, &c. 150 Eſai 24.

Claudentur impij in carcere, & poſt multos dies viſitabuntur. 669 Eſai. 28.

Mittam ego in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum. 288 Eſai 30.

Erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum in die qua alligauerit Dominus vulnus populi ſui. 308

Nutrimenta eius ignis, & ligna multa. 66 Eſai. 38.

Ego adijciam ſuper dies tuos quindecim annos. 409

Reuerſus eſt Sol decem lineis. 119.376 Eſai. 40.

Quoniam completa eſt malitia Hieruſalem, dimiſſa eſt iniquitas illius, ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. 74

Appendit tribus digitis molem terræ. 106 Eſai. 41.

Ego Dominus, primus & nouiſſimus ego ſum. 638 Eſai. 44

Ego primus, & ego nouiſſimus. 638 Eſai. 45.

Aperiatur terra, & germinet ſaluatorem. pag. 240 Eſai. 48.

Dominus exercituum nomen eius. 242

Ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul. 24

Ego Dominus Deus tuus. 224 Eſai. 53.

Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente obmutueſcet. 287 Eſai. 54.

Multi filij deſertæ magis, quàm eius quæ habet virum. 668 Eſai. 57.

Humiliata es vſque ad inferos, in multitudine viæ tuæ laboraſti. 470.667 Eſai. 59.

Digitized by

Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum veſtrum 39 Eſai. 60.

Erit tibi Dominus in lucem ſempiternam. pag. 536 Eſai. 62.

Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. 642 Eſai. 65.

Puer centum annorum morietur. 260. 573

Peccator centum annorum maledictus erit. 260 IEREM. 1.

Ab aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ. 125

Ierem. 2.

Duo mala fecit populus meus, &c. 67

Me dereliquerũt fontẽ aquæ viuæ. pa. 240

Populus meus oblitus eſt mei diebus innumeris. 672 Ierem. 4.

Malum ego adduco ab Aquilone. 125

Laua à malitia cor tuũ Hieruſalem. p. 166

Contritio ſuper contritionem. 73

Ierem. 5.

Percuſſiſti eos, & non doluerunt. 73

Ierem. 9.

De malo ad malum egreſſi ſunt. 17

Aſcendit mors per feneſtras. 455

Ierem 10.

Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis. 125

Ierem. 15.

Infirmata eſt quæ peperit ſeptem. 306

Occidit ei Sol cum adhuc eſſet medius dies. 122 Ierem. 16.

Reddam primum duplices iniquitates, & peccata eorum qui contaminauerunt terram meam in morticinijs idolorum. pag. 73 Ierem. 17.

Duplici contritione contere eos. 73

Ierem. 25

Seruient omnes gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis, cumque impleti fuerint, &c. 31. 549 Ierem. 29.

Cum cæperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo vos, & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, vt reducam vos ad locum iſtum. 548. 549

Ierem. 32.

Qui facis miſericordiam in milib. 76. 638

Reddis iniquitatem patrum in ſinu filiorũ eorum poſt eos. 76 Ierem. 39.

Anno nono Sedechiæ regis Iuda menſe decimo venit Nabuchodonoſor. 334

Ierem 41.

Venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri raſi barba. pag. 565 Ierem. 50.

Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ ſuæ. 339 Ier. 52.

Sedechias vndecim annis regnauit in Hieruſalem. 382

Factum eſt autem in anno nono regni Sedechiæ in menſe decimo. 334

EZECH. 1.

Factum eſt in triceſimo anno. 376

Similitudo vultus eorũ facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor: facies autem bouis à ſiniſtris ipſorum quatuor & facies aquilæ deſuper ipſorũ quatuor 243. Ezech. 4.

Dormies ſuper latus tuum ſiniſtrũ, &c. Ego autẽ dedi tibi annos iniquitatis eorũ numero dierum trecentos, & nonaginta dies. 569

Dormies ſuper latus tuum dextrum ſecundo, & aſſumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus. 510

Diem pro anno dedi tibi. 618

Trecentis, & nonaginta diebus comedes illud. 569

Cibus tuus quo veſceris erit in pondere viginti ſtateres in die, tempore vſque ad tempus comedes illud. 428 Ezech. 7

Venit finis ſuper quatuor plagas terræ. pag. 217 Ezech. 8.

Factum eſt in anno ſexto, ſexto menſe, in quinta menſis. 455

Septuaginta viri de ſenioribus Iſrael, &c. pag. 550

Ecce in oſtio templi Domini inter veſtibulum & altare quaſi viginti quinque viri dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem, & adorabant ad ortum Solis. 431. 453

Digitized by Google

Ezech. 9.

Vnuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua. 339

Vniuſcuiuſque vas interitus in manu eius. 339

Tranſi per mediam ciuitatem in medio Hieruſalem, & ſigna Tau ſuper frontes virorum. 605.606

Ezech. 11.

Eleuauit me Spiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quæ reſpicit ad Solis ortum, & ecce in introitu portæ viginti quinque viri. 451

Vidi in medio eorum Iechoniam filium Azur & Pheltiam filium Banaiæ principes populi, dixitque ad me: Fili hominis hi ſunt viri qui cogitant iniquitatem, &c. 76

Ezech. 14.

Et ſi fuerint tres viri iſti in medio eius Noh, Daniel. & Iob, ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. 117

Ezech. 16.

Multiplicaſti omnes fornicationes tuas, &c. 667

Multiplicaſti fornicationem tuam ad irritandum me, 667

Ezech. 18.

Vir ſi fuerit iuſtus, & reliqua. 415

Ezech. 20.

Ego dedi eis præcepta non bona. 457

Ezech. 23.

Duæ mulieres, filiæ matris vnius fuerunt, & fornicatæ ſunt. 75

Ezech. 24.

Factum eſt verbum Domini ad me in anno nono in menſe decimo, decima die menſis. 334

Ezech. 27.

In multitudine operum tuorum, in multitudine diuerſarum operum. 667

Ad nihilum deductus es, & non eris vſque in perpetuum. 548

Ezech. 29.

Dabo terrã Aegypti in ſolitudinẽ &c. & non habitatur quadraginta annis 510

Dabo terram Aegypti deſertam in medio terrarum deſertarum, &c. & erunt deſolatæ quadraginta annis. 510

Ezech. 37.

A quatuor ventis veni Spiritus. 218

Ezech. 39

Egredientur habitatores de ciuitatibus Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma, &c. & ſuccendent ea igni ſeptem annis. 318

Ezech. 40.

Quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt ciuitas, &c. 406

Menſus eſt latitudinem ædificij calamo vno, altitudinem quoque calamo vno, &c. & menſus eſt limen portæ calamo vno, latitudinem, ideſt, limen vnum calamo vno in latitudine, &c. 232

Et menſus eſt portam à tecto thalami, vſque ad tectum eius, latitudinem viginti quinque cubitorum oſtium contra oſtium. 453

Et fecit frontes per ſexaginta cubitos. 546

Menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris, vſque ad frontem atrij interioris extrinſecus centum cubitos ad orientem & aquilonem. 580

Septem graduũ erat aſcenſus eius. 312. 409

Et menſus eſt à porta vſque ad portam centum cubitos. 500

Octo gradus erant quibus aſcendebatur per eam. 409

Menſus eſt longitudinem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem vndecim cubitorum.

Ezech. 41. 382

Introduxit me in templum, & menſus eſt frontes ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos latitudinis inde latitudinem tabernaculi. 278

Menſus eſt longitudinem oſtiorum, viginti cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum ante faciem templi. 143

Latera autem latus ad latus bis triginta trium. 487

Et menſus eſt domus longitudinem centum cubitorum & quod ſeparatum erat ædificium, & parietes eius longitudinis centum cubitorum. 580

Ezech. 42.

Contra viginti cubitos atrij interioris. 431

Ezech. 43.

De sinu terræ vsque ad crepidinem nouissimam duo cubiti. 78

Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis quadraguatum æquis lateribus. 396

Ezech. 45.

Cum ceperitis terram dividere sorte to separate primicias Domino sanctificatum de terra longitudine vigintiquinque millia. 453

Septimo mense, quintadecima die mensis in solemnitate facient sicut supradicta sunt per septem dies. 410

Ezech. 48.

Omnis longitudo vigintiquinque millium. pag. 453

Quinque millia, quæ super sunt in latitudine per vigintiquinque millia, prophana erunt vobis in habitaculũ. 451. 455. 649

DAN. 1.

Tenta nos obsecro seruos tuos diebus decem. 374.

Omne verbũ sapientiæ & intellectus quod scisciatus est ab eis R ex inuenit in eis decuplum super cunctos auoles, & magos qui erant in vniuerso regno eius. 375

Dan. 3.

Præcepit vt succenderetur fornax septuplũ, quàm succendi consueuerat. 318.

Dan. 4.

Cum bestijs feris que erit habitatio tua, & fenum vt bos comedes, & rore cæli infunderis, septemquoque tempora mutabuntur super te. 318. 514

Dan. 5.

Balthasar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille, & vnusquisque secundum suam bibebat ætatem. 641

Dan. 7.

Habebat cornua decem, considerabam cornua, & ecce cornu aliud. 381

Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. 659. 665

Tradentur in manu eius vsque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis. 514. 612

Dan. 8.

Vsque ad vesperam & mane dies. 2300.

& mundabitur sanctuarium. 490

Dan. 9.

Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum, &c. 548. 549. 618

Dan. 10.

Ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus. 435

Princeps regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus. 435

Dan. 12.

A tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem dies mille ducenti nonaginta. 569. 643

Beatus qui expectat, & peruenit vsque ad dies mille trecẽtos triginta quinque. 527

Dan. 13.

Consurrexerunt aduersus duos presbyteros, conuicerat. n. eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium. 74

OSE. 3.

Fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei. pag. 407. 596.

Dies multos exspectabis me, non fornicaberis. 597

Dies multos sedebunt filij Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari. 669

Osc. 4.

Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ. 587

Osc. 6.

Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. 170

Osc. 8.

Multiplicauit Ephraim altaria ad peccandum. 667

Osc. 10.

Vitis frõdosa Israel, fructus adæquatus est ei. secundũ multitudinẽ fructus sui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem terræ suæ exubreauit simulachris, diuisum-

eſt cor eorum. 67
Iuxta deſiderium meum corripiam eos, congregabuntur ſuper eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates ſuas. 67

IOEL. 1.

Gens aſcendit ſuper terram meam fortis, & innumerabilis. 672

Ioel. 2.

Quaſi mane expanſum ſuper montes populus multus & fortis. 669
Sol & Luna obtenebrati ſunt. 422
Multa ſunt nimis caſtra eius. 669

AMOS. 1.

Hæc dicit dominus Deus: ſuper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertar eum. 306

Amos. 2.

Aſcendere vos feci de terra Ægypti. pag. 333
Eduxi vos in deſertum quadraginta annis 503.

Amos. 8.

Et erit in die illas dicit Dominus, occidet Sol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis. 122

ION. 3.

Adhuc quadraginta dies Niniue ſubuertetur. 510

MICHE. 5.

Erit iſte pax Aſſyrijs, cum venerit in terram noſtram, & quando calcauerit in domibus noſtris, & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines. 407

AGG. 1.

In anno ſecundo Darij regis, in menſe ſexto factum eſt verbum Domini. 78. 278

Agg. 2.

In vigeſima & quarta noni mẽſis, in anno ſecundo Darij, &c. 78. 334. 447
Vt exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti. 533

ZACHAR. 1.

In die viceſima & quarta vndecimi menſis Sabbath, in anno ſecundo Darij factũ eſt verbum Domini ad Zachariã. 78. 381
Domine exercituum vſquequo tu non miſereberis Hieruſalem & vrbium Iuda quibus iratus es? Iſte iam ſeptageſimus annus eſt. 550

Zachar. 3.

Lapis quem dedi coram Ieſu ſuper lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. 288

Zachar. 4.

Ecce candelabrum aureum totum, &c. & ſeptem lucernæ eius ſuper illud. 288

Zachar. 5.

Ego video volumen volans: longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. 431

Zachar. 6.

Iſti ſunt quatuor venti cæli. 202

Zach. 7.

Cum ieiunaretis & plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos 548. 549

Zachar. 8.

In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentiũ, & apprehẽdent fimbriã viri Iudæi. 376
Ecce vir, oriens nomen eius. 126

Zachar. 11.

Appenderunt mercedem meam triginta argenteis. 481

Zachar. 14.

Et ſtabunt pedes eius in die illa ſuper montem Oliuarum, qui eſt contra Hieruſalem ad orientem. 126

MALACH. 3.

Ego enim Dominus & non mutor. 17

Malach. 4.

Orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iuſtitiæ, &c. 121
Ego mittam vobis Heliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, &c. 171

1. MACHAB. 7.

Exijt Angelus, & percuſſit ex caſtris Sennacherib cẽtum octoginta quinque millia. 999

2. MACHAB. 3.

Alij apparuerunt duo iuuenes qui circumſteterunt, & ex vtraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes. 73

2. Machab 5.

Contigit per vniuerſam Hieroſolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta

Digitized by Google

per aëra equites. 509
Erant toto triduo octoginta millia interfecti. 565
Iudas Machabeus, qui decimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum. 376

2. Machab. 7.

Fili mi miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui. 517

MATTH. 1.

Abraham genuit Iſaac, & reliqua. 421
Ioram genuit Oziam. 421
Omnes generationes ab Abraham vſque ad Dauid generationes quatuordecim, & à Dauid vſque ad tranſmigrationẽ Babylonis generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum generationes quatuordecim. 405. 406. 421. 513.
Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph antequam conuenirent inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto. 37
Vocabis nomen eius Ieſu. 230
Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. 230

Matth. 2.

Surgens accepit puerum & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi vſque ad obitum Herodis. 314
Occidit omnes pueros qui erant in Bethleẽ, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra. 76
Defuncti ſunt qui quærebant animam pueri. 61

Matth. 3.

Venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto. 477
Baptizatus Ieſus confeſtim aſcẽdit de aqua & ecce aperti ſunt cœli. 478

Matth. 4.

Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu vt tentaretur à diabolo. 502
Cũ ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctib. poſtea eſuriit. 502. 505
Accedens tentator dixit ei, &c. tunc reliquit eum diabolus. 107
Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me. 339

Matth. 5.

Vos eſtis lux mundi. 397
Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut prophetas: non veni ſoluere, ſed adimplere. 372. 407
Si quis percuſſerit te in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. 423
Quicunque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo & alia duo. 648
Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, &c. 42. 279
Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt. 279

Matth. 6.

Sic ergo vos orabitis: Pater noſter qui es in cælis. &c. 47. 99. 120. 225. 311
Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra. 47
Sed libera nos à malo. 47. 284
Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 43

Matth. 7.

Nolite ſanctum dare canibus, &c. 2
Intrate per anguſtam portam, quia lata porta & ſpacioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. 470. 668

Matth. 8.

Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. 100
Non inueni tantam fidem in Iſrael. 574
Filij regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. 75
Filius hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. 59

Matth. 9.

Vt ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem. 59
Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores. 571

Matth. 10.

Hos duodecim miſit Ieſus, &c. 396. 555
Nolite poſſidere aurum, &c. neque duas tunicas. 78
Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum. 553
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. 504. 604
Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. 460

Digitized by Google

Veſtri capilli capitis oẽs numerati ſũt. 676
Multis paſſeribus meliores eſtis vos. 669
Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. 42
Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. 42. 605

Matth. 12.

Dominus eſt filius hominis: etiam ſabbati. 490. 532
Si autem ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones. 144
Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit. 67
Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. 8
Aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe. 309. 348

Matth. 13.

Multi prophetæ, & iuſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt. 620
Hic eſt qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum. 116. 574. 575.
Aliud ſexageſimum. 116. 543. 574. 575
Aliud vero triceſimum. 474. 574

Matth. 14.

Veſpere facto acceſſerunt ad Ieſum diſcipuli eius dicentes: deſertus eſt locus, & hora iam præterijt, dimitte turbas. 456
Nõ habemus hic niſi quinque panes. 259. 456
Cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, &c. 578
Tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. 650
Mãducantium fuit numerus quinque millia virorum exceptis mulieribus, & parvulis. 456. 650
Quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans ſupra mare. 217

Matth. 15.

Miſereor turbæ, quia triduo iam perſeuerant mecum. 170
Ait illis Ieſus, Quot panes habetis? At illi dixerunt ſeptem, & paucos piſciculos, 649
Accipiens Ieſus ſeptem panes, &c. & quod ſuperfuit de fragmentis tulerunt ſeptem ſportas plenas. 288
Erant autem qui manducauerunt quatuor millia hominum extra parvulos & mulieres. 649

Matth. 16.

Cauete à fermento Phariſæorum. 603
Caro & ſanguis non reuelauit tibi. 60
Ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. 46. 461
Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. 605

Matth. 17.

Poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum, &c. 99. 326

Matth. 18.

Si fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in montibus, & vadit quærere eam quæ errauit? 574. 676
Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omnire quãcumque petierint, &c. 47
Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties? Dicit illi Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. 306. 533. 561. 617. 618
Cum cepiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus qui debebat decem millia talenta 658

Matth. 19.

Quid me interrogas de bono. Vnus eſt bonus, Deus. 237
Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. 398
Centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit.

Matth. 20.

Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam. 382
Conuentione facta cum operarijs ex denario diurno miſit eos in vineam ſua[illegible]. 367
Iterum exijt circa ſextam, & nonam ho-

Digitized by Google

ram, & fecit ſimiliter, circa vndeci-
mam vero exijt, & inuenit alios ſtan-
tes, &c. dixit illis: Quid hic ſtatis tota
otioſi. 332. 382
Ecce aſcendimus Hieroſolymam. 333
Ecce duo cæci ſedentes ſecus viam. 75
Matth. 22.
Multi ſunt vocati, pauci vero electi. 470
674
Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit
fletus, & ſtridor dentium. 75
In reſurrectione neque nubent, neque nu-
bentur ſed erunt ſicut angeli Dei. 333
Diliges dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & in tota anima tua, & in
tota mente tua. 42. 105. 369. 433.
Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.
pag. 42. 433. 500 Matth. 23.
Patrem noliſte vocare vobis ſuper terram,
vnus eſt. n. pater veſter, qui in cælis eſt.
nec vocemini magiſtri, quia magiſter
veſter vnus eſt Chriſtus. 225
Væ vobis ſcribæ & Phariſæi. 564 Mat 24
Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſal-
uus erit. 460
Orate vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel
vel ſabbato. 631
Niſi breuiati fuiſſent dies illi non fieret ſal-
ua omnis caro. 644
Mittet angelos ſuos cum tuba, & voce ma-
gna, & congregabunt electos eius à
quattuor ventis cæli. 202. 218
De die autem illa & hora nemo ſcit, ne-
que Angeli cælorum, niſi ſolus pater. 491
Duo erunt in agro, vnus aſſumetur, &
vnus relinquetur. Duæ erunt molentes
in mola, vna aſſumetur, & altera re-
linquetur: Duo in lecto, vnus aſſumetur,
& alter relinquetur. 62. 63. 117
Matth. 25.
Simile eſt regnum cælorum decem virgini-
bus, quæ accipientes lampades ſuas,
exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ, quin-
que autem ex eis erãt fatuæ, & quinque
prudentes. 260. 375
Amen dico vobis, Neſcio vos. 343. 673
Abijt qui quinque talenta acceperat, &
operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia
quinque. 260
Inutilem ſeruum ejcite in tenebras exte-
riores. 432
Illic erit fletus, & ſtridor dentium. 75
Cum venerit filius hominis in maieſtate
ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſede-
bit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & con-
gregabũtur ante eum omnes gentes. 398
Statuet oues à dextris, hedos aũt à ſini-
ſtris. 62. 63. 79. 125. 377. 577
Dicet Rex his qui à dextris eius erunt.
Venite benedicti, &c. 62. 544. 577
Dicet Rex his qui à ſiniſtris erunt, Diſce-
dite à me maledicti, &c. 62. 77. 125.
577 Matth. 26.
Videntes diſcipuli indignati ſunt. 61
Mittens enim hæc vnguentum hoc in cor-
pus meum, ad ſepeliendum me fecit. 481
Abijt vnus de duodecim qui dicebatur Iu-
das Scarioth ad principes ſacerdotum,
&c. 45
Conſtituerunt ei triginta argenteos. 480
Prima die Azymorum acceſſerunt diſci-
puli ad Ieſum, &c. 207. 402
Arputas quia non poſſum rogare Patrem
meum, & exhibebit mihi modo pluſquã
duodecim legiones angelorum? 556
Venerunt duo falſi teſtes, &c. 74
Surgens princeps ſacerdotum ait illi: Nihil
reſpondes ad ea, &c. 207
Mat h. 27.
Principes ſacerdotum, & ſeniores perſua-
ſerunt populis, vt peterent Barrabam,
Ieſum vero perderent, reſpondens autem
Præſes ait illis: Quem vultis vobis de
duobus dimitti. At illi dixerunt: Bar-
rabam. 75
Id ipſum autem, & latrones qui crucifixi
erant cum eo, improperabant ei. 61
A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt.
pag. 216. 281. 448
Circa horam nonam clamauit Ieſus voce
magna, &c. 216. 337
Ecce velum templi ſciſſum eſt in duas par-

Digitized by Google

tes à ſummo vſque deorſum. 78.138
Seductor ille dixit adhuc viuens: Poſt tres dies reſurgam. 107.331

Matth. 28.

Vndecim diſcipuli abierunt in Galileã. 377
Angelus Domini deſcendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, &c. 70
Nolite timere vos. ſcio. n. quod Ieſum qui crucifixus eſt quæritis, &c. 70
Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. 218
Docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis. 478
Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. 502

MAR. 1.

Erat Ieſus in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. 502. 505

Mar. 3.

Fecit vt eſſent duodecim cum illo, & vt mitteret eos prædicare. 396

Mar. 4.

Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum aſcendentem, & creſcentem & afferebat vnum triceſimum. 116. 543. 574. 575
Et vnum ſexageſimum. 116. 543. 574. 575
Et vnum centeſimum. 116. 574. 575

Mar. 5.

Exeuntes ſpiritus immundi, introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia. 646

Mar. 6.

Præcepit eis ne quid tollerent, &c. & ne induerentur duabus tunicis. 78. 79
Acceſſerunt diſcipuli eius dicentes: Deſertus eſt locus hic, & iam hora præteriit, dimitte illos, &c. 456
Præcepit illis vt accumbere facerent omnes ſecundum contubernia ſuper viride fœnum, & diſcubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos. 578
Et acceptis quinque panibus. 259. 456
Sufſtulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos. 650
Erant autem qui manducauerunt quinque millia virorum. 456. 650

Mar. 7.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. 2

Mar. 8.

Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me. 170
Acceptis ſeptem panibus, &c. 649
Erant qui manducauerunt quaſi quatuor millia. 649
Cauete à fermento Phariſæorum. 603
Oportet filium hominis pati, &c. & poſt tres dies reſurgere. 331
Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. pag. 42. 605

Mar. 9.

Poſt dies ſex aſſumſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem, & reliqua. pag. 99. 326

Mar. 10.

Magiſter bone, quid faciam vt vitam æternam percipiam? Ieſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi vnus Deus. 237
Nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, &c. qui non accipiet centies tãtum nunc in tempore hoc, &c. & in ſeculo futuro vitam æternam. pag. 578.

Mar. 12.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, hoc eſt primum mandatum, ſecundum autem ſimile eſt illi, diliges proximum tuum tanquam teipſum. 500
Cum veniſſet vna vidua paupercula miſit duo minuta, &c. 500

Mar. 13.

Erunt enim dies illi tribulationis, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam cõdidit Deus vſque nunc, neque fiet. 643
Congregabit electos ſuos à quatuor ventis à ſummo terræ vſque ad ſummum cæli. 202. 218
De die autem illo, & hora, nemo ſcit neque

angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater. pag. 491

Mar. 14.

Erat Paſcha, & azyma poſt biduum. pag. 402

Erant autem quidam indigne ferentes intra ſemetipſos. 61

Poterat vnguentum iſtud venundari pluſquam trecentis denarijs. 607

Primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi vt manduces Paſcha. 402

Exurgens autem ſummus ſacerdos in medium, interrogauit Ieſum. 207

Mar. 15.

Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. 280

Qui cum eo crucifixi erant, conuiciabantur ei. 61

Facta hora ſexta tenebræ factæ ſunt ſuper totam terram, vſque in horam nonam. pag. 216. 281. 337. 448

Hora nona exclamauit Ieſus. &c. 216. 337

Velum templi ſciſſum eſt in duo. 78. 138.

Mar. 16.

Viderunt iuuenem ſedentem in dextris, &c. pag. 70. 577

Apparuit primo Mariæ Magdalenæ de qua eiecerat ſeptem dæmonia. 309

Euntes in mundum vniuerſum prædicate euangelium omni creaturæ. 273

Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. 577

Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei. 577

LVC. 1.

Apparuit Zachariæ Angelus Domini ſtans à dextris altaris. 577

In menſe ſexto miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo. 280

Vocabis nomen eius Ieſu. 230

Dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. 445

Et factum eſt in die octauo, venerunt circuncidere puerum. 330. 506. 507

Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. 543

Luc. 2.

Natus eſt vobis hodie ſaluator qui eſt Chriſtus Dominus. 331

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus. 331

Quod vocatum eſt ab Angelo priusquam in vtero conciperetur. 230

Cum Factus eſſet Ieſus annorum duodecim. 396. 477

Anno quintodecimo Imperij Tyberij Cæſaris. 489 Luc. 3. (*Caipha.* 64

Sub principibus ſacerdotum Anna, & Caipha.

Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta. 477. 489

Vt putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli, &c. 378

Enoch qui fuit Iareth. 548

Ieſus filius Ioſeph, &c. qui fuit Dei. 232. 559. 561

Luc. 4.

Agebatur in ſpiritu in deſerto dieb. quadraginta, & tentabatur à diabolo, & nihil manducauit. 505. 592

In diebus Heliæ clauſum eſt cælum annis tribus & menſibus ſex cum facta eſſet fames magna. 515

Luc. 5.

Duc in altum & laxabo retia veſtra in capturam. 673

Rumpebatur autem rete eorum. 593

Luc 6.

Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati. 490

Vocauit Dominus diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominauit 396. 553. 555

Qui te percuſſerit in maxillam vnam, præbe illi & alteram 425

Luc. 7

Miſit ad Ieſum centurio, &c. nec in Iſrael tantam fidem inueni. 574

Duo debitores erant cuidam fœneratori, vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. 75. 533. 19

Non habentibus illis vnde redderēt, donauit vtriſque, quis ergo, &c. 619.620
Remittūtur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 36 Luc. 8.
Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant. 309
Aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. 573
Occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis. 669
Multis temporibus arripiebat illum. 669
Mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim. 398
Luc. 9.
Dies ceperat declinare, & accedentes duodecim dixerunt illi, Dimitte turbas, &c. pag. 456
Non ſunt nobis pluſquam quinque panes. pag. 259. 456
Erat autē fere viri quinque millia. 456. 650
Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos. 576
Sunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabant mortem donec, &c. 326
Factum eſt poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & aſcēdit in montem, &c. 99. 326
Factum eſt dum oraret: ſpecies vultus eius altera, &c. 326 Luc. 10.
Deſignauit Dominus & alios ſeptuaginta duos. 552. 554
Miſit illos binos ante faciem ſuā. 500. 553
Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio. 552. 554
Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones. 348
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. & proximum tuum ſicut teipſum. 500
Altera die protulit duos denarios, &c. 500
Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima, porro vnum eſt neceſſarium. 50
Luc. 11.
Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. 157
Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit. 68
Cum immundus ſpiritus exierit de homine &c. & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe. 348
Luc. 12.
Attendite à fermento Phariſæorum. 603
Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. 676
Omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi, ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemauerit, non remittetur. 539
Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi. 155. 217
Omni cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo, &c. 620
Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur. 539
Erunt ex hoc quinque in domo vna diuiſi, tres in duos, & duo in tres dividentur. 68. 454 Luc. 13.
Niſi pœnitentiam habueritis omnes ſimiliter peribitis. 421
Arborem ficī habebat quidam plantatam. &c. 156. 276. 421
Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio, ſuccide ergo illam. 156. 276
Ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. 276. 421. 610
Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? ſimile eſt fermento quod acceptum mulier abſcondit. 603
Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. 470
Neſcio vos vnde ſitis. 334.
Ecce eijcio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor. pag. 104. 590 Luc 14.
Iuga boum emi quinque & eo probare illa 456.

Digitized by Google

Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. 338
Qui non baiulat crucẽ ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. 605

Luc. 15.

Quis ex vobis homo qui habet centum oues, &c. parabolæ expoſitio. 571. 574. 602. 659
Ita gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonaginta nouem iuſtis. 571
Quæ mulier habens drachmas decem, & ſi perdiderit drachmam vnam, &c. 338. 364

Luc. 16.

Homo quidã, &c. parabolæ de villico myſtica expoſitio. 533. 562.
Centum cados olei. 530
Filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt. 470
Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſeruire. 43
Habeo quinque fratres. 456

Luc. 17.

Si ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit, &c. 306
Occurrerunt illi decem viri leproſi. 341 669.
Nonne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt? 342
Venient dies quando deſideretis videre vnum diem filij hominis. 59

Luc. 18.

Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. 237
Nemo eſt qui reliquit domum, &c. 578

Luc. 19.

Vocatis decem ſeruis ſuis, dedit eis decemnas, &c. 376
Nolumus hunc regnare ſuper nos. 515
Iactantes veſtimenta ſua ſupra pullum impoſuerunt Ieſum. 479

Luc. 21.

Vidit & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo, & dixit, Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper pluſquam omnes miſit. 500

Luc. 22.

Appropinquabat dies feſtus Azymorum qui dicitur Paſcha. 402
Venit dies Azymorum in qua neceſſe erat occidi Paſcha. 402 Luc. 23.
Vnus de his qui pendebant latronibus, blaſphemabant eum. 61
Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram vſque in horam nonam. 216. 281. 337. 448. 507
Velum templi ſciſſum eſt medium. 78. 138

Luc. 24.

Et factum eſt dum mente conſternatæ eſſent de iſto, Ecce duo viri ſteterunt ſecuſſuas, &c. 70
Quid quæritis viuentem cum mortuis, non eſt hic, ſurrexit, recordamini qualiter locutus eſt vobis, &c. 70
Duo ex diſcipulis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſale. 71
Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipſe ſum. 258
Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die. 107
Eduxit eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus ſuis, benedixit eos. 410

IOAN. 1.

Quod factum eſt in ipſo vita erat. 233
Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. 123
Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem. 139. 448
De plenitudine eius (ſcilicet Chriſti) nos omnes accepimus. 288
Hora erat quaſi decima. 376

Ioan. 2.

Die tertia nuptiæ factæ ſunt in Chana Galileæ, &c. 57. 104. 170
Implete hydrias aqua, &c. 104
Soluite templum hoc & tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Iudæi. Quadraginta, & ſexannis ædificatum eſt templum, &c. 277. 530

Ioan. 3.

Qui non credit, iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. 77.

Digitized by Google

Non enim ad mensuram dat Deus spiritũ. 288

Ioan. 4.

Iesus fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem, hora aũt erat quasi sexta. 279

Quinque viros habuisti, &c. 456

Cum venissent ad Iesum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret, & mansit ibi duos dies. 500

Heri hora septima reliquit eum febris. 286

Ioan. 5.

Est Hierosolymis probatica piscina, &c. quinque porticus habens. 259. 456. 499

In his iacebat multitudo magna. 259

Angelus Domini descendebat secundum tempus. 499

Et qui prior descendisset in piscinam. 259

Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habẽs in infirmitate, &c. pag. 499. 500

Surge tolle grabatum tuum, & ambula. 500

Ioan. 6.

Dixit ad Philippum Iesus: Vnde ememus panem vt manducent hi? 595

Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis. 595

Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces, &c. 259. 650 651

Erat fœnum multum in loco. 578

Discubuerunt viri quasi quinque millia. pag. 456. 650

Impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum. 398. 650

Cum discipuli ascendissent nauim, mare autem vento magno flante exurgebat, cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri, & timuerunt. 457

Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille. 627

Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. 141

Multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. 668

Ioan. 8.

Dixerunt Iudæi ad Iesum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? 488. 532

Antequam Abraham fieret ego sum. 532

Ioan. 10.

Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur. 139. 287

Fiet vnum ouile, & vnus pastor. 46

Ego & pater vnum sumus. 45. 69

Ioan 11.

Nonne duodecim sunt horæ diei? 394

Venit Iesus & inuenit Lazarum quatuor dies iam in monumento habentem. 144

Erat Bethania iuxta Hierosolymam quasi stadijs quindecim. 410

Ioan. 12.

Ante sex dies Paschæ venit Iesus Bethaniam. 280

Dixit vnus ex discipulis Iudas Scariothis qui erat traditurus Iesum. 61

Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs? 481

Nunc princeps huius mũdi ejcietur foras. 339

Ioan. 13.

Cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas. 45

Vos vocatis me magister, & domine, & bene dicitis, sum etenim. 225

Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. 505

Ego scio quos elegerim. 674

Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. 43

Ioan. 14.

Creditis in Deum, & in me credite. 627

Ego sum via, veritas, & vita. 470. 668

Pacem meam do vobis. 410

Pater maior me est. 9

Venit princeps mundi huius, & in me non habet quidquã. 107. 393

Ioan. 15.

Sine me nihil potestis facere. 366

Ioan. 16.

Cum venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, &c. 144

Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt. 491.

Ioan. 17.

Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, & vt ipsi in nobis vnum

Digitized by Google

ſint. 45. 118 Ioan. 18.

Adduxerunt Ieſum ad Annam primum Erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 64

Adducunt Ieſum à Caipha in prætorium, erat aũt mane, & ipſi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur: ſed vt manducarent Paſcha. 402 Ioan. 19.

Non habemus regem niſi Cæſarem 509

Erat tunica inconſutilis, deſuper contexta per totũ, dixerũt ergo ad inuicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. 47

Vnus militum lancea latus Chriſti aperuit, & continuo exiuit ſanguis & aqua. 93

Ioan. 20.

Vna ſabbati Maria Magdalene, &c. 107

Exijt ergo Petrus & ille alius Diſcipulus, & venerunt ad monumentum, currebant autem duo ſimul. 70

Maria ſtabat ad monumẽtũ foris plorãs, dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentũ, & vidit duos Angelos, &c. 70

Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. &c. 46

Poſt dies octo iterum erant Diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis, venit Ieſus, &c. 564 Ioan. 21.

Erant ſimul Simon Petrus & Thomas, &c. 99. 308

Mittite in dexteram nauigij rete. 593. 673

Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. 593. 674

Et cũ tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete. pag. 593

Domine tu omnia noſti. 491

Conuerſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Ieſus, &c. 171

Sic eum volo manere, donec veniam 171

ACT. 1.

Præbuit ſeipſum viuum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis. 502. 107

Non eſt veſtrũ noſſe tẽpora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate pag. 491. 653

Videntibus illis eleuatus eſt, &c. 71

Ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis qui & dixerunt: Viri Galilæi, &c. 71

Reuerſi ſunt Hieroſolymam à monte qui vocatur Oliueti, ſabbati habens iter. 631

Erat turba hominum ſimul fere centum viginti. 410. 585

Oportet ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos, &c. teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. 382

Cecidit ſors ſuper Matthiam: & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis. 382

Act. 2.

Cum cõplerentur dies pẽtecoſtes. 69. 507. 539

Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis. 31. 539

Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. 266

Ceperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis, &c. 31

Erãt autem in Hieruſalem habitantes Iudæi viri religioſi ex omni natione. 31

Non ſicut vos æſtimatis hi ebrij ſunt, cum ſit hora diei tertia. 216

Appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter mille. 478. 648 Act. 3.

Petrus autem & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. 353

Act. 4.

Multi eorum, qui audierant verbum, crediderunt, & factus eſt numerus virorum quinque millia. 651

Nec. n. aliud nomen eſt ſub cælo datum hominib. in quo oporteat nos ſaluos fieri. 231

Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, aduerſus Chriſtum eius. Conuenerunt. n. vere in ciuitate iſta ſanctum puerum tuum Ieſum quem vnxiſti Herodes, & Pontius Pilatus. 61

Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. 17. 51 Act. 5.

Audiens Ananias hæc verba cecidit, & expirauit. 7

Ante hos dies exſtitit Theodas dicens ſe eſſe aliquem cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum. 616

Digitized by Google

Illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. 50 Act. 7.

Erit ſemen tuum accola in terra aliena, & ſeruitute eos ſubijcient, & male tractabunt eos annis quadringentis. 615

Mittens Ioſeph accerſiuit Iahacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuaginta quinque. 557

Deſcendit Iahacob in Aegyptum. 333

Eodem tempore natus eſt Moyſes, qui nutritus eſt trib. menſib. in domo patris ſui. 569

Eruditus eſt Moyſes oĩ ſapientia Aegyptiorũ, & erat potens in verbis. 6

Cum impleretur ei quadraginta annorum tempus. 585.656

Cum vidiſſet quendam iniuriam patientem vindicauit illum, & fecit vltionem ei qui iniuriam ſuſtinebat percuſſo Aegyptio. 7.

Expletis annis quadraginta apparuit illi in deſerto montis Syna Angelus. 585.656.

Ego ſum Deus patrum tuorum Deus Abrahã, Deus Iſaac, & Deus Iahacob. 163.164

Fac nobis deos qui præcedant nos. 60

Act. 8.

Tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce non aperuit os ſuum. 286 Act. 9

Saule Saule cur me perſequeris? 562.593

Act. 10.

Aſcendit Petrus in ſuperiora, vt oraret circa horam ſextam. 282

Cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cælum apertum, & deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cælo. 217.245

Hoc autem factum eſt per ter. 105.218

Ecce viri tres quæruntte. 105

Orans eram hora nona in domo mea. &c. 353

Act. 11.

Venerunt mecum, & ſex fratres iſti, & ingreſſi ſumus in domum viri. 288 Act. 17

Prætereiens & videns ſimulachra veſtra, inueni & aram, in qua ſcriptum erat: Ignoto Deo, quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis. 255

In ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus. 139 Act. 19.

Tentauerunt quidam, & de circumeuntibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos nomen Domini Ieſu, &c. Erant autem cuiuſdam Iudæi nomine Sceue principis Sacerdotum ſeptem filij qui hoc faciebant. 288

Multi ex eis qui fuerant curioſa ſectati contulerunt libros, & combuſſerunt eos coram omnibus, & computatis precijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. 666

Vox facta eſt vna omnium quaſi per horas duas clamantium: Magna Diana Epheſ. 75

Act. 23.

Erant autem pluſquam quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant. 509

Act. 24.

Confiteor hoc tibi, quod ſecundum ſectam, quam dicunt hæreſim ſic deſeruio patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in lege & prophetis ſcripta ſunt. 342 ROM. 1.

Iudæo primum & Græco. 607

Inuiſibilia. n. ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas. 109

Cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationib. ſuis. 341

Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. 166.341

Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis. 341 Rom. 3.

Iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem. 9

Rom. 4.

De fide Abrahæ. 434. Rom. 5

Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. 37

Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit gratia. 620 Rom. 7.

Non. n. quod volo bonum, hoc facio, ſed quod nolo malum hoc ago. 40

Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore

Digitized by Google

mortis huius? 46. 382 Rom. 8.
Nam quod impoſsibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens. &c. 456
Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, reuiuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitãtem ſpiritum eius in vobis. 330
Quicunque ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. 185
Spe ſalui facti ſumus. 231
Nam quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imagini, &c. 674
Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? 45
Rom. 9.
Non omnes qui ex Iſrael ſunt, hi ſunt Iſraelitæ. &c. Rom. 10.
Corde creditur ad iuſtitiam, ore aũt confeſsio fit ad ſalutem. 408. 478 Rom. 11.
Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal. 657
Nam & ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam oliuam, &c. 38. 39. Rom. 13.
Qui diligit proximum, legem implenit. 43
1. COR. 1.
Obſecro vos fratres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, &c. 18. 47
Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe. 45. 1. Cor. 2.
Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. 124. 245
Quis ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? 245
1. Cor. 3.
Non potui vobis loqui quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus, &c. nondum. n. poteratis, ſed nec nunc quidem poteſtis, adhuc. n. carnales eſtis. 123
Ego plantaui, Appollo rigauit: Deus autem incrementum dedit. 117
Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. 273
1. Cor. 5.
Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis. 403 1. Cor. 6.
Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus? 398
Qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt. 559
An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Sp. ſancti, qui in vobis eſt? &c. 406
1. Cor. 7.
Bonum eſt homini mulierem non tangere. pag. 57. 454
Volo vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, Qui aut, &c. 56
Qui mætrimonio iungit virginem ſuam benefacit: & qui non iungit melius facit. 58
1. Cor. 9.
Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium. 17 1. Cor. 10
Petra autem erat Chriſtus. 461
Ceciderunt vna die viginti tria millia. 441
Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. 80
1. Cor. 12.
Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, &c. 20. 1. Cor. 13.
Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cum aut venerit quod perfectum eſt, euacuabitur, quod ex parte eſt. 45
Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum. 45
Nunc manent fides, ſpes, charitas tria hæc. 106
1. Cor. 14.
In eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui: vt & alios inſtruam. 260
Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote. 650 1. Cor. 15
Nouiſſime omnium tanquam abortiuo, viſus eſt & mihi. 595
Alia charitas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas ſtellarum. 581
Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, &c. 363
Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem: nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem. 638
Caro & ſanguis regnum Dei poſsidere non poſſunt. 60 1. Cor. 16.
Permanebo autem Epheſi vſque ad Pentecoſten,

Digitized by Google

oſtium. n. mihi apertum eſt magnum & euidens, & aduerſarij multi. pag. 533
Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini. 650 2. COR. 2.
Chriſti bonus odor ſumus Deo. 261
2. Cor. 3.
Non quia ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. 20. 332
Littera occidit, ſpiritus autem viuificat. pag. 141. 593. 2. Cor. 4.
Id enim quod in præſenti momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, &c. 507 2. Cor. 5.
Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. 398 2. Cor. 6.
Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. 578.
Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas, &c. 80. 339
Vos enim eſtis templũ Dei viui ſicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis. pag. 273. 274
2. Cor. 11.
Deſponsi vos vni viro virginem caſtam. 95
Ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis. 80
A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi. 509
Damaſci præpoſitus gentis Aretæ regis, cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum, vt me comprehenderet, & per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius. 604 2. Cor. 12.
Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim, ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit, raptum huiuſmodi vſque ad tertium cælum. 120. 405.
Propter quod ter Dominum rogaui, vt diſcederet à me, & dixit mihi, ſufficit tibi gratia mea. 107
Cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi. 603
Gal. 1.
Veni Hieroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim. 407
GAL. 2.
Iacobus, & Cephas, & Ioannes dextras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis. pag. 318 Gal. 3.
Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius. Hoc autem dico teſtamentum confirmatũ à Deo, quæ poſt quadringẽtos, & triginta annos facta eſt lex, non irritum facit ad euacuandum promiſſionem. 618
Si vos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis. pag. 664 Gal. 5.
Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.
Ecce ego Paulus dico vobis quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. 403
Omnis lex in vno ſermone impletur, diliges proximum tuum ſicut teipſum. 37
Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. Hæc. n. ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. 365
Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, & reliqua. 671.
Fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, &c pag. 37. 396
Gal. 6.
Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. 500
EPHES. 1.
Eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri. pag. 77
Epheſ. 2.
Vos qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem materiæ ſoluens inimicitias in carne ſua, legem mandatorum decretis euacuans vt duos conderet in ſemetipſo. 39. 69
Epheſ. 4.
Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. 69
Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. 265
Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis, Chriſti. 46 485. 486. Epheſ. 6.
Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione. 369

Digitized by Google

PHILIP. 1.

Coarctor è duobus deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto. 46

Philip. 2.

Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. pag. 144. 172. 231

Deus eſt qui operatur in nobis, velle, & perficere. 332

Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo. 674

Philip. 3.

Eadem vobis ſcribere mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium. 618

Chriſtus reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. 330

COLOSS. 1.

In ipſo complacuit omnem plenitudinem, inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt. 638

Coloſſ. 2.

Etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum, gaudens, & videns ordinem veſtrum, 41

1. THESSAL. 5.

Deus pacis ſanctificat vos per omnia vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus, ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. 156

2. THESSAL. 2.

Homo peccati & filius perditionis aduerſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus. 633

1. TIMOTH. 3.

Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum. 94

Diacones ſint vnius vxoris viri. 94

Vt ſcias quomodo oporteat te conuerſari in domo Dei. 308

1. Timoth. 5.

Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum 543

Quæ fuerit vnius viri vxor. 94

2. TIMOTH. 2.

Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. 79

Cognouit Dominus qui ſunt eius. 674

2. Timoth. 4.

In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die. 576

TIT. 1.

Si quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir. pag. 94

HEB. 1.

Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius 134

Portans omnia verbo virtutis ſuæ. 356

Heb. 2.

In primo quidem tabernaculo ſemper introibunt ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes: in ſecundo autem ſemel in anno ſolus pontifex non ſine ſanguine quem offeret pro ſua, & populi ignorantia, hoc ſignificante Spiritu ſancto. 9

Hebr. 4.

Ingrediemur in requiem eius qui credidimus, quemadmodum dixit: ſicut iuraui &c. 630

Viuus eſt ſermo, &c. pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus. 156

Hebr. 12.

Quem. n. diligit Dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. 587

Acceſſiſtis ad Syon montem, & ad ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam. 659

Deus noſter ignis conſumens eſt. 240

Hebr. 13.

Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. 57

IACOB. 1.

Vir duplex animo, incōſtans eſt in omnibus vijs ſuis. 79

Iacob. 2.

Quicunque totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus. 36

Quid proderit ſi fratres mei ſi fidem quis dicat ſe habere: opera autem non habeat? fides ſi non habbat opera, n. ortua eſt in ſemetipſa. 605. 664

1. PETR. 1.

In ſanctificationem ſpiritus inobedientiam, & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti. 286

1. Petr. 3.

Digitized by Google

Mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu. 141 1. Pet. 4.
Charitas operit multitudinem peccatorum. 36
1. Pet. 5.
Deus ſuperbis reſiſtit: humilibus autem dat gratiam. 259
Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. 604
1. Pet. 2.
Originali mundo non pepercit Deus, ſed octauum Noe iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, diluuium mundo impiorum inducens. 324
2. Pet. 3.
Vnus dies apud Dominum, ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies vnus. 654
1. IOAN. 2.
Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt, ſi quis diligit mundum non eſt charitas patris in eo, quoniam omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt. 39. 430. 631
Antichriſtus venit, nunc antichriſti multi facti ſunt, vnde ſcimus quia nouiſſima hora eſt, ex nobis prodierunt, ſed non erant ex vobis, nam ſi fuiſſent ex nobis permaniſſent vtique nobiſcum. 68 1. Ioan. 3.
Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. 308
Omnis qui facit peccatum & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. 39
Scitis quia ille apparuit, vt peccata tolleret. 39
In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli. 39
Qui non diligit, manet in morte. 49
1. Ioan. 4.
Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet. 57. 139
Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem. 43 1. Ioan. 5.
Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt. 45
Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres vnum ſunt. 9. 17
IVD.
Commonere vos volo, ſcientes, ſemel omnia, quoniam Ieſus, populum de terra Aegypti ſaluans, ſecundo eos qui non crediderunt, perdidit. 73. 513.
Arbores autumnales bis mortuæ, &c. 74.
APOC. 1.
Ioannes ſeptem eccleſiis, quæ ſunt in Aſia. 307
Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, qui erat, & qui venturus eſt, & a ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni eius ſunt. 286
Ego ſum alpha & omega, principium & finis. 359
Fui in inſula quæ appellatur Pathmos. pag. 307
Habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem. 308
Ego ſum primus & nouiſſimus. 359. 638
Apoc. 2.
Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. 374
Eſto fidelis vſque ad mortem. 374
Apoc. 4.
Ecce ſedes poſita erat in cœlo, &c. 444
In circuitu ſedis ſedilia viginti quatuor. pag. 443
Et ſuper thronos viginti quatuor ſeniores ſedentes. 443
Animal primum ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti. 107. 243
Quattuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas. 446 Apoc 5.
Vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. 309
Vicit leo de tribu Iuda. 287. 604
Vidi agnum ſtantem tanquam occiſum habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram. 286
Audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & ſeniorum, & erat numerus eorum millia millium. 593. 659 Apoc. 6.
Et vidi cum aperuiſſet ſigillum ſextum, & ecce terræmotus magnus factus eſt, ſol factus eſt niger, &c. 280 Apoc. 7.
Audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quattuor millia ſignati ex omne

ni tribu filiorum Iſrael. 396.663
Ex tribu Iuda duodecim millia ſignati. pag. 396.661
Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati. 380
Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus &c. pag. 563
Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro. 308

Apoc. 8.

Vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei. 390
Date ſunt illis ſeptem tubæ &c. 284

Apoc. 10.

Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua. 312
In diebus vocis ſeptimi Angeli, cum cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei. 284

Apoc. 11.

Ciuitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus. 514 612
Videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus corpora eorum per tres dies, & dimidium. 612
Decima pars ciuitatis cecidit. 338
Septimus Angelus tuba cecinit, & factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum eſt regnum huius mundi Domini noſtri, & Chriſti eius. 284
Aduenit tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedem ſeruis tuis prophetis, & ſanctis, & timentibus nomẽ tuum, puſillis, & magnis. 574

Apoc. 12.

In capite mulieris corona ſtellarum duodecim. 397
Ecce draco magnus ruffus habens capita ſeptem. 309.313
Et cornua decem, 375
In capitibus ſuis ſeptem diademata. 313
Peperit filium maſculum. 59
Mulier fugit in ſolitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi paſcat eam diebus mille ducentis ſexaginta. 489.514 611.642
Datæ ſũt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ vt volaret in deſertum in locum ſuum, vbi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis. 514 612

Apoc. 13.

Vidi de mari beſtiam aſcendentem habentem capita ſeptem, & cornua decem. pag. 375
Vidi vnum de capitibus beſtiæ quaſi occiſum in mortem. 632
Data eſt beſtiæ poteſtas facere mẽſes quadraginta duos. 514
Vidi aliã beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni. 79
Et fecit terram, & inhabitantes in ea adorare beſtiam primam. 632
Vt faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij. 633
Faciet ne quis poſſit emere aut vendere niſi qui habet caracterem, aut nomen beſtiæ, aut numerũ nominis eius. 629
Hic ſapientia eſt. Qui habet intellectum computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt, & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex. 275.496.623

Apoc. 14.

Ecce agnus ſtabat ſupra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor milla habentes nomen eius, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. pag. 58. 663
Nemo poterat dicere canticum niſi illa centum quadraginta quatuor millia. pag. 663
Exiuit ſanguis de lacu vſque ad frena equorum per ſtadia mille ſexcẽta. 644

Apoc. 15.

Vidi aliud ſignum in cælo magnum & mirabile, Angelos ſeptem habentes plagas ſeptem nouiſſimas, quoniam in

illis conſummata eſt ira Dei. 314
Exierunt ſeptem Angeli veſtiti lapide mundo, & candido. 60

Apoc. 16.

Audiui vocem magnam de templo dicentem ſeptem Angelis: Ite & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram &c pag. 313

Apoc. 17.

Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem & cornua decem. 375
Septem capita ſeptem montes ſunt. 309
Beſtia quæ erat, & non eſt, & ipſa octaua eſt. 564

Apoc. 18.

Quoniam peruenerunt peccata eius uſque ad cælum; & recordatus eſt Dominus iniquitatum eius reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis, & duplicate duplicia ſecundum opera eius, in poculo quo miſcuit vobis, miſcete illi duplum. 74

Apoc. 20.

Apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas & ligauit eum per annos mille. 312. 639
Regnabunt cum eo mille annis. 312. 640
Cum conſummati fuerint mille anni, ſoluetur ſatanas de carcere ſuo. 639
Et vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni. 574

Apoc. 21.

Ego ſum Alpha, & O mega, initium & finis. 357. 638
Venit ad me vnus de ſeptem Angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis nouiſſimis. 314
Habebat murum magnum, & altum habentem portas duodecim, & in portis angulos duodecim. 398
Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. 397
Ciuitas in quadro poſita eſt, & longitudo eius tanta eſt quanta & latitudo: Et menſus eſt ciuitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim milia, & longitudo & altitudo, & latitudo eius æqualia ſunt. pag. 460. 661

Apoc. 22.

Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos. 396
Ego ſum Alpha & O mega, primus & nouiſſimus, principium & finis. 359

Digitized by Google

Loca Scripturæ in Appendice explicata.

Gen. 1.

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. 274

Gen. 3.

Emiſit eum Dominus Deus de Paradiſo voluptatis. 125

Gen. 4.

Factum eſt poſt multos dies vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. 63

Omnis qui inuenerit me, occidet me. 316

Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in liuorem meum. ſeptuplam vltio dabitur de Cain, de Lamech verò ſeptuagies ſepties. 560 619.

Gen. 5.

Facti ſunt omnes dies Enoch cccIxv. anni, ambulauitque cũ Deo. 614. il. 2

Gen. 6.

Erunt dies illius centum viginti annorum. 508

Gen. 7.

Erat Nohe ſexcentorum annorum, quando aquæ inundauerunt. 580

Gen. 9.

Euigilans Nohe ex vino, cum didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor, ait. Maledictus Chanaan. 209

Gen. 11.

Mortuus eſt Aran ante Thare patrem ſuum. 429

Gen. 14.

Numerauit Abraham expeditos vernaculos ſuos &c. 608

Gen. 16.

Octoginta, & ſex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaelem. 568

Gen. 17.

Infans octo dierum circumcidetur in vobis. 296. 330

Gen 18.

Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quinque fuerint, delebis propter quadraginta quinque vniuerſam vrbem? & reliqua. 520. 526

Gen. 21.

Hac ætate patris (ſcilicet centum annorum) natus eſt Iſaac. 568. 580

Gen. 22.

Die tertio eleuatis oculis, vidit locum procul. 104

Gen. 23.

Appendit Abraham pecuniam, quam Ephron poſtulauerat, audientibus filijs Beth, quadringentos ſiclos argenti. 615. il. 2

Gen. 25.

Sepelierunt Abraham in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron. 615. il. 2.

Gen. 26.

Seminauit Iſaac in Geraris, & inuenit in ipſo anno centuplum. 580

Gen. 45.

Beniamin dedit trecentos argent. 603

Exod 1.

Erant omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Iacob, ſeptuaginta. 557.

Exho. 3.

Deducam eum de terra illa, in terram quæ fluit lacte, & melle. 670

Exod. 7.

Erat moyſes octoginta annorum, &

Aaron octoginta trium quando locuti sunt ad Pharaonem. 562

Exod. 12.

Decima die mensis tollat vnusquisque agnum. 376.

Exod 15.

Equum, & ascensorem proiecit in mare. 672

Exod. 17.

Cum leuaret Moyses manus vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. 238

Exho. 19.

Pereat ex eis plurima multitudo. 667

Exho. 20.

Septimo die Sabbatum domini Dei tui est. 312

Exho. 26.

Facies vectes de lignis Sethim quinque ad continendas tabulas. 259

Exho. 27.

In longitudine occupabit atriũ cubitos centum. 580

Exho. 28.

Pones in rationali quattuor ordines lapidum, & reliqua. 397

Exho. 39.

De duobus tintinabulis. 397

Num. 7.

Obtulerũt Principes Israel sex plaustra tecta. 278

Num. 21.

Misit Dominus in populum ignitos serpentes &c. 372

Fecit Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cũ percussi aspicerent sanabantur. 372

Deut. 2.

Tempus quo ambulauimus de Cades Barnæ vsque ad transitum Zareth triginta & octo annorũ fuit. 499

Deut. 4.

Dominus Deus tuus ignis consumens est. 229. 539

Deut. 23.

Non ingredietur Mazmer, hoc est scorto natus in Ecclesiam. 384

Deut. 25.

Non ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas. 397

Deut. 32.

Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Israel. 557

Ios. 3.

Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem, & reliqua. 670

Ios. 7.

Filij Israel prauaricati sũt mandatũ, & & vsurpauerũt de anathemate. 647

Ascenderunt tria millia pugnatorum &c. 647

Iudic. 4.

Nongentos habebat falcatos currus. 568.

Tolles tecum decem millia pugnatorum de filijs Neptalim. 568

Iudic. 9.

Occidit fratres suos filios Hieroboal septuaginta viros. 550

Iudic. 15.

Descenderunt tria millia virorum de Iuda. 647

Iudic. 16.

Consurgens Sanson apprehendit ambas portæ fores, impositasque humeris suis portauit ad verticem montis. 68.

Apprehendens Sanson ambas columnas, quibus innitebatur domus, al-

Digitized by Google

teramq; earum dextera, & alteram læua tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philistijm. 78

I. Reg. 3.

Vocauit Dominus Samuel, &c. 105

I. Reg. 4.

Finito certamine terga vertit Israel Philisteis. 107

Pugnauerunt Philistijm, & cæsus est Israel. 107

Heli erat nonaginta, & octo an. 571

I Reg. 7.

Intonuit Dominus fragore magno super Philistijm, & exterruit eos, & cæsi sunt a filijs Israel. 107

I. Reg. 17.

Accipe fratribus tuis ephipolentæ, & decem panes istos, & decem formellas casei. 376

II Reg. 9.

Erant Sibæ viginti serui. 428

II. Reg. 12.

Percussit Dominus paruulum, quem peperat vxor Vriæ Dauid. 384

III Reg. 4

Regnauit Roboam filius Salomonis pro eo 667

III. Reg. 7.

Tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. 526

Finxit Salomon duas columnas decem, & octo cubitorum altitudinis. 423

Fecit mare fasile decem cubitorum à labio vsque ad labium rotundum in circuitu. 478

Quinq; cubitorum altitudo maris. 455

Resticula triginta cubitorum cingebat illud, 478

III. Reg. 16.

Achab filius Amri regnauit super Israel anno 38. Asa regis Iuda. 499

III Reg. 17.

En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo vt comedamus, 78

Ægrotauit filius mulieris, & erat languor fortissimus, ita vt non remaneret in eo habitus. 78

Expandit Helias atque mensus est super puerum tribus vicibus. 105

Exaudiuit Deus vocem Heliæ, & reuersa est anima pueri intra eum, & reuixit. 78. 105

IIII. Reg. 15.

Anno tricesimo octauo Azariæ regis Iudæ regnauit Zacharias, 499

Tob 3.

Perrexit Sara in superius cubiculum domus suæ, & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit, sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum. 105

Tob. 8.

Deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras. 105

Psal. 8.

Octaui psalmi titulus. 562

Eleuata est magnificentia tua super cœlos. 490

Quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis quia reputas eum, Minuisti eum paulominus ab Angelis. 274

Psal. 15.

Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, & reliqua. 577

Psal. 17.

Assumpsit me de aquis multis. 669

Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine. 107

Psal. 18.

In omnem terram exiuit sonus eorum, & cætera. 397

Psal 32.
Fallax equus ad salutem. 672
Psal. 38
Ecce mensurabiles posuisti dies meos. 499
Psal. 50.
In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. 61
Psal. 51.
Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum. 669.
Psal. 68.
Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me. 668
Psal. 70.
Quasi prodigium factus sum multis. 668
Quoniam non cognoui literaturam, introibo potentias Domini. 1
Psal. 88.
Si derelinquerint filij eius legem meam, & reliqua. 587
Psal. 100.
Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. 526
Psal. 101.
Tu autem idem ipse es. 14
Psal 103.
Hoc mare magnum, & spacioſũ. 672
Psal. 126.
Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum. 649
Psal. 146.
Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. 674
Cant. 6.
Sexaginta sunt reginæ, octoginta concubinæ. 565
Esa 2.
Repleta est terra eius equis, & innumerabiles quadrigæ. 672
Esa. 7.
Requieuit Syria super Ephraim. 381
Esa. 13.
Vox multitudinis in montibus. 667
Esa. 40.
Qui educit in numero militiam eorum, & omnes & nomine vocat. 974
Esa 65.
Puer cẽtum annorum morietur. 260 & 574.
Peccator centum annorum maledictus erit. 260. 574
Item. 3.
Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. 224
Ierem. 12.
Pastores multi demoliti sunt vineam meam. 667
Ierem. 31.
Adducam eos per torrentes aquarum in via recta. 224
Factus sum Israeli pater. 224
Dan. 6.
Ingressus est Daniel domum suam, & tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat. 105
Dan. 10.
Princeps Regni Persarum restitit mihi. 435
Ose. 4.
Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ. 586
Ion. 2.
Erat Ionas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus, & orauit Ionas ad Dominum, &c. 105
Ion. 3.
Adhuc quadraginta dies Niniue subuertetur, & crediderunt viri Niniuitæ in Domino, &c. 508
1. Machab. 4.
Apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum tantùm, qui tegumenta, & gladios non habebant. 647

Digitized by Google

1.Machab 5.
Dati sũt Simoni viri tria millia. 647
1.Machab 7.
Iudas applicuit in Adarsa cum tribus milibus virorum. 947
1 Machab. 9.
Iudas posuerat capra in Laisa, tria millia viri electi cum eo. 647
1.Machab.11.
Misit Demetrio Ionathas tria millia virorum fortium Anthiochiã. 647
1 Machab.12.
Retinuit secũ tria millia virorũ. 647
2.Machab.15.
Prostrauerunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. 666
Matth.1.
Ioram genuit Oziam. 526
A Dauid vsque ad transmigrationẽ Babylonis generationes quatuordecim. Matth.5. 526
Vox estis lux mundi. 674
Non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. 202
Matth. 8.
Ibi erit fletus, & stridor dentiũ. 340
Matth.10.
Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 15. 668
Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus. 242
Affert fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud verò trigesimum. Ear. 4. 474
Dabat fructum, & afferebat vnum triceſimum, & vnum sexagesimũ, & vnum centesimum. 474
Mar.26.
Non in die festo. 489
Luc.10.
Designauit Dominus & alios septuaginta duos. 556
Mulier quædam Martha nomine, & reliqua. 490
Luc.11.
Si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? 348
Luc.12.
Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. 668
Luc.14.
Iuga boum emi quinque. 458
Luc.15.
Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, &c. parabolæ expositio. 571
Luc 23.
Ducebantur alij duo nequam eum Iesu, vt interficerentur. 75
Erat superscriptio scripta super cum litteris Græcus, & Hebraicus, & Latinis. Hic est rex Iudæorum. 105
Luc. 24.
Inuenerunt cõgregatos vndecim. 550
Ioan 2.
Propè erat Pascha Iudæorum. 489
Cum esset Ierosolymis in Pascha in die festo. 489
Ioan. 5.
Erat dies festus Iudæorum. 489
Ioan. 6.
Erat proximum Pascha dies festus Iudæorum. 489
Ioan 8.
Ego sum lux mundi. 139
Ioan 10.
Pastor propria oues vocat noĩatim. 674
Ioan.12.
Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. 490
Ioan 13.
Ante diem festum Paschæ. 489
Ioan.19.
Erat Scriptum Hebraicè, Græcè, &

Digitized by Google

Latinè. 105

Act. 1.

Præbuit seipsum viuum post resurrectionem suam, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis. Act. 7. 507

Stephanus intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Iesu stantẽ à dextris virtutis Dei. 577

Act. 12.

Erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus cathenis duabus. 74

Percussit Herodem Agrippam Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem Deo, & consumptus a vermibus expirauit. 73

Act. 21.

Tribunus apprehendit Paulum, & iussit alligari cathenis duabus. 74

Rom. 5.

In similitudinem prænaricationis Adæ, qui erat forma futuri. 280

Rom. 10.

Finis legis Christus, 606

I. Corin. 2.

Non iudicaui me aliquid scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. 605

I. Corin. 11.

Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi. 599

I. Corin. 15.

Christus visus est Cephæ, & post hoc vndecim. 550

Gal. 4.

Qui de ancilla secundum carnem natus est: qui autem de libera per repromissionem. 568

Philip. 2.

In medio nationis praue, & peruerse lucetis sicut luminaria in mundo. 674

I. Thes. 5.

Omnes vos filij lucis estis. 674

I. Tim. 5.

Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. 397

II. Tim 3.

Iamnes & Mambres restiterunt Moysi. 75

Tit. 1.

Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 426

Hebr. 12.

Deus noster ignis consumens est. 229 539.

Iacob. 3.

Nolite plures magistri fieri fratres mei. 667

Apoc. 7.

Audiui numerum signatorum centũ quadraginta quatuor millia. 663

Apoc. 9.

Dictum est locustis ne occiderent homines, sed vt cruciarent mensibus quinque. 454

Numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. 431

Apoc. 11.

Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus MCCLX. 489

Corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ. 611. 612.

Et videbunt de tribubus, & populis, linguis, & gentibus corpora eorũ per tres dies, & dimidium. 612

Apoc. 14.

Agnus stabat supra mõtem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia. 664

Apoc. 21.

Ego sum Alpha, & O mega, primus, & nouissimus. 14. 638

Loca Vet. & noui Test. in App. finis.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

NVMERVS *eſt rationalis fabricæ naturale quoddam pullulans principium: mente ſiquidem carentes, vti bruta, non numerant: adeoque Numerus, principium eorum, quæ ratione attinguntur, eſſe probatur, quod illo ſublato, nihil omnium remanſiſſe, ratione conuincitur. Nec eſt aliud, ratione Numerum explicare, quam rationem ſeipſa vti, atque in ſui naturali ſuprema ſimilitudine cuncta figere. Quare Auenzoar Babylonij verbum fuiſſe ſcribit Albumaſar, Omnia ſcire eum, qui nouerit Numerare. quod etiam diuinum Platonem reſpondiſſe refert Ariſtoteles, quærenti Neocli, quare homo ſit animal ſapientiſſimum, ac propè diuinum, & quare eidem potius quam cuiquam ex cæteris animantibus credendum ſit; quia videlicet Numeros nouerit, quos, inquit, à natura hominis ſi remoueris, etiam ratio perpetuo perierit. Hinc Samius ille Pythagoras primus, & nomine, & re Philoſophus, omnem veritatis inquiſitionem in Numeris ponens, & Deum, & animas noſtras, ac cuncta quæ ſunt in Mundo, è Numeris conſtare profitebatur, ex quibus Arythmeticam ſibi conſtituit omnium ſcientiarum matrem, ſine qua nihil propemodum ſciri dicebat: quam poſtmodum Plato ab Italicis Philoſophis, qui Pythagoricorum præceptorum ſectatores erant, edoctus, & clariorem reddidit, & apertiorem; tametſi, tam obſcurè*

Nic. Cuſ. exc. l. x. qui me inueniet, & de coniecturis. lib. 1. c. 4.

Nic. Cuſ. de docta ignorant. lib. 1. c. 11.

Digitized by Google

Numerorum myſteria tradidit, vt etiam initiatos ipſos videatur voluiſſe cælare, nedum profanum vulgus: ita viſus eſt Dominicum
Matth. 7. Mar. 7. *præceptum haud quaquam aſpernari, dicens: Non oportere ſanctum iactari canibus, nec margaritas mitti ante porcos. occulta enim (dicebat ille) non debent communicari omnibus. Quare à maxima illorum parte lectorem excludit: vnde natum adagium, Platonicis obſcurius eſſe numeris. quo vtitur Tullius ad Atticum ſcribens, dum rem obſcuriſſimam eſſe, breuiter intendit ſignificare. Nec à Platone dumtaxat occultam accepimus Arythmeticam iſtam; ſed eandem probauerunt Aglaophemus, Philolaus, Iamblichus, omnéſq; Philoſophi, quotquot ad hæc vſque tempora numerantur, probabitque Doctorum omnium poſteritas vſque ad fines ſeculorum. quandoquidem ſine illa, nec rite quidquam dici poteſt, nec agnoſci. è contra quod ab ea verum probatur, nullo poteſt redargui pacto De hac re longo ſermone ſcribit in Epinom. Plato, cum aſſerit inter omnes liberales artes, ac ſcientias contemplatrices, præcipuam maximéque diuinam eſſe Numerandi ſcientiam; nec artem, nec regimen, vllamve doctrinam poſſe ſine Numeris ſtare. Quem Iamblichus volumine de Secta Pythagoræorum proſequitur. Nam Mundus vterque Numeris eſt diſpoſitus, vt Timæus Locrenſis, & Plato, oſtendunt, circa quos Mundos tota naturalis verſatur Philoſophia. Quomodo enim Ariſtoteles (qui ſingularis videri voluit, priores confutando) aliter nobis in mathematicis ſpecierum differentiam tradere potuit, quam quod ipſas numeris comparat? quos ex noſtris etiam primi, in tantũ ſecuti ſunt, vt Aur. Auguſtinus, & poſt ipſum Boetius ille Romanorũ Litteratiſſimus, affirmarent indubie Numerum creandarum rerum in animo Conditoris principale exemplar fuiſſe. atq; in Numeris exempla indagandarum rerum per intellectum ſolerter Sapientes ipſi quæſierunt; & nemo antiquorum, qui magnus habitus ſit, res difficiles, alia ſimilitudine, quam mathematica, aggreſſus eſt: ita vt Carolus Bouillus aſtruat, Iacobum Fabrum per introductiones Numerorum, per Arythmeticæ præludia Pytha-*

Digitized by Google

gorico more, totius ſui Philoſophici profectus, ac litterarij ſtudij exſtitiſſe cauſſam; & Boetius aſſerere non dubitauerit, neminem diuinorum ſcientiam, qui penitus in mathematicis exercitio careret, attingere poſſe. ſic enim ſcribit quodam loco: Qui ſpernit Mathematicas ſcientias, ei denuntio, haud rectè philoſophandum. Conſtat autem ſub mathematico genere, etiam Arythmeticam iſtam contineri. Caueas etenim, ne diuinam hanc, quam tractamus, mercatoriam eſſe cenſeas Arythmeticam: non mercatoriam quidem; ſed illam cogites, de qua in Epinomide dicitur: Opus eſt Numeris, non his, qui corpus habent; ſed qui omnem paris imparisve generationem, atque virtutem ad perficiendam, cognoſcendamque rerum naturam conferunt. hi enim maximè omnium ingenium acuunt, memoriam confirmant, animum ad omnem ſpeculationem actionémque promptiſſimum efficiunt, eorúmque conſideratio fert in contemplationem diuini exemplaris, ac multorum reddit elegantiſſimas cauſſas: velut cur ſint quatuor elementa, & ſeptem planetæ, quid dicant qui Numerorum ratione carent? Illi verò dicunt, quaternarium corporibus ortum & interitum habentibus atque genitis & generantibus; ſeptenarium verò accommodatiſſimum numerum eſſe corporibus ingenerantibus, neque ſimilia ſibi generantibus, cuiuſmodi ſunt cæleſtia; quia quaternarius primus numerus eſt qui generetur ab alio, & alium generet: fit enim à duobus bis, & generat octo acceptus bis. Septenarius ſolus eſt intra decem (hi autem ſunt omnes numeri) qui neque generatur ab alio, neque alium generat: atqui quoniam linearis eſt, fitque ex vnitatibus, illis maximè congruit corporibus incorruptilibus, quæ ſingula, ſuo quodque orbe vnum, conſiſterent. Sed his miſſis, Arythmeticæ perſcrutemur originem. Sunt inter Eccleſiaſticos ſcriptores, qui Pythagoram, Platonem, omnéſque Græcos, qui habiti ſunt diuiniores, omnem ſuam Philoſophiam ab Hæbreis acceptam, Græcis aſſerunt tradidiſſe. De Pythagora Philoſophorũ primo, & cæteris Græcis, ſcribit Numenius Apamenſis Syrus, Philoſophus

Orig. lib. cont. Celſum Auguſtin. in Ciuitate Dei lib. 8.

Digitized by Google

Pythagoræus, volumine de Bono, quod quæcumque Brachmanes, Magi Ægyptij, Iudæique inuenerunt, ea Græcè ipsi exposuerunt. Immo, si vera dicere licet, non est vsquam repertus Pythagoras quidquam rerum, aut diuinarum, aut humanarum vel à Græcis didicisse, vel à Romanis: sed (vt Antiphon edidit in lib. de Vita illorum, qui virtute præstiterunt) accessit discendi gratia Pythagoras ad Ægyptios & Arabas, & ad Chaldæos, postquam è Syria, quæ & est, & nominatur Iudæa, discessit. vnde Syrius ipse quoque tum appellabatur, quem alij Tyrium dixere, alij Tyrenum; vt Barbarum, non Græcum fuisse prædicarent hunc omnium Philosophorum primum. Quare D. Ambrosius Pythagoram genere fuisse Hebræum non obscurè tradidit. Cui suum addidit calculum Alexander lib. de Symbolis Pythagoricis, scribens Pythagoram fuisse discipulum Iudæi cuiusdam Nazareti. Narratur quoque apud Clementem Alexand. discipulus fuisse Sonchedis Archiprophetæ Ægyptij, propter quem etiam fuit circumcisus, vt adyta ingrediens Ægyptiorum mysticam disceret Philosophiam. Plato autem discipulus fuisse dicitur Sechnuphidis Heliopolitani: quare in eius scriptis aperte testatur, illa, quæ sunt in Philosophia præstantissima, se à Barbaris esse mercatum; quos semper magni facit, vt qui meminisset se, & Pythagoram, plurima, illaq; nobilissima dogmata à Barbaris didicisse: & in Dialogo de Anima videtur Plato agnoscere prophetiam, introducens Prophetam, Lachesis orationem enuntiantem apud eas, quæ sortiuntur animas; & in Timæo sapientissimum introducit discentem à Barbaro. Cuias autem fuerit hic Barbarus edocent Iustinus Martyr in Paracleſi ad Gentes, Theodoretus de Curatione Græcarum affectionum, Eusebius Cesarien. de Præparatione Euangel. Aristobolus Iudæus ad Philomatrem lib. primo, & Hermippus in primo de Legislatoribus, ex Hæbreorum libris multa eum in suos transtulisse testantes. quod quidem fieri potuisse temporum ratione monstratur: quandoquidem Mosaica volumina ante Alexandrum, & ante Per-

Digitized by

ſarum imperium traducta fuerunt. Audias Origenem, cuius hæc ſunt verba lib. 6. contra Celſum, græcè quidem, ſed in hunc ſenſum: Illud, inquit, nolim inficiari, ſententias illas, quæ in Phædro leguntur, Platonem hauſiſſe ab aliquibus Hebræis; aut vt quidam ſcripſerunt, etiam lectis Prophetarum libris, inſeruiſſe diſputationibus ſuis quædam de ſupercæleſtibus, vt illud: Supercæleſtia loca è noſtris Poëtis cecinit nemo, neque in poſterum pro eorum dignitate decantaturus eſt; & quæ deinceps ſequuntur. in quibus & illud: Subſtantia enim quæ nec calorem, nec figuram admittit, nec tangibilis eſt, animæ haud dubia gubernatrix, ſola mente conſpicitur, circa quam veræ ſcientiæ genus hunc obtinet locum. Hactenus ille. Iam verò etiam apud Petrum Crinitum lib. de Honeſta diſciplina huncin modum de Pythagora, & Platone diſſerit Io. Picus vir vndecunque doctiſſimus: Pythagoræ diuina illa Philoſophia, quam Magicen nuncuparunt, magna ex parte ad Moyſis diſciplinas pertinebat, vt qui ad Hebræos quoque, eorúmque doctrinas in Ægyptum vſque perrexerit, pluráque illorum ſacra, atque myſteria intellexerit. Nam Platonis etiam eruditio, vt conſtat, ad Hæbraicam ferè accedit veritatem, ex quo permulti eum germanum Moyſen dixerunt, ſed græcè loquentem. Hæc ibi. Liquet profecto Platonem quoque ipſum in Ægypto peregrinatum, ibique non magis Ægyptiorum, quam Iudæorum ſcientias audiſſe. quod aſtruens Clemens Alexan. Stromatũm lib. 1. Platonem vocat Hebræum Philoſophum. Notum ſanè Numenij Philoſophi verbum: Quid eſt Plato, niſi Moyſes atticiſſans? Nec alicui ignotum eſſe dixerim illud de Philone Iudæo Platonis diſcipulo: Aut Plato Philoniſſat, aut Philon Platoniſſat: tanta eſt ſimilitudo & ingenij, & dictionis cum Platonica. Exſtat apud Hebræos, vt idem Picus in Heptaplo teſtatur, Salomonis illius, cognomento Sapientiſſimi, liber, cui Sapientia titulus, non qui nunc in manib. eſt Philonis Alexandrini opus, ſed alter Hieroſolyma, quam vocant, ſecretiore compoſitus lingua, in qua vir naturæ rerum, ſicuti puta-

Digitized by Google

tur, interpres, omnem se illiusmodi disciplinam fatetur de Mosaicæ legis penetralibus accepisse. Quod si rudis ac popularis in suis libris apparet Moyses potius, quam Philosophus, vel Theologus, aut magnæ alicuius scientiæ artifex; reuocemus eo mentem, fuisse veterum Sapientum celebre institutum, vt res diuinas dissimulanter scriberent; hinc appellata mysteria, nec mysteria, quæ non occulta. Arcana enim sermonibus proponuntur obscuris; tum quia (vt admonet Mercurius Trism. in Asclep.) religiosus sermo, & Diuinitate plenus multorum publico interuentu violatur; tum quod Diuina nequaquam percipi possunt, nisi ab his, vt docet magister noster Christus, qui habent aures audiendi, quos videlicet Deus elegit ad intelligenda sanctissima mysteria: nam vulgarium animarum oculi Diuinitatis radios sufferre minimè possunt. Quod Moysis etiam ostenditur exemplo, in cuius cornutam faciem aspicere non poterat populus, nisi prius obuelata fuisset. Quare tam Plato, quam Dionysius ille Areopagita, prohibuerunt hæc mystica hù, qui eleuationes intellectuales ignorant, propalari, quia his nil magis risu dignum, quam hæc alta videtur. Animalis enim Homo, vt audisti, Diuina non percipit; sed exercitatum in his habentibus intellectum, nihil occurreret desiderabilius. Verum quam eruditus fuerit Moyses in vniuersa Ægyptiorum doctrina, testantur Clemens Alexandrinus, & Philon Iudæus, his fermè verbis: Moyses ætate grandior cùm esset, Arythmeticam, & Geometriam, Rythmicam, & Harmonicam, & præterea Medicinam simul, & Musicam doctus est ab his, qui erant insignes inter Ægyptios; & præterea eam, quæ traditur per symbola, seu signa, Philosophiam, quam in litteris ostendunt Hieroglyphicis. Alium autem doctrinæ orbem, tamquam puerum regium, Græci eum docuere in Aegypto. Didicit autem litteras Aegyptiorum, & rerum scientiam a Chaldæis, & ab Aegyptijs. In Apostolorum quoque Actis Stephanus testatur Moysen ornatum fuisse cognitione multarum disciplinarum, & artium, è priscorum monumentis petitarum; quas non attingat

litteratorum quilibet: ait enim: Et eruditus erat Moyſes in omni Ægyptiorum ſapientia. Eupolemus autem in libro de Iudææ Regibus dicit, Moyſen primum fuiſſe Sapientem, & Grammaticam primum tradidiſſe Iudæis, & Phœnices accepiſſe à Iudæis; Græcos autem, à Phœnicibus. Ad eorum autem deductus naturam, auxit prudentiam eam, quæ erat ſui generis; & maiorum ſuorum æmulatus eſt doctrinam, adeo vt etiam Aegyptium, qui Hebræum inuaſerat, percutiens interfecerit. Aiunt autem Myſtæ eum ſolo verbo occidiſſe Aegyptium: ſicuti certè poſtea Petrus in Actibus Apoſtolicis fertur, eos, qui pretium agri ſibi vſurpauerant, & erant mentiti, verbo interfeciſſe. Artapanus quoque, in opere de Iudæis, Moyſen refert in cuſtodia incluſum à Nechefre Rege Aegyptiorum, eo quod peterer, vt populus liberaretur ex Aegypto, noctu aperto carcere Diuina voluntate egreſſum, cùm in regiam acceſſiſſet, dormienti Regi adſtitiſſe, ac eum excitaſſe; illum autem eo, quod factum fuerat, ſtupefactum, iuſſiſſe Moyſi, vt diceret nomen eius qui miſerat; & illum quidem cum ad aurem ſe inclinaſſet, dixiſſe; Regem autem, cum audiſſet, mortuum cecidiſſe; cùm autem eum Moyſes tenuiſſet, rurſus reuixiſſe. Patet igitur, qualis, quantúſque fuerit Moyſes in omni doctrinæ genere. Quoniam verò haud me fugit, quod ab aliquibus imperitè tumultuantibus iactatur, oportere videlicet in his duntaxat hominem verſari, quæ neceſſaria ſunt, & quæ fidem contineant; externa verò, ſuperuacaneáque tranſilire, quæ nos fruſtra conterunt, & detinent in his, quæ nihil conferunt veritati: operæpretium facturum me exiſtimaui, ſi notum fecero, quàm ſit vtile, quámque Theologo neceſſarium, Numerorum cognitam habere naturam. Poſſem ego quidem non paucos locupletiſſimos auctores in medium adferre, qui hoc ipſum ſenſere; ſed mihi nunc ſit inſtar omnium auctoritas ſancti & magni viri Auguſtini, qui in libro 11. Ciuitatis Diuinæ hæc ſcripſit: Numeri ratio contemnenda nequaquam eſt, quæ in multis ſacrarum Scripturarum locis, quam

Exod. 2. cap. 5.

magni ſit æſtimanda elucet diligenter intuentibus. Nec fruſtra in laudibus Dei dictum eſt: Omnia in Menſura & Numero, & Pondere diſpoſuiſti. Et de doctrina Chriſtiana libro ſecundo: Numerorum imperitia multa facit non intelligi, tranſlatè ac myſticè poſita in Scripturis. Ingenium quippe, vt ita dixerim, non poteſt non moueri, quid ſibi velit, quod & Moyſes, & Helias, & ipſe Dominus noſter quadraginta diebus ieiunauerunt: cuius actionis figuratus quidam nodus, niſi huius Numeri cognitione, & conſideratione, non ſoluitur. Et infra: Multis, atque alijs Numerorum formis, quædam ſimilitudinum in Libris ſanctis ſecreta promuntur, quæ propter Numerorum imperitiam legentibus ſunt clauſa. In libro denique Quæſtionum ſuper Geneſim, dum loquitur de Iſraëlitico populo ingrediente Aegyptum, hæc in medium affert: Videndum eſt, quid ſibi velit, quod cum Ioſeph, & filij eius non amplius, quam octo commemorentur; Benjamin verò, & eius filij ſimul vndecim reperiantur, non decem & nouem omnes, ſicut ſunt octo & vndecim, ſed decem & octo referantur in ſummam; & poſtea Joſeph cum filijs ſuis non animæ octo, ſed nouem fuiſſe dicantur, cum nouem inueniantur. Hæc, quæ indiſſolubilia videntur, magnam continent ſine dubitatione rationem: ſed neſcio vtrum poſſint cuncta ad litteram conuenire, præcipuè in Numeris, quos in Scripturis eſſe ſacratiſſimos, & myſteriorum pleniſſimos, ex quibuſdam, quos inde noſſe potuimus, digniſſimè & firmiſſimè credimus. Ex his etenim ſignantur myſteria, reconditam quæ continent doctrinam de Chriſto, & Eccleſia, de Euangelio, & rebus ſimilibus alibi in Scriptura proditis, & comprobatis. Qua quidem ratione Chriſtus, apud Matth. cap. 12. tres dies, quibus Ionas fuit in ventre Ceti, docet præſignaſſe myſterium mortis, ac ſepulturæ ſuæ ad triduum, & glorioſæ deinde reſurrectionis. Et

Exo. 25. Cap. 3. *in Veteri Teſtamento, Propitiatorium longitudine duorum cubitorum & ſemis fieri demandatum, quo Chriſtum Hominem demonſtraret. Quod & apud Apoſtolum Epiſt. ad Rom. habetur:*

Qui

Qui quidem licet verus esset Homo, quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine eius; aliquid tamen habuit quod humanam naturam excederet, tria tamen non exæquaret. nam Pater eo maior est. Idem Paulus epist. ad Hebræos interpretatur, in eo quod Pontifex semel tantum in anno ingreditur in Sancta Sanctorum, latuisse mysterium, quod Christus semel esset moriturus, seq; ad expiandum peccatum humani generis oblaturum victimam. Ioannes capite 5. prioris epist. tria recenset, quæ testimonium de Deo dant in terra, Spiritum, dico, Aquam, & Sanguinem, subindicans in illis mysterium Triadis esse in Diuinitate repositum. Neque tamen quouis loco, aut quolibet Numero sunt vestiganda mysteria; sed sunt diuinæ quædam Numerorum virtutes religione, ac rerum ipsarum ordine celebratæ, quas qui intelligit, ad arcana secretiora penetrare vel facile poterit. Nos quidem quæ potuimus apud multos eosque probatos Auctores obseruare, hu collecta commentarijs digessimus, & studioso Lectori uno quasi obtutu intuenda proposuimus, describentes mysteria. Ioan. 14. cap. 2.

Vnitatis pag. 13. & sequen. 65. 78. 80. 89 92. 93. 95. 98. 99. 173. 174. 175. 176. 183. 193. 194. 245. 262. 269. 365. 367. 368. 499. 500.
II 32. 38. 48. 55. 59. 62. & sequen. 95. 98. 153. 196. 248. 269. 345. 365. 500.
III 8. 66. 68. 72. 82. 95. & seq. 245. 246. 251. 269. 287. 366.
IV 3. 38. 98. 193. & seq. 262. 287. 366. 644.
V 98. 99. 249. & seq. 366. 452. 454. 455.
VI 256. 262. 263. 264. & seq. 284. 385. 366. 610.
VII 3. 69. 98. 99. 282. & seq. 346. 366. 534. 559. 628. 630.
IIX 256. 322. & seq. 346. 366. 564.
IX 113. 246. 332. & seq. 366. 517.
X 196. 355. & seq. 377. 503. 559. 573. 619.
XI 377. & seq. 559. 561.
XII 98. 256. 287. 377. 386. & seq.
XIII 399. & seq.
XIV 401. & seq.
XV 261. 406. & seq. 584.
XVI 411. & seq. 345. 486.
XVII 416. & seq. 593.

Digitized by Google

XIIX	276. 421. & ſeq. 614.
XIX	423. 424.
XX	256. 424. 481. 382. & ſeq. 596.
XXI	434. 435.
XXII	436. & ſeq.
XXIII	441. & ſeq.
XXIV	38. 443. & ſeq. 602.
XXV	345. 449. & ſeq. 583.
XXVII	247. 458. & ſeq.
XXIIX	464. & ſeq. 645.
XXX	473. & ſeq.
XXXII	486. 487.
XXXIII	487. 488.
XXXIV	488. & ſeq.
XXXV	492. & ſeq. 583.
XXXVI	345. 496. & ſeq.
XXXVIII	499. & ſeq.
XL	499. 500. 501. & ſeq.
XLII	512. & ſeq.
XLV	516. & ſeq. 583.
XLVI	277. 527. & ſeq.
XLIX	69. 345. 567.
L	66. 69. 531. & ſeq. 579. 619.
LIV	462.
LX	216. 540. & ſeq.
LXIII	345. 567.
LXIV	345. 462.
LXX	547. & ſeq.
LXXII	554. & ſeq.
LXXV	557. & ſeq.
LXXVII	232. 558. & ſeq.
XXC	216. 247. 562. & ſeq.
XXCI	245. 345. 566. 567.
XXCVI	568.
XC	568. & ſeq.
XCIIX	in Append.

XCIX	571.
C	197. 260. 367. 572. & ſeq.
CXII	580. 581.
CXX	262. 581. & ſeq.
CXL	405.
CXLIV	601.
CL	589. & ſeq.
CLIII	592. & ſeq.
CC	595. & ſeq.
CCXV	601. 602.
CCXVI	463.
CCLXXIII	436.
CCLXXVI	527.
CCC	481. 602. & ſeq.
CCCXIIX	609. & ſeq.
CCCL	611. 612.
CCCLX	276. 612. 613.
CCCLXV	613. & ſeq. Append.
CCCXC	569.
CIↃ.	614. & ſeq.
CIↃXXX.	616.
CIↃ XC.	617. 618.
IↃ.	619. 620.
IↃ C.	621. & ſeq.
IↃCLXVI	275. 623. & ſeq.
IↃↃCC.	633. & ſeq.
IↃCCXXIX	462. Append.
CC ∞.	636. 637.
C ∞.	569.
CIↃ.	197. 367. 637. & ſeq.
CIↃXCV.	641.
∞ CC.	642.
CIↃCC.	642. Append.

CIↃ CCLX. 642. 643.
CIↃ CCXG. 642 643.
CIↃ. C. D. 634.
CLↃ. IↃ. C. 644.
CIↃ IↃ CCXXIIX. 644.
CIↃ CIↃ. 646. 647.
∞ ∞ ∞ 647. 648.
∞ IↃↃ 649. 651.
IↃↃ. 649. & ſeq.
IↃↃ. XL. 652.
IↃↃ ∞ 71. 621. 653. & ſeq.
IↃↃ. CIↃ. CIↃ. 71. 537. 657.
CCIↃↃ 260. 658. & ſeq.
CCIↃↃ ∞ ∞ 661.
CCIↃↃ. CCIↃↃ. CCIↃↃ. 661. 662.
CCIↃↃ. CCIↃↃ. CCCIↃↃↃ 565.
CCCIↃↃↃ. CCIↃↃ. IↃↃↃ. CIↃ. IↃↃ. 663. 664.
CCCCIↃↃↃↃ. 659. 660.
CCCCCCIↃↃↃↃↃ. 659. 660.
De Millenarij cubo. 660. 665.
De Maioribus numeris. 666.
De Multitudine 46. 666. & ſeq.

Digitized by Google

DE VNITATE.

VNITAS numerorum fons, & origo, Diuinæ creaturarum origini, æternóque principio ſimilis eſſe videtur: per ipſam enim humana mens in Dei contemplationem congruenter tolli poteſt. Deum autem dicentes Vnum, non numero, ſed ſimplici vniuerſitate intelligi volumus. Si quis enim dicat Vnum hominem, aut Vnum equum, hic Vnum pro numero poſuit, quia poſſit & alter homo, vel equus eſſe, & tertius: vbi autem ſecundus, vel tertius adijci non poteſt, Vnus ſi dicatur, non numeri, ſed vniuerſitatis eſt nomen. Deum quoque dicimus Vnum, non quid ſit exprimentes, ſed quomodo ſit id quod eſt enunciantes. Porro ſi Pythagoricum, vel etiam Academicum percuncteris: Quid eſt Deus? reſpondebit non ſolùm à ſe tibi non poſſe dici quid ſit; ſed neque à te hoc iure quæri, cùm hæc de illo ſit indigna quæſtio, qui ſuper omnem eſſentiam, ſupérque omne intelligibile eſt; hoc à ſe duntaxat poſſe aſſeuerari, eſſe illum Vnitati ſimillimum, immo eſſentialiter, & ſimpliciter eſſe Vnum, à quo, & per quod, & in quo, & ad quod omnia ſunt, & ordinantur, & permanent, & continentur, & implentur, & conuertuntur; eſſeque primum Vnum, & primum Ens. Sanè Xenophanes ille Parmenidis Præceptor, & idem Pythagoræ coæuus, quamquam vniuerſa cælare mos illorum fuit; tamen viſus eſt perſpicuè nobis explanare, quid ipſum Vnum eſſe intellexerit de quo in re-

Io. Picus libro de Ente, & Vno.

rum principijs verba fecerit. Dixit autem illud Vnum esse Deum, quo liquidius Pythagoræ arcana nobis patefiunt, cum statuit, Infinitum, & Vnum, & Numerum esse prima rerum principia. Nam perinde atq; Vnitas, numerorum; ita melior natura Deus, rerum omnium principium est. Et sicut ab Vnitate omnes numeri principium accipiunt; sic Vnitas Dei, vtpote principium & origo omnis creaturæ, genuit, peperitq; multitudinem entium, & in ipso creationis ordine itum est ab ente Vno in numerum entium. Atq; sicut Vnitas ab infinita Numerorum serie distat in infinitum, licet omnes numeri ab ipsa Vnitate suscipiant ortum; ita à creaturis, Deus. Nulla est. n. substantialis principij, & causse ratio ad suos effectus exteriores. Vtq hæc numeros omnes pares, & impares, ipsa neq; par, neq; impar sua indiuidua simplicitate complectitur; sic ille res omnes sua impartibili infinitate claudit, & continet. Et sicut à sola simplicissima Vnitate pares, impares ve numeri proficiscuntur; sic ab Vno rerum principio procedunt, tum quæ mortalis ac visibilis oculus noster cognoscit in mundo sensibili, tum quæ interna mentis acies in intellectuali prospicit mundo. Item sicut ab Vniuersi principio simplicia fiunt atque composita; ita & ab Vnitate, numeri simplices, & compositi. Simplices, qui Vnitate simpliciter constant, atque mensurantur, vt 3. 5. 7, atque similes; cõpositi vero, qui insuper quodam minori numero mensurantur, vt 4. binario, 6. binario, atq; ternario. Et sicut omnis numerus non aliunde, quã Vnitatis participatione, & subsistit, & Vnus est numerus, adeoq; naturali quodammodo Vnitati cohæret, vt ab ea conuelli ac disseparari nequeat: ita & intellectus noster, præcipua quadam & perpetua intentionis vi, in summam illam recurrit Vnitatem, vt totius suæ substantiæ, atque scientiæ initium, illique inseparabiliter cohæret, atque inseritur, illam iugiter admirans ac contemplans. Et quemadmodum à Deo quoquo modo vniuersæ creaturæ fæcundissimo progressu substantiam habent; pari analogia ab impartibili Vnitate, quasi suo quodã motu, omnis procedit numerorum chorus, cum aliud esse non possit omnis numerus, quam

Vnitas. habet enim denarius id quod eſt ab Vnitate, ſine qua nec numerus quidem vnus, nec denarius eſſet. quod. n. eſt denarius penitus habet ex Vnitate; neq. eſt quid aliud ab Vnitate; nec eſt quidquam recipiens ab Vnitate, quaſi ſibi præter Vnitatem, eſſe aliquod conuenire poſſit: ſed omne id quod eſt, Vnitas eſt. Quod & Plato teſtatur in Parmenide, per Vnum intelligens eſſe diuinum, in quo omnia vitam habent, tãquam rami in radice. Et licet vniuerſæ creaturæ inter ſe genere, ſpecie, numeróque ſint differentes; vnicum tamẽ habent eſſe in ipſo primo, nõ ſecus ac radÿ ſolares in ipſo ſole, & riui in fonte, & virtutes in ſapientia. Ex quo quidẽ ſequitur oẽs creaturas non à ſeipſis, ſed à Deo bonorũ omnium fonte, exiſtentiã habere. Quare Luciferum de cælo cecidiſſe ferunt hac potiſſimè cauſſa, quod fortitudinem ſuam, non ab ipſo Deo, à quo cuncta bona, tanquã fonte perenni, promanãt, ſed à ſeipſo proficiſci, ſibi perſuaſit, pro certoq. habuit. Quod. n. nullus numerus ſeipſum ſecundum ſe metitur, ſed id ſoli tribuitur Vnitati, quis hinc apertè non videat, creaturas, nec ex ſeipſis eſſe, nec item per ſeipſas conſeruari? Audi Iamblichum hac in re à Proclo quoque comprobatum: Omnia ex Deo ita ſunt, vt nuſquam vel minima quæque deſerantur à Deo. vbiq. n. Diuina viget Vnitas, per quam res quæque conſiſtunt, ac perpetuo quodam, intimóque circulo ad Deum ipſum, à quo, & in quo ſunt, mirabiliter reuoluuntur: alioqui in nihilum repentè prorueren. Ab Vnitate Diuina cuncta prodeunt, prodeuntiáque Vnitatem quandam ipſis impreſſam retinent Diuinæ Vnitatis imaginem, quæ & reuocantur in illam, & reuocata perficiuntur. Hæc Iamblichus. Ad hæc, quod Vnitatis virtus in numeris non euacuari dignoſcitur, etiam quocumq; aſſignato numero, item nec magnitudinis quacunque poſita ſectione, illud in ſymbolo exprimunt, Diuinam virtutem in creaturis non terminari, magnitudinem item, atque perfectionem à creaturis non abſumi; tametſi ab eadem ſuam habeat quæque creatura perfectionem. Quod verò vnitas in ſe ducta ſe ipſam producit, in alium verò ducta, numerum ipſum in ſuo ſtatu conſeruat,

Nic. Cuſ. de filiatione Dei.

Carol. Bouil. de oppoſitio c. 10.

Io. Laurentius Annanias de natur. Dæmonum, lib. 1.

quid hoc eſt aliud, quàm Deum Optimum Maximum ſemper eſſe ſeipſum, cùm Diuina virtus ſit tamquã centrum in circulo? Quemadmodum enim circulus ſuper centro mouetur, centrum autem, cum ſit indiuiſibile, immobile vtique eſt: ita omnis diſpoſitio & motus à Deo eſt, & ipſe immobilis eſt, iuxta illud Boëtij de Cõſolatione. li. 3.

22. q. 4 c. in cõmut.

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum, cælíque ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabilíſque manens das cuncta moueri.

Diuinæ igitur Vnitatis emanationes intra ſe immanentes, ſunt ſemper eædem; verùm extra lucent, iuxta ſuſcipientium naturam, nihil tamen ſuſcipientes mutationis, dũ per Vnitatem ducuntur. At cùm per binarium, aliumve numerũ ſuſcipiũt multiplicationẽ, tunc alterationibus corruptionibúſq. materiæ mancipantur. Sũt igitur omnia in Deo immutabilia, ſicut in Vnitate, numeri ſine alteratione; in ſeipſis verò ſemper aliquo modo mutabilia, tum reſpectu ſuæ naturæ, tum etiam reſpectu noſtræ cognitionis. Eſt n. in Deo Iuſtitia, Vltio, Vindicta, Clementia, Miſericordia, quoad nos quidẽ diuerſa; in ipſo autem eadem prorſus, ac indifferentia, quoniã Diuina Virtus nihil extra ſe recipit. Quod plane Clemẽs Alex. hæc ſcribens Stromate quinto teſtatur: Deus, inquit, eſt impatibilis, iræq. expers, & cupiditatis, & non per eam eſt metus expers, aut declinat quæ ſunt moleſta & grauia; ſed neq; eſt tẽperans, aut imperat cupiditatibus, neq; n. in graue aliquod, aut moleſtum Dei natura incidit; neq; fugit Deus timorẽ, ſicut nec concupiſcit Quoniam verò qui Deo adhæret, Vnus ſpiritus efficitur cũ illo, myſticè apud nos etiã dictum eſt illud Pythagoricum, Oportere hominẽ fieri Vnum. Eadem fermè ſcripta reliquit Origenes Adamantius, cuius ego, ne plura dicerem, verba ſubieci: Vide ſi non hoc ipſum ad laudem pertinet iuſti, quod dicitur de Elchana: Erat vir Vnus. Nos qui adhuc ſumus peccatores, non poſſumus iſtum titulum laudis acquirere, quia vnuſquiſq; noſtrũ non eſt vnus, ſed multi. Intuere namque illius vultũ nunc irati, nunc iterum triſtis paulò poſt rurſum gaudẽtis, & iterum turbati, & rurſũ leniu,

Origenes hom. vni. in li. Reg. explicans, id quod habetur in canti. Anne: Erat vir vnus.

in alio tempore de rebus Diuinis, & de vitæ æternæ actibus consulentis, paulo post verò vel quæ ad auaritiam, vel quæ ad gloriam sæculi pertinent molientis. Vides quomodo qui putatur Vnus, verè non est vnus: sed tot in eo personæ esse videntur, quot mores conspiciuntur, quia, & secundum scripturas, insipiens sicut Luna mutatur. Vnde & Luna cùm videatur vna esse per substantiæ immutationem, tamen à semetipsa semper ipsa alia est, sempérque diuersa. Et sic etiam in ipsa constat, quod Vna, multæ sint. Sic & nos, qui adhuc insipientes & imperfecti sumus, quia semper mutamus sententias, & semper diuersa cupimus & sentimus, & quod Ieremias Cap. 9.
diceret, de malo ad malum egredimur. s. de cogitatione in cogitationem, de desiderio in desiderium, de peccato in peccatum, Vnus dici non possumus. De Iustis autem non solum per singulos Vnus dicitur, verùm etiam omnes conuenienter Vnus nominantur. Cur enim Act. 4.
omnes non dicuntur Vnus, quorũ cor & anima vna esse describitur? Vnam semper omnes sapientiam meditantur, Vnum sapiunt, Vnũ sentiunt, Vnum Deum venerantur & colunt, Vnum IESVM Christum Dominum confitentur, Vno spiritu Dei replentur? Vnde meritò, & ipsi omnes non solùm Vnum; sed & Vnus dicuntur; sicut & Apostolus designauit dicens: Omnes quidem currunt; sed 1. Cor. 9.
Vnus accipit palmam. Vides apertè quia omnes iusti, Vnus est, qui accipit palmam; Verè enim imitatur iustus, qui talis est, Vnum Deum. Nam vt ego arbitror, cùm per Prophetam dicitur: Audi Deut. 6.
Israel, Dominus Deus tuus, Vnus est Deus: non tantùm numero, Vnus designatur vtique, qui supra omnem numerum esse credendus est; sed per hoc magis Vnus dici intelligendus est, quod numquam à semetipso alter efficitur; hoc est, numquam mutatur, numquam in aliud vertitur: sicut de eo Dauid protestatur dicens: Tu autem Psal. 101.
idem ipse es, & anni tui non deficient. Sed & illud in hunc sensum respicit: Ego sum Dominus Deus vester, & non mutor. Immutabilis igitur est Deus, & per hoc Vnus dicitur, quod non mutatur. sic ergo & imitator Dei iustus, qui ad imaginem eius conditus Malac. 3.

est, Vnus etiam ipse cum ad perfectum venerit, appellatur, quia & ipse cum in virtutis summa constiterit, non mutatur; sed Vnus permanet semper: nam dum in sceleribus versatur vnusquisque, per multa diuiditur, & in diuersa dispergitur: & dum in multis est vitiorum generibus, dici non potest Vnus. Igitur quia secundum mirabilem hanc Vnitatem Vnus est iustus, immo & plures iusti
1. Cor. 1. *Vnus sunt: ideo & Sanctus Apostolus omnem cohortatur Ecclesiam dicens: Vt idem dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Hæc Origenes. Cum omnes numeri in se ducti non ijdem vmquam, sed alij semper fiant producti, sola (vt diximus) Vnitas æterna immutabilis per se, suapteque natura, eiusdem, & semper sibi similis, consentientisque est substantiæ, sibi constans, sibique æqualis semper, omnino eadem, nulli obnoxia varietati, nullam inuehens alterationem, etiam si in se ipsam acuatur. Et quid hoc aliud, quam IESVM Christum Filium Dei vnigenitum, ex Patre natum, ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, esse consubstantialem Patri? Vnum inquam, de Vno, quia & splendor Vnus est lucis, & Vnum est Verbum cordis, nec in numerum pluralem defluit incorporea generatio, nec diuisionem patitur, vbi qui nascitur, nequaquam à generante separatur. Vnicum dico, vt menti, sensum; vt sapientiam, sapienti; vt cordi, verbum; vt forti, virtutem. Sicut nullum numerum affirmare poteris supremum esse Vnitatis partum: ita & creaturam nullam ritè obijcias fœcundorum Diuinæ Bonitatis processuum periodum, quæ vel diuinam sistat omnipotentiam, vel id sit, quidquid posse Vis illa indefessa & semper plena creditur. Vniuersi principio etiam similis ob id esse Vnitas videtur, quod licet cunctis numeris ortum esse à solâ simplicissima Vnitate, nemo nesciat; difficile tamen dictu est, qua emerserit latebra Vnitas: origo enim eius aut est profectò nulla, aut ipsa sibi fons est, seque æternam ante cunctos numeros progenuit, è semetipsa incognito ortu prodijt, & in sua Vnitate perstitisse pro-*

Digitized by Google

batur. Quis enim commodè expresserit, quanto tempore ante dualitatem cæteroſque numeros ſeipſam produxit? Vel quis generationem enarrabit Filij Dei? Præterea cum Vnitas det eſſe numeris, ſequitur vt omnia quæ de numeris dicuntur, ab Vnitate, veluti ſuo principio, naſcantur, nam iuxta proloquium: Quod à nullo habet vt ſit tale, plenius & hoc habet, quam, quod ab alio: &, Propter quod quodque tale, illud magis. Vnitas igitur eſt trigonus, tetragonus, Pentagonus, radix, pyramis, cubus, circulus, & ſphæra, atque in omni genere, quod imperfectionem non admittit, in illa iure locari poteſt, & debet: nam laterculus, aut altera parte longior eſſe non poteſt Vnitas, vt quæ imperfecti nihil admittat, quæ prima perfectorum eſt numerorum, non ſolum omnis perfectionis abundè capax; ſed à ſe in omni perfectionis genere perfectiſſima, & abſolutiſſima: Quemadmodum igitur, ſi quid artificioſum & notatu dignum in numeris inueniatur, omne illud ab Vnitate eorum principio naſcitur: ſic Deus eſt Sapiens, Bonus, Verus, & ipſa Sapientia, ipſa Bonitas, ipſa Veritas: & quæcunque habent creaturæ eius virtutes quaſi per partes diſtinctiuè, habet ipſe ſolus altiori quodam modo: & has perfectiones habent creaturæ eius, quia ipſe has tribuit eis: quoniam & ipſe Bonus, & creaturæ eius bonæ; quia Sapiens, ſapientes; quia Verus, veræ; & ſimiliter de alijs: Verumtamen Deus, propriè habet eas; creaturæ autem, ſecundum participationem. Quidquid enim in Mundo pulchrum vſquam eſt, & admirabile, in eo ipſo fonte Deo, vnde hæc profecta ſunt omnia, longè melius, ſicut & Platoni placet, omnino id totum exſiſtit. Sed & ipſam Virtutem à Deo fonte manari, & ſine auctore Deo illam non poſſe ſeruari, teſtatur fatidicus Vates, loquens in perſona Iuſti de ſtatu ſuo: Conſerua, (inquit) me Domine. Nam qui Vnus poteſt aliquid ex ſe acquirere, is Vnus poteſt & illud per ſe ſibi conſeruare. Qui ergo petit à Deo conſeruari in ſtatu virtutis, ſignificat per hoc, quod nec à principio ipſam virtutem ex ſe acquiſiuit: qui autem recordatur

Carolus Bouil. de nu. præf. prop. 41.

Pſal. 15.

virtutem se consecutum, non virtute propria, sed Dei, non debet de ea superbire, sed magis demissus coram Deo incedere; sæpius illud Apostoli cogitans. Non quia simus idonei cogitare aliquid à nobis, tamquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. Cor. 3. Et in Deuteronom. vox Dei est: Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea, & potentia manus meæ fecit mihi virtutem hanc magnam; sed memoraberis Domini Dei tui, quia tibi ipse dat fortitudinem, & facere virtutem. Cæterùm quod numerorum quidam sunt quadrati, quidam trigoni, quidam cubij, ijdémque quadrati, alij circulares, alij denique perfecti, quid hoc aliud, quam quod dicit Apostolus, quoniam alij datur per spiritum sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alij fides in eodem spiritu, alij autem gratia sanitatum in Vno spiritu, alij verò operationes virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum? Quæ omnia operatur Vnus & idem Spiritus, Vna & indiuidua Vnitas, diuidens seorsum vnicuique, & dimetiens omnem creaturam, nec minus cuique dans perfectionem, iuxta creaturæ exigentiam & capacitatem. Vnitas igitur principium & finis omnium, neque ipsa principij aut finis patiens, ad summum nos ducit Deum, nostrumque intellectum à sequentium numero rerum, & potestatum separat, nec in inferiore post Deum gradu frustra eam desideraueris. Ab Vnitate nempe cuncta procreantur, omniúmque numerorum sola seminarium est, soláque mensura & incrementorum caussa, statúsque detrimentorum. Quæ tamen vbique pars est, vbiq; totum, dum per cuncta perpetua: neque enim quæ est ante extantia, & quę post assumpta non absconditur, potest non esse perpetua. Hæc illa est Mens è summo nata Deo, quæ vices temporum nesciens in Vno semper, quod adest, consistit æuo. Cúmque vt pote Vna, non sit numerabilis, innumeras tamen generum species & de se creat, & intra se continet. Hermes Trismegistus, per Vnitatis & numerorum analogiam, ad veram Vnitatem cogitandam, verósque naturæ

Macrob. lib. 1. de somno Scip.

numeros nos eleuans, hæc ſcribit in Pymandro: Vnitas omnium principium, radix atque origo; abſque vero principio nihil: initium autem eſt non principij, ſed alterius. Vnitas ergo eſt rerum omnium principium, omnémq; continet numerum, à nullo comprehenſa, omnémq; gignit numerum, ex nullo genita numero. Quidquid vtique genitum imperfectum, diuiduum creſcens, atque decreſcens: ei verò quod perfectum, nihil horum accidit: id ſanè quod augeſcit, virtute augetur Vnitatis; euaneſcit autem imbecillitate propria, cùm vlterius Vnitatem capere nequeat. Hæc tibi pro viribus imago Dei ſubſcripta ſit, quam ſi diligenter conſideraueris, oculiſque internis prænoueris, crede mihi fili, aſcenſum ad excelſa comperies. Hactenus Hermetis Crater. Quibus ſanè verbis nihil dici excogitatiuè potuit præſtantius ad Vnitatis præſtantiam commendandam, cum non ſolum Vna Vnitate rerum omnium originem & principium nobiliſſimi Philoſophi contineri velint; ſed in ea quoque ſimilitudinem ac imaginem Dei ineſſe, eámq; expeditiſſimam eſſe, vt antea demonſtratum eſt, cognoſcẽdi Dei rationem cæterarúmque rerum, quæ ſunt à Deo creatæ, ſi Vnum omnia eſſe prius cognitum fuerit. Ac Mundum quidem ipſum, quod eſt præſtantiſſimum & nobiliſſimum Dei opus, quem multi etiam Vnius ſolum Dei domicilium appellarunt, nullam ob aliam cauſſam adeo admirabilem eſſe Doctiſſimi quique tradunt, quam quod Vnus tantum ſit. Nã qui plures eſſe Mundos aſſerunt, fine modóq; carent ignorantiæ. Si n. poſſet humanus architectus dominari materiæ, vbi plura feciſſet ædificia, quorum quodlibet in ſe foret Vnum, cuncta tandem ſepiret Vno. Deus autem cum ſit Omnipotens, materiæ vtiq; Dominus eſt: quare Vnum tantum protulit Mundum, ad cuius vniuerſi perfectionem vſus eſt omni eſſentia. integrum. n. haud quaquam eſſet, niſi compactum, & ex õib. partib. conſtitutum fuiſſet. Cum igitur quoduis corpus ſuum habeat propriũ à natura locũ, terram neceſſe eſt vndequaq; ad mediũ ferri, & aquã ſuper hãc vtpote leuiorem ſubſidere. Quod ſi plures fuiſſent conditi Mundi, terram eueniret multifariam igni & aëre ſuperiorẽ,

multifariam itidem fore inferiorem, quod de aëre & aqua intelligas neceſſe erit, quæ alicubi ſuis in locis à natura tributis erunt, alicubi non erunt. Quæ cum de ſententia Philoſophi fieri non poſſint, neque duos eſſe neque plures Deus ſtatuit Mundos; ſed vnum hunc ex vniuerſa compactum ſubſtantia, in quo corpora iuxta naturæ legem, locorum differentijs ſunt diſpoſita. Præterea cum vnus tantũ ſit motus cæli regularis, erit dumtaxat vnum primum mobile, & vnus Mundus. Nam ſi eſſent plures Mũdi, plures quoq; ac diuerſi motus locique extra cælum eſſent; ſed id abhorret natura. Vnus ẽt cum ſit Artifex, Vnus ſecundum exemplar, productus eſt Mundus. Hic Vnus, ait Philo Alex. creatus eſt Mundus, quia & Vnus eſt illius opifex Deus, qui hac Vnitate opus ſuum ſibi ſimile reddidit: nam ſicut ipſe Vnus eſt Deus, ita & vnico contentus Mundo, pluribus abſtinuit, hoc. n. pacto concinnè in imaginis ac ſimilitudinis Vnitate, veritatis & exemplaris natura elucet. Cum igitur Mundus quoad fieri poteſt, diuinum referat intellectum, adeò vt qui formas in hac materia conſpicit, quaſi diuinum in ſpeculo contueatur vultum; illum ẽt repræſentat in ipſa infinita Vnitate omnium effectrice ac conſeruatrice, qua nihil Deo ſimilius, vt nec nix niui eſſe valeat. Quamobrem cum infinitus eſſet creationis actus, in Vnitate deſignatus eſt: nam cuncta creauit Deus ſimul, vt cum perfectorum perfectiſſima ſit Vnitas, omnem prorſus creaturam non tantũ creando excederet, verum etiam in modo creandi, ſui creatoris oſtenderet excellentiam. Et ne hæc potius ex ingenij mei riuulo, quam ex veritatis clariſſimis fontibus hauſiſſe videar, maiorum dicta in medium afferam. Concilium Lateranenſe Romæ ſub Innocentio III. celebratum, id comprobaſſe conſpicitur, ex his verbis, quæ in primo capite illarum Sanctionum ſunt poſita: Deus Vnum vniuerſorum principium, Creator omnium viſibilium & inuiſibilium, ſpiritualium & corporalium, ſua omnipotẽti virtute, ſimul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet & Mundanam, ac deinde humanam

quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam: hactenus Concilij verba, quæ habentur extra de ſum. Trin. & fi. cath. cap. 1. vbi D. Abbas notat omnia ſimul creata. Nec nobis obſtat quod habetur Gen. cap. primo ſex diebus conſtructum Mundum, hominémq; ſexta formatum die, cum hoc innuere videantur & verba Concilij, aſſerentia primo creatam ſpiritualem creaturam; poſtmodũ, corporalem; poſtremo, ſpiritualem & carnalem. Eſt enim humana rationalis fabrica ex ſpiritu conſtans & corpore, extra de celebr. Miſſ. capit. in quadam, & de hæreticis, cap. cum Chriſtus, nam vt inquit Procopius, inter Græcos ſummus vir, quamuis omnia ſimul facta fuerint, haud tamen ſimul dici poterant cuncta, ſed tali neceſſe fuit vti diſtinctione. Quemadmodum notant Glo. 35. diſt. c. ſexto die, & Panormit. in ant. de ſumma Trin. & fi. cath. aſſerentes oportere, vt primo dentur extrema, ad hoc vt poſtea detur medium. Dierum igitur numerus, non temporis gratia à Moyſe fuit aſſumptus, ſed vt doceret rerum creatarum quaſdã conditiones & myſteria. Hinc Nicolaus de Cuſa Cardinalis: Aliqua, inquit, participant lucem in infimo gradu, vt elementa; aliqua, in ſenſitiua; aliqua, in rationali. Per gradus exprimuntur hi dies: nam omnia fecit Deus ſimul. Dixit enim & facta ſunt: ſed explicatio gradualis deſcribitur per Moyſen in participatione lucis & diei. Hunc in modum loquitur Nic. At Ariſtides Adrianen. in Hymno ad Iouem confidẽter ait: Jupiter fecit omnia, & à Ioue facta ſunt omnia, Fluuij, Terra, Mare, Cælum, & quæcumque inter hæc, vel ſupra, vel infra eadem exſiſtunt. Et poſt pauca, ſubiungit: Quæ quidem omnia non tanto temporis ſpacio, quanto nos de his diſſeruimus, abſoluit; ſed multo citius, quam vel excogitari poſſit, ſimul vt iſta fabricauit, ritè ſingula diuiſit. Poſteaquam hoc modo, quaſi quandam condidit vrbem, colonos deinde introduxit, vt cum diſtincta eſſet materia, & Mundus apparatus, gentibus illum repleret: cuncta ordine apte faciendo. Hæc ille. Non diſſentiunt a nobis ex Hebræis qui melius ſenſerunt: apud eos enim nominatiſſimus eſt Rabbi Moyſes Ægyptius, qui

Lib. 3. ex cit. ecce Euangeli 20.

Cap. 30.

Cap. 31. Gen 1. lib. 2. Doctoris, hæc ſcribit: Quod debes ſcire eſt, quod illud quod dictum eſt: In principio creauit Deus Cælos & Terram, Sapientes dixerunt multis locis, quod eius expoſitio eſt: Cum Cælis & cum Terra, hoc eſt, quod Creator creauit cum Cælis quidquid eſt in Cælo; & cum Terra, quidquid eſt in Terra. Tu verò ſcis quia dixerunt, quod Cæli & Terra ſimul ſunt creati, eo quod Pro-

Pſa. 48. pheta dixit: Ego vocans eos ſtantes ſimul: omnia verò ſimul creata ſunt, & omnia primo apparuerunt. Et aſſimilauerunt hanc rationem agricolæ, diuerſa ſeminum genera ſeminanti ſimul in terra: pars autem oritur poſt vnum diem; alia verò pars poſt duos dies; alia poſt tres dies: ſed omnia ſemina proiecta fuerunt vna hora. Secundum igitur hanc opinionem ſine dubio ſolui poterit dubitatio illa, quæ inducit Sapientem quendam ad dicendum quod dixit, cui difficile fuit intelligere quomodo fuerit primus dies, & ſecun-

Gen. 1. dus, & tertius. Sapientes verò manifeſtè dixerunt de ratione lucis, de qua facta eſt mentio in lege, quia fuit creata in prima die, quod ipſa ſunt luminaria, quæ creata fuerunt in prima die; ſed Deus non oſtendit ea vſque ad quartum diem. Hactenus Rabi

In Gen. Moyſes. Hanc autem Rabinorum ſententiam ſummopere laudat Greg. Mor. lib. 32. c. 10. Gulielmus Hamerus hebraicæ linguæ peritiſſimus, illam dicens non ſolum veritati conſonam, ſed etiam veritatem ipſam: nam & Auguſt. in Gen. lib. 1. c. 15. Item in C. Dei lib. 11. c. 9. Deus (inquit ille) omnia ſimul creauit verbo ſuo, & imperij ſui dicto. Nec ab his diſſentit Diuus Auguſtinus, qui ſex dierum enumerationem, non ad temporis retulit ſucceſſionem, ſed ad naturalem ordinem operum, qui diebus attribuitur, vel ad ordinem reuelationis ſex operum, quæ Deus vnum poſt aliud Angelis reue-

Li. 1. par. 5. c. 4. lauit. Inde & Hugo, qui à Sancto Victore nominatur, hæc ſcribit libro De fidei ſacramentis: Quod pertinet ad momenta temporum & interualla, & ſpatia, hoc veritati vicinius profitemur, quod ſimul in tempore Vno, & in principio temporis, quando tempora ipſa cœperunt, facta eſt, ſiue creata pariter rerum omnium viſibilium materia, & inuiſibilium in Angelica creatura, &

ſpirituali

ſpirituali natura, nec fuiſſe in tempore, nec cœpiſſe alteram ſine altera, nec prius quam alteram, ſed vtramque ſimul in tempore, & cum tempore. Illis etiam ſe opponens, qui Angelos arguunt per multa ſæcula ante mundum viſibilem extitiſſe, & computant ſpatia, & annos, & ſæcula quibus Deo ſeruierunt, hæc affert: Sed nos magis approbamus quod dictum eſt pro captu intelligentiæ noſtræ, ſalua arcanorum reuerentia, in quibus nihil temerè aſſerendum putamus, & ad hunc modum interim definimus, quod ſimul facta ſint omnia viſibilia & inuiſibilia, ſicut Scriptura dicit: Qui viuit in æternum creauit omnia ſimul. Vniuerſa quippe ſimul condita ſunt, quoniam & eodem tempore pariter cœpiſſe credimus & viſibilium omnium materiam, & inuiſibilium naturam: hæc ille. Eadem fermè leges apud Baſilium, Dionyſium, Bedam, Caſſiodorum, Albertum Magnum, & D. Thomam. Quamuis enim finita determinataque virtus in actione tempus exquirat, tamen hoc non poſcit infinita, qualis eſt Dei. Cuncta enim iuſſu produxit & verbo, dicente Pſalmographo: Ipſe, nempe Deus, dixit & facta ſunt. Quid dico: Dixit & facta ſunt? cum ſola cogitatio perfectum opus Deo ſiſtat, ac repræſentet? Vnde in libro qui inſcribitur Iudith. c. 9. legitur, quod cogitauit Deus, ac præſto fuerunt ſibi omnia, quæ fecit. Credibile eſt vtique Deum in agendo nequaquam tempus exquirere. Immo iniuriam Deo videntur inferre, qui ſummum æternumq; Opificem, niſi per tempus, & ſucceſſione operari poſſe contendunt. Deus, inquit Nicol. de Cuſa, omnia ſimul creauit: Opera enim Omnipotentis non cadunt ſub tempus, ſeu moram. Tale quid loquitur & Sanctus Ambroſius exponens Moyſis Geneſim his verbis: Pulchrè addidit de celeritate conditionis: Fecit, ne mora in faciendo fuiſſe exiſtimaretur, vt vel ſic intelligerent homines, quam incomprehenſibilis operator eſſet, qui tantum opus breui exiguoque momento ſuæ operationis abſolueret, vt voluntatis effectus ſenſum temporis præueniret. Nemo operantem vidit, ſed agnouit operatum. Vbi igitur mora? cum legas:

Contra Hieron. cõ. Epiſt. ad Titum & Ambr. li. 1. hexameron

Hugo de ſacram. fidei lib. 1. part. 5 c. 5. Eccleſ. 18.

Tho. p 1. q. 61. art. 3.

Pſal. 148.

Excitat. lib. 7.

Exam. lib. 1. c. 3. Gen. 2.

Psal.148 *Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt? Nec artis igitur vsum, nec virtutis expendit, qui momento suæ voluntatis maiestatem tantæ operationis impleuit, vt ea quæ non*
Psal.101. Li.1.c.6. Hexam. *erant, esse faceret tam velociter, vt neque voluntas operationi præcurreret, neque operatio voluntati. Idem etiam explanans illud Prophetæ Regij: Principio Domine Terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt Cæli; Simul illud, inquit, aduerte, quia Propheta Dauid Terram priori loco nominauit, & post eam*
Psal.148. *credidit opus esse Domini declarandum. Quando enim dixit: Et facta sunt; nihil interest quid prius exprimas, cum simul vtrumque fit factum. Eorum igitur refellenda simplicitas, qui existimant sex diebus, aut certo vtique tempore conditum Mundum, cum totus Mundus sit vicissitudo dierum ac noctium, quam Solis motus super terram, sub terramque meantis necessariò conficit; Sol autem pars Cæli censetur, vt fateri necesse sit tempus esse Mundo posterius, quippe quod Mundi est effectus. Cæli siquidem motus temporis indicauit naturam. Accedit ad hoc, quod, vt docet Hiarchas Gymnosophista, Brachmanorum Princeps, non debebant huius mundani animalis membra produci seorsum, sed simul. Animal quippe Mundum esse nullus antiquorum fuit inficiatus; præ-*
Plato in Timæo. *cipuè Plato, à quo non discrepat Aurel. Aug. Sed vt quod diximus, haud ex humanis figmentis inuentum putetur, nisi etiam Mosaïcis sententijs videatur fuisse constructum, eundem audias, qui diuersis diebus creatum Cælum, & Terram, virgultum, herbam, totámque narrauerat fabricam, simul Vno eodémque temporis*
Gen.2. *atomo cuncta producta subiungentem his ferè verbis: Istæ sunt generationes Cæli & Terræ quando creatæ sunt, in die quo fecit Dominus Cælum & Terram, &c. Quod ideò dictum est, vt quomodo possemus, cogitaremus simul cuncta Deum effecisse, quamuis superior sex dierum enumeratio, veluti temporum interualla ostendisse videretur. Ad hoc ergo pertinere crediderim quod scribit D.*
Aug. de Gen. ad litteã li. 5.c. 6. *Aug. Diuinam. s. paginam aliquando tamquam infirmis infirmiter*

Digitized by Google

loqui, & tamen aliquid innuere quod intelligat, qui valuerit. Quare diuina oracula expendens diſertiſſimus Iudæorum Philo: Lib. 1. alleg. *Neſuſpiceris, inquit, intra certa temporis ſpatia lumen aliquid facere; ſed ignota, incerta, inſcrutabilia, incomprehenſibilia humano generi eſſe illius opera, ſubinfert has voces Propheticus ſermo:* Gen. 2. *Iſtæ ſunt generationes Cæli & Terræ, quando creatæ ſunt: non definiens quando, incircumſcriptè ſiquidem fit, quidquid ab hac cauſſa fit. Atque ita negatur hoc vniuerſum intra ſex conditum dies. Philonis æmulus Clemens Alexan. eandem ſuſtinuit ſen-* Strom. 6. *tentiam hæc ſcribens: Ne exiſtimemus Mundum in tempore factum à Deo, ſubiunxit Prophetia: Hic eſt liber generationis, & eorum quæ ſunt in ipſis, quando facta ſunt, quo die fecit Deus Cælum & Terram. Illud enim; Quando facta ſunt, enunciationem ſignificat indefinitam, & temporis expertem: hactenus ille. Huic quoque illud eſt conſonum, quod qui dixerat ex latere ſo-* Gen. 2. Gen. 1. *porati Adæ formatam fuiſſe Euam, idem ſcribit, quod creauit Deus hominem ad imaginem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum, maſculum & fœminam fecit eos. Nec dum enim facta deſcribitur Eua, & iam homo maſculus eſſe perhibetur & fœmina. Sic Behemot, id eſt, Diabolum cum Homine creatum perhibet liber cui titulus Iob. Exſuperantiſſimus igitur cum ſit Deus, Mun-* Iob. 40. *dum ad ſui finxit imaginem; cum ipſe ſit Vnus, Mundum creauit Vnum; cum ipſe ſit infinitus, Mundum creauit rotundum; cum ipſe ſit æternus, Mundum creauit incorruptibilem, & æternum; cum ipſe ſit immenſus, Mundum creauit omnium maximum; cum ipſe ſit ſumma vita, Mundum etiam vitalibus ſeminibus exornauit, ex ſeſe cuncta gignentem. Et cum ipſe ſit omnipotens, ſola voluntate ſua, non vlla naturæ neceſſitate, Mundum, non ex præiacente materia, ſed ex nihilo condidit in inſtanti. Ad* Gen. 1. *hoc Vnitatis ſacramentum illud itidem ſpectare cenſetur, quod in eadem Geneſi non fuit dictum, quod factus eſt dies primus, vt poſtulaſſe videtur conſequentiæ ratio totius Scripturæ, cum ſecundus,*

ac tertius, ſequenteſq. dies enumerentur; ſed factus eſt veſpere & mane dies Vnus. Quod optimè quidem notauit Ioſephus, Antiquitatum volumine primo, hac de re ſic inquiens: Et hic quidem eſt dies primus; Moyſes autem eum dixit eſſe Vnum: & licet ſufficiat huiuſce rei cauſſam etiam nunc dicere, tamen quia pollicitus ſum rationem ſingularum cauſſarum ſeorſum tradere, illud ad huius rei interpretationem, me neceſſarium eſt differre. Quibus quidem verbis Ioſephus numerorum rationem, & myſterium voluit indicare, vt quantum Monadis ipſius ſacramentum ſit, cogitaremus. Cæterum myſteriorum interpres Philo, hæc nobis de prima die conſideranda propoſuit. Singulis (inquit) diebus certas particulas attribuit Vniuerſi, primo ſolo excepto die, quem ne nominat quidem primum, ne cæteris adnumeretur; ſed Vnum nominans apto vtitur vocabulo, Vnionis conſiderata natura, appellationeq; eius, hic conuenientiſſima. Anaſtaſius Synaita, monachus & presbyter, qui poſt verè ſenſibilem ſecundum litteram creationem, totam Hexameron intellexit de Chriſto & Eccleſia, diem Vnum intellexit de futuro, qui perpetuus & continuus erit. hæc eius ſunt verba: Non dixit (inquit) diem primum, quod magis oportebat & diem extremum recenſeri oratione, ſed quoniam typicè prænarrabat illum futurum, quem non metiuntur horæ & puncti, & qui nocte non interrumpitur, eum nominauit Vnum, vt qui ſe ſemper ſimiliter & eodem modo ſe habeat; & non primum, propterea quod nec omnino circumſcribatur vltimo. primum.n. & vltimum ſunt eiuſmodi vt aſſerantur ad aliquid. illic autem nihil tale quale oritur Chriſtus. Inuenies autem eos etiam, qui ſunt extra gratiam, eadem ferè dicere. Pythagoræi.n. primum diem menſis, non primum, ſed ſimilem nominarunt, non, vt opinor, viſione apprehendentes vitam illam indiſſolubilem; ſed interim eam ſic nominarunt. Orphæus quoq; Deum vocabat Monada, vnitatem. i. indiuiduũ. Neque.n. ſeſquialtera, aut ſeſquitertia, aut aliqua alia pars numeri eſt in ipſo. Differt autem Vnitas ab vno, quatenus archetypum differt ab imagine. Exemplar quidem eſt Vnitas, vnita-

Digitized by Google

tis autem imitandum est vnum, quomodo Sol est imitandum vnius Vnitatis, IESV inquam: hactenus Anastasius. Vnitas etiam cõmendata conspicitur in Vnius hominis creatione: nam, cum instituerit Deus animantes alias solitarias, & quodammodo soliuagas, id est, quæ solitudinem magis appetunt, sicuti sunt aquilæ, leones, lupi, & similes alias; alias gregabiles, quæ congregatæ, atque in gregibus viuere malint, vt sunt columbæ, sturni, cerui, & huiusmodi, vtrumque genus non ex singulis propagauit, sed plura simul iussit exsistere. Hominum verò genus, quod naturaliter politicum est, ac ciuile, secundum Philosophorum sententiam, ex Vno est, ad commendandam Vnitatis concordiam, mysteriúmq; propagatũ, quod ab Aug. in Ciuitate Diuina, & Hugone Sax. lib. de Sacramentis Fidei, fuit adnotatum. Quemadmodum. n. ab Vno cunctipotente Deo per creationem omnes; sic ab homine Vno, per propagationẽ. Imago Dei (inquit Aug.) est in homine, vt vnus factus sit Dominus, ex quo cæteri oriantur, habens imperiũ Dei, quasi vicarius eius, quia vnius Dei habet vir imaginem. Vnus itaq; creatus est Homo, qui quãdiu solus, & Vnus fuit, non præuaricatus est, de pœnit. dist. 2. c. quando Adam solus; sed non relictus est solus, nam creatura Dei est fœmina sicut vir, quæ de viro sumpta est, vt Vnitas commendaretur, quo videlicet esset concordia maior, scirétq; alter alterã se genuisse, & hæc se ex illo profectam; atq; ita vt eadem videatur res vir & vxor, nihilque sit quod illos diuidat & disiungat, quo nihil propemodum esse potest rei familiari, & coniugali vitæ salutarius. Vnitatem quoque Dominus cõmendauit, quãdo à principio Vnam cunctis esse voluit linguam: quod nihil humano generi præstantius, quã quod inter nos mutuò loquimur, & (vt inquit Cicero) exprimere dicendo sensa possumus. Quo. n. alio symbolo homo homini congreditur, nisi linguæ beneficio? Atrox quidem ac inexpiabile dissidium inter diuersas gentes pariunt linguarum diuerticulæ: nam si duo sibimet inuicẽ fiant obuiã, neq; præterire, sed simul esse aliqua necessitate cogantur, quorum neuter norit linguã alterius, facilius sibi animalia muta, etiã di-

Gen. 1.

Arist. polit. 1.

Lib. 12. de C. Dei.

Li. quæst. vet. & no. testa.

33 q. vlt. cap. fi.

Aug. in C. Dei lib. 22 c. 17.

Hugo à S. Vic.

Gen. 11.

In Oratore.

Plato de rep. lib. 5.

uersi generis, quam illi, cum sint homines ambo, sociantur. Quando enim quę sentiunt, vicissim communicare non possunt, propter solam linguarum diuersitatem, nihil prodest ad sociandos homines tanta similitudo naturæ, ita vt libentius homo sit cum cane suo, quam cum homine alieno. Hoc inquam inexpiabile dissidium, quo homo ab homine discissus est & diuulsus, non solum licet videre in diuersis gentibus, vt parum videlicet inter illas conueniat, nisi linguarum intercedat commercium; verum etiam in legitimo iustoq; imperio parum dicto audientes erunt subditi, si Princeps qui in plurimas dominatur gentes, non etiam omnium gentium quas suo complectitur imperio, lingua loquatur: Oratiôque Principis, quæ multum valet ad subditorum animos conciliandos, si non intelligatur, omnes auertit ab ipso. Mithridates ille clarissimus Ponti Rex, tribus maximis bellis à Romanis victus & fractus, tamen amicos animos suorum, & ad parendum paratos semper sensit, quod vnicuique genti suâ loqueretur linguâ. Ferunt hunc Regem, viginti & duarum gentium, quas sub ditione habuit, linguas percalluisse, earúmque omnium gentium viris non vnquam per interpretem loquutũ esse; sed vt quisque ab eo appellatus fuit, ita etiam lingua eius tanquam gentilis eius fuisset, loquutum esse. Est quoque nostro æuo non dissimile studium, sed maximè Monarchis, complures callere linguas, vt popularibus suis quemadmodum sua quemq; lingua loquentem audiant, ita etiam vicissim respondeant. Inflixit mortalium generi graue hoc vulnus Nemrod, qui turrim sperans ædificare, cuius summitas Cælos attingeret, hac animaduersione percussus perhibetur, vt lingua damnatus non intelligeretur iubens, nec audiret quisquam vocem proximi sui. Cumque eo vsque Vnus fuisset populus, gens Una, Vnúmque omnibus labium, tale vulnus mortalium generi inflixit linguarum diuisio, vt cum linguarum varietate, variæ quoque diuersæque censeantur Gentes, quæ cum lingua inter sese non communicent, natura ipsa perpetuo inter se laborant dissidio. Nec est audiendus Philastrius Episco-

Augustin. in C. Deiii. 16.

Au. Gel. libr. 17 noct. act.

Gen. 11.

pus Brixienſis aſſerens firmiter credendum, quod etiam ante turris ædificationem multis ſæculis plures fuerint ſermonum ac linguarum diuerſitates, cum Alphonſus Caſtrenſis, Moyſis teſtimonio fretus, tam longè abſit ab hac Philaſtrij ſententia, vt illam non vereatur hæreticam dicere. Docet enim ſcriptura Diuina ante Babel tempora vnam tantum fuiſſe omnibus linguam, dum ait: Terram fuiſſe labij Vnius, & verborum eorumdem. Petrus Galatinus, de Arcanis catholicæ veritatis: Quemadmodum, inquit, ante linguarum diuiſionem in turri Babel factam, vniuerſa terra Vnius erat labij: ita in reſurrectione generali omnes homines Vnâ loquentur lingua, Hebraica. ſ. quâ primi parentes in Paradiſo loquebantur; & qua electi omnes in ſtatu innocentiæ locuti fuiſſent ſi ipſi primi parentes in gratia Dei ſtetiſſent. Idem ſcribunt Hieron. in Sophon. Orig. hom. 11. in Num. Haymo. 1. cor. 13. Viguerius è doctrina Scholaſticorum. Viualdus de Monte regali cap. 9. lib. de Laudibus & triumphis trium liliorũ. & Iohannes de Silua ſuper Clemen. Rub. de Magiſtris. Quid vero de Vna lingua referat D. Cyprianus, ipſum loquentem audiamus: Poſt Chriſti aſcenſionem in Cælos, Spiritus ſanctus viſibiliter ſuper Apoſtolos in linguis igneis apparuit, & ad inſtar prioris ſæculi, vniuerſitatem fidelium Vnius labij eſſe voluit; vt quorum erat cor Vnum, & anima Vna, Vna eſſet & lingua; nec poſſet impedire intellectum credentium aliqua diuerſitas verborum; ſed Euangelica doctrina propria lingua prolata ad omnium auditum eandem efficientiam obtineret, vt Græcis, & Barbaris, omnibuſque Gentibus verbum Euangelij ſic eſſet intelligibile, ac ſi in eorum auribus, linguæ, in qua nati erant, idiomata reſonarent. Aderant Medi, & Elamitæ, Meſopotamiã incolentes, Arabes, & alij: hi omnes, dum Hebræâ lingua Apoſtoli prædicarent, locutio Iudaica enunciationis ſuæ articulos curſu conſueto euoluens nullo exponebatur interprete; ſed verbo eorum per Spiritum ſanctum inerat virtus & gratia, vt habitantes Pontum & Aſiam, ſuam eſſe dicerent linguam, quam audiebant, quaſi pri-

In catalogo hæreſeon cap. 106.

Lib. 9 aduerſus hæreſes.

Gen. 11.

Lib. 12 c. 13 Vide Hyginum fabularum. c. 143.

Li. de Spiritu ſancto. Act. 2.

Bed. cõment. in Act. 2.

mitiuæ linguæ libertas, ad quantitatis reuerſa originem, confuſionis contumeliam euaſiſſet. Atque hæc ita quidem ex verbis Cypriani. Neq; tamen illud tacendum videtur, quod cum natura vnicuiq; noſtrum duas dediſſet aures, duos oculos, nares duas, pedéſque totidem, vnicam tamen dare voluit linguam; nimirum nos edocens parcè loqui: etenim nulla Una ita oratio dicta profuit, vt multæ ſilentio preſſæ, quippe quod tacitum eſt, aliquando tamen dici poteſt; non item quod dictum eſt, taceri. Nam neq; auem è manibus dimiſſam facile eſt denuò comprehendere, neque poteſt ſermo ex ore emiſſus rurſum capi & teneri. Proinde aiunt, quòd nullum noſtrorum membrorum natura perinde atque linguam vallo coercuit, poſitis ante eam præſidij loco dentibus: vt ſi ratione intus reſonantia fræna premente obedire nolens proſiliret, morſibus eam lancinantes, eius compeſceremus intemperantiam. Sic Zeno Philoſophus ne corpus neceſſitate expugnatum arcanum animi vllum poſſet efferre, linguam dentibus abſciſſam in Tyrannum expuit. Poteſt autem Unitas taciturnitatis hieroglyphicum dici, vti dualitas loquacitatis. Quemadmodum enim Vnitas inſe ducta ſuos minimè limites egreditur, ſed omnino Unum perſeuerat, manétque, vnde & Monadis nomen inditum; dualitas verò principium eſt diuiſionis indefinitum, ſtatim enim à ſe deficit, duplicatione in multitudinem tendens, eodem fermè modo ſermo ab vno primóque nequaquam recedens, verè arcanus eſt, ac dicitur. Quod ſi alteri communicetur, iam famæ ordinem ſubit. Namque & Mercurius filius Iouis & Maiæ, quaſi Mentis & Prudentiæ dicas, vnde oritur oratio, pennatis talaribus præditus erat: vnde & alata verba dixit Homerus. Quare Antigonus ille Rex filio quærenti quando caſtra eſſent moturi, reſpondit: Quid, metuis ne ſolus tu non audias tubam? vocem ei arcanam non credens, quem erat regni hæredem habiturus. Metellus ſenex militiæ ſimile aliquid interrogatus: Si, inquit, tunicam huius arcani conſciam arbitrarer, è veſtigio exutus concremarem. Omnino autem quo ore obiurgabis eum qui non tacuit id,

Vlyſſ. A. 111.

quod

quod tu ei dixisti? alium silere quod vis, prius ipse sile. Si enim tacitum & ignoratum oportuit, malè alteri fuit indicatum: si vero rem arcanam ex te dimittens, in alio continere vis, iam tua prodita in alterius confugisti fidem: qui si tui similis est, iure peris; si melior, præter rationem seruaris, inuento, qui tibi sit quàm tu ipse fidelior. Quid vero dicemus de Virtutibus, quæ vniuersas rectè cogitandi & viuendi vias ac rationes continent? quarum alij plura, alij pauciora genera faciunt: ita ne virtus est multiplex, vt Vnitatem omnino repudiet? an cum virtus apud homines sit res omnium præstantissima, sic etiam Vnam esse præcipuè oportet? sic sanè Philosophi quoque sensere, Vnam videlicet esse virtutem, cuius vis & vsus multiplex multis nuncupetur nominibus; quo nimirum modo etiam Drachma vna, atque eadem si detur nauclero, dicitur naulum; si publicano, vectigal; si pro re empta, pretium; si operario, merces appellatur: ita virtus vt ad varios vsus adhibetur, modo Iustitia, modo Prudentia, modo alijs atque alijs nominibus vocatur. Dum enim considerat, quid sit agendum, vel non, Prudentiæ nomen habet; dum moderatur cupiditatem, modumque ac legitimum tempus definit, Temperantiæ; dum in perferendis rebus versatur, Fortitudinis; dum commercia contractusq; hominum inuicem temperat, & æqualitatem constituit in his quæ sunt ad alterum, Iustitiæ: vt vnica sit virtus, quæ comparatione cum rebus, & actione tantum, discrimen admittere videatur. Inde Plato in Ciuili testatus est, virtutes omnes mutua inuicem amicitia vinciri. Et Stoici virtutes probant esse connexas, omnesque habere, qui Vnam habuerit, deesseque cunctas, cui defuerit Vna. Quod astruit Nicolaus de Cusa dicens, tantam esse animæ simplicitatem, quod quælibet virtus est in qualibet. Anima enim quando induit animum Temperantiæ, tunc & aliarum virtutum. Nam non est Temperantia sine Prudentia, Iustitia, & Fortitudine. Sic virtus Prudentiæ non est vera, nisi sit sobria, iusta, & fortis. Ita Iustitia est sobria, prudens, & fortis; Fortitudo prudens, sobria, iusta: & secundum Gregorium

Seneca in Hippol.

Cle. Alex. stro 1. Plato de legib. li. 4.

Lib. 6. excit. Accepit Ictus, &, Dominabuntur populis Aristot. Eth 6. & Gl. de pœnitē. dist. 2. cuius.

Digitized by Google

ſine prudentia non eſt fortitudo, ſed temeritas: ſunt igitur Virtutes connexæ. Sic ille. Cæterum quia habitus iſti magis in concreto, quam in abſtracto percipiuntur. Catilina, vt de illo ſcripſerunt qui noſſe potuerunt, frigus, ſitim, famem poterat ferre, eratque patiens algoris, & vigiliæ ſupra quam credibile eſt, ac per hoc videbatur Fortitudine præditus; ſed hæc, Fortitudo non erat, nam prudens non erat, quia pro bonis mala diligebat; temperans non erat, turpiſſimis enim corruptelis fœdabatur; iuſtus non erat, quia contra patriam coniurauerat. Et ideo nec fortitudo aderat, nam ſi affuiſſet, virtus vtique fuiſſet: Si autem virtus, ac cæteris virtutibus, tamquam inſeparabilibus comitibus, non relictus fuiſſet: Suffragatur Chryſippus virtutes dicens ſeſe inuicem conſequi, non modo quod vna præditus omnes habeat, ſed etiam quod ſecundum Vnam agens, ſecundum omnes agat; & neque virum dici poſſe perfectum putans in quo non ſint omnes virtutes; neque actionem perfectam in quam vniuerſæ non concurrant virtutes. Conſentit & Diuus Ambroſius hæc ſcribens ſuper Lucam: Connexæ ſibi ſunt conchatenataeque virtutes, vt qui Vnam habet, plures habere videatur. Auguſtinus etiam in lib. de Trinitate ſexto probat, virtutes, quæ ſunt in animo humano, nullo modo ab inuicem eparari. Gregorius lib. moralium 13. dicit Vnam virtutem ſine alijs, aut omnino nullam eſſe, aut imperfectam. Tullius Tuſc. quæſt. lib. 2. Si Vnam, inquit, virtutem confeſſus es te non habere, nullam neceſſe eſt te habiturum. Idemque in libris de Officijs ait, qui Vnam habeat omnes habere virtutes. Quod tamen intelligendum eſt de morali virtute perfecta, quæ eſt habitus inclinans in bonum opus bene agendum. Quod ſi quis nobis obijciat, quatuor generales virtutes circulares quidem dici; ſed de cæteris idem iudicari non poſſe, quia Fortitudini videatur aduerſari Clementia; reſpondetur, quod Longanimitas media accedens, vtramque cum altera coniungit. Longanimitas enim dilationem quandam iræ ſignificare videtur, congruum inferendæ pœnæ tempus exſpectans: at Clemen-

tia tranquilli animi ſtatum, ac perfectam iræ compreſſionem indicat. Atque ob eam cauſſam Longanimitas Prudentiæ laudem habet. Eadem eſt in Prudentia ratio: nam & Simplicitas rationalis animæ partis virtus eſt, & Calliditas, ac Sapientia. Hæ autem dijudicatricis virtutis interuentu inter ſe iunguntur, quod etiam in cæteris eſt videre. Quare ex Indis qui Pedalij vocantur, nihil ferè in ſacrificijs aliud à Dijs immortalibus expoſcebant, quam Iuſtitiam, arbitrati omnium planè compotes ſe futuros, ſi eam modo Vnam forent aſſecuti: quæ ſi animo inſeritur, ſapientiæ nomen vendicat: ſi in corporibus ſeſe promat, proſperior dicitur valetudo: ſi è domibus caput proferat, concordia nuncupatur: ſi in ciuitate celebretur, pax dicitur: ſi eniteſcat in Mundo, prouidentia nuncupatur. Omnes quidem virtutis ſpecies vno Iuſtitiæ nomine contineri teſtatur Diuus Hieron. ad Demetriadem. Et Cic. lib. Officiorum de ea ſic ſcribit: Iuſtitia hæc vna virtus ſola domina omnium & regina virtutum. Ambroſius item libro Hexameron hæc affert: Vbi Juſtitia eſt, ibi concordia eſt cæterarum virtutum: non enim per ſe pars eſt Iuſtitia, ſed quaſi mater eſt omnium, vnde 24. quæſt. 1. vbi Iuſtitia eſſe non poteſt, ibi deeſt Fides, & Charitas. Quo fit vt ſit omnibus perfectior. Et apud Philoſophum ea virtus, qua poteſt vir bonus vti, non ſolùm ad ſe, ſed ad alium, eſt Virtus maximè perfecta: ſed Iuſtitia eſt huiuſmodi: ergo &c. Adhuc Seneca de Copia verborum, ad hunc modum loquitur: Iuſtitia eſt tacitæ naturæ conuentio in adiutorium multorum inuenta; & ſubdit: Juſtitia non eſt conſtitutio noſtra, ſed Diuina lux, & vinculum ſocietatis humanæ: in hac non eſt vt exiſtimes quid expediat, niſi quidquid illa dictauerit. Quiſquis ergo hanc aſſequi deſideras, time Deum prius, & ama, vt ameris ab eo: amabis autem illum, ſi illum in hoc imitaberis, vt velis omnibus prodeſſe, nocere nulli. Et de iſto amore Juſtitiæ Hugo Victorius ſic ait: Sicut Juſtitia amatori ſuo deeſſe non poteſt; ita illi à quo non amatur, nullatenus adeſſe poteſt. Ratio ſecundum eum eſt, quia Juſtitiam

De ſacr. lib. 1.

perfectè amare eſt eſſe iuſtum, quam quo magis dilexeris, iuſtior eris. Hinc licet colligere, nihil aliud apud Philoſophos eſſe Iuſtitiam, quam dilectionem, amorem, & vt propriè dicam, Charitatem apud Chriſtianum. Vt enim Iuſtitia per legis imperium ordinat actus omnium virtutum in bonum commune: ſic Charitas ordinat omnes fidelium pias actiones in diuinum bonum. Quare Gregorius Theologus Oratione tertia de pace, ſic dicit: A nobis ſi quis ſciſcitetur quidnam colamus atque adoremus; promptum eſt reſpondere, quod charitatem veneremur. Quod ſi præterea rogemur quæ legis, ac Prophetarum ſumma ſit, haud quidquam aliud, quam charitatem, nos Euangeliſta reſpondere ſinet. Charitas enim omnia bona maximè continet, & eſt ſumma omnium, quæ per ſanctam declarantur ſcripturam. Charitate fit remiſſio
Luc. 7. *peccatorum, dicente Domino peccatrici Magdalenæ: Remittuntur tibi peccata, quia dilexiſti multum. Charitas, Petri teſtimo-*
1. Per. 4. Pſal. 31. *nio, operit multitudinem peccatorum: vnde beatos illos vocat Pſalmiſta, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. In charitate omnes virtutes, omnia dona, omnia chariſmata, omnia molimina, omnia opera, atque præclara exercitia, vt radij Solares in ipſius Solis centro, & diuerſæ ac variæ lineæ in pyramidis cono vniuntur atque ſimul coniunguntur: & vt ab eodem fonte diuerſi paſſim ſcaturiunt riuuli, vel vti ab eodem Sole diuerſi diſperguntur radij; non ſecus à Charitate omnia chariſmatum dona profluunt ac proficiſcuntur. Et vt à corde ſingula membra vitam deſumunt: ſic hominum opera Charitate vireſcunt, cum nulla ſit virtutis ſpecies, per quam homo Deo fiat familiaris, & ei coniungatur, & ſit ſupernæ gloriæ & regni hæres, niſi dependeat à Charitate, & ab ipſa comprehendatur inexplicabili ratione contenta, & cuſtodita, aduerſus quam ſi quis crimen admiſerit, iure merito quidem totius legis reus efficitur, atteſtante Iacobo Apo-*
Cap. 2. Eccleſ. 9. *ſtolo in Epiſtola canonica. Nam per vnicum illum in vno defectum, non intelligit quodcumque minimum, ac veniale peccatum,*

Digitized by Google

quemadmodum impius Lutherus conqueritur; sed illud Vnum graue, ac magnum delictum, quo contra legem Charitatis Dei ac proximi delinquitur. Sic enim locum hunc exposuit Aurelius Augustinus sermone quarto de tempore: Qui offenderit, in- Gal. 5.
quit, in Vno, factus est omnium reus. Quid est hoc vnum, nisi illud quod Apostolus dicit: Omnis lex in Vno sermone impletur: Diliges Dominum tuum, & proximum tuum? Idem confirmat Epistola vigesima nona ad Hieronymum dicens: Qui Aug.
in Vno offenderit, fit omnium reus, si contra Charitatem facit, vnde tota lex pendet: reus enim fit omnium, si contra eam faciat, ex qua pendent omnia. Charitas denique primus est fructus spiritualium donorum. Vnde eam non inordinatè, ita posuit Paulus ad Galatas scribens: Fructus Spiritus est Charitas, Cap. 5.
gaudium, & reliqua. Hoc donum est à Deo, protestante Ioanne in Epistola maiori, capit. quarto, quia Deus Charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet. Hoc donum à Deo sibi conferri postulat Ecclesia. Quando enim Sancti Spiritus ad sanctificandum totius Ecclesiæ sacrificium postulatur aduentus, nihil aliud peti mihi videtur, nisi vt per gratiam spiritualem in
corpore Christi, quod est Ecclesia, Charitatis Vnitas iugiter Rom. 5.
infracta seruetur, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Quod & sensit Augustinus in libris de Baptismo, cum quæstionem de Hæreticorum receptione sine Baptismatis iteratione tractaret, in tertio eiusdem operis libro inter alia sic inquiens: Spiritus autem Sanctus, quod in Catholica Ecclesia per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi maiores nostri voluerunt, quod Apostolus ait: Quoniam Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris Rom. 5.
per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Ipsa est enim Charitas, quam non habent, qui ab Ecclesiæ Catholicæ communione præcisi sunt. Matthæus eodem Spiritu Sancto repletus testatur, quod cum desponsata esset Maria Ioseph, priusquam con- Cap. 1.

uenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Quid verò factum est illius incarnationis Dominicæ mysterio, nisi vt vnirentur diuisa, & dissidentia pacarentur? Quemodmodum enim Vnitas habet potentiam quaternarij, vti ex puncto linea, ex linea superficies, ex superficie corpus; & quaternarius vim habet denarij colligendo vnitates, quæ est proportio analogica elementorum; sed multiplicando vim habet 24. qui est numerus reuolutionis diurnæ; rursusque denarius ex progressu vim habet 55. qui characteres duplicati, si addantur, redeunt ad 10. cuius item characteres additi redeunt ad vltimam vnitatem, ex qua fluxerunt primò omnia, & ad quam omnia. Ita mysterium hoc in primis seculis apparuit, vt ab Vnitate Dei (licet contra legem eiusdem vnius) in multitudinem Deorum, lapsu temporum, Mundus in deterius laberetur. Sed tamen in profectu & successu mali, vt illud tandem tolleretur, itum est reciproca latione à multitudine in Vnitatem. Deus enim exterminandi caussa mali, dum latas præcidit illius habenas, lapsum à se Mundum, à multitudine reuocauit in Vnitatem. Nam per multitudinem impiorum gigantum, quos diluuio tulit, in Vnum virum Nohe, relapsus Mundi status veterem sui faciem immutauit. Rursum à Nohe, labentibus iterum in ignorantiam veri Dei turbis, Deus medelam huic malo laturus, in Vnum Abraham fluxas perditi Mundi recollegit habenas. Vt tandem Vnius hominis vera & personalis Vnio cum Deo fieret, IESVS Christus de Maria Virgine nasci dignatur. Ipse enim est pax nostra, qui dualitatem populorum respuens, illam vertit in Vnitatem; & diuersitatem populorum tollens, è duplici ouili Vnum tantum è cunctis Mundi ouibus ouile confecit, Vnicum illi præficiens Pastorem. Dualitas quidem viguit in Mundo quandiu differentia stetit Israëlis, & Gentium: quandiu hæ sub Idolorum nube vixerunt; & Israël sub veri Dei luce stetit, & vnius Dei cultor fuit. Sublata est dualitas ab Vnitate quando inseruit Deus in sanctam & proceram

Digitized by Google

Abrahæ oliuam etiam filios alienigenarum, dans illis gratiam vt melius fierent Abrahæ filij per regenerationem, quam olim in naturali semine fiebant per circumcisionem. Voluit enim eo pacto Deus vniuersa à seipso progressa, suæ tandem reminiſci originis, vt sicut ab Vno pependit origo omnium, ita & in Vno figeretur stabilis palus, & meta vniuersorum. Sed de hac Vnitate differentem audiamus Paulum ad Ephesios, immo ad omnes Gentes scribentem. Vos qui quondam eratis longinqui, propinqui facti Cap. 2. *estis per sanguinem IESV Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit ex vtrisque Vnum, & interstitium maceriæ diruit, simultatem per carnem suam, legem mandatorum in decretis sitam abrogans, vt duos conderet in semetipso in Vnum nouum hominem faciens pacem, & vt reconciliaret ambos in Vno corpore Deo per crucem, peremptâ inimicitiâ per eam, & veniens euangelizauit pacem vobis qui procul aberatis, & his qui propè; quia in ipso habemus aditum vtrique in vno Spiritu ad Patrem. Diuus etiam Iohannes in maiori Epistola: Scis, inquit, quia Christus* 1. Ioh. 3. *apparuerit? Vt peccata tolleret, & dissolueret opera Diaboli, quæ separant nos à Deo. Et per quendam sapientem dicitur: Per-* Sap. 1. *uersæ cogitationes separant à Deo. Item Esaiæ cap. quinquagesimo nono, vox Dei est: Peccata vestra separant Vos, & Me: Omnis autem, qui faciat peccatum; & iniquitatem facit; &* 1. Ioh. 3. *peccatum est iniquitas. Quæ est autem iniquitas, nisi mala concupiscentia? quam ex Deo non esse idem Johannes manifestat his verbis: Si quis diligit Mundum, non est Charitas Patris in eo,* 1. Ioh. 2. *quia omne quod est in Mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi, quæ non à Patre, sed ex concupiscentia Mundi est. Hic autem Mundi nomine, homines insinuat istius Mundi sectatores, qui non ideo pro dilectione Mundi puniendi, quasi aliquam malam substantiam diligant, cum teste Moyse Dei interprete, nulla naturaliter sit mala substan-* Gen. 1.

tia, ſed quia dilectionis ordinem non tenentes, dum plus iuſto diligunt Mundum, minus Deum diligunt, quàm par eſt. Atque hanc (ni me mea fallit opinio) fuiſſe putarim primi hominis
D. Hier. ad Cteſiphon. *præuaricationem, amorem ſcilicet inordinatum. Mortis enim diſſeminator inuidens, venenum ſuum, decipiendo primorum hominum credulam nouitatem, in corpora noſtra latenter tranſmiſit; & ex duabus ſubſtantijs vnicam hominis perfectámque naturam quadam diuiſionis diſcordia diſſecauit. Vt cum nobis Vna mens eſſet, id eſt, illa quam germanitas animæ & corporis gignebat, aliam voluntatem per vitiatam naturam contra ani-*
Li. 1. c. 13. *mam parturiret. Audi Iſidorum lib. de Summo Bono: Diuiſio & pugna, vt ſint in animo hominis, pœna peccati eſt, ex primo homine in omnes filios propagata; vt qui noluit eſſe cum Deo*
Gal. 5. *Vnitus, eſſet in ſemetipſo diuiſus. Eſt enim quædam inter ſpiritum & carnem colluctatio, & diſcordantibus aduerſus ſe inuicem quotidiana congreſſio, vt non quæ volumus ipſa faciamus, dum ſpiritus cæleſtia quærit, & diuina; caro terrena, & ſecularia concupiſcit. Roman. 7. Non enim quod volo bonum, hoc facio; ſed quod nolo malum, hoc ago. Peccati igitur initium, ſi attendatur, nihil aliud eſſe putarim, quam inordinatam rationalis creaturæ di-*
2. 2. quæſt. 162. art. 1. *lectionem, quæ ſponte perdendo dilectionis ordinem, perdidit & ſalutem. Peccatum (inquit D. Thomas) eſt actus deuians ab ordine debiti finis contra regulam naturæ, rationis, vel legis æternæ. Et*
2. 2. quæſt. 133. art. 1. *alio loco, peccatum vocat omne quod eſt contra naturalem inclinationem, quia aduerſatur legi naturæ; ſecutus nimirum Aur. Aug. qui libro de libero arbitrio, peccatum dicit auerſionem ab incommutabili bono, & conuerſionem indebitam ad commutabile bonum. Ex quo efficitur, quod in diuinis oraculis, vt euitetur peccatum, aſſiduè Charitatis ordo legitur commendatus. Et in perſona animæ*
Cap. 2. *amore incenſæ, & diligentis ex Charitate, dicitur in Canticis: Introduxit me Rex in cellam vinariam: ordinauit in me Charitatem.*

Cui

Cui ordini congratulatur Vas electionis, dicens Coloſs. Nam & Cap. 2.
ſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum, gaudens &
videns ordinem veſtrum. Beatus etiam Proſper lib. De vita
contemplatiua, de hoc ordine hæc verba facit: Si Charitatem Deo
exhibeamus ex toto corde, peccato vtique reſiſtimus: ex ea enim
parte quis peccat, ex qua minus diligit Deum. Quoniam ſi ex
toto corde diligamus, nihil erit in nobis vnde peccati deſiderijs
ſeruiamus. Et quid eſt Deum diligere, niſi illi copulari, animo
concipere fruendæ viſionis eius affectum, peccati odium, mundi fa-
ſtidium, diligere etiam proximum, quem in ſe cenſuit diligendum,
in ipſo amore ſeruare legitimum modum, nec peruertere dilectionis
ordinem conſtitutum? Hæc ille. Hunc ſanè ordinem ſeruari vide-
mus, vbi Homo præ omnibus diligit Deum Creatorem ſuum, à
quo manat omne bonum; deinde ſeipſum, quo ad interiorem homi-
nem, ſeu bonum animæ; poſtremò, bonum proximi ſui: quod con-
firmat his verbis Rabanus Maurus: Tria diligenda ſunt: vnum
quod ſuper nos, id eſt, Deus; alterum quod nos ſumus, id eſt,
anima, ad imaginem Dei creata; tertium quod iuxta nos eſt,
id eſt, alter homo. Verùm ſciſcitabitur fortaſſis quiſpiam, qua cauſſa
in illo generali mandato, Dei atque proximi, non autem ſui ipſius,
euidenti ſermone præcipiatur dilectio. Huic dubitationi, etſi diffi-
cultate non caret, hæc adhibetur reſponſio. In primis namque, cum
primùm homo eorum, quæ ſaluti conducunt, notitiam aſſequutus
eſt, tum citiſſimè quodam naturæ ductu, ſeſe ad æternam natum
protinus intelligit, ac diligit fœlicitatem; quapropter vt ſeipſum
diligat, expreſſo non eget mandato. Vniuerſæ igitur Charitatis or-
dinem edocti, ſi legem diuinam naturæ tabulis inſcriptam ſequi vo-
luerimus, primo Deum ipſum ſupra nos, ac ſupra omnia, ſecũdo loco
nos ipſos, tertio proximum diligemus. Sed quoniam Lectori erga
Scripturas diuinas amor & ſtudium ſubiacet, hunc ordinem magis
euidentibus Scripturæ ſacræ teſtimonijs approbabo. Primo igitur
dilectioni Dei, & Chriſti nihil eſſe præferendum, ipſo docente &

Matth.10 monente addiſcimus. Qui diligit (inquit) patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus; & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus: & qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Poſt amorem Dei ſequitur amor ſui: vnde ſcriptum eſt quod volenti ordinatè dare eleemoſinam, à ſeipſo debet incipere, de pœnit. diſt. 3. qui vult. Quia prima charitas incipit à ſe ipſo 25. quæſt. 5. ſi non licet. Et qui in ſe ipſum auſus eſt ſæuire, præſumitur quod in alios omnem tyrannidem exercere non dubitet. Vnde eos quondam publico ferè hominum conſenſu ſepulturæ honore caruiſſe legimus, qui ſibi manus inieciſſent, quique, vt eſt Pythagoræ ſententia, iniuſſu Imperatoris ex ſtatione & præſidio deceſſiſſent, hoc eſt, qui ſe interemiſſent. Digniſſimum enim eſſe ait Egeſippus, eos qui Dei patris imperium non expectarent, priuari quodam quaſi matris gremio terræ ſepulchro. De amore proximi in Leuitico ſcri-
Cap. 19. Matth. 22. ptum eſt, dicente Domino: Diliges amicum tuum, ſicut te ipſum, id eſt, in his quibus diligis te ipſum, in habendis ſcilicet bonis æternis,
Matt. 5. (neque enim intelligendum eſt, ſicut te ipſum, id eſt, quantum te ipſum.) Item in Euangelio dicit Veritas: Diligite inimicos veſtros, & orate pro his qui vos perſequuntur, vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cælis eſt: in his mandatis vniuerſa lex pendet, & Prophetæ. Verè hoc mandatum legem complectitur & Prophetas: Et in hoc verbo omnium ſcripturarum volumina continentur. Hoc verbi clamat auctoritas; primum eſt hoc mandatum & vltimum; hoc in libro vitæ conſcriptum indeficientem hominibus exhibet lectionem. Legat hic Vnum verbum, & in hoc mandato meditetur Chriſtiana religio, & inueniet ex hac ſcriptura omnium doctrinarum regulas emanaſſe, & hinc naſci, & huc referri quidquid Eccleſiaſtica continet diſciplina, & in omnibus irritum eſſe, & inane quidquid non confirmat ordinata dilectio. Myſticè verò proximi nobis eſt mandata dilectio, ſcilicet, vt agnoſcamus illam nos debere diligere creaturam, vbi Charitatem ipſam poſſumus inuenire: omne namq; animal irrationale, ſicut non habet rationem, ſic non habet Charitatẽ,

Digitized by Google

cum nihil aliud ſit ratio, quam competens atque ordinata dilectio. Vnde Paulus ad Romanos ſcribens, conſtanter aſſeuerat quod proximum diligens legem implet, & Dominus apud Ioannem ſolam de proximi dilectione mentionem feciſſe legitur. Nam & qui diligit Deum, non poteſt eum contemnere præcipientem vt diligat proximum. Et qui ſanctè & ſpiritualiter diligit proximum, quid in eo diligit niſi Deum? Cum enim amor accedere faciat ad amatum, odiũ auertere, ita naturâ comparatum eſt, vt ad quem ſe homo conuertit, illum præferat, & pro domino habeat. Non poteſt autem quis duos æquè ſibi præferre. Cum enim duo amores æquales eſſe nequeant, alter non eſt verus amor: nam Vnus non compatitur alium. Qui igitur alium amorem nititur aſſimilare primo, ille odit primum cui detrahit, & quem abijcit: vnde quando ſtudet ſeruire alteri, ceſſat à ſeruitio primi. Quod in ſenſibilibus oſtendit oculus: nam non poteſt oculus ſimul, & æquè attentè duos intueri: & vbi amor, ibi attentio viſus. Qui igitur ſeruit Deo, & alteri quod non eſt Deus, non vtique Deo ſolum ſeruit: ſed ei quod non eſt Deus, Quod in Euangelio teſtatus eſt Dominus noſter dicens.

Cap. 13.

Cap. 13.

Nic. Cuſa excit. lib. 3

Idem li. 8.

Carolus Bouil. de ſenſu. c. 2.

Matth. 6. Luc. 16.

Nemo poteſt dominis æquè ſeruire duobus.
Vnius aut odijs cedet, vel cedet amori.

Dicit autem notanter, Duobus: nam poteſt homo alteri ſeruire, ſed propter Deum. Tunc enim quia Deus finis eſt, non ſeruit duobus, ſed vni. Idem enim eſt actus, quo amo id quod ad finem, & finem ipſum: ſed ſi alterum eſt extra ordinem finis, tunc peccatur, imo ſeruitur peccato. Quare in Epiſtola maiori dicit Apoſtolus, quod perfecta Charitas foras mittit timorem: nam qui timet, non perfectè diligit, cum timor dicat timentem nolle aliquid perdere propter amatum, nolle perdere dicit adhæſionem ad id quod nollet perdere. Sed perfecta Charitas refertur ad verum amatum: minus enim ille amat, quam amare poteſt, qui diuidit amorem, & diuerſa diligit. Hæc cum ita ſint, vt vno quidquid honeſti in vita eſt, con-

1. Ioan. 4.

Digitized by Google

tineatur: nemini dubium videri debet, quin vna quoque sit methodus ac via, quæ nos ad virtutem ducat: vna enim perfecta res, cuiusmodi virtus dicitur, Vnum ad se ingressum habere debet.

Iuuenal. ------ semita certè
Tranquillæ per Virtutem patet vnica vitæ.

Philo Alex. alle. lib. 1. *Est autem ratio, quæ sensus regat ac moderetur; corpus verò etiam impedit hanc, tantum abest vt adiuuet. Hæc enim ferè summa est sapientiæ, alienare se à corpore, atque eius concupiscentijs: vt autem quis fruatur vitio, non solùm mente, sed & sensu, & ratione, & corpore opus est. Hæc enim vniuersa mala ad explendam suam malitiam sunt necessaria: alioquin quonam modo proditurus est arcana, si careat instrumento loquendi? Quomodo autem voluptatibus fruetur absque ventre, cæterisque sensibus? Insinuat hoc liber Geneseos cap. 2. vbi dum hortatur Dominus, vt ex omni arbore Paradisi comedat, secundum septuaginta Interpretes, Vnicum hortatur, intellectum dico: dum verò interdicit vsum arboris eius, quæ boni, malique caussa dicitur, vt plures alloquitur, intellectum videlicet & sensum. Illic enim dicit: Ex omni comedes; hic: Ne comedatis, &; Quocumq; die comederitis: non: Comederis: &: Moriemini; non: Morieris. Rectè, inquit Philo, vnam solam rationem alloquitur de quærenda virtute. Solâ enim hâc ad eius acquisitionem opus est; contra de vitio ad plures verba facit, animam, rationem, sensus corporis: nam hoc apparet in his omnibus. Inde & Ser-*

Gen 3. *pens ait ad Mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno Paradisi? Peccantes, ait Origenes, vix ferè*

Orig. in Exo. li. 8. *accidit, vt sine adiutore peccemus, sed aut ministros peccati, aut adiutores semper requirimus: verbi caussa, si adulterium quis molitur, non potest hoc solus admittere; sed necesse est etiam adulteram consortem fieri, sociamque peccati. Tunc præterea & si non plures, esse tamen necesse est aliquem, vel aliquam in ministerijs ad societatem peccati. Et vt ad ea, quæ scripta sunt veniamus, IESVS*

Digitized by Google

Christus Saluator noster crucifixus est, huius piaculi auctor & pater sceleris, sine dubio Diabolus est. Sic enim scriptum legitur: Cum Iohã.13. *Diabolus iam misisset in cor Iudæ Simonis Iscariotis vt traderet Christum. Sed solus hoc Iudas implere non potuit. Quid ergo scriptum est: Abijt Judas ad Scribas, & Pharisæos, & ad Pontifices,* Matt.26. *dicens eis: Quid mihi datis, & ego eum vobis tradam? Habes hic Diabolum, Iudam, Scribas, Pontifices, & Pharisæos. Atque hoc in cæteris cernere vel facilè poteris. Vbi igitur peccata sunt, ibi est multitudo; vbi autem Virtus, ibi singularitas, ibi Vnitas. Ac vt manifestius dicam, principium malorum omnium est multitudo; principium bonorum, coangustatio, & à turbis in singularitatem redactio. Et puta nos omnes, si veram fœlicitatem, ad quam cum Angelis factus est Homo, consequi volumus, ad Vnitatem peruenire oportet, vt perfecti efficiamur in eodem sensu, & in eadem sententia, & simus Vnum corpus, & Vnus cum Deo spiritus; vt apud Deum, non apud nos, Deum possideamus, cognoscentes sicut & cogniti sumus. Ille enim nos, non per nos, sed per se ipsum cognouit. Ita & nos cognoscemus illum per ipsum, & non per nos. Hæc est tota merces, hæc est vita æterna, hæc est sapientia quam Sapientes seculi non cognouerunt, vt ab omni multitudinis imperfectione redigamur in Vnitatem per copulam indissolubilem cum eo, qui est ipsum Vnum. Si verò tales sumus, vt nos non circumscribat diuina* 1.Cor.1. *Vnitas, sed & de nobis dici possit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, & adhuc à malitia scindimur, atque diuidimur, non sumus futuri vbi sunt illi, qui rediguntur in Vnionem.* 1.Ioh.5. *Nam vti de Patre, Filio, & Spiritu sancto scriptum est: Et tres Vnum sunt; Sic qui Vnum spiritum habet, in Vnionem coarctatur. Ait quippe Saluator: Ego, & Pater Vnũ sumus. Et pro Apostolis orans ad Patrem, dicebat: Pater fac quemadmodum ego & tu Vnum sumus, ita & isti nobiscum Vnum sint. Hanc Vnitatẽ sperabat Paulus dicens: Cognoscam non ex parte, sed sicuti & cognitus sum.* Iohã. 10. & 17. 1.Cor.13. *Et si sperabat, nonne iure dicebat: Quis me separabit à Charitate* Rom.8.

Digitized by Google

Christi? & cupiebat dissolui, vt cum Christo fieret Vnum. Vnde & alibi dicebat: Donec occurramus omnes in virum perfectum, & in mensuram ætatis plenitudinis, & Vnitatem Christi. Amplius etiam ipse Christus ostensurus necesse nobis esse, si salutem adipisci percupimus, fieri Vnum, & multitudinem Virtuti aduersantem deuitare; ad Vnitatem redegit Ecclesiam suam, dicens: Et erit Vnus grex, & Vnus pastor. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam, parem tribuat potestatem, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum, si cui remiseritis peccata, remittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt Vnitatem manifestaret, Vnitatis eiusdem originem ab Vno incipientem suâ auctoritate disposuit, dicens Petro: Ego tibi dico quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni Cælorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in Cælo. Hoc vtique erant cæteri Apostoli vt fuit Petrus, pari honore & potestate præditi: sed exordium ab Vnitate proficiscitur, vt Ecclesia Vna monstretur. 24 q. 1. loquitur. Extra hanc Ecclesiæ Vnitatem neque gratia, neque remissio peccatorum, nec spiritualis vita haberi potest, ad salutem quoque æternam nec Sacramentorum perceptio, nec vlla operatio aliquid prodesse valet extra Ecclesiæ Vnitatem. Sicut enim salus & vita non potest membro inesse, nisi maneat in corporis Vnitate; sic alicui aduenire non potest vera salus, nisi existat intra Ecclesiæ Vnitatem. Vna siquidem Arca Noë, extra quam quisquis perfidus euagatur, inuolutus fluctibus mergitur in profundum. Hoc etiam circa Raab expressum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domũ patris tui colliges ad te ipsam in domum tuam; & omnis qui exierit ostium domus tuæ foras, reus sibi erit. Quo sacramento declaratur in Vna domo sola, id est, in Ecclesia victuros oportere qui volunt salui esse. Hæc est illa domus, in qua non nisi concordes atque vnanimes habitant, loquente in psalmis Spiritu sancto, & dicente:

Ioan. 10.

Ioan. 20.

Matth. 16.

Aluarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 63. G.

Gen. 6. 7

Ios. 2.

Deus qui inhabitare facit Vnanimes in domo. Hoc Vnitatis sa- Psal. 67.
cramentum, hoc vinculum concordiæ, & inseparabiliter cohæren- Ioan.19.
tis ostenditur quando in Euangelio tunica Christi non scinditur: sed sortientibus de Veste, quis Christum potius indueret, integra Vestis accipitur, atque indiuisa tunica possidetur. Vnitatem ille portabat de superiori parte, id est, de cælo, & à Patre venientem, quæ ab accipiente, & possidente scindi non poterat. Vnde Apostolus Paulus hanc nobis insinuans diuinam Vnitatem, obsecrat, & hortatur, dicens: Obsecro vos fratres per nomen Domini 1. Cor.1.
nostri IESV Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Ipse denique Vnitatis magister Christus Dominus hanc vnitatem commendauit, quando nos edocens orare, singillatim noluit nec priuatim fieri preces. Neque enim dicimus: Pater meus qui Matth.6.
es in cælis; nec: Panem meum da mihi hodie; nec dimitti sibi tantum vnusquisque delicta postulat; aut ne in tentationem inducatur, atque vt liberetur à malo: sed nobis est publica & communis oratio: & quando oramus, pro populo toto oramus, quia totus populus Vnum sumus. Deus pacis, qui docuit Vnitatem, sic nos orare Vnum pro omnibus voluit, quomodo in Vnum omnes ipse portauit. Quod etiam apertius insinuasse videtur, quando Vnanimitatem suadens: Dico, inquit, vobis, quoniam si duobus ex vobis conuene- Matth.18.
rit in terra, de omni re quamcumque petieritis, continget vobis à Patre meo, qui est in cælis: & vbicumque fuerint duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis sum: ostendens non multitudini, sed vnanimitati deprecantium plurimum tribui. Diuina Mo- Plutarchus in Hom.
nade Pythagoras quoque illustratus cum omnia redegisset in numeros, & astrorum scilicet circuitus, & animalium generationes, binas faciens rerum series, seu familias, quas rerum principia vocabat, bonorum vnam, malorum alteram, ipsam finitam Vnitatem in bonorum serie collocauit, eam dicens dare cælo temperiem, animis virtutem, corporibus sanitatem, domibus & ciuitatibus pacem,

Digitized

& animorum concordiam; omnémque virtutem, & fortitudinem plebis esse ex Vnanimitate; quando scilicet est anima Vna in multis, siue cor Vnum, ibi pacem & firmitatem esse, vti inter membra Vnius hominis, quæ non habent nisi vnicam animam. At Dualitatem dicebat præbere contraria, aëri tempestatem, animis vitia, corporibus ægritudines, domibus, & ciuitatibus discordias & inimicitias: omne siquidem malum ex dispari oritur voluntate. Nullum (inquit Plato) pernicioſius ciuitati malum, quam quod eam diuidit, & ex vna plures facit, vel melius quidquam eo quod ipsam vincit simul & Vnam efficit. Hæc comprobat & Speusippus, rem propriè dici bonam atque perfectam dicens, quando sit Vna; cum res quælibet in se habeat bonitatem suam per Vnitatem, quâ suum suscipit esse. Tamdiu enim est quidquid est, quamdiu Vnum est; cum autem desinit esse Vnum, desinit esse id quod est, vnde est hoc. Materia quippe non habet esse, nisi per vnionem sui cum forma. Omne enim esse, ex forma est in rebus creatis; sed nullũ esse ex forma est, nisi cum forma est Vnita materiæ. Esse enim non est, nisi ex coniunctione formæ cum materia. Vnde Philosophi dicunt, quod esse sit existentia formæ in materia: cum autem forma vnitur materiæ, ex vtriusque coniunctione necessariò aliquid Vnum constituitur, in qua constitutione illud Vnum non permanet, nisi quamdiu forma manet in materia. Quia enim Creator Vnus est, rebus, quas condidit, hoc dono dedit, vt vnaquæque res esset etiam Vna. Forma quippe, haud tenet Vnitatem cum materia, nisi Vnitas adsit. Ideo materia quæ de natura sua habet multiplicari, diuidi, & spargi, ne diuidatur & spargatur, necesse est vt ab Vnitate retineatur. Quo fit, vt destructio rei, non aliud sit quam separatio formæ à materia; sed separatio siue diuisio, & Vnitas contraria sunt: ergo per Vnitatem res ad esse deducitur, & per Vnitatem in suo esse conseruatur; & tamdiu est quidquid est, quamdiu Vnum est. Quando enim vniuntur elementa, tunc fit compositum, & est Vnum, vt lapis, lignum, aurum, & similia.

7 q.1. In apib.

De pœnit. dist.1.

De Rep. lib.5.

Arist. Ethi.lib.1. cap.6.

Sic

Sic quæ multa ſunt partibus, conſtat Vnum eſſe toto; quæ multa accidentibus, Vnum eſſe ſubiecto; quæ multa numero ſunt, vel eſſe poſſunt, eſſe Vnum ſpecie; Et quæ multa formis, Vnum genere; quæ denique multa ſunt eruptionibus, Vnum eſſe principio. Dionyſ. de Diuinis noīb. cap. vlt.

Adeo nihil eſt quod non aliqua ex parte Vnius ſit particeps, quippe quod hoc ipſo quod eſt ex omni parte ſingulare, omnia & quæ tota ſunt, & contraria ſingulari etiam modo ante in ſe comprehenderit. Ac ſine Vno quidem multitudo non erit; Vnum autem erit abſque multitudine; vt etiam Vnitas ipſa omnem numerum multiplicatum & auctum antecedit. Quod ſi quis cum omnibus omnia coniuncta eſſe ponat, toto Vnum erunt omnia. Omnis ſubſiſtentia (inquit Nicol. Cuſa) eſt Vnio, & ob hoc regnum æternum eſt pax, quies, & Vnio infinita. Auguſtinus loquens de cæleſti patria: non erit, inquit, ibi aliqua inuidia diſparis claritatis, vbi in omnibus regnat Vnitas Charitatis. Et Diuus Gregorius. Tanta vis Charitatis ibi omnes aſſociat, vt bonum quod quiſque in ſe non accipit, in alio ſe gaudeat accepiſſe. Regnum igitur vitæ eſt in Charitate, quæ eſt Vnio; regnum mortis, in odio, quæ eſt diuiſio, dicente Ioanne: Qui non diligit, manet in morte, de conſecr. diſt. 4. quomodo. Vita præſens eſt Vnio: mors diuiſio: vt enim ſcriptum reliquit Dionyſius de Eccleſiaſtica Hierarchia: Mors eſt in nobis, non eſſentiæ interitus, vt quibuſdam viſum eſt, ſed coniunctarum partium ſeparatio, ad id quod nobis obſcurum eſt atque inuiſibile ducens, animam quidem quaſi priuatione corporis euanidam, diſparẽtemq; effectam, corpus autem vt humo abditum. Idem teſtatur & Diuinus Plato in fine Gorgiæ cum ait: Mors eſt, vt mihi videtur, nihil aliud, quam rerum duarum, animæ ſcilicet, & corporis, à ſe inuicem diſſolutio. Quando vnitur anima corpori, tunc fit Vnũ, quod eſt homo. Quoniam igitur in Vnione poſita eſt ſalus; contra in ſectione, diſtinctione, & diuiſione pernicies: ideo quo ad eius poſſunt efficere vniuerſa omnia, ſiue naturalia, ſiue quæ arte conſtant, coniungunt ſeſe ac coadunant, atq; in Vnione ad ſui tutelam perſiſtunt. Exeit. lib. 5. Beatus venter. 1. Ioan. 3.

Digitized by Google

Lapis vt esset lapis, omnes eius partes, omnisque natura in Vnum solidata est. Quid arbor? arbor quidem non esset, si vna non esset. Quid membra cuiuslibet animantis, ac viscera, & quidquid est eorum, è quibus constat? Certè si vnitatis patiantur diuortium, non erit animal. Voluptas ipsa non ob aliud delectat vehementius, nisi quod amantia sese corpora in Vnum coguntur. Amor Vnum vult fieri cum eo quod amat, & si ei contingat, Vnum cum eo fit. Amici quidem quid aliud, quàm Vnum esse conantur? & quanto magis Vnum, tanto magis amici fiunt. Populus Vna ciuitas est, cui est periculosa dissensio: quid est autem dissentire, nisi non Vnum sentire? Ex multis militibus fit Vnus exercitus. Itemque multitudo eo minus vincitur, quo magis in Vnum coit: vnde ipsa coitio in Vnum, cuneus nominatus est, quasi couneus. Videmus enim ab Vnione generari virtutem, quia quanto Vnio strictior est, tanto fortior est virtus. Et quo essentia est magis vnita, eo maioris censetur esse virtutis. Nam & infinita, & simpliciter maxima Vnio, quæ est Vnitas benedicta, & Vnum absolutè nominatur, infiniti vigoris est; quare etiam maximè necessarium. Hinc Christum arbitror in Euangelio secundum Lucam, Vnum dixisse necessarium. Accedit ad hæc quod singula suo principio, quod Vnum est, desiderant assimilari, quod assimilatio sit causſa dilectionis. Quo fit vt cuncta videamus ad Vnitatem dirigere suum finem, & cogi, seu vniri, seu constringi Vno, vt sint, & dum sunt, ne defluant in nihil. Quædam autem vt sint, vniri. Quædam verò magis vniri vt sint, & viuant. Adhuc etiam strictius vnirì quædam vt sint, viuant, & intelligant. Animam quippe experimur magis vnitam, quam corpus, nam ipsa in vitam vnit suum corpus, illudque tenet ne defluat. Vnde & ter magnus Hermes nostra corpora ex quatuor elementis dixit esse constructa; habere siquidem in se aliquid ignis, aliquid aëris, aliquid aquæ, aliquid terræ; & neque ignem esse, neque aërem, neque aquam, neque terram. Quæ vtique quam sint veritati consona nemo est qui non videat, cum in carne,

Nic. excitat. lib. 1. Tu quis es.

Cap. 20. Nic. Cusa. excit. lib. 5 hic est vetus Proph.

ſit terræ ratio; in ſanguine, humoris; in ſpiritu, aëris; in vitali calore, ignis: ſed neque ſanguis à corpore ſecerni poteſt; ſicuti neque à terra, humor; nec vitalis calor, à ſpiritu; nec ignis, ab aëre: Adeo quatuor elementorum eſt in anima virtus vnita. Quam fortaſſe licet inſpicere in figura interſectionis literæ X. quam Platonici, præcipuè Proclus, Vnum eſſe, & multa ſignificarunt; Vnum quidem, quia à puncto interſectionis medio exeuntes quatuor lineæ, ceu quatuor elementa, & primæ quatuor qualitates, perpetuam rerum oſtendunt generationem; Vnum præterea colligendo rerum rationes per Vnitatem intellectus: multa verò, diuidendo rerum ſpecies & differentias. Pythagoras igitur Vnitatem appoſitè profitebatur eſſe Deum, & bonum intellectum; Dualitatem verò, dæmonem, ac malum, in qua materialis eſt multitudo. Atque huius ſententiam ſecutus Homerus, Vnius naturam in boni quidem portione conſtituit; in mali verò, dualitatem: Vnitatem ſæpius dicens bonum, & concordiam talem affectum; dualitatem verò, vitioſitatem. Quare Vlyſſem ſic concionantem facit:

Ioan. Dec lib. cui titulus eſt Monas hieroglyphica.

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κόιρανος ἔστω,
εἷς βασιλεύς. Illi. B.

Nec multos regnare bonum, Rex vnicus eſto,
Vnius imperium.

Nam neque in bello dupliciter ire iuſſit, neque in conſilio, ſed Vnam habentes mentem ac prudens conſilium. Vlyſſeæ γ. inquit Neſtor cum Telemacho loquens.

Εἰ γάρ ἦτοι ἐμὸς μὲν ἐγὼ καὶ δῖος ὀδυσσεὺς,
Οὐδέ πω εἰν ἀγορῇ δίχ' ἐβάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε νόῳ, καὶ ὁπὶ τροπὶ βουλῇ
Φραζόμεθ' ἀργείοισιν, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται. Od. γ. 126.

Quæ ſic tranſtulit Simon Lemnius,
Atque ego, non vnquam, quoties ſe concio denſa
Contulit Argolidum, fueramus mente dirempti
Diſcordesve animo, ſed par ſumus ore locuti
Conſilijſque idem fuimus, conſulta ferentes

Digitized by Google

Prudenter Graijs, quæcumque aut ferre ſalutem,
Siue Trophæa manu poterant.

Hinc à diuino, ad humanum principatum deſcendendo, per analo-
D. Hier. Epiſt. ad Ruſticũ. Lact. Fir. de vera religi. c. 3. D. Amb. Hexam. lib. 5. c. 15. 21. Cic. de nat. Deor. lib. 2.
giam quandam, neceſſaria concluditur Vnitas terreni principis, ſi-
cut & diuini, cuius gerit ſimulacrum; quo quidem modo procedit
auctor quidam, dicens: Non poſſunt eſſe rectores multi in hoc Mũ-
do; nec in Vna naui, gubernatores multi; nec in Vno regimine, mul-
ti Reges: ſed Vnus rector in mundana fabrica, moderator Vnus; in
bello Vnus eſt ſummus Imperator, & in quamuis grandi exercitu
Vnius ſignum expectatur. Rex Vnus eſt apibus, & dux Vnus
in gregibus, & in armentis ductor Vnus: grues Vnum ſequuntur
ordine iterato, formam trianguli efficientes; in naui, Vnus eſt gu-
bernator; in ciuitate, Vnus Prætor; in corpore, Vnum caput; in
regno, Vnus Rex; in Eccleſia, Vnus Pontifex maximus. Quare
Plato in Ciuili.
βασίλειαν. i. *Baſylian, ſeu Vnius principatum cunctis Politijs ante-*
ponunt inſignes Philoſophi. Cum enim ciuilis rationis tres omnino
ſint formæ, Monarchia videlicet, quæ Vnius eſt principatus, vt
regnum Neapolitanum, cæterorumque principatus; Ariſtocratia,
quæ paucorum, vt Venetorum, vbi optimates cum Principe regunt;
Democratia, quæ penes populum gubernationis ſummam ponit,
quam vocant popularem, vt Lucenſium, vbi ad magiſtratus, &
conſilium populus ſine diſcrimine admittitur: illa tamen Reipubli-
cæ forma cenſetur optima, quæ Vnius eſt dominatio, quam poſſit,
neque vis, neque gratia à recto inflectere, & quæ poſſit virtutis
ſuſtinere contentionem. Cæteræ quidem id habent quod ferè is, qui
imperat, eſt ipſe quoque ſub imperio & poteſtate; nec habet ſolidam
& ſtabilem vim, qualis eſt in Monarchia, ſed ſæpe cogitur, licet
inuitus, illud Æſchyleum promere, quo vſus eſt Demetrius Po-
liorcetes amiſſo imperio:

Tu me creaſti, tu fers exitium mihi.

Nic. Cuſ. lib. 3 de concord. cath.
Oportet (inquit Nicolaus Cuſ.) Vnum eſſe principem multis ex
cauſſis, etiam ſi principatus ipſe ex pluribus heroicis Viris vnitus

Digitized by Google

& compactus foret; alioqui confusio exoriretur, quando in imperando plures concurrerent; & confunderetur ordo, quando subiecti cui obedire potissimum deberent, nescirent. Quid, ait Lact. ille Firmianus, faciet seruus, si multi domini diuersa imperauerint? Rursus si tres Mundi partes Asiam, Africam, & Europam Regibus distributas tribus subegeris, facilè admodum continget, vt vel Vnus duobus, vel duo vni quandoque bellum inferant, aut saltem de finibus, aut alia quapiam de re disceptare cogantur. Quare vel inter eos ad Vnum ex tribus, litis erit deferendum iudicium, vel ad quartum quendam, præter tres prædictos, iudicem constitutum. Quacumque tamen id fiat ratione, iudicem necesse erit, si modo sit acquiescendum sententiæ illius, imperium in eos, inter quos iudicatur, habere: alioquin nullius prorsus momenti erit iudicium, frustraque iudicabitur, quod videri possit Regibus, vel magis, vel saltem æquè potentibus dissoluendum. Quod si ad exempla deuenire licet. Commodus Imperator insidias pertimescens, non Vnum, sed duos constituit præfectos; tutius fore ratus tantam illam potestatem non vni dumtaxat credere, sed dissectam in partes, imbecilliorem eo pacto contra Principem reddere. Quando enim vnquam regni societas, aut cum fide cœpit, aut sine cruore desijt? sic Thebanorum germanitas rupta, & permanens rogis dissidentibus etiam in morte discordia. Et Romanos geminos Vnũ non capit regnum, quos Vnũ vteri cepit hospitium. Nam ipse quidem Vrbis conditor Romulus germanum Remum interfecit suis tantum operibus illudentem. Antonius Getã morti tradidit: taceo Germanicum Neronis, ac Titum Domitiani fratres. Pompeius ac Cæsar affines fuerunt, nec tamen necessitudinis fœdus in æmula potestate tenuerunt. In Rebeccæ vtero Esau, & Iacob bella gesserunt. Neq; hic tu de homine mireris, cum in hoc natura consentiat. Nam Solem duplicem, quo pacto terra patiatur, quæ multis partibus ne Vnum quidem ferre valet? præsto sunt clarissima naturæ indicia. Cur enim partitis vicibus anni brumalis abscedit? nempe vt noctium opacitate terras

Lib. de vera sap. c. 3.

Herodianus hist. de Imperio lib. 1.

Gen. 25.

reficiat, exusturus haud dubiè, & sic quoque exurens quadam in parte, tam excellens est illius magnitudo, tamque incomparabilis vis. Quod admiratus etiam Alexander Rex magnus dixisse fertur: Neque Mundum Soles duos, neque duo summa regna, saluo terrarum statu posse concoquere. Quod prouerbij faciem habet, ac veteri confirmatur apophtegmate, quod passim iactatur, Nulla sancta reperitur regni societas, & regnum non patitur duos, vnde illud poëticum:

Lucan. libro 1. Phars.

Nulla fides regni socijs: omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

In Vnum igitur conferendum est imperium, quo humana gubernatio diuinæ sit quamsimillima, quod Vna sit & Diuina Essentia fons omnis virtutis & potestatis, cuius etiam nomen vnica simplicissima expressum est littera Iod. sic Vna est suprema intelligentia, fons vitarum, in mundo intellectuali; in supercælesti, Seraphim præest. Vnus in mundo cælesti Rex stellarum fons lucis Sol, quem Astrologi per excellentiam circulo notant integro, centroque visibili. Vnus in volatilibus, Phœnix: Vnus inter feras, Leo; Vnum inter metalla, Aurũ; inter potus genera, Vinum; Vnũ elementum vincens, & omnia penetrans, Ignis; Vna in elementali mundo res est à Deo creata, subiectum omnis mirabilitatis, quæ in terris & in cælis est: ipsa est actu animalis, vegetalis, & mineralis, vbique reperta, à pauciſſimis cognita, à nullis suo proprio nomine expressa, sed innumeris figuris, & ænigmatibus velata, sine qua, neque Alchymia, neque naturalis Magia, suum completum possunt attingere finem. In multitudine membrorum corporis animati, Vnum est principium, quo reliqua viuunt, scilicet Cor: quod est primum viuens & vltimum moriens. Vnus in mixtis Homo, in quo postremo, tota cæterorum perfectio continetur. Esse quippe habet vt in anima; viuere, vt plantæ; sentire, vt bruta; & præter hæc, intelligere, per quod super cælestibus iungitur. In partibus denique potentialibus animæ est Vna potentia, quæ alijs præest, sci-

Lapis Philosophorum.

Medici.

Digitized by Google

licet, Ratio, prout comprehendit intellectum, & voluntatem facit. Habet etiam hæc ipsa Vnitas admirandum suæ nobilitatis aliud indicium. Quemadmodum enim Dualitas mortalem corporum coniunctionem desinat: ita Vnitas, quæ in se ducta, nihil generat, vt alij numeri, angelicis spiritibus nos efficit virginitate persimiles, his verbis attestante Theologo: Eximia res est virginitas cælibatus, atque in Angelorum naturæque singularis ordine censeri, vereor enim dicere, Christi, qui cum propter nos procreatos esset procreandus, ex Virgine procreatur, virginitatem lege præscribens, vt hinc abducentem ac Mundum contrahentem, vel potius Mundum ad Mundum transmittentem, præsentem nimirum ad futurum. Hæc multo præstantior est mortali corporum cõiunctione & matrimonio, spirituales virtutes imitata angelicam vitæ rationem in terra consectatur: Apud nos nexus, & solutio, & corpora ex corporibus; apud superos autem quilibet Angelus solus est, nulli solutioni obnoxius, qui primi puræ Trinitatis radium ferunt, Spiritus & ignis, ministri edictorum Dei: at materia venereum congressum inuenit, & perpetuo fluxu labens natura, cui Deus lata matrimonij lege modum finemque præscripsit. Monachi igitur monasticam vitam ducite: Nam si cum amasijs vitæ consuetudinem habeatis, non iam Monachi estis, societas enim a monachismo abhorret. Angelicæ gloriæ imago est Vnitas, quod si amasijs oblectamini, mortalis vtique dualitatis amici estis. Marem & fœminam spes melior separauit: at natura occultum morbum intus habet: Matrimonium virginitati radix est; sed interim tamen carnis, atque æstus libidinosi seruitus est. Nam peccatũ à primis parentib. per mãdati diuini violationem admissũ, venereã coniunctionem aduexit, atque ea rursus ad ipsorũ posteros nonnihil sordis & inquinamenti secum traxit, dicente Psalmographo: In peccatis concepit me mater mea. Huc pertinent illa Damasceni dicentis quod abstinentia à nuptijs est Angelorum imitatio. Quod etiam allegoricè insinuat Antæus ab Hercule suffocatus. Græcia. n. quantum stupen-

Gregor. Nazianz. in laudem Basilij.

Nazian. ad virginem.

Nazian. in sententijs.

Psal. 50.

da mendacio, tantum est admiranda commento. Porro Antæus in modum libidinis ponitur, ideo & de terra natus, quia sola libido de carne concipitur. Denique tacta terra, ualidior exurgebat, quo magis enim carni libido consenserit, eo surgit iniquior; superatur autem ab Hercule, quasi à uirtute gloriæ, quia denegato sibi terræ tactu, moritur, altiúsq; eleuatus materna nõ potuit mutuari suffragia, quo euidens fabulæ significatio demonstratur. Omnem.n.mentem dum virtus in altum sustulerit, & carnalibus eam etiam aspectibus denegauerit, victrix ea statim exurgit. Etenim si tota nostra cupiditas ad Deum translata fuerit, à nobis utique spiritalis, ac pestifer, & sinuosus ille draco uincetur & opprimetur, de quo Deus Iob al-
Cap. 40. loquens, ait: Ecce fortitudo illius in lumbis, & potentia illius in umbilico ventris. Quibus uerbis ostenditur Diabolũ in his, quas diximus, hominum partibus plurimum uirium habere, hoc est, in concupiscibili parte, quam grauiori tyrãnide premit, ut pote plus opis ipsi ad hominem bello lacessendum afferentẽ ob uoluptatis acrimoniam & uehementiã. Ideoq; dicitur Hercules in eo certamine diu desudasse, quia laboriosa est pugna quæ cum concupiscentia cõmittitur. Hoc
Fulgẽtius. li. 3. Mythlo. significat & Græcus Achilles, quem natum uelut hominẽ perfectũ
D. Hier. mater in aquas stygias intingit, id est, obdurans cõtra omnes labores munit: sed quia in carne præter carnem uiuere, angelicum est, non humanum, talum haud tetigit aqua, quia uenæ, quæ in talo sunt, ad renum, femoris, atque uirilium rationem pertinent, & in eorũ affectibus à Medicis secantur; illud apertè monstrantes, humanam uirtutem, quamuis ad cuncta munitam, tamen libidinis ictibus subiacere patulam. Unde & amore Polyxenæ perijt, & pro libidine per
1. Cor. 7. talum occiditur. Πολυξενὴ enim. i. Polyxene multorũ peregrina græcè dicitur, quod amor peregrinari faciat mentes à recta ratione. Quod præuidens Apostolus: uolo, inquit, uos sine solicitudine esse; quia diminuta solicitudine seculi, in Dei rebus propensius uigilatur. Qui sine uxore est, cogitat quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: amputatâ enim solicitudine rei uxoriæ, quæ sola in Mundo

cæteris

cæteris grauior eſt, ad Deum promerendum animus eruditur. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt huius Mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. Mulier quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt Mundi, quomodo placeat viro; innupta verò ſolicita eſt de his quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Dum enim, ſpe cæleſtium, mariti & filiorum ſolicitudinem non ſuſcipit, de Domino cogitat, quomodo propoſitum Deo deuotum cuſtodiat, ſi tamen in corpore mundo animus, terrena abijciẽs, cæleſtibus ſtudeat. Animus eſt qui aut ſanctificat, aut polluit corpus. Quid enim prodeſt corpus habere mundum, & animam pollutam? cum merito animæ, aut honoretur corpus, aut damnetur? Sed quid dicemus, nunquid repudiandum eſt Matrimonium? cum dicat idem Apoſtolus: Honorabile connubium, & thorus immaculatus: & ipſemet Chriſtus illud exornans, nuptijs in Chana contractis interfuerit, eaſque edito miraculo illuſtrarit? Ad hæc reſpondeo, laudandum eſſe Matrimonium; ſed ante Matrimonium, laudandam virginitatem. Cum vigebat lex, & vmbræ, & temporarij cultus, tunc primas quoque ferebant nuptiæ, velut adhuc pueriles, ac minus adultæ. At poſtquam ſe ſubduxit littera; ſpirituſque illius locum ſubijt, Chriſtuſque Virgine, quo ad carnem progreſſus, ſupplicio affectus eſt, tum verò fulſit cœlibatus Mundum contrahens. Cum Deus dixit, non eſſe bonum hominem eſſe ſolum; terra erat replenda hominibus. Et vt perficeret Deus, quod cœperat condere, genus humanum, tum nec-dum conſummatum, noluit hominem eſſe ſolum, hoc eſt, Vnius ſexus; ſed vt poſſet propagare naturam, dedit Adæ adiutorium, naturâ quidem ſimile ſibi; ſexu verò diſſimile. Enimuero tum demum Vnumquodque in ſuo genere perfectum dicitur, cum poteſt generare ſibi ſimile. At verò cum Prædicator Euangelij Paulus dixerit: Bonum eſſe mulierem non tangere, replendum reſtabat cælum animabus ſanctis, tunc demum iam cæli patefacti, hominum genus multiplicatum, vt ruina Angelorum citius inſtauraretur,

Hebr. 13. Ioan. 2.

Gen. 2.

1. Cor. 7.

Digitized by Google

Vide Hugonē à S. Vict. de Mariæ virginitate perpetua, & Io. Damascenum Orthodoxæ fidei lib 4 c.25.

docuit continere à congressu carnis, quo hic inciperemus esse similes Angelis, quibus perpetuò posse sociari in cœlis per IESVM Christum iam donatum fuerat. Ne tamen putares, crimen esse nupsisse, scriptum est in Epistolis Apostoli, bonum esse nubere; melius non nubere. Qui hoc enim illicitum credunt, ipsi præmium sui laboris imminuunt. Illicitis enim cauere, iugum necessitatis est; permissa vincere, munus arbitrij. Malis abstinere, disciplinæ merces est; bona supergredi, libertas meriti est; non finis imperij. Illud legis indultum est terminis; hoc gratiæ reseruatum est incrementis. Tria nempe sunt quæ de hominibus prædicantur, secundum naturam, præter naturam, & supra naturam. Secundum naturam, est Matrimonium; præter naturam, scortum; supra naturam, Virginitas. Et secundum naturam sunt opes iustè acquisitæ; præter naturam, auaritia; supra naturam, inopia. Item secundum naturam, est temperantia in cibo; præter naturam, crapula; supra naturam, ieiunium. Similiter, secundum naturam est pax; præter naturam, tumultus; supra naturam, erga inimicos dilectio: & in cæteris similiter. Cæterum ne te lateat nomen, & locus quibus præ alijs gaudebunt Virgines in cælis, lege quam scribit Apoc. virgo Ioannes cap. 14. Ecce, inquit, agnus stabat supra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, scilicet, agni, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Frons vtique sedes pudoris est, fronsque palam ac primo obijcitur obtutibus aliorum ad notitiam, & eam ob caussam frontibus inscripta habent Virgines nomina Dei, & agni Christi, vt clarè, vt palam, & quidem primo obtutu constet eas semper diuinè pudibundas fuisse, vnique Deo, ac Christo suæ integritatis pudicitiam perenni contemplatione dedicasse. Omnes quidem Sancti signum habebunt in frontibus suis, at solis Virginibus datum est, & Dei & Agni immaculati nomen circumferre in frontibus suis ad peculiarem tantæ virtutis prærogatiuam. Stant autem cum agno in monte Syon, in signum quod de valle rerum mutabilium suauium-

Digitized by Google

que ſecundum carnem, ad aſcendentem ſurſum, & eleuatam contemplationem rerum cæleſtium animos ſuos abduxerunt. Illud denique ad laudis cumulum magni momenti cenſetur, Vnitatem ſemper laudabilem poni in diuinis litteris; Dualitatem verò, vituperabilem, dicente Eccleſiaſte, quod Vnus pugillus habet requiem, & duæ manus labore ſunt plenæ. Et filius hominis in laudabilibus poſitus reperitur in ſingulari; ſecus, in plurali. Quemadmodum & dies in ſingulari poſitus, venturum illum ſignificat qui noctem non patietur, vt apud Euangelium Lucæ ait Chriſtus: Venient dies quando deſideretis videre Vnum diem filij hominis, & non videbitis. De quo etiam ſuſpirans Pſalmographus dicebat: Dies Vna melior eſt in atrijs Domini ſuper millia. In illa enim beatitudinis gloria nulla eſt interruptio tenebrarum: proinde ſubdit: Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Adhuc & Pſalmo 26. Vnam, inquit, petij à Domino. Geneſi rurſus ex tranſlatione Septuagintorũ cap. 3. ſingulari numero Deus vſum arboris interdicit; plurali autem numero pœnas tranſgreſſionem ſecuturas ſubiungit; quia quamdiu in bono ſumus, Vnitatem noſtram in eo qui vnus eſt, ſeruamus, nimirum Deo adiuncti; cum autem in malum prolapſi ſumus, tum verò procul à Deo remouemur, ac pro Vno multi ſumus. Sacra quidem ſcriptura ſingularem pro plurali numero quandoque ponit; at non abſolutè, ſed in laudabilibus ferè ſemper id facere conſueuit. Quandoquidem de Eccleſiæ filijs aquâ baptiſmi regeneratis, ſcriptum eſt, quod peperit filium maſculum, ſingulari ſcilicet pro plurali numero poſito. Omnes ſiquidem maſculi ſunt quos parit Eccleſia. Etſi enim multas habeat filias, ſolæ tamen illius ſunt, quæ non mollitiem muliebrem, ſed virile & maſculinum robur obtinere nituntur, propter fortitudinem quippe & conſtantiam, non propter ſexum, filij eſſe dicuntur. Eodem myſterio filius vnius anni legitur fuiſſe Saul cum regnare cœpiſſet, id eſt, ſimplex corde. Greg. Cur, inquit, Vnius anni eſſe dicitur Saul, cum regnare cœpiſſet, niſi vt eius innocentia

Cap. 4. Matth. 9. D Hier. in Ezech. c. 30. Pſal. 4. Cap. 17. Pſal. 83. Pſellus in oratione ſecunda Paſchali. Gregor. Naz. Aug. de gen. ad literam li. 5. c. 20. Apoc 12. Euſebius Emiſſenus. 1. Reg 13.

Digitized by Google

Bed. de creatione lex dictũ. prædicetur? Gen. cap. secundo: Fons ascendebat de terra, & irrigabat omnem faciem terræ: expeditius & facilius intelligitur, si Fons intelligatur pro quatuor fontibus irrigantibus vniuersam terram. Et in Apoc. vbi legitur quod exierunt septem Angeli vestiti lapide mundo candido: Si numerum singularem, ait Beda, pro plurali positum intelligas, varia virtutum significat ornamenta. In eundem modum & Euangelium, & lex Domini immaculata conuertens animas, singulariter nobiscum vocat oraculum, quamuis plura sint Euangelia, mandataque legis. Idioma quoque sacrarum litterarum est, vt pro singulari pluralis apponatur, idque vt plurimum in re infausta, Iudic. 12. Sepultus est in Ciuitatibus Galaad, id est, in vna Ciuitatum. Sic enim hunc locum exponit Frater Laurentius à Vilauincentio, de rectè formando studio Theologico. lib. 2. c. 9. Eodem mysterio in Regum volumine Hieroboam ponens aureum vitulum in Bethel, idola feciſſe narratur: sic in Exhodo de Iudæorum turba dicitur quod fecerunt sibi Deos aureos; vbi tamen paulò antè de vnico vitulo aureo facta est mentio. Quod fieri putatur, ne sacræ detrahatur Vnitati: quare subdit Aaron: Isti sunt Dij tui qui eduxerunt te. Quin & in Psal. 11. scriptum est: Quia diminutæ sunt veritates à filijs hominum, licet Vna sit veritas. Et Psalmo 50. cupiens Propheta liberari se de carnalibus delictis, vt iam desineret in ista fragilitate peccare, Dominum deprecatur his verbis: Libera me de sanguinibus: quod & si minus latinè dictum sit, maluit tamen interpres pluralem numerum assumendo, contra latinam linguam peccare, quam à mysterio discedere. Nam si diceret à sanguine, Vnum forsitan peccatum ostendere videretur; sed plurali vsus numero, multa peccata ex origine carnis peccati trahi, id est, ex carne per originale peccatum corrupta confitetur: sanguis enim pro corpore humano ponitur, quia inter cæteros humores eius ipse prior videtur existere. Nam & in Euangelio dicitur Petro: Non tibi reuelauit caro & sanguis: & Paulus testatur quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, id est, peccata quæ de cor-

Cap. 15. Beda in Apoc.

Psal. 18.

D. Hier. in Iou. l. 2. & in Eccle. c. vlt. Cassiod. Sen. in Psal. 50.

Cap. 32. Act. 7.

Psal. 5. & 54.

Matth. 16.

1. Cor. 15.

Digitized by Google

ruptione carnis, & ſanguinis veniunt. Eiuſdem doctrinæ cenſetur quod Pſalmo 26. legitur ſcriptum: Ne tradideris me in animas perſequentium me, quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui. Nam ſecundum hiſtoriam de Saule poteſt intelligi, qui Dauidem acerrimo odio perſequebatur. Eadem præterea ratione, cum Doegh Idumæus eum prodidiſſe legatur Sauli, plurali numero teſtes poſuit. In Pſalmo rurſum ſecundo quod dictum eſt: Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in Vnum contra Dominum, pro ſingulari poſitus in Actis Apoſtolicis inuenitur. Nam reges terræ propter Herodem; Principes propter Pilatum intellexerunt, qui teſtimoniũ eiuſdem Pſalmi adhibuerunt. Adhuc & de Herode vita functo legitur dictum: Mortui ſunt qui quærebant animam Pueri. Et Moyſi de Pharaone pronunciatum eſt: Quia mortui ſunt qui quærebant animam tuam. Matthæus inſuper de vnctione Dominica verba faciens, refert quod videntes Diſcipuli, indignati ſunt: & Marcus quoſdam ſcribit indignè ferentes; cum tamen iuxta Ioannis Euangelium ſuper hoc, ſolus indignatus fuerit proditor Judas. Maria, inquit Origenes, erat habens alabaſtrum vnguenti nardi piſtici pretioſi, & effudit ſuper caput IESV: deinde ſuper hoc indignantibus non omnibus Diſcipulis, ſed Juda ſolo dicente potuiſſe venundari trecentis denarijs. Quid de latrone illo, qui ad ſiniſtram Chriſti cruci affixus eſt? non ne ſcriptum legitur, quod Latrones, qui crucifixi ſunt cum Chriſto, conuiciabantur ei? Quomodo conuiciabantur, quando Vnus eorum conuiciatus eſt, Lucæ teſtimonio; alter, & obiurgauit eum, & in Deum credidit? Hoc profecto non aliter intelligendum, quam pluralem infauſtum in re infauſta pro ſingulari poſitum.

Cap. 4.
Matth. 2.
Exho. 4.
Cap. 26.
Cap. 14.
D. Hier. in Ioui n.
Cap. 12.
Orig. in cant. ho. 2
Matth. 27
Mar. 15.
Cap. 23.

Digitized by Google

DE BINARIO.

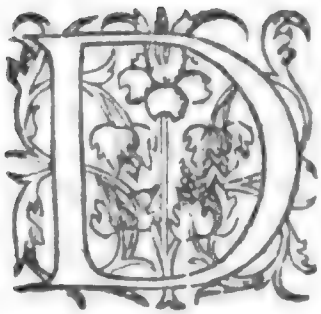

Valitatem Pythagorici Isidem, ac Dianam appellarunt: nam quemadmodum Diana sterilis est, vt Plato inquit in Theæteto; sic & prima Dualitas cum principium sit diuersitatis, inæqualitatis, dissimilitudinis, omni quoque caret efficiendi facultate, ex qua sua cuique fœcunditas inest. Est autem Dualitas primus par numerus: & par numerus dicitur, quia partibilis & diuisibilis, immo quia partitus & diuisus: quare Dualitas est vnitatis destructio: nam diuisum est vnius negatio, quia rem diuidere idem est quod destruere; nec ita possumus rei cuipiam suam ac naturalem vnitatem adimere, vt nihilominus illius essentia in sua integritate remaneat. Neque enim totum est suæ partes; sed illud vnum quod existit ex partibus, vt docet Aristoteles libro 8. primæ Philosophiæ. Nam si in partes diuidas totum, partes quidem remanent; at totum quod diuiditur, non remanet, sed desinit esse actu, & potentia tantum est: sicut partes quæ prius in ipso toto erant potentia, tunc seiunctæ, esse actu incipiunt, & propriam virtutem, quam prius in toto actu non habebant, tũc per seſe subsistentes nanciscuntur. Cum igitur Dualitas sit principium diuisionis, casusque primus ab vno, iuremerito dissectionis in omni disciplina censetur numerus, quo aptè fit oppositarum inter se rerum distributio: quare per quendam Sapientem dicitur: Contra malum, bonum est; & contra vitam, mors; sic & contra virum iustum, peccator. Et sic intuere in omni opere Altissimi, Duo contra Duo, & vnum contra vnum. His respondet sermo Euãgelicus Matthæi c. 25. vbi Dualitas est numerus diuisionis bonorũ à malis, & diremptionis in iusto Dei iudicio, quo hi ad mortẽ, illi verò ad vitam æternã destinantur: quod innuit locus ille apud eundẽ Euangelistam. cap. 24. Tunc duo erunt in agro,

Nic. Cusa lib. 8. excit. quæri- te primũ.

Iodocus Clicto- neus.

Eccl. 33.

vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ molentes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur. Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur. Itaque iustorum ab iniustis, electorum à reprobis, & bonorũ à malis diuisio nõ incongruè hoc numero insinuatur in Euangelio: vbi per eum qui assumetur, rectè intelligitur iustus in extremo illo examine asciscendus ad gloriam. Et per eum qui relinquetur, accipiendus est reprobus, in die iudicij deserendus à Deo, & relinquendus in pœnam æternam, interminabileque supplicium. Vnde Duo dumtaxat iudicandorum in illo districtionis die depromuntur ordines in Euangelio, quorum hi ad dexteram statuendi dicuntur iudicis; illi verò ad sinistram. Eandem bonorum à malis diuisionem sacra Oracula patefaciunt per antiquorum patrum filios diuersam sortitos conditionem; licet ijsdem forent orti parentibus: quandoquidem Adam Duos habuit filios, Cain, & Abel; hunc iustum, illum reprobum. Noe itidem ex tribus filijs, Duos habuit benedictionis paternæ hæredes; tertium vero maledictione percitum. Abraham rursus habuit Ismaëlem, cum ancilla matre eiectum domo paterna, neque hæreditatem consecutum; & Isaac libera matre editum, paternæque substantiæ, sicut & virtutis, hæredem. Denique Isaac progenuit Iacob, dilectum Deo, & benedictionis filium; & Esau odiosum Deo, atque maledictioni obnoxium. Vides igitur per horum quatuor priscorum patrum Adæ, Noe, Abrahæ, & Isaac filios, bonorum, malorumque discrepantiam, & dissidium patefieri. Et per Abel, Sem, & Iaphet, Isaac, & Iacob, figuratos esse bonos. Per Caïn verò, Cham, Hismaëlem, & Esau, designatos malos; qui ab ijsdem (à quibus boni) parentibus exorti, quam maximè à fratrum suorum bonitate desciuerunt. Hinc & Iudæi legem accipiunt à Deo digitis scriptam in Duabus tabulis lapideis: quo significatur vnitatem populi diuidi in Duas partes, partem quæ seruatur, & partem incredulam quæ perit, dicente Angelo ad Rebeccam: Duæ gentes in vtero tuo viuent, & Duo populi de ventre tuo dividentur, & populus populũ

Matth. 25.

Gen. 21.

Gen. 25. Mal. 1.

Cyprian. de Syna. & Syon. Exho. 34.

Gen. 25.

ſuperabit, & maior ſeruiet minori. Cæterum cum in veteri Teſtamento figuraliter ſcripta ſint, quæ per nouum Teſtamentum re ipſa exiſtunt; Rebecca figuram gerebat Eccleſiæ, & vir eius Iſaac typum in ſe portabat Chriſti, cum ergo dicit: Duæ gentes in vtero tuo ſunt; quia & de gentibus Duas partes futuras ſignificabat, partem inquam idololatriæ deditam, & partem credulam viuentem per fidem, hanc vnam partem gentium deſignat in vtero Eccleſiæ permanere generationem in æternum in figura Rebeccæ, & partem populi infidelium Iudæorum à ventre tunc Rebeccæ diuidi & ſeparari ab Eccleſiæ natiuitate. Hæc fuit præfiguratio per Angelum ſpiritualiter annuntiata. Cum verò Iudæorum ſtatus in deterius laberetur, & pontificatu amiſſo ad exilium & vaſtitatem cuncta vocarentur, & ob mortem IESV innocentiſſimam gens illa bellorum cladibus eſſet affligenda, quo alio ſigno magis hoc indicandum fuerat, quàm in Iudæorum Pontificatu in Duas partes diuiſo? & hoc eſt quod Chriſtus patitur, non ſub vno, ſed ſub Duobus Pontificibus, Anna videlicet, & Caypha, quo religionis eorum ſciſſum quoque monſtraret errorem; quod Iudæis luctuoſum ac triſte futurum erat; quemadmodum præfiguratum fuit in immolatione Iſaac. Nam ſicut Abraham vnicum & dilectum filium Deo victimam obtulit; ita Deus vnicum filium ſuum pro nobis tradidit. Duo autem ſerui illi dimiſſi, & non perducti ad locum ſacrificij, Iudæos declarabant, qui cum ſeruiliter viuerent, & carnaliter ſaperent, non intelligebant humanitatem Chriſti, non intelligebant paſſionem eius; ideo non peruenerunt ad locum ſacrificij. Adhuc etiam in Eliſæo Propheta Chriſtum præſignante, Dualis numerus maximam Iudæorum indicat ſtragem: paruuli enim illudentes ſalutando Heliſæum, Iudæorum ſuſtinuere perſonam, qui in Chriſtum crucifixum acri irriſione illudebant; irridentes autem pueri dicebant Heliſæo aſcendenti in Bethel: Aſcende calue, aſcende calue, quia in Caluariæ loco Chriſtus aſcenſurus erat ad crucem: commotus Heliſæus pueris maledixit, continuoque

D. Hier. in Ezech. c 11. Ioan. 8. Luc. 3.

Gen. 22.

4. Reg. 2.

vrſi

vrsi Duo exierunt de Sylua, & interfecerunt quadraginta duos pueros irrisores. Sic Iudæis propemodum contigit, in quos vrsi Duo de Syluis gentium irruerunt Vespasianus & Titus Romanorum principes, qui post Duos & quadraginta annos ab ascensu Domini in cælum, captis Hierosolymis, tantam Iudæorum stragem fecere, vt deletum penitus sit eorum regnum. Notat itidem Dualis numerus obstinationem Iudæorũ, qui Duas essentias & naturas in Verbi hypostasi non crediderunt fuisse coniunctas. Quod mysterium si cognouissent Iudæi, nunquam Filiũ Dei & Hominis IESVM Christum morti tradidissent. Eorum insidias & consilium in Christi passione prospiciens Psalmographus, ita decantat, in 2. Psalmo: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Constiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum contra Dominum & Christum eius. Numeri calculo mysterium notans: quod idioma est Scripturæ Sanctæ. Est quidem apud Hebræos indiscretus Psalmorum numerus, & sine ordinis adnotatione descriptus: non enim illic primus, aut secundus, aut quinquagesimus, aut centesimus, prænotatur, sed sine præscriptione aliqua ordinis in vnum permixtus est. Esdras enim, vt antiquæ ferunt traditiones, incompositos illos, & pro auctorum & temporum diuersitate dispersos, in volumen vnum collegit & retulit. At septuaginta seniores secundum Moysis traditionem ad custodiam legis & doctrinam manentes in Synagoga, posteaquam illis à Rege Ptolomæo Lagi filio transferendæ ex Hebræo in Græcum sermonem, totius legis cura mandata est, spiritali cælestiq; scientia virtutes Psalmorum intelligentes in numerum eos atq; ordinem redegerunt, singulis quibusq; numeris, pro efficientia sua & absolutione perfectis, perfectorum & efficientium Psalmorum ordinem deputantes: Vnde primus Psal. titulo caret, quia capiti nostro Domino Saluatori, de quo dicitur in Psalmo 1. nihil debuit præponi, dum ipsum rerum omnium constat esse principium. Quo fit vt secundus in ordine Psalmus, sit primus in titulo, quando etiam inchoat ab increpatione Iudæorum. Psalmus etiam

Hilarius in Psalmis

Iustinus in apologetico ad gentes.

Digitized by Google

tertius teſtante Reg. hiſtoria, actu poſterior eſt quinquageſimo; quoniam poſt culpas adulterij, & homicidij, Abſalon filij eius perſecutionem contigiſſe dignoſcitur; ſed pro virtute ſua competenti numero probatur aptatus: tenere enim illum locum tertium, hunc Pſalmum oportuerat, qui & S. Trinitatis potentiam, & triduanæ reſurrectionis in ſe myſteria continebat: nam per liberationem Dauid, quæ commemoratur in tertio Pſalmo, reſurrectio Domini congruè ſignificatur, vt animi Chriſtianorum tali exemplo roborati, in aduerſis caſibus conſtanter erigantur. Apologia rurſus quinquageſimo loco deputatur, cum tamen priorum geſtorum ſuorum hiſtoria ſubſequatur, vt de proditione Doegh Syri, cuius eſt titulus in Pſal. 51. & Zypheorum, quæ comprehendi titulo videtur Pſal. 54. nam Doegh antè prodiderat, vel Zyphei, quam regnum Dauid Propheta ſuſciperet. Quandoquidem Regem Saul fugiens, adhuc per deſerta & arida loca exul errabat; Bethſabeæ autẽ iam cum regnaret, accepit. Nec myſterij ratio eſt in abſcõdito: nam cum quinquageſimo, in quo eſt ſabbathum ſabbathorum, ſecundum iubilei anni præformationẽ, peccatorum ſit conſtituta remiſſio, quemadmodum demonſtraturi ſumus, vbi nos eò duxerit orationis ſeries, conſtanter hic Pſalmus, in quo eſt pœnitentia indicta, & peccatorum remiſſio poſtulatur, in ordine huius numeri collocationẽ obtinuit. Quinquageſimi ſiquidẽ numeri virtus & perfectio exigebat, & Doegh Idumæi impœnitens in Dauid odium, anterius poſtponi, & poſteriorem anteferri, vt remiſſio peccatorum collocaretur in numero 50. & pœna perfidiæ numerum conſtitutæ remiſſionis excedens, careret venia, cum tempus & numerum pœnitentiæ perdidiſſet. Liquet ergo ſecundum geſtorum hiſtoriam non quadrare Pſalmorum ordinem, quoniam non tam ordinem ordini, quam myſterijs numerorum geſta conuenire curarunt. Reſtat (inquit Caſſiodorus) vt illud quod dictum eſt, definitione maiorum credere debeamus, in numeris poſitis atque definitis virtutes omnium conuenire Pſalmorum. Rationi quippe conſentaneum, cæli terræq; Creatore mo operationes, & dicta ſua per

Pſal. 50. D. Hier. in Ezech. c. 30.

Ambroſ. de apolo. Dauid. c. 8

Beda in Pſ.

Io Picus in apologiam.

Caſſ. Senator in Pſ. 26.

diuersorum calculorum distribuisse sine ambiguitate virtutes, qui cuncta, sicut legitur, in pondere, numero, mensuraque perfecit: Neq; enim quia guttæ pluuiarum, stellæ cæli, vel maris arena numerabilis non est nobis, apud illum quoque nullo est sub numero: nam etiam si nobis abdita & occulta, diuinæ sunt tamen notæ potentiæ. Sed redeamus ad institutam de Binario tractationem. Binarius quemadmodum primus ab vnitate recedit, pari ratione iniusti ab vno illo summo bono recedunt: quicquid autem à summo bono recedit, bonum esse nequaquam potest: ex quo efficitur, vt Binario designentur qui relictâ Dei Ecclesiâ, priuatas elegerunt societates, de quibus Dominus indignatus dicit apud Oseam: Juxta desiderium meum corripiam eos. Congregabuntur super eos populi, cum corripientur super Duas iniquitates suas. Item apud Jeremiam cap. 2. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Porro Duo vituli aurei quos condidit Hieroboam seducens populum ad adorandum eos, & scissæ decem tribus à tribu Iuda & Beniamin, & à templo Domini, quid aliud sunt, quam signum & initium omnis hæreticæ & schismaticæ prauitatis? Hæresis enim dicitur ab electione, quod scilicet sibi vnusquisque eligit quod sequatur, dum peruersa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet vnitatem: cui fortasse competit quod de Israële dicit Oseas Propheta: Vitis frondosa Israel fructus adæquatus est ei, secundum multitudinem fructus sui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem terræ suæ exuberauit simulachris, Diuisum est cor eorum. Hoc enim Binario apprimè conuenit, quē discordiæ & confusionis numerum, & opinionem mutationi obnoxiam, motumq; nunquam consistentem appellarunt Pythagorici. Neque Binario Hæretici Idololatræque dumtaxat designantur, verum etiam qui à charitate & vnitate Ecclesiæ Catholicæ recesserunt. Dominus enim noster cum in Euangelio suo testaretur aduersarios esse suos qui secum non essent, & secum non colligentes gregem suum dissiparent, non ali-

Sap. 11.

6. qō 2. denique.

Cap. 10.

Isid. de summo bono li. 1. c. 9. 3. Reg. 12. Orig. in Gen. homil. 15.

Cap. 10.

Franc. Spinola lib. de numeris qualitatis. Cyp. epi. ad Magnumquæ est sexta lib. 1. Matth. 12.

quam designauit hæreticorum speciem, sed vniuersos prorsus qui secum non essent, aduersarios suos ostendit, dicens: Qui non est me-
Luc. 11. *cum, aduersum me est, & qui non colligit mecum, spargit. Item Beatus Ioannes Apostolus nec ipse vllam hæresim aut schisma discreuit, aut aliquos sigillatim separatos posuit; sed vniuersos, qui de*
1. Ioan. 2 *Ecclesia exissent, quique contra Ecclesiam machinarentur, Antichristos appellauit, inquiens: Audistis quia Antichristus venit, nunc autem Antichristi multi facti sunt: vnde cognoscimus quia nouissima hora est, ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum. His suum cal-*
Augusti hom. de resurrectione fidelium. *culum adhibet Aur. Augustinus hunc in modum scribens: Si scissura, si discordia, si dissensio in nobis sit, non sumus digni benedictione Dei, nec Deum dignè laudare possumus quandiu in hac malitia sumus. Quomodo enim confidenter sermone paterno respondere Alleluia possumus, id est, benedic nos Deus simul in vnum, cum non veniamus in vnum? Non conuenit responsio illa Alleluia, Hæreticis, non schismaticis, non aduersarijs vnitatis Ecclesiæ: non sunt simul cum Ecclesia in vnũ, qui nobiscum non colliguntur in vnum.*
Luc. 12. *Exponens etiam Vener. Beda illud Euangelicum: Putatis quia veni pacem mittere in terram? non dico vobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in vna domo diuisi, tres in Duos, & Duo in tres diuidentur: Tres, inquit, contra Duos, & Duo contra tres diuiduntur, quia boni malis, & mali bonis sentiunt atque agunt aduersa. Tria namque ad eos, qui fidem Sanctæ Trinitatis seruant, pertinere nemo est qui dubitet; Duo quoq; illis congruere, qui ab fi-*
Gen. 7. *dei vnitate dissentiunt, multis Scripturarum locis, & ibi maximè probatur, quod & immunda in arca animalia sub hoc numero retinentur: tantum Beda, secutus vt in cæteris antistitem Aug. qui tanti facit hunc locum, vt ex eo sumat argumentum Diuinos libros haud esse simpliciter, nec secundum litteralem sensum dumtaxat intelligendos: ad hunc enim modum scribit decimo quinto Ciuita-*
Cap. 17. *tis diuinæ: Quis nisi mente peruersus inaniter scriptos esse conten-*

Digitized by Google

dat ſacros libros per annorum millia tanta religione cuſtoditos, aut res ſolas geſtas intuendas? vbi certè, vt alia omittam, ſi numeroſitas animalium cogebat arcæ tantam fieri magnitudinem, immunda Bina, & munda ſeptena intromitti animalia quid cogebat, cum æquali poſſent numero vtraque ſeruari? idem lib. contra Fauſtum: Ex animalibus in arcam ingredientibus ſeptena ſunt munda, & Bina immunda, non quia pauciores ſunt mali, quam boni: ſed quoniam boni ſeruant vnitatem ſpiritus in vinculo pacis; Sanctum autem ſpiritum Diuina ſcriptura in ſeptiformi operatione commendat. Vnde & ille numerus quinquaginta dierum ad aduentum ſancti Spiritus pertinens in ſeptics ſeptenis qui fiunt 49. vno addito conſummatur, propter quod dictum eſt: Studentes ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Mali autem in Binario numero ad ſchiſmata faciles, & quodammodo diuiſibiles oſtenduntur: ad Binarium enim pertinet quicunq; facit diuiſionem in Eccleſia. Hierony. etiam tum alibi tum in Aggeum Prophetam hæc ſcribit de immundis animalibus & Secunda die: Denique in Geneſi cum in primo die dictum ſit, & in tertio, & in quarto, & in quinto, & in ſexto poſt conſummationẽ operum ſingulorum; Et vidit Deus quia bonũ eſt; in Secũdo, iuxta Hebraicũ, & Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem non habetur. Neq; enim poterat Secundus dies, qui numerum facit, qui ab vnione diuidit, quod bonus eſſet, diuina ſententia comprobari. Vnde & in arca Noe quæcunque Bina & Bina introducuntur, immunda ſunt; Dominus autem ſciſſionem in vnum coarctans, fecit vtrumque vnum, & ſoluit medium parietem, inimicitias in ſua carne condemnans: vnde & auguſtius quid loquitur atq; ſublimius: Ego & Pater vnum ſumus, vt à Judaïca Dualitate in vnionem nos reuocet fidei Chriſtianæ. Binarius etiam quandoq; titubantem fidem ſignificat. Hinc perturbatus Moyſes ad aquas cõtradictionis murmure populi, & infide hæſitans, quaſi illud non potuiſſet Deus facere, vt aqua de petra profluereret, quod ante iam fecerat, Bis ſilicẽ virgâ percuſſiſſe legitur.

Gen. 7.
Epheſ 4.
Eſa. 11.
Act. 1.
Eph. 4.
D. Hiero. in Agg. cap. 1. & epiſt. 47. quæ eſt ad Pammachiũ contra Ruffinum; Et in Iouinianũ. & habetur in canon. 32. q. 1. nup. Petrus Lõbar. li. 2. diſt. 14. D. Hier. com. in Ezech. 11. Epheſ. 2. Ioan. 10. Exho. 17. Num. 20.

Iudic. 6. *Quare offenſo Domino Iordanem tranſire prohibetur. Gedeon rurſus vellere lanæ in area noctè poſito, tentauit Bis Deum, indubitatæ petens victoriæ ſignum: in prima quidem tentatione petijt vellus lanæ diuinitus aſpergi rore, & in omni reliqua terra ſiccitatem; in ſecunda autem tentatione, contrarium à Deo ſibi dari futuræ victoriæ ſignum exegit; vt iuxta morem in omni terra ros fieret, ſed in ſolo extento vellere ſiccitas, non tam naturæ miraculo, quam diuinâ voluntate naturam cohibente appareret.*

Luc. 24. Ioan. 20. Matth. 28. Marc. 16. *Huius eſt myſterij, quod Mulieres, quæ venerant ad monumentum, vt vngerent corpus IESV, cum mente conſternatæ, ſublatum, non reſurrexiſſe, crederent quod quærentes non inuenerant, atteſtantibus Luca & Ioanne, Vident Duos Viros. Nec obſtat, quod in narratione Matthæi, & Marci vnum Angelum dumtaxat repertum fuiſſe ſcriptum ſit: vnum enim ſcribentes, narrant de eo qui auoluit à monumento lapidem: Lucas verò & Ioannes Duos referunt fuiſſe conſpectos intus ſedere, vel de his qui venientibus ad ſepulchrum mulieribus obtulerunt ſe, his verbis arguentes earum dubiam de reſurrectione fidem: Quid, inquiunt, ô mulieres quæritis eum, qui viuit, in ſepulchris mortuorum? Non eſt hic, ſurrexit; recordamini qualiter locutus eſt: prædixerat enim ſic eſſe definitum conſilio Patris, vt ad ſalutem humani generis filius hominis, in crucem ſublatus, occideretur, ſed reuiuiſceret tertiâ die à morte: tempus agnoſcite: ſub veſperam paraſceues depoſitus eſt de cruce, primus hic à morte ſupputatur dies, in ſepulchro totum quieuit ſabbathum, nunc tertij diei diluculum eſt, quem ille ſimul exoriens ab inferis toti Mundo lætum voluit eſſe. Quibus verbis auditis, Mulieres regreſſæ à monumento, cuncta nunciaſſe referuntur vndecim Diſcipulis & cæteris omnibus; qui obliti ferè omnium quæ dixerat IESVS. ac prorſus deſperantes, non crediderunt; immo exploraturi an mulieres delirarent, Duo ex Diſcipulis Petrus & Ioannes ad monumentum cucurrerunt. Ex his rurſum quibus per mulieres nun-*

ciatum fuerat de sepulchro vacuo, dicit Lucas quod Duo ex Discipulis, de resurrectione dubitantes, & quasi nihil sperantes, ibant ipsa die Nicopolim, insignem Palestinæ ciuitatem, ab Hierosolymis, vbi crucifixus fuerat Dominus, stadijs sexaginta distantem. At verò stadium latinum, ex sententia Plinij & Columellæ, continet octauam partem milliaris Italici: quo fit vt sit in spatio passuum septem millium quingentorum: quod siquidem spatium Discipulis apprimè competit, qui de morte ac Sepultura Saluatoris certi, dubij de resurrectione gradiebantur, varios commiscentes sermones: nam resurrectio, quæ post septimam Sabbathi facta est, octauo numero continetur. Discipuli ergo, qui de Domino loquentes incedebant, sextum cœpti itineris milliarium compleuerant, quia illum sine querela viuentem vsque ad mortem, quam sexta sabbathi subijt, peruenisse dolebant; compleuerant & septimum, quia hunc in sepulchro quieuisse non dubitabant: verum de octauo dimidium tantum peregerunt, quia gloriam celebratæ iam resurrectionis nec dum perfectè credebant. Eiusdem considerationis est, quod dum circumfusa nube sublatus esset IESVS, vt hominem quem dilexit, quem induit, quem protexit à morte, ad Patrem victor attolleret, postea venturus è cælo ad pœnam Diaboli, & censuram generis humani, Duo Angeli adstitisse referuntur iuxta Discipulos, de die illa tremendi iudicij verba facturi: Quid, inquiunt, statis viri Galilæi aspicientes in cælum? non admiramini: hic IESVS qui assumptus est à vobis in cælum iterum veniet, & quemadmodum abijt iudicatus, iudex est terribilis rediturus, & videbit collecta in vnum generalitas hominum quas foderat manus, quod terebrauerat latus, faciem quam conspuerat: non miserebitur vltra Deus, nequetunc audiet pœnitentes, sera erit illa confessio; & cum clausa fuerit ianua, frustra carentes oleo acclamabunt excluſi. Nullum ibi refrigerium, nullum remedium. A dextris

Luc. 24.

Petrus Apian' cosmograp. libr.

Act. 1.

Cyprianus de ascensione.

Anselmus de similitudinib. mundi.

Digitized by Google

Vid. Gregor. Naz. in plagam grand.

erunt peccata, hoc est acres & acerbi accusatores; à sinistris, infinita dæmonia; subtus, horrendum chaos inferni; desuper, iudex iratus; foris, Mundus ardens; intus, conscientia vrens, & prolata in medium inflexibilis sententia: occurrentibus Saluatori electis, remanebunt impij infinitis deputati tormentis, immortales miseri viuent inter incendia, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus allambent, ardebit purpuratus diues, nec erit qui æstuanti linguæ stillam infundat aquæ, in proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur, & omni tormento atrocius desperatio condemnatos afflliget. Dualis Angelorum numerus etiam Duabus ciuitatibus Sodomæ, & Gomorrhæ portendit interitum, diuino igne in eas delato, eo quod hospites prætereuntes contumelijs afficiebant: vt nemo vsque adeo sit imperitus, neque tam nullius ingenij, qui non magnæ significationis caussa factum putet, quod tres Angeli veniunt ad Abraham stantes super eum luce meridianâ, & fulgentissimo iam Sole, vt pote fœlix negotium, sed ad excidiũ Duarum vrbium, Duo dumtaxat veniunt, sub vesperam, & primis tenebris intendentibus, sedentes in platea, quod tanto exterminio non competeret ternarius, quo gaudet Deus; sed Binarius ab vnitate & trinitate recedens. Vide quomodo dispensatione Spiritus sancti pro meritis aptati sunt numeri? Vbi gratia largienda, ternarius adest; vbi exercenda seueritas, solus Binarius. Adijciam eiusdem mysterij exemplum Scopæ. fuit quidem Scopa fortunatus homo, apud quem in Cranone Thessaliæ cum cænaret Symonides Ceus Poëta, concinisseque id carmen quod in eum scripsisset, in quo multa ornandi caussa Poëtarum more in Castorem & Pollucem filios Iouis Dioscuros nuncupatos scripta fuissent, nimis sordidè Scopa se daturum Simonidi dimidium eius quod pactus esset pro illo carmine promisit, reliquum à suis Tyndaridis quos æquè laudasset, peteret, si ei videretur. Accepit conditionem Simonides.

Gen. 18. 19. Suidas.

Origenes in Genes. lib. 4.

Haud

Haud multò poſt nunciatum fuit Simonidi, vt prodiret, iuuenes enim ſtare ad ianuam Duos, qui eum magnopere vocarent; ſurrexit ille, neminem extra ianuam vidit: hoc interim ſpatio conclaue illud, vbi epulabatur Scopas, concidit; quâ ruinâ oppreſſus Scopas cum ſuis interijt. Quos cum humare vellent ſui, nec poſſent obtritos vllo modo cognoſcere, Simonides dicitur, ex eo quod meminiſſet quo loco quiſque cubuiſſet, demonſtrator vniuſcuiuſque ſepeliendi fuiſſe. Quâ re tunc admonitus, inueniſſe fertur, Ordinem eſſe maximè qui memoriæ lumen afferret. Tentante Heliodoro rapere theſauros Eccleſiæ Sanctæ, ſcriptum eſt, 2. Mach. 3 *quod ſpiritus Omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis euidentiam, ita vt omnes qui auſi fuerant ei parere, ruentes diuinâ virtute in deſolationem & formidinem conuerterentur, dum illis apparuerunt Duo iuuenes virtute decori, qui circumſteterunt, flagellantes ex vtraque parte, ſine intermiſſione multis plagis verberantes. Sic in quodam Pſalmo de impijs ſcriptum legitur:* Pſal. 108. Greg. Papæ. *Operiantur, ſicut diploide confuſione ſua. Diplois enim Duplex eſt veſtimentum, quo figuraliter induuntur, qui iuxta reatus ſui meritum & temporali, & perpetua animaduerſione feriuntur: ſicut Antiochus & Herodes, qui vtrique ſuo tempore aduerſus Deum repugnantes, quid tormentorum in gehenna perpetuò paſſuri eſſent, præſentium afflictionum miſeria cunctis oſtendebant. Quibus congruit illud Ieremiæ cap. 16. Reddam primum Duplices iniquitates, & peccata eorum, quia contaminauerunt terram meam in morticinijs idolorum: necnon, & capit. 4. Contritio ſuper contritionem, id eſt, Gemina damnatio, & hic & in futuro ſeculo. Et alibi: Percuſſiſti (inquit) eos, & non doluerunt;* Euſeb hiſt. eccle. lib. 1. c. 8. ex Ioſ. antiquit. libro 17. Cap. 5. *attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam, Duplici contritione contere eos. Solos enim pœna liberat à ſupplicio quos mutat: nam quos præſentia mala non corrigunt, ad ſequentia perducunt: Vnde & quodam loco ſcriptum legitur: Ieſus populum de terra ſaluans Ægypti, Secundò eos qui non crediderunt, perdidit. Et per Moyſen* Cap. 17. Iudæ vnico.

Deuter. 32. dicitur: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Quo enim ad præsentem percussionem spectat, rectè dicitur: ignis succensus est in furore meo: quo verò ad æternam damnationem, subdit: Et ardebit vsque ad inferni nouissima. Notat igitur Dualis numerus Duplicem peccatorum damnationem, quarum prima fit per culpam, altera per pœnam, illa per tribulationem præsentem; ista per futuram. De quibus dicit Judas in Canonica sua: Arbores autumnales infructuosæ, Bis mortuæ, fluctus feri maris, dispumantes suas confusiones. Bis mortui enim dicuntur peccatores, per culpam & per consuetudinem, vel per mortem corporis, & mortem animæ. Vnde Eccli. cap. 21. Quasi Romphæa Bis acuta omnis iniquitas. Timeamus ergo, ne quod Scriptura comminatur apud Esaiam cap. 40. Dei iudicium à nobis incipiat, ne de manu Domini duplicia suscipiamus, id est, duplices pœnas pro peccatis nostris: per huiusmodi namque duplicationem mensura scelerum impletur, secundum quam emendatur & Israel. Sic in Apoc. scriptum est, quoniam peruenerunt peccata Babylon vsq; ad cælum, & recordatus est Dominus iniquitatum eius: Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis, & Duplicate Duplicia secundum opera eius, in poculo quo miscuit vobis, miscete illi Duplum. De Binarij infamia cum multa dicta sint, adhuc plura supersunt, quæ in lege & Euangelio præcipuè memorantur. Joseph Patriarcha falsò accusatus, in carcere detentus est in Ægypto Duos annos: Genes. 41. Duobus testibus Susanna est appetita: Dan. cap. 13. Duos testes inuenit Synagoga, qui aduersus Christum Dominũ falsa iactarent: Matth. 26. Duo virifilij Belial dixerunt falsum testimonium contra Naboth. 3. Reg. 21. Duobus funibus à Philistæis vinctus est Sanson; vt legitur libro Iudicum capit. decimoquinto. In Duas partes scidit Helisæus vestimenta sua, cum vidisset Heliam ascendentem per turbinem in cælum. 4. Regum secundo. Nec est quod quispiam opinetur Binarium inlaudabiliter positum, quoniam Helisæus (vt eodem Scripturæ loco legitur) petijt in se-*

Bed. quæs. in Deut. ca. 22. Iudæ vnico.

Gregor. Naz. lib. in plagam grand. Cap. 18.

D. Cyprianus Serm. de Spiritu sancto.

Digitized by Google

ipſum fieri Duplicem ſpiritum Heliæ: non enim in Duas ſubſtantias, idem ſpiritus erat diuiſus, nec Duos Propheta ſanctus habuit ſpiritus; ſed quod populo Chriſtiano, cuius typum Heliſæus gerebat, accepto Spiritu ſancto, data ſit poteſtas in opere & ſermone, & aſcendentem Heliam, id eſt, Chriſtum, pio deſiderio proſecutus fide claruerit & intellectu, & vita, & ſignis, & miraculis fulſerit & exemplis. Duo dracones Mardochæus & Aman: Heſt. 10. Duo mali eunuchi Bagathan & Thares machinarunt occidere Aſſuerum: Heſt. 2. Duo viri principes latronum erant filio Saul. 2. Reg 4. Duo debitores erant cuidam fœneratori: Luc. 7. Duæ mulieres fornicatæ in Ægypto Oola, ſcilicet, & Ooliba: Ezech. 23. Duæ meretrices altercantes coram Salomone: 3. Reg. 3. Duo cæci in Jericho ſedentes ſecus viam: Matth. 20 Duabus horis clamabat turba: Magna Diana Epheſiorum: Act. 19. Duos menſes filia Iephte fleuit virginitatem ſuam: Iudic. 11. Duo quæ comminatur Chriſtus damnatis, fletus & ſtridor dentium: Matth. cap. 22. & 25. Duplex plaga eſt ab æterno regno Dei ſeparari, & in inferno cum Diabolo damnari, terribilem dico ſemper pati conſpectum Dæmonum, & amittere præſentiam Angelorum & Dei: cum nihil grauius ſit in pœnis, quam præſentiâ & viſione Dei carere. Quod non ignorãs regius Pſaltes Dominum deprecatur dicens: Ne proijcias me à facie tua. Et item: Ne auertas faciem tuam. Et Job ad hoc reſpiciens: A facie tua (inquit) Domine non abſcondar. In Leuitico de illo qui iuramentum protulit, vt vel malè quid, vel benè faceret, & hoc ipſum obliuione tranſcendit, ſi non potuerit offerre pecus, in remedio pœnitentis, adiungitur vt Duo pulli columbarum, vel Duo turtures, qui pro cantu gemitum habent, offerantur: quia Duplicem in pœnitentia debet habere fletum quilibet peccator, ſiue quia per negligentiam bonum non fecit; ſeu per audaciam malum perpetrauit. Quod enim oportuit, non geſſit; & quod non oportuit, egit. Non ſecus Duas iniquitates commiſerunt, qui Barrabam ſibi dimitti, Chriſtum autem cruci affigi petierunt; bonum repro-

Auguſt. de triplici habitaculo.

Pſal. 50. 68.

Iob. 13. Cap. 5.

Alcuinus lib. de virtutibus & vitijs.

Matt. 27. Rupertus in Ioan.

bantes, & malum eligentes. Herodis etiam impietatem in Chri-
Matth. 2. ſtum & æquæuos eius Binarius taxat, quando omnes lactentes
Cap. 31. pueros à Bimatu & infra iuſſit interimi, ſi quo modo etiã IESVM cum æquæuis extinguere potuiſſet. Deus apud Hieremiam facit miſericordiam in millibus, & reddit iniquitatem Patrum in ſinu filiorum eorum poſt eos. In quo grandis clementia Creatoris oſtenditur, miſericordiam ſuam in mille generationes extendens,
Ezech. 11. & iuſtitiam in Secunda generatione demonſtrans. Viginti & quinque viri in introitu portæ, qui cogitant malum, & tractant
D. Hieronymus de Hebraicis nominibus. Gen. 10. 1. Reg. 15 conſilium peſſimum in Vrbe, habent Duos principes, quia Binarius ſcindit vnitatem. Vnde & Heber nati ſunt Duo filij, nomen vni Faleg, id eſt, diuidens, quia in diebus eius diuiſa eſt terra, & fabricata eſt turris, vbi confuſio linguarum facta eſt. Sex millia equitum aduerſus tria millia virorum, vt ſint Duo contra vnum, poſſunt, interprete Diuo Gregorio, deſignare Dæmones conantes auferre amorem proximi, quo ſic auferant amorem Dei. Dæmonis quidem nomen tametſi veteribus atque Platonicis non odioſum, nec infeſtum fuit, quippe hâc appellatione Deos quandoque complexi ſunt; in noſtra tamen religione ſolet in deteriorem partem vſurpari, pro ea natura, quæ cum in prima Mundi origine à Deo perfectiſſimam rationem atque intelligentiam accepiſſet, ſuo peccato cælo depulſa eſt. Quare in ſacris oraculis Duo eſſe leguntur duces Dæmoniorum, Behemot, ſcilicet, & Leuiathan. Appoſitè enim malis ſpiritibus addictus eſt Binarius, cum nulli creaturæ ineſſe poſſit propenſio ad malum, niſi ex
Geneſ. 1. Duplici natura conflata ſit: ipſi profectò ab initio boni fuerunt creati proteſtante Moyſe omnia quæ fecit Deus fuiſſe valde bona: ſed animi peruerſitate à melioribus ad peiora, à ſumma & immutabili vnitate in naturam Binarij liberè atque vltro deciderunt. Vt enim Binarius eſt primus ab vnitate receſſus, ac ſolus inter pares numerus primus, cuius ſola vnitas eſt pars aliquota, quæ eſt proprietas primi numeri: conſimili modo Dæmones rebus

Digitized by Google

à Deo datis non contenti, sed maiora appetentes, & superbiæ perturbationem admittentes, honore initio dato exciderunt, & ab ipsa vnitate seiuncti, & diuisi sunt in Duas naturas; in primam scilicet, quâ creati sunt à summo Deo; & in secundam ab eorum mala voluntate acquisitam, quâ semper diuisi à Deo, homines etiam diuidere conantur. Secundæ autem naturæ significatione intelligo permanentem & pessimam affectionem, ac diuturnam & malam consuetudinem, quâ vsus est Paulus, Vas electum, dicens nos fuisse naturâ filios iræ. Duo sunt & genera eorum qui in die tremendi iudicij reprobandi sunt. Vnum quidem illorum qui fidem Christi vel nunquam susceperè, vel susceptam, per apostasiam deseruere, de quibus scriptum est: Qui non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine filij Dei. Alterum eorum qui fidei Christianæ mysterijs initiati, opera fidei exercere contemnunt, quibus Iudex dicturus est: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius. Esuriui enim, & reliqua. Duo sunt & genera delictorum, propria scilicet, & aliena. Diabolus suo delicto cecidit: Adam alieno deiecit. Duobus quoque modis impeditur oratio peccatoris, dum vel nullâ luce illustratur, quando scilicet peccata sua nec videt nec confitetur; vel nimia luce obruitur, dum ea tanta videt, vt de remissione desperet. Duplex morti ad nos aditus patet, aut enim iudicio ac ratione peccamus, vt cum nec sana nec recta ratiocinamur; aut affectibus impulsi labimur, vt cum temerè irascimur & concupiscimus. Eam ob caussam sanguinis quoque agni Duplex est signum: & ratio quidem, vtpote princeps, quasi superius limen est: affectus autem, velut postis superiori limini subijcitur. Duo iuuenes euntes cum Abraham, possunt significare Duos populos, qui consenserunt in mortem Christi. Duo hædi, quos Iacob obtulit patri, significant peccatores ex Duobus populis. Duæ vxores Dauid captiuatæ, figurant Duos populos à Dæmonibus in seruitutem adductos. Gemina percussio petræ de virga in deserto,

Michael Psellus de Dæmonibus. c. 2.

Ephes. 2.

Beda.

Ioan. 3.

Matt. 25.

Aug. in Psal. 18.

Nicetas Serronius com. in libro 2. de Pascha.

Gregor. Naz. Exho. 12.

Gen. 22.

Gl. interl.

1. Reg. 30.

significare potest Duo ligna, quæ in Crucis patibulo eriguntur:
Num. 20. August. in Ioan. c. 6. *quia Christus in vno ligno sacras manus expandit: in alio verò à capite ad vsque pedes immaculatum corpus extendit. In Duas*
Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ezech. 43. *partes diuisum velum templi in passione Domini, significabat Duo testamenta diuisa in Scriptura. Duobus cubitis crepidinis altaris terrena & corruptibilia designantur; quibus apositè competit Binarius, cui symbolicè tribui solet materia diuisibilis, informis, permutabilis, impotens, expers vitæ, verum non ens, imago entis, appetitio substantiæ, stans non in statu, apparens omnia, nihil ens, fiens omnia, nihil manens, totius entis defectus,*
Eccl. 4. *promissa semper mentiens. Quare à materialibus nos euocans Ecclesiastes dicebat: Vnus pugillus habet requiem, & Duæ manus labore sunt plenæ. Pugillus enim vnus (interprete Olympiodoro) vnitas ipsa est, materia carens; pugilli Duo, materialia, quæ diuidi vel facilè possunt. Melius profectò vnitatem sequi, atque officiosam vitam ducere cum quiete, hoc est, sine inanis gloriæ fuco, quam occupari circa Dualitatem, hoc est, res materiales. D Hie-*
Cap. 1. *ronymus comm. in Aggeum: Materia (inquit) in qua reparatio Mundi soboliſque consistit, Duplicem numerum diligit, quare Darius quia amator erat coitus, & socius draconis (cuius omnis virtus in lumbo est (idcirco in Secundo anno visio cernitur populo, in*
Gen. 3. *immundo numero, & post vnionem virginitatis, & paradisi nuditatem, tunicas significante pelliceas. Potest igitur Binarius notare intemperantes, qui luxuriæ dediti, nimioque cibo ac potu repleti operam litteris dare haud quaquam possunt. Extat Platonis præclara illa quidem Epistola ad Dionis amicos, quâ displicuisse sibi ostendit quod Itali & Syracusani Bis in die saturi fierent, nec vnquam pernoctarent soli. Tunicas duas non possidendas admonet*
Beda. *Deus Matth. cap. 10. & Mar. cap. 6. In quibus videtur Duplex ostendere vestimentum; non quod in loco Scythiæ glacialis niue rigentibus, vnâ quis tunicâ debeat esse contentus, sed quo in tunica vestimentum intelligamus, ne aliud vestiti, aliud nobis futurorum*

timore ſeruemus. Duas etiam tunicas habere dicitur, qui colere vult veterem & nouum hominem. Vel forte, quia per vnam tunicam vita ſimplex atque ab omni verſutia & improbitate libera deſignatur, ſcite qui ad Euangelium promulgandum mittitur, Duabus tunicis vti prohibetur. In lege quoque Moyſis, Leuit. 19. (cognata quippe ſibi eſt diuina Scriptura) legitur: Veſte, quæ ex Duobus texta, non indues: & alibi: Non indues veſte ex lana linoque contexta. Nam in veſtimento ex Duobus contexto, lanâ, ſcilicet, & lino, interdicitur coniunctio ſimplicitatis innocentiæ, quæ ſignificatur per lanam, propter oues quæ ſunt ad dexteram; & ſubtilitas malitiæ, quæ per linum denotatur. Et nimirum veſtis quæ ex lino lanáque conficitur, linum interius celat, in ſuperficie lanam demonſtrat. Prohibemur inſuper vti Duplici menſurâ, ſecũdum illam ſententiam Salomonis, quâ dicitur: Abominatio eſt Domino pondus Duplex, & ſtatera doloſa non eſt bona in conſpectu eius. Duo cornua beſtiæ ſimilia agni, ſunt ſimulationes Hypocritarum & Antichriſti. Binarius enim Hypocritas maxime notat, qui nunc ſpiritualia ſectari videntur, nunc terrenis actionibus & negocijs inuoluuntur, ſimiles prorſus quibuſdam piſcibus ſiue animalibus, quæ nunc in aquis, nunc in terris verſantur; inde ab Iſidoro appellantur dubia, ſeu ancipitis naturæ, quod non ſolum natatilia, ſed & greſſibilia ſint per naturam, & vtroque elemento participent, cuiuſmodi ſunt, phocæ, caſtores, teſtudines, cocodrili, & huiuſmodi, quæ communiter ſunt animalia ſæua, vel maligna, & huiuſmodi homines dubium videtur vtrum ſint Dei vel Mundi: deceptores tamen ſunt & iniqui, de quibus legitur ſcriptum: Omnis hypocrita eſt & nequam; & alibi dicitur, quia nemo militans Deo implicat ſe negocijs ſecularibus, vt placeat Deo. Hoſ Propheta regius dicebat corde, & corde loqui, quod aliud in corde occultum geſtent, aliud in lingua promptum oſtentent. Iacobus Apoſtolus; Vir, inquit, Duplex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Et per quendam Sapientem dicitur: Ne acceſſeris

Gl. inter l. ſup. Exhod. 26.
Deut. 22.
Matt. 25.
Prou. 20.
Apoc. 13. Gl. interl.
Eſa. 9. 2. Tim. 2.
Pſal. 11.
Iac. 1.
Eccli. 1.

Digitized by Google

ad Deum Duplici corde, nec fueris hypocrita in conſpectu homi-
Eccl. 6. 2. num. Uæ Duplici corde, & labijs ſceleſtis, & peccatori terram ingredienti Duabus vijs. Omnis peccator inuidus, & bilinguis; ſuper furem eſt confuſio, & deuoratio peſſima ſuper Bilinguem:
Eccli. 3. Item: Cor ingrediens Duas vias, non habebit requiem. Quibus
Gregor. Naz. lib. de calamitatibus, animæ ſuæ enim Duplex eſt mens, perpetuos belli tumultus neceſſe eſt patiantur, carne nimirum & anima, ex aduerſo caſtra habentibus. Hæc enim Chriſto impigrè ac libenter paret, ac lucem petit; illa contra, carni & ſanguini dedita eſt, Beliamque ad tenebras pertrahentem excipere parata. Bona eſt (inquit Eccleſiaſtes) plenitudo pu-
Cap. 4. gilli cum requie, ſuper plenitudinem pugillorum Duorum cum labore. Myſtico quidem ſenſu pugillus eſt indeficiens fides, quæ eſt in Dominum IESVM Chriſtum: Duo autem pugilli, intelligendi ſunt, cum quis Duobus dominis ſeruire ſtudet, Deo ſcilicet, &
3. Reg. 18. Mammonæ, & opprobria illa pati, quæ commemorat Helias Propheta dicens: Vſquequo claudicatis in Duas cogitationes, nunc Baal, nunc Deo adhærentes? Si Deus eſt Dominus, ſequimini eum: nam nec Deus commentitijs dijs honorem haberi vult; nec hi verum Deum volunt adorari. Jacob qui Angelum tenuit,
Gen. 32. vno pede claudicauit: quia qui vero amore ſublimia reſpicit, iam in hoc Mundo duplicibus incedere deſiderijs neſcit. Vno enim pe-
1. Co. 10. Nic. Cuſa. lib. 8. excitat. de innititur, qui ſolo Dei amore roboratur. Non poteſtis, inquit Paulus, participes fieri menſæ Domini & Dæmoniorum. Quæ
Gregor. Naz. de calamitatib' animæ ſuæ. enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate: aut quæ ſocietas luci ad
2. Cor. 6. tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Duplicia ſic ſe
2. Cor. 11. habent, quod vnum eſt contra vnum: Dei proprium eſt vnitas: at Sathan ille Duplicis eſt formæ, atque obliquo & verſipelli conſilio, alios alioſque ſubinde laqueos nectit. Eſt quidem ille caligo obſcuriſſima; ſed ſi tenebras ſuas cognitas & deprehenſas intel-
Anthoni' in ſumma part. 1. tit. 3. c. 2. ligat, confeſtim ſe conuertit in Angelum lucis, ſicque leniter arridens animum demulcet. Legitur in vitis Patrum, quod cuidam agroto apparuere Duo dæmones in forma Angelorum bonorum, di-

centes

centes ſe à Deo miſſos, vt eius animam portarent in cælum; ſed adeo grauem reperiſſe, vt eam deferre nõ poſſent: nihilominus daturos ſibi modum ad alleuianda peccata ſua, videlicet, vt exinde teneret ſilentium continuum. Quibus recedentibus, cum nulli loqueretur inſanus, nec reſponſum interrogantibus dare curaret; fuit admonitus, ne permitteret ſe decipi à Diabolo, qui ſe aliquando transfigurat in Angelum lucis. Ex quorum verbis illuminatus ægrotus, verba formauit, apparitionem narrans. Et poſtmodum recordatus fuit de quodam peccato mortali, quod per obliuionem non confeſſus fuerat. Non incongruam hoc loco hiſtoriam referre piget ex Philonis Iudæi libro Biblicarum antiquitatum deſumptam. Cũ recordaretur Deus Iſrael, voluit reuelare Samueli ſermones ſuos; Samuel autem erat dormiens in templo, & factum eſt cum vellet eum Deus vocare, cogitauit primò dicens: Ecce nunc Samuel puer, quamuis ſit dilectus in conſpectu meo, tamen cum nondum vocem Domini audierit, neque ad locutionem Altiſſimi ſit corroboratus, eſt ſicut 1. Reg. 3. Moyſes famulus meus octogenarius, cum ad eum primum locutus ſum; Samuel autem eſt octo annorum: at Moyſes vidit ignem in ſpinis, & expauit cor eius; quod ſi viderit ignem Samuel, quomodo ſuſtinebit? & ideo nunc erit vox ad eum tanquam hominis, non tanquam Dei; & cum intellexerit, tunc loquar ad eum tanquam Deus. Igitur in media nocte vocauit eũ vox de cælo: & expergefactus Samuel cognouit veluti vocem ſacerdotis Heli, & cucurrit ad eũ, & dixit: Quid me excitaſti Pater? Ego enim timui quod nunquã me vocaſti de nocte. Et dixit Heli: Heu nunquid ſpiritus immundus ſeduxit filium meum Samuel? Et dixit ei: Vade, dormi, non vocauit te: tamen dic mihi, an memor ſis quoties quis te vocauit clamauerit, & ille dixit: Bis. & dixit ad eum Heli: Dic mihi cuius vocem cognouiſti, Fili mi? Qui dixit: Tuam, propterea cucurri ad te. In te, dixit Heli, video hoc ſignum quod habebunt homines ab hodierna die, & vſque in ſeculum, quoniam ſi clamauerit Bis alter ad alterũ per noctem vel in meridie, ſcient quoniam ſpiritus peſſimus eſt;

ſi autem adijciat ter clamare, ſciant quia Angelus eſt. Et abijt Samuel, & dormiuit, & audiuit ſecundo vocem de cælo, & exurgens cucurrit ad Heli, & dixit ad eum: Quis me vocauit, quoniam audiui vocem patris mei Helcanæ? & tunc intellexit Heli, quod inciperet Deus vocare eum, dixit enim Heli: In Duabus vocibus, quibus clamauit ad te Deus, aſſimilatus eſt patri & magiſtro; nunc autem, tertio Deo. Et dixit ad eum: Aure tuâ dextrâ intende; ſiniſtra tace. Et abijt Samuel, & dormiuit ſicut præceperat ei, & adiecit Dominus tertiò loqui. Hæc cum legiſſent multi, factum eſt vt primâ facie vera putarent, quæ à Magis prodita ſunt, Binarium ſcilicet adferre ſpectra vmbrarum, terriculamenta laruarum, nocumenta malorum ſpirituum his qui nocte iter faciunt. Hanc Binarij naturam non ignorauere Romani, Secundum anni menſem appellantes Februarium, Plutoni dicatum (eſt enim Pluto prouidentia propriè & ſeparans animas, & iudicans ſeparatas) in eo Secundâ die vrbem luſtrabant, iuſtáque Dijs Manibus ſoluebant, ac purgationibus quibuſdam vtebantur, mortuis parentantes.

Marſ. Fic. in Plat. de leg. lib. 8.

Mãnfred. in tõne computi.

Nam februare quidem dicunt purgare Latini.
Mos viguit talis Romanis ciuibus olim,
Anno ſub quinto dum cenſus fertur ad vrbem,
Mœnia cum muris templa & luſtrare Deorum,
Scilicet, iſtius menſis ſub luce Secunda,
Vt quaſi purgarent delicti exceſſibus vrbem,
Et venia atque ſalus per ſupplicia iſta daretur,
Dicere luſtrare ſic, & purgare ſolemus,
Sic & multotiens dicitur quinquennia luſtra.

Hanc luſtrandi conſuetudinem mutauit Chriſtiana religio, cum Secunda die Februarij menſis, plebs vniuerſa cum Sacerdotibus & miniſtris, hymnis & modulationibus deuotis per Eccleſias procedat, datoſque à Pontifice cuncti cereos in manibus geſtant ardentes, non vtique in luſtrationem terreſtris imperij quinquennem; ſed in perennem regni cæleſtis memoriam. Quemadmodum

Digitized by Google

autem ſunt ſacra quædam tempora apud omnis religionis gentes ſummâ veneratione ſemper obſeruata, quæ aut Dijs ipſis ſanctificari præcepta, aut à Patribus & Maioribus in accepti beneficij commemorationem, perpetuámque gratiarum actionem dedicata; ſunt eadem ratione his contraria tempora, quæ piacularia dicimus, & quos dies atros vocamus, quod illis diebus aliquam cladem vel calamitatem Reſpublica paſſa fuit, quâ ratione dicti ſunt dies Ægyptiaci, olim ab Ægyptijs obſeruati. Nam quælibet natio hâc ratione ſuos habet vel fauſtos, vel infauſtos dies. Kalendas intercalares, infauſtas eſſe in hiſtoria prodidit Ammianus Marcellinus: & idcirco Valentinianus Imperator prodire in publicum noluit, vt ominoſum, & quaſi Secundum diem euitans. Alij & Biſſextilem annum infauſtum dixere; vnde & hâc tempeſtate fœtæ mulieres, vt ominoſum & noxium expaueſcunt, & execrantur. Quidam etiam narrantur certis anni diebus ægrotare, vt teſte Valerio, Antipater Sidonius Poëta omnibus annis eo die quo genitus erat, febre laborabat, quâ ad extremum conſumptus eſt eodem natali ſuo. Quibuſdam legimus euenisſe fœlicitates, vt eſt auctor Ælianus de Athenienſibus, qui menſe Thargilione, id eſt, Februario, victorias maximas eos aſſecutos fuiſſe dicit. In quo etiam menſe, nempe die S. Matthiæ in hanc lucem editus eſt Carolus V. Imperator, à Clemente VII. Pont. Maximo Bononiæ coronam accepit, Galliæ Regem in bello ſuperauit. Olim quoq; Piſanis ter victoria de inimicis die ſancti Sixti contigit, adeo vt ei templũ extruxerint. P. Cornelius Dolabella Con. vt eſt apud Appianum de bellis ciuilibus libro 2. legem tulit, vt dies ante Idus Martij, quo C. Iulius Cæſar interfectus eſt, in poſterũ Natalis Vrbis haberetur, quaſi ſcilicet hâc Iulij Cæſaris nece, libertas Reipub. reſtituta eſſet. Chriſtianæ Reipublicæ fauſtus fuit dies ante Nonas Octobris memorabili clade: ipſa enim die à Fidelibus aduerſus Turcas apud Naupactum, non longè ſanè ab eo loco vbi olim Antonius fuit ab Auguſto ſuperatus, fœliciter pugnatum eſt, cum Seli-

2. digeſt. lib. 8.

nus Turcarum Imperator Cyprio regno paucis antè diebus potito vniuersum Ionium, atque adeo ipsum Adriaticum sinum ingenti classe infestaret, omnium ferè Principum Christianorum classis, qui ad id communis hostis bellum reprimendum in vnum conspirarant, Marco Antonio Columna, Ioanne Austria, & Sebastiano Veniero Ducibus, tandem Nonis Octobris Turcis occurrunt. Ibi Turca, & recenti victoriâ terrestri ferox, & quod fideles tertiam ferè partem superaret, se inuictum existimans, classem summo mane educit, & aspirante vento dat pugnæ signum: faciunt idem non impigrè Christiani Duces, qui maiorem in Deo, quam in viribus, quibus longè cedebant, spem collocatam haberent; itaq; magno clamore & tormentorum strepitu concurritur: sub ipso vero pugnæ initio diuinitus statim ventorum tanta mutatio consecuta est, vt iam Fidelibus aspirarent qui antè reflarant venti. Quare Victoria statim ad Christianos est inclinata, quâ demum potiti sunt, cum à meridie ferè ad noctem vsq; atrocissimè fuisset dimicatum. Feruntur captæ circiter 180. triremes Turcicæ, & plusquam 40. partim combustæ, partim submersæ, reliquæ paucæ duce Ochialino turpiter à principio pugnæ fugam capesserant. Occisi verò ex hostibus 20. millia, & vltra, multi etiam capti: Christianorum, qui apud ipsos captiui tenebantur, inuentus est ingens numerus, qui omnes ferè sunt liberati: nam aliquot ex ipsis Turcis, desperata iam victoria, sunt antè trucidati. Ex nostris triremes admodum paucæ sunt desideratæ. Fuerunt quidem Romanis in vniuersum Nonæ, Idus, & Kalendæ fausti & agendis rebus fœlices dies. Tranquillus in Augusto: Sanxit, inquit, ne plus quàm bis in mense legitimus Senatus ageretur, scilicet Kalendis, & Idibus: tantum ille. Qui prædictos proximè sequuntur dies, Dijs Manibus attributi, atri & tristi omine infames ab ipsis Romanis habiti sunt: tanquam Secundi quidam dies, in quibus exercitum conscribere, legiones educere, manus cum hoste conserere, sponsalia inire, peregrè proficisci, quidquam publicæ vel priuatæ rei moliri, aut aliquid nouæ rei

Digitized by Google

inceptare, inceptum fedum & exitiale existimatum, eo quod illis maximè diebus insignem aliquam cladem calamitatemve passi fuissent. Fuit enim obseruatum vt qui hostes bello tentare, vel acies eo tempore committere curarent, rem in non mediocre periculum discrimenque adducerent, magno postea exitio consecuto. De hoc meminit Ouidius Fastorum lib. 1.

Vendicat Ausonias Iunonis cura Kalendas:
Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret, omnibus istis
Ne fallare caue, proximus ater erit.
Omen ab euentu est, illis nam Roma diebus
Marte sub aduerso tristia damna tulit.

Tacitum Imperatorem posterum Kalendarum diem nec legere, nec quidquam scribere voluisse narrat Flauius Vopiscus Syracusius, & apud Nonium ex Aphranio: Septembris heri Kalendæ, hodie ater dies. Macrobius in Saturnalibus dicit Nonis prohiberi celebritatẽ nuptiarum, quod primus nuptiarum dies verecundiæ detur, postridie autem nuptam in domo viri dominiũ incipere oportere adipisci, remq; facere diuinam. Ideoq; ne nupta postera die libertatem auspicaretur vxoriã, aut atro immolaret, quo nefas erat celebrari, nonas inhabiles nuptijs esse dixerunt. Quid verò de Allienſi pugna, quæ facta est anno A.V.C. 363. postridie idꝰ quintileis, scripserit Verrius Flaccus in 3. de verbor. significat. videamus: Vrbe à Gallis Senonibus recuperata L. Attilius in Senatu verba fecit, Q. Sulpitium tribunum militum ad Alliam flumen aduersus Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratiâ postridie idus feciſſe: tum exercitum populi Romani occidione occisum, & vrbem, præter Capitolium, captam esse. Complureſque alij Senatores recordari ſeſe dixerunt, quoties belli gerendi gratiâ res diuina postridie Kalendas, Nonas, Idus à Magistratu populi Romani facta esset, eius belli proximo deinceps prælio rem malè gestam esse. Tum Senatus eam rem ad Pontifices reiecit, vt ipsi quod videretur, statuerent. Pontifices decreuerunt nullum his diebus sacrificium rectè futurum. Plutarc. in Camil. Aulus Gel. lib. 5. c. 17. Petrus Cri. lib. 1. c. 15.

Pet. Cri. libro 1. c. 22. Hæc ille. Postridie Nonas Aprilis, quod inter septem mirabilia huius Mundi opera maximè celebrabatur, templum Ephesinæ Dianæ

Hist. Eccl. lib. 7. c. 22. combustum est. Postridie Kalendas Junij consulatu Lupicini & Iouiniani grandinis multitudo in Constantinopolitana vrbe, saxorum gerens similitudinem vehementer effunditur, & post natum Christum anno 1083. Henricus quartus Imperator Romam captam reddidit, post annorum duorum obsidionem, quod refert Albertus Crantus. Accedit quod eam diem mensi extraxerant Athe-

Plut. in Sympos. lib. 9. c. 6. nienses, quoniam tunc contentio Mineruæ cum Neptuno fuisse crederetur, vt apud Plutarchum. Postridie Kalend. sextileis anno supra duceteſimum duodecimo ante Saluatoris Christi aduentum vult Q. Claudius Quadrigarius factam fuisse illam vastissimam

Lib. 5 annalium. cladem Cannensis pugnæ, de qua ita Florus: Æmilio Paulo & Terentio Varrone Coss. & ducibus cũ maxima clade aduersus Annibalem ad Cannas pugnatum est, cæsaq; eo prælio Romanorũ quadraginta quinq; millia cum Paulo consule, & Senatoribus octoginta consularibus atq; prætorijs, aut ædilitijs triginta. Postridie No-

F. Lauren. Surius carthusian. nas Augusti salutis anno 1546. Mechliniæ in Brabantia accidit clades memorabilis fulmen incidit in portam Arenariam, in qua seruabatur puluis tormenti, quæ illo cælitus lapso igne inflammata, tam horrendum edidit fragorem, vt plerique mortales putarent supremum adesse Mundi diem: fuit id reuera spectaculum horroris, & terroris pleniſſimum: momento temporis porta illa mirabiliter dissipatur, vicinorum murorum fundamenta reuelluntur, fossarum aquæ vi tanti ardoris exsiccantur: multi homines partim extincti, partim grauiter saucij reperti sunt: quidam post triduum è specu progressus sciscitabatur num Mundus adhuc subsisteret?

Nicepho. Call. hist. eccl. libro 15. cap. 20. Postridie Idus Septembris grauissimus qui vnquam fuere omnium terræmotus Antiochiam inuasit anno sui natalis quingẽteſimo sexto: domos eius ferè omnes disiecit, cum quidem populosissima foret,

F. Lauren. Surius. ita vt in ea solitudo nulla aut locus quisquam inhabitabilis aut neglectus esset. Eadem quoque die post natum Christum 1509. vrbem

Digitized by Google

Constantinopolitanam, quâ parte spectat mare, horrendum in modum concussit terribilis terræmotus, domosque subruit, & ruderibus fossam complens, solo æquauit; Arcem, vbi Regis Turcici immensi thesauri in quinq; turribus munitissimis asseruabantur, domumque egregiam, in qua leones alebantur, euertit: Cuniculos per quos longis itineribus etiam per montes è Danubio in vrbem aquæ adducuntur, summis & impensis & sudoribus effectos, adeo quassauit, vt maximis opibus instaurari nequiuerint: Ipsum quoque mare inter Constantinopolim & Peram vsq; adeo intumuit, vt vtriusque vrbis muros suis fluctibus excederet, & vndas in vtramque inferret. Multa denique alia damna eo ipso die Turcis illata sunt. Feruntur tum Constantinopoli ad tredecim hominum millia interijsse. Nostro verò sæculo, anno scilicet assumpti Verbi 1566. circa tertiam vigiliam noctis Venetorum celeberrimum armamentarium, quod Arcenale quasi arcem nauale vocant, omnis generis armorum nauiumq, instructissimum (casu ne an proditione factum sit pro incerto habetur, licet bellum paulò post à Turcis indictum, facit vt Turcicum aliquod consilium non abfuisse videatur) exarsit, & momento temporis turres, in quibus asseruabatur pulueris tormentarij immensa vis, mirabili temporis velocitate dissipantur, & non modò turres, sed & vicinæ domus reuelluntur, & longè lateque per aëra iactantur, tam horrendo fragore & tonitru, vt ad quinquaginta millia stadiorum exaudiretur strepitus, flammáque conspiceretur. Patauij enim & Taruisij, quod mirum est, in continenti quasi terræmotu domus aliquot maximè concussæ sunt, atque culminum pinnæ (caminos vocant) decussæ. Vrbs certè vniuersa ita à fundamentis commota est, vt penitus vi diuinâ versam iri arbitrarentur, cum interea æstuaret mare, quateretur ciuitas, & crebri per aërem ignes fulminis instar coruscarent, multæ funditus euersæ ædes, multæ à fundamentis vitiatæ, & vitreæ ferè omnes fenestræ perfractæ sunt, vrnæque aheneæ atque alia id generis vasa non aliter vbique per domos resonabant, ac si Cereris aut Bacchi orgia cele-

brarentur. Sed quod maximè admirandum eſt, in tanta ædium ruina duo tantum homines, qui in ipſis Naualis ædibus erant, oppreſſi vitam cum morte mutarunt; & cum ſacrarum Virginum cœnobium, quod Cæleſtia vocatur, funditus è veſtigio euerteretur, omnes tamẽ Virgines, quæ illic erant, incolumes euaſerunt, vnâ exceptâ, quæ in ſacrarij limine deprehenſa, grauem tulit ſiniſtro humero lapidis iactum. Poſtridie Kalendas Octobris anno incarnati Verbi 1187. Hieruſalem, ob diſcordias Chriſtianorum, in ius, & poteſtatem Saracenorum reuerſa eſt. Poſtridie nonas Octobris anno recuperatæ ſalutis 1530. circa horam vndecimam noctis, Tybris ita repentè creuit, & intumuit, vt maximum dãnum & iacturam Romanis importarit. Nos ad reliqua accingamur. Binario vitia deſignantur. Quare interfectis Duobus Regibus Amorræorũ, Seon videlicet, qui habitauit in Eſebon, & Og Rege Baſan, lex à Moyſe recapitulatur, & populus inſtruitur, quia motis ſcandalis vniuerſis, atq; ſuperatis vitiorum turbis competenter doctrinæ inſiſtitur, & fidei lumen dignè deſiderantibus aperitur. Baſan quidem, qui interpretatur turpitudo, figuram habet omnium carnalium & materialium rerum, quorum amore & deſiderio detenta anima excluditur & ſeparatur à Deo. Aduerſus hunc Binarium. i Duos Reges ita præcipitur bellum gerendum, vt non relinquatur ex eo viuens: nullũ enim à filijs Iſrael oportet relinqui in regno turpitudinis & dedecoris viuentem. Neq; ſine magni conſideratione myſterij Moyſes Binario vitia demonſtrauit, nẽpe cum virtutis ſit vnica ratio (nunquã enim diſcedit à mediocritate, ſed circa illam ſemper verſatur) vitiorum contra Duplex eſt præcipitium: vnum quod in exceſſum; alterum quod in defectum prolabitur. Hinc illud Virgilij.

Deut 1.

------ tum tartarus ipſe
Bis patet in præceps tantum.

Æneid. lib. 6.

Atqui iſti ſunt Duo ſcopuli Scylla & Charybdis, quos idem Poëta deſcribit his carminibus.

Dextrum

Dextrum Scylla latus, lævum implicata Charybdis Æn. lib. 3.
Obsidet, atque imo baratri ter gurgite vasto
Sorbet, in abruptum fluctus, rursusque sub auras
Erigit alternos, & sydera verberat vnda.

Cum ergo inter Duo pericula nauiget is, qui à dextra parte Scyllam, à sinistra Charybdin habeat, solus ille incolumis euadit, qui neutri horum periculorum magis adhæserit. Quid enim aliud vita hominum, quàm assidua inter varias molestias nauigatio? is autem vnus, qui sanctè piéq; vixerit, & vitia vtrobique existentia deuitauerit, incolumis in patriam, quod beatarum est animarum post hanc vitam concilium, cui præest Deus, peruenire vel facilè poterit. Virtutes igitur, quarum aliæ morales, aliæ intellectuales dicuntur, in mediocritate Duorum vitiorum oppositorum consistere propalam est: quod in sequenti diagrammate liquidò perspici queat.

Vitium	*Virtus*	*Vitium*
Superabundantia	*Status*	*Defectus*
Maius	*Medium*	*Minus*
Fugiendum	*Eligendum*	*Fugiendum*
Audacia	*Fortitudo*	*Timiditas*
Intemperantia	*Temperantia*	*Insensibilitas*
Prodigalitas	*Liberalitas*	*Auaritia*
Ruditas	*Magnificentia*	*Pusillitas*
Lentitudo	*Magnanimitas*	*Pusillanimitas*
Ambitio	*Modestia*	*Honorum contẽptus*
Ira	*Mansuetudo*	*Iræ vacuitas*
Adulatio	*Affabilitas*	*Contentio*
Arrogantia	*Veritas*	*Dissimulatio*
Scurrilitas	*Comitas*	*Rusticitas*
Plus	*Iustitia*	*Minus*
Plus	*Amicitia*	*Minus*
Ignorantia	*Scientia*	*Sinistra persuasio*

Digitized by Google

Stultitia	*Intellectus*	*Error intellectus.*
Insipientia	*Sapientia*	*Error sapientiæ*
Atechnia	*Ars*	*Error artis*
Imprudentia	*Prudentia*	*Error prudentiæ*

Sic corporis bona, quæ & sensibilia sunt & materialia, tantum in medio rationem sibi vendicant; in extremis autem, mala & vitanda reperiuntur. Horum enim id dumtaxat, quod neque plus, neque minus fuerit, bonum & eligendum est: quod verò exuperat aut deficit, malum est & protinus fugiendum. Hinc perspicuum fit omnem prorsus miseriam nasci ex Dualitate: est enim miseria, vt mihi videtur, vel necessariorum & naturalium bonorum priuatio, vel eorum desiderium irrationabile, veluti cum subiectum aliquod & naturalis potentia, aut proprio priuatur obiecto, propriorumve & naturalium suorum bonorum fit exsors, aut quando ipsa appetitio, vtriusque & subiecti & naturalium eius bonorum seu potentiæ & obiecti, quantitatem transcendit, vt si & finita est potentia, & finitum eius obiectum, illius tamen ad hoc irrationabilis appetitus. Pari modo & cum finita sint subiecta & naturalia bona, illorum tamen ad hæc irrepressibilis & inextinguibilis ardor. Hanc Dualitatem abhorrere visus est Sapiens ille, quando Dominum suppliciter his verbis exorabat: Diuitias vel paupertatem ne dederis mihi, sed tantum tribue victui meo necessaria; ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei. Cui simile est illud Apollonij Tyanei, qui sic Deos precabatur: Concedite mihi pauca habere, & nullius indigere. Paupertas (inquit Aristophanes) bestia est, quâ nihil pernicioſius, & interitu dignius: Diuitiarum verò natura illa, & consuetudo est, scilicet, vt malo magno sint ingenijs & animis hominum. Deuitarent quidem homines, hanc Dualitatem, ac quietissimam vitam agerent in terris, si ex Pythagoræ præcepto omnia forent communia,

Prou. 30.

Seneca.

Duo illa frigida verba Meum, & Tuum, à natura omnium rerum tollerentur. Vnus enim puluis omnes sumus, ab eodem fictore genus omnes ducimus, in Duas partes non natura, sed tyrannis homines secuit, ac distinxit. Duo præter hæc sunt nomina eorum à quibus è cælo fruges tanguntur, & læduntur. Vnum in ambiente quod tempestates vocamus, in quibus grando, & nix intelliguntur; quæ, cum plenilunio acciderint, vi maiore impelluntur. Alia sunt quæ in terra silente cælo, serenis noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi cum facta sunt sensibus obuia, nempe pruina, & glacies; quæ admodum distant à prioribus. Ex propositis verò alia alijs rubiginem, alijs vredinem, alijs caliginem inducunt, & inuehunt, & omnia sterilitatem. Horum verò hæc fuerit generatio.

Gregor. Naz. inno bilem male motatum.

Binæ sunt & animæ ægritudines, Ignorantia, & insania, tanto corporeis grauiores, quanto anima præstat corpore. Namque vt anima corpõris, ita cogitatio animæ vita est: corpus quidem tunc dicitur ægrotum, quando ab anima dissentit, vnde & medendi ars nil aliud curat, quam animam corpori conciliare. Anima quoq; dicitur infirma, quando cum sua cogitatione nequaquam consentit, sed ab ea omnino dissentit, nec quid ipsa sit, nec quid sua interſit animaduertit, secumque ipsa nimis negligenter agit. Quare diuinus Plato cum vellet significare amantium animos Ignorantiâ, & Insaniâ laborare, dixit Amorem esse nudis pedibus. Anima enim seipsam non curans (quod quidem euenit amanti) omnino quid ipsa sit ignorat, immo quod longè est deterius, credit se aliud esse, quam ipsa sit; quapropter veritatis lumine orbata, temerè ac re verâ nudis pedibus incedit. Duplices rursus animæ sunt passiones, quibus in

varia hinc inde intranquilla mens diuellitur, honoris scilicet appetitio, & carnis delectatio. Ex honoris appetitione homo, cum supra seipsum extolli, & medio sui æqualitate fieri superior cupit, in tres scopulos impellitur, Superbiam, iram, Inuidiam, quas spiritales vocant animi labes. At ex carnis corporisue illecebris fit tripliciter homine inferior, quia mergitur in Luxuriam, Gulã, Acediam, quas hominis corporeas maculas dicunt. Auaritia commune est malum: nam & diuitias ipsi partim comparandis honoribus deuouemus, partim ipsas expetimus, ne illecebroso genio defraudemur. In vtramque igitur partem digressus à medio homo euadit infœlix.

Suffragari videtur Greg. Mor. lib. 33. cap. 5. cuius hæc sunt verba: Duo quippe hæc sunt vitia, quæ humano generi immaniter dominantur: vnum videlicet spiritus, atq; aliud carnis. Elatio namq; spiritum erigit; luxuria carnem corrumpit. Et fortasse hæ sunt Duæ filiæ sanguisugæ apud Salomonem dicentes. Affer, & nunquã satiantur. Nam quanto quisque magis luxuriatur & fornicatur, tanto noxius delectatur: Et quo quisque sibi diuitias accumulat, eo magis eas semper augmentare desiderat. Et sicut quidam ait Poëtarum.

Prou. 30.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Ad hæc quemadmodum vna est scientia, & simplex, veráque rerum notitia: contra Duplicem esse dicimus ignorantiã. Aut enim ignorantia scientiæ priuatio est; aut contrarius appositusue habitus. Hunc errorem, illam puræ negationis ignorãtiam vocant. Duorum

quippe oppoſitorum quod præſtantius eſt, medium eſt vnum; quod verò eſt imperfectum, geminum diuiſum, Dualéque reperitur. Sunt eodem modo Duo genera falſi: vnum eorum quæ non ſunt, quamuis eſſe poſſint; alterum eorum quæ omnino eſſe nequaquam poſſunt. Nam qui dicit Kalendis Aprilis, verbi gratiâ, pluiſſe, tamen, & ſi factum non ſit, id dicit quod fieri potuerit. At qui dicit hominem eſſe Leonem, id dicit quod omnino eſſe non poteſt, quia ſemper contradictionem claudit. Et ſicut nunquam ad vnionem, ita nunquam ad veritatem redigi poteſt. Auguſt. de doct. Chriſt.

Binarius denique myſtico ſignificato corpoream naturam declarat, quod Dualis numerus ſociandis generandiſque corporibus aptari ſoleat. Neque tamen, paulò infenſior nuptijs videri vellem, vt vnitate quæ tota Dei eſt, virginitatem dumtaxat, Dualitate verò matrimonium vel fœdera nuptiarum hieroglyphicè ſignificari contendam. Cum matrimonium quandam immortalitatem inducat, atque in noua lege habeat inſtitutionem, quatenus repræſentat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ. Quo fit vt ſit ſacramentum nouæ legis ob Duplicem coniunctionem, quæ eſt in Chriſto. Prima quidem coniunctio eſt animorum; corporum altera: notat illa vnionem fidelis animæ ad Deum; ſignificat iſta coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ. Inde Auguſt. ſuper illud. Nunquid qui dormit, non adiiciet vt reſurgat? Nota, inquit, quod dicit: Qui dormit, quia ſicut de latere dormientis Adæ, qui erat forma futuri Chriſti, aſſumpta eſt coſta, de qua formata eſt Eua: ita dormiuit Chriſtus ſomno mortis, vt de latere dormientis, de quo profluxerunt ſanguis & aqua, quæ ſunt noſtræ redemptionis ſacramenta, formetur ſibi ſponſa Eccleſia. Corporum etiam coniunctione ſignificatur coniunctio Diuinitatis & Humanitatis facta in vtero Virginis, vt habetur 26. diſt. Acutius. Cum ergo tam coniunctio Chriſti & Eccleſiæ, quàm vnio Diuinitatis & Humanitatis vnica ſit irreiterabilis & indiuiſibilis, meritò ſignificata eſt in primi matrimonij coniunctione carnali: ſed Pſal. 40.

vbi quis ad ſecundam tranſit vxorem, recedit ab hac diuina vnitate, cadens in Dualitatem; & ideo non poterit de cætero ſignificare dictam vnitatem, & irreiterabilem ac indiuiſibilem cõiunctionem. Ex quo enim ſignificatum, ſcilicet coniunctio Chriſti & Eccleſiæ, item coniunctio Diuinitatis & Humanitatis vnicum & irreiterabile & indiuiſibile eſt, oportet quod ſuum ſignificans, ſcilicet, matrimonium carnale conſummatum, vnicum & irreiteratum ac indiuiſum fuerit. His de cauſſis, licet coniugatus ad ſacerdotium priſcis Canonibus admitteretur (nam Petrus, Philippus Apoſtoli Chriſti vxores habuiſſe leguntur, & Juſtinianus Epiphanium Patriarcham œcumenicum laudat, quod ex Sacerdotibus genus & originem ducat) Digamus tamen omnino repulſus, quod vel ex Paulo colligi datur, dum prima ad Timoth. cap. 3. & ad Titum cap. 1. Epiſcopos & Diaconos vnius vxoris viros eſſe vult: & prima ad Timoth. 5. Vidua deligatur, quæ vnius viri vxor fuerit. Non debet, inquit Ambroſius, in Sacerdotem Digamus ordinari, non quia deliquerit, ſed quia prærogatiuâ exutus eſt Sacerdotij, quod in eo ſit defectus ſacramenti vnitatis, cum carnem ſuam diuiſerit in plures. Item: Vna tantum nec repetita nobis copula permittitur, & in ipſo coniugio lex eſt non iterare coniugium, nec ſecundæ coniugis ſortiri coniunctionem. Rurſus: Homini vnam vxorem decreuit Deus, cum qua benedicatur: nemo enim cum ſecunda benedicitur. Item alio loco: Primæ nuptiæ ſub benedictione Dei celebrantur ſublimiter, ſecundæ autem & in præſenti carent gloriâ; conceſſæ ſunt autem propter incontinentiam, & quia ſolent viduatum iuniores incurrere. Porro quod de Digamis dictum eſt, in his quoque qui viduam duxerunt, locum habet. Hos enim Canon Apoſtolorum decimus ſeptimus Digamis omnino comparat, hâc vt arbitror ratione, quia digamiam vxoris, quam ducunt, probare videntur, eiuſque digamiæ occaſionem eis præbere. Nam digamia mulierem non minus, immo magis, quàm virum dedecere videtur. Quare Porcia cum laudaretur apud eam, inquit Hiero-

Glo. 26. dic. vnius & ea. acutius.

Digitized by Google

nymus in Iouinianum, quædam benè morigerata, quæ ſecundum habebat maritum, reſpondit: Fœlix & pudica nunquam praterquam ſemel nubit. Itaque apud veteres Romanos & alias gentes, Digami à ſacerdotio repellebantur. Idem Hieron. ad Gerontiam: Flamen vnius vxoris ad ſacerdotium admittitur; Flaminea quoque vnius mariti eligitur vxor. Ad Tauri Ægyptij ſacra ſemel maritus aſſumitur. Sed & lege Moſaycâ præceptum Leuit 21. *fuit, vt Pontifex virginem tantum vxorem ducere poſſet: Vir enim ſeu Pontifex ſignificat Chriſtum, qui ſibi copulauit Eccleſiam, quæ ſemper virgo permanſit mente. Quare dicit Apoſtolus:* Amb. lib. de Noe & arca c. 18. *Deſpondi vos vni viro virginem caſtam. Quod ſi mulier carnem ſuam diuiſerit in plures, deſtruetur ſignificatio ſacramenti vnitatis, & fiet diuiſa. Non eſt autem plenus Binarius, quia diuiſus: quod verò non eſt plenum, vacuum habetur. Adde ſi lubet, quod ridicula vulgò res eſt, & cauillis hominum obnoxia, vxorem viduam ducere: quod vel tritum apud Legiſtas dicterium, Bulgari Jureconſulti diſcipulorum in præceptorem ſatis oſtendit.* Glo. Item non nouã C. de iud.

DE NVMERO III.

AGgredimur Triadem, quâ nihil eſt vberius ad myſticas ſignificationes & reconditas. Eſt autem hæc primus numerus; nam Pythagorai binarium non eſſe numerum dicunt; ſed confuſionem quandam vnitatum: & Plutarchus vnitatem à Pythagoras Apollinem refert nuncupari, Diada litem & audaciam, Triada Iuſtitiam, quæ eſt ſumma perfectio, & quatenus Virtus eſt etiam medium duorum vitiorum vtrinque reductum, quorum alterum eſt afficere iniuriâ; alterum affici, quæ vtraque ſunt fugienda. Impar nu- Plutarc. de Pyth. diſc.

merus incorporeis indiuiduisque similis esse videtur. Par primus nempe Dualitas est diuisio, primáque diuersitas, ac casus primus ab vno; Ternarius autem primus numerus impar est, quasi reditus ad vnum atque principium, & perfectior est pari, cum illum comprehendat, non ab eo comprehendatur. Vltra parem abundat vno, ob quam planè copiam masculus appellatur. Par autem ob inopiam, partitionem, & recessum à perfecto, quasi femellus numerus apparet. Parium quidem numerorum humana laus est atque moralis, quatenus in eorum partitione iusta vtrinque fit distributio. Imparium verò sacratior est laus, atque diuina, siquidem Iustitia in ipso pari quasi dissoluta est, nec vllum habet cardinem quo innitatur, sed in ipso impari semper ipsum vnum est medium quasi centrum atque numen quo æqua distributio regitur, & ad quod, quasi finem refertur. Impar etiam propter medium, sui ipsius vinculum intra se possidet; & propter centrum, circulare existit, & propter comparationem extremorum ad medium vniuersi ordinis est principium. Primò Ternario numero contigit vt inter duo summa medium, quo vinciretur, acciperet: in Ternario enim est principium, medium, finis, vnde & Tria sunt omnia. Et prisci Theologi, vt designarent Principium, Medium, & Finem esse referenda in Deum, Tria in sacrificijs offerebant. Et Tria posita sunt à Philosophis in cultu Dei, Adoratio, propter reuerentiam; Thus, ob distributionem suauissimæ cognitionis diuinæ, & cælestium, ac terrestrium virtutum; Hymnus secundum Pythagoram, propter concentum cæli. Atque ne verbis solum egisse videamur, Aristotelem hoc ipsum testantem audiamus: Magnitudinis ea quidem quæ ad vnum est diuisibilis, linea est; quæ verò ad duo, superficies; at ea quæ ad Tria, est corpus. Atque præter has nulla alia prorsus est magnitudo, propterea quod ipsa Tria omnia sunt, & ipsum Ter in omnem partem se fundit. Nam, vt Pythagoræi inquiunt, ipsum omne ac omnia, Tribus sunt definita. Finis enim & Medium, & Principium vniuersi numerum habent,

Lib. 1. de cælo & mundo.

hæc

hæc autem Triadis. Quapropter à natura quaſi legibus acceptis, & in Deorum ſacrificijs celebrandis hoc vti numero ſolemus. Hactenus Ariſtoteles. Eſt igitur Ternarius numerus ſacer, numerus potentiſſimus, plurimũ conferens ad ceremonias Deorum & religionis, vt cuius auſpicio & preces & libamina Tertio repetũtur, vt Tertio quoq; die, aut Trimeſtri ſpatio peragerentur. Quod his verbis aſtruit Nicomachus: Ter libant, & Ter ſacrificant, qui vota ſua petunt à Deo conſummari. Virg. Georg. lib. 4. de ſacrificijs Oceani.

Ter liquido ardentem perfudit nectare veſtam:
Ter flamma ad ſummum tecti ſubiecta reluxit.

Apud Theocritum Idyll. 2.

Εἰς τεὶς ἀπαυτίδω, καὶ τεὶς ταῦτα πότνια φαμί. Ideſt,

Ter libo, Ter & hæc pronuncio myſtica verba.

Valerius Flaccus in Argonauticis.

Ipſe Ter æquoreo libans Charcheſia patre. Lib. 2.

Apollinis Oracula:

Terna quidem diuis cæleſtibus hoſtia, & ipſa
Candida mactanda eſt, Terna & terreſtribus, atque
Atra eadem.

Item Aratus:

Forma ſacrificij perfecti priſca caniſtro
Tres panes offerre iubet.

In priſca Græcorum Theologia Tertius crater ſoſpitatori Ioui, ſecundus Semideis ac Dæmonibus tribuebatur. Trita ſiquidem eſt illa Pythagoræ ſententia, Superis impari numero, Inferis pari ſacrificandum. Ad quod reſpicientes Ægyptij & Thales Mileſius, annum conſtare voluerunt trecentis ſexaginta quinque diebus, id nimirum hortante obſeruatione imparis numeri, quem Pythagoras monuit præponi in omnibus oportere. Vnde, & propter dies impares, ſuperis Januarius dicatur, & propter pares Februarius, quaſi abominoſus, Dijs inferis deputatur. Ioſeph. Molerius de correctione Kalendarij lib. 1. c. 4. Laertius de vitis Philoſophor. li. 1.

Homerus quem profundior nulla præterijt doctrina, disparem numerum in sorte boni ponens, superis imparia semper contribuit, vt facit Nestor Neptuno, ac vt iubet Vlyssi Tiresias; Achilles verò mactat ad sepulchrum Patrocli defuncti omnia paria, quatuor quidem equos, duodecim iuuenes Troianos, cuius disciplinæ non ignarus Virgil. lib. 6. Æneid. parem numerum Dijs inferis gratum designat, dicens:

Quattuor hic primum nigrantes terga iuuencos
Constituit.

Rursus in inferijs quas Æneas Anchisæ patri celebrat in Cicilia, binarium adhibet, hæc canens lib. 5. Æn.

Hic duo ritè mero libans Charchesia Baccho
Fundit humi; duo lacte nouo, duo sanguine sacro.

Et Eglo. 8. ostendens superis imparem conuenire, ita canit:

Numero Deus impare gaudet.

Neque tamen quouis impari Deum gaudere significauit, sed plurimum Ternario, item quinario, ac septenario. Quod nec spreuit Christiana religio. Namque & Carolus Borromæus Cardinalis sapientiæ, & religionis vir, qui nihil nisi summo consilio & ratione agebat, quique mysteriorum omnium vim maximè tenebat, imparem numerum tanti fecit, vt cum de constructione Ecclesiarum leges sanciret, constituerit, vt Ecclesiæ siue vnam tantum, siue tres, siue quinque, vt dicunt, naues crucis instar haberent, à fronte tot ostia quot naues, in nauibus impares essent fenestræ: in maioribus Ecclesijs, lampadario in longitudinem ducto, septem vel tredecim lampades affigerentur: in minoribus tres vel quinque: Cathedrales Ecclesiæ septem, vel ad minimum quinque campanas haberent: collegiatæ, Tres, Ad altare maius Tribus gradibus ascenderetur; vbi autem pro Ecclesiæ altarisque amplitudine gradus plures esse possent, ibi quinque extrui liceret. Gradus ad capellæ maioris ascensum vnus, aut Tres, aut quinque ponerentur. Ad Ecclesiæ pauimentum Tribus, aut quinque gradibus ascenderetur: quod si Ecclesia

Digitized by Google

in loco editiori esset cõstructa, scalaque quæ pluribus gradibus constaret, opus esset, tot gradus, quot ad ascendendi vsum commoditatemque necessarij essent, collocarentur, hâc tamen ratione initâ, vt numero essent impares, & septimo, vel quinto, tertio ve quoque gradu planum fieret: nam fieri quidem aiunt Architecti, vt recto in templum pede ingrediamur, quam quidem rem ad religionem facere arbitrantur. Illud enim summopere in sacro Missæ obseruare solent Sacerdotes, vt vel vnam, vel tres, vel quinque, vel ad summum septem collectas dicant. Vnam quidem vt sicut ad vnam Missam vnam tantum lectionem, vnum euangelium, vnum officium canitur, nihilominus & vnam dicant collectam; Tres quia Dominus ante passionem suam Ter orasse legitur; Quinque propter quinquepartitam eius passionem, in cuius commemorationem hæc eadem celebramus officia; Septem denique quia Apostoli ad consecrationem eorundem mysteriorum leguntur frequentasse orationem Dominicam, quæ solis septem petitionibus omnia corpori atque animæ necessaria comprehendit. Ipse quoq; Pontifex Deo sacrificans, testes secum habet solemnibus diebus aut vnum, aut Tres, aut quinque, aut septem Diaconos, vt legitur de Cons. dist. 1. c. Episcopus Deo. Vnus enim Diaconus altari ministrat, quia discipulus vnus adolescens quidam, id est Ioannes amictus sindone super nudo, cæteris fugientibus, sequebatur Christum; Tres ministrant, quia Christus ascendens in montem ad transfigurandum, Tres secum duxit, Petrum scilicet, Iacobum, & Ioannem, Quinque autem propter quinque quos secum Dominus duxit quando resuscitauit puellam, tres inquam præfatos, patremque, ac matrem puellæ; Septem demum obsequuntur, ob illos septem, quibus Dominus post resurrectionem piscantibus se manifestauit. Neque in dispensatione signorum super oblationem imparis numeri virtus neglecta, cum vnam, vel Tres, vel etiam quinque cruces faciant, & hoc vtiq; non sine certi caussa mysterij. In quinq; enim crucibus quinque partitã Domini passionem signi-

Leo Baptista Albertus, de Lineamentis. c. 13.

Micrologus de Eccles. obseruan. c. 4

Micrologus, de Eccles. obser. c. 14.

Digitized by Google

ficant: in vna, & tribus, vnum & trinum Deum intimant; in cuius numeri mysterio etiam Tres partes facit Sacerdos sacratissimi corporis in Missa. Ter dicit Agnus Dei, & cum spiritibus Seraphicis clamat Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Ter dicit culpam suam qui à peccato vult absolui. Ter cum

Matt 8. *Centurione dicere opertet: Domine non sum dignus, si dignè Sanctam Eucharistiam sumere volumus. Et meritò quidem impar numerus in Ecclesiasticis officijs frequentatur: nunquam enim in duo æqualia, vnitate impediente, secatur, nec Deus vult diuisionem Ecclesiæ. Addunt Pythagorici numeros impares ad omnia esse vehementiores, in primis verò Ternarium. Plinius Natur. hist. lib. 28 cap. 4. Terna despuere deprecatione in omni medicina mos fuit, atque ex hoc effectus adiuuati. Huic rei argumento est Claudia Ve-*

Herodianus lib. 1. *stalis, quæ in impudicitiæ suspicionem deueniens, quo integritatem suam manifesto aliquo exemplo comprobaret, nauim, in qua mater Deûm vehebatur, cingulo suo duxisse narratur, prius tamen Ternario numero vsa est inter precandum.*

Ouid. Fast. lib. 4. Ter caput irrorat; Ter tollit ad æthera palmas.

Ferunt priscorum Theologorum fabulæ Cererem Deam toto errasse Mundo, cum Proserpinam filiam quæreret, cumque in Atticam diuertisset, à Celeo Attico sene receptam hospitio: cuius beneficium, vt aliquo munere pensaret Ceres, filium eius infantem è cunis raptum, immortalem reddere cum destinasset, sacrificia peregit:

Ibidem. Térque manu permulsit eum: Tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono.

Atqui & Hippolytum fato functum, dum Æsculapius à Diana exoratus, ab inferis reuocatum pristinæ incolumitati restituere intendit,

Ouid. Fast. lib. 6. Pectora Ter tetigit, Ter verba salubria dixit:
Depositum terrâ sustulit ille caput.

Carna quoque siue Crana Dea liberans Procam filium Regis Albani à strigibus obsessum.

Digitized

Protinus arbutea poſtes Ter in ordine tangit, Ouid. Faſt. 6.
Fronde Ter arbutea limina fronde notat.

Cæſarem dictatorem refert Plinius, poſt vnum ancipitem vehiculi caſum, ſemper vt primum conſediſſet, quod, inquit ille, pleroſque etiam nunc facere ſcimus, carmine Ter repetito, ſecuritatem itinerum aucupari ſolitum. Lib. 28. cap. 2.

Theocritus in Bucoliſco.

Χειλέα τοι τροσόρπ. χέρες δέ π ἐστὶ μέλαιναι. Idil 24.
Καὶ ἀχὼρ ἐξόσδεις. ἀπ' ἐμεῦ μή μεμολώης.
Τοιάδι μυΐζουσαι, τεὶς εἰς ἐὸν ἐπλυσε Κόλπον
Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε σωεχὲς οὔδει. Ideſt.
Morbo tibi labra laborant
Ipſe color manuum niger eſt tibi, ſpiritus ater
Sordet, & os fœdum putens exhalat odorem.
I procul attactu ne me fœdaueris vllo.
Hæc effata, ſinum Ter conſpuit ore ſequaci
Ipſa ſuum, meque attentè luſtrauit ab ipſo
Vertice ad vſque pedes.

Item Idil. 6. hæc canit Damœtas.

Ὡς μὴ ἐγὼ καθορῶν δὲ τεὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον
Ταῦτα γὰρ ἀγραῖα μεχοτύλλαεις ἐξεδίδαξεν. Ideſt.
Tunc ego ne caperer propriæ ſub imagine formæ
Ter ſecreta ſinus tetigi ſputamine noſtri,
Sicut anus docuit nos iſta Cotyttaris olim.

Quorum carminum hac fermè ſententia eſt: Ne quid me lædat inuidia, neve noceat faſcinatio, Ter in meum inſpui ſinum. Addit Scholiaſtes eum morem etiam ſuâ ætate perduraſſe mulieribus, vt inuidiã abominantes in ſinũ expuant. Huc pertinet quod ait Lucianus in Necyomantia: Τεὶς ἄν μου ἐς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας, *Ideſt Poſteaquam Ter mihi deſpuiſſet in faciem. Et ſimili expiatione profectum, quod indicat Athenæus in Dipnoſophiſtis, Priſcos ad depellenda mala ſolitos Ter aſpergi: refert verſiculum illum Cyrenæi,*

Τεὶς δὲ ἀποκαθαρθοῖσι θεοὶ δίδοασιν ἄμεινον. Ideſt.
Porro ter abſterſis Diui donant meliora.

Sic Ter luſtrari ſe lauando, aut circumferendo ſolebant, antequam ſacra attingerent, quẽ ſanè morẽ expreſſit Virgil. lib. 6. Æn. vbi ait.

Idem Ter ſocios pura circumluit vnda.
Spargens rore leui, & ramo fœlicis oliuæ.
Luſtrauitque viros.

Ouidius lib. 7. Metamorphoſ.

Ter ſe conuertit, Ter ſumptis flumine crinem
Irrorauit aquis, Ternis & hiatibus ora
Soluit, & in dura ſummiſſo poplite terra.

Quin etiam cum fierent luſtrationes aruorum, Ter hoſtiæ circa fruges agebantur, vt docet his verſibus Virgil. in 1. Georg.

Térque nouas circum fœlix eat hoſtia fruges.

Nec illud prætermittendum, quod refert Columella, beſtiolas illas maleficas, quæ Erucæ nuncupantur, enecari, ſi mulier menſtruoſa ſolutis crinibus, & nudo pede vnamquamque aream Ter circumeat: huiuſmodi ſunt verſus ex lib. 10. deſumpti.

At ſi nulla valet medicina repellere peſtem
Dardaniæ veniant artes: nudatáque plantas
Fœmina, quæ iuſtis, tum demum operata iuuentæ
Legibus, obſcœno manat pudibunda cruore,
Sed reſoluta ſinus, reſoluto mœſta capillo,
Ter circum areolas, & ſepem ducitur horti,
Quæ cum luſtrauit gradiens (mirabile viſu)
Non aliter, quàm decuſſa pluit arbore nimbus,
Vel teretis mali, vel tectæ cortice glandis,
Voluitur ad terram diſtorto corpore campe.

Fuit præterea Ternarius ligationibus aptiſſimus, hinc illud eiuſdem Poëtæ in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum Triplici diuerſa colore
Licia circundo, Térque hæc altaria circum
Effigiem duco.

Et paulò poſt.

Necte Tribus nodis Ternos Amarylli colores.

De Medea quoque legimus:

Verbáque Ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ flumina concita ſiſtunt.

Etiam in ſacris feralibus Deæ Mutæ hæc legimus apud Ouid. Faſt. lib. 2.

Digitized by Google

Ecce anus in medijs residens annosa puellis,
Sacra facit tacitè, nec tamen ipsa tacet.
Et digitis Tria thura Tribus sub limine ponit.

Ternarius etiam funeribus sacer fuisse perhibetur: nam fato functum proprio nomine Ter clarum inclamabant, fortassis quod ad nihil æquè, atq; ad proprium nomen citius expergiscamur, ad quod si vitalis aliquis adhuc calor inclusus lateret, vitæ signum aliquod ederetur: quod si ne tum quidem se proderet spiritus vitalis, de eo conclamatum dicebant. Vnde dicebantur cõclamati. De qua Proclus inquit: Mortuorum vocationes Ter consueuimus facere. Apud Homerum Vlysses asserit se prius naues non recepisse, quàm socios suos, qui in prælio contra Ciconas occubuerunt, Ter vocasset.

Οὐδ' ἀρά μοι πρὸ τριῶνες ἦσαν ἀμφιέλισσαι Vlis.1.
Πρὶν πάντα τὸν δειλὸν ἑταῖρον τρὶς ἑκάστον αὐσαι
Οἵ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὑποδμηθέντες. Idest.

Quanquam, nec littore naues.
Inde prius poterant remis contendere cursus,
Quam nos amissos socios Ter voce ciemus,
Qui Ciconum campis deserta rapina cruentis
Opperiere armis.

Eundem numerum seruauit in morte Patrocli, Iliad. 6.

Τρὶς μὲν ὑπὸρ πάφου μεγάλ' ἴαχε δῖος Ἀχιλλεύς,
Τρὶς δ' ἐκυκήθησαν Τρῶες κλυτὸν ἐπὶ σῆμα. Idest.

Voce Ter insonuit Valta metuendus Achilles
Ter percussa retro cesserunt agmina Troum,
Cum socijs.

De Pallantis funere verba faciens Virgil. hæc canit Æn. lib. 11.

Ter circum accensos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos; Ter mœstum funeris ignem
Lustrauere in equis, vlulatusque ora dedere.

Item libro sexto.

Tunc egomet tumulum Rœthæo in littore inanem
Constitui, & Magna Manes Ter voce vocaui.

Sed quid Ethnicos conamur afferre, ad huius numeri mysteria

Digitized by Google

demonſtranda? cum etiam in ſacris literis videamus complura arcana Ternario ſignificata. Apud Iudæos quidem funeribus, & vitâ defunctis conſecratus erat hic numerus. Dauid enim Rex ab Abſalone filio ſuo regno pulſus, tandem receptis viribus, & iuſto exercitu conflato, Ducum ſuorum auxilijs regnum recuperauit; tamen Ducibus ſuis in prælium exeuntibus mandauerat ne filium Abſalonem occiderent: cæterum contra quam Dauid præceperat,

2. Reg. 18. & 19. *Abſalon in bello perijt, tribus haſtis à Duce Ioab confixus: quam filij necem pater ægrè ferens, illum his verbis cœpit deplorare.*

Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi,
Abſalon fili mi, Fili mi Abſalon,
Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi.

Exho. 19. *Tertio menſe populus Iſraëliticus cum exijſſet de Ægypto, ad montem Synai perueniens, obtulit ſacrificium Deo, & in die Tertia legem accepit: quare Tertia dies eſt tempus gratiæ: quod inſinuans Propheta Moyſes Gen. cap. 1. dixit Deum feciſſe Tertia die aquas in congregationem vnam: quoniam poſt primum diem Moſaycum, & ſecundum cultum propheticum, Tertio die nos Gentes congregatæ ſumus in vnam fidei congregationem, per ſagenam Euangelij; quamobrem dicebat etiam Chriſtus qui Tertio die ſurrexit à*

Luc. 13. *mortuis: Hodie & cras facio ſigna. Ecce duos dies: ſigna autem dicit, quæ facta ſunt in Ægypto, quæ in deſerto, & quæ per Moyſen: ſunt hæc (vt verbo dicam) primi diei: ſecundi autem, quæ per Heliam, & Heliſæum, & qui deinceps ſecuti ſunt, Prophetas: Tertio autem die eius aduentus dies lucidus perficitur, qui oſtendit per Euangelium perfectũ, & omnibus numeris abſolutum eius ſtudiũ. Eſt enim Chriſtus plenitudo ac complemẽtum legis & Prophetarum.*

Ioan. 2. *Vnde etiam quæ in Cana celebratæ fuerunt nuptiæ, factæ ſunt die Tertio. Cana autem, ſecundum hebraïcam tranſlationis virtutem, idem eſt quod creatura; in qua creatura eo deſcendente factæ ſunt incorruptæ nuptiæ vnionis Verbi, & noſtræ naturæ. In his nup-*

Gen. 1. *tijs Tertio die primum miraculum Chriſtus fecit in aqua; quo-*

niam

niám die Tertio, aquam Gentium congregauit in vnam congregationem.

Ioſue, qui typum Domini præ ſe ferebat, veniens ad Iordanem, iuſſit parare populum viaticum ad diem Tertium: quod myſterium exponit Jacobus Geuſchelius Troporum ſacræ ſcripturæ Lib. 7. Heliæ Prophetæ Triplici inſufflatione Sarephtanæ viduæ filio vita inſpirata eſt. 3. Regum. 17. Ter quoque Helias infudit aquam ſuper holocauſta. 3. Regum. 18. Tertio cum Balaam verberaſſet aſinam, apparuit ei Angelus. Num. 22. Ter Balaam benedixit populo Iſrael. Num. 23. 24. Ter Dauid cadens in terram, adorauit Ionatham. 1. Regum. 20. Ter à Deo vocatus eſt Samuel. 1. Regum 3. Terque à Deo monitus Honoratus Vercellenſis præſul, acceſſit ad Diuum Ambroſium in extremis laborantem, eique ſanctum Domini corpus præbuit. Ter Petro apparuit Angelus Domini, dum mentis exceſſus in eum cecidiſſet: Tres viros Cornelius miſit ad Petrum. Ter in anno compatere omne maſculinum coram Deo Moſaycâ lege ſancitum, in Paſchate, ſcilicet, Pentecoſte, & die Tabernaculorum. Paſcha, id eſt, tranſitus Iſrael ex Aegypto, aut rerum ex non eſſe ad eſſe, competit Patri, qui nos eripuit de manibus Diaboli. Pentecoſte, quando lex tantâ celebritate fuit data, competit Filio: collatio enim competit Filio & Verbo, in quo lex erat, antequam daretur, ſecundum Elchanam. Remiſſionum ac Tabernaculorum dies, in memoriam vmbraculi à nube in deſerto facti, reſpondet Spiritui ſancto, in cuius virtute & numero datur remiſſio. Trinum præterea cultum Deo exhibemus, cordis, linguæ, & operis. Sic tres ſunt gradus pœnitentiæ, cordis contritio, oris confeſſio, & operis ſatisfactio. Ternario numerantur & partes ſatisfactionis, ieiunium, eleemoſyna, oratio. Deum quoque diligere iubemur ex toto corde, vt omnes cogitationes noſtras; ex tota anima noſtra, vt omnem vitam noſtram; ex tota mente noſtra, vt totum intellectum noſtrum in illum conferamus, à quo habemus quæ conferimus.

Ioſ. 1. 3.

2. q. 7. c. nos p. itē Balaam.

Act. 10.

Exho. 23 34. Deut. 16

D. Aug. de doct. Chriſ. & quæſt. euāg lib. 2. in Ciu. Dei. li. 10. c. 4. Matt. 22.

Esa 40. Hier. in Psal. 31.

Tres digiti sunt, quibus Deus appendit molem terræ. Tribus modis deleri peccata possunt. Remittuntur enim per baptismum, teguntur per charitatem, non imputantur per martyrium. Jam verò cum multa ac magna sint, atque adeo tot & tanta, vt nemo illa sermone cõplecti possit, quæ nos à Deo partim habemus, partim habituri sumus; in hoc tamen potissimum elucet ipsius erga genus humanum beneficentia, quod ad eum animos erigimus, eique, velut necessitudine quadam, cognatione vnimur: hoc autẽ præcipuè præstat Ternarius Theologicarum virtutum numerus: his enim humana mens à terrenis ad cælestia tollitur, Deoque iungitur; & sine quarum connexione & agglutinatione, non est homini salus; & quæ vbi adsunt, salutis auctore Deo munus afferunt. De his dicebat Apostolus ad Corint. scribens: Nunc autem manent Fides, Spes, & Charitas Tria hæc, maior autem horum est Charitas. Vt meritò hic sit virtutum funiculus Triplex, qui secundum Ecclesiasten difficile rumpitur. Tribus modis inuitat Deus ad se peccatorem, virtutibus signorum, occultâ compunctione, ore doctoris. Mirabile verò quod legimus apud Job, Deum, quem humanæ imbecillitatis plurimum miseret, homines, vt eos ad sese conuertat, semel, secundò, ac rursus, hoc est, verbis, somnijs, & morbis arguendo admonitos velle: qui si Tertiò resipiscant, benè illis fore; sin minus, Dei spiritum ab eis discessurum, atque ipsos prorsus deserturum minitari. Sed id mirabilius multò, quod in tentationibus Ter à nobis superatus Diabolus, ita eneruis & confusus discedat, vt vltra nos adoriri vel nequeat, vel erubescat. Quare meritò Satanas Pardo comparatus legitur, qui in capiẽda præda, nisi Tertio saltu eam fuerit assecutus, indignatus vltra aggredi cessat: tanta est huius numeri vis & potentia. Quod dico, discere potes plurimis locis sacrarũ scripturarum. Tertio & nouissimo puteo effosso, cessauit iurgium pastorum, vt legitur Gen. cap. 26. consimili modo Helias Propheta Triplici lignorum prouolutione, tum cum igni diuinitus immisso sacrificium absumpsit, ignominiæ Prophetas, qui ab eo prouocati,

1. Cor. 13.

Cap. 4.

Cap. 33. Vide Iohannẽ Bodinum De monom. Lib. 1. capi. 4. & Catenam auream in Iob, quã è Græco in Latinũ transtulit Paulus Comitolus Perusinus societatis Iesu.

3. Reg. 18

idem facere nequiuerant, obtruncauit. Quin & libro Judicum legitur, quod cum omnis Israel ad vlciscendum scelus Beniamin, in Gabaa, iubente Domino ascendisset, semel atque iterum cæsus, Tertio victor extitit. Quo docemur, per Tertiam pugnam, Deum perpetuã requiem ac triumphum præstare solitum. Sic Apostolus Paulus post Triplicem victoriam, per Triplicem orationem, impetratam, quieuit securus dicens: Propter quod Ter Dominum rogaui, & dixit mihi: sufficit tibi gratia mea. Sic Iamnes & Mambres magi Pharaonis, quia per ipsam mentis corruptionem iniquissimi fuerũt, virgas in serpentes, aquam in sanguinem conuerterunt, & aquam fecerunt ranis ebullire, sed cyniphes educere minimè potuerunt; vnde dixerunt sibi aduersum esse Spiritũ sanctum, & ita defecerunt in Tertia plaga, quia primum miraculum non fuit plaga; idroque in Tertio miraculo defecisse dicuntur, Glos. 1 q. 1 teneamus, ver. magi: & Augustinus de celebratione paschæ. Huius rationem mysterij Satanas in bello Christo illato, Ter repulsus & superatus recessit. Quare post Tertiam pugnam & victoriam IESVS Christus quietus & triumphans dicebat apud Joannẽ: Venit princeps Mũdi huius, & in me non habet quidquam. Sic denique debellatis hostibus inferni, die Tertiá Dominus resurrexit in gloria & pace. Hinc in Ecclesia, ipsa die sanctissimæ Resurrectionis, legitur Euangelium secundum Marcum, cui ex quatuor animalibus facies Leonis à Patre Hieronymo fuit attributa. Ait enim Adamantius Physiologos hæc de catulo Leonis scribere: eum quidem simul ac natus est, Tribus diebus & Tribus noctibus dormire, tum deinde patris rugitu tamquam tremefacto, concussoque cubilis loco, catulum dormientem expergefieri, eoque trahit dictum illud à Iacob in sacra lectione: Catulus Leonis Juda, ad prædam Fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt Leo, & quasi leæna quis suscitabit eum? Atque etiam illud ex secundo Balaam responso: Recumbens vt Leo requiescet, & quasi Leæna, quam suscitare quis audebit? Quod dubio procul ad Christi sepulturam & resurrectionem pertinet. Ha-

Cap. 20.
2. Corin. 12.
Exho. 7.
Exho. 8.
Matth. 4.
Cap. 14.
Ezech. 1. Apoc. 4.
Gen. 49.
Num. 23.

ctenus quæ ſunt expoſita fuerint tanquam leuioris pugnæ præludia quædam: nunc conabimur, ordine quodam propoſito, tractationem de Triade inſtitutam perſequentes, Diuinam probare Trinitatem, à qua fluxerit aliquando triplex creatura ſui Creatoris imaginem præ ſe ferens. Quemadmodum enim opus omne imaginem quãdam & ſimilitudinem refert ſui opificis, adeo vt ex opere qualis ſit opifex, & ex opifice quale ſit opus futurum in promptu ſit intelligere: ita in rebus omnibus animaduertere eſt Diuinæ Trinitatis veſtigium in Vnitate ſubſtantiæ. Deus ſummæ vigoroſitatis, nihil imperfecti, parui, & minuti in eſſentia habens, ocium neceſſe eſt abhorreat, aliter ſummè ocioſus eſſet; & ſic ſumma fœlicitas eſſet in pigritia & ocio, quod eſt impoſſibile. Et quoniam hoc ſic eſt, quod apud Diuinam eſſentiam impoſſibile eſt ocium reperiri, conſequens eſt illum ſummæ actionis exiſtere. In omni autem actione perfecta Tria correlatiua neceſſariò reperiũtur, quoniam nihil agit ſeipſum, ſed diſtinctum à ſe, & Tertium ſurgit ex agente, & eo in quod actio fit, id autem eſt agere. Erunt ergo hæc correlatiua in eſſentia Diuina Tres Perſonæ. Quare Deum Trinum vocamus. Eſt enim Deus deificans, generans, iuſtificans, amans cum cæteris perfectionibus, quem vocamus Patrem. Eſt Deus deificabilis, generabilis, iuſtificabilis, amabilis, & ſic de reliquis, & hunc Filium à Patre genitum nominamus. Eſt poſtea ſpirando deificare deificantis & deificabilis, id eſt, Patris & Filij, & ſic iuſtificare, conciliare, & amare amantis & amabilis; & hunc Spiritum ſanctum ab vtroq; procedentem nominamus. Cum autem ſumma incommenſurabilis bonitas vellet non ſolum intra ſe ab æterno producere, multiplicauit etiam creando in tempore extra ſe ſuam bonitatem; ſed non potuit Deus optimus ad imaginem alicuius extrinſeci creaſſe omnia, nec ad alium finem, niſi ad ſummum, ſcilicet, ſeipſum. Quamuis autem difficile ſit admodum in his infimis creaturis Diuinarum rerum coniecturam facere per ſimilitudines; immo inconueniens dici poſſit ex humanis rebus imaginem colligere Diuinitatis, & res

Nicol. Cuſ. excitat. lib. 1. in princ.

Digitized by Google

immobiles ad naturas fluxas exigere; Deus tamen ſic ab initio temperauit notitiam ſui, vt ſicut nunquam totus voluit comprehendi, ſic nunquam totus prorſus potuerit ignorari. Et ſicut totus noluit manifeſtari, quo fides haberet meritum: ita nec totus voluit occultari, vt infidelitas de ignorantia non excuſaretur. Vt enim ſcribit Hugo à Sancto Victore: Deus conditor Mundi contemplato Mundo conſpicitur, & qui videri non poteſt, fecit quod videri poſſet, & viſus eſt per id quod fecit. Inuiſibilia enim ipſius à creatura Mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus & Diuinitas, ait Paulus ad Romanos primo. Quem locum expendens Scholiaſtes aſſerit potuiſſe Philoſophos in lumine naturali peruenire ad tributa trium Diuinarum perſonarum. Eadem eſt Origenis explanatio homil. 3. in Cant. cant. hoc modo differentis. Paulus Apoſtolus nos docet, quod inuiſibilia Dei, ex viſibilibus intelligantur; & ea quæ non videntur, ex eorum quæ videntur ratione, & ſimilitudine contemplentur, oſtendens per hoc quod viſibilis hic Mundus, de inuiſibili doceat, & exemplaria quædam cæleſtium contineat poſitio iſta terrena; vt ab his quæ deorſum, ad ea quæ ſurſum ſunt poſſimus aſcendere, atque ex his quæ videmus in terris, ſentire & intelligere, ea quæ habentur in cælis. Et paucis interiectis, ſubdit: Quia ergo impoſſibile eſt homini in carne viuenti agnoſcere aliquid de occultis, & inuiſibilibus, niſi imaginem aliquam, & ſimilitudinem conceperit de viſibilibus; ob hoc arbitror, quod ille qui omnia in ſapientia fecit, ita creauit vnamquamque viſibilium ſpeciem in terris, vt in his doctrinam & agnitionem rerum inuiſibilium & cæleſtium poneret; quo per hæc aſcenderet mens humana ad ſpiritualem intelligentiam. Hæc ille. Nos igitur operæ precium facturos exiſtimamus, ſi in Mundo Angelico, Cæleſti, Senſibili, Humano, vniuerſaque creatura Diuinæ Trinitatis imaginem quandam reperiri probabimus; vt his præſidijs, & non parui ponderis coniecturis, natura nos ad tantum myſterium eru-

Erudi ionis Diſcal lib. 7. c. 1.

diat, ad arcanumque tantæ ſcientiæ, quatenus fas eſt, attollat. Poſtquam igitur Deo non fuit ſatis ſola ſui ipſius contemplatione frui, ſed. operæprecium videbatur, vt quo plures beneficium ſentirent, latius ſeipſum diffunderet, deriuaretque (quod ſummæ benignitatis erat) primum quidem cogitatione concepit Angelicas poteſtates ac cæleſtes, quæ quidem cogitatio tranſiuit in opus, quod verbo complebatur, & ſpiritu perficiebatur. Eorum enim quæ fiunt cauſſam Patrem cogites opus eſt; effectricem, Filium; perfectricem, Spiritum, ita vt Patris quidem voluntate adminiſtri ſpiritus exiſtant; actione verò Filij in rerum naturam producantur; Spiritus autem præſentiâ perfectionem accipiant, & expletionem. Sic ſunt conſtituti velut ſecundi ſplendores, primi illius lucis miniſtri, ſiue eos dicas Angelos, ſiue ſpiritus intellectuales, ſiue ignem ab omni materiæ pondere immunem & incorporeũ, iuxta illud Pſalmographi: Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis; ſiue aliam aliquam naturam impatibilem, & mobilitatis expertem, ac tenuem, & ſimplicem ab his quas commemorauimus proximam, ſed longo proximam interuallo. Ad hunc ergo modum Angelicus chorus, ſiue cæleſtis Hierarchia, ſiue Intelligibilis mundus inſtitutionem accepit, & creationem, quantum nobis de his rebus diſſerentibus paruo rationis lumine licet examinare. Poſtea verò quamprimum hoc opificium ipſi artifici ſatis arriſit, alium quendam mundum expreſſit cogitatione, qui & materiâ conſtaret, ac per hoc oculis corporeis pateret, atque hoc eſt vniuerſum illud, quod ex cælo, terraque, & quæ in medio ſunt, omnibus cernitur concretum ac concinnatum; laudabile quidem fœlici ſingulorum, ex quibus compingitur, ſtatu, dexteritateque; laudabilius verò omnium rerum admirabili concentu; quo fit vt cum ſingula ſingulis pugnent, vniuerſa tamen ad vnum mundum conſummandum, mirabiliter conſpirent. Sic materialis, corporeus ve creatus eſt Mundus. Cæterum nullum erat adhuc vtriuſque temperamentum, nec aliqua diuerſiſſimorum mixtura, quæ in-

Pſal. 103. Michael Pſellus de Dæmon. cap. 1.

dicio esse potuisset, & sapientiæ maioris, & ingentis, quod Deus in creaturas insumeret impendij. Quare cum artifex ipsum Dei Verbum hæc vellet ostentare, animal quoddam vnum ex vtraque natura, visibili, scilicet, & inuisibili, nempe Hominem fabricat, corpore quidem à materia, quæ iam antè suppetebat, accepto; vita verò per ipsum indita, quam rationalem animam nũcupamus. Hunc cõpositum, vt alium quendam Mundum in re tenui magnum, in terris constituit, vt mixtum quendam adoratorem, visibilis quidem creaturæ inspectorem, intelligibilis autem cultorem. Deus igitur cum Verbo suo & Spiritu sancto, quæ Tria vnum sunt Deus vnus omnipotens, Tres condidit mundos, angelicum, materialem, & humanum; intelligibilem, scilicet, corporeum, & mistum.

Mundus	Angelicus,	Materialis,	Humanus,
	Intelligibilis,	Corporeus,	Mixtus.

Omne autem quod creatum est, aut est extremum, aut medium; si extremum, intellectus est, aut angelicus, aut humanus; si medium, est sensibilis creatura, posterior Angelis, Homine prior creata. Angelicus intellectus est esse omnium, & vniuersalis omnium actus: sicut enim à materia abiunctus est; ita & sine specie intelligit, nouitque omnia, non per ipsa omnia, neque per ipsorum omnium species, sed simpliciter, & per se, intuitu & contemplatione sui esse, antequam omnia fiant. Humanus intellectus est omnium posse, & vniuersalis omnium potentia. Et quæcumque intra vtrumque intellectum relinquuntur, sunt omnia secundum substantiam ex actu & potentia. Intellectus enim angelicus est, vt simplex omniũ actus: humanus, vt simplex & vniuersalis omnium potẽtia. Quidquid verò supereſt, sensibile est, & eorum medium, ex actu & potentia. Fit igitur vt omnia sint tantum Tria, duo videlicet, extremi intellectus, quorum vterque est omnia: & reliqua omnia, quæ vtriusque intellectus medio claudũtur. Et eorum quodlibet est quod-

libet; & eorum quodlibet est omne; & omnia, omnia. Ante omnia igitur creatum est omne; Angelus, scilicet. In omnibus creata sunt omnia; cætera omnia. Post omnia creatum est omne; Homo: quod subiicitur oculis per sequentem figuram:

MVNDVS

Intelligibilis,	Sensibilis,	Intelligibilis & sensibilis,
Angelus,	Cætera omnia,	Homo,
Extremum,	Medium,	Extremum,
Ante omnia,	In omnibus,	Post omnia,
Actus simplex,	Actus & potentia,	Potentia simplex,
Actus omnium,	Utriusque unio,	Potentia omnium,
Omne & totum,	Omne & totum,	Omne & totum,
Vnum.	Vnum.	Vnum.

Est enim horum Trium vnumquodque vnum, totum & omne, quia Actus simplex est totus actus; Potentia simplex, tota & vniuersalis potentia; Actus & Potentia simul, totum sunt ex actu & potentia.

Creauit quoque Deus Vniuersale affirmatiuum, Angelum; Vniuersale negatiuum, Hominem, in quo nullus est actus à principio; Particulare affirmatiuum & negatiuum; cætera media.

Trifariã etiã Deus omnia creauit, in { Esse simplici, Posse fieri, Continuè fieri, } per { Angelicum intellectum, Humanum intellectũ, Esse & posse; quando humanus intellectus continuè perficitur, fitque actu id quod fieri natus est.

Quidquid est, est vnum, & nihil est præter vnum. Angelicus intellectus vnus est: similiter & Humanus est vnus. Omnes item mediæ creaturæ inter vtrumque intellectum, sunt vnum aliquid. Sicut enim in Trino rerum ordine, vtrumque extremum est vnum; ita & medium quodammodo oportet esse vnum. Triplex igitur est vnum quod creatum est.

Vnum

Vnum ante esse, Angelus :
Vnum in esse, Reliqua omnia :
Vnum post esse, Homo :

Vniuersæ deniq; creaturæ mediæ : (nã hæ sunt oĩa) } Sunt in { Intellectu angelico, Seipsis, Intellectu humano } vt { Ante esse. In esse Post esse.

Subsistũt in { Angelo, Seipsis, Hoĩe } secũdum esse, { Intellectuale Sẽsibile et natu Rõnale. (rale.

TRINITAS in mundo Intelligibili, seu Angelica Hierarchia.

Angelica hierarchia Triplici ordine distinguitur, & quilibet ordo Triplici choro, vt per omnes cælestium Angelicorum spirituum choros sit Vnitas hierarchica, & signaculum Vnitatis in Trinitate, & Trinitatis in Vnitate. Est autem Angelorum Ordo multitudo cælestium spirituum, qui inter se aliquo munere gratiæ similantur. Nec à mysterio vacat Angelicos Ordines sub Ternarij quadrato contineri: est enim Trias Triniter prima, summi illius boni primique principij numerus: summum autem bonum primumque principium ab vniuersis Theologis in eiusdem substantiæ Vnitate sub personarum Trinitate sine sui diuisione celebratur. Rationabile itaque est sacrum primi principij numerum, nempe Ternarium in se ductum antistantium illi antiquissimarum, atque immaterialium substantiarum peperisse frequentiam. Neque reprobandam iudicamus Raymundi Lullij sententiam, asserentis in Angelicis Choris esse maioritatem, æqualitatem & minoritatem. Quemadmodum nouem, inquit, sunt glorificationes speciales in Diuinis; ita sunt nouem Ordines Angelorum: gloriatur enim Deus Pater in se, in Filio, & Spiritu sancto: & Filius gloriatur in se, in Patre, & Spiritu sancto: & Spiritus sanctus gloriatur in se, in Patre, & in Filio; sic & omnes Angeli in Deo Trino & vno. Hoc autem modo dispositi sunt cælestes Ordines, apud Gregorium Pap. homil. 34. super Luc. cap. 15. D. Bernardum lib. 5. de Conf.

ad Eugenium, quos ſequutus eſt Petrus Lomb. ſent. lib. 2. diſt. 9.

In ſuperiori Hierarchia ſunt { Seraphim, Cherubim, Throni } Conſiderantes Dei { Veritatem, Bonitatem, Æquitatem.

In { Seraphim, Cherubim, Thronis } Deus { Noſcit, Amat, Sedit } Vt { Veritas, Charitas, Majeſtas.

Triplex eſt & Ordo mediæ Hierarchiæ { Dominationes, regentes officia Angelorum. Principatus, capitib. præſidentes populorum. Poteſtates, poteſtatem dæmonum coërcentes.

In { Dominationibus, Principatibus, Poteſtatibus } Deus { Dominatur, Regit, Tuetur } Vt { Majeſtas, Principatus, Salus.

Triplici quoque ordine ſubſiſtit infima Hierarchia.

Habet. n. { Virtutes, Archangelos, Angelos } ad quos pertinet { Miraculorum operatio. Negociorum denunciatio. Solicitudo humanæ cuſtodiæ.

In { Virtutibus, Archangelis, Angelis } Deus { Operatur, Reuelat, Mittit } Vt { Virtus, Lux, Inſpirans.

Cæterum Dionyſius Areopagita, cui in his præcipuè ſumma adhibetur fides & auctoritas, à Gregorio diſſentiens, eo qui ſequitur modo diſponit Ordines Angelicarum mentium, vt ſint in Hierarchia.

Superiori,	Seraphim	Cherubim	Throni.
Media,	Dominationes	Virtutes	Poteſtates.
Infima,	Principatus	Archangeli	Angeli.

Huiuſmodi autem gradatio in Angelica ſeu ſpirituali natura neceſſaria cenſetur, ſicut & in corporali, cum in tali gradatione totius vniuerſi pulchritudo conſiſtat; & certificatio æqualitatis, & inæqualitatis fiat per gradus perfectionis Tribus modis, ſcilicet, aut per exceſſum, ſiue ſecundum maius; aut ſecundum minus; aut ſecundum æquale:

Suprema Hierarchia, vt idem sentit Dionysius, soli contemplationi vacat, Deumq; perenni sono, continuaque assiduitate nullo vnquam tempore defutura collaudat: Media cælestibus officijs, atque muneribus est delegata: Postrema, & si natura supra omne corpus est, supraque cælum, curat tamen ea quæ sub cælo sunt: cum enim diuidatur in Principatus, Archangelos, & Angelos, omnium horum munus circa ea tantum versatur, quæ sub Luna sunt. Principatuum cura circa Respublicas, Principes, ac Reges, vt ex Daniele cognoscimus; Archangelorum circa mysteria, & sacras ceremonias; Angeli priuatis student rebus, & singuli singulis hominibus adhibentur, vt asserunt Damascenus, Origenes, Gregorius Papa, Hieronymus, & Augustinus. Lib. de Cælesti Hierar.

Quemadmodum autem pictor intendens pingere imaginem Regis in pariete, purgat parietem, illuminat seu dealbat, deinde perficit intentum; eodem ferè modo Tres apud Dionysium sunt actiones Angelicæ: Nic. Cusa excit. li. 5. Mitto angelum.

Purgatio, Illuminatio, Perfectio.

ita inter se distributæ, vt purget vltima Hierarchia; illuminet media; suprema perficiat.

Triplex Angelorum cognitio:

Habet.n. Angelus cognitionem {
Matutinam.i. cognitionem rerum in verbo,
Meridianam.i. apertam Dei vtsionem,
Vespertinam.i. cognitionem rerum in se.

Triplex Angelorum status:

Innocentiæ, Gratiæ, Gloriæ.

Ternario rursum distinctus est Angelorum motus apud Dionys.

Circularis, Rectus, Obliquus.

Triplex item in Angelo mobilitas est, nempe:

Naturæ, Intelligentiæ, Voluntatis.

Naturæ mobilitatẽ habet; quia omne creatũ est vertibile in nihilũ, nisi à Deo contineatur. Intelligentiæ quoque mobilitate ditatus est; quia licet in Angelo non sit intelligentiæ vicissitudo, quoad scita in

Digitized by Google

Verbo, cum deiformem habeat intellectum, potest tamen in eo quo ad cognitionem rerum in propria natura esse vicissitudo intelligentiæ, & quoad discenda. Et hoc est quod dicit Augustinus: Omne creatum habens intellectum, intelligit vnum, & post, aliud. Habet denique Angelus voluntatis mobilitatem, quia non simul vult hoc, & illud.

TRINITAS in Ecclesiastica Hierarchia:

Virtus regitiua, quæ est in Ecclesia, ex qua pastoralis omnis cura oritur, tres Ordines habet varios, & in quolibet tres choros.

Primus, Secũdus, Tertius } Ordo cõstituitur ex { *Papali, Patriarchali, Archiepisc. Episcopali, Archidiac. Decanali. Sacerdotali, Diaconali, Subdiac.*

Etiam in Ordinibus Religionis, & illius partis Ecclesiæ quæ spiritualior censetur, sunt nouẽ Chori ab Episcopali, vsq; ad Monachalẽ.

Suprem⁹, Medius, Infimus } Ordo cõsti tuitur ex { *Episcopali, Sacerdotali, Diacõ. totus sacer. Subdiaconatu, Acolito, Exorcista, mixtus. Lectorali, Ostiariali, Tonsorali. Monachatus autem ad Tonsoralem connectitur chorum, quoniam est, vt medium inter laïcos, & Clerum.*

Aug. in ciu. Dei. li. 1. c. 28. Ambr. li. de Viduis Matt. 13.

Tres sunt status benè viuentium in Ecclesia, nempe Virginalis castitas, Vidualis continentia, Thori coniugalis fides: de quibus Mattheus in parabola seminantis, in qua ponit Triplicem differentiam bonæ terræ, reddentis fructum,

Centesimum, Sexagesimum, Trigesimum.

Gregor. Nazi. in S. Bapt.

Ternarius numerus in his qui seruant diuina præcepta.

Eorum etiam qui salutem assequuntur Tripartitus est ordo; Primus est Filiorum, cum quis Dei amore flagrans, præclarè vitam instituit: quandoquidem filius, nec verborum metu, nec præmij, ac mercedis spe, sed amore patrem colit, atque obseruat: Medius Mercenariorum, cum quis futurorum bonorum pollicitatione illectus, probis, atque honestis actionibus seipsum adijcit: Postremus Seruorũ, cũ quis suppliciorũ metu, virtutis studiũ amplectitur.

Digitized by Google

Tres ſunt viri apud Ezechielem, quos Deus de magna tribulatione liberaturus eſt, Noe, Daniel, Iob. Aug. lib. de Vtbis excidio. Ezech.14. Gregor. mor. lib. 1. c.13. & lib. 32. c. 19. *Quibus tres in eccleſiaſtica hierarchia fidelium diſtinctiones ſignificantur, iam enim illi Tres viri dormierant, & apud Deum ſunt ſpiritus eorum; quare nullã timent, à qua liberari debeant, tribulationem. In Noe ſignificantur Præpoſiti boni, qui in tentationum fluctibus regunt, & gubernant Eccleſiã, quomodo Noe in Diluuio gubernauit arcam. In Daniele (cuius mira abſtinentia deſcribitur) omnes ſancti continentes, qui de rebus Mundi quas poſſident, dum pia opera faciunt, quaſi per terræ viam ad cæleſtem patriã tendunt. In Iob omnes coniugati iuſtè & benè viuentes. In tribus igitur ordinibus ſancta Eccleſia conſtat,*

Rectorum, Continentium, Coniugatorum.

Matt. 24. *Sic in Euangelio Dominus, dum alios in agro, alios in lecto, atque eſſe in molẽdino alios perhibet, Tres procul dubio in Eccleſia ordines oſtendit. Siquidem in agro ſunt qui gubernant Eccleſiam, & vineam illam Domini electam excolunt; quemadmodum Vas electũ* 1. Cor. 3 *Paulus, dicens de ſeipſo: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit: in lecto verò dicuntur eſſe qui amant quietem Diuinæ contemplationis, & ab huius ſeculi turbine, fluctibuſque ſemoti, in tranquillitate & ocio ſeruiunt Deo: denique in molendino eſſe dicuntur, qui vitam huius Mundi negocioſam ſectantes, ſolicitiſunt, & turbantur erga plurima, inſtar molæ aſſidua vertigine ſe rotantis, varijs & inquietis actionibus occupati atq; diſtenti. Hoſce Tres hominum ſtatus in prædictis Tribus viris Auguſtinus voluit expreſſos, cuius hæc ſunt verba in expoſitione Pſal. 132. Noe ſignificat Rectores Eccleſiæ; Daniel vitam quietam elegit, & in cœlibatu ſeruire Deo, eos inſinuans qui in mẽtis quietudine ſecretius Deo vacant; Iob vxorem habens & filios, amplaſque diuitias, eos indicat, qui actionibus huius Mundi exercentur. Itaque Noe aſſumendos de agro: Daniel de lecto: & Job de molendino recipiendos in gloriam deſignat.*

De sacramen. lib. 2. par. 18. cap. 21. *Beatitudo nostra Trinitate perficietur secundum Hugonem à sancto Victore.*

Ibi enim { *Esse* / *Nosse* / *Amare* } *nostrum non habebit* { *Mortem,* / *Errorem,* / *Offensionem;*

sed ibi { *Vacabimus* / *Videbimus* / *Amabimus* } *&* { *Videbimus,* / *Amabimus,* / *Laudabimus.*

Idem testatur Aluarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ. lib. 2. artic. 63. dicens: In superna patria, anima sancta capax erit Æternitatis, Sapientiæ, & dulcedinis Dei: quia

Memoria retinebit, / *Scientia cognoscet* / *Amor amplectetur* } *Deum sine* { *Obliuione,* / *Errore,* / *Alterius rei affectione.*

Et ita perficietur Trinitas animæ illâ ineffabili vnione Trinitatis increatæ; pro qua dominus orat Ioan. cap. 17. Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, id est, vniantur, sicut & nos vnum sumus in natura, id est, vnius essentiæ.

Et secundum Bernardum in Cælis constituti Tripliciter Deo fruemur, videntes, scilicet, eum in omnibus creaturis; habentes eum in nobismetipsis, ipsamque cognoscentes in semetipsa Trinitatem, & gloriam illam sine vllo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. Mor. lib. 30. c. 18. *Greg. Apertè, inquit, tunc videbimus quomodo & Vnum diuisibiliter Tria sunt: & indiuisibiliter Tria vnum.*

Tria rursum principalia erunt in Paradiso, quæ commemorat Psalmographus. Psal. 111.

Gloria, Diuitiæ, Iustitia.

Ecce quid erit in fine sine fine.

TRINITAS in Cælesti Mundo.

Interrogatus Anaxagoras, cur nam se natum arbitraretur, respondisse fertur: Cæli ac Solis videndi caussa, digna profectò Philosopho sententia. Nam qui rem totam pensitarit, comperiet cælestem

Digitized by

claritatem adeo præcellere naturæ quadam præſigni maieſtate, vt in illa vitali luce Diuinæ Triadis myſterium facilè ſit deprehenſurus, quando Vertiginoſus ille motus ampliorem nobis indicat Poteſtatem; Lux nitidiſſima, Sapientiam; Calor ſuauiſſimus, Amorem: quibus, videlicet: Poteſtate, Sapientia, Amore, à Deo mouentur, illuſtrantur, perficiuntur, atq; ſeruãtur vniuerſa.

Triplex dimenſio reperitur in Cælo relato ad terram, ſeu ad centrum: ſunt enim Tres viæ continuæ, nempe Longitudo à ſummo ad imum, vel è conuerſo; Latitudo à dextro ad ſiniſtrum; Altitudo ab ante, & retro. In Cælo igitur ad terram relato, relatio circumferentiæ ad centrum cauſſat longitudinem aſcendendo & deſcendendo: ordo autẽ ſignorum in circulo aliquo facit altitudinem, quia ab Occidente, in Orientẽ facit antè; ſed retro eſt ab Oriente in Occidẽtem: alius verò motus facit latitudinem, id eſt, dextrũ ad ſiniſtrum.

Triplex eſt planetarum circulus,

Deferens, Æquans, Epicyclus.

Triplex quoque gradus in quinque planetarũ curſu, quia quandoque planeta eſt Retrogradus, quandoque Stationarius, quandoq; Directus. Quaſi Stationarius Pater à nullo eſt procedẽs. Sed quaſi Retrogradus eſt Filius carnem aſſumens: tunc enim Sol retrocedit ad decimam lineam, quemadmodum figuratum Eſaiæ cap. 38. id eſt, vſque ad humanam naturam, quæ quaſi decima eſt poſt nouem Ordines Angelorum, vt apertè monſtratur numero Denario. Quaſi Directus eſt Spiritus ſanctus, qui miſſus eſt ad directionem fidelium. Vnde Pſal. 142. Spiritus tuus bonus deducet me.

Planeta	*Stationarius,*	*Pater,*
	Retrogradus,	*Filius,*
	Directus,	*Spiritus ſanctus.*

Cæleſtia luminis ſubiecta, & luciferæ faces ſunt Trinæ, Sol; cæteri Planetæ, qui erratici dicuntur; & ſtellæ fixæ. Sol enim fons eſt, & lucis initium, à quo in ipſos errones, & in Firmamenti ſtellas deriuatitia lux transfertur.

Corpora cæleſtia diuiduntur in Lucentia, Non lucentia, & Diaphana. Lucens eſt Sol: Non lucens, ſtella & planeta: lumen enim ſuum à Sole recipiũt: Diaphana corpora ſunt omnes ſphæræ cæleſtes.

Corpus cæleſt. { *Lucens,* *Sol,* / *Non lucens,* *Stellæ,* / *Diaphanum,* *Sphæræ.*

Baptiſt. Egnat. racemat. 21.

Tres & ſphærarum ſunt ſtatus.

Centrum, Dimetiens, Circumferentia.

Syderum quoque totidem.

Propodiſmos, Hypopodiſmos, Achronychia.

Triplex in ſphæris cælorum eſt differentia: eſt enim aliquod cælum mobile & ſtellatum, vt Firmamentum, cum quo ſeptem planetarum orbes ſub eo exiſtentes computantur; Aliquod verò eſt mobile, ſed minimè ſtellatum, vt nona ſphæra; Tertium quod nec eſt mobile, nec ſtellatum, ſicut Empyreum, quod eſt Beatorum locus, ad

2. Cor. 12. *quod raptus eſt Paulus Apoſtolus.*

Cælum { *Stellatum mobile,* / *Mobile carens ſtella,* / *Immobile ſine ſtellis.*

Etiam Tres cælos in ſacris litteris agnoſces ſi hâc vtaris diſtinctione, vt primum cælum ſit in quo aues cæli commorantur, aëre & igne conſtans, è quo pluuias cadere ſæpius audimus: Alterum illud in quo planetæ, & cætera ſydera, de quo loquitur ſcriptura

Gen. 22. 16. *Diuina, dum dicit ſtellas cæli: diuerſos enim cælos diuerſis planetis adſcribere, & octauum fixis ſtellis tribuere Sacræ litteræ non videntur: Tertium cælum (vt diximus) eſt Empyreum, in quo Deus ſingulari quodam modo dicitur habitare: vnde orantes dicimus:*

Matth. 6. *Pater noſter qui es in cælis.*

In Sole enitescere ſignum Diuinæ Trinitatis mirum.

De ſole dicendum eſt, nulla ſiquidem magis re imaginari Diuinam majeſtatem congruentius poſſumus, quam per ſplendidiſſimum

Solis

Digitized by Google

Solis lumen. Sol enim inter cæteras erraticas principem locum tenet; cui tantum luminis ineſt, vt eius ſplendore cælum omne illuſtretur. Quo factum eſt, vt Orphæus hunc ipſum æternum Mundi oculum appellauerit, quandoquidem eius lumine omnia illuſtrantur, ſicut Deus lux vera illuminat omnem mentem. Quinimo contendimus Solem in Mundo eſſe, tanquam in ſacratiſſima æde, admirabilem Dei ſtatuam. Quapropter apud Ægyptios aureis notis inſcriptio inerat Mineruæ templis: Ego ſum quidquid eſt, quidquid futurum eſt, quidquid fuit: velum meum ſuſtulit nemo: quem fructum protuli Sol eſt. Plato quoque in ſexto de Rep. Solem aſpectabilem Dei filij inaſpectabilis filium, & imaginem appellauit: quaſi per hunc tanquam per quandam Diuinam imaginem, ineffabilem Dei naturam concipere valeamus. Nam quod ſenſibilibus rebus eſt Sol noſter; hoc intelligibilibus eſt Deus. Ille enim Mundum hũc aſpectabilem illuminat: hic inuiſibilem colluſtrat. Ille corporis oculos ita afficit, vt lumen ipſius intueri poſſint: hic mentes deiformes reddit. Atque vt ille cùm, & his quæ oculorum ſenſu prædita ſunt, & his quæ in aſpectum cadunt, hanc vim tribuat, vt & illa videre, & hæc viſu percipi poſſint, interim tamen ipſe omnia, quæ oculis ſubiecta ſunt, pulchritudine antecellit: eodem modo Deus, cum tam his, quæ intelligentiâ vtuntur, quam quæ mente & intellectu comprehenduntur, hoc afferat, vt & illa intelligant, & hæc intelligentia percipiantur, ipſe tamen intelligibilium omnium ſummus, & vertex, in quo deſiderium omne conſiſtit ac defigitur, nec ſupra eum vſquam fertur. Rurſus vt Sol plenus ſemper conſpicitur, nec vnquam diminuitur: pari analogiâ Deus perpetuò perfectus exiſtit, plenus potentiâ, intellectu, ſapientiâ, immortalitate, & reliquis bonis omnibus. Quemadmodum Sol, quantum quidem ad lumen attinet, circumſcribi non poteſt; quantum autem ad orbem ſuum circumſcriptus eſt: eo ferè modo Chriſtus (qui in Sole poſuiſſe legitur tabernaculũ ſuum, & à Malachia, Sol iuſtitiæ nuncupatur) quantum ad Diuinitatẽ, nullo modo circũſcribi poteſt;

Gregor. Naz. De laudibus Atharaſij.

Pſal. 18.

Cap. 4.

quãtum autem ad partem visibilem, id est, ad carnem, circumscriptus est. Præterea sicut Sol quantitate æqualis est, vt nec augescens nec decrescens, qualitate etiam similis, vt qui nec seipso calidior, nec frigidior fiat; non dissimili ratione, Diuina illa, & immutabilis natura, neq; secundum quantitatem, neque secundum qualitatem, neque secundum vllam aliam motus speciem mouetur. Ad hæc quemadmodum prius lumen conditum est, deinde illa luminis domus, hoc est, Solis corpus: eundem in modum Christus lux illa vera, secundum Diuinam suam naturam prius erat; secundum posteriorem autem humanitatis & carnis assumptionem, Solis corpori comparari potest. Sunt & aliæ causſæ cur Christus dicatur Sol: sicut enim Sol anno vertente, ad idem punctum, à quo cursum auspicatus fuerat, reuoluitur: eodem modo Christus à Diuina gloria citra egressionem egressus, dispensationis suæ cursu peracto, rursus ad seipsum reuersus est, hoc est, ad pristinam gloriam, & potestatem. Hinc sanè Christus profectus est, atque huc venit, hoc est, ex Patre & cælo, quò, confecto salutis nostræ negocio, se recepit. Christus etiam dicitur Sol, quia tempora efficit, hoc est, animæ virtutes. Virtutum enim semina nostris animis insita fouet, atque ad fertilitatem mouet, non secus atq; Sol sensibilis quatuor anni temporibus vires quasdam inserit, per quas fructus terræ matureſcunt, ac perficiuntur. Deus enim ad vtilitatẽ omnia dispensat, non secunda tantum, & prospera, verum etiam quæ acerba videntur, sicut Sol non veris dumtaxat, atque æstatis causſa est, sed autumni, & hyemis. Quare in Diuinis scriptis est Sol hieroglyphicum prosperitatis, & consolationis, videlicet cum affulget & splendet. Psal. 20. Per diem Sol non vret te, hoc est, consolaberis, & eris voti compos. Alias verò pro symbolo calamitatum, cum nimirum obscuratur, ac velut occultatur. Ier. 15. Iohel. 28. Amos. 8. Præterea vt Sol nedum visibilia omnia superat, sed ea quoque omnia quæ viderit (nec enim cuiusquam oculus diutius eum intueri potest) ita sanè Deus à nullo intellectu creato sciri exactè, & comprehendi potest. Sol colores ef-

ficit (aut certè medium illuſtrat) & oculos velut i gignit, ac fouet: Deus quoque intelligibilium rerum & intellectuum ſimul auctor eſt, & qui ſolus mentis noſtræ tenebras verè ac prorſus diſcutit. Et ſicut nihil eſt magis alienum à capienda Solis luce, quam elementum terræ, ob ſui, videlicet, craſſitiem, opacitatem, ac duritiem: eodem modo qui terrenis rebus affixi, & graui ac terreo corde ſunt, nihil intelligentiæ Dei admittere poſſunt, quamdiu tales perſtiterint. 1. Cor. 3. & Ioan. 1. Vt Sol perſpicua corpora primum illuſtrat, & confeſtim calefacit, atque opaca è contra primum calefacit, extenuat, moxque illuſtrat: pari analogiâ Deus animas peccatis inquinatas primum depurat, afficitq; ac poſtmodum intelligentia donat: vnde Propheta Regius ſubtiliter, & appoſitè dixit, Pſal. 33. Guſtate & videte. Vt omnia aſtra à Sole lucem habent: ita Angeli, & creaturæ reliquæ omnes, Dei inſigni quadam liberalitate, eſſe, ſentire, viuere, & intelligere obtinuerunt. Adhuc etiam ſicut vnus eſt Sol, vt ipſum nomen indicat; ita vnus eſt Deus. In Sole ſunt tres quaſi perſonæ, Solis, ſcilicet, ſubſtantia, radius, & lumen. Radius diſcedit, lampadis inſtar, percutiens terram: Lumen illuminat loca tenebroſa abſque radio. Ecce itaque tres quaſi perſonæ, corpus ſolare, radius, lumen: Non tamen dicimus tres ſoles, ſed vnum: nec vnam dicimus perſonam, ſed tres. Namque ſi fueris interrogatus: Quot ſint in cælo Soles? reſpondebis profectò vnum eſſe tantum. At ſi de perſonarum numero facta quæſtio fuerit, reſpondebis nimirum: Tres, ſolare corpus, radius, & lumen. Eandem quippe de Deo reſponſionẽ afferre licet, Deus enim vnus, perſonæ autẽ Tres, Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Vt igitur in Sole tria ſunt diſtincta; ita eſt & vnus Deus trium perſonarum. Pater ipſe eſt corpus ſolare, Filius autem eſt radius, & Spiritus ſanctus eſt lumen Solis. Et ſicut in Sole eſt corpus ſolare, eſt radius, & lumen, & tamen vnus eſt Sol, non tres; ſimiliter & in Deo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, vnus Deus, non tres ſunt Dij. Sicut ſimul ſunt corpus Solis, radius, & lumen: ſic Pater, Filius, & Spiritus ſanctus.

Gennadi⁹ Scholaſtius.

Et quamquam vtriusque principiũ est Pater, non tamen antiquior est, non hercle magis quam Sol illis tempore prior. Et quemadmodum substantia Solis producit radios, & à Sole & radijs procedit lumen: ita Pater generat Filium, & à Patre & Filio procedit Spiritus sanctus. Et sicut radius Solis descendit de cælo ad terram, & corpore solari, & non separatur, & neque à cælo abest, neque à terra, sed est in corpore solari, in cælo, in terra, & vbiq; neque sursum, neque deorsum abest: ita & Filius Dei descendit in terram, & neque à Patre abest, nec à cælo, nec à terra, sed fuit semper, & est in gremio Patris, inseparabilis, & sursum, & deorsum, & vbique, & nusquam deest. Et quemadmodum est lumen solare & in corpore solari, & in radio, & in cælo, & in terra, & ingreditur interiora domus, & omnia illuminat: ita & Spiritus sanctus, vbique & cum Patre, & cum Filio est sursum & deorsum, & omnes homines illuminat, & nullibi deest. Spiritus enim, vt ait Paulus, inquirit & profunditates Dei. Sol itaque visibilis & vnus est, & in se habet Tria distincta pariter & vnita. Quare prisca Græcorum Theologia (vt apud Plotinum) Solem venerabatur vt Deum: & Heraclitus Solem vocat fontem cælestis lucis. Profectò qui non videt Solem in Mundo esse imaginem, vicariumque Dei, is certè noctem nunquam considerauit, nec Solem suspexit exorientem, nec illius animaduertit munera. Extat & alia Triadis effigies in Sole, quâ Deum veneratur homo, dicente Psalmographo; Vespere, Mane, & Meridie narrabo opera Domini. Trib. siquidẽ differentijs mortalium oculis Sol reuelatur, primò in Ortu: deinde in Meridie: tertiò in occasu: in Septentrione autem, & mediæ noctis puncto nobis est occultus. Sic prisca Theologia Tres regiones faciens, Ortum, Occasum, & Meridiem, Inferos in Septentrione locabat, propterea quod Sol nunquam eo perueniat. Ad hoc spectat quod apud Salomonem scriptum legitur: Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit, id est, vbicumque homo, qui est tanquam lignum, sibi locum

1. Cor. 2.

Psal. 54.

Eccles. 11. Salonius Epis. Viẽnens.

Digitized by Google

ad futuram ſedem præparauerit, ad Auſtrum cum ceciderit, id eſt, mortuus fuerit, in requie Paradiſi, & gloria regni cæleſtis permanebit in æternum: ſi verò malè viuendo ſibi locum præparauerit, ad Aquilonem, qui frigidus eſt, inferni pœnas luet in ſæcula. Hoc inſinuat & Euangelica Veritas, quæ impios ad ſiniſtram à Deo in extremo iudicio ſiſtendos aſſerit; ſiniſtram verò in eodem Septentrione eſſe priſcis Theologis quis dubitet? nam T. Liuius libro ab vrbe condita primo, dexteras ad Meridiem partes Augurum inſtituto; ad Septentrionem ſiniſtras ſtatutas ait. Atque ad hanc ſententiam facit, quod Pſalmo octuageſimo octauo legitur: Aquilonem & dextrum tu creaſti, quod Septuaginta interpretes Mare ſunt interpretati; vnde quia in ſiniſtra conſtituta ſunt mala, per Jeremiam Prophetam dicit Dominus: Ab Aquilone exardeſcẽt mala. & rurſum: Malum ego adduco ab Aquilone. itẽ alibi: Vox auditionis ecce venit, & cõmotio magna de terra Aquilonis. Conſentiunt Platonici qui aſſerunt Septentrionales dæmones eſſe malos: idipſum comprobant Aſtronomi, Orbe enim in quatuor quadrantes diuiſo, partibus extremis Aquilonarib. Martẽ, & Saturnum Ptolomæus tribuit. Quare nullũ inuenias ad Septentrionẽ ſuas fundere preces; ſed Lex Hermetis, & Maumethi ad Meridiẽ adorat: Lex Moyſi ad Occidentẽ: Lex Pythagoricorũ, & Chriſtianorũ ad Orientem. Pythagorici quidem ideo adorant ad Orientẽ, non quod in ea parte Mũdi Deus aliquo modo circunſcriptus, aut ſpecialiter habitet; ſed quia Deus lux eſt vera, diciturque eã ob cauſſam ad creatum iſtud lumen conuerſi, non illud quod creatum eſt lumen, ſed eius luminis Creatorem adorant, & ex elemento omnium ſplendidiſſimo, omniũ ſplendidiſſimum Creatorem Deum venerantur. Nos autem fideles ſcimus, quod Apoſtoli Chriſtianorum Eccleſias, ideo iuſſerunt Orientem verſus orare, vt ad Paradiſum reſpicientes, ſuppliciter à Deo petamus, vt in antiquam nos patriam & locum, vnde cecidimus reſtituere velit. Nempe vbi noſtra, quâ vtimur, tranſlatio habet Geneſ. c. 2. Plantauerat autem Dominus Deus Paradiſum

Matt. 25.

c. 1. 4. 10.

D. Athan. lib. quæſt. cap. 14.

voluptatis à principio: altera translatio (quam Glosa explicat ordinaria) continet: Plantauit Deus Paradisum in Eden ad Orientẽ, vt quod nos voluptatis nomine exprimimus, alij nuncupatione Eden signent, & quod domestica nobis translatio dicit: A principio, altera dicat: Ad Orientem. Antiquam igitur patriam requirentes, & ad ipsam suspirantes, Deum ad Orientem adoramus, præcipiẽte etiam per Psalmographum Spiritu sancto, vt adoremus ad locum, vbi steterunt pedes Domini. Docet autem Zacharias Prophcta, pedes Domini stare in Oriente in monte Oliuarum è regione Hierusalem. Apollini quoque, qui idem cum Sole est, Tripos datus est, ob Ternarij numeri plenitudinem: deinde etiam à Tribus æqui distantibus circulis, quorum vnum quidem secat Sol anniuersarium motum conficiens, ac duos pertingit tropicos. Hinc Albricus lib. de Deorum imaginibus: Apollo, inquit, sub pedibus depictum habebat monstrum, cuius corpus erat serpentinum, Triaque habebat capita, Caninum, scilicet, Lupinum, & Leoninum; quæ quamquam inter se diuersa forent, in vnum tamen corpus coibant, vnam solam habentia caudam. Dicebat item Pythagoras vaticinari Apollinem ex Tripode, eo quod per Trinitatem primus numerus.

Psal. 131. Zac. 6. 14.

Phornutus.

Iamblicus in vi. Pythagoræ.

TRINITAS in his quæ in Mundo sunt.

Tres in Mundo globi sunt omnibus gentibus conspicui: Sol distinguens tempora, Luna ducens aquas, Terra continens mortalium genus. Qui verò nominum auctores imposuerunt nomina rebus, cum essent naturæ rerum scientes, tum ad rei naturam respicientes, tum ad maris, & fœminæ proportionem, qui in mortalibus potissimum animalibus cerni naturâ solent, haud inconsideratè, sed consultò Solem appellare virilis genere decreuerunt: Lunam, muliebris, vt quæ lumen ab illo mutuetur: Terram insuper, quam non Sol modo, verum ipsa quoque illuminat, etiam fœminino artículo, nuncuparunt. Cæterum quia Luna terram illuminans, virili munere fungitur, ideo Ægyptij Lunã masculino articulo nominare consueuerunt, Terræ eam cõferentes. Proinde & in conuiuio Platonico

verba faciens Ariſtophanes maſculum Soli conuenire dixit; Terræ, fœminam; maſculofœminam, Lunæ. Nos autem ſapientius Ægyptijs facimus, quoniam Luna ratione prima à Sole lumen excipit, quod poſtea per factam ab ea ipſa refractionem in Terrã tranſmittit. Sol igitur primus, & per ſe lucidus, ipſiuſque lucis initium; à Sole lux in Lunam deriuatur; à Sole verò & Luna, in Terram. Sol à nullo lumen recipiens, Pater; Luna à Sole illuſtrata, Filius; Terra ab vtriſque, Spiritus ſanctus.

Sol,	Luna,	Terra.
Per ſe,	Ab vno,	Ab vtroque.
Pater,	Filius,	Spiritus ſanctus.

Ex his item quæ ſunt in Mundo, manuducimur ad cognitionem attributorum Diuinæ Trinitatis. Mundus enim ſine Fœcunditate, Prole, & Amore perſeuerare non poteſt: nam his ſublatis, Mundũ deficere oportet; Et Fœcunditate, Partu, & Amore vnus eſt Mundus. Vnius igitur Mundi ſunt Fœcunditas, Partus & Amor. Nec Fœcunditas eſt alius Mundus; & Partus, alius; & Amor, alius; ſed ſunt vnus & idem Mundus. Et ſic hæc ſunt vnius Mundi, vt nihil Mundi ſit abſque illis: participatur enim Fœcunditas Mũdi, & Partus, & Amor in Angelis, angelicæ; in Hominibus, humanæ; in brutis (vt ita dicam clarioris doctrinæ gratia) brutaliter; in mineris, mineraliter; in Sole, ſolariter; in entibus, enticè; in elementis, elementaliter; & ita de ſingulis ſuo modo. Et vnde habet Mundus illa, vt ſit neceſſariò ita Trinus, ſicut vnus, niſi à Creatore? Eſt enim in Deo naturalis hæc perfectio, quam omnibus tribuit, vt ſint meliori modo, quo eſſe poſſunt. Nam ſine hac Trinitate Mundus naturam non haberet; neque naturalem perfectionem; nec benedictionem à Deo poſſideret, quæ in vnitate eſſentiæ ſic Trinitate lucet. Quemadmodum igitur Creator eſt vnitrinus; ita & creatum Trinum, & vnum eſt, cum creatum à ſe nihil ſit, & omne id, quod eſt, in hoc ſubſiſtat, quod eſt imago, & ſimilitudo Creatoris. Trinitas igitur, quæ in creatura videtur, eſt à Trinitate in-

creata, tanquam imago ab exemplari; & cauſſatum, à cauſſa. In Diuina igitur natura eſt Fœcũditas, Proles, & Amor. Fœcunditas Deus eſt, qui & origo & Pater. Proles autem ipſius Fœcunditatis, Filius. Amor vtriuſque nexus, Spiritus ſanctus.

Fœcunditas,	*Proles,*	*Amor.*
Pater,	*Filius,*	*Spiritus ſanctus.*

Hæc Diuinæ fœcunditatis conſideratio reperitur in perfecto magiſterio. Quandoquidem in eſſentia perfecti magiſterij, eſt operatio, ars, & delectatio: ex operatione ars, ex operatione & arte delectatio. Et quia fabricando fabri efficimur, operatio eſt fœcunditas; ars, proles; delectatio, nexus: & eſt propinquior ſimilitudo temporalis magiſterij, ad æternum magiſterium creationis. Sic in eſſentia exercitij eſt faciens fœcunditas; id quod fit, proles: & facere ipſum, quod procedit à faciente, & eo quod fit, nexus.

In natura etiam intellectuali ſpeculatiua, quæ magis Deo ſimilis eſt, quanta ſit Fœcunditas, Proles, & Amor, oſtendunt libri innumerabiles, nam quot theoremata circa veritatem generauit intellectualis Fœcunditas? quot delectationes proceſſerunt ab illis, & ſuauitates ſpirituales, quæ fecerũt illos pro nihilo habere gaudia huius Mundi? Quãdoquidem in illa natura intellectuali eſt Fœcunditas, quæ de ſe generat Verbum, ſeu conceptum intellectualem, & ab ipſis procedit amplexus ſeu voluntas. Quando enim mens verbũ generat, ſeu notitiam, ſtatim procedit amplexus, ſeu voluntas: ſicut enim id quod non ſcitur, non amatur; ita non poteſt non procedere à mente & notitia voluntas. Scientia enim eſt de numero bonorum honorabilium; bonum autem eſt quod appetitur: omnia enim bonum appetunt.

TRINITAS ad omnem affectum concurrens.

Trinæ actionum noſtrarum ſunt cauſſæ; Trina agendorum initia; Tria ad omnem effectum concurrentia: quorum ſi quid defuerit, nihil abſoluitur: &, ſi adſint omnia, pariter conſummantur.

Scientia,

Digitized by Google

Scientia, Potentia, Voluntas.

Vbi igitur hæc Tria; Intelligere, Posse, Velle, vna & concordi chorea inuicem colliganiur, libera est, facilis, & non impedita actio; si tollas vnum aliquod, perfectionem imminuis. Hâc Trinitate rerum conditor Deus opera sua perfecit: nam cum sit ipse perfectus, in ipso perfecta sunt omnia, quæ neque in parte augeri possunt, quia plena; neque in toto consummari, quia perfecta; neque in vnitate diuidi, quia vnum sunt.

Vti Deus vnitas est, ita Ternario distincta, vt ab Vnitatis simplicitate non discedat, sic Trinitatis diuinæ in Vnitate vestigium conficitur in omni creatura: quæ enim in creaturis Vnitas videtur, Triplici dispertita ratione deprehenditur. Est quidem primum ea in rebus vnitas quâ vnumquodque sibi est vnum, sibique constat, atque cohæret. Est ea secundò, per quam altera alteri creatura vnitur, & per quam demum omnes Mundi partes vnus sunt Mundus: vt enim inquit apud Ciceronem Crassus, omnia quæ supra, & subter sunt, Vnum esse, & Vna vi, atque Vna consensione naturæ constructa esse animaduerterunt, & affirmarunt Philosophi. Tertia est quâ totum vniuersum cum suo Opifice, quasi exercitus cum suo duce est vnum. Adest Trifaria hæc vnio vnicuique rei per suam vnam simplicem vnitatem deriuatam ab illo vno, quod & primum vnum, & Trinum simul, atque vnum est; à Patre inquam, Filio, & Spiritu sancto. Nam & Patris potestas omnia producens, suam omnibus elargitur vnitatem: sapientia Filij ritè omnia disponens, omnia inuicem vnit, & copulat; Spiritus amor ad Deum omnia conuertens, totum opus Opifici nexu charitatis adiungit. Io. Picus Heptap. lib. 6.

Aliud Trinitatis vestigium est in creaturis omnibus, quod sextò de Trinitate comprobat August. quando in vnoquoque est, quod ad Diuinas personas, seu ad caussam referre debeas: quodlibet enim subsistit in suo esse; habet formam, per quam determinatur ad spe-

ciem; habet Ordinem ad aliquid aliud. Patrẽ indicat Substantia; Verbum autem Forma, vt quæ ex Artificis conceptione proueniat; Spiritum sanctum nobis præfert Ordo: amor est enim, ac ordo effectus ad aliud quippiam ex creantis voluntate profluit.

Substantia	Forma,	Ordo,
Pater,	Verbum,	Spiritus sanctus.

quæ significantur ab eodem Aug. lib. octoginta trium quæst. dicente.

Quod constat,	Aliquid enim	Constat per Substantiam,
Quod discernitur,		Discernitur per Formam,
Quod congruit.		Congruit per Ordinem.

Ad hæc Tria reuocantur & illa Numerus, Mensura, Pondus, de quibus meminit auctor libri Sapientiæ:

Cap. 11.

indicat enim	Substantiam,	Mensura,
	Speciem,	Numerus,
	Ordinem,	Pondus.

Vniuersa quidem Mensuram habent ab illo artificis spiritu, qui vnicuique conuenientẽ tribuit portionem; Numerum, ab illa summa vnitate & fonte omnium numerorum; Pondus, ab illa sapientia, quæ omnia librat.

Nicol. Cus. excitat. lib 1. In princ.

Quia Trinitas est in vnitate, gerit intra se omne creatum in suo esse Trinitatis imaginem, per hoc quod

habet	Esse,	Virtutem,	Operationem,
est ex	Potentia,	Obiecto,	Actu.

& est ex suis innatis correlatiuis.

Sicut Diuina bonitas est ex bonificante Patre, bonificabili Filio, & bonificare Spiritu sancto: ita bonitas efflux a hoc Trinitatis vestigium intra se gerit, vt nulla bonitas creata esse possit sine

Bonificante,	Bonificabili,	Bonificare.

Ita quidem de amore, esse, veritate, & cæteris omnibus à Deo effluxis. Ergo in omnibus infimis, & supremis creaturis, vt ait Diuinus Dionysius, est Essentia, de qua generatur Virtus: ex his autẽ procedit Operatio, quæ fit per motum: omnis autem motus dicitur

Nic. cus. excit. li. 5. Paracletus.

Digitized by Google

ſpiritus, ſicut aër motus dicitur ventus, ſeu ſpiritus.

Eſſentia, Virtus, Operatio,
Pater, Filius, Spiritus ſanctus.

Omnis eſſentia cuiuſcunque creaturæ eſt ex

Poſſe, Actu, Vnione.

Poſſe ſe mouet, vt ex ſe eliciat Actum; ex Poſſe & Actu oritur Vnio, quies, & delectatio. Potentia enim viſiua exerit actum, & oritur viſio, in qua delectatio eſt, & quies viſionis. Item ex potentia intellectiua oritur notitia, ſeu ſapientia, vt intellectus ex ſua potentia actum exerat: atque ab vtroque procedit delectatio, & quies.

In omni creatura alia exprimitur Trinitas, nimirum:

Quia eſt, Quia ſic eſt, Quia ad aliquid eſt.

Quodlibet enim creatum quantumcumque paruum, primò habet Eſſe cum omnibus alijs commune; dein & propriam Formam, quâ diſtinguitur ab omnibus alijs; poſtremò & ſuum Finem, in quem ordinatur. Nihil enim fruſtra creatum eſt: & quo nobilior in ſe eſt aliqua creatura, eo perfectius in ſe illa habere dignoſcitur. Homo enim habet ſuum Eſſe, ſuam Formam, ſuum denique Finem; ſed omnia hæc perfectius cæteris creaturis.

Tria quoque in quacunque creatura requiri ſcribit Auguſt. ſcilicet: Lib. 11. ciuit. di. c. 23.24.

Quis eam fecerit, Per quid fecerit, Quare fecerit. } vt reſpondeatur { Deus, Per verbum, Quia bonus.

Pater enim intelligitur verbi, qui dixit, vt fiat; quod autem illo dicente factum eſt, procul dubio per verbum factum eſt. In eo verò quod dicitur vidit Deus, quia bonum eſt, ſatis ſignificatur Deum Gen. 1. nullâ neceſſitate, nullâ ſuâ cuiuſque vtilitatis indigentiâ, ſed ſolâ bonitate feciſſe quod factum eſt, id eſt, quia bonum eſt: quod ideo poſteaquam factum eſt, dicitur, vt res quæ facta eſt, congruere bonitati, propter quam facta eſt, indicetur: quæ bonitas, ſi Spiritus ſanctus rectè intelligitur, vniuerſa nobis Trinitas in ſuis operibus intimatur.

Digitized by Google

In creaturarũ { *Magnitudine* / *Dispositione* / *Ornatu* } *cognoscitur* { *Potentia Patris*, / *Sapientia Filij*, / *Bonitas Spũs sancti.*

Nic. cus. excit. li. 2. Fidei cath.

In quolibet indiuiduo inuenies { *Virtutem* / *Speciem* / *Vtilitatem* } *conuenien.* { *Patri*, / *Filio*, / *Spiritui sancto.*

In omni creatura est { *Vnitas* / *Veritas* / *Bonitas* } *siue* { *Modus* / *Species* / *Ordo* } *vt sit in omni creatura, quo vna ostẽderetur, principij vnitas; & quo Trina, personarum Trinitas.*

Adhuc in omni creatura relucent Dei

Potentia, Sapientia, Benignitas.

Potentia Dei apprehenditur per immensitatem creaturarum; Sapientiam, decor; Benignitatem vtilitas ostendit. Immensitas in multitudine, & magnitudine attingitur; Decor in situ, motu, specie, & æqualitate; Vtilitas in grato, apto, commodo, necessario.

Immensitas, Decor, Vtilitas.

Tria in se genera habet substantia, secundum Peripateticos; vnum eorum quæ sensibus subijciuntur, & generantur, & intereunt, de quibus nemo vnquam dubitauit: eiusmodi sunt animalia omnia, & quæ gignuntur è terra: Alterum ea complectitur, quæ licet sub aspectum cadant, semper tamen sunt, neque vllum habent ortum: cuiusmodi illam quintam naturam Diuinam esse arbitrantur Peripatetici, ex qua cælestes sphæræ, & stellæ vagæ, & inerrantes constitutæ sunt: Tertium genus earum substantiarum est, quæ nullo motu agitantur: eas Pythagoras, & Platonici simplices, & ab omni corporis societate liberas esse dicunt; sed hoc tertium genus à Platonicis secatur in duo, Mathematicas, inquam, formas, & Ideas; Verum Pythagorici, & Peripatetici Ideas repellunt; & Mathematica relinquunt.

Triplex est Substantia, Materia, Forma, Compositum: sic &

Digitized by Google

Triplex definitio per Materiam, per Formam, per Compoſitum; & illæ tantum ſunt perfectæ. Quæ à forma ſumitur definitio, principium eſt demonſtrationis: quæ à materia, concluſio eſt: quæ verò ex vtraque conſtat, efficit demonſtrationem poſitu differentem.

Tria ſunt vera principia rerum naturalium omni compoſito concurrentia, ſcilicet, Materia, Forma, & Priuatio: nam vnum ſubiectum (hoc eſt, Materia) quod Græci hylen vocant, ſufficit ad patiendum: & duo contraria, ſcilicet, forma, & priuatio, ad agendum. Ariſt. 1. Phyſic. Ariſt. lib. de Generatione. & corruptione.

Tria generationis & corruptionis principia ſunt, Materia, Forma, & Efficiens ad generationem & corruptionem requiſita. Nam nihil eſt mobile, niſi habeat materiam, & materia nuda non poteſt eſſe mobilis, cum non poſſit exiſtere; ergo in motu requiritur forma: Et cum nihil reducit ſeipſum de potentia ad actum; ergo requiritur Efficiens.

Tria rerum principia conſtituit Plato, Deum, Materiam, et Speciem, ſeu Ideas. Deum quidem effectorem omnium: Materiam autem quæ primæ rerum generationi ſubiaceat: Speciem verò vniuſcuiuſque faciundæ rei exemplar.

Tria apud Orpheum ab initio rerum principia pullularunt.

Nox, Terra, Cælum.

Elementorum quædam ſunt ſimpliciter leuia, vt ignis; quædam ſimpliciter grauia, vt eſt Terra: Quædam grauia & leuia, vt Aër, qui eſt grauis reſpectu ignis, leuis reſpectu terræ: & Aqua, quæ eſt leuis reſpectu terræ, et grauis reſpectu aëris.

Reſpectu loci eſt in elementis Trinitas: Tria enim dumtaxat Elementa ſe contingunt in loco generationis, ſcilicet, Aër, Aqua, Terra. At verò Hebræorum Rabini aſſerunt in ſuo Alphabeto Tres eſſe litteras, Tria ſignificantes Elementa, Terram, Aquam, Ignem: ex quibus vniuerſa componantur, et conglutinentur per aërem, quem non elementum, ſed glutinum elementorum eſſe affirmant.

Trium in Deitate personarũ expressio nobis inuolucro quodam, & velamento imaginis adaperitur in Igne: in eo enim inuenimus
Cass. Sen. in psal. 50. *Tres Diuinas proprietates: prima ipsa est substantia corporalis quod Ignis est; deinde Splendor eius, qui in ipso permanet; Tertia Calor, qui ab vtrisque procedit: quæ hoc modo æstimãda videntur, vt quod est in igne substantia corporalis, ita intelligatur in Trinitate quodãmodo persona Patris; & quod est in igne splendor eius, hoc sit in*
Heb. 1. *Trinitate persona Filij, sicut Apostolus dicit: Splendor gloriæ eius; quod autem est in igne calor, hoc est in Trinitate persona Spiritus*
Psal. 18. *sancti, sicut legitur in Psalmo: Quis se abscondet à calore eius? In igne igitur primò animaduertitur ipsa fœcunditas sensibus nostris prorsus occulta; deinde lux eiusdem manifesta ex ipsa manans fœcũditate, ipsique semper æqualis; postremò est ab vtroque propagata vis calefactoria penitùs vtrisque par. Ab igne oritur lumen, & calor: à natura Dei, Verbum, & Spiritus sanctus. Ignis si non est aliquid quod illuminetur, & calefiat ab eo, tamen hic ignis semper habet lumen & calorem: ita & ante creationem Mundi fuerunt Verbum, & Spiritus sanctus potentiæ naturales Dei, & per has Tres proprietates vixit Deus sempiternè etiam ante creationem Mundi, & per has creauit mundum, & per has regit eum. Et quia hæ Tres proprietates non distingunt almam & amplissimam substantiam Dei, propterea Deus est, & cum proprietatibus suis vnus Deus, & non tres Dei, sicut ignis, splendor, & calor, vnus est ignis.*

Ignis,	*Pater,*	*A nullo,*
Splendor,	*Filius,*	*Ab vno,*
Calor,	*Spiritus sanctus,*	*Ab vtroque.*

Triplex esse habet ignis: est enim ignis purus in propria sphæra; ignis coniunctus rei combustibili, videlicet, in aliena materia; ignis mixtus, scilicet, in re elementata, in qua secundum quosdam ignis & alia elementa sunt actu, non quoad esse primum, videlicet, formarum substantialium; sed quoad esse secundum,

Digitized by Google

nempe qualitatum ſuarum, quæ ſunt reductæ ad medium; & ideo ſunt ibi ſicut extrema in medijs, & ſecundum aliquos non ſunt ibi in actu; ſed in virtute.

Tria habet interſtitia ſphæra Ignis, videlicet, ſupremum, quod vocatur igneum; medium; & infimum, quod dicimus Olympum.

Tripliciter apparet Ignis, nempe

Flamma, Luce, Carbone.

Tres ſunt Aëris regiones, ſeu partes non ſolum ſitu, ſed & naturæ proprietate differentes: ſuprema, ſcilicet, pars eiuſdem elementi & puriſſimus ignis, quod totum ætheris nomine deſignatur, vbi pura & immixta ſunt elementa; media aëris regio, in qua ſublimes illæ impreſſiones apparent, pluuiæ, niues, tonitrua, fulgura, cometes; infima quæ apud nos ſunt, vbi elementum purum nullum, ſed mixta omnia ex craſſiore parte mundani corporis conſtant: ſuprema exceſſiuè calida & ſicca exiſtit propter ignis vicinitatem, cui contigua eſt, atque circulariter cum ipſo ad motum cælorum rapitur: ſemper enim vnum elementum circundat alterum, & eſt altero in decupla quantitate maius; infima ſimili modo calida, atque humida ob radiorum Solis repercuſſionem à terra, temperata per accidens: quandoque frigida, ob Solis elongationem, ſeu diſtantiam multam; media autem eſt perpetuò frigida, quia radiorum ſolarium reflexio eò pertingere nequit; frigiditatem eius, effectus in ea geniti, probant.

Aër.	Supremus,	Calidus,
	Medius,	Frigidus,
	Infimus,	Calidus.

Aquarum natura Triplici virtute fungitur, id eſt: Liquidâ, Fœcundâ, Potabili. Hinc Neptunus aquarum præſul Tridentẽ ferre pingitur, ipſiq. Amphitritẽ in coniugium deputãt. Amphi enim græcè circum circa dicimus, eo quod omnibus Tribus elementis concluſa

sit aqua, nempe in Cælo, Aëre, id est, nubibus, et in Terra, vt fontes, et putei.

Aquæ locus { Cælum, Aër, Terra. } Natura { Liquida, Fœcunda, Potabilis. }

Potest et alio modo distingui Trinitas in aqua, vt dicatur

{ Condensata, Congelata, Liquida. } In { Nube, Glacie, Flumine vel fonte. }

Nubes vna et liquida substantia in hæc Tria potissimum, et vsitatissima soluitur.

Pluuiam, Niuem, Grandinem.

Quæ tria sicut distinctè sursum nascentia; ita et in imo efficientia vnum, nimirum Diuinarum trium personarum mysterium nobis exponunt: quod tetigit Dauid hæc canens de eloquio Dei, quod pluuiæ comparatur et imbri: Qui emittit eloquium suum terræ. Et infra: Qui dat niuem sicut lanam. Postremo grandinem submittens, inquit: Mittit chrystallum suam sicut buccellas. Per Chrystallum, ob similitudinem, intelligens grandinem è nube deorsum in terram labentem; non autem terrestrem chrystallum in subterraneis locis nascentem, quæ haud aliter, quam securibus inde euelli et auferri queat. Quod si non de grandine, quæ citò liquefit à Sole, velit quispiam intelligi; sed malit verti debere intelligentiam ad veram solidamque chrystallum, quam frigus intensissimum vsque adeo strinxit, vt nequeat deinceps ab ignis calore, aut à Solis æstu, instar communis glaciei, dissolui, huius opinioni vltrò subscribam: cum etiam in quibusdam plagis, et partibus Orbis in media aëris regione veram chrystallum cum cõmuni grandine gigni, et in terras è nube decidere, frequens experientia docuerit: cuius magnitudinem tangens, buccellæ similem dicit, tantum, scilicet, quantum potest vnâ vice ori hominis intrudi.

Psa. 147.

Aquarum motus tribus differentijs adimpletur, Fonte, Fluuio, Mari,

Mari: Fons prima eſt aquæ apparitio, & ex ipſis terræ viſceribus emanatio: Fluuius medius eſt earum motus, quo in ſuum naturalem locum deuehuntur; Mare verò earum eſt receptaculum, congregatio, ſtatus, finis.

Motus aquarum:	*Fons,*	*Initium,*
	Fluuius,	*Medium,*
	Mare,	*Finis.*

Eſt igitur in Aqua quædam Trinitatis imago. Nec mirum, cum ipſa ſit vnum ex illis tribus, quæ teſtimonium dant in terra ipſi Trinitati beatiſſimæ, Spiritus, Aqua, & Sanguis: Spiritus, inquam, ſanctificationis; Aqua ablutionis; Sanguis redemptionis: Extra. de celebr. miſſ. cap. in quadam noſtra. I. Ioan. 5.

Arbor vna eſt, in ſtipite coniuncta, in ramis diſcreta; in quibus hæc Tria profert

Folia, Flores, Fructus.

MVNDVS Trinus.

Tres Mundos figurauit antiquitas, ſupremum omnium Vltramondanum, quem Theologi Angelicum, Philoſophi intellectualem vocant; quem à nemine ſatis pro dignitate decantatum Plato inquit in Phædro: proximum huic, Cæleſtem: poſtremum Sublunarem hunc, quem nos incolimus: hos Tres Mundos à Moyſe in tabernaculi conſtructione figuratos fuiſſe conſtat: partitus eſt enim tabernaculum in partes Tres, quarum ſingulæ, ſingulos (quos diximus) mundos referunt. Etenim prima pars nullo defenſa tecto, imbribus, calori, frigorique obuia, in qua non modo homines, ſed & iumenta, ſublunaris mundi ſimulachrum eſt; Reliquæ duæ partes, obtectæ, & ab omni peregrina iniuria liberæ; quemadmodũ vterq. mundus, cæleſtis & Angelicus, nec iniuriæ capax, nec contumeliæ. Ambæ item ſanctitatis nomine honeſtatæ, ita tamen vt ſecretior Sancti ſanctarum; altera Sancti dumtaxat titulo decoraretur: in illa enim ſacratiſſima, alata Cherubin erant, Angelicum mundum repræſentantia: hãc, quæ tota auri ſplendore fulgebat, candelabrum Io. Picus in Hept.

illuminabat ſeptem lucernis tanquam ſeptem Planetis diſtinctum. Hinc patet myſterium, nam quoniam nobis ad Mundum ſupercæleſtem reſerata eſt via per Chriſti crucem, ideo illo occumbente, ſciſſum eſt velum templi, quo ſancta ſanctorum ab alijs partibus diſcludebantur: quo ſignificabatur nobis patere aditum ad Dei regnũ, ad Deum ipſum, qui volat ſuper Cherubin antea ob peccatũ protoplaſti, iuſtitiæ legibus occluſum. Hic autem illud notandum, eſſe hos Tres Mundos, Mundum vnum, non ſolum quia ab vno principio, & ad eundem finem omnes referantur, aut quoniam debitis numeris temperati, & harmonicâ quadam naturæ cognatione colligentur; ſed quoniam quidquid in omnibus ſimul eſt Mundis, id & in ſingulis continetur, neque eſt aliquis vnus ex eis, in quo non omnia ſint, quæ ſunt in ſingulis.

Eſt.n. { *apud nos* / *in cæleſtibus* / *in Angelicis mentib.* } { *Calor qualitas elementaris*, / *Virtus excalfactoria*, / *Idea caloris*, } { *Ignis*, / *Sol*, / *Sera-*

Eſt eodẽ modo { *apud nos* / *in cælis* / *ſup cælũ* } *aqua* { *elementaris*, / *huius motrix & dnã*, *veſtibulũ. ſ. cæ-* / *mentes Cherubicæ.* } *phicus intellect⁹.* / *lorũ Luna.*

atque idem de cæteris elementis iudicari poteſt.

TRINITAS in humano intellectú.

Intelligibilis, immortalis, & incognita animæ ſubſtantia ad imaginem, & typicã ſimilitudinem incogniti, & immortalis Dei exiſtit: ſicut enim Deus non eſt aliquid eorum quæ ſunt, ſed ab omnibus diuerſus; ita rationalis anima diuerſa eſt ab omni creatura: nam neque Dei, neque rationalis animæ ſubſtantiam quiſquam hominum nouit à Mundi origine. Quis enim auſit affectare, ſeu ſperare ſe poſſe, vel animæ, vel Dei ſubſtantiam per imaginationem, nedum verbis concipere? euehit enim ſuper hominis captum: quandoquidem cum Deus ſit vnus, ipſa quoque vnica eſt, non ex partibus, vt corpus, compoſita, ſed eſt ſimplex natura: & quemadmodum Dei locum neſcimus, vbi habitet, ſed tamen credimus quoniam ſemper

Digitized by Google

vbique totus est in toto orbe, & totus in qualibet parte, vniuersa viuificans & gubernans, vt in Actis scribit Lucas, dicens, quod in eo viuimus, mouemur & sumus; pari ratione animæ locum ignoramus, sed tantum scimus quia in orbe suo, id est, corpore vbique tota in toto, & tota in qualibet parte corporis est, & operatur, illud viuificans, mouens, & gubernans: neque enim in maioribus sui corporis membris maior, & in minoribus minor; sed in minimis tota est, & in maximis tota. In hoc etiam ad Dei similitudinem existit anima, quia neque substantiæ Dei rationem humana mens valet comprehendere, neque animæ hominis essentiã valet inuenire, vnde, & quomodo ad esse prouenerit. Atque sicut Dei essentia ex his tantum percipitur, quæ in suis creaturis agit & operatur; sic vtique cum omnia quæ penes animam ipsam sunt, ignoremus, ex solis quas exercet in corpore actionibus, illius essentiam, atq; præsentiam percipimus: omnis quippe animæ definitio, est tantum quasi nominis expositio, cum reuera essentiam, atque formam animæ naturalibus rationibus assequi nequeamus; vnde à fine, & effectu, & accidentibus, tanquam à posteriori, eam notificamus; quod accidentia ad cognoscendum, quod quid est conferre videantur. Præterea sicut Deus, vnus cum sit, nomine non indiget, multis attamen signatur nominibus, quippe qui nomina sortiatur, non ab essentia, sed ex ipsis operibus, quibus maximè viget: ipse est enim Charitas, quæ credentes perducit ad Deum: ipse est lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum: ipse est ianua, per quam si quis introierit, saluabitur: sic vtique anima cum sit vna, simplex, innominabilis, indiuisibilis, compositionis, & concretionis omnis expers, plurimis tamen facultatibus & virtutibus instructa, quas per varias edit corporis partes, etiam varias sortitur appellationes. Anima dicitur, quia corpus ex se mortuum animat: Ratio, quia verum à falso tanquam radius quidam Diuinitatis discernit: Mens, quia præterita cogitat, recolit, & meminit: Animus, quia animos inerti præbet corporeæ moli: Sensus denique & intellectus, quia sensibilia

Cap. 17.

1. Ioan. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 10.

& intelligibilia comprehendit. In hoc alio ad Dei imaginem facta legitur anima noſtra, quia Deus eſt memoria, quæ ſui & omnium quæ ſunt meminit, quæ Pater nominatur; ex qua naſcitur Intelligentia, quæ & vniuerſa quæ ſunt, intelligit, quæ Filius nuncupatur: ex vtraque Dilectio procedit, quæ ſe, & cuncta quæ ſunt, diligit, quæ Spiritus vocatur. Ipſa anima itidem ad huius imaginem conditur, dum ei Memoria, Intellectus, ratio Dilectionis indicitur: præteritorum namque meminit: inuiſibilia intelligit: mala reſpuens, bona diligit. Amplius tres potentiæ Memoria, Intellectus, Voluntas in vna ſunt anima; quemadmodum Pater, Filius, Spiritus ſanctus ſunt vnus Deus. Ex memoria quidem formatur intelligentia: neque enim eſt ex quo formetur intelligentia ipſa, niſi ex memoria, ſecundum quod memoria eſt notitiam rei apud ſe habere. Niſi igitur apud animam ſit notitia, non eſt quod formetur intelligentia. Intelligentia autem extendente ſe & notitia, & accipiente id quod verum eſt in ratione boni, & conuenientis, ſtatim ex memoria & intelligentia formatur appetitus, qui eſt voluntas, ſicut facilè à quolibet ſapiente intelligi poteſt: nec enim anima perfecta eſſe poteſt, ſine his tribus, nec horum trium vnum aliquid, quantum ad ſuam beatitudinem pertinet, ſine alijs duobus integrum conſtat: ſicut igitur ex memoria formatur intelligentia; ſic ex Patre in diuinis generatur Filius: & quemadmodum ex memoria & intelligentia extenſis, & quaſi ſpirantibus bonum, formatur voluntas; ſic ex Patre & Filio, tanquam ex vno ſpirandi principio procedit bonum, quod eſt Spiritus ſanctus: intelligentiam & voluntatem tam pro potentia, quam pro actu ſumendo. Ipſa quippe Diuinæ Trinitatis imago, vt placet Scoto in primo lib. diſt. 3 quæſt. vlt. non in ſolis primis animæ actibus conſiſtit, ſed in primis & ſecũdis ſimul ſumptis. Ibi enim non tantum Diuinarum perſonarum diſtinctio, origo, atque productio optimè refulgent, verum ipſarum quoque identitates, ac diuinæ eſſentiæ vnitas expreſſe repræſentatur. Sicut enim Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, non ſunt

Aug. lib. De cognitione veræ vitæ.

Petrus Galatinus. lib. 2 c. 8. de Arcanis catholicæ veritatis.

Aug. de Spiritu, & anima.

Digitized by Google

tres Dij, ſed vnus Deus, perſonis excellens tribus; ita memoria, intelligentia, & voluntas non ſunt tres animæ, ſed vna ſolum anima dignitate inſignis triplici. Eſt itaque anima vna, & indiuiſibilis ſubſtantia, ſine ſui diuiſione trina, diſcreta in memoriam, intellectum, & voluntatem. Memoria non eſt intellectus nec voluntas. Intellectus non eſt memoria, neque voluntas. Voluntas neque intellectus, neque memoria. Sunt tamen hæc inuicem correlatiua, æquata, & ſimilia, vna inſuper eademque animæ ſubſtantia. Quare in his tribus Diuinam imaginem gerit in ſua natura noſter interior homo. In memoria ſiquidem imago Patris relucet, quia memoria fœcunda cum actu dicendi producit verbum. Intelligentia verò imaginem exprimit Filij, quia Filius per modum intellectus & naturæ gignitur: vnde Filius in Diuinis eſt notitia genita, quâ ſe Pater cognoſcit. In voluntate autem imago Spiritus ſancti inſinuatur, quia Spiritus ſanctus per modum voluntatis à Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vno ſpiratore procedit. Quare Spiritus ſanctus non eſt niſi amor, quo Pater & Filius ſe mutuò amãt.

Ineſt animæ alia Triadis conſideratio, adeſt enim ipſa ſubſtantia incorporea rationalis, in qua nunc intellectus & vita eſt: & quod eſt in anima ſubſtantia, hoc intelligatur, ſi dici fas eſt, in Trinitate perſona Patris: quod autem eſt in anima, virtus & ſcientia, hoc intelligatur in Trinitate Filius, qui eſt Dei virtus, & Dei ſapientia: & quod in anima viuificandi proprietas, hoc & in Trinitate intelligatur Spiritus ſanctus, per quem viuificandi opus multis locis prædicatur impleri, ſicut ait Petrus in Epiſtola prima: Mortificatos carne, viuificatos autem ſpiritu; item Apoſtolus: Littera occidit, ſpiritus autem viuificat. Et in Euangelio Dominus ait: Spiritus eſt, qui viuificat: nam caro non prodeſt quicquam. Hæc autem quæ diximus tria ſingulariter ſequeſtrat nullatenus inueniuntur, quamuis intellectus noſter ea diſtincta poſſit aduertere; ſed ita naturaliter ſunt vnita, vt dum vnum horum ſe obtulerit, ſimul Tria ſemper occurrant.

Caſſiod. in Pſal 50.

1. Pet. 3.
2. Cor. 6.
Io. 6.

Anima,	*Pater,*
Virtus, & ſcientia,	*Filius,*
Viuificandi proprietas,	*Spiritus ſanctus.*

Poſſumus & alio modo ex his quæ in nobis ſunt, ea quæ ſupra nos ſunt intelligere, atque imaginari: in nobis enim & Mens eſt, & Sermo, & Spiritus. Hæc autem tria inſeparabilia ſunt, & æqualia. Et quidem Mens Sermonem impatibili modo gignit; Sermo autem ſine Spiritu ex Mente progredi nequit. Ita fit, vt quamquam in nobis Tria ſint, vnus tamen homo ſit, iuxta id, quod in Tribus perſonis intelligitur, eo quod Mens & Sermonem, & Spiritum habeat. Eodem modo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus Tres quidem perſonæ inſeparabiles, vnus autem Deus. Et Pater citra paſſionem Filium generat, Filius rurſum ſine Spiritu non eſt.

Mens	*Sermo*	*Spiritus,*
Pater	*Filius*	*Spiritus ſanctus.*

Eſt item anima noſtra vna perſona, anima verò producit Sermonẽ, & Sermo producit Spirationem: ſunt ergo Tria, Anima, Sermo, Spiratio. Anima eſt ad modum Patris; Sermo animæ, ad modum Filij & Verbi Dei; Spiratio animæ, ad modum Spiritus ſancti. Anima eſt ingenita, Deus Pater ingenitus eſt. Sermo generatur ab ipſa anima, & Verbum Dei à Patre generatur. Spiratio ab Anima et Sermone, Spiritus ſanctus à Patre Filioque procedit. Anima, Sermo, & Spiratio, anima vna, & non Tres: ita & Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus vnus Deus, & non Tres. Inſeparabilis anima, & Sermo, & Spiratio, vna anima, & non Tres. Inſeparabilis Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus.

Anima	*Sermo*	*Spiratio,*
Pater	*Verbum*	*Spiritus ſanctus.*

Adhuc Tria conſiderantur in Homine, Eſſe, Noſſe, Velle. Aug. lib. Confeſſ. *Sum enim, & noui, & volo; ſum ſciens & volens; & ſcio eſſe me, & velle vt ſim; & volo eſſe, & ſcire. In his tribus quàm ſit inſeparabilis vita, & vna vita, & vna mens, & vna eſſentia, quam*

Digitized by Google

deniq; inſeparabilis diſtinctio, & tamen diſtinctio, videat qui põt.

Poteſt & alio modo diſtingui Trinitas in Anima: Mens, Notitia eius, & Amor, Tria ſunt. Mens nouit ſe, & amat ſe; nec amare ſe poteſt, niſi ſe nouerit. Duo autem ſunt Mens, & Notitia eius. Duo item ſunt Mens, & Amor eius. Cum ergo ſe nouit mens & amat ſe, manet Trinitas, videlicet Mens, Amor, Notitia. Hæc autem tria, cum ſint à ſe inuicem diſtincta, dicuntur tamen eſſe vnum, quia in Anima ſubſtantialiter exiſtunt. Ecce iterum mens intelligit ſe, diligit ſe: hoc ſi cernimus, Trinitatem cernimus. Mens rationalis eſt vna, & de ſe generat intellectum, vna vnum; quem nonnunquam dum conſpicit quam ſubtilis, quam verus ſit, & quã iucundus, mox diligit eum, & ſibi complacet in ipſo. Conſidera ergo tria hæc, Mentem, Intellectum, Amorem. De Mente naſcitur Intellectus; de Mente pariter et Intellectu Amor oritur; de ſola Mente, Intellectus; quia Mens de ſe gignit Intellectũ; Amor verò nec de ſola Mente, nec de ſolo naſcitur Intellectu, ſed ab vtriſque procedit: ſicut Pater generat Filium, à Patre, et Filio procedit Spiritus ſanctus; ſic Mens generat Intellectum, à Mente et Intellectu procedit Amor. Amplius, ſicut Mens, Intellectus, et Amor vnum ſunt; ſic Pater, Filius, et Spiritus ſanctus vnum ſunt. Tres vnum ſunt, quia in Tribus perſonis eſt vna ſubſtantia. Tres vnus nòn ſunt, quia ille, qui genitus eſt, non poteſt eſſe ille, à quo genitus eſt: neque item ille, qui à gignente, et genito procedit, ille eſſe poteſt, qui eſt gignens, vel genitus. Quare inexpugnabili veritatis ratione cogimur in Deitate perſonarum, Trinitatem, et Vnitatem cognoſcere ſubſtantiæ.

Aug. de Trin. lib. 9. cap. 4.

Aug. de Tri. lib. 14. cap. 7. Pet. Lõb. ſentent. 1. diſt. 3. Hugo. à S. Vict. libro de Trinitatis ſummæ per viſibilia agnitione. cap. 21.

Tres ſunt partis Animæ principis operationes, quas anima, etiam extra corpus, abſque organorum adminiculo, vel etiam à corpore ſegregata, poſt mortem poteſt exercere: eas Philoſophi vocant merè animales operationes, quia ſine corpore, vel extra corpus à ſola Anima queunt effici. Ipſæ ſunt Tres animæ rationalis vires.

Intellectus, Affectus, Voluntas.

Digitized by Google

quarum duæ posteriores rectè etiam appetitus intellectiuus appellantur. Et sic est quidam animæ motus, quo localiter anima mouetur, etiam extra corpus, & à corpore separata, quo moueri oportuisset animã Hermothæi Clazomenij, si verum fuisset ipsam extra corpus errare in longinqua consuesse, ac inde redire in corpus: qualem fingit & Diuinus Plato in fine de Repub. Socrat. de anima Heri Armenigenere Pamphili, qui, cum duodecimo post mortẽ die in rogo fuisset positus, reuixisse dicitur. Hoc motu non organico motæ & regressæ sunt animæ suscitatorum, puta Lazari quatriduum iam mortui. Tali motu feruntur iam beatorum, & damnatorum animæ, sicut & appetunt iam affectu, vel appetitu intellectiuo, non organico. Plato ex Timæo Locrensi, & cæteris Pythagoreis Tres enumerat animæ partes, siue potentias: Irascentiam, quam statuit in corde: Concupiscentiam, sub medio septo, in iecore & splene: Rationem, in cerebro, tanquam in arce mandatricem operum (vt inquit Claudianus) prospecturamque labori. Per concupiscentiam ad Dei amorẽ excitatur: Per rationem verò scientiam, & sapientiam ab ipso Deo accipit: Per iram spirituales nequitias repellit & abdicat. In qua quidem diuisione imago Dei rursus describi potest: omnes enim tres partes vniuersitatis, cælestia dico, terrestria, & quæ infernorum sunt, tribus modis dispensat & gubernat, conditrice videlicet & potentia, sapiente prouidentiâ, & expultrice vitiorum clementia: omne enim quod facit, secundum aliquem horum Trium modorum perficit, aut condendo, aut præsciendo, aut castigando. Concupiscibilitas igitur animæ quodammodo conditioni Dei assimilatur: si quidẽ concupiscentia producit concupiscentem ad actum: Rationalitas autem Dei præscientiam imitatur: sed irascibilitas ad Spiritum sanctum pertinere videtur, iuxta illud: In Spiritu Dei eijcio dæmonia: & illud: Cum venerit Paracletus arguet mundum de peccato, &c. Ex concupiscibilitate ratio emanat & irascibilitas: nã antequam loquatur puer, vbera concupiscit, & somnum appetit: similiter autem ratio irascibilitatem præcedit: etenim ante quam discernat,

Plato de Republ. lib. 10.

Hugo Etherianus. lib. de regressu animarum ab inferis. Philip. 2.

Matt. 12.

Ioan. 16.

cernat, nequaquam irascitur virtus, sunt tamen tria simul in anima, sed non simul apparentia. Quemcumque igitur scire delectat quomodo ad imaginem Creatoris sui formatus sit, hæc scrutetur, suæ ipsius naturæ constitutionem perquirat, quæ sint huius partes, & quæ sint partes partium; quomodo cum vna sit anima in Tribus consideretur; & cum vna sit in substantia, non tamen vna est in speculatione suarum partium, cum habeat concupiscentiam, rationem, & iram. Si concupiscentiam boni ab anima separas, desinit esse anima; si rationem seiungas, irrationalem ipsam constituis; si mentem amoueas, erit vtique mortua, & non viuifica: liquet igitur Tria esse in anima, secundum rationem, vnum secundum naturam, & secundum substantiam: hæc autem Tria incomprehensibilia, & indiuisibilia: semper enim est anima vna.

Anima rursus in Tribus corporis partibus præcipuè residet: secundum Peripateticos enim sedem suam habet in corde; secundum alios, in posteriore parte capitis, quæ caua vocatur; & in basilicis seu regijs venis. In his Tribus corporis partibus viget anima: quare si cor vulneretur, aut ex basilica vena aliqua multũ sanguinis effluat, aut si caput ac cerebrum cædatur, vel gladio secetur & abscindatur, statim à corpore secedit anima, & mortuum corpus relinquit. In istis porro Tribus partibus anima principaliter sedem habens, in totum corpus vitam distribuit. In hoc etiam ad Dei imaginem factus est homo, quod Tres sunt facultates principes, corpus humanum quandiu suâ integritate fruitur, dispensantes. Martianus Capella.

Animalis Vitalis & Naturalis.

Mysterium quidem Diuinæ Trinitati simile. Nam sicut Deus vnus, Trinus, ac perfectus vniuersa complectitur, implet, fouet, superexcedit, & ambit; ita & anima Tribus hisce facultatibus per totum insinuatur corpus, non quidem locali extensione, sed ita vt tota sit in toto, & tota in qualibet parte. Animalis facultas ex Platone & Medicis ferè, in proprio cerebri temperamento sedem habet, vnde in omnes corporis partes sensum & motum ha-

bituras per neruos distribuitur: hæc Trium est generum,

Mouens enim alia est, alia Sentiens, tertia Princeps.

Mouens agit ope musculorum et neruorum; atque itidem Sentiens, quæ in sensibus exterioribus apparet, & consistit. Princeps complectitur.

Rationem seu dianoeam, Memoriam, & Phantasiam.

Vitalis sedet in corde, vnde calor innatus & vita toto corpori maxime per arterias dispensatur. Vitalis autem facultatis insignior, & euidentior actio, pulsatio est, & peruix illa cordis & arteriarum agitatio, quæ corpori Triplicem præstat vsum; cordis enim atq; arteriarum dilatatione Spiritus vitalis allecti aëris beneficio, fouetur; contractione cordis fuligo repurgatur; vtroque autem corporis vniuersi calidum innatum temperatur. Naturalis potissimum facultas secundum Platonem & Medicos, sedem sibi præcipuè delegit in iecore: hæc nonnullis dicitur anima Vegetatrix, vegetans etiam plantas nedum corpora animalium, in Tres alias rursum facultates distincta. Anima enim Vegetatiua est actus substantialis corporis naturalis organici, quo idipsum nutritur, augetur, & generare potest, sicut anima plantæ est vis, quâ planta nutritur, crescit, & seminalem vim habet ad propagandam suam speciem: inest siquidem plantis sola vegetatiua anima. Quare ex prædicta definitione Tres animæ vegetatiuæ operationes eliciuntur.

Pulsationis vsus triplex.

Nutritio, Augmentatio, Generatio.

Nutritio est alimenti extrinsecus aduenientis conuersio in substantiam nutriti corporis, per vim caloris naturalis, qua recuperat corpus quod perdiderit, cui Tres à Philosophis animæ operationes attribuuntur, dimissa expultrice.

Attractio, Retentio, Digestio seu concoctio.

Attractio, seu assumptio alimenti Trino fit actu: aut per propriam virtutem attrahendi seu occultam, vt magnes attrahit ferrum; aut per vacui impletionem, quod nequit admitti, sicut aqua sursum attrahitur; aut transuersum per siphones; aut per calorem stomachi

Digitized by Google

& hepatis, vt lychnus, ardens in lampade, attrahit oleum, aut alium humorem pinguem.

Attractio alimenti trino fit actu vel per
- Virtutem occultam:
- Vacui impletionem:
- Calorem ſtomachi & hepatis.

Digeſtionis ſeu concoctionis, qua alteratur alimentum, & digeritur per calorem naturalem et humorem, Tres ſunt operationes: prima eſt emollitio, & maceratio alimenti in humido, vt in plantis: ſecunda eſt quædam ceu coctio, & elixatio alimenti in ſtomacho corporis animalis, quemadmodum caro elixatur in olla: Tertia ferè eſt aſſatio, cum aſſatur alimentum, ſolidiuſque fit, à quo etiam nutriuntur oſſa, & cartilaginea membra, nedum carnea, vt aliquid ſentiũt. Tres igitur ſunt operationes Digeſtionis,

Emollitio, Coctio, Aſſatio.

Habet & augmentatiua operatio Trinitatis perfectionem. Quẽadmodum.n. Nutritiuæ operationis eſt Alere, Nutrire, et Mouere ſubſtantiam corporis animati; ſic Augmentatiua potentia corporis animati auget quantitatem in Longum, Latum, Denſum. Quare et Medici illam vocant naturalem creſcendi Virtutem, quã ſic diffiniunt: Augmentatio eſt conuerſio alimenti extrinſecus aduenientis in ſubſtantiã corporu, vel membri alti, per naturalẽ calorẽ, quâ corpus vel membrum recuperat plus quam perdit creſcens in Longitudinem, Latitudinem, Denſitatem. Cæterum ſicut augmentatio, & nutritio ad conſeruationem pertinent indiuidui; pari ratione ad ſuæ ſpeciei conſeruationem valet generatio: ea enim ſic deffinitur: Generatiua potentia eſt qua corpus animatum animâ vegetatiuâ, gignit ex ſe aliud animatũ corpus, ſimile ſibi in ſpecie, ad cuiuſlibet animatæ ſpeciei perpetuã conſeruationẽ propagationis, cui Tres à Medicis operationes attribuuntur, Spermatica ſeu virtus, qua alimentum & humor in ſemen commutatur: altera immutatrix, qua ſemen in partes corporis generandi incipit tranſmutari, vt in ſanguinem, carneum, oſſeum. Plaſmatiua vel informatiua

tertia, qua ſemen mutatur forma in germen, vel embrionis formam, id eſt, in factum nondum perfectum, neque animatum.

Generatricis potentiæ trina operatio { Seminatiua, Immutatrix, Plaſmatiua.

Hominis nutritio Trinis membris perficitur, Ore, Stomacho, Hepate: cibus enim ab ore aſſumitur; recipitur, continetur, & conſeruatur in ſtomacho; poſtremo ab hepate concoquitur, & digeritur tranſiens in venas, & tandem in animalis ſubſtantiam. Quemadmodum autem illis Tribus corporis partibus confertur alimentaria ſubſtantia, priuſquam vertatur in ſanguinem; ita & intellectualis ſpecies, priuſquam mentem paſcat ſapientis, Tres in animo recipit ſtatus, primum in Intellectu; ſecundum in Memoria; tertiũ in Contemplatione, per quam iterum confertur intellectui Eſt enim Intellectus Ori: Memoria Stomacho: Contemplatio verò Hepati analoga. Os ſiquidem & Intellectus, anteriores ſunt partes naturaleſque valuæ, quibus tam corporea, quam ſpiritualis alimonia eſt introducenda: Stomachus verò & Memoria interiores partes ſunt corporis & animi, quarum ille procedens mananſque ab ore, excipit alimentum; hæc autem irrumpentibus per intellectum notionibus, it obuiam, illaſque colligit, & conſeruat: Hepar autem et Contemplatio hâc ratione reſpõdere probantur, quod illud quidem introductam ab ore, & à ſtomacho conceptam alimoniam coquit, digeritque in ſanguinem; hæc verò pariter immiſſam per intellectum, & à memoria conceptam, atque reſeruatam notionem, digerit, ordinat, rurſumque intellectui offert. Has autem corporis, & animi functiones hâc verborum ſerie exprimere vel facilè poſſumus.

Os	Stomachus	Hepar
Cibi aſſumptio	Conſeruatio	Coctio
Intellectus	Memoria	Contemplatio
Speciei apprehenſio	Reſeruatio	Repræſentatio

Digitized by Google

Primum,	*Secundum,*	*Tertium,*
Perſe,	*A primo,*	*Ab vtroque,*
Pater,	*Filius,*	*Spiritus ſanctus.*

Trino rurſus calore atque igne præparatur, & concoquitur hominis cibus; primo quidem Cæleſti; ſecundo Elementari; tertio Humano: Sole, Igne, Hepate. Hiſce tribus ignibus præparatur alimentaria hominis ſubſtantia, priuſquam ex materia conuertatur in ſanguinem. Nempe à Sole maturantur fructus, herbæ, plantæ, & animalia gignuntur; deinde ab elementari igne, quidquid in eis cruditatis, contrarij, & ſuperflui humoris eſt, exhalatur ac reſoluitur; poſtremò in homine, hepatis calore, in ſanguinem omnia conuertuntur.

Trinus calor, { *Cæleſtis, Sol,* / *Elementaris, Ignis,* / *Humanus, Hepar,* } *Proprietates* { *Maturitas,* / *Coctio,* / *Digeſtio.* }

Tribus etiam ſpeciebus paſcitur, & eruditur Anima.

Marſ. fic. Theol. Platon. lib. 4. c 2.

Senſibili,	*nempe à*	*Mundo,*
Imaginaria ſiue phantaſtica,		*Corpore,*
Rationali, ſeu intelligibili,		*Seipſa.*

Mundus enim ſenſibilem mittit, vibratque ſpeciem. Corpus imaginationis ſpeciem, vt ſpectrum animæ præſentat, proponit, & offert. Rationalis ſpecies, & in anima ſubſiſtit, & ab anima animæ præſentatur; Et in hac ſola conſiſtit Hominis

Scientia, Eruditio, & Conſummatio.

Bona omnia, & Hominibus expetibilia, ſunt in triplici genere, nam vtilia, aut honeſta, aut delectabilia. Vtilia quidem ſunt corporis bona, naturaleſque corporis neceſſitudines, vt veſtes, cibus, item & potus, ſine quibus ſaluari nequit humanum corpus. Honeſta verò bona ſunt diſciplinæ, omneſq. Virtutes, quæ propria ſunt animi bona. Delectabilia autem ſunt ſine quibus eſſe quidem pŏt ani-

malis corpus, hilaritatẽ tamen & iocunditatem præstant, vt varij flores, & vnguenta; quo fit vt hominem partiamur Tres in partes. Corpus, Animam, Totũ: vt bona Vtilia referantur ad corpus: Honesta, ad animum: Delectabilia, ad compositum. Alia quippe sunt Corpori propria; alia Animo; alia Vtrique cõmunia, quæ composito sunt propria. Corpus per se deorsum ad inferiora rapitur, Anima suapte naturâ ad superiora tollitur, Compositum verò nexus est, et amor vtriusque, quo cõtinentur ambæ partes in medio. Itaque alia sunt bona ob quæ disquirenda deprimitur, dicitur q; corpus in Mundum: Alia verò quorum amore oblita nesciaq; corporis anima, se se quodammodo illius claustris exerit, tollitq; pro viribus ad Sydera: Alia denique sunt, quæ vtrique parti epithalamiũ siue hymenæum canunt, quibusque coercentur in medio, copulãtur inuicem, coeuntq; in toto. Erit igitur trina rerũ positio seu susceptiua potentia et locus,

Plato de legibus lib. 4.

Corpus, Anima, Mundus.

quod vniuersa hominis bona sint, vel in Corpore, vel in Anima, vel in Mundo, tanquam in potentia, in subiecto, & in continenti loco.

TRINITAS in sensibus exterioribus.

Eodem modo Tripartiti sunt sensus, Vtilium, Honestorum, Delectabilium. Tactus & Gustus ferè vtilium sunt bonorum; Visus & Auditus, honestorum; Odoratus, delectabilium. Tactus.n. & Gustus omnibus animalibus ad naturalium necessitudinum prouidentiam à natura deputati sunt: ita vt præsente tactu, statim id cui inest dicamus esse animal, atque eo absente non esse animal. Comitatur autẽ Gustus Attactum, nec ab eo vnquã separatur. Vt enim is iudex est naturalis, cõuenientisque loci: ita & ille præsentator naturalis conuenientisque alimenti. Visus & Auditus disciplinæ sensus vocantur omnium præstantissimi et liberalissimi, qui vt Gustus & Tactus ad corporis carnisque salutem; ita & ipsi ad Spiritus, atque animi pastum, eaque haurienda, quæ animum erudiunt, virtuteque consũmantur, facti atque instituti à natura videntur: vera enim animi bona sunt disciplinæ, scientiæ, omnesque virtutes, &

Digitized by Google

quæcũque propter ſe bona ſunt, quæ liberalia, & honeſta nuncupantur. Odoratus autẽ, qui æqualis mediuſque ſenſus dici poteſt, honeſtior quidem & liberalior eſt Guſtu, & Tactu; minus tamen liberalis Viſu & Auditu, minuſque animo aut corpori proprius, quam extremis: is enim factus eſt partim vt animam in corpus temperet, carnemque emolliat odoribus ſuauè olentibus, qui magis in hominum oblectamentum, quam per neceſſarium vſum multo ſumptu comparantur. Adhuc etiam in quolibet ſenſu exteriori relucet qualecumque veſtigium Trinitatis: nam vt vno teſtimonio vtamur oculorum, quando quod vnus renunciat etiam in cæteris valet, viſio, res viſibilis, videns, tria hæc ſunt conſideranda cum aliquod corpus videmus, primò ipſa res quam videmus, vt pote turrim, quæ vtiq; iam eſſe poterat antequam videretur; deinde viſio, quæ non erat priuſquam obiectam ſenſui turrim ſentiremus: tertiò quod in ea re quæ videtur, quandiu videtur, ſenſum detinet oculorum. In ijs igitur tribus manifeſta eſt diſtinctio, & diſcreta natura.

Viſus,	*Viſibile,*	*Videt:*
Auditus,	*Audibile,*	*Audit:*
Odoratus,	*Odorabile,*	*Odoratur:*
Guſtus,	*Guſtabile,*	*Guſtat:*
Tactus,	*Tangibile,*	*Tangit.*

TRINITAS in materialibus cognitionibus.

Sex ſunt materiales cognitiones, internus ſenſus vnus qui communis dicitur, & externi quinque, in quibus miro reſponſu, & congruentia, Trinitas eluceſcit: ſenſuum enim alij ſunt præſentatiui miniſtrantes, & obiectitij; paſſibiles alij inferiorum iudices arbitri præcipui, & eorum quæ ab illis offeruntur ſuſceptiui. Manus enim quæ tactus quidam ſunt, oculis miniſtrant ſcripturas, colores, & omnium picturarum varietates; Os auditui vocis concinentiam, omnemque harmoniam offert; Odoratus cerebrum imaginationis locum varijs inſpirat odoribus. Tres igitur ſunt qui offerunt & miniſtrant ſenſus,

Carolus Bouil. lib. de ſenſibus.

Digitized by Google

Tactus, Gustus, Odoratus.

Tres item quibus ministratur,

Visus, Auditus, Imaginatio.

Tria sunt et quæ offerũtur, quibusq. hi ab illis pascuntur et aluntur,

Color, Vox, Odor.

Insunt igitur sensibus trinæ Trinitates ; prima ministrantium sensuum; secunda eorum quibus ministratur; tertia obiectorum, quæ ministrantes præstantioribus offerre iubentur.

In Humanitate, quadam participatione, videmus trinum et vnũ Deum: quanto magis enim creatura Deo similis, tanto magis trina, & vna. Video quidem vos omnes esse homines; per essentiam igitur Humanitatis estis homines. Video plures esse in essentia humanitatis, & id per quod subsistit Hominum pluralitas, & sic est Vnitas, quia Vnitas est ex qua pluralitas, quoniam pluralitas est explicatio Vnitatis. Video vos esse inæquales. Vnde sicut inæqualitas sequitur pluralitatem, & ex ea oritur; eodem modo in essentia Humanitatis, ab Humanitate exoritur substãtia inæqualitatis. Inæqualitas autem per æqualitatem subsistit. Quare in essentia Humanitatis est Vnitas, à qua æqualitas. Video vos diuisos, et ab inuicem separatos, sed diuisio seu separatio procedit à pluralitate et inæqualitate: quare in essentia Humanitatis reperitur id, in quo subsistit diuisio, quod procedit ab Vnitate & æqualitate, et id est cõnexio: habemus igitur Diuinæ Triadis imaginẽ in simplicissima essentia Humanitatis, ex qua, per quam, & in qua Homines id sunt quod sunt, propter quod nisi Humanitas vnitrina esset, per ipsam Homines esse non possent.

Humanitas vnitrina.

Etiam ex tribus personis manuducimur ad Diuinæ Trinitatis inspectionem & contemplationem. Non ita dicimus esse plures Humanitates, sicut plures Homines; sic non idem est Humanitas, & Homo: sed idem est Deitas, & Deus, propter simplicissimam essentiam Diuinam: vnde sicut non sunt plures Deitates: ita nec plures Dij, & non sunt nisi tres personæ in Humanitate, videlicet: Ego, tu, ille: vnde verè dicere possim,

Ego

Ego ſum homo, Tu es homo, Ille eſt homo.

Et ſunt tres illæ perſonæ eiuſdem Humanitatis. Vnde igitur haberent hoc tres illæ perſonæ, niſi Creator Deus eſſet ſimili modo Trinus in perſonis, & Vnus in eſſentia? Poteſt igitur Deus dicere:

Ego ſum Deus, Tu es Deus, Ille eſt Deus,

eiuſdem Deitatis: & non ſunt tres Dij; quia non ſunt tres Deitates; ſed ſunt vnus Deus, quia vna Deitas, quæ Deus. Certum eſt tres perſonas in vnitate non eſſe vnitatem, ſeu ſingularitatem; & tres perſonas in numero non eſſe niſi numerum & pluralitatem. Et veraciter dicimus tres eſſe diuinas perſonas vnitate, non in numero; & tres humanas perſonas in numero dicimus, ideo plures homines.

TRINITATIS veſtigiũ in hominis creatione, & propagatione.

Humana ſpecies tantum vna eſt, Trino tamen actu à Deo ſubſtantialiter condita atque perfecta. Adam primus homo, & per ſe, & à nullo: Eua ex Adam, ab vno: Seth ex Adam, & Eua, ab vtroque. Quid tandem Adam erat? Dei figmentum. Tum quid Eua? figmenti ſegmentum. Quid autem Seth? vtriuſque ſoboles. Quæ eiuſdem inter ſe ſubſtantiæ ſunt: non idem autem figmentum, ſegmentum, & ſoboles. Eua enim & Seth ex eodem Adamo ſunt: ex quo enim alio? non tamen ſimiliter ambo ex eo progeniti ſunt, quia altera ſegmentum eſt, alter proles. Atqui omnes inter ſe ſpecie idem ſunt: homines enim, nemoque eſt qui inficietur. Adaperit hoc Diuinæ Triadis myſterium Ioannes de Silua, hunc in modum ſcribens Tract. de Beneficio: Moriente aliquo campanæ debent pulſari; pro Par. 1. q. 3.
Muliere quidem bis, pro eo quod ipſa inuenit alterationem: primò enim fecit hominem alienum à Deo, quare ſecunda dies non habet benedictionem. Pro Viro autem Ter pulſatur, quia primò inuenta eſt in nomine Trinitatis: primò enim formatus eſt Adam de terra: deinde Mulier ex Adam: poſtea homo creatus eſt ab vtroque: & ita eſt ibi Trinitas. Protulit igitur Diuina Mens primò humani generis Actum, Virum: deinde ex Actu, potentiam, id eſt;

Mulierem, eduxit; tertiò ex ambobus extremis ac luscilicet & potentiâ, viro & Muliere, eorũ medium, amborum scilicet, Filium, per quem humana species Trinum, totum, perfectumque esse naturaliter est adepta. Mitto tria hominum genera apud Platonem, Ma-
Plato in Sympos. *rem dico & fœminam, tertium ex vtroque compositum, cuius integra cuiusque hominis species, atque rotunda, dorsum, & latera circum habens, manus quatuor, & paria manibus crura, vultus duos, Masculinum genus Sole genitum dicentes, Fœmininum Terrâ, Luna promiscuum.*

Trini sunt infantis status,

In vtero, In natiuitate, Post natiuitatem.

In minore mundo, id est, in suæ conceptionis loco, cum adhuc matris vtero inest: In maioris, & minoris medio: medius enim status est natiuitatis tempus: In mundo maiori, quo ætate proficit, & sapientia consummatur.

Homo trinis positionibus in loco & quiete variatur & differt.

aut enim Iacet, aut Sedet, aut Stat.

Iacere noctis est, & somni positio: Sedentaria positio medij temporis est matutini, aut serotini, cum aut somno expergiscitur, aut incipit dormire: Stare verò perfecta est, & meridiana hominis positio.

Gradus omnes humanæ vitæ ad Trinitatem reuocari.

Seruius Tullius, vt ex Tuberonis historia refert Gellius lib. 10. vitam omnem in tres partes distribuit. Prima, hoc est pueritia nihil magni facit, vt pote quæ nondum integra est & perfecta: vltima, videlicet, senectus, eodem quo prima modo nihil boni in se habet, vt quæ debilis, marcida, sine viribus, sine memoria, plerumque & delira: media est, in qua discimus, sapimus, docemus, valemus, honores gerimus, res magnificas & memoriâ dignas facimus. Huius ætatis perfectione Prophetæ regius priuari nolebat, quando
Psal. 110. *Dominum his verbis suppliciter orabat: Ne reuoces me Domine*

in dimidio dierum meorum. Quare Heſiodus Poëta ſapientiſſimus illud præceptum memoriæ dandum exiſtimabat. Incipiente vini vaſe, & in fine pota quantum libet, veluti non ita perfecto; in medio autem tanquam perfecto, vtere parſimoniâ: quod licet aliqui de vino dictum putent, quoniam vinum in ſummo vaſis, & in infimo inſuaue eſt (optimum enim mel in infimo, vinum in medio, in ſummo vaſe oleum); ſapientes tamen allegoricè ad humanam vitam referunt, ita interpretantes vt in pueritia, & in ſenecta teras, & abutare tempore vt libet; & eas ætates, quæ nihil ferè vtilitatis in ſe habent, nihil facias; mediam verò ætatem magnifacias, & non conſumes, ſed parcè expendas, quoniam ea eſt perfecta, & vt medium in vaſe vinum, ſuauiſſima. Ad hos humanæ vitæ gradus referunt Theologi Tres vigilias, de quibus apud Lucam dicit Veritas: Beati ſerui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes: & ſi venerit in prima vigilia, & in ſecunda, & tertia, & inuenerit ſic facientem, beatus ille ſeruus: quem Euangelij locum dilucidans Haymo hunc in modum ſcribit: Varietas vigiliarum, diuerſitatem ſignificat humanæ vocationis: prima enim vigilia primæuum eſt tempus noſtræ ætatis, id eſt, pueritia: ſecunda vigilia, adoleſcentia, vel iuuentus, quæ pene idem ſunt, Salomone dicente: Lætare iuuenis in adoleſcentia tua: tertia vigilia eſt ſenectus; cum verò Dominus nonnullos in pueritia benè operantes ab hac vita vocat, quaſi ad ſeruos vigilantes in prima vigilia venit: ſi quis ergo in prima vigilia vigilare noluerit, ſaltem in ſecunda vigilet, id eſt, ſi quis in pueritia à bono opere torpuit, ſaltem in adoleſcentia, vel iuuentute ſomnum torporis à ſe excutiat, & dum virtus corporis viget, in bono opere ſe exerceat: ſi quis autem tam negligens, & deſidioſus fuerit inuentus, vt nec in prima, nec in ſecunda vigilia vigilauerit, ſaltem in tertia, id eſt, in ſenectute iam reſipiſcat, & tunc vigilare non timeat, cum parum vigilaturus ſit: neq; enim ſerò conuerſos Diuina pietas deſpicit, qui per Prophetam

Cap. 12.

Eccleſ. 11.

ait: *Peccator quacunque die conuersus fuerit, & ingemuerit, sal-*
Luc.13. *uus erit. Hactenus ille. Hi sunt Tres anni, in quibus venit Dominus vineæ quærens fructum in ficu, & non inuenit. Solet enim scriptura Diuina vocare ficum, animam quæ tenetur in peccatis: & vineam, fidelium Ecclesiam. Quoniam ergo in Ecclesia multi viuentes non pro dignitate fidei, non vitis appellantur, sed ficus, vt qui ab ineunte ætate mores non mutauerint: iure merito lenis ac patiens Deus dicit viticolæ, seu Angelo Ecclesiæ: Ecce iam tres annos venio quærens in hac ficu dignos pœnitentiæ fructus, & non inuenio: excinde eam, nam cur terram toto vitæ tempore frustra occupat?*

TRINITAS in hominis compositione.

Hominem Tribus ex rebus constare, Anima, scilicet, Corpore,
1. Thes 5 Hebr. 4. *& Spiritu astruit Apostolus. Non quod secundum substantiæ vim*
Olympiodorus in Ecclesiasten. *aliud sit spiritus, aliud anima: neque enim duo rationalia insunt homini: sed quod ratione sola, ea seorsum considerantes, aliud esse spiritum dicamus, aliud animã: vocamus enim spiritum, actum ipsius animæ dexteriorem humilioremque vim, qui spiritus est idem, puto, qui & intellectus, siue ipsa mens, sicut in Esdræ libris accipi animaduertimus. Spiritus, personæ Patris figuram repræsentat; & corpus personam Filij; & anima quasi vtriusque naturam participans, ab vtroque procedentis personam Spiritus sancti.*

Inter partes corporis organicas Tres etiam existunt, quarum potentiâ corpus administratur, quas ob id regentes, & principes, quod alias omnes regant, appellant Jecor, Cor, & Cerebrum. Principes autem dicuntur, non quod ad vitam necessariæ sint: nam ventriculus, aspera arteria, pulmones, renes, vesica, & aliæ similes partes ad vitam fortasse æquè necessariæ sunt; sed quod ex illarum trium qualibet vis aliqua, potentia, & facultas, aut etiam materia, in vniuersum corpus dimanat vniuerso corpori necessaria, cum nihil tale à reliquis partibus influat. Namq; à Jecore materia ad alendum idonea per venas in totum corpus distribuitur; à Corde

Digitized by Google

vis vitalis per arterias diffusa, vniuerso corpori vitam impertitur; à Cerebro per neruos vis in omnes corporis partes deriuatur, quæ motum & sensum ipsis elargitur.

TRINITATIS vestigium in Humano corpore.

Tribus suturis humanum caput distinctum est, anterior vna, quæ Coronalis dicitur, Lambdoides posterior, media Sagitalis. Meletius de Natura hominis. Eas Theologi Trium in Diuinis personarum significationem obtinere opinati sunt, quæ cohærentes, eademque sentientes illud procrearunt, & vti supera contempletur, formauerunt. Quod verò ipsæ Tres suturæ in vnum denuo coeant, substantialem, naturalemque, ac vnius potentiæ vnitatem sub vna potestate repræsentant.

Sicut digitus cum manu & brachio, manus verò & brachium vnum sunt corpore in natura; ita Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, Tres quidem sunt personæ, vna autem substantia Diuinitatis. Hinc in Euangelio Digitus Dei, singulariter, Spiritus sanctus accipitur, à quo Spiritu sancto Lex scripta narratur: ipse enim scripsit, qui scribenda dictauit, id est, Spiritus sanctus. Luc. 11.

Est præter hæc in Humano corpore quoddam Trinitatis diuinæ vestigium: cum enim Tres præcipuè numerentur sensibilis Mundi partes,

Firmamentum, Sol, Terra,

(quandoquidem vniuersam sensibilis Mundi fabricam nuncupamus quod est à centro terræ ad conuexum & ambitum firmamenti, qui est terminus visus, totiusque sensus finis) in humano corpore Trias hæc inuenitur Mundo proportionabilis. Hominis cælum, siue Firmamentum, aut stella est eius cerebrum. Hominis Sol, seu Planeta, est eius cor, situs in eius medio. Hominis elementum, aut terra est eius venter, aut ima pars ventris, natura humida, à qua cordis calor non secus, quàm Sol à terra nubes & vapores eleuat, tollitque ad animalis culmen.

Mundus	Terra,	Sol,	Firmamentum:	Proportionabilia.
	Elementum,	Planeta,	Stella fixa:	
Homo	Venter,	Cor,	Cerebrum:	
	Ima pars,	Medium,	Suprema pars.	

Secundum distinctionem mundi angelici, cælestis, & elementaris, sunt in humano corpore tres partes, ita discluſæ & ſeparatæ, vt tribus mundi partibus proportione reſpondeant. Prima quidem & ſuprema, caput; ſecunda quæ à collo ad vmbilicum protenditur; tertia quæ ab vmbilico extenditur ad pedes: eſt in capite cerebrum fons cognitionis: eſt in pectore cor, fons motus vitæ & caloris: ſunt in poſtrema parte genitalia membra, principium generationis. Sic & in mundo, ſuprema pars, quæ eſt mundus Angelicus ſeu intellectualis, eſt fons cognitionis, quia facta eſt illa natura ad intelligendum: pars media, quæ eſt cælum principium vitæ motus & caloris, in qua Sol veluti cor in pectore dominatur: eſt infra Lunam, quod omnibus notum, generationis principium & corruptionis. Vide quam aptè Tres maioris & minoris mundi partes inuicem congruant.

Mundus	Supremus,	Medius,	Infimus:	Proportionabilia
	Intellectualis,	Cæleſtis,	Sublunaris:	
	Angelus,	Sol,	Elementum:	
	Cognitio,	Vita & calor,	Generatio:	
Homo	Caput,	Pectus,	Poſtrema pars ventris:	
	Cerebrum,	Cor,	Genitalia:	
	Suprema,	Media,	Infima.	

TRINITAS in Artifice.

Nic. Cuſ. excu li. 8. Sanctus.

Ars oritur de exercitio artificis, & eſt artificium in arte, vt Pater in Filio: & ars in artificio, vt Filius in Patre: hoc autem quod conſeruat operãtem in opere, eſt delectatio, quæ eſt hoc bonum quod procedit ex exercitio & arte. Tres igitur cauſſas ex artificiato deprehendimus, ſcilicet, efficientem, formalem, & finalem, &

Digitized by Google

vna non est alia, coincidunt tamen in vnitate magistri, qui est causſa.

Efficiens, Formalis, Finalis.

TRINITAS in omni opere intellectualis naturæ.

Sicut Creator omnium est purus intellectus, qui de se generat ſuum verbum, ſeu conceptum, ſiue ideam rerum creabilium, & ex ipſo patre, qui purus intellectus, & verbo eius procedit ſpiritus, ſeu voluntas, quæ mouet vt fiat creatura: ſic fiunt omnia opera intellectualis naturæ; puta intellectus meus vult ſui ipſius ſimilitudinem in nobis formare, concipit primò ſeipſum, generando de ſe verbum ſuæ intelligentiæ, in quo ſeipſum intuetur, & facit conceptum illum quandam ideam ſeu formam exemplarem, ad cuius ſimilitudinem vult formare naturam intellectualem, quæ est in interiori homine noſtro: & quia hæc forma est ei grata, ipſam amplectitur tanquam bonam: & quia bonum est ſui ipſius communicatiuum, tunc oritur motus in voluntate, & mouet linguam & omnia alia, vt formetur vox quam expiro, in qua voce ſenſibili & formata, est ſpiritus deſiderij mei, in quo est verbum conceptus mei, & in conceptu intellectus qui est pater verbi. Vnde in omni opere intellectualis naturæ relucet ſimilitudo creationis Dei. Et videtur quomodo perfectio requirit Trinitatem, ſcilicet, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum.

Tria in Homine inuiſibilia.

Quemadmodum inuiſibilis est Diuina Trinitas: eodem ferè modo Tria ſunt in Homine inuiſibilia, & indiuiſa, & in vnum conglobata, & virtutis efficaciâ redundantia, Vox genitrix Verbi, ex Verbo ſimul cum Voce procedit efficacia, quæ facit alterum conſulem fieri, alterum trucidari. Sunt autem iſta tria Vox, Verbum, Efficacia, vnum. Qui enim fieri poteſt, vt diuidas Vocem à Verbo; & Efficaciam à Voce, & à Verbo? Vna itaque est in his ſubſiſtendi potentia, Voce, Verbo, Efficaciâ, Tres verò perſonæ.

Agnellus L. de rõne fidei.

Tria verſantur in Voce, nempe Nomina, quæ ſunt ſigna eorum

Clement Suo. 8.

quæ principaliter cogitantur, per consequentiam autem etiam subiectorum: secundò cogitata, quæ res subiectas referunt & exprimunt; vnde sunt omnibus eadem cogitata, propterea quod ex subiectis rebus eadem forma, & typus ingeneretur omnibus, non itidem etiam nomina propter diuersos sermones: tertio numerantur loco res subiectæ, ex quibus imprimuntur nobis cogitata.

Tria doctrinæ insignia.

Nomina, Cogitata, Subiecta.

Ternario quoque comprehenduntur humanæ mentis notæ, & expressiones, Conceptio, Vox, Scriptura. in quibus aut vniuersa disciplina continetur, aut eorum medio disciplina paratur. Et ab his signis humanæ animæ Trini procedunt disciplinares actus,

Trini animæ orbes.

Conceptio, Locutio, Scriptitatio.

Quo fit vt anima nostra in Trino resideat orbe, Triniſque inuestita, & circumuallata sit orbibus.

Intellectuali,
Vocali,
Scripto,
} *seu* {
Proprio,
Corporeo,
Mundano.

Carol. Bouil. lib. de sensib. cap. 26.

Est quidem in Anima ignis, interior orbis, quo essentia Animæ exprimitur: Aër, orbis secundus, intellectualibus notionibus plenus: Aqua, orbis tertius, vocibus refertus: Terra, orbis vltimus, scripturis plenus. Anima in interiori orbe, scilicet, in igne, est, sed nihil agit: In secundo orbe, scilicet aëre, intelligit: In tertio orbe, nempe in aquis, loquitur: In quarto, videlicet terra, scribit: est itaq; tantum vnum; sed Tria profert. Nam vnica illi, & simplicissima adest essentia, sed Trinipara, Triumue specierum fœcunda,

Conceptuum, Vocum, Scripturarum.

Menti quoque Aristoteles Tres attribuit species, ex quibus Tres ideæ ex ortæ, Natura, Disciplina, Exercitatio.

Ipsa rursus cognitio, quæ de possibili est, perficitur Tribus, nempe Sensu, quo manuducimur. Imaginatione, qua indagamus verum ex his quæ manuducunt. Intellectu, quo conspicimus inuentum.

Tria

Tria sapientiæ genera.

Musas, quas Alcander dixit genus ducere à Ioue & Memoria; & reliqui Poëtæ & Scriptores vt Deas habent & colunt, Tres tantum esse voluerunt Antiqui, quod Tria quoq; fecissent sapientiæ genera, quibus tota philosophiæ ratio impletur, immo vt Aug. verbis vtar, tripartitam esse sapientiæ disciplinam animaduertere potuerunt: neque enim ipsi instituerunt vt ita esset, sed ita esse potius inuenerunt, cuius vna pars appellaretur Theoretica, altera Logica, tertia Ethica, quarum nomina latina iam multorum litteris frequentata sunt, vt Speculatiua, Rationalis, Moralisque vocarentur. At cum iam facultates istæ multis post temporibus latius se proferrent, ac eas in partes seu formas diuiderent, cognouerunt vnamquamque Tria in se continere discrimina, vt in se ducta conspiceretur Trinitas: nam Rationalis, quæ circa orationem & differendi subtilitatem versatur, Tres in partes est pariter distributa, nempe in Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Moralis, quæ vitæ actionibus occupatur, in Monasticam, Oeconomicam, Politicamque diuiditur. Theoretica seu speculatiua, cuius finis est veritas, secatur in Physicam, Mathematicam, & Theologiam. Physica de inuisibilibus naturis rerum visibilium disputat. Mathematica de inuisibilibus formis rerum visibilium agit. Theologia de inuisibilibus essentijs & earundem naturis agit.

Phornut. in spec. de natura Deor. Clemens Alex. oratione ad Gentes. August. in Ciu. Dei lib 11. c. 7. & 25.

- Sapientiæ disciplinæ
  - Logica,
    - Grammatica,
    - Rhetorica,
    - Dialectica,
  - Ethica,
    - Monastica,
    - Oeconomica,
    - Politica,
  - Theorica,
    - Physica,
    - Mathematica,
    - Theologia.

Atque has Theoreticæ partes Theologiam dico Mathematicam

& Physicam, sunt qui Palladis nomine, quæ Dea fingitur sapientiæ, significari putent, Triplicique proinde subnixam veste, vel

Albr. lib. de Deorũ imaginib.

vt scribit Albricus triplici colore

Aureo, Purpureo, Cæsti,

distinctum habentem pallium, quod omnis doctrina Trino subiaceat numero. Cum igitur scientia & ars, quæ ratione & sermone absoluitur, in Tria genera diuidatur, atque horum vnumquodq; in Tria singularia deducatur, cuiq; suam contingere Musam eius fouentem ornantemque facultatem, opinati sunt Philosophi, nouem fingentes Musas, vt apud Hesiodum in Theogonia.

Origenes li. 1. in cãt. cantic.

Generales disciplinas quibus ad rerum sapientiam peruenitur, Tres esse voluit & Salomon, quas Græci Ethicam, Physicam, & Theoricen appellarunt, nos has dicere possumus Moralẽ, Naturalem, & Inspectiuam. Moralis dicitur per quam mos viuendi honestus aptatur, et instituta ad virtutẽ tendentia præparantur: Naturalis dicitur, vbi vniuscuiusq; rei natura discutitur; quo nihil cõtra naturam generatur in vita; sed vnumquodq; his vsibus deputetur, in quos à Creatore productum est: Inspectiua dicitur, qua supergressi visibilia, de Diuinis aliquid & cælestibus contemplamur, eaque solâ mente intuemur; quoniam corporeum supergrediuntur aspectum. Tres has disciplinas distinguere ab inuicem, ac secernere volens Salomon, tribus eas libellis edidit, suo quoque ordine singulis consequenter aptatis: primò in Prouerbijs Moralẽ docuit locum, succinctis breuibusque sententijs vitæ instituta componens: secundam, quæ naturalis appellatur, comprehendit in Ecclesiaste; in quo multa de rebus naturalibus disserens, & inania ac vana ab vtilibus necessarijsque secernens, relinquendam vanitatem monet, & vtilia rectaque sectanda: Inspectiuum locum in Cantico canticorũ tradidit, in quo amorem cælestium Diuinorumq; desiderium incutit animæ, sub specie sponsi & sponsæ, charitatis & amoris vijs perueniendum docens ad consortium Dei. Logicen quam nos rationalem possumus dicere, non extrinsecus, sed per has tres, quas memo-

Digitized by Google

rauimus disciplinas, innexam consertamque per omne corpus esse censuit sapientissimus omnium Salomon: ea enim in vnaquaque disciplina per se ipsa conseritur, & instar staminis, ad firmitatem contexta, cuiuscunque subtegminis laborem admittit, siue pexum plumatile, siue beluatum opus intexere volueris: per eam morum rationes varias edocemur; per eam naturæ vim perscrutamur; per eam deniq; ipsam Diuinarum rerum imaginem intelligimus. Nam cum omnis per sermonem fiat institutio, quomodo quispiam probabilem sermonem suum efficiat, nisi ita loquatur, vt ipsius rei, quæ in promptu est ratio, verisimilitudo ipsaque veritas deposcere videatur? Et licet post has disciplinas tradita fuerit Logicæ methodus, prius attamen quam esset Grammatica, & scribebant, & loquebantur homines; priusquam esset Dialectica, ratiocinando verum à falso discernebant; priusquam esset Rhetorica, iura ciuilia tractabant; priusquam esset Arythmetica, vsum habebant numerandi; priusquam esset Musica, canebant. Iuremerito igitur Logice, vtpote cuiuslibet institutionis ministra, in partem non admissa. Hugo Victor: Didasc. li. 1. cap. 12.

In Psalmis etiam cælestis philosophiæ verus ordo prolatus est, vt primus ad Moralem pertineat disciplinam, de quo & bonus inbuitur, & peccatorum mens scelerata terretur; secundus ad Naturalem, id est, substantiam humanitatis, & Diuinitatis Christi: tertius de resurrectione ipsius loquens, Inspectiuam quodammodo continet partem: quæ ratio per omnes diuinas scripturas decurrit. inde & Isaac Patriarcha Tres puteos fodit, demonstrans præcepta Domini doctrinâ triplici contineri. Sic & sapientia monet vt describamus eam nobis in corde tripliciter. Cassiod. in Psal. 3. Gen. 26. Prou. 22.

Cælestis Philosophia { Moralis, Naturalis, Inspectiua.

His similia videntur, quæ de Deo Abraham, Deo Isaac, & Deo Iacob habentur in sacris litteris: nam quod Abraham vbiq; Exho. 3. 4.

locorum ſe morigerum, & obſequentem Deo præbuerit, moralem innuit: Iſaac dum ſcientiæ puteos fodit, profundaque & abdita quæque rimatur, naturæ indicat philoſophiam: Contemplationis verò munus Iacob oſtendit, ob inſpecta cæli caſtra, Dei ſedes, & Angelorum vias, ſcalas quippe à terris in cælum vſque ſubuectas, de quibus in hanc ſententiam omnes Theologi plurima diſputarunt. Hanc totius philoſophiæ in Tres partes ſectionem ab Hebræis deſumptam, plerique Græcorum ſapientes, tanquam propria inuenta ſibi vendicantes protulerunt, & inſtitutionum ſuarum voluminibus cõprehenſa, poſteris tradenda reliquere: vt enim refert Laërtius lib. quem de viris ſententijſque Philoſophorum conſcripſit, miſcuit Plato Heracliteorum, Pythagoræorum, & Socraticorum rationes. At in ijs quidem, quæ ſenſibus ſubiacent, Heracliti partes tuebatur: Quæ ad intelligentiam pertinent, Pythagoræ acquieſcebat: In rebus ciuilibus Socratem ſuum maximè amplectebatur. Atque ita in vnum corpus triplicem Philoſophiæ compegit rationem.

Platonica philoſophia { *Heracliteorum, Pythagoræorum, Socraticorum,* } *Senſibilium, Intellectualium, Ciuilium.*

Diog. Laer. lib. 10.

Tres in partes diuidit etiam Epicurus vniuerſas Diſciplinas:

Phyſicam, Canonicam, Ethicam.

Phyſica naturæ totam continet ſpeculationem: Canonica acceſſum continet ad opus: Ethica de electione diſſerit & fuga.

Jam verò & Poëtæ Tripartitam fecere humanitatis vitam.

Theoricam, Practicam, Philargicam:
Contemplatiuam, Actiuam, Voluptuariam.

Contemplatiua ad ſapientiam, & veritatis pertinet inquiſitionem, quam apud Ethnicos geſſere Philoſophi, apud nos Epiſcopi, & Sacerdotes, quos nulla lucri cupiditas, nulla furoris inſania, ſed tantum indagandæ veritatis cura macerat, fama ornat, paſcit ſpes. Actiua tantum vitæ commodis anxia, habendi inſatiabilis, rapiẽdi

Digitized by Google

cauta, ſeruandi ſolicita geritur, hanc vitam penes antiquos Tyranni, penes nos Mundus omnis gerit: Voluptuaria libidini tantummodo obnoxia, vitæ ſolam appetit corruptelam, penes illos Epicurei & voluptuarij, penes nos huiuſmodi vita natura non crimen eſt. Hanc Trinitatem conſiderantes Poëtæ trium Dearum certamina poſuere, id eſt, Mineruam, Iunonem, & Venerem, de formæ dignitate certantes. Ideoque Iouem non poſſe de his iudicium proferre, ſiue quod præfinitum mundi iudicium ignorabant, ſiue quia in libertate arbitrij conſtitutum hominem crederent. Minerua enim vitam theoreticam & contemplatiuam figurat, quia de Iouis nata eſt cerebro, in quo poſitum eſt ingenium: Iuno actiuam figurat, quaſi à iuuando dicta, ideo Regnis præeſſe dicitur, quod hæc vita diuitijs dumtaxat addicta ſit: Venus voluptuariam vitam figurat, Venerem dicentes bonam rem, ſecundum Epicureos, vtpote qui voluptatem maximè laudarent. Hinc factum eſt quod Minerua, ſi pro ea iudicaſſet Alexander, Paridem omnium artificioſiſſimum futurum pollicita eſt: Juno, ſi victrix diſcederet, in omnibus terris regnaturum, & ditiſſimum fore: Venus autem Helenam omnium mulierum formoſiſſimam ſe in coniugem daturum promiſit.

TRINITAS in prima littera alphabeti.

Quemadmodum apud Italos, Latinos, Græcos, Ægyptios, & cæteras linguas A primum in Alphabeto continet locum ſecundum ordinem aliarum litterarum; ita & Deus reſpectu creaturarum, à quo, diuino ordine emanant omnia. Et ſicut A Tribus lineis conſtruitur, & eſt Triangulus figuræ Trium æqualium, & rectorum angulorum, quem peritiſſimi Trinitatis ſuperbenedictæ compararunt; eodē modo & Deus eſt Trinus in perſonis, & vnus in potētia. Et quemadmodū A, ſuapte natura nullius, veluti reliquæ, inſtrumenti indiga, vt puta linguæ, dentium aut labiorum, et libera pronunciatur, & prima in infantibus articulata dignoſcitur, ſolaque in corde & imo barathri cauſſatur, vt E, in gutture, I, in capite

Nic. cuſ. de docta ignor. li. 1. c. 12.

Digitized by Google

gutturis, O in faucibus, & V in labijs; & conſonantes ab his vocalibus originem trahunt: ſic vniuerſæ creaturæ, à Deo effectiuæ, quorum cauſſa cauſſatiſſima dicitur. Et idem etiam dici poteſt de corde reſpectu aliorum membrorum, quorum vita ab ipſo corde pendet. Quare per allegoriam Anima dicitur cor, vt apud fatidicum vatem: Qui requirunt Dominum, viuet cor illorum in ſeculum ſeculi: & apud Ieremiam: Laua à malitia cor tuum Hieruſalem: & ad Rom. Obtenebratum eſt cor.

Pſal. 21. Ier. 4. Rom. 1.

Tres oratoriæ partes.

Tria numerantur Rhetoricæ genera Δικανικὸν, *id eſt, Dicanicũ, ſeu Iudiciale;* Παηγυρικὸν, *id eſt, Panegyricum ſiue Demonſtratiuũ;* Συμβουλευτικὸν, *id eſt, Symbuleuticum, vel Deliberatiuum, quæ Gregorius Theologus, necnon interpres Heſiodi ſymbolicè per chimæram intelligunt caput habentem leoninum, ventrem caprinum, & caudam draconis, vt apud Homerum.*

Iliad. 2. Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Primaleo, poſtrema draco, media ipſa chimæra.

vt Leo Iudiciale præferat genus ob terrorem, quem reis incutit; Chimæra verò, id eſt, capra Demonſtratiui obtinet typum, quod in eo genere plurimum laſciuire ſoleat lætius ſimul qui dicit, ſimul & qui audit; Deliberatiuum deniq; genus canis, ſeu vt vertit Lucretius Draconis eſſe dicunt, ob argumentorum varietatem, copiam, vehementiam, & contentionem, longioreſque circumductus, & ſpiras quibus in perſuadendo opus eſt.

Luc. libro 5.

Tres quoque Oratoriæ ſunt facultates.

Exornatio, Conſultatio, Iudicialis facultas.

TRINITAS in Dialectica.

Omnis perſpicua docendi via, ſeu diſſerẽdi ratio, auctore Platone, diuiditur in Definitiuam, Diuiſiuam, & Analyticen ſeu Reſolutoriam, quæ Tria ſola docet Dialectica: per eam.n. habetur docendi ſcientia, et ſine hac Trinitate philoſophia non poteſt eſſe conſũmata.

Digitized by Google

Definitio, Diuiſio, Argumentatio.

Tres etiam apud Dialecticos ſunt partes propoſitionis: ſubiectū, prædicatū, et verbum ſubſtantiuū, quod copulam dicunt, quia ſubiectum cū prædicato coniungat: in verbis. n. naturaliter ineſt copula vt Planetæ non ſcintillant, id eſt, planetæ ſunt non ſcintillantes.

Omnis Dialectica ratiocinatio Tribus terminis coaleſcit:

Primo,	*Maiori extremitate,*
Medio;	*Medio;*
Vltimo:	*Minore extremitate.*

quibus tres procreantur ſyllogiſmi partes.

Propoſitio, Aſſumptio, Complexio.

Eſt autē prima præmiſſarum, vt intellectus; ſecunda ſiue aſſumptio, vt memoria; tertia, quæ duab⁹ præmiſſis et extremitatibus infertur, velut vtriuſq; ſpecies, ſtatus, finis. Cū igitur tres ſint partes ſyllogiſmi, fit vt trina poſitione medij, totidem ratiocinationum figuras eliciant Dialectici. Prima, qua medius terminus in primo prænūciato ſubijcitur, in altero prædicatur: Secūda, quâ vtrobiq; medius prædicatur: Tertia, qua vtrobiq; ſubijcitur medius terminus. Primus autem in ratiocinatione terminus eſt, qui ſuperior ac cunctis amplior de cæteris ritè dicitur, & enunciatur: Vltimus, qui cæteris ſubeſt, ac de quo cæteri dicuntur. Medius, qui cum vni ſubſit, alteri ei ſubeſt.

Tres ſyllogiſmorum figuræ Trinâ poſitione medij.

Prima,	*Vltimum,*	*Medium,*	*Primum,*
Secunda,	*Vltimum,*	*Primum,*	*Medium.*
Tertia,	*Medium,*	*Primum,*	*Vltimum.*

Triplex eſt materia propoſitionum.

Neceſſaria, Contingens, Remota, ſeu impoſſibilis.

Hinc ſimiliter Triplex diſcrimen propoſitionum:

Neceſſaria, in qua eſt definitio, aut pars definitionis, vel genus, vel differentia, vel proprium:

Contingens, vbi accidentia prædicantur de ſubiecto:

Remota, cum diuerſæ ſpecies connectuntur.

Digitized by Google

Sic & Tres ſyllogiſmorum ſpecies:

Neceſſaria, Poſſibilis, de Ineſſe.

Tres item demonſtrationis (hæc eſt ſyllogiſmus neceſſarius) ſpecies, ſeu genera ſecundum Auerroem & ſequaces: Demonſtratiuum Quia, ſeu ab effectu; Propter quid, ſeu cauſſæ: Et vtriuſque. In prima acquiritur cognitio rei quod ſit; in ſecunda, per quid ſit; in tertia, quod ſit, & propter quid ſit, vno & eodem tempore.

TRINITAS in Amicitia.

Clem. ſtro. 2. *Triplex eſt amicitiæ genus, & eorum quidem primum, optimum & præſtantiſſimum iudicatur id quod eſt ex virtute: valida enim eſt quæ eſt ex ratione dilectio; ſecundum autem, & medium, ex remuneratione: eſt autem hoc genus aptum ad ſocietatem, & communicationẽ, libenter impertiens, & vitæ conducibile, communis ſiquidem eſt, quæ ex gratia amicitia; tertium & vltimum, nos quidem dicimus id quod eſt ex conſuetudine; alij verò id, quod ex voluptate verti, mutarique poteſt. Ac mihi quidẽ pulcherrimè Hippodamus Pythagoricus videtur Ternario deſcribere amicitias. Vna quidem ex ſcientia Deorum; altera verò, ex hominum ſuppeditatione; tertia, ex voluptate animantium. Quo fit vt vna ſit Philoſophi amicitia; altera, Hominis; bruti, tertia. Reverâ enim Dei eſt imago Homo benè faciens; qua in re ipſe etiam beneficio afficitur, ſicut gubernator ſimul ſeruat, & ſeruatur: & ideo cum quis petens, quod petijt fuerit conſecutus, non dicit danti: Rectè dediſti; ſed: Rectè accepiſti. Ita accipit quidem, qui dat; dat autem, qui accipit.*

Amicitia ex { *Virtute, Remuneratione, Voluptate,* } *Philoſophi, Hominis, Animalis bruti,* } *ex* { *Scientia Deorũ, Hoĩnũ ſuppeditõe. voluptate aĩaliũ*

Phædrus apud Platonem Tria ponit Amorũ exempla; primum fœminæ ad maſculum, vbi de Alceſte Admeti vxore loquitur, quæ pro marito mori voluit; ſecundum maſculi ad fœminam,

vt

vt Orphei ad Euridicen; tertium Patrocli ad Achillis virtutem: vbi ostendit nihil fortiores homines reddere.

TRINITAS in pulchritudine.

Quod Amor sit pulchritudinis desiderium, de pulchritudine dicendum, nam & ipsa Trinitate perfecta: Ex plurium sanè Virtutum concinnitate in animis gratia est; Ex plurium colorum, linearumq; concordia, in corporibus nascitur gratia; Ex vocum plurium consonantia, gratia in sonis maxima est.

Triplex spectatur pulchritudo. { Animorũ, Corporum, Vocum: } cognoscitur { Mente, Oculis, Auribus, } Hinc fit { Intellectus, seu Visus (Mens, Auditus.

TRINITAS in coloribus.

Licet à priscis ingenijs singulis planetis colores singuli dicati reperiantur; ex Platonicis tamen minimè ignobiles extiterunt qui vniuersales, præcipuosque Mundi colores ad Trinitatis numerum redigerunt, scilicet, Viridem, Aureum, Saphyrinum, quos Tribus cæligratijs dicatos aiunt, Viridem Veneri simulatq; Lunæ; Aureum Soli, à Ioue tamen, & Venere non alienum; Saphyrinum verò Ioui maximè prædicant accommodatum, cui & Saphyrus dicitur consecratus.

TRINITAS in Æternitate.

Statuit Omnipotens Deus corporeum hunc visibilemq; Mundũ in tempore, definiuitq; illi extrema, principium & finem, librans illum inter duplex æuum. In prima æternitatis parte, nil creatum est, soluſq; fuit Deus: In præsenti seculo, & in tẽpore hoc profert Deus, quæ in futurũ æuum introducet, Angelos, inquam, quos creauit in instanti, & in temporis initio, Materiam post Angelos in instãti, ex qua sensibilium creaturarum species, in tempore, & in numero sex dierum perfecit. Rationalem item animam sexta die protulit, ex qua, & ex materia humanam substantiam compegit: In futuro æuo animas, & materiam in æuum introducet: namque ex materia instaurabit humanum corpus.

TRINITAS in tempore.

Ternario numero ipſa quoque tempora deſignantur, quibus leges à Deo hominibus traditæ ad vitæ formationem, & rectam viuendi formam: eſt enim tempus

Naturæ, Legis, Gratiæ.

Naturæ tempus locum obtinuit à Mundi productione ad vſque Abraham, cui ſucceſſit Moyſes: Legis deinde tempus ab Abraham, cui datum fœdus circunſionis, vel ab ipſo Moyſe, cui tradita Lex ſcripta ad Chriſtum vſque vim, & efficaciam ſortita: tertium tempus eſt à Chriſto per quem nobis gratia, ad finem vſque Mundi duratura. Quod ſi cuique eorum myſticum diem aſſignaueris, primum quidē legi Naturali, ſecundum Moſaycæ, & tertiū Euangelicæ: videbis apertè Chriſtum pro ſua benignitate, Tertia die nos viſitaſſe, per exortum ab alto, & noſtræ infirmitatis ſuſceptionem; quemadmodum per Oſee Prophetam fuerat prænuntiatum,

Cap. 6. *his verbis: Viuificabit nos Dominus poſt duos dies, in die Tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius, ſciemus, ſequemurq; vt cognoſcamus Dominum: vbi à Propheta nouiſſimum tempus Tertiæ diei appellatione ſignificatur: quoniam non primis, neque medijs, ſed nouiſſimis temporibus propter nos homo factus, naturam noſtram lapſam reparauit. Quare apud Ioannem cap. 2. die Tertio, poſtea quæ cap. 1. Euangelij ſermo deſcripſerat, nuptiæ factæ referuntur: vt Tertio tempore ſeculi Dominum ad adoptandam ſibi Eccleſiam veniſſe deſignetur.*

Primum,
Secundum,
Tertium,
} *ſeculi tempus* {
ante legem Patriarcharum exemplo,
ſub lege Prophetarum ſcriptis,
ſub gratia Euangeliſtarum præconijs,

quaſi Tertiæ diei luce Mundo refulſit, in quo Dominus, pro redēp-

Matth. 15. Mar. 8. *tione generis humani, in carne natus apparuit. Hi ſunt Tres dies quibus apud Marcum Turbæ Domino perſeuerant, quia totis his Tribus temporibus viri ſancti, Spiritu Dei pleni, in Chriſtum credunt, Chriſtum expectant, eiuſque panibus & doctrina magno de-*

Digitized by Google

ſiderio refici cupiunt, nec habentes quod manducarent, quia panis viuus qui de cælo deſcendit, nondum ei appoſitus fuerat; Tertio igitur die, id eſt, hoc Tertio ſuæ incarnationis tempore turbas reficit, neque vlterius eas fame perire patitur. Sic dies Tertius quo Abraham primus Patriarcha filium Iſaac immolauit, indicabat hoc tempus gratiæ, quo gratum ſacrificium offertur Deo per Chriſtum. Ad huius numeri ſacramentum referri poſſunt Tres Miſſæ, quas Sacerdos celebrat die Dominicæ natiuitatis. Quandoquidem quæ noctu Miſſa canitur, illum refert ſtatum qui fuit ante legem, quando ſcilicet, omnes erant in tenebris: Quæ verò in aurora cantatur Miſſa, refert tempus ſub lege, in quo iam incipiebant ex parte Chriſtum ſcire; ſed non plenè propter dicta legis & Prophetarum, & ideo celebratur inter diem & noctem: Tertia cantatur in die, qua deſignatur tempus gratiæ. In his tribus temporibus clamat ſcriptura Enoch iuſtum, Heliam Prophetam, & Ioannem Euangeliſtam fuiſſe in longiorem vitam tranſlatos, ad deſtructionem, vt creditur, Antichriſti, qui ſe Chriſtum filium Dei finget: Diabolus enim licentius in vltimis temporibus, propter peccata noſtra, omnibus ſuis viribus vſurus eſt, vt etiam Electi, ſi poſſibile ſit, in errorem contrudantur. Oportuit autem vnum ex illis mittere, qui ante legem fuerunt: vnum qui ſub lege; tertium ſub gratia, qui Chriſtum ipſum viderit, & allocutus fuerit. Quare Tres falſitati reſiſtent teſtes Enoch, cuius ante diluuium iuſtitia claruit, quando nullum aliud mandatum hominibus extabat, quam quod natura in ſingulorum pectoribus inſitum eſt; Helias, qui vel mortuos in vitam reſtituit oratione, & ſub lege coruſcauit; Ioannes, quem Dominus plurimum dilexit, Apoſtolorum ſanctiſſimus.

Gen. 22.

Gen. 5. 4. Reg. 2. Ioan 21. Georg. Trapez. libello de hoc edito: Sic cũ volo manere, quid ad te. Hyppolitus oratione de Conſummatione ſeculi, & Ambroſius Catharinus in cap. 2. Geneſ. Geneſ. 5. Eccli. 44. Eccli. 48. Malach. 4

Tria ſunt temporis ſpacia, Præteritum, quod fuit, & iam non eſt: Præſens, finis præteriti, & initium futuri, quod alioqui inſtans, & nunc dicitur: Futurum, quod modo non eſt, ſed aliquando erit. Præterita, Præſentia, Futura,

Ternario concluſit totam tẽporis mẽſuram.

quasi vnum corpus æternitatis perficiunt. Præterita amare, insipientis est: præsentia, stulti; futura, prudentis. Præteritorum pietas est; præsentium, cupiditas; futurorum, charitas. Tria hæc temporis spacia in animo requirenda videntur secundum Isidorum Præterita reminiscendo, Præsentia contuendo, Futura expectando. Recolimus transeuntia, Intuemur præsentia, Speramus aduenientia.

TRINITAS in loco.

Aug. lib. de triplici habitaculo.

Triplex est locus rationali creaturæ deputatus, locus summus, videlicet, cælum, vbi sola latitia: locus infimus, scilicet, infernus, vbi sola tristitia: locus medius, qui est mundus sensibilis, in quo sunt summa speranda, & infima timenda. Philip. 2. In nomine IESV omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & inferorum. Hinc patet cur vita præsens dicitur medium, & tolli de medio pro tolli de hac vita 23. q. 4. cap. hæc vita, & Glos. in proœm. Clemen, in ver. de medio.

Locus

Summus,	*Medius,*	*Infimus,*
Cælum, seu paradisus,	*Mundus,*	*Infernus.*

Vbi

Summum bonum,	*Summa speranda & infima timenda,*	*Summum malum,*
Sola latitia,	*Vtrumque,*	*Sola tristitia,*
Boni tantum,	*Boni & mali,*	*Mali tantum.*

Tria præter hæc sunt mortuorum loca. Vnus quidem beatorum quem Paradisum dicunt: sanctorum enim & iustorum animas in cælo esse, ac superbenedictæ Trinitati assistere, suam denique fœlicitatem consecutas esse nemo Christianorum dubitat: Alter delinquentium est, qui sunt inferi, eorum animas tenens, qui sine pœnitentia mortem obierunt: Qui verò confessi, sacratissimum Christi corpus, absque tamen pœnæ præuia satisfactione, sumunt, continuoque moriuntur, hi dubio procul in igne, quod Purga-

Digitized by Google

torium vocant, expurgantur. Possunt autem coadiuuante Ecclesia, Sacerdotum precibus, Missis, & eleemosynis expiari, & ab igne ad supernam patriam quantotius euolare. Sunt igitur in altera vita Tres loci hominibus deputati.

Cælum, Infernus, Purgatorium.

TRINITAS in Mathematicis disciplinis.

Artes Mathematicas Pythagoræi secant in Arythmeticam, Musicam, & Geometriam, cui coniuncta est Astrologia, vt Musicæ Poëtica. Plutar. Sympos. lib. 9. q. 14

TRINITAS in Monade.

Refert Minar libro antiquitatum Sissenios maximè vnitatem adorasse, vt quæ similis esset Diuinæ creaturarum origini, æternoque principio. Hanc autem Pythagoras vir clarissimus & suo æuo auctoritate irrefragabili Trinam esse probauit: est enim Vnitas æterna, nec vllum numerorum enuntiare poteris supremum esse Vnitatis partum, quod enim omnem alteritatem præcedit, æternum est. Alteritas nempe idem est quod mutabilitas; sed omne quod mutabilitatem naturaliter præcedit, immutabile est, quare æternum. Alteritas verò constat ex vnitate, & dualitate, quare alteritas, sicut numerus, posterior est Vnitate. Vnitas ergo naturâ prior est alteritate; & quoniam eam naturaliter præcedit, est Vnitas æterna. Amplius omnis inæqualitas est ex æquali, & excedente, inæqualitas ergo est natura posterior æqualitate, quod per resolutionem firmissimè probari potest: omnis enim inæqualitas in æqualitatem resoluitur: æquale enim inter maius & minus est: si igitur demas quod maius est, æquale erit; si verò minus fuerit, deme à reliquo quod maius est, & æquale fiet. Et hoc etiam facere poteris quousque ad simplicia demendo veneris. Patet itaque quod omnis inæqualitas demendo ad æqualitatem redigitur: æqualitas ergo naturaliter præcedit inæqualitatem.

Sed inæqualitas, & alteritas ſimul ſunt natura, quia vbi inæqualitas, ibi neceſſario alteritas, & è conuerſo: inter duo namque ad minus erit alteritas: illa verò ad vnum illorum duplicitatem facient, quare erit inæqualitas. Alteritas ergo, & inæqualitas ſimul erunt natura, præſertim cum binarius ſit prima alteritas, & prima inæqualitas; ſed probatum eſt inæqualitatem præcedere naturâ inæqualitatem, quare & alteritatem: æqualitas ergo æterna. Amplius ſi duæ fuerint cauſſæ, quarũ vna ſit altera prior, erit effectus prioris natura prior effectu poſterioris; ſed vnitas vel eſt connexio, vel eſt cauſſa connexionis: inde enim aliqua connexa dicuntur, quia ſimul vnita ſunt. Binarius quoque vel diuiſio eſt, vel eſt cauſſa diuiſionis: binarius enim (vt ſuo dictum eſt loco) prima eſt diuiſio: ſi ergo Vnitas eſt cauſſa connexionis, binarius verò cauſſa diuiſionis, ergo ſicut vnitas eſt prior natura binario: ita etiam connexio prior natura diuiſione; ſed diuiſio & alteritas, ſimul ſunt natura, quare & connexio, ſicut vnitas, eſt æterna, cum prior ſit alteritate. Probatum eſt igitur quia Vnitas ipſa æterna eſt, & æqualitas æterna, ſimiliter connexio eſt æterna. Sed plura æterna eſſe non poſſunt: ſi enim plura æterna, alterum alteri deeſſet, ideoque nullum illorum perfectum eſſet; & ita eſſet aliquod æternum, quod non eſſet æternum, quia non eſſet perfectum, quod cum non ſit poſſibile, hinc plura æterna eſſe non poſſunt. Sed quia Vnitas æterna eſt, æqualitas æterna eſt, ſimiliter & connexio, hinc

Vnitas, Æqualitas, Connexio,

ſunt vnum. Et hæc eſt illa Trina Vnitas quam Pythagoras Italiæ, & Græciæ decus docuit adorandam. Non tacendum hic, quod res quælibet à Deo Patre habet eſſe; quia vnitas eſt; & à Deo Filio habet ſpecificatum eſſe, quia Æqualitas; Et à Deo Spiritu ſancto habet perfectum eſſe, quia Nexus.

Quemadmodum diuina vnitas Trinitate gaudet perſonarum; pari analogia interna vnitatis fœcunditas Triade abſoluitur. Vnitas enim in ſe primum ducta progignit æqualitatem: dicitur enim

Digitized by Google

Vnitas (ſi nobis per vindices linguæ latinæ conceditur) quaſi entitas, & æqualitas Vnitatis, tanquam æqualitas entitatis: eſt autem entitatis æqualitas, cum nec plus, nec minus, quod maximè in ortu & generatione perſpicuum eſt: ſi enim plus, aut minus; iam monſtruoſum quiddam. Quare vnitatis generatio, ſola Vnitatis eſt repetitio: nam ſi bis, ter, aut aliquo alio numero, tum non eſt Vnitatis generatio, ſed id creationi reſpondet, quandoquidem effectus diuerſæ à ſua cauſſa naturæ in eſſe deducitur. Itaque vnitas ex ſe gignit æqualitatem. Quod ſi hanc inæqualitatem ducis, qui ductus cubicus, idemque trinus à Pythagoræis appellatur, naſcitur etiam Vnitas, Vnitatis & æqualitatis connexio. Porro ductus ille proceſſio eſt: nam quid aliud proceſſio, quam quædam ab altero in alterum extenſio? Talis autem proceſſio non vnius tantum eſt, ſicuti neque vnius eſt nexus, ſed plurium, ac eorum quæ connectuntur vnio. Atqui non contingit aliquem numerum in ſe amplius, quam trinè duci, vt dicendo, ter tria ter, quater quatuor quater. Et vt radix, & tetragonus in cubo vniuntur, vnaque tetragoni & cubi etiam in numeris radix eſt; ita ſane Vnitas & ipſa æqualitas in connexione vniuntur, eſtque æqualitatis & connexionis vna radix, eaque primum in numeris originis principium. Tetragonus tamen proxime primoq; loco gignitur à radice, atq; ipſius exprimit fecunditatem. At cubus proxime quidem à tetragono, ſed à radice mediate eſt, vtriuſque nihil minus refert fecunditatem; Radice ſiquidem in ſemetipſa ductitata, prodit tetragonus, radicalis virtutis expreſſio, & velut imago quædam; ex ductu vero radicis in ſuum quadratũ, naſcitur cubus vtriuſque expreſſio, & veluti quędam ſimilitudo. Quod ſi ſpectes ordinem proceſſionis, vt quod quadratus primo loco à radice, & ſecundo loco cubus, facies proculdubio quadratum immediatum radici, & ſecundum; cubum autem mediatum, & tertium; tetragonum autem proximum. Quare ibidem proceſſio quędam dumtaxat immediata eſt: quędam mediata pariter, & immediata: quę autem mediata ſolum, inibi non

reperiri poteſt. Sin verò medij naturam, cuius eſt ex æquo vnire extrema, cubum, vt qui eſt radicis & quadrati fœcunda vnio, ex æquo ab vtroque lices procedere, & vtrique perinde immediatum. Porro quidnam hæc vnitatis interna fœcunditas Trinitate expreſſa, & quæ in ea conſpiciuntur, aliud ſunt, quam Diuinæ Trinitatis tam aperta & manifeſta ſymbola quam quæ maxime? Quid vnitatem de ſe ſimpliciſſimo ducta gignere æqualitatem, niſi Patrem ſummum & ſuperexcelſam vnitatem, de ſua ſubſtantia Filium gignere ſuæ fœcunditatis expreſſionem conſubſtantialemque imaginem? Et quid aliud ductu vnitatis in æqualitatem, procedere connexionem per omnia vtriq; conformem, quam Patrem, & Filium ſibi conſubſtantialem amorem, vtriuſq; nexum, & Spiritum ſpirare? Sed quid, quod Trino ductu tota Vnitatis pariter & numerorum fœcunditas abſolutur, niſi illo ſuperimmenſo Ternario, Diuinam eamq; immenſam fœcunditatem perfectã, abſolutamq. eſſe? Quid item aliud innuit coincidentia radicis, tetragoni, & cubi in vnitate (eſt ſiquidem vnitas radix, eſt tetragonus, eſt cubus) quam ſummam illam coincidẽtiam trium Diuinarum perſonarum in natura, ſubſtantiaque? Nonne tetragoni à ſola radice emanatio, Filium à ſolo Patre eſſe exprimit? Quid radicem non ab alio eſſe, niſi Patrem à nullo eſſe? quid cubum à radice & quadrato (nec enim radix ſola, ſolus nec quadratus cubum reſtituit, ſed vtriuſque coniuncta operatio) quam Spiritum ſanctum ab vtroque procedere? ſi enim radicem in ſe vnice ducis, non habes cubum, nec magis ſi quadratum in ſe. Quid, quod vltra cubum non prodiuntur Pythagorici (adeo cubum in Numeris, velut complementum obſeruant) eſt ne id nobis argumento, quod in Diuinis Tertia perſona omnium eſt conſummatio & terminus? Quid cubum mediatè à radice, & id ſpectato progreſſionis ordine, & immediatè à quadrato, quam ſi ſpectes ordinem originis in Diuinis Spiritum mediatè eſſe à Patre, & immediatè à Filio? ſed quid hoc, niſi Spiritum à Patre per Filium procedere, tanquam Diuina motio à Patre per

Filium,

Filium, in Spiritu Sancto terminetur? Et id quidem censuere Græci Cyrillus, Gregorius Theologus, & Damascenus. Porro quod ibi est immediata processio, est item & quæ mediata pariter & immediata: mediata autem non reperitur: quid istud distat à Sanctorum sententia, qui nullam in Diuinis mediatam processionem asserunt? Et quid medij inspecta natura, quæ est ex æquo extrema vnire, cubum dicere medium, & ex æquo à radice, & tetragono, atque adeo vtrique immediatum? quid inquam aliud, præterquam quod Latini Spiritum sanctum mediam personam facientes, ab vtroque ex æquo procedere asseuerant? sicque non tam in rè discrepant Latini à Græcis, aut hi ab illis, quam modo & ratione differendi. Hanc autem concordiam præclarè admodum detexit Iacobus Faber Stapulensis in commentario adiecto ad Richardum de S. Victore.

TRINITAS in Numeris.

Tres sunt primæ & præcipuæ Numerorum vnitates,

Linearis, Superficialis, Corporea,

quæ ab eadem oriuntur simplicissima vnitate Denaria, Centenaria, Millenaria: namque inter numerorum sedes, locos, & positiones, quæ decimo quoque loco, denariave distantia notantur, Denarius primus est linearis numerus, Centenarius primus planus, vt quadratus, Millenarius primum corpus, nam cubus:

Linearis,	*Planus,*	*Solidus.*
Decem,	*Centum,*	*Mille.*

Secatur item Numerus in

Digitum, Articulum, & Compositum.

Digitus continet simplices numeros ab vnitate ad decem. Articulus dicitur quilibet numerus, quem possis in denas partiri partes æquales nullo redundante, vt decem, viginti, triginta,

Compoſitus ſiue commixtus numerus vtrumque complectitur, digitum, ſcilicet, & articulum, vt vndecim, viginti quatuor, Triginta quinque.

TRINITAS in Muſica.

Hugo à S. Vict. Didaſc. 2. 13.

Trinitate diſtincta eſt Muſica: eſt enim Humana, Mundana, & Inſtrumentalis. Mundana reperitur in Elementis, Planetis, & Temporibus; Elementalis in Numero, Pondere, & Menſura; Planetaria, in Situ, Motu, & Natura; Temporanea, in Diebus, viciſſitudine lucis & noctis; in Menſibus, crementis & decrementis lunaribus; in Annis, mutatione veris, æſtatis, autumni, & hyemis: Humana ſit in Corpore, Anima, & in vtriuſque connexu; Quæ in Corpore, in vegetatione, ſecundum quam creſcit, quæ omnibus naſcentibus conuenit; in Humoribus, ex quorum complexione ſubſiſtit humanum corpus, quæ ſenſibilibus communis eſt; in Operationibus, quæ ſpecialiter rationalibus conuenit, quibus mechanica præeſt. Inſtrumentalis ſeu harmoniæ ſit pulſu, Voce, & Flatu: omnis enim ſonus editur, aut pulſu, videlicet per tympana, pſalterium, &c. aut voce, per fauces; aut flatu, per fiſtulas. Pulſus ſecundum Iſidorum importat potentiam Patris; Vox, Filij ſapientiam; Flatus ad Spiritus ſancti viuificatiuam bonitatem refertur.

Boëtius in Muſica, & Macrob. 2. Natur. Tria tradunt genera cantus.

Diatonicum, Chromaticum, Enharmonicum.

Terminos item interualla continentes totidem, imam ſcilicet mediam, & ſupremam chordam: ſicut & Tres ſymphonias continet harmonia.

Diapaſon, Hemiolion, Diateſſaron.

Sunt & qui Muſicorum genus ſic diuidant. Vnum, quod carmen fingit; alterum quod inſtrumentis agit; tertium, quod inſtrumentorum opus, carmenque dijudicat.

Digitized by Google

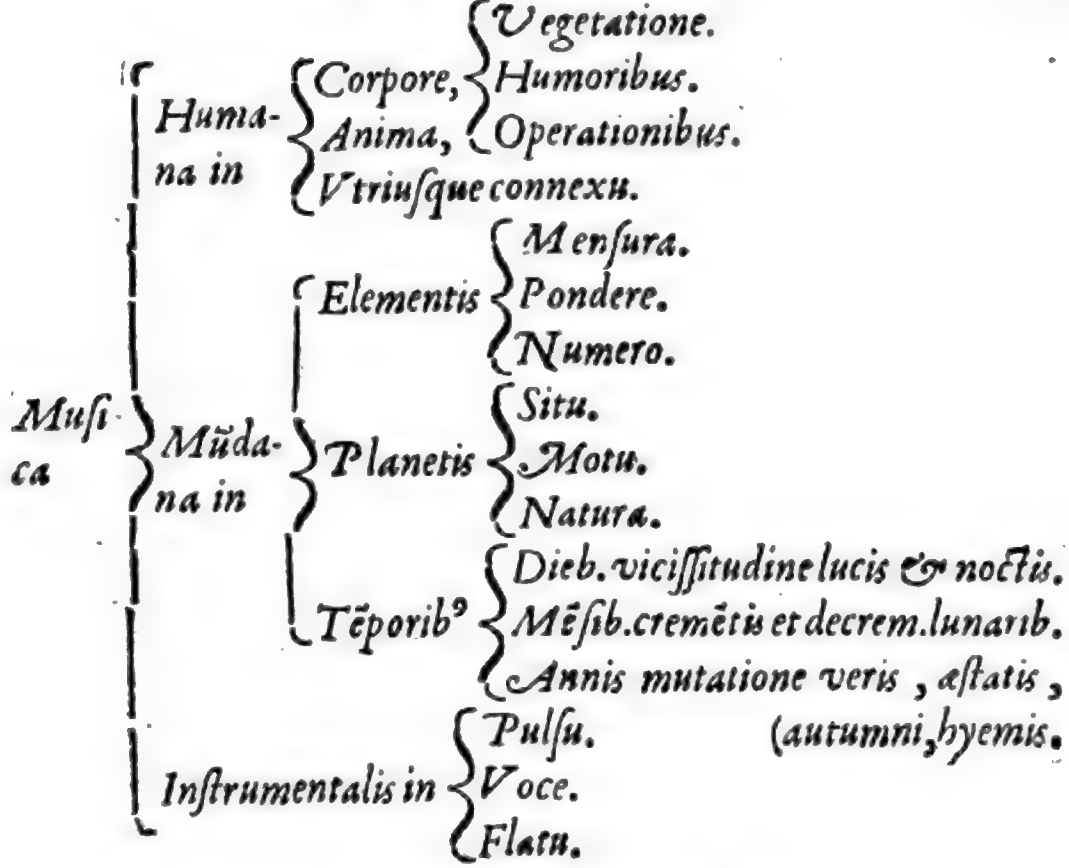

TRINITAS in Poësi.

Sunt & Poëmatis genera Tria, vt ferè Auctores tradunt, Dramaticum, id est, actiuum vel actuosum, in quo personæ agunt solæ absque vlla Poëtæ ipsius & auctoris interlocutione, cuiusmodi tragœdiæ sunt & comœdiæ, & quædam Vergilij Bucolica. Exegematicum, id est, enuntiatiuum, in quo Poëta omnia narrat sine vlla personarum interlocutione; in hoc omnia didascalico more & simplici traduntur, vt Georgica eiusdem Maronis. Mixtum, ex vtroque, in quo & Poëta, & personæ introductæ loquuntur.

Actiuum, Enarratiuum, Mixtum.

TRINITAS in Puncto.

Demonstremus iam apertius quantum faciant Mathematicę disciplinæ ad capescendam, intelligendamq; Diuinam Triadem. Punctum quod substantia vnicum est & insectile, quamuis reipsa

indiſcretum, infecundumque ſit, carens perſonali, realique numero, ratione tamen Trinum reperitur: punctum enim in recta linea medium vnius quidem partis eſt finis, alterius verò initium, totiuſq; medium. Vnde fit vt medio eiuſmodi puncto inſit Diuinæ fœcunditatis, atque Trinitatis veſtigium. Nam ex neceſſitate tres, & non plures, quam tres, id punctum rationes ambit, recipit, & apprehendit: eſt enim punctum b finis lineæ a b: initium verò lineæ b c: totius autem lineæ a b c, medium. Deeſſe autem illi aliqua è tribus ratio, aut quarta illi ipſi addi nequit. Id igitur punctum cum ſe ipſum vnitate ſubſtantiæ, rationum verò per neceſſaria Trinitate metiatur, non immerito primi Entis internas coniunctiones, atque diſcretiones innuere videtur. Inſunt tamen huic puncto ad extremas litteras a b, & b c, eiuſcemodi rationes præpoſtere, contrarioque nomine; ad mediam verò, totamq; a b c vnanimi concordiq; nomine ratio exprimitur, eſt enim prioris finis; poſterioris initium; mediæ verò, totiuſque lineæ medium:

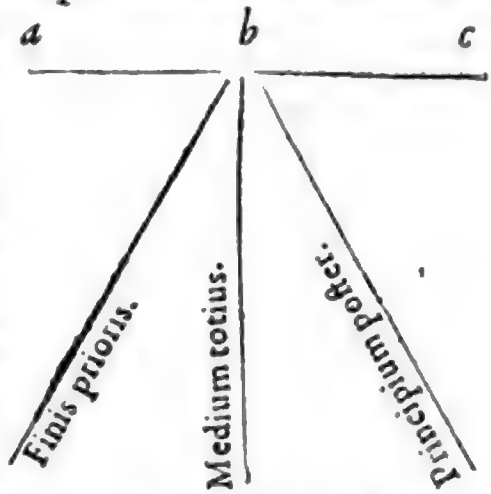

$$\text{Punctum,} \begin{cases} \text{Prioris,} \\ \text{Totius,} \\ \text{Poſterioris,} \end{cases} \text{Lineæ,} \begin{cases} \text{Finis,} \\ \text{Medium,} \\ \text{Initium.} \end{cases}$$

TRINITAS in Magnitudine.

Tria ſunt Magnitudinum interualla, Longitudo, Latitudo, Profunditas: Tres quoque magnitudines, & continuæ qualitates, Linea, Superficies, Corpus, quarum idem fons atque initium, punctum. Linea eſt tantum producens, & ideo competit Patri, qui eſt principium, non de principio. Linea enim, ſecundum Philoſophum, dicitur eſſe producens, quia eſt principium, à quo ſuperficies fluit; ſed dicitur eſſe non producta, quia licet dicatur fluere à

Digitized by

puncto vsque ad punctum, quod non est in continuo, nisi lineam ducere; non potest tamen habere à puncto aliquam quantitatem, cum punctum sit indiuisibile, Vnde linea, prout continua non diuiditur in puncta, sed in partes continuas; Corpus verò est tantum productum, quia profundum, quod est corpori proprium; fluit à superficie, alioquin idem produceretur à seipso, si in plano plures essent superficies; sed tamen dicitur corpus non esse producens, quia non intelligibilis vltra corpus alia species magnitudinis differens ab istis. Vnde profunditas siue corpus conuenit Spiritui sancto, qui ab aliquo procedit principio, videlicet, Patre, & Filio; sed nulla alia Diuina persona procedit ab ipso. Superficies autem producens, & producta est: producitur enim à linea, & ipsa simul cum linea producit ipsum corpus, siue profunditatem: & ideo competit Filio, qui nascitur ex Patre: & ab eo simul & Patre procedit Spiritus sanctus. Tria igitur

Magnitudinũ interualla, Longitudo, Latitudo, Profunditas;
Et tres magnitudines, Linea, Superficies, Corpus;
Repræsentantes, Patrem, Filium, Spũm sanctũ.

Corporis item superficies Trina. Plana quidem, quorum nulla superficies alteri supereminet, veluti superficies mensæ superior; Concaua, vt interior vasis pars; Conuexa, vt vasis pars exterior.

Ternarius primus est numerorum imparium, & initium corporum solidorum constantium ex pluribus areis. Porro sicut Deus est principium omnium quæ aguntur; eodem ferè modo primus Ternarius numerus omnium reliquorum, per se ipsum auctus, Triangulum constituit parium laterum, quæ prima est earum figurarum, quæ pluribus constant lateribus. Profecto simplex Triangulum æquilaterum, Diuinitatis indicium est, siue rerum cælestium effigies, vtpote quod sit sibi ipsi æquale: & propterea difficiliter moueatur, & ad malum declinare minimè possit.

Pſellus de Dęmon. c. 8. Quõ Triangulus æquilaterus Diuinę Trin. comparetur cum

Digitized by Google

apud alios tum apud Nicolaum Cusl. b 2. c 12 de doct. ignor. docti sine speculautem licet videre.

Ita Pythagorei non numeros tantum, verum etiam figuras, Deorum nominibus dedicantes, Triangulum æqualium omnium laterum nominauerunt Mineruam è vertice natam, & Tritogeniam; quia tribus perpendiculis eductis è tribus angulis suis diuiditur. Nos autem Goropio assentientes, Triangulo æquilatero diuinam Trinitatem notari posse dicimus: hæc sunt illius verba.

Hieroglyph. lib. 10. *Quemadmodũ Trinitas prima caussa est omniũ rerum; ita Triãgulus prima figura est omnium figurarũ rectis lineis comprehensarum, in quam omnes aliæ figuræ soluuntur & terminantur, cum ipsa in nullas alias vlterius soluatur, sed in suam formam duntaxat infinitis vicibus diuidi queat. Triangulus ergo æquilaterus Tribus personis in vno Deo essentia vnitis, conuenientissimus fuerit & optimè delinearit ipsum descensum Opificis ad res creatas, quibus omnibus Triangulum suæ Diuinitatis impressit, per quem omnia descendũt, fiunt, & conseruãtur. Hæc ille. Tres autẽ à Geometris numerantur species anguli rectilinei, nempe Obtusus, Rectus, & Acutus. hique Tribus lineis eodem puncto coniunctis clauduntur. Rectus medius & æqualis est; Obtusus, & acutus extremi; hic, recto minor; ille maior.*

Anguli rectilinei	*Obtusus,*	*Rectus,*	*Acutus.*
	Maior,	*Medius.*	*Minor.*

TRINITATIS effigies in Circulo.

Circulum esse æternitatis hieroglyphicum neminem latere potest, qui non prorsus sit rationis impos. In omni autem circulo vel orbe, medietas centrum nuncupatur, quod nihil aliud est nisi punctum, quo circuli vel orbis medium certissima obseruatione distinguitur: ducta autem linea à summo in summum, vt necesse sit illam transire per centrum, Diametros appellatur, diametros autem omnis cuiuscunq; orbis triplicata cum adiectione septimæ partis suæ, mensuram facit circuli, quo orbis includitur id est, si vncias septem teneat diametri lõgitudo, & velis ex ea nosse quot vncias orbis ipsius circulus teneat, ternarium duces per septenarium, & faciunt 21. his

adijcies ſeptimã partem, hoc eſt vnũ, & pronunciabis viginti duabus vncijs huius circuli eſſe menſuram, cuius diameter ſeptẽ vncijs extenditur. Cæterum cum nihil à Diuina Trinitate deſcendat, in quo non ſit veſtigium aliquod Trinitatis, cum ſemper gignens geniti ſui ipſius imprimat characterem, quæ alia ſpectabilis Trinitatis ſpecies magis dici poteſt, quam dum Patrem centro, Filium circulo, Spiritum ſanctum diametro centrum & circumferentiam coniungenti, & ab vtroq; progreſſo comparamus? vt intelligamus ipſum Filium toti vniuerſitati per diametrum ter acceptum deſignatæ (Spiritus enim ter maximus omnia complet & permeat) addere vnitatem ad totam integritatem ſic abſoluendam, ne quicquã omnino reſtet lacunæ. Mercurius Triſmegiſtus dicere ſolitus erat quod Monas gignit Monadem, & in ſe ſuum reflectit amorem, quod nos ad perſonarũ diuinarum Trinitatem trahere poſſumus. Vnus enim Pater vnicum genera uit ante ſecula Filium, cum quo etiam ſimul ab æterno ſpirat Spiritum ſanctum, qui eſt nexus, et amor amborum. Nam Deus Pater ab æterno ſe profectò intelligit, & intelligendo ſe diligit, quam dilectionem extra ſe ad alium non extendit, ſed in ſe reflectit, quia ad intelligentem, & intellectum, ad Patrem, & Filium, à quibus procedit ipſa dilectio, ad modum circuli in ſeipſum reflectit. Quare interrogatus idem Triſmegiſtus quid eſſet Deus? reſpondit: Deus eſt ſphæra intelligibilis, cuius centrum eſt vbique; circumferentia verò, nuſquam. Cum enim Deus non ſit corpus, nec etiam eſſe poſſit, eo quod ſummè ſimplex eſt; quia omne perfectiſſimum oportet eſſe ſimpliciſſimum, eo quod poſterius componentibus ſit omne compoſitum; ideo ad differentiam ſphæræ corporalis, dicit eſſe ſphæram intelligibilem: vnde in centro, quod eſt quid minimum, & ſimpliciſſimum, circumferentiæ comparatum, Diuinam ſimplicitatem intellige; ſed per circumferentiam, quæ eſt maxima, immenſitatem Diuinam accipe. Eſt ergo ſenſus deſcriptionis prædictæ: Deus eſt ſphæra, id eſt, principio carens & fine, multò magis quàm circulus ſiue ſphæra, vt ſic eius notetur æter-

nitas; intelligibilis, vt notetur eius immaterialitas; cuius centrum, id est, indiuisibilis & simplex essentia vbique tota est; sed circumferentia eius, id est, eius immensitas nusquam est, quia à loco comprehendi non potest. Etiam Deum centro comparamus, circa quod omnia sunt, & à quo vniuersa ordine certo in orbem procedunt, donec integra rerum vniuersitas absoluatur. Vt enim centrum nec magnitudo est, nec circulus, nec orbis, sed omnium & circulorum, & orbium principium: pari mensura & Deus nihil eorum est, quæ sunt in Mundo, nec Mundus totus; sed totius tamen Mundi principium. Ad hoc ergo centrum omnis creaturarum summitas terminatur, perinde atque in circulo omnes portiones per formam Pyramidis à circumferentia in centrum finiuntur. Adhuc quoq; Deus dicitur sphæra, cuius centrum, id est, Pater, est vbique per suam potentiam; circumferentia verò, id est, Sapientia, & Filius Dei, nusquam; quia capi nequaquam potest, & vniuersa circumplectitur, vt in Ecclesiastico legimus: Gyrum cæli circuiui sola, & in profundum abyssi penetraui; relatio verò mutua vtriusque, centri videlicet, & circumferentiæ Spiritum, & amorem reciprocum præsignat. Ex hac Trismegisti doctrina accepit Pythagoras noster cæremoniam illam, quam postea tradidit, nempe esse Deum circumactu corporis colendum: quod etiam Numæ Pompilij institutum fuisse auctor est in Hieroglyphicis Pierius Val. præcipiebant enim vt priusquam aliquis Deum coleret, vt verteret se in orbem, factoque circulo, cultum Deo exhiberet, quia illum venerabatur, qui per circulum, figuram perfectam, erat significatus. Plinius: In adorando, inquit, dextram ad oculum referimus, totumq; corpus circumagimus; Hic notare contentus sum (licet parergon fortasse videatur) Circularem motum, per quem corpus ad eundem vnde abscedit, terminum circumuoluitur, expressissimam esse imaginem veræ, & æternæ fælicitatis, per quam creatura ad idem principium redit, à quo processerat. Fælicitatem enim definiunt, reditum vniuscuiusque rei ad suum principium,

Cap. 24.

quia

quia fœlicitas ſit ſummum bonum: ſummum bonum, id eſt, quod omnia appetunt: quod autem omnia appetunt id ipſum eſt, quod omnium eſt principium: at omnium principium eſt Deus vnus omnipotens. Idem igitur finis omnium, quod omnium principium. Hinc binæ illæ Dei appellationes apud Pythagoricos, Vnum, ſcilicet, & Bonum. Vnum enim cognominatur, qua omnium eſt principium, quemadmodum vnitatem diximus eſſe totius numeri principium: Bonum autem qua omnium finis, omnium quies, & abſoluta fœlicitas. In orbem quidem non mouentur niſi immortalia & incorrupta corpora. Ad Deum non redit niſi immortalis, & æterna ſubſtantia. Cæleſtia etſi idonea ſunt motui circulari, non ipſa tamen ſibi ſufficiunt ad hunc motum explendum, ſed diuino opus eſt motore, qui illa verſet & circumuoluat. Non aliter nobis atque Angelis accidit. Tales enim ſumus naturâ, vt non circumagere nos & reflectere, ſed circumagi motricis vi gratiæ, & reflecti in Deum poſſumus. Hinc illud; Qui aguntur ſpiritu Dei, hi filij Dei ſunt. Pulſat aſſiduè animum noſtrum ſpiritus motor, ſi admittamus, ſtatim Deo plenus per Orbem religionis ad Dominum reportamur, in eo ſemper vitam poſſeſſuri, in quo & ſemper antequam fieremus, vita fuimus. Hæc eſt hominis vera fœlicitas, ad quam religio nos promouet, dirigit, & impellit.

TRINITAS in priſca Theologia.

Priſci Theologi tres præcipuè Deos venerabantur, Iouem, Neptunum, & Plutonem, Saturni, & Rheæ filios, quibus vulgatum eſt, cælum, maria, & infera regna paruiſſe. Nam poſt Saturniam vnitatem, id eſt, intelligibilis mundi vnionem intra ſe omnia implicantis, tres in partes ſenſibilem mundum partiti ſunt, cæleſtem regionem, Ioui; ſubterraneam, Plutoni; mediam verò, Neptuno adſcribentes. Trifidum præterea fulmen Ioui; Tridentem, Neptuno; Tricipitem cerberum Plutoni tribuere. In quibus Ternarij numeri ſeruata eſt ratio, Tres namque fratres, tria regna, tria diuerſa ſceptra habent, & hæc trifariam diſpoſita.

Triplicem.n.cuſpidem, fulmini; Tria cerbero capita dederunt. Adhuc etiã Tres ſcelerũ vltrices furiæ Alecto, Theſiphone, & Megera. Treſq. húmanum ſenſum perturbantes Harpyiæ, Aello, Ocypete, Celæno. Tria deniq; fata, Clotho, Lacheſis, Atropos, in quorum manu mortalium omnium vita poſita eſt, eidem Plutoni deſtinata ſunt. Sed quò tendit huius numeri tam diligens obſeruatio? nempe vt vnus omnes, & omnia idem habeantur & ſint, quod ipſius Diuinitatis communio. omnes.n. Dij habiti ſunt, & idem omnibus nomen probabile reddi. Enimuero, quem cælo regnare putarunt, Iouem ſupremum omnium maximum vocauere. hinc trita illa apud antiquos Oratores præfatio, Iupiter Optume Maxume. ſic enim ordiebantur; Neptunum vero ſecũdum Iouem appellari Papinius his verbis oſtendit.

——dextramq. ſecundi
Quod ſupereſt complexa Iouis,

Aeneid. lib. 4. *Plutonem deniq; Stygium Iouem dici ſatis conſtat apud Virgil.*

Sacra Ioui ſtygio quæ rite incæptaparaui
Perficere eſt animus.

Iupiter igitur cæli rex, Jupiter maris arbiter, Iupiter inferũ rector eſt. Porro omnibus his locis vnum regnare, & vnum eſſe Iouem dicitur quaſi præſeferat vnũ eſſe Deum, ac tres, quamuis diſtinctos, vnum atq; idem habere numen, & in vnam coire poteſtatem. Tres item Deos, Iouem, Neptunum, & Mercurium, diſſimulata perſonæ ſuæ magnitudine ad ſenem quendam Hyreum, ante caſam ſuã

Lib. 1. *ſtantem veniſſe canit Ouidius in Faſtis. Fuit hic hoſpitalis, & tergiuerſantes in tecta ſua ducit, mactat bouẽ, & igni torret, paſcitq. eos pro præſenti ſua fortuna. Tandem vbi Deos eſſe ſenex agnouit, communicati hoſpitij loco filium ab ipſis Dijs, cum ab vxore ſterili tollere non poſſet, exorauit. Poeticum nempe hoc detortum videtur à Tribus Angelis hospitio ſuſceptis ab Abrahã ſedente in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei: Cumq; eleuaſſet (inquit*

Gen. 18 *ſcriptura) Abraham oculos, apparuerunt ei Tres viri ſtantes prope*

Digitized by Google

eum. Quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terra, & dixit: Domine ſi inueni gratiã in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, ſed afferam pauxillũ aquæ, & lauentur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore: ponamq; buccellam panis, & confortetur cor veſtrum, poſtea tranſibitis. Idcirco.n. declinaſtis ad ſeruum veſtrum. Qui dixerunt fac vt locutus es. Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera Tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditq; puero; qui feſtinauit & coxit illum. Tulitque lauterum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis. Vbi primum ab Abraham habitus eſt ſermo ſingularis, & tãquam ad vnicum factus; poſtea vero in plurali commutatus eſt, vt per illum, ſingularis & vnica deſignetur deitatis eſſentia: per hunc vero, diuinarum pluralitas perſonarum, quarum numerus: vt ita dixerim, per Tres viros apparentes Abrahæ, in ænigmate, & vmbra ipſi reuelatus eſt. Mirabile vero quod de Serapidis ſorte fertur, qui conſultus quiſnam eo eſſet beatior, hoc diſticho reſpondiſſe fertur.

Πρώτα θέος, μετὰ τὸν λόγος καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς.
Σύμφυτα δὲ τρία ταῦτα καὶ εἰς ἑνίσσα. Id eſt,

Principio Deus eſt, tum verbum, his Spiritus vna eſt.
Cogenita hæc tria ſunt, cuncta hæc tendentia in vnum.

Quid de Plotino? cuius etiam liber eſt de tribus ſubſtantijs, ſiue perſonis, in quo primum ſtatuit æternum illud atq; perfectum, quod ſecundum generauit, & mentem æternam itidem & perfectam. Alio in loco Patrem mentem nominat, ſed ab eo manaſſe Verbum, à quibus condita ſunt vniuerſa. Ita.n. ait in principio libri de prouidentia: Itaque à Mente ipſa, & ab eius Sermone natum hoc vniuerſum, & digeſtum eſt. Porphyrius hæc principia ponit Patrem, & Filium, quem Græce appellat paternũ intellectum: quod, quamuis in tenebris, videntur tamen Poetæ attigiſſe, cum Mineruam ſuã διὸς νοῦ faciunt, ſine matre, de illius vertice ac capite produ-

Ficinus li. 4. Theolog.

ctam ſapientiam ipſam. Sic Zoroaſter & cæteri Magi tres ponunt præcipuos Mundi principes, & trium ordinum dominos, Oromaſin, Mithrin, & Arimanin, quos Plato vocat Deum, Mentem, et Animam. Dei enim excelſi propriũ eſt vnitas: Mentis, ordo, vel pondus: Animæ autem menſura & motus. Tres item Deorum ordines ponit idem Plato, non dignitatis tantũ maieſtate inter punctos abiunctoſque, ſed & locorum intercapedine: hi ſunt Dij, Dæmones, Heroes. Dij excelſiſſimum locũ tenent: Heroes, infimũ: Dæmones, medium: de quibus lib. de legib. 4. & in Epinomide. Et Auguſt. in Ciuit. Dei lib. 8. cap. 14. Iam verò libro de legibus 6. Plato noſter præcipuam vrbis arcem conſecrat Veſtæ, Ioui, Palladi: vt intelligeremus in Diuinis tres omnium fontes exiſtere. Veſtam quidem eſſendi fontem, Iouem viuendi, Mineruam intelligendi.

Euſebius de præp. euang li. 14. c. 2.

Sic Socrates Deos tres poſuit imitatione Pythagoræ: licet Plato eo modo ſcripſerit, vt inter manifeſtum, atque occultum ſententiam ſuam cælauerit, non inuidiâ quidem neque maleuolentiâ, ſed rerum dignitate commotus, ſciens per ſe bonum veſtigari nullatenus poſſe,

Pſal. 96. 17.

Prophetâ regio dicente: Nubes & caligo in circuitu Dei. Tenebras poſuit latibulum ſuum: quo ſignificatur neminem poſſe cogitare de Deo pro dignitate ipſius, velut in tenebris latentis, quantum ad homines cognitionis eius ſplendorem non ferentes attinet, nec obtueri valentes, partim propter mentis impuritatem vinctæ humiliato hoc corpore, partim propter eius anguſtias haud quaquam capaces tanti numinis. Quare vbi in Pſalmo quodam alio Interpretũ tralatio legit: Te decet hymnus Deus in Sion. Hebraica lectio habet: Tibi ſilentium laudis Deus in Sion: quo ſignificat omnẽ ratiocinandi, omnẽ intelligendi faculiatem feriari oportere, quando poſtrema rerum cum Auctore copula ſit: cum nec amicus Dei Moyſes

Exho. 33.

Diuinam faciem videre potuerit: ſed ex quinquaginta portis, quæ nos ad Diuinorum cognitionem intromittunt, dumtaxat per quadraginta nouem acceſſerit, vt aſſerunt Sapientes Hebræorum. Sic Pythagorici ſcientes neque Angelum, neq. Hominem immenſitatis

Diuinæ profundum ſcrutari poſſe, negationibus ſubnixi, propius ad ſummum bonũ accedebant: quod ſi aliquando affirmationibus vterentur, eas ſemper intelligebant ad res habere comparationẽ. Quare dicentes Trinitatem rerum omnium eſſe menſuram, nil aliud intelligi volebant, quam per ſe bonum eſſe principium, medium, & finem. Summus etenim ille Auctor Deus, quæ maxima eſt illius Bonitas, in ſeipſo permanẽs, producit primò res omnes, mox productas ſua vi incendit, & rapit in ſui cupiditatem, at denique accenſas, & raptas ſuæ bonitatis largitate perficit, atque complet. Hinc Hoſpes Athenienſis lib. 4. de legibus: Deus, inquit, vt antiquus quoque ſermo teſtatur, principium, finem, medium rerum omnium continens recta ſecundum naturam peragit omnia circuens. In eandem ſententiam Ariſtoteles lib. de Mundo ad Alexandrũ hoc modo concludit: Deus (vt eſt vetuſto verbo proditum) principium, & finem, & media rerum omnium continens, rectaque linea incedens operatur ille quidem ſecundum naturam è veſtigio comitẽ habens iuſtitiæ Præſidem. Antiquo ſermone ſignificat Philoſophus Orpheum, qui vaticinatus, Iouem principium, & finem vocauit vniuerſi. Summus etenim ille Auctor creat primò ſingula, mox rapit, ac denique perficit. Vniuerſa enim ab illo perenni fonte effluunt, dum naſcuntur; deinde in eundem refluunt, dum originem illam ſuam repetunt; poſtremò perficiuntur vbi in ſuum redierint principium.

Tria Diuina principia.

Tres Diuinitatis gradus ſtatuunt Plotinus, Porphyrius, & alij Academici, ſcilicet

Deum, Mentem, Animam.

Deum ſummum dignitatis gradum obtinere aſſerunt ingeneratum, æternum, nullum habentem principium, & à nulla cauſſa pendentem: ſecundum Menti aſſignant: tertium ordine & dignitate ponunt id, quod Animam vniuerſi vocant. Hæc Tria eſſe principia ex his, quæ præ cæteris in Mundo maximè communia ſpectantur, Tholos. Cimm. lib. de Platonis ideatis.

non leuem possumus trahere suspicionem. Inter omnia Ad bonum propensio tam longe lateq; patet, vt nihil Mũdum habitet, quod bonum non expetat, illiusq; gratia non agat, quicquid omnino rerum gerit: Ab hac sequitur Ordo, quo formæ sunt inter se distinctæ: Tertio gradu statuitur Modus, quem dicimus vitalem. In bonum procliuitas pendet à Deo, quem Bonũ vocamus. sic. n. omnia sunt condita, vt singulis non solum fuerit impertitum, vt essent, & bene essent; sed præterea facultates fuerint attributæ, quibus hæc assequerentur, quantum cuiusq; vis, ac natura capit: Ad esse data est pronitas, qua se vnumquodq; tuetur ab iniuria corrumpentis: ad bene esse facit boni appetitio, & mali aspernatio. Cum itaq; Deus sit ipsum Bonum, omnia ad Deum habent pronitatem ingeneratã. Ad Mentem spectat Ordo formarũ; & partes sunt Animæ Mũdi motum vitalem impartiri. Hæc Tria Eusebius Cæsarien. lib. 11. de præp. Euang. Theodoretus lib. 2. de curat. græc. affect. Augustinus Steuchus lib. 1. de perenni philos. & quicunq; Platonis doctrinam Christianæ religioni conciliare student, vnum re, & idem esse opinãtur, scribuntq; quod Plato vocat Bonum, Patrem: Mentem, Filium, Verbũq.; Potentiam vero, quæ animet omnia, & viuificet, Animam dico, Spiritui sancto attribui.

His coniecturis fulta humana mens, diuinæ Trinitatis vestigium aliquo modo eliciet; quandoquidem ab eodem supersubstantiali Diuinitatis fonte manarunt vniuersa & materialia, & immaterialia, visibilia, & inuisibilia, quæ cum Ternario sint vniuersa discreta, rationabile est omnem creatam Trinitatem ab æterna, & increata diuina Trinitate duxisse originem; sed aliter signis, aliter caussis archetypis & exemplaribus eadem insunt. nam cum scire, sit rem per causam cognoscere, Arist. 1. Poster: incomprehensibilis erit substantia diuinæ Triadis, quod illius essentia sit increata, nec in creatis reperiri possit similitudo necessarium cõcludens, & rem demonstrans; quia non potest tanta similitudo notari inter creaturam & creatorem, quin sit dissimilitudo maior. In his enim quas appo-

ſuimus coniecturis, plerumq; hæc accidunt, inæqualitas, ſubſtantiæ diuiſio; prius, poſterius; ſed ex ſignorum inæqualitate conijciẽda eſt ſumma in Deo æqualitas; ex ſubſtantiæ diuiſione, ſumma coniunctio, & ſubſtantiæ identitas; & ex poſterioritate & prioritate, æternitas. Nam rectilinei anguli tres, obtuſus, rectus, acutus; licet eodem puncto coniuncti ſint à quo lineæ tres protendũtur; inæquales tamen ſunt. Obtuſus maior, Rectus medius, Acutus minor. Rurſum Conceptus, Vox, Scriptura, æquales quidem ſunt. Conceptus enim omnia eſt, Vox omnia, Scriptura omnia; diſtincti tamen ſunt ab inuicem locoque diuiſi; nam Conceptus in mente, Vox in ore, Scriptura in charta: & Conceptus prior eſt voce, vox itidem prior Scriptura. Et in animæ Trinitate Verbum ab Intellectu noſtro productum eſt, ſimiliter & Amor, & Amor à Voluntate emanans, quorum altero diuinum Verbum, altero autem ſanctus Spiritus, qui Amor quidam eſt, deſignatur; Intellectus vero habens obiectum præſens & producens, Patrem effigiat. ſed in hoc differunt quod Verbum in nobis productum, ſimiliter & amor (qui à Scotiſtis dicuntur actus ſecundi) in nobis ſunt accidentia, in Deo vero ſubſtantia, & idem cum ipſo Deo. Memoria quoq; quæ in nobis recordatio quædam eſt præteritorum, in Deo pleniſſimus eſt omnium præcedentium, præſentium, & futurorum contuitus. nihil in eo acquiſitum, nihil temporaneum, nil inæquale, nil diſiunctum atque ſeparatum, nil denique prius aut poſterius. omnia quippe in Deo coniuncta, inſeparabilia, naturalia, inacquiſita, æqualia, infinita, ſimul, æterna.

Digitized by Google

QVATERNARIVS
AD LECTOREM.

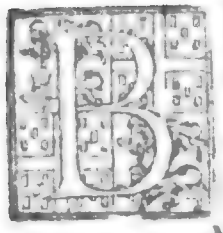

Riſeis, Pandora, Venus, cum Pallade Iuno
Oenone Daphne, Laodamia, Themis.
Nireus, Iliades, necnon formoſus Apollo
Hic fixere ſuos ſub ſtatione pedes.
Omnes ornati, ſimiles vt ſcilicet ipſis
Mittant, aſt abigant queis decus iſtud abeſt.
Vare caue, obliquis qui vix fers cruribus artus
Sunt tibi nulla Deum munera, Vare caue.
Mens mala non animus bonus, imo peſſima cuncta,
Artubus his nulla eſt gratia, Vare caue.
Res quoque nulla tibi mecum ſtrabo, lumina produnt
Te tua, mox lumen faſcinat iſtud, abi.
In me quid gibboſe ruis, procul aufuge, gibber
Nequitiæ ſpecimen turpe dat iſte tuæ.
O furor, ecce breui breuior pede tendit Erynnis
Nomen vis eius? grammata prima docent.
Vir bone ſis ſaluus, lepidum caput vnde rediſti?
Si non fallor ades de Phlegetontis aquis.
Claudito Apollo fores, non fallor, venit ab orco,
Labia bile tument, ſulphur at ora vomunt.
Arce dirum omen, niger eſt, mihi lacteus humor,
Virtuti & vitio non patet vna domus.
Dum procul eſt commune malum, præſepibus arce,
Vicini pecoris ne mala damna traham.
Sum formoſus ego, formoſis ianua ſemper,
Formoſis animo, corpore, mente, patet.
Huc igitur formoſe veni, quem gloria & ardens
Virtus, pieria tollit in aſtra via.
Huc alacer propera, media te ſorte virorum
Ereptum, in celebri ponere luce volo.
Te volo cælicolas inter ſacramque cateruam
Ponere, ſic magnus quo videare Deus.
Corripe lætus iter, ſupera faſtigia montis,
Terreat haud animum cura laborque tuum.
Nam, ſi parta niſi iucundis gloria rebus,
Nulla futura tua eſt: nulla futura tua eſt.

DE

DE NVMERO IV.

Vaternarij naturam nemo ſatis pro dignitate laudare poteſt, quippe quæ omnem dicendi facultatẽ longe ſuperet: verum quamquam plus admirationis in ſe complectatur, quam quod oratione hactenus ab vllo ſit explicatum, haud tamen propterea tacere, ſed audacter aggredi debemus; vt ſi minus omnia, quæq; ipſius maxime naturam exprimunt, ea ſaltem quæ cadunt in noſtram cogitationem dicendo aperiamus. Atq. illud primum ad huius numeri commendationẽ afferri poteſt, quod primus ſolidi naturam oſtendit, cũ præcedentes numeri incorporeis, rebus ſint dicati. In vnitate quidem cenſetur punctum, quod vocant Geometræ; in binario linea, ea eſt longitudo ſine latitudine, quæ ex acceſſione fit ſuperficies ad ternarium ſpectans. Hæc vero quo minus ſit corpus natura ſolidum, vna deſtituitur altitudine, qua iuncta ad ternarium, naſcitur Quaternarius, qui primus eſt corporeus ſolidusue numerus trigonæ pyramidis, quæ ternario, vnitateque erigitur: ad vnitatis enim apicem, baſium vice functa trinitas, arythmeticum primum, ac ſimpliciſſimum producit corpus quatuor diſpanſum vnitatibus, & hoc arythmetica ratione. Quod ſi geometrico modo pyramidem conflare volueris, vnitatis vice ſumetur punctum, nam punctis quatuor geometricum primum, minimumue corpus vallabis, quam trigonam quoque pyramidem nuncupamus: hanc enim quatuor puncta angulorum ipſius capita finiunt; lineæ ſex dirimunt, ac diſpartiuntur; quattuor ſuperficies eandem operiunt; ipſa deniq; corpus vnicum exiſtit ſub ipſis cõcluſum terminis. quo factum eſt, vt Quaternarius nõ modicã ſane ſit aſſecutus dignitatem, quando nos ab incorporea, intelligibiliq; eſſentia ad conſiderationem ſolidi corporis trifariam patentis duxit. Quemadmodum autem vnitas vniuerſam numerorum perfectio-

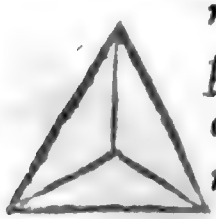

nem in se astringit, nempe in quam cuncti adducuntur numeri; pari filo corpus emergit Quaternario, quod magnitudinum tota perfectio corpore contineatur, non puncto, quod est infimum omnem entis excludens rationem, quippe quod per se neque est, neq; intelligitur. Quare cum de Deo, & Intelligentijs philosophamur, in numeris quidem nostræ mentis artificio texenda per vnitatẽ philosophia; in magnitudinibus aũt non per punctum; sed per corpus, quod suapte natura primum percipitur visu omnium sensuum nobilissimo. Inter sensuum.n. nostrorum organa, vnum illud eorum, quæ sensui subiacent, euidentissimam obtinet cognitionem, & intelligentiam, nempe visus. Nam quæ formidabilia sunt, nequaquam potest quis auditu internoscere, perinde ac visu. Adde quod alia vs nulla peræque apprehendit quid potissimum expetere debeas, vt visio, quod eandem vim oculus teneat in corpore, quam mens in animo. vtrique enim cernendi facultas attributa, huic quidem, quæ ratione; illi, quæ sensu percipiuntur. Porro mens ad eas res cognoscendas, quæ corporis sunt expertes scientia indiget: oculi autem ad corporum comprehensionem lucem desiderant, quod eam ad oculorum sensum velut instrumentum maxime necessarium natura suppeditarit. liquet .n. sublato lucis medio tot corporum qualitates, ac tot colorum formarũque species conspicuas esse non posse. Verũ enimuero licet infinita bona nobis afferat Solis lumen, numerorum tamen naturam maxime demonstrat, quæ in bonis præcipuum obtinet locum, quod hominũ vitã ratiocinatione, numeroque valde indigeat. Viuimus (inquit Epicharmus) numero, & ratiocinatione. hæc n. conseruant homines. Porro numerus oritur quando aspectus subsidio lucis in sublime sublatus astrorum æquabilem motum ratosq; illorum cursus, quæ inerrãtia, quæque errãtia & vaga dicuntur peruidet, & numeri naturam contemplatur, tempore illam proferente. ad tempora siquidem dimetiẽda natæ sunt stellæ, quia ex vno die fit vnum, ex duobus fiunt duo, ex tribus tria, ex mense triginta, ex anno tãtus numerus, quantum dierum continetur duodecim mensibus, &

Epicharmꝰ comicus ĩ Republ. & Clemens Alexandro. 5.

ex infinito tempore infinitus oritur numerus. Confirmatur noſtra ſententia à Platone dicente in Timæo. Vt eſſet quædam velocitatis ſyderum, tarditatisque menſura certiſſima, omniumque motuum prodiret in lucem chorea, accendit lucem clariſſimam Deus in ſecundo à terra circulo, quam modo Solem vocamus, cuius ſplendore cælum omne illuſtrare tur: & animantes omnes, quæcũque natura numeri capaces ſunt, ipſius particeps efficerentur, vſum numerandi dicentes ab illo eiusdem, ſimilisque naturæ circuitu. Hec Plato. Illam profecto ſenſibilem lucem, quæ & ſemetipſam, et cætera manifeſtiſſime indicat, Quarto die formatam fuiſſe deſcribit propheta Moyſes. Solus porro Quaternarius ex eiſdem, & compoſi- Gen. 1.
tione, & innata potentia conſiſtit; compoſitione quidem ex duobus & duobus; rurſum potentia, ex bis duobus, pulcherrimam quandã præſe ferens conſonantiæ ſpeciem, quæ nulli ex alijs numeris ineſt. mox. n. ſenarius e duobus ternarijs compoſitus haud amplius gignitur his per ſe multiplicatis, ſed alius nempe nouenarius. ex quo fit vt Quaternarius ſit ampliſſimus quadrangulorum numerus. fiunt enim quadrati ex quolibet numero in ſe ducto, & quotuſquiſque fuerit in ordine quadratus, totidẽ in latere monades habebit, quare conſtabit rectis angulis, vt liquet ex figura geometrica. hi rectæ rationis ſunt ſignificatiui, recta autem ratio perennis virtutum fons eſt. oportet vero æqualia eſſe quadranguli latera. Aequalitas porro mater eſt iuſtitiæ, virtutum cæterarum ducis, ac principis. Ex his igitur quæ diximus perſpicuũ eſt æqualitatis iuſtitiæ, omnisq; virtutis ſignum eſſe Quaternarium numerum, atq; etiam vtramq; naturæ ſpeciem, videlicet corporis expertis, & corporeæ comprehendere, incorporeæ nimirum in ſuperficie, quam explent tetragoni, corporeæ autem in altera dimẽſione, quam abſoluunt cubi quartam ſedem in omni geometrica progreſſione tenentes. Nam, vt habet Euclidis octaua propoſitio noni, conſtitutis ab vno continue ſimilium rationum numeris, tertio quoque loco tetragonus ſe ſe ingerit ſumendus, itemq; quarto loco cubus, atq; adeo trino progreſ-

Digitized by Google

ſu ab incorporea nõ abſumus natura. caterum quaterno aduſq; corpoream prolabimur naturam, vt in duplis 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. tertius à primo 4. tetragonus eſt, à quo rurſum tertius ſcilicet, 16. etiam tetragonus; itemq. tertius ab illo, vt pote 64. idemq. in reliquis excreſcente quantumuis duplorum ſumma. caterum quartus à primo ſcilicet 8, cubus eſt, à quo qui quartus nempe 64. rurſum cubus, & ita deinceps. Nõ ſecus in triplis, in quadruplis, deniq; in reliquis ſumendũ occurrit. Sed dices fortaſſe, quomodo quadratus ad incorpoream, ſi Quaternarius, qui etiam quadratus, ad corpoream naturam refertur? ſed id facile diluitur. Quaternarius. n. cum ad ternarium confertur, vt pote in quo nulla craſſities intelligi poteſt, tum ſane corporeus eſt, & pyramidis habens craſſitiem. at cum idem quadratus ad octonarium cubum confertur, tum Quaternarius eſt incorporeus, ac dumtaxat octonarij planities, tetroganuſque nullam attollens molem. octonarius autem quarto poſitus loco prorſum craſſus, & corporeus eſt. ita ſane & ipſis accidit rebus. Nam ſi Angeli ad Deum conferantur, & ad ſupremam, eandemq. ſummè ſimplicem naturam, ſunt vt craſſi, corporeiq.; ſin autem ad nos, & ad res ſenſibiles corporea obductas molè, vere & ſunt, & dicuntur incorporei. Incorporeus autem, inquit Damaſcenus, Angelus & immaterialis dicitur quantum ad nos: nam omne ad Deũ collatum, qui ſolus incorporeus, craſſum & materiale comperitur. ſola. n. vere immaterialis eſt, & incorporea Diuinitas. ſic luna in conſpectu Dei ſplendore caret, & ſtellæ non ſunt mũdæ. ſic humana iuſtitia Auctori comparata, iniuſtitia eſt. Tranſeamus ad huius numeri plenitudinem. implet. n. Quaternarius vniuerſam numerorum differentiam, primum parem, ac primum imparem in ſe complectens. nam Plato duo, & item vnum, non tã numeros, quam numerorum principia nuncupauit. implet & numerorum progreſſionem: denarij ſiquidem omniũ abſolutiſſimi cauſſam ac fontem dicere licet. quod. n. actu denarius eſt, hoc Quaternarius videtur eſſe potentia. ſi enim ab vnitate, vſq; ad Quater-

Angelos eſſe corporeos teſtatur Baſilius & Michael Pſellus,

Iob. 25.

narium deinceps componantur numeri, denariũ conficient immensitatis numerorum terminum, ad quem ceu metam circumagũtur, ac se reflectũt. De vnitate quidẽ, cuius est perspicuum; quod vero & ceteros deinceps contineat, ex numerorum supputatione facile colligitur, 1. 2. 3. 4. si componamus, oĩs eximetur dubitatio. ex vno quidẽ & quattuor constat quinarius; ex duobus, & quattuor, senariu; è tribus, et quattuor, sptenarius; et triplici cõpositione, ex vno, tribus, quattuor, octonarius; rursum è duobus, tribus, quattuor, nouenarius. denarius aũt ex iam dictis oĩbus: nam vnum, duo, tria, quattuor, vt dictũ est, conficiunt decẽ. Numerus aũt denarius, & quaternarius dicitur oĩs; sed denarius quidem actu, Quaternarius potentia. Et ideo Quaternarium appellãt apotelesmaticon, hoc est, perficientẽ, quoniã ex eius partibus, si reducãtur ad vnitatẽ cõstituitur denarius. quem, cum vniuersus sit numerus, Pythagorei Cœlum & Omẽ appellauere, quod ẽt subobscure veteres Theologi significarũt, nouẽ Musis vnũ Apollinẽ præponẽtes. De ipso aũt denario, qui est altera vnitas, pari quaternario progressu quadratæ radicis attingitur explicatio, nã 10. 20. 30. et 40 simul iuncta, centenariũ numerũ conficiũt, qui denarij radicis est quadratura. Cẽtenaria itidẽ vnitas pari motu procreat millenariũ. nã 100. 200. 300. et 400. simul cõpositis, efficitur millenarius cubus æternitatis. nec amplius, quasi nihil supersit, proceditur. quãuis tã post denariũ, vt i vndenario, vbi post ipsum denariũ ad vnitatẽ fit regressio, quã post millenariũ pariter repetitio non negetur. Sunt igitur naturali influxu decẽ numeri, qui quaterna progressione arcentur, nec vltra solidum denarię radicis millenarium, fit repetitionis variatio, cum hic progressione Quaternaria ter repetita, denario exsurgat ordine. Habes itaq; Quaternarium, vnitatis explicationem vniuersi numeri cõtinere potentiã. Accedit ad hæc quod Quattuor primis cubis ordine dispositis licet reperire centenarium ipsius denarij quadratum. si disponatur progressio cuborum, qui suis sint signati radicibus cubicis, i. numeris ab vnitate naturaliter progredientib. vsq. ad Quaternariũ, hoc modo.

1	2	3	4	10
1.	8.	27.	64.	100

Summa omnium cuborum facit numerum quadratum, cuius radix est summa omnium radicum eorundem cuborum. quemadmodum enim 1. 2. 3. 4. simul addita, faciunt decem, consimili modo 1. 8. 27. 64. conficiunt 100. cuius radix est 10. Adhuc Quaternarius præter id quod, vt dictum est, in se potentia denarium continet, quem Pythagoras numerorum supremum promulgauit, vniuersarum quoq; rerum ordines numerat, metitur, & apprehendit, adeo vt nihil ferme in rerum natura compertum habeas, quod non aliquo pacto numeretur à Quaternario. Nã & hunc Hierocles Pythagoræ fidus interpres adeo extollit, vt opificẽ, et oĩum causſam dicat. A Quaternario quippe manarunt totius mundi radices, prima videlicet, maxima, et simplicissima corpora ignis, Aer, Aqua, Terra. In imo subsidet terra suo librata pondere, quo cætera quoq; fulcit elemẽta; Aqua, & Aer in medijs regionibus sistuntur; Ignis summum obtinet Mundi fastigiũ. In his quattuor omnis sensibilis actus in materialibus atomis suffulcitur. quidquid. n. ex materia, formaq; conflatur, natura extra elementum degere, seruarique nequit. De his hæc canit poeta Naso lib. 15. de mutatione formarum.

Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius tellus, atque vnda feruntur,
Et totidem grauitate carent, nulloque premente
Alta petunt aer, atque aere purior ignis,
Quæ quamquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt, resolutaque tellus
In liquidas rarescit aquas, tenuatus in heras
Aeraque humor abit, dẽpto quoque põdere, rursus
In superos aer tenuissimus emicat ignes,
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aera transit,
Hic in aquas, tellus glomerata cogitur vnda.

Vt igitur in sphæra centrum, & ambitus maxime distant; ita per situm, et naturã ignis, terraq. plurimum discrepant, quare etiã cõ-

traria. Fit igitur, vt Mũdo, qui eſt ſub luna Quaternarius ſit addictus. Nam ſi terra ſit, ignem quoq; eſſe neceſſe eſt, quia ſi vnum cõtrariorum exſtat, alterũ etiam exſtare neceſſe. Oportet etiam aerẽ, & aquã inter hæc collocari. cum. n. inter contraria medium deſideretur, quando cõtraria maxime diſtant, & abſq; medio nequaquã congruant, duobus vt hæc vinciantur opus eſt mediis, namq; ſolida niſi duplici medio copulari non poſſunt. quod ſi planorum duntaxat naturam ſaperent, vnum tantum ſufficeret medium, quod inter duo plana vnicum ſufficiat medium. quod ex numeris cõfirmari difficile non erit. omnes. n. planæ figuræ, quæ nulla creſcunt altitudine, vna tantum medietate copulantur, alia, quæ iungat, reperiri non poteſt. quod ſi fuerint cubi, duas habere medietates neceſſe eſt ſecundum geometricam proportionem. Sint igitur duo tetragoni 4. & 9. hos poteris vnico medio deuincire, ſingula quadratorũ latera ductitando, illius quidẽ latus eſt 2. iſtius 3. qui multiplicati 6. reſtituunt. nam 2. per 3. ductus dat 6. Aut etiam multiplica quadratos inter ſe, & producti ſume radicem quadratam, vt 9. ductus 4. reddit 36. cuius quadrata radix eſt 6. Profecto ſicuti ſe habet 6. ad 4. pari ratione 9. ad 6. per rõnem vtrobiq. ſeſqualteram. cæterũ gemini cubi, ſiue proximi, ſiue diſtantes in geometrica medietate niſi duobus mediis compingi poſſunt, veluti 8. & 27. cubi hiſce duobus mediis conglutinantur. Sic aũt media analoga datur inuenire. duco minorẽ numerum 8. in ſe, fiunt 64. quæ duco in maiorem 27. vnde fiunt 1728. cuius radix cubica 12. primum vtiq; mediũ; tum multiplico 12. quadrate, vnde fiunt 144. quæ diuiſa per 8. relinquunt 18. alterũ medium. Inuenies ẽt medios terminos hoc modo, ſi laterũ vtriuſq; cubi maius in minus ducatur, deinde idẽ minus in productum, habebis minorem mediũ analogum, nã 8. cubi latus eſt 2. 27 cubi latus 3. atqui 3. in 2. ductus reſtituit 6. quæ ſi rurſum per 2. minus latus multiplicantur, 12. cõſtituunt, primũ analogum. ſecundus item habetur ſi maioris cubi latus in ſemetipſo acuitur, & multiplicatur, tũ minor ducitur in productum. quare ducatur 3. in ſe

fiunt 9. quæ per 2. minus latus aucta conficiunt 18. ſecundum medium. vbiq. n. ſubſequaltera continua habitudo conſficitur. Hæc autem quam ſint vtilia ad intelligendã Timæi coſmopoeam, id eſt, Mundi fabri. ã, Platonis quæ ſequuntur verba teſtãtur: Quoniã, inq̃, Mũdus corporeus, aſpectabilis, tractabiliſq. futurus erat, ac ſine igne nihil videri pot ſt, nihilq. ſine ſolido tangi, & ſolidũ abſq. terra nihil, ideo in operis huius exordio, Deus ignem primo, terrãq. creauit; ſed duo ſola abſq. tertio quodam cõmode cohærere non poſſunt, mediumq. aliquod vinculum, vtrorumq. deſiderant; vinculorum, id eſt aptiſſimum, atq pulcherrimum, quod ex ſe, & ex his quæ aſtringit, quam maxime vnum efficit. Hoc maxime proportio, ratioq. alternæ comparationis aſſequitur. quãdo. n. tribus in numeris aut molibus, aut viribus medium ita ſe habet ad poſtremum, vt primum ad medium, viciſſimq. vt poſtremũ cum medio, ita medium cum primo congruit, tunc quod medium eſt, & primũ ſit, & poſtremum: poſtremum quoq. & primum media ſiunt, ita neceſſitas cogit, vt omnia quæ ſic deuincta fuerint, eadem inter ſe ſint; eadem vero cum facta ſint, efficitur vt omnia ſint vnũ. quod ſi corpus vniuerſi latitudinẽ habere debuiſſet, nullam vero profunditatem, vnum ſane tum ad ſe ipſum, tum ad extrema vincienda interiectũ medium ſuffeciſſet. at cum ſoliditatem requireret Mũdus, ſolida vero non vno, ſed duobus ſemper copulentur medijs; inter ignem, & terram Deus aerem, aquam q. locauit, eaq. ita inter ſe inuicem, quoad fieri poterat comparauit, vt quemadmodum ignis ad aerem, ita aer ad aquam, ſic aqua ad terram congrue conferatur. qua ex coniunctione ita conſtitutus eſt Mundus, vt aſpici, tangiq. poſſit propterea ex huiuſmodi rebus, numero Quattuor, Mundi corpus cõflatum eſt, ea connexũ cõparatione, quia dixi, ex quo ſeipſum amicitia cõcordi complectitur: atq. ita apte cohæret, vt nequeat diſſolui vllo modo, niſi ab eodem, à quo eſt colligatum. Hactenus ille. Cæterum vt magis notum faciamus, quãta apud Platonem congruitas mathematicis ineſt ad Phyſica, repetenda ſunt media duorum ſolidorum.

Poſui-

Posuimus inter 8. & 27. cõpetentia media duo, videlicet, 12. & 18. Duodecim quippe numerus tum ex 8. tum ex 27. nascitur. latus. n. ex quo multiplicantur 8. binarius est: latus vero ex quo 27. ternarius; sed ex binario, ternarioq. ita fit numerus 12. si egeris bis duo ter, vbi duodenarius oriens, duo ab 8. accipit latera, vnũ vero à 27. Itẽ ex binario, atq. ternario ita fit 18. si egeris ter tria bis, vbi 18. numerus nascẽs, ab 8. quidem remoto latus vnũ accipit, vbi dicitur bis, sed à numero 27. latera duo, vbi ter tria. simili prorsus modo se duo habent inter ignem, & aquã elementa media, dum ex duobus extremis contẽperantur, interim à proximo quidem naturas reportant geminas, à remoto vnicam mutuantur. quemadmodum. n. tria in igne terraq. considerantur, Substãtia scilicet virtus, & actio: sic & tres potissimum proprietates, nempe in igne per substantiã subtilitas; per virtutem, acumen; mobilitas per actionem. in terra per substantiam, crassitudo; per virtutem, obtusitas; immobilitas, per actionem. Ignem sequitur aer duplici qualitate, subtilitate inquã, & mobilitate, terram imitatus obtusitate. Terram quoque sequitur aqua duabus, obtusitate dico, & crassitudine, vna tantum qualitate, scilicet, mobilitate ignem imitata.

Ignis.	Aer.	Aqua.	Terra.
8.	12.	18.	27.
2. cuborum,		latera,	3.
Acutissimus,	Subtilissimus,	Mobilissimus,	Ignis.
Bis,	Duo,	Bis,	8.
Subtilis,	Mobilis,	Obtusus,	Aer.
Bis,	Duo,	Ter,	12.
Obtusa,	Crassa,	Mobilis,	Aqua.
Ter,	Tria,	Bis,	18.
Obtusissima,	Crassissima,	Immobilis,	Terra.
Ter,	Tria.	Ter,	27.

Cc

Ex his Quattuor elementis fecit omnia Deus, atq; ipſa Quattuor in ſingulis eorum in Quattuor conſideratur. Ignis quidem in luce, & Stellis, & Luna, & Sole. Aqua autem in Firmamento, & alia aqua ſuper firmamentum, & terreſtri, & abyſſina. Aerem in Quattuor ventis diuiſit. Terram partitus eſt in Quattuor fines, in qua exortus eſt Mundo Sol cæleſtis, propter cuiuſmodi ortus myſterium, fecit etiam Quarto die Solem. Eo modo quoque in Quattuor generationes terram diſpartitus eſt, herbæ inquam, & fructuum, & animantium, & hominum. Similiter animantia in Quattuor genera diuidens, ea nominauit pecora, animalia, feras & reptilia. Simili modo Quattuor ſemina in creatura ſuper terram agnoſcuntur, nempe germinantium, & volucrũ, & animalium, & hominum. ea.n.ſola in terra, & è terra naſcuntur: Piſces autem ſemen deijciunt in terram, niſi quod citra ſemen naſcuntur ex aquis. Neq; tamen ſunt priuati figura Quaternaria, cum habeant figuram crucis, ſicut etiam volucres, cum quibus facti ſunt. ipſi.n. duabus aljs, & capite, & cauda feruntur in aere, & aquis. Peccora quoq. cum ſint Quadrupedia, Quartum deſcribunt numerum. Similiter Homo, vt qui ſit ad imaginem Chriſti crucifixi, adorãs, ad formam crucis figuratam habet imaginem: atque etiam ex Quattuor humoribus, quas ſimplices, & homogeneas partes dicunt, compoſitus eſt. Conſtat. n. humana hæc moles ſanguine, pituita, flaua, atque atra bili. & ſanguis quidem cum calidus, humiduſq. ſit, ex aere eſt vtique: flaua vero bilis, quia calida, & ſicca, conſtat quod ſit ex igne: atra autem, & ſicca terræ proportione reſpondet. pituita vero, vt pote quæ frigida, & humida eſt, aquæ vim referre videtur. Sanguis guſtu dulcis eſt: pituita ſalſa: flaua bilis, amara, atra vero, acetoſa & flaueſcens: ſanguinis locus, & ſpiritus in corde eſt: à dextris quidem huius ſanguis: à ſiniſtris vero ſpiritus conſiſtit. flauæ bilis, in iecore: atræ, in liene: pituitæ, in cerebro locus eſt. Atque horum non naturalis exceſſus, defectuſq. & ex loco proprio in aliorum tranſlatio, intes-

Digitized by Google

ſtinam quandam ſeditionem, & morbos inferunt. Hunc pulcherrimum corporis concẽtum Dicęarchus ad animam referre non dubitauit, eam dicens eſſe principium elementorũ, ſcilicet ignis, aeris, aquæ, & terræ, in ipſo corpore, cui inſidet, infuſam, afferentem ſecum eidem corpori pulcherrimam ex Quattuor complexionibus, & elementaribus qualitatibus harmoniam, & commixtionem. Hinc & Philolaus Pythagoræus, & Medicorum aliqui, vt Hippocrates, animam nihil aliud eſſe, quam harmoniam, & temperaturam ex Quattuor complexionibns, & qualitatibus, atq; inde ex virtutibus vitalibus ac animalibus dicunt, qua harmonia diſſoluta, & qua craſi diſturbata, ipſum quoq; corpus animatum diſſoluatur, et moriatur, cuius vita omnis alioqui non niſi per iſtam temperaturã, & proportionem geometricam conſiſtat: porro nobiliores hominis actiones, vt pote intellectum diuinum, rationem, liberũ arbitrum, et ſimilia, prouenire à commodiore temperatura, ſicut alias complexio humanorum corporum diuerſa, variat quaſi animi, ac ingenij habitum. Fuit enim veterum ſapientum comprobata ſententia, quod Mũdi auctor Deus miſſurus animã in corpus, velut domicilium, prius id, atq; eo dignum, metitur hoſpitium, nobiliſſimumq. animum, etiam ſpecioſo corpore condonat, quod tunc etiam animus ipſe, diuinitatis ſuæ conſcius, pro habitu ſuo ſibi adſingit, atq; adornat. Abſoluta igitur numeris omnibus cenſeri pulchritudo debet, vbi iſta conueniant, animalis virtus, atq; præſtantia, tũ corporis concinna linearum, colorum, membrorũque compacta, beneq. conſtituta proportio: alias mutilata eſt. Nam corpus, in quo hæc optime inter ſe conſentanea videantur, id primum pulchrum, acconcinnum dicunt: deinde propemodum fieri non poſſe putant, quin his non inſit præſtantiſſimæ animi dotes, qui forma corporis cæteros antecellunt: perinde ac ſi illorum animus longe potior, diuiniorq ſit, quorum forma corporis, vt pote vera animæ ſimulacrũ, eſt honeſtior. Nam et Porphyrius Dæmones, quorum animi iniqui ſunt, corpora item habere deformia pronunciat. Eſſe quoque natu-

diacerius Panegyrico in amorem.

raliter intus bona ſtatuit Plotinus, quęcumq; ſint extrinſecus verè pulchra, quippe quod ex interioris formæ perfectione, atq; ſeminariæ rationis victoria ſuper materiam proueniat externa formoſitas. Quare Diogenes cum adoleſcẽtem formoſum admodum turpia quædam fabulantem audiſſet: Non te, inquit, pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exerere? quaſi, vt apud plurimos vulgatum eſt, Pulchritudo bonitatem ſemper comitetur; nec fieri poſſit, vt citra bonitatem ſit pulchritudo: quod his verbis comprobat Max. Tyr. Set. 11. Maximus Tyrius: Quod pulchrum eſt, id neq; exitioſum vnquam, neque lubricum, neque flagitium aliquod efficit, neque quenquam, ad infortunium ducit, aut ad calamitatem deducit, neque in pœnitentiam definit. In quam ſententiam Aur. Auguſtinus pronunciauit ſpecioſos in diuina pagina dici Bonos. quemadmodum In Ciuit. libro 15. cap. 23. legimus apud Prophetam, qui ad oſtendendam Saluatoris Chriſti ſanctitatem, vſus eſt Pulchritudinis voce, cum diceret: Speciosus forma præ filijs hominum. Quid de ipſo Dauid? cuius multa virtutum ornamenta cũ celebraſſet Oraculum, tum vero quaſi omnium ſummam addidit pulchritudinem: Ecce vidi, inquit, filium Iſai Bethlehemitem ſcientem pſallere, fortiſſimum robore, virum bellicoſum, prudentem verbis, pulchrum aſpectu, decoraq; facie. quare meruit, vt, quod teſtantur diuinæ litteræ, eſſet Deus cum eo. amat enim pulchra Deus, non quia pulchra, ſed quia probitatis inſigne pulchritudo eſt. ſic Joſeph Patriarcha, de cuius prudentia teſtatur æquanimitas perpetua, in tantis circa fortunã eius mutationibus, cum ille tot, & tantos fortunæ ictus recte ſuſtinuerit, ea corporis pulchritudine fuiſſe legitur, vt amor mulierem adegerit ad inſaniam: ſic & Achillem, atque Hectora ſingulari pulchritudine inſigniuit Homerus. Virgilius quoque Homericæ per omnia perfectionis imitator, à dignitate formæ commendat Aeneam, quem vnum, & Achilli, & Hectori, & Vlyſſi virtute, pulchritudine, atque animi magnitudine comparat, ſic enim in quarto Aeneid.

Pſal. 44.

1. Reg. 16.

Gen. 39.

——ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Aeneas.

Ad ea, quæ diximus pertinet, quod apud Spartanos erat Licurgi lege ſancitum, vt ſpecioſus puer, & forma liberali publicè educari; mancus vero, & deformis in loca vaſta, & prærupta exponi, vel in vltimas terrarum oras ablegari deberet. Teſtatur & Diodorus Siculus corporis pulchritudinem præ omnibus, magno in primis pondere apud eos fuiſſe, quibus imperauerat Sopithes, atq; in ipſa ſtatim infantia, puerorum diſcrimẽ feciſſe, vt, qui membra, ac naturam ad bonum corporis ſtatum, & robur idoneam habere viderentur, eos educarent: quibus corpora eſſent deformia, ijs alendi curam impendere ſuperuacaneum exiſtimarent, ac mortem inferrent; pariter & in matrimonio contrahendo, neque dotis, neque magni apparatus, ſed formæ dumtaxat, & proceritatis corporum rationem habuiſſe; quaſi illud Apuleij ex Apologia ſecunda iactantes: Virgo formoſa, & ſi fuerit oppido pauper, tamen abunde dotata eſt: affert quippe ad maritum nouã animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum. Ioannes Boemus Aubanus de moribus gentium: Connubia (inquit) non opibus, & nobilitate, ſed formæ præſtantia conciliant inter ſe liberorum cauſſa, qui in Catheis Indis habitant populi. Memoriæ quoque traditum, Aethiopum populos qui Gymnoſophiſtarum ſapientia regebantur, Reges ſibi non ex his, qui fortiſſimi, & opulentiſſimi eſſent, creare: ſed eos tantum, qui forma eſſent pulcherrimi, atque præſtantiſſimi. Approbatur hoc auctoritate Cepolæ, qui in tract. de Imper. militum eligendo fol. penult. concl. 10. dicit, in dubio diligendum eſſe in Imperatorem exercitus, qui forma eleganti cæteros excelleret. Nam & Ariſtoteles in Politicis ſuadet illos ad magiſtratum legendos eſſe, qui ſint forma decenti, & non monſtruoſa. Et in Ethicis, non ſatis ad felicitatem idoneum dicit, qui deformis æſt. Alibi quoque à ſignatis, cauendum eſſe monet.

In Alexandro.

Lib. 2.

Ethic. 2. cap. 2.

Quod in Cain aperto teſtimonio ſacra Geneſis teſtatur hiſtoria, qui perpetuò profugus fratricidij ſignum palam in fronte, Dei decreto, ſemper portauit. Animum certè ipſum non cernimus, ideo neque illius inſpicimus pulchritudinem: corpus autem vmbram animi, imaginemq; videmus. Itaque ex eius imagine ſuſpicantes, in corpore formoſo ſpecioſum animum facilè coniectamus: vndè & natura comparatum eſt, vt eos etiam, quos nunquam nouimus, ſtatim diligamus, ſi corpore inſignes fuerint; contra ſtatim contemptui nobis aliquo pacto ſint, qui turpi corpore ſunt, aut non ita eleganti, vſq; adeo vt ſi duo virtute aliqua animi præditi ſint, longè magis eam æſtimemus in formoſo, quam in deformi: quod Maro vidit, dum in Heroicis ita cecinit.

Æneid. l. 5 Gratior, & pulchro veniens in corpore virtus.

Pythagoram quoque legimus à principio ſtatim adoleſcentes, priusquam in diſciplinam ſuam admitteret, phyſiognomoniam conſueuiſſe, hoc eſt, indolem ex oris, vultus, totiusq; corporis filo, atque habitu ſcrutari, vt ſi minus apti ad philoſophandi ſcientiam viderentur, aliò potius ingenium, atque ſtudium transferrent, quàm cum ſcholæ, & magiſtri dedecore oleum, atque operam perderent. Quem ſecutus Plato, diuini planè iudicij vir, quoniam exiſtimaret corporum ſtructuram ingenijs non diſſimilem, diſtorta membrâ, diſtortum ferè gerere animum, eumque prauitate, & paſſionibus immutatum, corpus quoq; conforme ſortitum, ſcholæ ſuæ talem adſcripſit titulum. Ne quis corporis habitudine, & proportione praue dimenſa, compage malè ſtructa, figura ve deformi illam ingrederetur: quod ſentire videntur etiam multi tum priſci, tum recentiores Philoſophi, qui abditarum in ipſis naturæ penetralibus cauſſarum ſecreta mirati, auſi ſunt atteſtari, nullum vitium, nullamque inæqualitatis prauitatem humano corpori inſitam eſſe, quam non itidem ſequatur animus vitioſus, atque intemperans, cum ſæpe alterum alterius quaſi naturam redolens creſcat, et adoleſcat, atq; operetur. Apud Mathematicos faciem inuenias collo, ore, oculis, & toto ca-

Digitized by Google

pitis gestu tortuosam: idque contradicentem aduersarium significare cuiusmodi simulachrum in decimo Scorpij gradu intulere, eoque supra horizontem ascendente in lucem editum, ceruicis fore indomitæ, futurum esse præsagiunt. Notatum quoque & illud in prisca Romanorum Theologia, vt non solum funesti à consecratione, & sacris arceantur; sed & manci, quique insignes debilitate corporis, aut membro, velut indigni, qui sacra tractarent: propterea M. Sergium ob prauitatem, imminutionemque corporis à sacris fuisse amotum. Quin etiam huius generis homines à propria hæreditate perpetuò excluduntur. Vulcanus, quia deformis erat, de cælo fuit eiectus, & dum caderet, factus est claudus. Miphiboseth, quod interpretatur os confusionis, vel ignominiæ, cadens factus est claudus, & tandem propriâ hæreditate in dimidio diminutus. Temporalia enim, & æterna sunt duæ partes hæreditatis nostræ; claudis autem hæreditas dimidiatur, quando cælestia (dimissis eis tẽporalibus) subtrahuntur. Plutarchus probl. 73. scribit Augures, si vlcera haberent, inaugurandi caussa sedere prohiberi, eiusque rei caussam recitat, signum hoc esse, quod vlcus mutilatio quædam, & pollutio corporis videatur, significans non oportere eos, qui morsum aliquem, aut vlcus & perturbationem in animo haberent, res tractare diuinas. Assentiunt diuinæ legis interpretes, quando ad animi vitia referri volunt, quæ de corporis deformitate ad Moysen locutus est Dominus, ne scilicet claudus, vel paruo aut grandi naso vel torto, ne fracto pede, aut manu, nec gibbosus, nec lippus, nec albuginem habens in oculo ad sacerdotium assumatur. In cuius rei testimonium hunc sermonem protulit August. & decreta canonica clamant 41. dist. §. vlt. Incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis; Vnde historiographus Salustius, cum eius mutabilitatem describeret, cuius conscientia excitata curis mentem vastabat, inter cætera hoc etiam notabile indicauit, dicens: Incessus eius modo citus, modo tardus. Apud Marcum Euangelistam, vt insania mentis, motu corporis demonstraretur, ira præceps, & impatiens excu-

Seneca declamat. li. 4.

2. Reg. 4.

Plinius nat. hist. lib. 7. Leuit. 21.

49. dist. hinc etenim.

Matth. 26 Mar. 14.

tit de ſolio Caiphamſummum ſacerdotem non inuenientem calumniæ locum in Chriſto. Quid vero de impio Iuliano ſcripſerit Greg. Naz. audiamus: Hæc quidem de Iuliano alijs ipſa experimenta tradiderunt, & aſſumpta poteſtas imperij: mihi autem eius mores comperti ſunt, cum hunc virum Athenis clarius agnouiſſem. Venerat enim illuc, cũ frater eius Imperatori videretur inimicus, fuitq; aduentus eius ratio duplex: vna quidẽ quaſi decentior, qua dicebat ſe veniſſe, vt Græciam, eiuſq; ſcholas videret: altera vero ſecretior, & ignota plurimis, vt immolatores Dæmonum, & viros fallaces inquireret, quia nondum habebat impietatis ſuæ licentiã: tunc igitur me non malum huius viri coniectorem fuiſſe memini. non.n. fortuito iſta conſpexi, ſed faciebat me cautum incõſtantia morum eius, atq; incredibilis quædam mentis emotio. Vates ſiquidẽ egregius eſt, qui bene conſiderat. Nullum.n. ſignum in eo mihi vtile videbatur, ceruix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes huc illucq. directi, & furioſe reſpicientes, pedes inſtabiles & titubantes, naſus contumeliam & contemptum ſpirans, vultus lineamenta ridicula idem ſignificantia, riſus petulantes ac effrenati, conſenſus & negatio ſimul, ratio nulla ratione conſiſtens, interrogatio inordinata, atq; reſponſio nulla congruentia ſibi conueniens. Sed quid per vniuerſa diſcurro? talem ante opera conſpicatus ſum, qualem in operibus poſtea cognoui. Quod ſi eſſent mihi præſentes, qui tunc aderant, teſtarentur, quod cum hæc vidiſſem, repente dixi. Quale malum Romanorum terra nutrit. Hæc Theologus. Non ſolum aũt mali exiſtimantur, qui deformes, ſed inauſpicatiſſimi etiam omnis eſt diſtorto cuipiam occurriſſe. Hinc in deformes fœdoque aſpectu homines natum adagium: Qui te conſpexerit, augurium capere poterit: Clariſſimum ſane illud Plutarchi in Bruto, qui infauſtum pugnæ exitum apud Philippos ſibi ſignificari putauit Aethiope illo deformi, qui procedentibus aciebus occurrit. Pari modo Septimus Seuerus Imperator ex occurſu Aethiopis ſibi mortem cõcepit: autore Aelio Spartiano in vita illius. Simile quiddam & de Adriano fertur.

Lib. 2. In Iulianum.

Vide adagiũ, Ominabitur aliquis te aſpecto.

fertur, qui ex occurſu Mauri, hominis longè omnium diſtortiſſimi, ingruere ſibi extrema coniecit. Auguſtus denique Imperator, vt tradit Suetonius, pumilos atque diſtortos, vt ludibria naturæ, malique ominis abhorrebat: quò ſpectare videtur carmen illud Satyricum Iuuenalis.

Et cui per mediam nolis occurrere noctem. Saty. 5.

Proinde non ab re, Philoſophus, monſtra non putat alenda, cum rarò apparere ſoleant, quin ingentia mala non portendant, ideoque antiqui augures, ac Romanorum aruſpices, eiuſmodi viſis, ſupplicationes publicas decernebant, vt mala impendentia Imperio Romano Iupiter placatus, auerteret. Huiuſmodi ſiquidem humana monſtra, mala ſemper agunt, atque exitium afferre ſolent; ſicut & de his conſtat, qui Saturnini ſunt, de quibus his verbis meminit Marſilius Ficinus: Saturnini quidem euadunt immundi, inuidi, triſtes, dæmonibus immundis expoſiti, quorum commercium procul effugito: nam Saturnini venenum alibi ſopitum latet, ceu ſulphur à flamma remotum; in viuentibus verò corporibus ſæpe flagrat, atque vt ſulphur accenſum, non comburit ſolum, ſed etiam vapore noxio omnia circum implet, atque inficit appropinquantes: ita etiam Iouiales præſenti tali aliquo ſignato infœlices euadunt. Hæc ille. Non poſſum hic non palam facere, quod de his qui mẽbris aliquibus à natura mutilati ſunt, ſcribens Auctor quidam ab illorum commercio temperandum admonet, & ab his etiam quibus malè propitia fortuna eſt, verbi gratia, quibus mutilati ſunt oculi, nares, os, pedes, manus, & qui altero claudicant pede. Quod de Rege Spartarum Ageſilao claudo, non tantum exitu comprobatum, ſed longè etiam antea ſapientiſſimo Apollinis oraculo pronunciatum eſt his carminibus.

Sis inuicta licet tibi dico Sparta, cauebis
Ne claudo victrix patiare incommoda regno,
Includent ſubito multo te tempore morbi,
Et ſæuo bellum proſternens omnia fluctu. Plutar. in Ageſilao.

Accedat & Therſites Homericus, qui vt erat garrulus, factioſus, principibus malus conſultor, ac grauiſſima vniuerſo Græcorum exercitui peſtis; ſic & corpus ad portentum vſque à capite ad pedes deforme habebat, vt in eo poſſis intelligere peſſimum animum in domicilio ſe digno habitaſſe: ſic enim illum deſcribit Iliad. lib. 2. Fœdiſſimus omnium, qui ad Troiam nauigauerant, altero oculo ſtrabo, altero pede claudo, curuis humeris, & in pectus contractis, vertice acuminato, rara lanugine. His ſignis & notis Valerius Martialis lib. 12. Epigrammaton, Zoilum quendam malum eſſe ſuſpicatur.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas Zoile, ſi bonus es.

Extat & Græcum Epigramma Palladæ in claudum quempiam lib. 2. Epigrammaton.

Χωλὸν ἔχεις τὸν νοῦν, ὡς ὁ πόδα. καὶ γὰρ ἀληθὼς
Εἰκόνα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει. Hoc eſt,
Pes tibi quod claudus, quod clauda per omnia ſit mens,
Interius retegunt extera ſigna malum.

Eſt item locus quidam Scripturæ, ad rem de qua nunc agimus, maximè commodus, eadem quæ de claudis, vel oculo mutilatis adduximus, mira conteſtatione confirmans, in eo libro, qui Regnorum ſcribitur, in quo ita de claudis, & cæcis ſcriptum legitur: Abijt Rex
2. Reg. 5. *Dauid, & omnes viri qui erant cum eo, in Jeruſalem ad Iebuſæum habitatorem terræ, dictumq. eſt Dauid ab eis: Non ingredieris huc niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes: Non ingredietur Dauid huc. Cepit autem Dauid arcem Syon: hæc eſt Ciuitas Dauid. Propoſuerat enim Dauid in die illa præmiũ, qui percuſſiſſet Iebuſæum, & tetigiſſet domatũ fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animã Dauid. Idcirco dicitur in prouerbio CÆCVS ET CLAVDVS non intrabunt in templum. Sed quid ex antiquitate huiuſmodi exempla eximere conor? cum ſuperioribus diebus in hac vrbe rabulam oculis viderimus, qui vt inter mortales om-*

Digitized by Google

nes maximè deformis erat; ita etiam animi improbitatem peſſimis moribus teſtatiſſimam faciebat. Erat quidem Hyperbolus ille adeo breuis pede, vt ambulando toto contorqueretur corpore; ſed mirum quanto maiori claudicatione mens illius vacillaret: nihil.n. niſi quod diſtortum, & ab æquitate deuium ſuſcipiebat agendum; quas vidiſſet cauſſas, vt iniuſtas à verecundis & bonis viris reiectas, eas ipſe impudentia ſingulari præditus amplectebatur, exiſtimans mendacem fortunam tantum dominari, quam comitentur ſcelera, fraudes, periuria, quas iuris formulas vocabat: vbi ergo ad ſubſellia ventum erat, garrulitate ſcurrili, bonorum conuitio, & maledictis cauſſas agitabat, quas ob res Bonhomus noſter terque quaterque fuſtibus ac verberibus cæſus eſt, atque publica iudicum ſentẽtia tanquam ſimia petulantis & effrenatæ linguæ pœnas dans, turpiter è foro eiectus; in quem poſtea locum vix ſupplex, & ſe grauiter accuſans, recantatis opprobrijs fuit reſtitutus. Neque hic mihi aliquis ſuccenſeat, quod Ciuitas Bergomea, quæ ſemper viris omni virtutum genere ornatiſſimis floruit, nunc monſtrum omnibus flagitijs, ac ſceleribus inſigne protulerit. Neceſſe enim fuit vt natura purgandi ſui gratia, poſtquam tot claros Viros ediderat, eum tandem emitteret, in quem vniuerſa vitia, quaſi excrementa ſua conijceret, quo purior & vegetior ad priſtinum inſtitutum procreandorum hominum illuſtrium reuerteretur. Hic tamen etiam atque etiã conſiderandum quæ diximus corporis vitia à conceptu ne inſita corporibus, an caſu contracta fuerint. Nam ſi qua corporis deformitas fortuito contigerit, cum nulli, neque arti, neque rationi ſit ſubiecta, ea vtiq; nemini vitio verti debet. Quinimo ſi ab euentu ratio petatur, pluribus etiam corporis eiuſmodi labem maximæ laudi, & ornamento fuiſſe compertum eſt. Vt enim ad exẽpla deueniamus. Sp. Caruilio, cui grauiter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob eam cauſſam verecundanti in publicũ prodire, mater dixit. Quin prodis mi Spuri? quotieſcunq; gradum facies, toties tibi tuarum virtutum veniet in mentem. Horatium Romanum, cui Cic. de Oratore lib. 2.

ab euentu Coclitis cognomen iniunctum, alterius oculi iactura, quam ſtrenuè pro patria pugnando in prælio paſſus eſt; non deformem, ſed potius inſignem & glorioſum reddidit. Hannibal ille militari diſciplinâ, & maximis contra Romanos victorijs clariſſimus, ſimili alterius oculi orbitate, qua in traijciendis Alpibus frigoris violentia affectus eſt, non ideo corporis dignitatem, aut rerum gerendarum ſolertiam, vel gloriam minuit, aut turpauit. Mutium illum alterum nobilem Romanum, cui poſtea Sceuolæ nomen inditum, clades dextræ manus, quam pro patria à Porſenæ Etruſcorum Regis obſidione redimenda incurrit, perpetuâ nominis celebritate inſigniuit. Et vt etiam noſtri ſeculi referamus exemplum aliquod illuſtre. Lactantius Bongus Nobilis Bergomas bellicus tormentis pyrobolis totius exercitus Venet. Præfectus, ictu globi tormentarij in Veronenſi expugnatione, quam Venetorum nomine molieba-tur, altero femore abſciſſo, ob eam cauſſam in maximo fuit honore. Quod ſi natura, non autem illuſtri caſu id ei contigiſſet, nequiſſimi hominis ob illam mutilationem indicium præſe tuliſſet; At illius vita, & maximæ res pro Veneto imperio geſtæ, clariſſimum virtutis, prudentiæ, & probitatis teſtimonium conſecutæ ſunt. Nunc mihi ſi tanti Viri gentilis mei recordatione à re propoſita aliquantiſper euagabor, parcendum exiſtimo. Ille eſt Lactantius, qui ſingulari virtute, militari ſolertiâ, rerum geſtarum magnitudine patriam noſtram illuſtrauit, ita vt omnes ferè pro conſtanti teneant illum, ſi non fortuna, virtute certè & animi magnitudine & prudentiâ ad Illuſtriſſimi Imperatoris Bertholomei Colleoni famam, ſi par vita fuiſſet (perijt enim annos natus triginta) propius acceſſurum fuiſſe: infelici etenim illa tempeſtate, qua vnà cum Iulio ſecundo Pont. Max. omnes propè Europæ Principes ad delendum Venetorum imperium, & nomen conſpiraſſe videbantur, ferroq; & anathemate cum ea Reſp. vndiq; premeretur, acceptaq; illa funeſta clade in Glarea abduæ, qua fuerant ferè ex omni continente Italiæ Veneta arma expulſa, hic inquam Lactantius noſter,

exercitus & tormentorum Venetorum Præfectus, reliquis hostium victoriam sequentibus, vnus propè velut alter Horatius fidem seruauit, atque afflictis Venetorum rebus toto eo bello operam non minus strenuam, quam fidelem præstitit. Quare non solum à Venetis meruit præclara stipendia, & præmia suæ virtutis, & inuictæ fidei; sed mortuus etiam publicum funus, & lamentationem adeptus est, publicoque Senatus Consulto equestris ei statua erecta est. Concludendum igitur corporis defectus, quos casu, non natura quis patitur, nullam animi deformitatem indicare, aut patientem ad aliquod scelus impellere. Quinimo ea èst vis humanæ mentis & intelligentiæ ratio, vt aliqua etiam naturali deformitate laborantes, nisi suapte obstinatione, & praua voluntate maligni sint & impuri, Diuinâ adiuuante gratiâ, & philosophiæ adminiculo possint externas omnes virtutique contrarias affectiones exuere, & rebus honestis inuigilare: educatione enim ac philosophiæ studijs fingitur, vt lubet, animus. Quare dictum fortasse est sapientem fortunæ dominari, & suæ vnumquemque fortunæ esse artificem; cum pro comperto videamus, quamuis astris vel natura ad aliud impellatur mens, ratione tamen & libera voluntate effici, vt possit homo sequi quam maluerit viam. Cuius rei argumentum est Socrates ille (de quo nihil satis posset pro dignitate dici, quem fuisse Gentilium omnium sapientissimum constat, proximéque ad Christianam sapientiam verè accessisse) virtemperans, castus, iustus, modestus, iniuriarum patiens. Hic igitur cum à Zopyro physiognomo ex corporis forma libidinosissimus omnium fuisset indicatus, amicos in contrarium nitentes, hominiq; minitantes, confestim corripiens, asseruit se talem omnino fuisse euasurum, nisi se philosophiæ corrigendum exhibuisset: quamquam tantus postea vir (proh dolor) maleuolorũ linguas felle infectas effugere nequiuerit. Ita enim natura cõparatum est, vt facilè de altero malum suspicetur, qui facilè ad malum impellitur: quemadmodum simplex animo nec turpe quidquam admittit, nec de alijs temerè suspicatur.

Ad Lactantium Bongum honestandum posita equestris statua.

Lud. Viues in August de ciuit. li. 8. cap. 1.

Ælianus & Cic. de fato.

Digitized by Google

complexa viginti, vocaturque adoleſcentia. Tertia, quæ iuuentus dicitur, tanquam defloreſcens, & ab interitu non admodum diſtans, arida eſt, autumno ſimilis, incipiẽs à quadrageſimo primo anno. Vltima, ſenectus in qua animantis eſt corruptio, ita vt hyems prorſus eſt frigida, annum octogeſimum vt plurimum pro termino habens. Quare prima ætas eſt incrementi; ſecunda roboris; tertia ſapientiæ; quarta debilitatis. Quatuor partibus anni, & quatuor partibus diei naturalis, & quatuor ætatibus proportione reſpondent etiam quatuor partes diei ciuilis ſecundum Almanſorem inſignem aſtronomum. Namq; vt pleriq; norunt, Iudaïca antiquitas, aliæq; gentes lucis & tenebrarum diſcreta ſpacia fecerunt, ac lucis ſpacia duodenario numero horarum donarunt, ita quidem vt cuiuis, verno æquè ac æſtiuo, dehinc autumnali pariter & hyberno, duodecim horas æquales attribuerint: de quibus loquitur Plinius lib. 2. capit. 29. Ptolomeus etiam paſſim in magno ſyntagmate Aſtronomico lib. 4. cap. 6. & lib. 5. cap. 3. et 5. Iuxta quam conſuetudinem in Euangelio ſcriptum eſt, à ſexta hora vſque ad nonam factas fuiſſe tenebras ſuper vniuerſam terram; quod intelligendũ eſt à decima octaua hora vſque ad vigeſimam primam diei naturalis, vt nunc horæ aguntur. Eodem modo de his intelligi debet quod legitur in Act. cap. 2. vbi populo ex diuerſitate linguarum ebrietatem Apoſtolorum ſuſpicanti Petrus inquit: Non, ſicut vos exiſtimatis, hi ebrij ſunt, cum ſit hora diei tertia: per quam vel 12. vel 13. intelligi debet, reſpectu noſtrorum horologiorum. Prima igitur diei hora vſq; ad perfectionem trium horarum, eſt ſanguinis; tres verò ſubſequentes, quarta ſcilicet, quinta, & ſexta, choleræ rubeæ; at ſeptima, octaua, & nona, choleræ nigræ; tres ſupremæ, decima nimirum, vndecima, & duodecima, pituitæ. Similiter noctu: id enim tẽporis non tam in horas, quàm in vigilias diuiſum fuit: cum enim militibus longum eſſet per noctem totam excubias agere, in vigilias eam Quatuor diſpartiti ſunt, qualibet trium horarum ſpacium æquante; atque harum non aliter, ac horarum apud Auctores multa fit mentio,

Propoſit. 117.

Matt. 27. Mat. 15. Luc. 23.

vt

vt apud Euangelium Lucæ cap. 12. Beati ſunt ſerui illi, quos Dominus, ſiue circa ſecundam, ſiue tertiam vigiliam venerit, inuenerit vigilantes: & Matth. cap. 14. Dominus quarta vigilia noctis ad nauigantes venit Apoſtolos. Plinius libri ſecundi 70. capite: Canopus in Arabia Nouembri menſe, prima vigilia occultus, ſecunda ſe oſtendit. Apud Liuium paſſim huiuſmodi exempla legentibus occurrunt. In his igitur omnibus etiam prima vigilia humida eſt & calida, ſed minus calida, quam humida, ſicut ver, quod plurimum habet humiditatis, cum ſoluto frigore aura calore diffunditur; at ſecunda calidior, quam ſicca, ſicut æſtas, quod tum Sol proximè verticale nobis punctum feratur; tertia verò pars ſiccior, quam frigida, nam autumni propria eſt ſiccitas, humiditatem tum præterito æſtu reprimente; quarta demum frigidior quàm humida, ſicut hyẽs, quod tum Sol longiſſimè diſtet à verticali nobis loco. Prima igitur ſectio vernalis eſt calida, humida, puerilis, ſanguinea in Ariete, Tauro, Geminis: ſecunda æſtiua, calida, & ſicca iuuenilis, cholerica in Cancro, Leone, & Virgine: tertia autumnalis, frigida, & ſicca melancholica, decreſcens, Libram, Scorpium, Sagittariumque complectens: quarta hyemalis, frigida, humida, pituitoſa, ſenilis continens Capricornum, Aquarium, Piſces. Hinc emanarunt quatuor cardines cæli apud Aſtronomos. Hinc quatuor orbis terræ regiones habitationi humanæ aſſignatæ, & quidem nominatiſſimæ: de quibus Ezechiel 22. cap. 7. Venit finis ſuper quatuor plagas terræ: quamuis enim totum hoc quidquid id eſt, cui Mundi, cælique nomen indidimus, vnum ſit, vnoque ambitu ſe, cunctaque complectatur, partibus tamen differt: vnde Sol oritur, Oriens nuncupatur, aut ortus; qua demergitur, Occidens, vel occaſus; qua decurrit Meridies ſiue mare: ab aduerſa parte Aquilo, Septentrio ve vocatur. Quemadmodum in Pſalmi centeſimi tertij explanatione Auguſtinus myſticè explicans id viſum quod beato Petro rapto in extaſim oſtenſum eſt, cum vidit cælum apertum, & vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cælo in Act. 10.

raliter intus bona ſtatuit Plotinus, quęcumq; ſint extrinſecus verè pulchra, quippe quod ex interioris formæ perfectione, atq; ſeminariæ rationis victoria ſuper materiam proueniat externa formoſitas. Quare Diogenes cum adoleſcẽtem formoſum admodum turpia quædam fabulantem audiſſet: Non te, inquit, pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exerere? quaſi, vt apud plurimos vulgatum eſt, Pulchritudo bonitatem ſemper comitetur; nec fieri poſſit, vt citra bonitatem ſit pulchritudo: quod his verbis comprobat Max. Tyrius: Quod pulchrum eſt, id neq; exitioſum vnquam, neque lubricum, neque flagitium aliquod efficit, neque quenquam, ad infortunium ducit, aut ad calamitatem deducit, neque in pœnitentiam deſinit. In quam ſententiam Aur. Auguſtinus pronunciauit ſpecioſos in diuina pagina dici Bonos. quemadmodum legimus apud Prophetam, qui ad oſtendendam Saluatoris Chriſti ſanctitatem, vſus eſt Pulchritudinis voce, cum diceret: Speciosus forma præ filijs hominum. Quid de ipſo Dauid? cuius multa virtutum ornamenta cũ celebraſſet Oraculum, tum vero quaſi omnium ſummam addidit pulchritudinem: Ecce vidi, inquit, filium Iſai Bethlehemitem ſcientem pſallere, fortiſſimum robore, virum bellicoſum, prudentem verbis, pulchrum aſpectu, decoraq; facie. quare meruit, vt, quod teſtantur diuinæ litteræ, eſſet Deus cum eo. amat enim pulchra Deus, non quia pulchra, ſed quia probitatis inſigne pulchritudo eſt. ſic Joſeph Patriarcha, de cuius prudentia teſtatur æquanimitas perpetua, in tantis circa fortunã eius mutationibus, cum ille tot, & tantos fortunæ ictus recte ſuſtinuerit, ea corporis pulchritudine fuiſſe legitur, vt amor mulierem adegerit ad inſaniam: ſic & Achillem, atque Hectora ſingulari pulchritudine inſigniuit Homerus. Virgilius quoque Homericæ per omnia perfectionis imitator, à dignitate formæ commendat Aeneam, quem vnum, & Achilli, & Hectori, & Vlyſſi virtute, pulchritudine, atque animi magnitudine comparat, ſic enim in quarto Aeneid.

Ser. II.

In Ciuit. libro 15. cap. 23.

Pſal. 44.

1. Reg. 16.

Gen. 39.

——ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Aeneas.

Ad ea, quæ diximus pertinet, quod apud Spartanos erat Licurgi lege ſancitum, vt ſpecioſus puer, & forma liberali publicè educari; mancus vero, & deformis in loca vaſta, & prærupta exponi, vel in vltimas terrarum oras ablegari deberet. Teſtatur & Diodorus Siculus corporis pulchritudinem præ omnibus, magno in primis pondere apud eos fuiſſe, quibus imperauerat Sopithes, atq; in ipſa ſtatim infantia, puerorum diſcrimẽ feciſſe, vt, qui membra, ac naturam ad bonum corporis ſtatum, & robur idoneam habere viderentur, eos educarent: quibus corpora eſſent deformia, ijs alendi curam impendere ſuperuacaneum exiſtimarent, ac mortem inferrent; pariter & in matrimonio contrahendo, neque dotis, neque magni apparatus, ſed formæ dumtaxat, & proceritatis corporum rationem habuiſſe; quaſi illud Apuleij ex Apologia ſecunda iactantes: Virgo formoſa, & ſi fuerit oppido pauper, tamen abunde dotata eſt: affert quippe ad maritum nouã animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum. Ioannes Boemus Aubanus de moribus gentium: Connubia (inquit) non opibus, & nobilitate, ſed formæ præſtantia conciliant inter ſe liberorum cauſſa, qui in Catheis Indis habitant populi. Memoriæ quoque traditum, Aethiopum populos qui Gymnoſophiſtarum ſapientia regebantur, Reges ſibi non ex his, qui fortiſſimi, & opulentiſſimi eſſent, creare: ſed eos tantum, qui forma eſſent pulcherrimi, atque præſtantiſſimi. Approbatur hoc auctoritate Cepolæ, qui in tract. de Imper. militum eligendo fol. penult. concl. 10. dicit, in dubio diligendum eſſe in Imperatorem exercitus, qui forma eleganti cæteros excelleret. Nam & Ariſtoteles in Politicis ſuadet illos ad magiſtratum legendos eſſe, qui ſint forma decenti, & non monſtruoſa. Et in Ethicis, non ſatis ad felicitatem idoneum dicit, qui deformis æſt. Alibi quoque à ſignatis, cauendum eſſe monet.

In Alexandro.

Lib. 2.

Ethic. 1. cap. 2.

Digitized by Google

Quod in Cain aperto teſtimonio ſacra Geneſis teſtatur hiſtoria, qui perpetuò profugus fratricidij ſignum palam in fronte, Dei decreto, ſemper portauit. Animum certè ipſum non cernimus, ideo neque illius inſpicimus pulchritudinem: corpus autem vmbram animi, imaginemq; videmus. Itaque ex eius imagine ſuſpicantes, in corpore formoſo ſpecioſum animum facilè coniectamus: vnde & natura comparatum eſt, vt eos etiam, quos nunquam nouimus, ſtatim diligamus, ſi corpore inſignes fuerint; contra ſtatim contemptui nobis aliquo pacto ſint, qui turpi corpore ſunt, aut non ita eleganti, vſq; adeo vt ſi duo virtute aliqua animi præditi ſint, longè magis eam æſtimemus in formoſo, quam in deformi: quod Maro vidit, dum in Heroicis ita cecinit.

Æneid. l. 5 Gratior, & pulchro veniens in corpore virtus.

Pythagoram quoque legimus à principio ſtatim adoleſcentes, priusquam in diſciplinam ſuam admitteret, phyſiognomoniam conſueuiſſe, hoc eſt, indolem ex oris, vultus, totiusq; corporis ſilo, atque habitu ſcrutari, vt ſi minus apti ad philoſophandi ſcientiam viderentur, aliò potius ingenium, atque ſtudium transferrent, quàm cum ſcholæ, & magiſtri dedecore oleum, atque operam perderent. Quem ſecutus Plato, diuini planè iudicij vir, quoniam exiſtimaret corporum ſtructuram ingenijs non diſſimilem, diſtorta membrâ, diſtortum ferè gerere animum, eumque prauitate, & paſſionibus immutatum, corpus quoq; conforme ſortitum, ſcholæ ſuæ talem adſcripſit titulum. Ne quis corporis habitudine, & proportione prauè dimenſa, compage malè ſtructa, figura ve deformi illam ingrederetur: quod ſentire videntur etiam multi tum priſci, tum recentiores Philoſophi, qui abditarum in ipſis naturæ penetralibus cauſſarum ſecreta mirati, auſi ſunt atteſtari, nullum vitium, nullamque inæqualitatis prauitatem humano corpori inſitam eſſe, quam non itidem ſequatur animus vitioſus, atque intemperans, cum ſæpe alterum alterius quaſi naturam redolens creſcat, et adoleſcat, atq; operetur. Apud Mathematicos faciem inuenias collo, ore, oculis, & toto ca-

pitis gestu tortuosam: idque contradicentem aduersarium significare cuiusmodi simulachrum in decimo Scorpij gradu intulere, eoque supra horizontem ascendente in lucem editum, cerui cis fore indomitæ, futurum esse præsagiunt. Notatum quoque & illud in prisca Romanorum Theologia, vt non solum funesti à consecratione, & sacris arceantur; sed & manci, quique insignes debilitate corporis, aut membro, velut indigni, qui sacra tractarent: propterea M. Sergium ob prauitatem, imminutionemque corporis à sacris fuisse amotum. Quin etiam huius generis homines à propria hæreditate perpetuò excluduntur. Vulcanus, quia deformis erat, de cælo fuit eiectus, & dum caderet, factus est claudus. Miphiboseth, quod interpretatur os confusionis, vel ignominiæ, cadens factus est claudus, & tandem propriâ hæreditate in dimidio diminutus. Temporalia enim, & æterna sunt duæ partes hæreditatis nostræ; claudis autem hæreditas dimidiatur, quando cælestia (dimissis eis tẽporalibus) subtrahuntur. Plutarchus probl. 73. scribit Augures, si vlcera haberent, inaugurandi caussa sedere prohiberi, eiusque rei caussam recitat, signum hoc esse, quod vlcus mutilatio quædam, & pollutio corporis videatur, significans non oportere eos, qui morsum aliquem, aut vlcus & perturbationem in animo haberent, res tractare diuinas. Assentiunt diuinæ legis interpretes, quando ad animi vitia referri volunt, quæ de corporis deformitate ad Moysen locutus est Dominus, ne scilicet claudus, vel paruo aut grandi naso vel torto, ne fracto pede, aut manu, nec gibbosus, nec lippus, nec albuginem habens in oculo ad sacerdotium assumatur. In cuius rei testimonium hunc sermonem protulit Augustin. & decreta canonica clamant 41. dist. §. vlt. Incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis; Vnde historiographus Salustius, cum eius mutabilitatem describeret, cuius conscientia excitata curis mentem vastabat, inter cætera hoc etiam notabile indicauit, dicens: Incessus eius modo citus, modo tardus. Apud Marcum Euangelistam, vt insania mentis, motu corporis demonstraretur, ira præceps, & impatiens excu-

Seneca declamat. li. 4.

1. Reg. 4.

Plinius nat hist. lib. 7. Leuit. 21.

49. dist. hinc etenim.

Matth. 26 Mar. 14.

tit de ſolio Caipham ſummum ſacerdotem non inuenientem calumniæ locum in Chriſto. Quid vero de impio Iuliano ſcripſerit Greg. Naz. audiamus: Hæc quidem de Iuliano alijs ipſa experimenta tradiderunt, & aſſumpta poteſtas imperij: mihi autem eius mores comperti ſunt, cum hunc virum Athenis clarius agnouiſſem. Venerat enim illuc, cũ frater eius Imperatori videretur inimicus, fuitq; aduentus eius ratio duplex: vna quidẽ quaſi decentior, qua dicebat ſe veniſſe, vt Græciam, eiuſq; ſcholas videret: altera vero ſecretior, & ignota plurimis, vt immolatores Dæmonum, & viros fallaces inquireret, quia nondum habebat impietatis ſuæ licentiã: tunc igitur me non malum huius viri coniectorem fuiſſe memini. non.n. fortuito iſta conſpexi, ſed faciebat me cautum incõſtantia morum eius, atq; incredibilis quædam mentis emotio. Vates ſiquidẽ egregius eſt, qui bene conſiderat. Nullum.n. ſignum in eo mihi vtile videbatur, ceruix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes huc illucq. directi, & furioſe reſpicientes, pedes inſtabiles & titubantes, naſus contumeliam & contemptum ſpirans, vultus lineamenta ridicula idem ſignificantia, riſus petulantes ac effrenati, conſenſus & negatio ſimul, ratio nulla ratione conſiſtens, interrogatio inordinata, atq; reſponſio nulla congruentia ſibi conueniens. Sed quid per vniuerſa diſcurro? talem ante opera conſpicatus ſum, qualem in operibus poſtea cognoui. Quod ſi eſſent mihi præſentes, qui tunc aderant, teſtarentur, quod cum hæc vidiſſem, repente dixi. Quale malum Romanorum terra nutrit. Hæc Theologus. Non ſolum aũt mali exiſtimantur, qui deformes, ſed inauſpicatiſſimi etiam omnis eſt diſtorto cuipiam occurriſſe. Hinc in deformes fœdoque aſpectu homines natum adagium: Qui te conſpexerit, augurium capere poterit: Clariſſimum ſane illud Plutarchi in Bruto, qui infauſtum pugnæ exitum apud Philippos ſibi ſignificari putauit Aethiope illo deformi, qui procedentibus aciebus occurrit. Pari modo Septimus Seuerus Imperator ex occurſu Aethiopis ſibi mortem cõcepit: autore Aelio Spartiano in vita illius. Simile quiddam & de Adriano

Lib. 2. In Iulianum.

Vide adagiũ, Ominabitur aliquis te eõſpecto.

fertur,

fertur, qui ex occurſu Mauri, hominis longè omnium diſtortiſſimi, ingruere ſibi extrema coniecit. Auguſtus denique Imperator, vt tradit Suetonius, pumilos atque diſtortos, vt ludibria naturæ, malique ominis abhorrebat: quò ſpectare videtur carmen illud Satyricum Iuuenalis.

Et cui per mediam nolis occurrere noctem. Saty. 5.

Proinde non ab re, Philoſophus, monſtra non putat alenda, cum rarò apparere ſoleant, quin ingentia mala non portendant, ideoque antiqui augures, ac Romanorum aruſpices, eiuſmodi viſis, ſupplicationes publicas decernebant, vt mala impendentia Imperio Romano Iupiter placatus, auerteret. Huiuſmodi ſiquidem humana monſtra, mala ſemper agunt, atque exitium afferre ſolent; ſicut & de his conſtat, qui Saturnini ſunt, de quibus his verbis meminit Marſilius Ficinus: Saturnini quidem euadunt immundi, inuidi, triſtes, dæmonibus immundis expoſiti, quorum commercium procul effugito: nam Saturnini venenum alibi ſopitum latet, ceu ſulphur à flamma remotum; in viuentibus verò corporibus ſæpe flagrat, atque vt ſulphur accenſum, non comburit ſolum, ſed etiam vapore noxio omnia circum implet, atque inficit appropinquantes: ita etiam Iouiales præſenti tali aliquo ſignato infœlices euadunt. Hæc ille. Non poſſum hic non palam facere, quod de his qui mẽbris aliquibus à natura mutilati ſunt, ſcribens Auctor quidam ab illorum commercio temperandum admonet, & ab his etiam quibus malè propitia fortuna eſt, verbi gratia, quibus mutilati ſunt oculi, nares, os, pedes, manus, & qui altero claudicant pede. Quod de Rege Spartarum Ageſilao claudo, non tantum exitu comprobatum, ſed longè etiam antea ſapientiſſimo Apollinis oraculo pronunciatum eſt his carminibus.

Sis inuicta licet tibi dico Sparta, cauebis
Ne claudo victrix patiare incommoda regno,
Includent ſubito multo te tempore morbi,
Et ſæuo bellum proſternens omnia fluctu. Plutar. in Ageſilao.

Accedat & Therſites Homericus, qui vt erat garrulus, factioſus, principibus malus conſultor, ac grauiſſima vniuerſo Græcorum exercitui peſtis; ſic & corpus ad portentum vſque à capite ad pedes deforme habebat, vt in eo poſſis intelligere peſſimum animum in domicilio ſe digno habitaſſe: ſic enim illum deſcribit Iliad. lib. 2. Fœdiſſimus omnium, qui ad Troiam nauigauerant, altero oculo ſtrabo, altero pede claudo, curuis humeris, & in pectus contractis, vertice acuminato, rara lanugine. His ſignis & notis Valerius Martialis lib. 12. Epigrammaton, Zoilum quendam malum eſſe ſuſpicatur.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas Zoile, ſi bonus es.

Extat & Græcum Epigramma Palladæ in claudum quempiam lib. 2. Epigrammaton.

Χωλὸν ἔχεις τ' νοῦν, ὡς ὃν πόδα. καὶ γὰρ ἀληθὼς
Εἰκότα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει. Hoc eſt,
Pes tibi quod claudus, quod clauda per omnia ſit mens,
Interius retegunt extera ſigna malum.

Eſt item locus quidam Scripturæ, ad rem de qua nunc agimus, maximè commodus, eadem quæ de claudis, vel oculo mutilatis adduximus, mira conteſtatione confirmans, in eo libro, qui Regnorum ſcribitur, in quo ita de claudis, & cæcis ſcriptum legitur: Abijt Rex
2. Reg. 5. *Dauid, & omnes viri qui erant cum eo, in Jeruſalem ad Iebuſæum habitatorem terræ, dictumq. eſt Dauid ab eis: Non ingredieris huc niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes: Non ingredietur Dauid huc. Cepit autem Dauid arcem Syon: hæc eſt Ciuitas Dauid. Propoſuerat enim Dauid in die illa præmiũ, qui percuſſiſſet Iebuſæum, & tetigiſſet domatũ fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animã Dauid. Idcirco dicitur in prouerbio CÆCVS ET CLAVDVS non intrabunt in templum. Sed quid ex antiquitate huiuſmodi exempla eximere conor? cum ſuperioribus diebus in hac vrbe rabulam oculis viderimus, qui vt inter mortales om-*

Digitized by Google

nes maximè deformis erat; ita etiam animi improbitatem peſſimis moribus teſtatiſſimam faciebat. Erat quidem Hyperbolus ille adeo breuis pede, vt ambulando toto contorqueretur corpore; ſed mirum quanto maiori claudicatione mens illius vacillaret: nihil.n. niſi quod diſtortum, & ab æquitate deuium ſuſcipiebat agendum; quas vidiſſet cauſſas, vt iniuſtas à verecundis & bonis viris reiectas, eas ipſe impudentia ſingulari præditus amplectebatur, exiſtimans mendacem fortunam tantum dominari, quam comitentur ſcelera, fraudes, periuria, quas iuris formulas vocabat: vbi ergo ad ſubſellia ventum erat, garrulitate ſcurrili, bonorum conuitio, & maledictis cauſſas agitabat, quas ob res Bonhomus noſter terque quaterque fuſtibus ac verberibus cæſus eſt, atque publica iudicum ſentẽtia tanquam ſimia petulantis & effrenatæ linguæ pœnas dans, turpiter è foro eiectus; in quem poſtea locum vix ſupplex, & ſe grauiter accuſans, recantatis opprobrijs fuit reſtitutus. Neque hic mihi aliquis ſuccenſeat, quod Ciuitas Bergomea, quæ ſemper viris omni virtutum genere ornatiſſimis floruit, nunc monſtrum omnibus flagitijs, ac ſceleribus inſigne protulerit. Neceſſe enim fuit vt natura purgandi ſui gratia, poſtquam tot claros Viros ediderat, eum tandem emitteret, in quem vniuerſa vitia, quaſi excrementa ſua conijceret, quo purior & vegetior ad priſtinum inſtitutum procreandorum hominum illuſtrium reuerteretur. Hic tamen etiam atque etiã conſiderandum quæ diximus corporis vitia à conceptu ne inſita corporibus, an caſu contracta fuerint. Nam ſi qua corporis deformitas fortuito contigerit, cum nulli, neque arti, neque rationi ſit ſubiecta, ea vtiq; nemini vitio verti debet. Quinimo ſi ab euentu ratio petatur, pluribus etiam corporis eiuſmodi labem maximæ laudi, & ornamento fuiſſe compertum eſt. Vt enim ad exẽpla deueniamus. Sp. Caruilio, cui grauiter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob eam cauſſam verecundanti in publicũ prodire, mater dixit. Quin prodis mi Spuri? quotieſcunq; gradum facies, toties tibi tuarum virtutum veniet in mentem. Horatium Romanum, cui Cic. de Oratore lib. 2.

ab euentu Coclitis cognomen iniunctum, alterius oculi iactura, quam ſtrenuè pro patria pugnando in prælio paſſus eſt; non deformem, ſed potius inſignem & glorioſum reddidit. Hannibal ille militari diſciplinâ, & maximis contra Romanos victorijs clariſſimus, ſimili alterius oculi orbitate, qua in traijciendis Alpibus frigoris violentia affectus eſt, non ideo corporis dignitatem, aut rerum gerendarum ſolertiam, vel gloriam minuit, aut turpauit. Mutium illum alterum nobilem Romanum, cui poſtea Sceuolæ nomen inditum, clades dextræ manus, quam pro patria à Porſenæ Etruſcorum Regis obſidione redimenda incurrit, perpetuâ nominis celebritate inſigniuit. Et vt etiam noſtri ſeculi referamus exemplum aliquod illuſtre. Lactantius Bongus Nobilis Bergomas bellicis tormentis pyrobolis totius exercitus Venet. Præfectus, ictu globi tormentarij in Veronenſi expugnatione, quam Venetorum nomine moliebatur, altero femore abſciſſo, ob eam cauſſam in maximo fuit honore. Quod ſi natura, non autem illuſtri caſu id ei contigiſſet, nequiſſimi hominis ob illam mutilationem indicium præſe tuliſſet; At illius vita, & maximæ res pro Veneto imperio geſtæ, clariſſimum virtutis, prudentiæ, & probitatis teſtimonium conſecutæ ſunt. Nunc mihi ſi tanti Viri gentilis mei recordatione à re propoſita aliquantiſper euagabor, parcendum exiſtimo. Ille eſt Lactantius, qui ſingulari virtute, militari ſolertiâ, rerum geſtarum magnitudine patriam noſtram illuſtrauit, ita vt omnes ferè pro conſtanti teneant illum, ſi non fortuna, virtute certè & animi magnitudine & prudentiâ ad Illuſtriſſimi Imperatoris Bertholomei Colleoni famam, ſi par vita fuiſſet (perijt enim annos natus triginta) propius acceſſurum fuiſſe: infelici etenim illa tempeſtate, qua vnà cum Iulio ſecundo Pont. Max. omnes propè Europæ Principes ad delendum Venetorum imperium, & nomen conſpiraſſe videbantur, ferroq; & anathemate cum ea Reſp. vndiq; premeretur, acceptaq; illa funeſta clade in Glarea abduæ, qua fuerant ferè ex omni continente Italiæ Veneta arma expulſa, hic inquam Lactantius noſter,

exercitus & tormentorum Venetorum Præfectus, reliquis hoſtium victoriam ſequentibus, vnus propè velut alter Horatius fidem ſeruauit, atque afflictis Venetorum rebus toto eo bello operam non minus ſtrenuam, quam fidelem præſtitit. Quare non ſolum à Venetis meruit præclara ſtipendia, & præmia ſuæ virtutis, & inuictæ fidei; ſed mortuus etiam publicum funus, & lamentationem adeptus eſt, publicoque Senatus Conſulto equeſtris ei ſtatua erecta eſt. Ad Lactantium Bongum honeſtandum poſita equeſtris ſtatua.

Concludendum igitur corporis defectus, quos caſu, non natura quis patitur, nullam animi deformitatem indicare, aut patientem ad aliquod ſcelus impellere. Quinimo ea eſt vis humanæ mentis & intelligentiæ ratio, vt aliqua etiam naturali deformitate laborantes, niſi ſuapte obſtinatione, & praua voluntate maligni ſint & impuri, Diuinâ adiuuante gratiâ, & philoſophiæ adminiculo poſſint externas omnes virtutique contrarias affectiones exuere, & rebus honeſtis inuigilare: educatione enim ac philoſophiæ ſtudijs fingitur, vt lubet, animus. Quare dictum fortaſſe eſt ſapientem fortunæ dominari, & ſuæ vnumquemque fortunæ eſſe artificem; cum pro comperto videamus, quamuis aſtris vel natura ad aliud impellatur mens, ratione tamen & libera voluntate effici, vt poſſit homo ſequi quam maluerit viam. Cuius rei argumentum eſt Socrates ille (de quo nihil ſatis poſſet pro dignitate dici, quem fuiſſe Gentilium omnium ſapientiſſimum conſtat, proximéque ad Chriſtianam ſapientiam verè acceſſiſſe) virtemperans, caſtus, iuſtus, modeſtus, iniuriarum patiens. Hic igitur cum à Zopyro phyſiognomo ex corporis forma libidinoſiſſimus omnium fuiſſet indicatus, amicos in contrarium nitentes, hominiq; minitantes, confeſtim corripiens, aſſeruit ſe talem omnino fuiſſe euaſurum, niſi ſe philoſophiæ corrigendum exhibuiſſet: quamquam tantus poſtea vir (proh dolor) maleuolorũ linguas felle infectas effugere nequiuerit. Ita enim natura cõparatum eſt, vt facilè de altero malum ſuſpicetur, qui facilè ad malum impellitur: quemadmodum ſimplex animo nec turpe quidquam admittit, nec de alijs temerè ſuſpicatur.

Lud. Viues in Auguſt de ciuit. li. 8. cap. 1.

Ælianus & Cic. de fato.

Quoniam ergo Philosophus forum circumibat, iuuenesq; ad philosophiæ studium hortabatur, præsertim elegantiori forma præditos, quos ad philosophiam aptos iudicabat, quod, vt dixi, ex liberali forma eosdem egregia animi indole esse conijceret, in hanc pessimam opinionem adducti sunt quidam Athenienſium, vt Socratem puerum amore correptum, & obscenæ libidinis causſa cum Alcibiade consuetudinem habuisse putarent: quod ipse Plato tetigit, dum Socratem loquentem inducit his verbis: Pulcher est Theætetus; pulcher Carmides. Ac planè in Dialogis suis ostendit Socratem apud prophanum vulgus huiusmodi falsa suspicione laborasse: at verò ille quamuis videretur mirari formas adolescentulorum, videretur amare, et Zelotypia tangi; ab his tamen affectibus dis diapason aberat; cum animi, non etiam corporis pulchritudinem intelligeret. Nouerat enim vt qui omnium sapientissimus Apollinis oraculo fuerat iudicatus, non minus homicidam esse censendum, qui hominem præripit nasciturum, quam qui natum tollit è medio. Audacior profectò qui præsentem abrumpit vitam; sed crudelior qui lucem inuidet nascituro; & nondum natos suos filios enecat. Sed iam satis animum meum hac digressione oblectaui: redeundum ad Quaternarij plenitudinem. Implet hic numerus totum anni tempus, quia Sol in Signifero delatus ab Occidente in Orientem anni circulum peragit quadripartitis temporum varietatibus; in quibus vniuersa mutantur: namque ab Ariete incipiens ver ostendit, & Taurum & Geminos transiens idem significat; sed ingrediens Cancrum, & Leonem transiens, & Virginem, æstatem perficit: at dum Libram ingreditur, æquinoctium conficit, & autumnum significare incipit, ab hoc signo transiens ad Scorpium, & Sagittarium: deinde protinus incurrit in hyemalem circulum, & Capricorno, Aquario, Piscibus, hyemem transigit. Hinc Astrologi quatuor hæc signa Arietem, Cancrum, Libram, Capricornum mobilia nominarunt: nam vere germinant plantæ, animalia pleraq; coeunt; veluti asini, aues. Æstate verò fructificant plantæ; pulli animalium adolescunt,

Digitized by Google

aquæ ſilent. Autumno cuncta ſeneſcunt, & areſcunt. Hyeme contrahunt, & ſilent; contra turgent aquæ, & intumeſcunt. Eadẽ ferè Sol operatur in homine diurno motu, ab Oriente tendens ad Occidentem. Nam vt Galenus in ſexto Epidemiorum dicebat, partes diei naturalis partibus ipſius anni correſpondent; matutina quidem veri, in qua homo lætus exurgit, mouetur ſanguis, lætaque ſunt omnia. Poſt meridiem verò calor ingens, biliſque feruet. At prima noctis parte, melancholia dominatur, homo areſcit ac contriſtatur. Poſt mediam verò noctem pituita & ſomnus dulcis, & iucunda quies mortalibus ſegniſque torpor accedit: nam quod homines prima parte noctis dormiant profundius, non id contigit ob temporis naturam, ſed ob cibos aſſumptos. Aliam verò partitionem affert Soranus dum ait, ab hora noctis nona ad horam vſque tertiam diei moueri ſanguinem: conſentaneum enim eſt tunc peracta coctione ſanguinem abundare: reſpondet etiam aëris matutina conſtitutio, & ſomni ſuauitas. Flauã autem bilem ab hora tertia diei vſq; ad horam nonam, circa quas horas etiam in tertianis febribus paroxyſmos excitari deprehenditur: & aëris conſtitutio congruit. Melancholia autẽ habet quadrantem diei, qui eſt ab hora nona diei vſque ad tertiam noctis, aëris quoq; conſtitutione ad ſiccitatem & frigus declinante. Phlegma deniq; habet tempus ab hora noctis tertia vſq. ad nonam eiuſdem, circa quod tempus non aër tantum ex Lunæ de nocte fulgentis radijs, ſed corpus quoque noſtrum humidiſſimum eſt, maximeq. flaccidum, ſomniq. ex copia halituum profundiſſimi.

Laertius. de vitis Philoſophorum. lib. 8.

Proportione rurſus Quatuor temporum anni, totidẽ à Pythagora aſſignantur humanæ vitæ partes: Pueritia, Adoleſcentia, Iuuentus, Senectus: harum quælibet viginti continet annos. Pueritia. n. quæ eſt à natiuitate vſq. ad vigeſimum annum, humiditate magis gaudet, quam caliditate, & aſſimilatur veri: nam cuncta animalia prima in ætate humido abundant, & mollia, teneraque ſunt, ſicut illa tempeſtas ſentitur. Sed proxima ætas, quæ aſſimilatur æſtati longè calidior eſt, quã ſicca, et incipit à vigeſimo primo anno, annos

complexa viginti, vocaturque adoleſcentia. Tertia, quæ iuuentus dicitur, tanquam defloreſcens, & ab interitu non admodum diſtans, arida eſt, autumno ſimilis, incipiẽs à quadrageſimo primo anno. Vltima, ſenectus in qua animantis eſt corruptio, ita vt hyems prorſus eſt frigida, annum octogeſimum vt plurimum pro termino habens. Quare prima ætas eſt incrementi; ſecunda roboris; tertia ſapientiæ; quarta debilitatis. Quatuor partibus anni, & quatuor partibus diei naturalis, & quatuor ætatibus proportione reſpondent etiam quatuor partes diei ciuilis ſecundum Almanſorem inſignem aſtronomum. Namq; vt pleriq; norunt, Iudaïca antiquitas, aliæq; gentes lucis & tenebrarum diſcreta ſpacia fecerunt, ac lucis ſpacia duodenario numero horarum donarunt, ita quidem vt cuiuis, verno æquè ac æſtiuo, dehinc autumnali pariter & hyberno, duodecim horas æquales attribuerint: de quibus loquitur Plinius lib. 2. capit. 29. Ptolomeus etiam paſſim in magno ſyntagmate Aſtronomico lib. 4. cap. 6. & lib. 5. cap. 3. et 5. Iuxta quam conſuetudinem in Euangelio ſcriptum eſt, à ſexta hora vſque ad nonam factas fuiſſe tenebras ſuper vniuerſam terram; quod intelligendũ eſt à decima octaua hora vſque ad vigeſimam primam diei naturalis, vt nunc horæ aguntur. Eodem modo de his intelligi debet quod legitur in Act. cap. 2. vbi populo ex diuerſitate linguarum ebrietatem Apoſtolorum ſuſpicanti Petrus inquit: Non, ſicut vos exiſtimatis, hi ebrij ſunt, cum ſit hora diei tertia: per quam vel 12. vel 13. intelligi debet, reſpectu noſtrorum horologiorum. Prima igitur diei hora vſq; ad perfectionem trium horarum, eſt ſanguinis; tres verò ſubſequentes, quarta ſcilicet, quinta, & ſexta, choleræ rubeæ; at ſeptima, octaua, & nona, choleræ nigræ; tres ſupremæ, decima nimirum, vndecima, & duodecima, pituitæ. Similiter noctu: id enim tẽporis non tam in horas, quàm in vigilias diuiſum fuit: cum enim militibus longum eſſet per noctem totam excubias agere, in vigilias eam Quatuor diſpartiri ſunt, qualibet trium horarum ſpacium æquante; atque harum non aliter, ac horarum apud Auctores multa fit mentio,

Propoſit. 117.

Matt. 27. Mat. 15. Luc. 23.

vt

vt apud Euangelium Lucæ cap. 12. Beati ſunt ſerui illi, quos Dominus, ſiue circa ſecundam, ſiue tertiam vigiliam venerit, inuenerit vigilantes: & Matth. cap. 14. Dominus quarta vigilia noctis ad nauigantes venit Apoſtolos. Plinius libri ſecundi 70. capite: Canopus in Arabia Nouembri menſe, prima vigilia occultus, ſecunda ſe oſtendit. Apud Liuium paſſim huiuſmodi exempla legentibus occurrunt. In his igitur omnibus etiam prima vigilia humida eſt & calida, ſed minus calida, quam humida, ſicut ver, quod plurimum habet humiditatis, cum ſoluto frigore aura calore diffunditur; at ſecunda calidior, quam ſicca, ſicut æſtas, quod tum Sol proximè verticale nobis punctum feratur; tertia verò pars ſiccior, quam frigida, nam autumni propria eſt ſiccitas, humiditatem tum præterito æſtu reprimente; quarta demum frigidior quàm humida, ſicut hyẽs, quod tum Sol longiſſimè diſtet à verticali nobis loco. Prima igitur ſectio vernalis eſt calida, humida, puerilis, ſanguinea in Ariete, Tauro, Geminis: ſecunda æſtiua, calida, & ſicca iuuenilis, cholerica in Cancro, Leone, & Virgine: tertia autumnalis, frigida, & ſicca melancholica, decreſcens, Libram, Scorpium, Sagittariumque complectens: quarta hyemalis, frigida, humida, pituitoſa, ſenilis continens Capricornum, Aquarium, Piſces. Hinc emanarunt quatuor cardines cæli apud Aſtronomos. Hinc quatuor orbis terræ regiones habitationi humanæ aſſignatæ, & quidem nominatiſſimæ: de quibus Ezechiel 22. cap. 7. Venit finis ſuper quatuor plagas terræ: quamuis enim totum hoc quidquid id eſt, cui Mundi, cælique nomen indidimus, vnum ſit, vnoque ambitu ſe, cunctaque complectatur, partibus tamen differt: vnde Sol oritur, Oriens nuncupatur, aut ortus; qua demergitur, Occidens, vel occaſus; qua decurrit Meridies ſiue mare: ab aduerſa parte Aquilo, Septentrio ve vocatur. Quemadmodum in Pſalmi centeſimi tertij explanatione Auguſtinus myſticè explicans id viſum quod beato Petro rapto in extaſim oſtenſum eſt, cum vidit cælum apertum, & vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cælo in Act. 10.

terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli: hoc autem vas cum voce cælo delapſa iubente Petrum animalia illa occidere, & manducare; ter hoc pacto ſubmiſſum eſt, atque illi oſtenſum. Hanc inquam viſionem in loco ſupradicto pertractans Aug. ait: Diſcus qui Quatuor lineis continebatur, Orbis terrarum erat in quatuor partibus. Has quatuor partes ſæpe Scriptura commemorat, Orientem, Occidentem, Aquilonem, & Meridiem. Ideo quia totus Orbis terrarum per Euangelium vocabatur, quatuor Euangelia conſcripta ſunt: ter autem ſubmiſſum

Matt. 28. *vas de cælo; hoc ſignificat, quia dictum eſt Apoſtolis: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Proinde cum omnes ad iudicium homines congregandi ſignificantur,*

Cap. 24. Cap. 13. *apud Matthæum & Marcum dicitur Filius hominis congregaturus Electos ſuos à quatuor ventis, id eſt, ab omni Mundi parte, quam habitant homines; quoniam quatuor ventis præcipuis totus*

Ezech. 37. *Mundus perflatur. Apollini deniq. dicata quadriga, quod quadripartito limite diei metiatur ſpacium. Inde & ipſis equis condigna nomina ſunt impoſita, id eſt, Erythræus, qui latinè dicitur rubens, quod à matutino lumine rubicundus exſurgat. Actæon dici poteſt lucidus, quod tertia hora inſtante lucidior fulgeat. Lampus lucens vel ardens dicitur, quod fit, dum ad vmbilicum diei contra Arcticum circulum conſcenderit. Philogæus Græcè terram amans dicitur, quod hora nona procliuior vergens occaſui pronus incumbat.*

Sed & Apollinis ſoror Diana facies monſtrat Quatuor, quod diſpenſationibus ſeptenarijs ſui luminis vices ſempiterna lege variando diſponat: porro primis ſeptem diebus dimidiata ſemiorbẽ oſtendit; ſecundis totum orbem complet, fitq; plenilunium; tertijs efficitur dimidiata; quartis fit coitus Lunæ cum Sole, quod vocatur interlunium. Facies prima, calida, humidáq; cenſetur, quia naſcens Luna humorem aſſolet concitare; ſecunda, calida, & ſicca, adoleſcente in ea iam luce de Solis aſpectu; tertia, frigida & ſicca, quaſi plus ab ortu remota; quarta, frigida, & humida, deficiente iam

lumine. Prima rursum est sanguinis; secunda, bilis rubeæ; tertia bilis nigræ; quarta, pituitæ ¶ Quatuor præterea sunt, quæ cuncta continent, Ens, Vnum, Verum, Bonum; si ita accipiantur, vt eorum negationes sint, Nihil, Diuisum, Falsum, Malum. Nam quæ sunt post Deum, habent caussam efficientem, exemplarem, & finalem: ab ipso enim, per ipsum, & ad ipsum omnia. Si igitur res consideramus, vt à Deo efficiente constituuntur, sic Entia dicuntur, quia eo efficiente esse participant; si, vt exemplari suo quam vocamus ideam, secundum quam illas condidit Deus, quadrant & respondent, Veræ dicuntur (vera enim imago Herculis dicitur, quæ Herculi ipso conformatur); si, vt ad eum, tanquam ad finem vltimum tendunt, Bonæ dicuntur: si verò vnaquæque res secundum se absolutè accipiatur, Vna cognominatur. Est autem hic ordo huius Quaternionis, vt primum vnumquodque sub Entis ratione concipiatur; quoniam prius efficit agens vnumquodque, quam illud in se sit aliquid; alioquin non, secundum totum quod est, esset ab agente. Succedit Enti vnum. Tertia est veritas, quia postquam est aliquid in se, videndum est an sit tale, quale est exemplar, ad quod fuit formatum; cui si reperitur simile, reliquum est, vt in illud, vtpote affine, atq; cognatum per bonitatem se conuertat. Hæc autem æquali esse ambitu manifestum est. Da aliquid esse, certè & vnum est: nam qui vnum non dicit, nihil dicit, vt ait Plato in Sophista; et qui vnum non intelligit, nihil intelligit, secundum Aristotelem: est enim illud quidquid est à se indiuisum, & ab alijs diuisum, quæ non sunt ipsum. Verum est etiam necessario: nam si homo est, vtiq; verus homo est: idemq. dictu id non esse verum aurum, & non esse aurum: nam cum dicis, verum aurum non est, hoc significas: videtur quidem aurum, & est aliquid auro simile; sed non est aurum: similiter etiam bonum est, quia quidquid est, quatenus est, bonum est. Docet hoc Deus Opt. Max. qui ostensurus Moysi cuncta creata, inquit: Faciam vt ante te transeat omnis bonitas mea. Quod deinde exponens, dicit: Posteriora mea videbis. Nam Dei poste- Exh. 33.

riora ſuffragante columna veritatis Athanaſio Alexan ſunt creaturæ, & res, quas vidit, & expoſuit, de quibus dictum eſt: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Neque enim malum ſubſtantia vlla eſt, ſed boni priuatio.

quæſt. 23. R. Moyſes Ægyptius perplexorum li. 1. c. 53. Gen. 1.

Quatuor præcipuè ſunt, propter quæ verè enunciare poſſumus ſtata eſſe fixa & immutabilia vniuerſa, omnem ab eis ortum atque interitum excludentes, Diuina Mens, Angelicus intellectus, Materia, & Humanus intellectus. Diuinæ quidem menti actu inſunt omnia ab æterno, eiq. ſemper ſuper ſubſtantialiter inerunt. Angelicus item intellectus à ſuæ creationis initio, actu eſt omnia, ſemper omnia futurus. Materia, & Humanus intellectus à ſua item creatione, quamquam non eodem modo, poteſtate ſunt omnia. i. omniū potentia, eruntq. ſemper id quod ſunt. i. vniuerſorum potentiæ.

Lib. de intellect. c. 14.

Quaternis gradibus diſtincta eſt omnis cognitio, cum Quatuor ſint prima, & præcipua Mundi entia cognitionis facultate prædita; Deus, Angelus, Homo, Irrationale animal. Diuinam cognitionem Bouillus Mentem dicit: Angelicam, intelligentiam vocat; Humanam, rationem; Animalem, ſenſum. Efficit igitur cognitionum numerus vnum quoddam corpus, cui trini ſunt termini, videlicet Animalis, vt punctum; Humana, vt linea; & Angelica, vt planities. Eiuſdem autem corporis arcana, propriaque dimenſio, Diuina cognitio eſt. Sunt eodem modo in humana eruditione quatuor elementa: Mentis ſubſtantia, Mentis notio ſiue interna conceptio, Vox, Scriptura. Mentis quidem ſubſtantia igni, Diuinæq. cognitioni, & corporeæ plenitudini reſpondet. Mentis notio, Angelicæ cognitioni, aëri et ſuperficiei comparatur. Vox, quæ prima ſenſibilis eſt, ſenſibili homini, aquæ, & lineæ adaptatur. Extrema verò Scriptura, animali rationis experti, terræ, ac puncto comparanda.

Prima Entia:	Animal,	Homo,	Angelus,	Deus,
Cognitiones:	Senſus,	Ratio,	Intellectus,	Mens,
Humanæ eruditiones:	Scriptura,	Vox,	Conceptus,	Mens.

Digitized by Google

Quatuor ſunt prima rerum genera ; Subſtantia , Quantitas, Qualitas , Locus : quorum numero comprehenſa permanet omnis rerum fluxio, & permutatio, quia in vnoquoque genere geminæ & contrariæ permutationes contingunt. In ſubſtantia quidem generatio & corruptio , qui ſunt motus in puncto primi , & abiectiſſimi. In quantitate fiunt auctio & diminutio in quadam dualitate , & linea. In qualitate qui fiunt motus , peculiarium & contrariorum nominum penuria, generatim alterationis vocantur, ſuntq. vt trinitas , & ſuperficies. In loco , quæ contingit permutatio , hoc vno nomine vocatur latio : & hæc fit in Quaternario, in corpore , & in profundo : hæc enim permutationum eſt præſtantiſſima , tantumq. perfectis animalibus , præcipuè homini competit.

Quatuor pari analogiâ ſunt ordines rerum naturalium , Subſiſtentia dico, Viuentia, Senſibilia, Rõnalia, quarũ ſingulis ſingula mutationũ genera tribuuntur, vt peculiaria, & propria. Subſiſtentibus ſubſtantiales motiones generatio , & corruptio ; Viuentibus , vitales , quibus viuentia augeſcunt , aut minuuntur ; Senſibilibus , contrariæ alterationes, quibus aut proſpera, aut etiã aduerſa valetudine variantur; Rationabilibus verò Latio (ſupremus motus) in potiſſima ambulationis, ac erectæ ſtaturæ ſpecie competere probatur.

Rerum genera:	*Subſtantia, Quantitas, Qualitas, Locus,*
Rerum gradus:	*Subſiſtentia, Viuentia, Sẽſibilia, Rõnalia.*
Mutationes:	*Generatio, Augmẽtatio, Alteratio, Ambulatio.*

Omnis ſcientia , & diſciplina Quaternario vocum, dictionumve numero conſtat, Genere , Specie , Generis differentia , & Speciei proprietate. Genus enim, & Speciem vt præcipua, & ſubſtantialia, & recta in linea collocata deſumunt ; Differentiam verò & Proprietatem, vt eorum circumſtantias , & laterales à natura inditas qualitates : ſunt enim Differentia , & proprium , generis , & ſpeciei qualitates , quas de genere , aut ſpecie , quale rogantibus

respondere solemus, nempe interroganti quale sit animal? rationale, aut irrationale. Qualis verò homo? risibilis respondendum. Nihil infra genus humana disciplina meditatur: nihil quoq. infra speciem concipit. Inchoat omnis disciplina à genere; terminatur in specie: continet se se quadrato generis, speciei, differentiæ, & proprij, aut diuidens genus, aut finiens speciem, aut demonstrans speciei proprietatem. Eadem differentia, quæ diuidit genus, componit, finitq. speciem. Genus verò cum differentiæ quidditate speciei proprietatem eliciunt, eamq. demonstrant. Genus est maximum disciplinæ summum & præcipuum eius prædicatum. Species disciplinæ vltimum, minimum, & cunctorum subiectum, de qua & genus, & differentia, & proprium in disciplinis enunciantur. Itaq. repudiant omnes humanę disciplinæ tria hæc: Quod supra genus sit transcendens: Quod sub specie indiuiduum singulare & vnum numero: Quod denique & extra, & post proprium accidens.

Tres à disciplinis voces repudiatæ
- *Transcendens, Metaphysicum:*
- *Indiuiduum* } *ad mechanicas*
- *Accidens* } *spectantia.*

Disciplinarum voces quatuor.

Genus,	*Diuisibile,*
Species,	*Diffinibilis,*
Differentia,	*Diuidens et diffiniẽs,*
Proprium,	*Demonstrabile.*

Vniuersæ igitur humanæ scientiæ hoc quadrato constant.

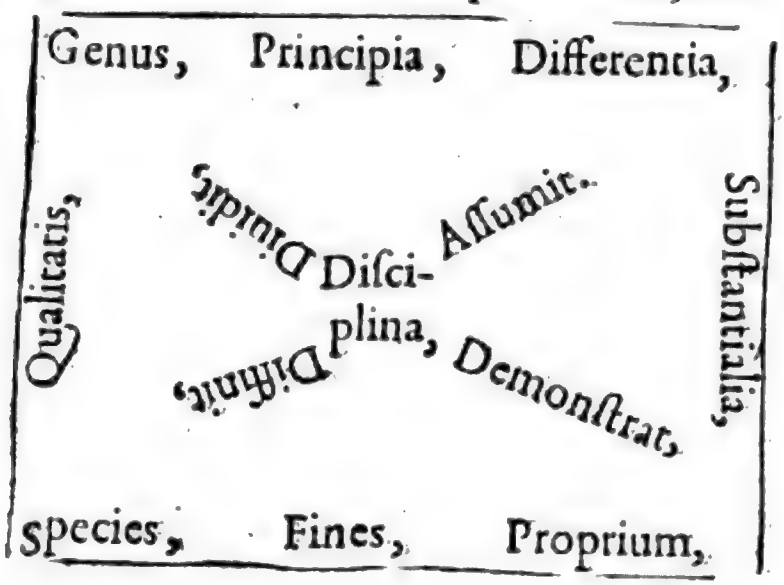

Digitized by Google

Ægyptiorum ſapientiam Quaternione contineri teſtantur Iamblichus, Diodorus, Laërtius, Philo, Alexan. & Euſebius Cæſarien.

Mathematicæ in Quatuor ſecantur partes, quadriuium vocant noſtri, Arythmetica de numeris differit, id eſt, de quantitate diſcreta perſe; Muſica de proportione, i. de quantitate diſcreta ad aliquid; Geometria de ſpatio, i. de quantitate continua immobili; Aſtronomia de motu, i. de quantitate continua mobili. Eſt autem elementum Arythmeticæ, Vnitas; Muſicæ, Vniſonus; Geometriæ, Punctum; Aſtrologiæ, Inſtans. Aſtrologia rurſus circa Quatuor verſatur, quæ ſunt infra lunarem orbem, elementa ſcilicet mineralia, ſeu metallica, quæ item vegetantur, & quæ ſentiunt.

Muſicas etiã ſymphoniarum rationes implet Quaternio, Diateſſaron, Diapente, Diapaſon, ex quibus cõcentus fit abſolutiſſimus: nam Diateſſaron proportionem habet ſuper tertiã; Diapente, ſeſquialteram; Diapaſon, duplam: numerus quidem ſeſquitertius dicitur qui conſtat ex toto aliquo numero, & ex tertia illius parte, ſicut ſe habent quatuor ad tria: nã & ipſum totum nempe 3. comprehendit & tertiam eius partem, nempe vnum. Seſquialter verò appellatur quando numerus continet numerum, & illius dimidium, vt tria ſe habent ad duo: conſtat quippe ex duobus & ex eius dimidio, nempe ex vno. Duplus autem nuncupatur qui eſt æqualis duobus numeris, vt duo ſe habent ad vnum, & quattuor ad duo: nam bis ipſum continent. In his tota viget harmonia. Sed & præter iſtas, continet Quaternarius alias etiam conſonantiæ ſpecies, vt triplam in tribus ad vnum; quadruplam, in quatuor ad vnum, ex quibus efficitur Diapaſon & diapente, quam vocant duodecimam; & Dis diapaſon, id eſt, quindecimam. Continet & Tonum ſi quatuor, tria, & vnum, quæ reddunt octo, ſumantur; & iterum quatuor, tria, & duo, quæ faciunt nouem, à quo numero ad octo eſt proportio ſeſquioctaua, Tonum conficiẽs: in Quaternario igitur continetur omnis harmoniæ ratio: quapropter Antiqui eum Pana vocabant.

1	2
3	3
4	4
8	9

Tonus

Quatuor tandem erga nos ſunt Dei appellationes

Dei, Hominis, Patris, Magiſtri.

Nomen quippe Dei competit illi cum primis vt omnium auctori: vox enim ipſa Diuinæ appellationis, id eſt, ipſum Dei nomen peculiarem quãdam inſpectionem habet ad creaturas, quæ ab ipſa vnius veri Dei ſubſtantia, non neceſſariam, ſed ſpontaneam originem acceperunt. Exemplum huius rei in promptu eſt à ſacra pagina: quoniã Moyſes, qui Diuino ſpiritu afflatus, prius ipſam Mundi creationem, & vniuerſarum originem ſupra humanum ſenſum deſcripſit, Dei appellatione vſus eſt, totius mundanæ creationis ſeriem, incipiens his verbis: In principio creauit Deus cælum & terram. Sequens Domini appellatio adeſt ipſi, quippe vt ſuper omnia, & ſemper, & in omnibus dominanti, & moderanti, & poſſeſſori populi à ſe dilecti, & latarum à ſe legum iure viuentis. Quare Octauianũ Auguſtum à Sybilla edoctum, quod quidam naſciturus eſſet in terris ſe maior, reueritum fuiſſe ferunt, ac penitus reſpuiſſe Domini appellationem, qua Romani illum vulgò honorandum, cenſendumque decreueruni; & loco eius appellationis, ſe quidem patrem patriæ dici, & nominari voluiſſe. Tertia appellatio Pater eſt, ob eam cauſſam, quia vt ait Merc. omnia gignit. Patris enim officium eſt generare; quare Plato in Timeo ſupremum Deum omnium patrem & opificem appellat, angelorum ſcilicet, & hominum patrem, vt vocat Homerus; brutorum autem & animâ carentium opificẽ: dicitur quoq. Pater Mentis: etenim cum Deus ſit vita, & lumen, ex ſe parit Verbum, tanquam lumen de lumine, Mentem, ſcilicet, totius Mundi effectricem: adhuc etiam paternum nomen dandum illi eſt vt Zeloti, & vt naturali bonitatis amore humanum ſaluari genus cupienti, & ad ſuorum bonorum participationem, & hæreditatem benignè inuitanti. Magiſtri deniq; nomen ponendum eſt illi vt illuſtratori noſtrarum mentium, & vt largitione ſuæ lucis, ac gratuito dono eminentis ſcientiæ ſuæ nos erudienti, & à malis ad bonum conuertenti. Has inquam appellationes inhibuit in

Ad Ta iũ cap. 2.

Euan-

Euangelio Deus ab hominibus vſurpari & præſumi, cũ apud Matthæum cap. 6. nos edocens orare: Sic (inquit) orabitis. Pater noſter, qui es in cælis. Et cap. 23. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram: vnus eſt. n. Pater veſter in cælis, & ne vocemini Magiſtri: vnus eſt enim Magiſter veſter Chriſtus. Et rurſum apud Euangelium Ioannis: Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim. Quatuor his ſacris nominibus non ab re diſtinguitur erga nos Deus. Nec plura inuenimus, ſaltẽ erga nos, nomina illius, præter ea, quæ ab his quatuor elementis Subſtantia, Lege, Regeneratione, & Lumine conflamus: quæ redegimus in ſequentem figuram. cap. 13.

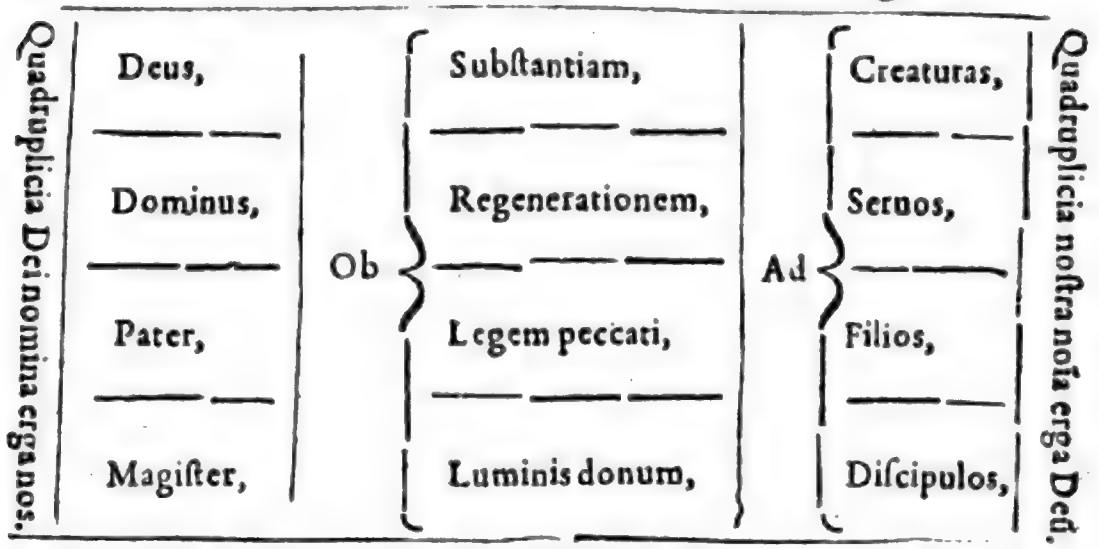

Cæterũ quã ſanctus, quãq. admirabilis ſit Quaternarius, hinc colligitur, q̃ vniuerſæ gentes proferre ſolent quatuor literis ſubſtantiã illã ſine principio, ſine fine, ſimplicẽ, ſine vlla admixtione, inuiſibilẽ, incorporeã, ineffabilem, inæſtimabilẽ, incomprehenſibilẽ, in qua nihil adiunctum, nihil eſt creatum; cuius nomẽ, cũ vna ſit, non quærendũ q̃ illic tamen opus ſit vocabulis, vbi proprijs appellationum inſignibus multitudo fuerit dirimenda: nam interrogatus Attalus, quod nomen haberet Deus, legitur reſpondiſſe, nullum nomen ei propriè conuenire poſſe: omnia enim nomina ex quadam ſingularitate rationis, per quam diſcretio fit vnius ab alio, impoſita eſſe; vbi verò oĩa ſunt vnum, nullum nomen proprium eſſe poſſe. Hanc igitur ſubſtantiam Latini vocant Eſſe, Hebræi אהיה EHIE, id eſt, qui fui, ſum, & ero:

licet noſtri aliter interpretentur. Deus enim & erat ſemper, & eſt, & erit; imo ſemper eſt: quandoquidem fuiſſe & fore, temporis, cui nos ſubiacemus, articuli ſunt, & huius fluxæ naturæ momenta; ille autẽ ſemper eſt: vniuerſum enim quod eſt, inſe complectitur, nec principiũ habens, neq. finem: non enim Diuinarum rerum, atq. humanarum idem iudicium: nam cum in motu & fluxu ſint iſta, eiuſmodi etiam earum tempus eſſe liquet, cuius pars altera præterijt, futura altera eſt: nam præſens illius nullo modo comprehendi poteſt, quod, antequam cognitione perceptum ſit, auolet ac dilabatur. At rerum Diuinarum alia cenſetur ratio, quæ cum careant omni motu, profectò ſeculum quoq. ipſarum & firmum & conſtans eſſe neceſſe eſt. Quare primum
Exh. 3. Dei pronunciatum erit ESSE. Hoc ſanè modo ſeipſum nominat, cũ in Monte Synai oraculum edit Moyſi: Ego ſum qui ſum, vt diſcant differentiam intereſſe, & non eſſe; & nullum nomen de me dici propriè, cui ſoli cõpetit Eſſe. Non dicitur autem DEVS propriè Ens, ſed Eſſe. Diuerſum eſt enim Eſſe, & id quod eſt, quod ipſum eſſe nondũ ſit. At verò quod eſt, accepta eſſendi forma eſt, atq; cõſiſtit. Quod eſt, participare poteſt aliquo, ſed ipſum Eſſe, nullo modo aliquo participat: fit enim participatio cũ aliquid iam eſt: eſt autem aliquid cum Eſſe ſuſceperit. Id quod eſt, habet aliquid mixtum; ipſum verò Eſſe nihil aliud, præter ſe, admixtũ habet. Diuerſum eſt autẽ, eſſe aliquid, & eſſe aliquid in eo quod eſt: illic enim accidens, hic ſubſtantia ſignificatur. Omne quod eſt, participat eo quod eſt eſſe, vt ſit, & alio participat, vt aliquid ſit. Ac per hoc id quod eſt, participat eo quod eſt eſſe, vt ſit. Præterea cum nominum alia ſint concreta vt calidum, homo; abſtracta alia, vt caliditas, humanitas, hæc illorum vis eſt ac diuerſitas, vt quod dicitur abſtractum, id notet quod à ſe tale eſt, non ab alio; at concretum, quod non à ſe, ſed alterius beneficio tale eſt. Cum igitur ens concreti ſpeciem habeat: idem enim dictu ens, & id quod eſt, huius abſtractum erit hæc dictio Eſſe, vt ens dicatur quod ipſum eſſe participat; quemadmodum calidum caliditate calidũ eſt, homo humanitate homo. Quoniam verò nihil ſeipſum participat,

Digitized by Google

neque eadem conditio eidem rei, & à se, & alterius participatione inesse potest, sequitur vt quod dicitur abstractum à concreto denominari non possit. Quare non dicitur congruè calor est calidus, humanitas homo est, esse est ens: non quia calor frigidus sit, sed quia quod calidum est, caliditate calidum est; quod homo est, humanitate homo est; & quodcumq. est, huius participatione est. Quædam ergo negamus rei cuipiam inesse, aut quia illa non habeat, vt calidum nõ est frigidum: aut quia excellentiori nota, & perfectiori ratione contineat, quam nos habere eam ex tali locutione significamus, vt cum negamus caliditatẽ esse calidã, non quia frigida sit, sed quoniam non solum ideo non est frigida, quia est calida, quod idem est dicere, quia habet caliditatem, sed quia caliditas ipsa est. Secundum hanc ergo loquendi rationem, entis appellationem non dabimus Deo, cum sit concretũ, significans id quod ab alio esse participat: sed Esse dabimus illi qui est ipsum Esse. A Romanis dictus est AIVS, eo quod aiebat, & loquebatur. Namq. olim Romæ audita vox est silẽtio notis clarior humana voce, quæ iuberet Magistratibus nunciare, & Gallos venire, ac vt prouiderent ne ROMA caperetur à Gallis, vt narrant Arnobius libro primo contra Gentes, & Cicero libro secundo de Natura Deorum. A Persis dicitur SYRE. A Magorum disciplina vocatur ORSI, vnde Oromasis. Assyrij, quem summum habent Deum, ac maximum venerantur, ADAD verbo gentium illarum proprio nuncupant: significat autẽ non aliud ferè, quam VNVM, de quo Macrobius in Saturnalibus: Ne sermo, inquit, per singulorũ nomina Deorum vagetur, accipe quid Assyrij de Solis opinentur potẽtia. Deo. n. quem summè maximum venerantur, ADAD nomen indiderunt, quod VNVS interpretatur: hunc vt potentissimum adorant Deum. Sic ille. Gothi suũ maiorem Deum vocant ODEN, id est, fortiorem: potentissimum autẽ Numen THOR appellarunt, vt habet Olaus Magnus de Gentibus septentrionalibus lib. 3. cap. 3. & 4. Vpsalensis Deorum Satrapa, FROE nuncupabatur. Macedonum Sacerdotes, vt scribunt

Cic. de Diuinat. lib. 2.

Neanthes Cyzicenus, & Clemens Alexan. in precibus inuocant B E D Y, *vt ſit eis propitius, & filijs. Mahometiſtæ vocant* A B D I. *Apud antiquos Hetruſcos ſeu Tyrrhenos dictus eſt* E S A R, *tametſi quidam cum diphtongo ſcribant, vt Æſychius, & Annius: quibus ſuffragari videtur quod apud Ioannem Laurentium Ananiam ſcriptum legimus de nomine Cæſaris Auguſti inciſo illius ſtatuæ, à quo fulgur è cælo decidens cum C primam litteram abſtuliſſet, relictâ hac voce, æſar, eum intra centum dies ex hac vita migrandum, atque in Deorum albo referendum ſignificarunt Aruſpices. Germani ſua lingua pronuntiant* G O T T. *Belgæ* G O D T. *Peones ac Tartari* I T G A. *Sarmatæ* B O V H, *&* I S T V. *Bohemi* B V V H. *Sclaui auctore Nic. de Cuſa* B O E G, *ſeu* B O O G, *à bonitate. Ab Italis appellatur* I D I O; *Ab Hiſpanis,* D I O S; *A Gallis,* D I E V. *de quo Io. Goropius Gallicorum lib. 3.* D I V S, *inquit, Gallicum eſt, & idcirco Sabinum vocabulum non aliud notans, quã Deum. Huius vocis ea eſt notio, vt ipſa æternitas intelligatur ex Di articulo & euu, quo æternitas notatur. Vnde hactenus Galli* D I E V *pronunciant, longè correctius, quam vel ipſi ſciant, vel quiſquam hactenus annotarit. Ex Di-euu namque* D I E U *vetuſtiſſimi dixerunt, vt æternum Dei eſſe, quod extra diuinam naturam intelligi nequit, ſignificaretur. Hæc ille. Apud Arabes, Saracenos & Turcas dicitur* A L L A. *Chaldæa, & Indicâ lingua vocatur* E S G I A B I R, *id eſt, creator vniuerſi. Populi quidam noui Orbis appellant* Z I M I. *Apud Ægyptios nomen ſummi Iouis eſt* A M V N, *quod nos corrupto vocabulo dicimus Ammonem: qua ſanè voce Manethos Sebennita occultum, & occultationem ſignificari dijudicat. Hecatæus autem Abderita hoc verbo inuicem vti Ægyptios aſſerit, cum alter alterum vocat: eſſe enim vocem inuocatiuam; & cum principem Deum eundem cum Vnitate putent, vtpote obſcurum & abſconditum, ab ijs vocari* A M V N, *dicentibus vt prodat ſeſe, ac conſpiciendum præbeat. Opifex intellectus,*

Io. Laurentius Ananias de natura dæmonum. lib. 1. Excitat. lib. 1. In principio erat.

Hiſpanic. li. 4.

Plutat. li. de Iride & Oſiride. Plato in phædro.

ait Iamblichus, qui & veritatis est dominus atque sapientia, quatenus in generationem progrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, AMVN ægyptiaca lingua vocatur. Hæc ille lib. mysteriorum. Græci suis litteris ΘΕΟΣ enunciant, quod hinc cæpissent homines Deum agnoscere, cum vidissent stellas tantam concinnitatem efficere, ac dies noctesque æstate, vel hyeme suos seruare statos ortus atq; obitus, indeque terram animantia fructusque proferre: itaq; pro patre Cælum, pro matre Terram acceperunt; Patrem illũ, quod aquam instar seminis effunderet; Matrem hanc, quod conciperet & pareret. Cumq. viderent stellas perpetuò moueri, & in caussa nobis esse, vt Solem, & Lunam contemplaremur, Deorum his nomen fecerunt, à cursu dictum: quod his verbis astruit diuinus Plato. Videtur mihi Græcorum prisci Deos putasse solos eos, quos etiam his temporibus arbitrantur barbarorum plurimi, Solem, Lunam, Stellas, Cælũ; quæ omnia cum perpetuo in cursu esse conspicerent, ab hac currendi natura, lingua sua ΘΕΟΥΣ nominasse: sic Plato. At nos censemus ΘΕΟΥΣ à currendo quidem dici posse, sed illud currere non esse intelligendum de motu locali, transitus videlicet de aliquo, in alium locum; sed de Dei prouidentia & efficaci operatione ad omnia perueniendi. Alij ΘΕΟΣ nomen dictum volunt, quod eis nihil desit: vel ἀπὸ τοῦ θεῶ quod est video, speculor, aut ἀπὸ τοῦ δέομαι id est, timeo, vnde quidam Poetarum.

Primus in orbe Deos fecit timor. Petronius

Vtrumq. D. Ambrosius probat his verbis. Deus dicitur quod omnia spectet, & timeatur à cunctis. Athanasius lib. definitionem. Dicitur, inquit, Deus ἀπὸ τῦ θεωρεῖν τὰ πάντα, id est, ab eo quod contemplatur omnia. Illud etiam addi potest, vt Græca lingua à Chaldæa capit denominationem, sic à Teu, quod bonum significat, nomen istud etymon accepisse, sicut & latinè DEVS à ΘΕΟΣ deriuatur. Ægyptij. n. TEVT vocant, quem liquet esse Mercurium, qui præfuit Ægypto, de quo sic in Phædone loquitur Plato: Audiui equidem circa Naucratim Ægypti, priscorum quen-

Nic Cus. excit. lib. 1. in principio. Clemens Alexand. strom. 1. Euf. de præpar Euangel. 11. cap. 4.

dam fuiſſe Deorum, cui dicata ſit anus quam IBI M vocant; Dæmoni autem ipſi nomen TEVT: hunc primum ferunt numerum & numerorum computationem inueniſſe, geometriamq. & aſtronomiam, ac litteras. Idem affirmat apud Ciceronem Cotta, licet Euſebius Cæſarien. primo de præparatione Euangelica contendat hunc appellari Toit, ac primum anni menſem dici Teut, ſiue Thoth, qui incipit ſexto Kalend. Septembris. Nos item IESV à Patre accepimus, quod admiratus Dionyſius Areopagita, cuncta Theologiæ myſteria in diuinis nominibus exquiſiuit. Eſt autem IESV non Græci ſermonis vocabulũ, ſed Hebræi. Moyſes enim longè per Dei ſpiritum præuidens, qui ſibi præpararetur ſucceſſor, & prænoſcens quod is qui poſt ſe regnum ſuſciperet, maioris ſacramenti miniſter exiſteret, Jeſum cognominauit eum, qui prius Auſes parentum fuerat appellatione vocitatus, ſciens quod in huius vocabuli ſacramento, cuiuſdam maioris gloriæ rex, quam mortalis natura recipit, poneretur: apud nos enim IESV interpretatur Saluator. Glo. in cap. decet, de Immunit. Eccleſ. libro 6. Scribitur autem Hebraicè hiſce quatuor litteris יְשׁוּעַ (ſumpta ו V au, pro conſonante) à verbo יָשַׁע Iaſciach, quod ſignificat ſaluare. Cæterum Iudæi noſtrates, odio in Chriſtum concepto, quem Meſſiam eſſe inficiantur, detracta ע poſtrema littera, tribus dumtaxat primis litteris ſcriptitant nomen IESV, hoc modo יֵשׁוּ, quæ ſecundum notas quas רָאשֵׁי תֵּבוֹת id eſt, capita dictionis vocant, ſignificant יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ i. deleatur nomen eius, & memoria eius: hoc inquam nomine ſuam ipſorum perfidiam demonſtrantes. Græci ſuis characteribus hunc in modum ſcribunt ΙΗΣΟΥΣ ex quo factum eſt, vt multi nomen iſtud cum aſpiratione ſcripſerint, rati litteram hanc H, eſſe aſpirationem, cum ſit Η græca vocalis, quæ ſemper eſt, e, productum tam apud nos, quam apud Græcos: eam enim ſic ſcribunt Græci H, η ſimilem prorſus noſtræ longuſculæ aſpirationi. Eos autem arguens Origenes, qui nomen hoc ſanctum tribus litteris cum aſpiratione, aut etiam quinque ſcribendum putant, lib. contra Celſum

Beda.

Matth. 1. Luc. 1. 1. Io. Cryſoſto. in Matth. hom. 2. Euſeb. hiſto. Eccl. lib. 1. cap. 1.

proteſtatur quibuſdam nominibus ſacris mirificam ineſſe virtutem, quæ mutatis ipſis nominibus non ineſſet, ideoq; illa non eſſe mutanda. Neque enim vllus Hebræus cabaliſta ire poteſt inficias, quod nomen IESV, ſi ſcribatur, & ſecundum modum & principia cabalæ interpretetur, hoc totum præcisè, & nihil aliud ſignificat, id eſt, Deum, Dei Filium, Patriſque ſapientiam per tertiam Diuinitatis perſonam, quæ eſt ardentiſſimus amoris ignis naturæ humanæ in vnitate ſuppoſiti vnitum. Vnde vas electionis Paulus ad Philipp. ſcribens, dicit datum eſſe IESV nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Et in actibus Apoſtolicis de IESV legimus dictum, non eſſe aliud nomen ſub cælo, in quo oporteat omnes homines ſaluos fieri. Hoc eſt, inquam, illud ſalutare gentibus nomen quod protoplaſto fuerat ab Angelo repromiſſum ad humani generis reſtaurationē. Conditor enim noſter à primis illis hominibus offenſus, maledicta ſuper ſingulos, prout criminis quantitas exigebat, effudit: & quamuis iratus, mox tamen myſterium noſtræ ſalutis, vt bonus Paſtor, oſtendit. Neque enim æquum fuerat alio tempore de ſalutis noſtræ remedio cogitare, niſi eo quo mors inuenta fuiſſet. Nō enim tunc primò Dominus ac Saluator noſter promiſſus fuit, quando clamabat Eſayas: Ecce virgo concipiet in vtero, & pariet Filium: nam hoc erat pene iam ſero, & tam multa millia Patriarcharum, ſine ſpe mortua videbantur: quibus vtique vita eſſe non potuit, ſi Dominum non ſperauerunt eſſe venturum, dicente Paulo: Spe ſalui facti ſumus. Et qualis ſpes eſſe potuit, ſi non fuit repromiſſa? Fuit autem repromiſſa. Quo tempore. n. ſupplicia merebamur, argumentum ſalutis oſtendit; vt intelligere poſſemus, quantum poſſet præſtare non læſus, qui tantum donaret iratus. In primo igitur homine vt loquebatur ſtatim iudiciarium ſpopondit auxilium, ſtatim ignotum ipſis Angelus publicauit ſacramentum, & terreno Adæ ADAM promiſit è cælo. Ex quo colligi poteſt ante legē eadem fide patres ſeruādos, qua & nos modo: illi venturū,

Cap. 2.

Act. 4.

De Hieronym. ad Cteſiphontem.

Cap. 7.

Rom. 8.

Gregor. in Ezechielem hom. 16.

nos Christum veniſſe credimus : quam vnam fidem deſignabat vna menſura omnium thalamorum templi Ezechiel. capit. 40. Verum enimuero licet à principio peccati, de remedio ſalutis Dominus excogitaſſet, diſtulit tamen aduentum ſalutare, ac redemptionẽ noſtram vſq; ad ſeptuageſimam ſeptimam generationem, quo Lamech ſolueretur impietas. Cyprianus.n. ſermone de Spiritu ſancto: Ipſe (inquit) Dominus IESV ab Adam ſecundum generationes,

Cap. 3.

quas Lucas commemorat, ſeptuageſimus ſeptimus inuenitur, vt vltionem in Lamech ſeptuagies ſepties promulgatam veniens terminaret. Sic etiam ſolui poteſt. Nouum quiddam atque mirabile futurum erat, quod multis teſtibus prius erat promittendum ac firmandum, & ideo per multam ſeriem temporum prædicendum. Nam ſi ſubitum atque omnibus incognitum euenisſet, nullus fidem tantæ rei habuisſet, cum etiam poſt tot reuelationes, tot ſigna, tot prædictiones, & tantam temporis moram, pauci admodum inuenti ſint, qui Chriſto venienti fidem præbuerint. Porro ſi ante datam legem Dominus ſaluare mundum veniſſet, aliquis dicere poſſet, quia ſuperuacaneus eſſet eius aduentus, cum aliqua præcepta dare potuiſſet, quæ ſalutem contuliſſent. Voluit ergo Dominus nos cuncta prius experiri, quo probatum eſſet, homines nullâ alia via ſaluos fieri poſſe, niſi per eum; & eius tantum gratiæ vniuerſa adſcriberentur. Supereſt tandem vt examinemus & illud apud Hebræos celeberrimum Dei nomen. Habet vtique Hebraica lingua diuerſa enunciata, quibus diuinam ſolet inuocare potentiam; non quidem vt Dei natura ſignificetur, quæ quia vnica eſt, atque ſimplex, ſi foret nominanda, vnicum nomen eſſet illi imponendum; ſed vt multa, variaque à Deo profluentia ſignificentur. Quare Mercurius ſcripſit in Pymandro, Deum habere omnia nomina, quoniam vnus eſt Pater, & nullum habere, quia Pater eſt omnium, atque ſuper omnia. Proprium verò Dei nomen his quatuor litteris ſcribitur יהוה totidem myſterijs perſonalibus

Vide Nicephorum Call. hiſ. Eccl. lib. 2. cap. 3.

diſtin-

diſtinctis, quarum י Iod, quæ prima eſt, Principium interpretatur, eo quod cæterarum omnium principium ſit: cumq. ab ea vna quæq. omnes ſcripturæ originem habeant, ipſaque à nulla ſumat originem, ſcite Patrem in diuinis inſinuat, qui cum à nullo ſumat originem, aliæq. perſonæ ab eo emanent, principium ſine principio dicitur. Secunda ה He, quæ eſſe vel viuere ſignificat, Filium in diuinis aptiſſimè innuit, per quem vniuerſa quæ facta ſunt, eſſe cæperunt, & quidquid factum eſt, in ipſo vita erat. Tertia autem ו Vau, quæ copulatiuam dictionem, ET, denotat, Spiritum ſanctum optimè exprimit, qui cum ſit amor Patris & Filij, quo ſe viciſſim amant, rectè copula, id eſt, nexus vtriuſque nuncupatur: poteſt etiam interpretari Ipſe, ſeu Virtus; quia ſpiritus ſpirat omnem virtutem in omnia, teſtãte Pſalmographo quia Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus illorum eſt. Quarta & vltima eſt ה He, ſignificans humanitatem Chriſti iunctam Verbo, quæ littera duplicata, duas naturas in vna perſona iunctas eſſe deſignat, ac ipſum Dei nomen ita ex Quaternario conſtituit, vt à ternario, quo ſemper gaudet, minimè diſcedat. Porro hoc altiſſimum nomen à Deo datum non proferebatur, neque pronunciabatur, neque dicebatur, niſi in ſanctuario à Sacerdotibus Domini ſanctificatis, & ſolum in benedictione Sacerdotum, & tunc etiam à Sacerdote magno, & niſi in die ieiunij glorioſæ ſanctificationis: & vbi in illorum Biblijs hoc glorioſum nomen conſpicitur, ibi Rabini pronunciant Adonai, tametſi, ſuffragante auctoritate Petri Bruti Epiſcopi Catharen. pronuntiare deberent Adon: eſt.n. אדון Adon nomen abſolutũ, ſicut & יְהוָה Iehouah, & horum quodlibet Dominũ ſignificat. Adonai autẽ eſt nomen compoſitum cum alio pronomine, quod à Grammaticis Hebræis affixum dicitur, nec Dominum, ſed Dominos meos ſignificat, ſi tamen non aſſerimus cum Hebræis litteram Iod in nomine אֲדֹנָי Adonai, non affixum; ſed ſubſtantialem ipſius nominis litteram eſſe. Huius autem nominis ADON expreſſionem Theodoretus eſſe dicit apud Samaritanos IAVE.

Ioan. 1.

Pſal. 32.

In victoria contra Iudæos. capit. 2.

quæſt. 15. in Exhod.

Quidam IOVA pronunciant, vnde & Iouis nomen volunt esse deriuatum, quos iure & merito emunctæ naris viri rident. D. Hieronymus in expositione octaui Psalmi hoc ipsum explicat per verbum IAHO, quod apud nos dicitur Dominus. A Græcis dictum est Tetragrammaton, quo significant esse nomen ineffabile, tum quod nulla exprimi valeat voce articulata, tum quod per intellectum sit inconceptibile, nec vlli creaturæ vnquam communicabile factum, cum solam omnipotentis Dei substantiam absque mixtura, nec secundum aliquam particularem virtutem vel proprietates extrinsecas, sed secundum omnipotentiam Deum demonstret. Astipulatur Rabbi Moyses Ægyptius dicens omnia nomina proLib. dilectionis per plexorum. uenire ab operibus diuinis, præter Tetragrammaton, quod est appropriatum altissimo Creatori, vtpote significans & ostendens Creatoris substantiam, atq; eius quidditatem, ostensione, & significatione perfecta, ac manifesta, in qua non est æquiuocatio, neq; mixtura,

Petrus Catharinus lib. 2. cap. 10. contra Iudæos. *id est, nihil est quod commune sit Deo & creaturæ in hoc nomine: reliqua autem ipsius glorioſa nomina significant æquiuoce, & cum mixtura, eo quod sunt ab operibus similibus ijs, quæ sunt in nobis deriuata. De hoc admirabili nomine sic scribit disertissimus Iudæorum Philo Alexandrinus libro de vita Mosis: Cidaris pro diademate imponitur capiti Sacerdotis, cui præfigitur aurea lamina insignita quatuor litteris, per quas Entis nomen aiunt indicari. Et infra: Erat, inquit, lamina aurea quatuor inscripta litteris nominis illius, quod solis aures ac linguam sapientia purgatis fas est audire nominareque in sacris, præterea nemini, id Theologi esse dicunt Tetragrammatõ, quod fortasse significet primos numeros, vnum, duo, tria, quatuor. Hæc Philo. Cæterum Ludouicus Fidelis lib. de Mi-*

li. 2. c. 9. *litia Christi asserit nomen Tetragrammaton cõtinere ineffabile diuinitatis pariter & humanitatis Christi redemptoris nostri mysterium, ideoq; & ineffabile dici, ac Sacerdotum capiti inde poni solitum id nominis, vt Christi nomen precioſum Sacerdotes potissimum coram Gentibus ac Regibus intrepidè portent. Legimus in-*

terrogatum Angelum, quod ſibi nomen eſſet, reſpondiſſe: Cur ſic quæris de nomine meo, quod eſt ſecretum? ſic enim Iudæi exponunt de nomine Iehoua, quod non fuerat publicandum. De hoc ineffabili nomine hunc in modum ſcribit Merc. Triſmegiſtus apud Lactantium Firm. Cauſſa autem huius cauſſæ, eſt Diuini boni voluntas, cuius nomen non poteſt humano ore effari. Eſt. n. o fili ſecretus quidam ſermo ſapientię ſanctus de ſolo Domino omnium præſciente omnia Deo, quem dicere ſupra hominem eſt. Hoc neque cacodæmon tacere potuit: nam Apollo Delphicus, interroganti cuidã quiſnam eſſet? reſpondit de Deo: cuius nomen verbo capi non poteſt. His accedit quod Areopagitæ inter cætera Deorum altaria, aram etiam habebant ita inſcriptam IGNOTO DEO. Quod vas electionis Paulus tãquam fœlicem concionandi occaſionem arripiens, verum Deum adduxit in medium. At neque Philoſophos hoc Tetragrammaton latuiſſe viſum eſt, vt ſunt non pauca myſteria ad Ethnicos etiam delata. Nam Pythagorici, quod nos cum Græcis dicimus Tetragrammaton, ipſi, iuxta ſuæ diſciplinæ morem, Tetractyn vocant, quam omnibus Dijs, ac Deorum virtutibus præferũt, & perpetuæ naturæ fontem eſſe in animos noſtros manãtem deſcribunt. Atteſtatur hoc quod aureum Pythagoræ carmen appellant, in quo, iuramenti loco, Tetractys aſſumitur, tanquam ſummum quo fides innitatur: vtque ſacrum à prophano ſegregaret, optimâ ratione nomen ſanctum per Ypſilon, quod apud Atticos notat Quaternarium per centenarium ductum, ſcripſit; cum tamen Actis vulgò per Iota ſcribi conſueuerit. Ac vt diuinam eſſentiam maximè demonſtraret, Tetractyn hoc loco egregiè in genere maſculino protulit, quo quidem more Latini quoque veteres Cupidinem, aut Venerem maſculinè pronunciarunt, cum alias inſtrumentalem Quaternitudinis numerum ipſam Tetractyn genere fœminino eloquantur. Porro ſi Ioann. Picum Mirandulanum ſequi voluerimus, Quatuor ſunt quæ Deus Opt. Max. habet à ſe, non in reſpectu ad cauſſam, quam non habet prorſus: ipſe. n. omnium cauſſa à nullo eſt:

Gen. 32. Iudic. 13.

D. Hier. in pſ. 8.

Lactan. Fir. diu. inſt. lib. 7 ca. 7.

De Atheniẽſium ara lege Oecumenium. Act. 17. D. Hier. in ca. 16. Ezech. Gregor. Naz. lib. de Penteceſte. Io. Picus li. de Ente & vno cap. 7.

Digitized by Google

ſunt autem hæc Eſſe, Vnum, Verum, Bonum. Chaldæi quidem Vnius nomine Deum vocitarunt, vt per hoc ſignificarent non eſſe plures Deos, ſed vnum, atque ita vnum, vt neque ex pluribus ſit compoſitus, neque vlla ratione diuiduus. Hanc nomenclationem Ægyptij retinuerunt; & Platonici aptè Deo conuenire multis modis expoſuerunt; neque Mundi nomen Deo tribuere voluerunt, quia Mundus ſignificat ornamentum ex pluribus compoſitum; Deus autem eſt vnitas ſimpliciſſima expers omnis coagmentationis, quoniam ſi ex pluribus eſſet compoſitus Deus, & minimè ſimplex, ex aliquo conſtet oportet, quod habeat rationem materiæ, ac poteſtatis, & ex aliquo, quod ſit veluti forma & actus. Verum ſi Deus ſit huiuſmodi, non omni ex parte erit perfectiſſimus, neque ſummam vndique habebit perfectionem, cum in eo pars, quæ formæ, & actus obtinet proportionem, alteri, quæ eſt tanquam materia, & poteſtas, plurimum dignitate præſtet; neque præterea erit agens primum, quia non ſe toto efficit quicquid molitur, ſed altera parte, quæ forma & actus exiſtit, quæque omnem vim præſtat compoſito ad agendum. Deus igitur eſt vnitas maximè ſimplex. Quod verò eſſentiæ nomen Deo competat, ſatis apertè à nobis alibi demonſtratum. Approbantur hæc etiam auctoritate D. Hier. cuius hæc ſunt verba Epiſtola quarta, quæ eſt ad Damaſum. Vna, inquit, eſt Dei ſola natura, quæ Vera eſt: ad id enim quod Subſiſtit non habet aliunde, ſed ſuum eſt. Deinde ſubdit: Deus ſolus qui æternus eſt, hoc eſt, qui non habet exordium, Eſſentiæ verè nomen tenet, &c. Quomodo autem hæc ſe inuicem conſequantur, conſiderandum eſt. Primò quidem Deum ſic concipimus, vt ſit vniuerſitas omnis actus, & plenitudo ipſius Eſſe, quam intelligentiam ita ſubſequitur vt ſit Vnus, vt nec oppoſitum concipi poſſit, & ſtatim veriſſimum eſt: quid enim habet quod appareat eſſe, & non ſit, qui eſt ipſum eſſe? Conſequens certè vt ſit & ipſa Veritas, ſed & ipſa Bonitas. Nam boni tres conditiones, vt ſcribit Plato in Philebo, vt ſit per-

fectum, ſufficiens, expetendum. Erit autem hoc, quod tale concipimus, perfectum, quia illi nihil deerit, qui eſt omnia. Erit ſufficiens, quia poſſidentibus illud, nihil deerit, in quo inuenient omnia. Erit expetendum, quia ab illo, & in illo ſunt vniuerſa, quæ expeti poſſunt aliqua ratione. Vnde cum ab incredula Iudæorum turba, ſecundum carnis aſpectum Chriſtus diceretur Magiſter bonus. Quid me, inquit, interrogas de bono, qui me cælorum Dominum eſſe non credis? Nemo bonus niſi ſolus Deus, qui homines facit implere quod boni ſint. Deus ergo pleniſſima Entitas, indiuidua Vnitas, ſolidiſſima Veritas, beatiſſima Bonitas. Atque hæc eſſe potuit Tetractys, quam Pythagoras vocabat principium ſemper fluentis naturæ. Principium enim hæc, quæ Vnus ſunt, Deus omnium eſt. Iuramus item per ea quæ ſancta, quæ firma, quæ diuina ſunt. Sed quid illis aut firmius, aut ſanctius, aut diuinius? Neque hic poſſum inuoluere ſilentio auctoritatem Iſidori aſſerentis in Deo ſubſtantialiter Quatuor conſiderari, nimirum, Bonitatem, Incorruptionem, Immortalitatem, & Incommutabilitatem. Summum bonum, inquit ille, Deus eſt, quia incommutabilis eſt, & corrumpi non poteſt: Creatura verò bonum, ſed non ſummum eſt, quia mutabilis eſt, & dum ſit quidem bonum, non tamen eſſe poteſt ſummum. Quid eſt Dei immortalitas, niſi eius incommutabilitas? Nam, & Angeli, & Animæ immortales ſunt, ſed immutabiles haud quaquam ſunt. Ideo ſolus Deus dicitur immortalis, quia ſolus incommutabilis eſt: quandoquidem anima morti ſubditur, dum deſerente Deo, de bono in malum mutatur. Sic & Angelus eſt mutatus, dum derelicto Deo eſt lapſus. Quod materiam habet vnde exiſtat, mutabile eſt, quia de informi tranſit ad formam. Quod verò non eſt materiei ſubditum, immutabile eſt, ſicut Deus vtique eſt. Quatuor igitur ſunt in Deo ſubſtantialiter,

Matth. 19. Mar. 10.

De ſummo bono lib. 1. c. 1.

Bonitas, Incorruptio, Immortalitas, Incommutabilitas.

Digitized by Google

Quibus fortè Pythagoras inſtructus, ad hunc modum iurare ſolitus erat: quemadmodum in aureis eius, vt vocantur, carminibus ſcriptum eſt.

Philoaus In Aureis carminibus.

Ναὶμὰ τὸν ἡμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν.
Πηγὰν ἀενάου φύσεως, &c. Quæ verba ſic verti poſſunt.
Teſtor eum, numeri nobis arcana Quaterni
Qui tribuit, rerum cauſſæ fontiſque perennis.

Adſunt tamen qui Iuſiurandum Pythagoricum referant ad figuram Crucis, de qua Dauid dicit in Pſalmo Quarto: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: quia ſicut nummus imaginem gerit Imperatoris; ita & Fideles ſigno cæleſtis Principis imprimuntur ac muniuntur. Hoc verò munimine Diabolus multiformis expellitur, & fraudulenta machinatione non prævalet ſuperare tentatum, quem habuit primi hominis ſuaſione captiuum. Crux eſt enim humilium inuictum tutamen, ſuperborum deiectio, victoria Chriſti, perditio diaboli, infernorum deſtructio, cæleſtium confirmatio, mors infideliũ, vita iuſtorũ. Ægyptij & Arabes per † Crucis effigiem venturæ ſalutis ſpem intelligi volebant, ac ſummam potentiam habere confirmabant, quæque ſit omnium cæleſtium virium atque intelligentiarum firmiſſimum receptaculum, quia ipſa ſit figura omnium rectiſſima, ratione hieroglyphica Quaternarium notans, ex quatuor rectis lineis ab vno puncto ſeſe ſeparantibus, ſitque prima ſuperficiei deſcriptio habens longitudinem, & latitudinem: dicebantque eam cæleſtium fortitudine conſpiratam, quia eorum fortitudo per rectitudinem quatuor angulorum atque radiorum reſultat, ſuntque ſtellæ maximè potentes, quando in figura cæli quatuor obtinent cardines, atque radiorum ſuorum in ſe inuicem proiectione Crucem conſtituunt. Sed præſtat audire Marſ. Ficinũ *hunc in modum ſcribentem lib. de triplici vita. Crucẽ (inquit) veteres figuram eſſe dicebant, tum ſtellarum fortitudine factam, tum earundem fortitudinis ſuſceptaculum; ideoq; habere ſummam in imaginibus poteſtatem, ac vires, & ſpiritus ſuſcipere planetarum. Hæc autem opinio ab Ægyptijs vel inducta eſt, vel*

Ii. 3. capit. 28.

Digitized by Google

maximè confirmata, inter quorum characteres, Crux vnius erat insignis, vitam, eorum more, futuram significans, eamque figuram pectori Serapidis insculpebant. Ego verò quod de Crucis excellentia fuit apud Ægyptios ante Christum, non tam muneris stellarum testimonium fuisse arbitror, quã virtutis præsagium, quam à Christo fuerat acceptura. Hactenus Ficinus. Non temerè autem ad denarium significandũ ab antiquissimis latinis Philosophis Crux assumpta censetur, cum Quaternarius potestate contineat denarium. Quidam rursus haud parui nominis Pythagorici ad ipsam Quaternarij potentiam absolutam hoc iusiurandum referre non dubitarunt; quod omnis perfectio Quaternione sit absoluta, fontem rerum hunc numerum appellantes maximè propter primaria fundamẽta rerum omnium corporalium, quibus omnia elementata in istis inferioribus componuntur, non per modum coaceruationis, sed secundum transmutationem & vnionem. Et si quis hanc elementorum rationem considerauerit, videre facilè poterit de promptuario Diuinæ mentis pendere. Est enim Platonicorum omniũ vnanimis sententia, quemadmodum in mundo archetypo cuncta sunt in cunctis, ita etiam in hoc corporeo mundo omnia in omnibus esse, modis tamen diuersis, pro natura videlicet suscipientium. Sic & elementa non solum sunt in istis inferioribus, sed & in cęlis, in stellis, in Angelis, in ipso deniq. omnium opifice & Archetypo. Sed in istis inferioribus elementa sunt crassæ quædam formæ, immensæ materiæ, & materialia elementa: in cælis autem sunt elementa per eorum naturas & vires, cæleſti scilicet conditione. Plato in Timæo ex Pythagorica doctrina, ait cælum constare quatuor elementis, quemadmodum hęc inferiora corpora; sed dicit illa esse multò subtiliora, & alterius naturæ, quam sint hæc. Idem scribit D. Ambrosius lib. 1. c. 6. Hexameron. Nam cæleſtis terræ soliditas illic est absque crassitudine aquæ; & aëris agilitas procul ab effluxu; ignis caloribi, non vrens, sed lucens, omniaq. suo calore viuificans. Porro ex stellis ignei sunt Mars, atq; Sol ratione Astrologis manifestissima; aërei, Iupiter, & Venus tẽperato

calore viuifica: aquei, Saturnus ſenex. ſ. damnatæ frigiditatis, & Mercurius verſipelle ſidus & transformabilis, ideoq; apud Lucanum Vndæ arbiter appellatus: terrei, firmamentum atq. Luna infima ignobiliſſimaq. omnium ſyderum, vti eſt terra omnium elementorum opacitate, itidem ſubſtantiæ & maculis illi prorſus ſimilis; quæ tamen à pleriſque putatur aquea, quando videlicet, terræ inſtar, cæleſtes aquas attrahit, quibus imbibita vicinitate ſuâ illas nobis influit ac communicat. Sũt etiam inter ſigna, quædam ignea, quædam terrea, quædam aërea, quædam aquea. Sunt præterea in Angelis & beatis Intelligentijs quatuor elementa: eſt enim in ipſis eſſentiæ ſtabilitas, terrea vis, qua ſunt firma Dei ſedilia: eſt & clementia, pietaſque aqua virtus mundans: hinc à Pſalmiſta vocantur aquæ, vbi de cælo ait: Qui tegis aquis ſuperiora eius: & Aquæ quæ ſuper cælos ſunt laudent nomen Domini: ſunt etiam in illis aër ſubtilis ſpiritus, & amor ignis relucens, dicente etiam Pſalmiſta: Qui ambulas ſuper pennas ventorum, deinde: Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignis flammam. Adhuc ex Ordinibus angelicis ignei ſunt Seraphin, & Virtutes, & Poteſtates; terrei Cherubin; aquei Throni, & Archangeli; aërei Dominationes, & Principatus. De ipſo deniq; Archetypo omnium rerum opifice legitur: Aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Et de eodem dicitur: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ. Et idem Spiritus ſpirans ſpiraculum vitæ. Idemq; etiam (Moyſe & Paulo teſtibus) ignis conſumens eſt. Cum igitur quatuor elementa ſint; in Archetypo, ideæ producendorum; in Intelligentijs, diſtributæ Poteſtates; in Cælis, virtutes; in inferioribus, craſſiores formæ, myſticè Pythagorici per Quaternariũ iurare ſolebant. Theodoſius Macrobius Pythagoricos ſcribit hoc iuſiurandum ad animam retuliſſe, hæc ſunt illius verba: Quaternarium Pythagorici, quem Tetractyn vocant, adeo quaſi ad perfectionem animæ pertinentem inter arcana venerantur, vt ex eo etiam iuſiurandi religionem ſibi fecerint:

Pſal. 103. & 148.

Pſal. 130.

Iſa. 45. Hier. 2.

Gen. 1. Deut. 4. Heb. 12.

Iuro

Iuro tibi per eum, qui dat animæ noſtræ Quaternarium numerũ. *Cum enim Pythagorici in numerorum linearumque ſcientia plurimum verſarentur, & ex his aliqua etiam mentibus eſſe dicanda cenſerent, animã ſignarunt per Tetragonum rectangulum. Quamuis Architas non in Tetragono, ſed in Circulo poſuerit animæ finitionem. Atqui hos ſecutus Diuinus Plato Animam dixit eſſe numerum harmonicum compoſitum ex Vnitate, binario, ternario, & quaternario. Item ex proportione Quadrupla. Item quaſi ex* Io. Bapt. Egnat. li. de dicbus. *puncto, linea, ſuperficie, & cubo. Quin & Mercurio, tanquam cuidam animarum præfecto, & cuſtodi, Quaternarium omnium maximè conſecratum dicit; multoſque opinari natum fuiſſe illum Quarta die menſis. Quatuor enim ſunt animæ, veluti fundamenta, ſcilicet, Mens, Scientia, Opinio, Senſus: vnde omnes artes, & ſcientiæ profectæ ſunt, ipſique ratione præditi propterea ſumus. Mens ſiquidem eſt vnitas. Nam Pythagorici vnitatem ipſam omnium parentem numerorum ſui tantummodo, non alij præterea ſimilem: non tantum Deum, ſed & mentem eſſe protulerunt, hoc eſt, animum ſui ſimillimum, totius corporis regem, dominumque actionum vniuerſarum. Nam & quæ percipit mens, vnitatis in morem percipit. Exempli cauſſa: multi ſunt homines, horum vnuſquiſque per ſe percipitur ſenſu: numerus eorũ definiri nequit à nobis. Vnicam verò mens hominis notionem cõcipit, quæ repræſentatur in ſingulis. idem de æquo & cæteris intelligimus, quorum indiuidua ſunt innumera. Formæ ſiquidem ſiue dicas ſpecies, itemque genera cuncta, monadis habent rationem: itaq. ſingula eorum definientes, dicunt: animal ratione præditum, animal hinniens. Hoc fuit in cauſſa, cur Intellectus, ſiue Mens, quæ rerum percipit formas, vnitatis nomine afficiatur. Et hoc quoque rationi conſentaneum eſt, quod binarius, infinitatis ſocius, ſcientiæ accommodatur: omnis etenim de-* Plato. *monſtratio, omnis ratiocinatio, quæ ſcientiæ finem parat, ex quibuſdam in confeſſo poſitis id de quo diſceptabatur concludit, aliudque colligit ex præmiſſis, quorum apprehenſio, cum ſit ſcientia, il-* Ariſtot. Poſt. lib. 2.

lam binario æquũ eſt comparari. Opinio autẽ ternarius eſt, perceptio ſcilicet probabilis, quæ multarum rerum eſt: nam multitudinẽ ternarius notat: diſt. 66. cap. reliqui ſacerdotes. Ad quã ſermonis formam ſpectat quod eſt apud Platonem libro de Rep. decimo, vbi agit de his, qui è Poëtis ſumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantaſmata: Et cum vident (inquit) illorum opera, non intelligunt ea Tertio gradu à veris abeſſe. Poëtis quidem amplificandi forma à Ternarij numeri additione nimis quam familiaris eſt.

Horatius Odarum lib. 3.

Ter ſi reſurgat murus aheneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Exciſus Argiuis: ter vxor
Capta virum, puerosque ploret.

Virg. Maro Æneid. lib. 2.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago.

Et lib. 5.

Ter ſeſe attollens, cubitoque innixa leuauit,
Ter reuoluta thoro eſt.

Item lib. 3.

Dextrum Scylla latus, læuum implicata Charybdis
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſto
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſydera verberat vnda.

Lambertus Hortenſius.

Vbi non numerum, ſed fluctuum vehementiam indicare videtur. ſatis enim compertum eſt, id bis in die fieri, de quo videndus Strabo lib. 1. Geographiæ, vbi Homerum excuſat, qui Vlyſſeæ lib. 12. ter id fieri decantauerat. Poteſt adhuc ternarius ſignificare opinionem dubiam inter tria, ſcilicet, verum, falſum, & probabile. Quaternario numero ſenſus inſinuari poteſt, quod hic corpora tantum, & ſolida quaſi ſentiat: incorporea enim ſenſibus haud ſubiecta ſunt. Afferunt Pythagorici alteram rationem, oſtendentes animæ conuenire Quaternionem: aiunt enim compactam eſſe animam ex Quatuor elementis ſpiritalibus. Experimur quidem in ea quandam ſpi-

Digitized by Google

ritalem vim, quadruplicem ex ſe motum exerentem, concupiſcibilem, iraſcibilem, rationalem, liberumque, ſiue voluntarium. Profectò cum anima ſit intellectualis naturæ, ideo Quatuor hos motus intellectualiter ſatagit dirigere, cuiuſlibet motus impetum intellectualiter modificando: & modificatio motus concupiſcentiæ dicitur Temperantia: modificatio motus iraſcibilis vocatur Fortitudo: modificatio motus rationalis, Prudentia nuncupatur: & modificatio motus liberæ voluntatis, appellatur Iuſtitia. Quatuor haſce virtutes morales (quas cardinales vocant Stoici) officiorum omnium fontes ponunt; noſtri verò primarias principaleſque aſtruunt ad edomandas animi perturbationes, & vitam ſecundum rectæ rationis leges degendam: quas in libro Sapientiæ cap. 8. nominatim expreſſiſſe videtur Salomon, cum ait de ipſa vniuerſali legitimaque iuſtitia: Sobrietatem & ſapientiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus: vbi nomine Sobrietatis, temperantia eius genus accipitur; nomine Sapientiæ, prudentia, quæ eſt vt quædam ſapientia circa agibilia, vnde prudentes, viros ſapientes vulgò dicimus: & imprudentes, atque inconſultos, inſipientes: nomine verò iuſtitiæ, intelligitur iuſtitia particularis, & æquitas, cuique quod ſuum eſt reddens: demum nomine Virtutis, fortitudo deſignatur, non quidem corporis, ſed animi contra terrores conſtantis robur. Ad quas ſanè quatuor, cæteras omnes virtutes ad componendos mores aſſignari ab alijs ſolitas, reduci volunt. Plato de Repub. lib. 4.

Eaſdem S. Ambroſius diuinat fuiſſe figuratas in Quatuor animalibus EZechieli Prophetæ in viſione oſtenſis, quorum quodlibet habebat quatuor alas, quatuor facies, quatuor manus, quatuor inceſſus (vt ipſe capit. 1. teſtatur) & in quatuor animalibus oculatis ante & retro, de quibus loquitur Apocalypſis capite quarto: vt Leo ſignificet fortitudinem. Vitulus, Iuſtitiam, vtpote proprijs contentam laboribus. Aquila, Temperantiã: de hac enim teſtimoniũ fertur animali huic. Homo, Prudentiam. Licet Arethas Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ per Quatuor animalia, totidem intelligat ex- Lib. 3. de Virgin. Apoc capit. 4.

cellentes Diuinas virtutes, qualescunque illæ sunt, quæ Dei potentiã designant, circa Mundũ ex Quatuor elementis compositum; Theodoretus virtutes Quatuor creatas, quas præfecit Deus Quatuor elementis, ex quibus subsistit vniuersum, & quæ ipsum conseruant; Polychromus Quatuor Angelos quatuor Mundi partibus præpositos; Rabi Salomon Angelos Quatuor, quatuor monarchijs præpositos; Rupertus Tuitiensis Iesu Christi incarnationem, passionem, resurrectionem, & ascensionem. Cæterum Athanasius, August. Hier. & cum his alij primæ classis Doctores, probant has facies potissimum insinuare Quatuor illos cælestes scribas, & verborum operumque Domini nostri, cum in terris diuersaretur Spiritu sancto dictante conscriptores, sanctos inquam Euangelistas Matthæum, Marcũ, Lucam, Ioannẽ, prout modus sermonis conducere videtur.

Animalium facies.	Athanasio.	Aug. Bedæ, Primasio.	Hiero. Greg. ꝑꝑ. Theoph. Antioch.	And. Cęsar. Aretæ.
Homo,	*Matthæus*,	*Marcus*,	*Matthæus*,	*Matthæus*,
Leo,	*Lucas*,	*Matthæus*,	*Marcus*,	*Ioannes*,
Vitulus,	*Marcus*,	*Lucas*,	*Lucas*,	*Lucas*,
Aquila,	*Ioannes*,	*Ioannes*,	*Ioannes*,	*Marcus*.

Hier. in Psal. 93. Nec absque ratione mysterij factum est, vt fundamenta legis Quaternario continerentur: cõputantur enim in Decalogo Quatuor Euãgelia, vt quodcunque dicebatur in Decalogo, Quatuor Euangelijs compleretur, ne lex vetus ab Euangelica dignitate dissentiret. Nisi illud afferri velis, quod cum omnium vnum sit Euangelium, ideo Quatuor demonstrari propter Quatuor flumina Paradisi: nam cum vnus sit fluuius, in partes diuisus est quatuor, quibus Orbis vniuersus irrigari traditur; sicut horum prædicatione totus Mundus instruendus creditur. Paradisus enim Ecclesia est: nam de illa sic habetur in Cant. Canticorum: Hortus conclusus est soror mea.

Primas. in Apoc. li. 1.

Gen. 2.

Cap. 4.

Digitized by Google

Vel fortè fluuius iſte paradiſo egreſſus deſignat Dominũ noſtrum à ſummo cælo per naturæ noſtræ ſuſceptionem egreſſum ad irrigandam verbo doctrinæ & baptiſmali lauachro Eccleſiam. Et myſticè quidẽ iſte fluuius in Quatuor capitalia flumina diuiſus eſt, quia quadrifido Euangeliſtarum cõtextu, fluenta doctrinæ eius & miraculorũ opera, in toto terrarum Orbe aridas hominum mentes irrigant, et ad proferendum fidei bonorumq. operum fructum, eas largiter fœcundant. Vt non ſolum in ore duorum vel trium; ſed iſtorum quatuor Deut.19. *teſtium, ſtet omne actionum Chriſti & doctrinæ verbum. Eſt & huiuſce rei argumentum vas Quatuor initijs de cælo demiſſum Petro in exceſſu mentis, quod non aliud ſignificat, quam Euangeliũ.* Act. 10. Ioan. Caſſianus li. 3. cap. 3. *Licet enim Quadriformi Euangeliſtarum narratione diſtinctum, principia Quatuor habere videatur, vnum tamen eſt Euangelij corpus, eiuſdem ſcilicet Chriſti natiuitatem pariter ac deitatem, miraculaq; complectens, & paſſionem. Origenes Adamantius, & Greg. Nazianzenus aſſerunt Quatuor facies animalium Quatuor deſignare animæ vires, ſiue dictas affectiones. Homo vis rationalis eſt. Leo vis iraſcibilis. Vitulus, vis concupiſcibilis. Aquila conſcientia eſt, reliquis incumbens, quæ à Paulo Apoſtolo Spiritus di-* 1. Cor. 2. *citur hominis. Appoſitè verò hunc animæ Quaternariũ progreſſum ad vnitatem redigunt Philoſophi: nam ſimplex animæ eſſentia monade exprimitur; tum quod ipſa quoque vnitas incorporea ſit, ſicut anima; tum quod vnita ſit reſpectu partium corporis, & potentiarum eius. Etiam ad ipſam animam congruè ternarius referri poteſt ob indiſſolubile mediæ vnitatis vinculum: nã in ternario circa medium eius, id eſt, vnum, extat vtrinq; pariter vnum, quaſi ſimplicia & diuina circa diuinum, ſiue Deum. Sed hæc numeris demonſtranda: Dic ter 1. fiunt 3. duc ternarium in ſeipſum, proueniunt 9. quæ multiplicata per ipſum trenarium, eliciunt 27. ter 27. dant 81. vide quomodo in quarto gradu tibi occurrit vnitas prima: quod in cæteris numeris euenire liquebit factâ ſemper multiplicatione per ternarium, quem diximus animæ conuenire.*

Quaternarius animæ progressus ex proportione tripla.

	3	243	1968	1594323	129140163
Animæ essentia.	9	729	59049	4782969	387420489
	27	2187	177147	14348907	1162261467
Vnitas	1	81	6561	531441	43046721	3486784401

Quod si cordi est scrutari mysteria quaternæ progressionis, diligenter attende quomodo prima progressio animæ est, qua de simplici essentia, quæ monade figuratur, in ternarium sanctum se extendit, vbi iam per concupiscentiam aliud appetat, aliud per iram contemnat, per rationem inter vtrumque discernat. Et admodum eruditè ab vnitate in ternarium profluere dicitur; quia essentia omnis secundum Philosophum naturaliter est potentia sua. Quod verò eadem vnitas in ternario multiplicante ter inuenitur, hoc significat, quod anima non per partes, sed tota in singulis suis potentijs consistat: neque enim vel rationem solam, vel iram solam, vel concupiscentiam solam tertiam dixeris animæ partem, cum vna, eademque substantia, secundum diuersas potentias suas, diuersa sortiatur enunciata: cum enim asserimus tres esse partes animæ, iram, concupiscentiam, & rationem, non hoc dicimus, quasi anima sit diuisibilis in partes quantitate mensurabiles, vel quasi species à principali separatas, aut inter se inuicem disparatas. Rursus à ternario secunda progressione ad regendam humani corporis musicam descendit, quæ nouenario mensuratur, quia nouem sunt in humano corpore foramina, quibus secundum temperantiam regularem

Aug. lib de Spiritu & anima.

Digitized by Google

influit, & effluit omne, quo vegetatur, ac regitur idem corpus. Aug. eodem. *In tertia progreſſione per ſenſus iam extra ſe profuſa, ad hæc viſibilia, quæ per 27. qui ſolidus eſt numerus, ac trinâ dimenſione ad ſimilitudinem corporis extenditur, figurantur diſpenſanda per infinitas actiones. Denique in quarta progreſſione à corpore ſoluta ad ſuæ ſimplicitatis puritatem reuertitur. Ideoq; in quarta multiplicatione, vbi ter 27. in 81. excreuit, vnitas apparet in ſummo, quo euidenter appareat, quod anima poſt huius vitæ terminum, qui ſecundum Prophetam Regium & Pythagoram Samium per 80. de-* Pſal. 89. *ſignatur, ad ſuæ ſimplicitatis vnitatem redditum faciat, à qua prius diſceſſerat, quando ad regimen corporis deſcendebat.* Laert. li. 8. de vitis philoſ. *Rationalem nempe animam ante corpus extitiſſe aſſeuerauit Mercurius Triſmegiſtus, qui moriturus ad circunſtantes diſcipulos dicebat: Hactenus filij pulſus à patria, vixi peregrinus, & exul: nunc verò patriam repeto. Sed & Plato animam docet eſſe ſubſtantiam propriam habentem potentiam, qua & moueatur à ſe, & cætera moueat. Quemadmodum verò res ex ſe mobilis rem ab alio mobilem antecedit; ſic animam rationalem putat antecedere totam machinam corporalem, cum nullum corpus ex ſeipſo mouere valeat. Ex eo autem, quod animę ſubſtantia prior eſt ſubſtantia corporis, concludit etiam, quod anima prius naturalibus ſit ditata potentijs, quam corpori miſceatur, quod & Pythagoręę ſententia comprobatur, cum ex vnitate proueniat primo ternarius; ex quo nouenarius. Sed Platonem lib. 10. de legib. audiamus: Recte, & proprie, vereq; & abſolute diximus prius corpore animam factam fuiſſe, corpus verò poſterius; atq; ſecundo animæ, ſecundum naturam dominanti ſubiectũ. At ſi antiquior corpore declaratur anima, illa etiam quæ aĩæ competunt his quæ corporis propria ſunt, priora eſſe ſimul declarãtur. hæc ille: Amplius Platonici et dignitate ſimul, & tempore volunt antecedere. Quod ſi quis Platonem à Chriſtianis minus diſſentire velit, exponat animam noſtram, dignitate, Creatoriſque intentione præcedere. hanc enim aſſertionem citra vl-*

Quidam IOVA pronunciant, vnde & Iouis nomen volunt esse deriuatum, quos iure & merito emunctæ naris viri rident. D. Hieronymus in expositione octaui Psalmi hoc ipsum explicat per verbum IAHO, quod apud nos dicitur Dominus. A Græcis dictum est Tetragrammaton, quo significant esse nomen ineffabile, tum quod nulla exprimi valeat voce articulata, tum quod per intellectum sit inconceptibile, nec vlli creaturæ vnquam communicabile factum, cum solam omnipotentis Dei substantiam absque mixtura, nec secundum aliquam particularem virtutem vel proprietates extrinsecas, sed secundum omnipotentiam Deum demonstret.

Lib. directionis per plexorum.

Astipulatur Rabbi Moyses Ægyptius dicens omnia nomina prouenire ab operibus diuinis, præter Tetragrammaton, quod est appropriatum altissimo Creatori, vtpote significans & ostendens Creatoris substantiam, atq; eius quidditatem, ostensione, & significatione perfecta, ac manifesta, in qua non est æquiuocatio, neq; mixtura,

Petrus Catharinus lib. 2. cap. 10. contra Iudæos.

id est, nihil est quod commune sit Deo & creaturæ in hoc nomine: reliqua autem ipsius glorioſa nomina significant æquiuoce, & cum mixtura, eo quod sunt ab operibus similibus ijs, quæ sunt in nobis deriuata. De hoc admirabili nomine sic scribit disertissimus Iudæorum Philo Alexandrinus libro de vita Mosis: Cidaris pro diademate imponitur capiti Sacerdotis, cui præfigitur aurea lamina insignita quatuor litteris, per quas Entis nomen aiunt indicari. Et infra: Erat, inquit, lamina aurea quatuor inscripta litteris nominis illius, quod solis aures ac linguam sapientia purgatis fas est audire nominareque in sacris, præterea nemini, id Theologi esse dicunt Tetragrammatõ, quod fortasse significet primos numeros, vnum, duo, tria, quatuor. Hæc Philo. Cæterum Ludouicus Fidelis lib. de Militia Christi asserit nomen Tetragrammaton cõtinere ineffabile diuinitatis pariter & humanitatis Christi redemptoris nostri mysterium, ideoq; & ineffabile dici, ac Sacerdotum capiti inde poni solitum id nominis, vt Christi nomen precioſum Sacerdotes potissimum coram Gentibus ac Regibus intrepidè portent. Legimus in-

li. 2. c. 9.

terrogatum Angelum, quod ſibi nomen eſſet, reſpondiſſe: Cur ſic quæris de nomine meo, quod eſt ſecretum? ſic enim Iudæi exponunt de nomine Iehoua, quod non fuerat publicandum. De hoc ineffabili nomine hunc in modum ſcribit Merc. Triſmegiſtus apud Lactantium Firm. Cauſſa autem huius cauſſæ, eſt Diuini boni voluntas, cuius nomen non poteſt humano ore effari. Eſt. n. o fili ſecretus quidam ſermo ſapientiæ ſanctus de ſolo Domino omnium præſciente omnia Deo, quem dicere ſupra hominem eſt. Hoc neque cacodæmon tacere potuit: nam Apollo Delphicus, interroganti cuidã quiſnam eſſet? reſpondit de Deo: cuius nomen verbo capi non poteſt. His accedit quod Areopagitæ inter cætera Deorum altaria, aram etiam habebant ita inſcriptam IGNOTO DEO. Quod vas electionis Paulus tãquam fœlicem concionandi occaſionem arripiens, verum Deum adduxit in medium. At neque Philoſophos hoc Tetragrammaton latuiſſe viſum eſt, vt ſunt non pauca myſteria ad Ethnicos etiam delata. Nam Pythagorici, quod nos cum Græcis dicimus Tetragrammaton, ipſi, iuxta ſuæ diſciplinæ morem, Tetractyn vocant, quam omnibus Dijs, ac Deorum virtutibus præferũt, & perpetuæ naturæ fontem eſſe in animos noſtros manãtem deſcribunt. Atteſtatur hoc quod aureum Pythagoræ carmen appellant, in quo, iuramenti loco, Tetractys aſſumitur, tanquam ſummum quo fides innitatur: vtque ſacrum à prophano ſegregaret, optimâ ratione nomen ſanctum per Ypſilon, quod apud Atticos notat Quaternarium per centenarium ductum, ſcripſit; cum tamen Actis vulgò per Iota ſcribi conſueuerit. Ac vt diuinam eſſentiam maximè demonſtraret, Tetractyn hoc loco egregiè in genere maſculino protulit, quo quidem more Latini quoque veteres Cupidinem, aut Venerem maſculinè pronunciarunt, cum alias inſtrumentalem Quaternitudinis numerum ipſam Tetractyn genere fœminino eloquantur. Porro ſi Ioann. Picum Mirandulanum ſequi voluerimus, Quatuor ſunt quæ Deus Opt. Max. habet à ſe, non in reſpectu ad cauſſam, quam non habet prorſus: ipſe. n. omnium cauſſa à nullo eſt:

Gen. 32. Iudic. 13.

D. Hier. in pſ. 8.

Lactan. Fir. diu. inſt. lib. 7 ca. 7.

De Athenienſium ata lege Oecumenium. Act. 17.

D. Hier. in ca. 26. Ezech. Gregor. Naz. lib. de Penteceſte. Io. Picus li. de Ente & vno cap. 7.

ſunt autem hæc Eſſe, Vnum, Verum, Bonum. Chaldæi quidem Vnius nomine Deum vocitarunt, vt per hoc ſignificarent non eſſe plures Deos, ſed vnum, atque ita vnum, vt neque ex pluribus ſit compoſitus, neque vlla ratione diuiduus. Hanc nomenclationem Ægyptij retinuerunt; & Platonici aptè Deo conuenire multis modis expoſuerunt; neque Mundi nomen Deo tribuere voluerunt, quia Mundus ſignificat ornamentum ex pluribus compoſitum; Deus autem eſt vnitas ſimpliciſſima expers omnis coagmentationis, quoniam ſi ex pluribus eſſet compoſitus Deus, & minimè ſimplex, ex aliquo conſtet oportet, quod habeat rationem materiæ, ac poteſtatis, & ex aliquo, quod ſit veluti forma & actus. Verum ſi Deus ſit huiuſmodi, non omni ex parte erit perfectiſſimus, neque ſummam vndique habebit perfectionem, cum in eo pars, quæ formæ, & actus obtinet proportionem, alteri, quæ eſt tanquam materia, & poteſtas, plurimum dignitate præſtet; neque præterea erit agens primum, quia non ſe toto efficit quicquid molitur, ſed altera parte, quæ forma & actus exiſtit, quæque omnem vim præſtat compoſito ad agendum. Deus igitur eſt vnitas maximè ſimplex. Quod verò eſſentiæ nomen Deo competat, ſatis apertè à nobis alibi demonſtratum. Approbantur hæc etiam auctoritate D. Hier. cuius hæc ſunt verba Epiſtola quarta, quæ eſt ad Damaſum. Vna, inquit, eſt Dei ſola natura, quæ Vera eſt: ad id enim quod Subſiſtit non habet aliunde, ſed ſuum eſt. Deinde ſubdit: Deus ſolus qui æternus eſt, hoc eſt, qui non habet exordium, Eſſentiæ verè nomen tenet, &c. Quomodo autem hæc ſe inuicem conſequantur, conſiderandum eſt. Primò quidem Deum ſic concipimus, vt ſit vniuerſitas omnis actus, & plenitudo ipſius Eſſe, quam intelligentiam ita ſubſequitur vt ſit Vnus, vt nec oppoſitum concipi poſſit, & ſtatim veriſſimum eſt: quid enim habet quod appareat eſſe, & non ſit, qui eſt ipſum eſſe? Conſequens certè vt ſit & ipſa Veritas, ſed & ipſa Bonitas. Nam boni tres conditiones, vt ſcribit Plato in Philebo, vt ſit per-

fectum, ſufficiens, expetendum. Erit autem hoc, quod tale concipimus, perfectum, quia illi nihil deerit, qui eſt omnia. Erit ſufficiens, quia poſſidentibus illud, nihil deerit, in quo inuenient omnia. Erit expetendum, quia ab illo, & in illo ſunt vniuerſa, quæ expeti poſſunt aliqua ratione. Vnde cum ab incredula Iudæorum turba, ſecundum carnis aſpectum Chriſtus diceretur Magiſter bonus. Quid me, inquit, interrogas de bono, qui me cælorum Dominum eſſe non credis? Nemo bonus niſi ſolus Deus, qui homines facit implere quod boni ſint. Deus ergo pleniſſima Entitas, indiuidua Vnitas, ſolidiſſima Veritas, beatiſſima Bonitas. Atque hæc eſſe potuit Tetractys, quam Pythagoras vocabat principium ſemper fluentis naturæ. Principium enim hæc, quæ Vnus ſunt, Deus omnium eſt. Iuramus item per ea quæ ſancta, quæ firma, quæ diuina ſunt. Sed quid illis aut firmius, aut ſanctius, aut diuinius? Neque hic poſſum inuoluere ſilentio auctoritatem Iſidori aſſerentis in Deo ſubſtantialiter Quatuor conſiderari, nimirum, Bonitatem, Incorruptionem, Immortalitatem, & Incommutabilitatem. Summum bonum, inquit ille, Deus eſt, quia incommutabilis eſt, & corrumpi non poteſt: Creatura verò bonum, ſed non ſummum eſt, quia mutabilis eſt, & dum ſit quidem bonum, non tamen eſſe poteſt ſummum. Quid eſt Dei immortalitas, niſi eius incommutabilitas? Nam, & Angeli, & Animæ immortales ſunt, ſed immutabiles haud quaquam ſunt. Ideo ſolus Deus dicitur immortalis, quia ſolus incommutabilis eſt: quandoquidem anima morti ſubditur, dum deſerente Deo, de bono in malum mutatur. Sic & Angelus eſt mutatus, dum derelicto Deo eſt lapſus. Quod materiam habet vnde exiſtat, mutabile eſt, quia de informi tranſit ad formam. Quod verò non eſt materiei ſubditum, immutabile eſt, ſicut Deus vtique eſt. Quatuor igitur ſunt in Deo ſubſtantialiter,

Matth. 19. Mar. 10.

De ſummo bono lib. 1. c. 1.

Bonitas, Incorruptio, Immortalitas, Incommutabilitas.

Digitized by Google

Quibus fortè Pythagoras inſtructus, ad hunc modum iurare ſolitus erat: quemadmodum in aureis eius, vt vocantur, carminibus ſcriptum eſt.

Philoaus In Aureis carminibus.

Ναὶμὰ τὸν ἡμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν.
Πηγὴν ἀενάου φύσεως, &c. Quæ verba ſic verti poſſunt.
Teſtor eum, numeri nobis arcana Quaterni
Qui tribuit, rerum cauſſæ fontiſque perennis.

Adſunt tamen qui Iuſiurandum Pythagoricum referant ad figuram Crucis, de qua Dauid dicit in Pſalmo Quarto: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: quia ſicut nummus imaginem gerit Imperatoris; ita & Fideles ſigno cæleſtis Principis imprimuntur ac muniuntur. Hoc verò munimine Diabolus multiformis expellitur, & fraudulenta machinatione non prævalet ſuperare tentatum, quem habuit primi hominis ſuaſione captiuum. Crux eſt enim humilium inuictum tutamen, ſuperborum deiectio, victoria Chriſti, perditio diaboli, infernorum deſtructio, cæleſtium confirmatio, mors infideliũ, vita iuſtorũ. Ægyptij & Arabes per † Crucis effigiem venturæ ſalutis ſpem intelligi volebant, ac ſummam potentiam habere confirmabant, quæque ſit omnium cæleſtium virium atque intelligentiarum firmiſſimum receptaculum, quia ipſa ſit figura omnium rectiſſima, ratione hieroglyphica Quaternarium notans, ex quatuor rectis lineis ab vno puncto ſeſe ſeparantibus, ſitque prima ſuperficiei deſcriptio habens longitudinem, & latitudinem: dicebantque eam cæleſtium fortitudine conſpiratam, quia eorum fortitudo per rectitudinem quatuor angulorum atque radiorum reſultat, ſuntque ſtellæ maximè potentes, quando in figura cæli quatuor obtinent cardines, atque radiorum ſuorum in ſe inuicem proiectione Crucem conſtituunt. Sed præſtat audire Marſ. Ficinũ *hunc in modum ſcribentem lib. de triplici vita. Crucẽ (inquit) veteres figuram eſſe dicebant, tum ſtellarum fortitudine factam, tum earundem fortitudinis ſuſceptaculum; ideoq; habere ſummam in imaginibus poteſtatem, ac vires, & ſpiritus ſuſcipere planetarum. Hæc autem opinio ab Ægyptijs vel inducta eſt, vel*

li. 3. capit. 22.

maximè confirmata, inter quorum characteres, Crux vnius erat insignis, vitam, eorum more, futuram significans, eamque figuram pectori Serapidis insculpebant. Ego verò quod de Crucis excellentia fuit apud Ægyptios ante Christum, non tam muneris stellarum testimonium fuisse arbitror, quã virtutis præsagium, quam à Christo fuerat acceptura. Hactenus Ficinus. Non temerè autem ad denarium significandũ ab antiquissimis latinis Philosophis Crux assumpta censetur, cum Quaternarius potestate contineat denarium. Quidam rursus haud parui nominis Pythagorici ad ipsam Quaternarij potentiam absolutam hoc iusiurandum referre non dubitarunt; quod omnis perfectio Quaternione sit absoluta, fontem rerum hunc numerum appellantes maximè propter primaria fundamẽta rerum omnium corporalium, quibus omnia elementata in istis inferioribus componuntur, non per modum coaceruationis, sed secundum transmutationem & vnionem. Et si quis hanc elementorum rationem considerauerit, videre facilè poterit de promptuario Diuinæ mentis pendere. Est enim Platonicorum omniũ vnanimis sententia, quemadmodum in mundo archetypo cuncta sunt in cunctis, ita etiam in hoc corporeo mundo omnia in omnibus esse, modis tamen diuersis, pro natura videlicet suscipientium. Sic & elementa non solum sunt in istis inferioribus, sed & in cęlis, in stellis, in Angelis, in ipso deniq. omnium opifice & Archetypo. Sed in istis inferioribus elementa sunt crassæ quædam formæ, immensæ materiæ, & materialia elementa: in cælis autem sunt elementa per eorum naturas & vires, cælesti scilicet conditione. Plato in Timæo ex Pythagorica doctrina, ait cælum constare quatuor elementis, quemadmodum hęc inferiora corpora; sed dicit illa esse multò subtiliora, & alterius naturæ, quam sint hæc. Idem scribit D. Ambrosius lib. 1. c. 6. Hexameron. Nam cælestis terræ soliditas illic est absque crassitudine aquæ; & aëris agilitas procul ab effluxu; ignis caloribi, non vrens, sed lucens, omniaq. suo calore viuificans. Porro ex stellis ignei sunt Mars, atq; Sol ratione Astrologis manifestissima; aërei, Iupiter, & Venus tẽperato

Digitized by Google

calore viuifica: aquei, Saturnus ſenex. ſ. damnatæ frigiditatis, & Mercurius verſipelle ſidus & transformabilis, ideoq; apud Lucanum Vndæ arbiter appellatus: terrei, firmamentum atq. Luna infima ignobiliſſimaq. omnium ſyderum, vti eſt terra omnium elementorum opacitate, itidem ſubſtantiæ & maculis illi prorſus ſimilis; quæ tamen à pleriſque putatur aquea, quando videlicet, terræ inſtar, cæleſtes aquas attrahit, quibus imbibita vicinitate ſuâ illas nobis influit ac communicat. Sũt etiam inter ſigna, quædam ignea, quædam terrea, quædam aërea, quædam aquea. Sunt præterea in Angelis & beatis Intelligentijs quatuor elementa: eſt enim in ipſis eſſentiæ ſtabilitas, terrea vis, qua ſunt firma Dei ſedilia: eſt & clementia, pietaſque aqua virtus mundans: hinc à Pſalmiſta vocantur aquæ, vbi de cælo ait: Qui tegis aquis ſuperiora eius: & Aquæ quæ ſuper cælos ſunt laudent nomen Domini: ſunt etiam in illis aër ſubtilis ſpiritus, & amor ignis relucens, dicente etiam Pſalmiſta: Qui ambulas ſuper pennas ventorum, deinde: Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignis flammam. Adhuc ex Ordinibus angelicis ignei ſunt Seraphin, & Virtutes, & Poteſtates; terrei Cherubin; aquei Throni, & Archangeli; aërei Dominationes, & Principatus. De ipſo deniq; Archetypo omnium rerum opifice legitur: Aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Et de eodem dicitur: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ. Et idem Spiritus ſpirans ſpiraculum vitæ. Idemq; etiam (Moyſe & Paulo teſtibus) ignis conſumens eſt. Cum igitur quatuor elementa ſint; in Archetypo, ideæ producendorum; in Intelligentijs, diſtributæ Poteſtates; in Cælis, virtutes; in inferioribus, craſſiores formæ, myſticè Pythagorici per Quaternariũ iurare ſolebant. Theodoſius Macrobius Pythagoricos ſcribit hoc iuſiurandum ad animam retuliſſe, hæc ſunt illius verba: Quaternarium Pythagorici, quem Tetractyn vocant, adeo quaſi ad perfectionem animæ pertinentem inter arcana venerantur, vt ex eo etiam iuſiurandi religionem ſibi fecerint:

Pſal. 103. & 148.

Pſal. 130.

Eſa. 45. Hier. 2.

Gen. 2. Deut. 4. Heb. 12.

Iuro

Iuro tibi per eum, qui dat animæ noſtræ Quaternarium numerũ. *Cum enim Pythagorici in numerorum linearumque ſcientia plurimum verſarentur, & ex his aliqua etiam mentibus eſſe dicanda cenſerent, animã ſignarunt per Tetragonum rectangulum. Quamuis Architas non in Tetragono, ſed in Circulo poſuerit animæ finitionem. Atqui hos ſecutus Diuinus Plato Animam dixit eſſe numerum harmonicum compoſitum ex Vnitate, binario, ternario, & quaternario. Item ex proportione Quadrupla. Item quaſi ex puncto, linea, ſuperficie, & cubo. Quin & Mercurio, tanquam cuidam animarum præfecto, & cuſtodi, Quaternarium omnium maximè conſecratum dicit; multoſque opinari natum fuiſſe illum Quarta die menſis. Quatuor enim ſunt animæ, veluti fundamenta, ſcilicet, Mens, Scientia, Opinio, Senſus: vnde omnes artes, & ſcientiæ profectæ ſunt, ipſique ratione præditi propterea ſumus. Mens ſiquidem eſt vnitas. Nam Pythagorici vnitatem ipſam omnium parentem numerorum ſui tantummodo, non alij præterea ſimilem: non tantum Deum, ſed & mentem eſſe protulerunt, hoc eſt, animum ſui ſimillimum, totius corporis regem, dominumque actionum vniuerſarum. Nam & quæ percipit mens, vnitatis in morem percipit. Exempli cauſſa: multi ſunt homines, horum vnuſquiſque per ſe percipitur ſenſu: numerus eorũ definiri nequit à nobis. Vnicam verò mens hominis notionem cõcipit, quæ repræſentatur in ſingulis. idem de æquo & cæteris intelligimus, quorum indiuidua ſunt innumera. Formæ ſiquidem ſiue dicas ſpecies, itemque genera cuncta, monadis habent rationem: itaq. ſingula eorum definientes, dicunt: animal ratione præditum, animal hinniens. Hoc fuit in cauſſa, cur Intellectus, ſiue Mens, quæ rerum percipit formas, vnitatis nomine afficiatur. Et hoc quoque rationi conſentaneum eſt, quod binarius, infinitatis ſocius, ſcientiæ accommodatur: omnis etenim demonſtratio, omnis ratiocinatio, quæ ſcientiæ finem parat, ex quibuſdam in confeſſo poſitis id de quo diſceptabatur concludit, aliudque colligit ex præmiſſis, quorum apprehenſio, cum ſit ſcientia, il-*

Io. Bapt. Egnat. li. de dictis.

Plato.

Ariſtot. Poſt. lib. 1.

lam binario æquũ eſt comparari. Opinio autẽ ternarius eſt, perceptio ſcilicet probabilis, quæ multarum rerum eſt: nam multitudinẽ ternarius notat: diſt. 66. cap. reliqui ſacerdotes. Ad quã ſermonis formam ſpectat quod eſt apud Platonem libro de Rep. decimo, vbi agit de his, qui è Poëtis ſumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantaſmata: Et cum vident (inquit) illorum opera, non intelligunt ea Tertio gradu à veris abeſſe. Poëtis quidem amplificandi forma à Ternarij numeri additione nimis quam familiaris eſt.

Horatius Odarum lib. 3.

Ter ſi reſurgat murus aheneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Exciſus Argiuis: ter vxor
Capta virum, pueroſque ploret.

Virg. Maro Æneid. lib. 2.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago.

Et lib. 5.

Ter ſeſe attollens, cubitoque innixa leuauit,
Ter reuoluta thoro eſt.

Item lib. 3.

Dextrum Scylla latus, læuum implicata Charybdis
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſto
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſydera verberat vnda.

Lambertus Hortenſius.

Vbi non numerum, ſed fluctuum vehementiam indicare videtur. ſatis enim compertum eſt, id bis in die fieri, de quo videndus Strabo lib. 1. Geographiæ, vbi Homerum excuſat, qui Vlyſſeæ lib. 12. ter id fieri decantauerat. Poteſt adhuc ternarius ſignificare opinionem dubiam inter tria, ſcilicet, verum, falſum, & probabile. Quaternario numero ſenſus inſinuari poteſt, quod hic corpora tantum, & ſolida quaſi ſentiat: incorporea enim ſenſibus haud ſubiecta ſunt. Afferunt Pythagorici alteram rationem, oſtendentes animæ conuenire Quaternionem: aiunt enim compactam eſſe animam ex Quatuor elementis ſpiritalibus. Experimur quidem in ea quandam ſpi-

Digitized by Google

ritalem vim, quadruplicem ex ſe motum exerentem, concupiſcibilem, iraſcibilem, rationalem, liberumque, ſiue voluntarium. Profectò cum anima ſit intellectualis naturæ, ideo Quatuor hos motus intellectualiter ſatagit dirigere, cuiuſlibet motus impetum intellectualiter modificando: & modificatio motus concupiſcentiæ dicitur Temperantia: modificatio motus iraſcibilis vocatur Fortitudo: modificatio motus rationalis, Prudentia nuncupatur: & modificatio motus liberæ voluntatis, appellatur Iuſtitia. Quatuor haſce virtutes morales (quas cardinales vocant Stoici) officiorum omnium fontes ponunt; noſtri verò primarias principaleſque aſtruunt ad edomandas animi perturbationes, & vitam ſecundum rectæ rationis leges degendam: quas in libro Sapientiæ cap. 8. nominatim expreſſiſſe videtur Salomon, cum ait de ipſa vniuerſali legitimaque iuſtitia: Sobrietatem & ſapientiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus: vbi nomine Sobrietatis, temperantia eius genus accipitur; nomine Sapientiæ, prudentia, quæ eſt vt quædam ſapientia circa agibilia, vnde prudentes, viros ſapientes vulgò dicimus: & imprudentes, atque inconſultos, inſipientes: nomine verò iuſtitiæ, intelligitur iuſtitia particularis, & æquitas, cuique quod ſuum eſt reddens: demum nomine Virtutis, fortitudo deſignatur, non quidem corporis, ſed animi contra terrores conſtantis robur. Ad quas ſanè quatuor, cæteras omnes virtutes ad componendos mores aſſignari ab aliis ſolitas, reduci volunt. Plato de Repub. lib. 4.

Eaſdem S. Ambroſius diuinat fuiſſe figuratas in Quatuor animalibus EZechieli Prophetæ in viſione oſtenſis, quorum quodlibet habebat quatuor alas, quatuor facies, quatuor manus, quatuor inceſſus (vt ipſe capit. 1. teſtatur) & in quatuor animalibus oculatis ante & retro, de quibus loquitur Apocalypſis capite quarto: vt Leo ſignificet fortitudinem. Vitulus, Iuſtitiam, vtpote proprijs contentam laboribus. Aquila, Temperantiã: de hac enim teſtimoniũ fertur animali huic. Homo, Prudentiam. Licet Aretas Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ per Quatuor animalia, totidem intelligat ex- Lib. 3. de Virgin. Apoc capit. 4.

cellentes Diuinas virtutes, qualescunque illæ sunt, quæ Dei potentiã designant, circa Mundũ ex Quatuor elementis compositum; Theodoretus virtutes Quatuor creatas, quas præfecit Deus Quatuor elementis, ex quibus subsistit vniuersum, & quæ ipsum conseruant; Polychromus Quatuor Angelos quatuor Mundi partibus præpositos; Rabi Salomon Angelos Quatuor, quatuor monarchijs præpositos; Rupertus Tuitiensis Iesu Christi incarnationem, passionem, resurrectionem, & ascensionem. Cæterum Athanasius, August. Hier. & cum his alij primæ classis Doctores, probant has facies potissimum insinuare Quatuor illos cælestes scribas, & verborum operumque Domini nostri, cum in terris diuersaretur Spiritu sancto dictante conscriptores, sanctos inquam Euangelistas Matthæum, Marcũ, Lucam, Ioannẽ, prout modus sermonis conducere videtur.

Animalium facies.	Athanasio.	Aug. Bedæ, Primasio.	Hiero. Greg. ꝑꝑ. Theoph. Antioch.	And. Cęsar. Aretæ.
Homo,	*Matthæus*,	*Marcus*,	*Matthæus*,	*Matthæus*,
Leo,	*Lucas*,	*Matthæus*,	*Marcus*,	*Ioannes*,
Vitulus,	*Marcus*,	*Lucas*,	*Lucas*,	*Lucas*,
Aquila,	*Ioannes*,	*Ioannes*,	*Ioannes*,	*Marcus*.

Hier. in Psal. 93. *Nec absque ratione mysterij factum est, vt fundamenta legis Quaternario continerentur: cõputantur enim in Decalogo Quatuor Euãgelia, vt quodcunque dicebatur in Decalogo, Quatuor Euangelijs*

Primas. in Apoc. li. 1. *compleretur, ne lex vetus ab Euangelica dignitate dissentiret. Nisi illud afferri velis, quod cum omnium vnum sit Euangelium, ideo*

Gen. 2. *Quatuor demonstrari propter Quatuor flumina Paradisi: nam cum vnus sit fluuius, in partes diuisus est quatuor, quibus Orbis vniuersus irrigari traditur; sicut horum prædicatione totus Mundus instruendus creditur. Paradisus enim Ecclesia est: nam de illa sic*

Cap. 4. *habetur in Cant. Canticorum: Hortus conclusus est soror mea.*

Digitized by Google

Vel fortè fluuius iſte paradiſo egreſſus deſignat Dominũ noſtrum à ſummo cælo per naturæ noſtræ ſuſceptionem egreſſum ad irrigandam verbo doctrinæ & baptiſmali lauachro Eccleſiam. Et myſticè quidẽ iſte fluuius in Quatuor capitalia flumina diuiſus eſt, quia quadrifido Euangeliſtarum cõtextu, fluenta doctrinæ eius & miraculorũ opera, in toto terrarum Orbe aridas hominum mentes irrigant, et ad proferendum fidei bonorumq. operum fructum, eas largiter fœcundant. Vt non ſolum in ore duorum vel trium; ſed iſtorum quatuor Deut.19.
teſtium, ſtet omne actionum Chriſti & doctrinæ verbum. Eſt & huiuſce rei argumentum vas Quatuor initijs de cælo demiſſum Petro in exceſſu mentis, quod non aliud ſignificat, quam Euangeliũ. Act. 10. Ioan. Caſſianus li. 3. cap. 3.
Licet enim Quadriformi Euangeliſtarum narratione diſtinctum, principia Quatuor habere videatur, vnum tamen eſt Euangelij corpus, eiuſdem ſcilicet Chriſti natiuitatem pariter ac deitatem, miraculaq; complectens, & paſſionem. Origenes Adamantius, & Greg. Nazianzenus aſſerunt Quatuor facies animalium Quatuor deſignare animæ vires, ſiue dictas affectiones. Homo vis rationalis eſt. Leo vis iraſcibilis. Vitulus, vis concupiſcibilis. Aquila conſcientia eſt, reliquis incumbens, quæ à Paulo Apoſtolo Spiritus di- 1. Cor. 2.
citur hominis. Appoſitè verò hunc animæ Quaternariũ progreſſum ad vnitatem redigunt Philoſophi: nam ſimplex animæ eſſentia monade exprimitur; tum quod ipſa quoque vnitas incorporea ſit, ſicut anima; tum quod vnita ſit reſpectu partium corporis, & potentiarum eius. Etiam ad ipſam animam congruè ternarius referri poteſt ob indiſſolubile mediæ vnitatis vinculum: nã in ternario circa medium eius, id eſt, vnum, extat vtrinq; pariter vnum, quaſi ſimplicia & diuina circa diuinum, ſiue Deum. Sed hæc numeris demonſtranda: Dic ter 1. fiunt 3. duc ternarium in ſeipſum, proueniunt 9. quæ multiplicata per ipſum trenarium, eliciunt 27. ter 27. dant 81. vide quomodo in quarto gradu tibi occurrit vnitas prima: quod in cæteris numeris euenire liquebit factâ ſemper multiplicatione per ternarium, quem diximus animæ conuenire.

influit, & effluit omne, quo vegetatur, ac regitur idem corpus. In tertia progreſſione per ſenſus iam extra ſe profuſa, ad hæc viſibilia, quæ per 27. qui ſolidus eſt numerus, ac trinâ dimenſione ad ſimilitudinem corporis extenditur, figurantur diſpenſanda per infinitas actiones. Denique in quarta progreſſione à corpore ſoluta ad ſuæ ſimplicitatis puritatem reuertitur. Ideoq; in quarta multiplicatione, vbi ter 27. in 81. excreuit, vnitas apparet in ſummo, quo euidenter appareat, quod anima poſt huius vitæ terminum, qui ſecundum Prophetam Regium & Pythagoram Samium per 80. deſignatur, ad ſuæ ſimplicitatis vnitatem reditum faciat, à qua prius diſceſſerat, quando ad regimen corporis deſcendebat. Rationalem nempe animam ante corpus extitiſſe aſſeuerauit Mercurius Triſmegiſtus, qui moriturus ad circunſtantes diſcipulos dicebat: Hactenus filij pulſus à patria, vixi peregrinus, & exul: nunc verò patriam repeto. Sed & Plato animam docet eſſe ſubſtantiam propriam habentem potentiam, qua & moueatur à ſe, & cætera moueat. Quemadmodum verò res ex ſe mobilis rem ab alio mobilem antecedit; ſic animam rationalem putat antecedere totam machinam corporalem, cum nullum corpus ex ſeipſo mouere valeat. Ex eo autem, quod animę ſubſtantia prior eſt ſubſtantia corporis, concludit etiam, quod anima prius naturalibus ſit ditata potentijs, quam corpori miſceatur, quod & Pythagorę ſententia comprobatur, cum ex vnitate proueniat primo ternarius; ex quo nouenarius. Sed Platonem lib. 10. de legib. audiamus: Recte, & proprie, vereq; & abſolute diximus prius corpore animam factam fuiſſe, corpus vero poſterius; atq; ſecundo animæ, ſecundum naturam dominanti ſubiectũ. At ſi antiquior corpore declaratur anima, illa etiam quæ aĩæ competunt his quæ corporis propria ſunt, priora eſſe ſimul declarãtur. hæc ille: Amplius Platonici et dignitate ſimul, & tempore volunt antecedere. Quod ſi quis Platonem à Chriſtianis minus diſſentire velit, exponat animam noſtram, dignitate, Creatoriſque intentione præcedere. hanc enim aſſertionem citra vl-

Aug. eodem.

Pſal. 89.

Laert. li. 8. de vitis philoſ.

lum hæreſeos periculum plerique Theologorum credi poſſe, defendique putant: dummodo exiſtimemus non peccaſſe animas antequam corporibus illaberentur: ac propter peccata detruſas in corpora, tanquam in carcerem. Quod & in Origeniſtis, & in Priſcillianiſtis Conciliorum Decreta damnarunt. Nicolaus Cuſa Cardinalis libri tertij capite tertio Idiotæ, qui eſt de mente; ſapientes dicit, non tempore, ſed puritate, & naturæ dignitate animam putaſſe prius eſſe corpore, illam viſui in tenebris comparantes. Viſus autem nequaquam actu fuit ante oculum, niſi natura tantum. Vnde quia mens, ſiue intellectualis anima Diuinum quoddam ſemen eſt ſua propemodum vi complicans omnium rerum exemplaria notionaliter: tunc à Deo, à quo vim iſtam habet, eo ipſo quod eſſe recipit, eſt ſimul, & in conuenienti locatum terra, vbi fructum facere poſſit, & ex ſe rerum vniuerſitatem notionaliter explicare. Alioquin hæc vis ſeminalis fruſtra prorſus illi fuiſſet data, ni fuiſſet addita opportunitas in actum prorumpendi. Sed hac de re ſatis. Quaternariam hanc progreſſionem putant aliqui intelligendum illum animæ Quaternarium Pythagoricum; eumq; ad diſtinctionem Quaternarij corporis, nuncupatum animæ Quaternarium. Nam & corpori ſuus etiam aſſignatur Quaternarius progreſſus, qui in dualitate conſtitutus eſt. quemadmodum enim trinitas animæ rationali, formiſque competit; pari ratione dualitas materiæ corporique dicatur. Diſpoſitis igitur numeris pariter paribus, vt fiat progreſſio in dupla proportione conſiſtens, ſemper quarto quoque loco idem numerus binarius, à quo progreſſio ſumpſit exordium, tibi occurrit: vt ex his numeris per duplam creſcentibus euidentiſsimè patet.

Nic. Cuſa lib. 3 ca. 5. qui eſt.

Boet. arithmet. lib. 1. c. 6.

Quaternarius corporis progressus ex proportione dupla.

Materiæ	4	64	1024	16384	262144	4194304
corporiq.	8	128	2048	32768	524288	8388608
adducta	16	256	4096	65536	1048576	16777216
Dias	2	32	512	8192	131072	2097152	33554432

Hic itaque Quaternarius est corporis progressus, in quo prudens lector mathematicâ ratione nouit esse dissolutioni obnoxium quidquid à dissolubilibus suscipit compositionem.

DE NVMERO V.

QVINARII numeri vis tanto quaternario augustior habetur, quanto animatum inanimato præcellētius iudicatur: nemo enim est qui nō videat quaternarium, postquam naturam vsq. ad corporis perfectionem produxit, ac tactui renitētem molem exhibuit, eā destituere, rei indigam maximè necessariæ. Nam quod animæ est expers, id, vt in pauca conferam, mancum est & imperfectum; neque vllam ad rem animâ non mouente accommodatum. Motus autem siue affectio animā introducens, mutatione per Quinque fit, naturæque perfectionem conciliat: vt Quinarij ratio eo sit, quam quaternarij præstantior, quo maior est animalis, quam anima carentis corporis dignitas. Quamobrem concinnitas & facultas Quinarij numeri plus virium nacta, nequaquam permisit in infinitum animatorum naturam progredi; sed viuentium Quinque genera tradidit, Deo primum locum sibi vendicante, sequentibus dæmonibus, seu genijs, heroibus inde tertio constitutis loco, hominibus subsequentibus, brutis vltimo-

Plutar. de Ei inscripto foribus tēpli Delphici.

Digitized by Google

In Epinomide. Quinque locos ſtatuit Plato eſſe in Mundo capaces animalium habentes aliquam inter ſe differentiam poſitionum ob corporum diuerſitatem, quæ inhabitent eoſdem locos: ſummus locus eſt ignis; huic proximus ætherius; dehinc aëris; poſt aquæ; imus & vltimus terræ. In primo ait ignea, & immortalia animalia contineri; in infimo terrena, & mortaliã; ex medijs ſecundum, & tertium à Dæmonibus occupari; & quartum ſemideis adſcribi. Quinque ſunt & Mundi habitatores, ſiue animaliũ genera, puta: Homines, quadrupedia, reptantia, natantia, & volatilia. Hirundo nonniſi Quinq; pullos in lucem edit, quos magnâ alit æquitate, ab eo qui eſt maximus natu incipiens, in cæteriſq. ortus rationem habẽs. Iam ſi ipſam animam, ita, vt natura illius fert, patiare, Quinario comprehenſam inuenies: prima enim, & obſcuriſſima illius vis eſt vegetandi; proxima, ſentiendi; poſt hanc, appetendi; deinde, iraſcendi; in ratiocinandi facultate quinta, tanquam in extremo, perfectionem adſecuta ſubſiſtit natura. Animæ rurſus in ſui corporis mundo peregrinanti Quinque ſunt ad ſapientiam veluti gradus: Senſus, imaginatio, ratio, intellectus, & Mẽs: quemadmodum etiam cognitionum opifices Quinq; recenſentur ab Ammonio poſt Ariſtotelem, qui eorum quatuor tantum in primo de Anima libro meminit: ſunt autem Mens, diſcurſus, opinio, imaginatio, ſenſus. Quinque numero ſunt & animales affectus turbidi, Ira, dolor, metus, ſollicitudo, inuidia, quibus imperat mentis prudentia. Quod ſi veterum placita licet conſectari, præcipuè Platonicorum, qui noſtro ſcribendi inſtituto ſuggerunt argumentum, Quinarium numerum pluribus de cauſſis animæ compoſitioni conuenire comperiemus: nam genera, quibus à Deo componuntur omnia, per Quinarium accipiunt diſtributionẽ: ſunt autem, Eſſentia, idem, alterum, ſtatus, & motus. Animã verò, velut omniũ medium, præcipuâ quadã ratione ex ipſis Quinq; omnium generibus compoſitam Platonici, ex Pythagoræorum ſententia, arbitrantur. Eſt quoq; Quinario ſimilis anima, quia, cum ſit medium vniuerſi, ſponte Quinarium ſuſcipit vniuerſi quidem numeri medium:

Digitized by Google

eſt enim Quinarius perfectũ denarij medium: nam cum Quinquies ritè denarium diuidimus, medium eſt æquè diſtans in qualibet diuiſione Quinariũs: primò quidem, ſi decem in nouem diuiſeris, atq. vnum, videbis Quinarium inter vnum, & nouem medium exiſtere pariter vtrinque diſtans: ſi præterea in octo, atque duo partiri decẽ volueris, rurſum Quinarium æquale inter hæc medium reportabis. ſi tertio in ſeptem, atq; tria, vel quarto, ſi in ſex, & quatuor, iterum verum accipies inter extrema Quinarium: quinto quod decem partitus in quinque, & quinq; medium Quinarium præbeat, dictu ſuperfluum. Adhuc anima ex natura, quæ indiuidua eſt, ſemperq. eodem modo habet, tũ ex ea, quæ circum corpora diuiſioni eſt obnoxia, tertium quoddam genus interiectum contemperauit; quod etiã inter eiuſdem & diuerſi naturam medio loco intercederet, ac proinde id conſtituit in medio indiuiduæ naturæ, & eius quæ circa corpora eſſet diuidua Quare Pythagorici, quos poſtea Xenocrates fuit imitatus, animam definientes numerum, qui per ſe ipſum mouetur, nil aliud intelligi voluiſſe putantur, quã exortum numeri indiuiduæ, diuiduæq. naturæ mixtione progeniti. Quemadmodum igitur anima ex diuidua, indiuiduaq. conſtat natura, ita ferè Quinarius ex primo pari, primoq. impari. Namq; parem numerum definit Euclides ſexta ſeptimi eum dici, qui bifariam ſecari poſſit. non poteſt autẽ ſecari vnitas, vt dicitur prima ſeptimi: nam ſi ſecaretur vnitas, par eſſet quilibet numerus, & nullus ſimiliter eſſet impar. Eſt igitur par numerus, qui ex binis vnitatum ordinibus numero æqualibus conflatur; impar verò, qui in duos vnitatum ordines æquales numero ſecari non poteſt. Hinc ſequi neceſſe eſt, binarium eſſe primum parem; primũ autem imparem, ternarium. Conſtat igitur anima ex binario primo pari, ac diuiduo, & ternario primo impari ac indiuiduo, qui ſimul iuncti Quinarium conſtituunt. Præterea cum ternarius vltra parem abundet vno, maſculus ob eius copiam appellatur: binarius autem, vtpote par, ob inopiam, partitionem, fœmininus apparet: Quinarius ex his compactus Matrimonium nuncupatur,

Plutar. li. de Ei inſcripto fortibus templi Delphici.

Digitized by Google

ac nuptijs ſacer eſſe perhibetur, ob paris cum fœmina, imparis cum mare ſimilitudinem. Quãdo enim numeri in æquas partes ſecantur, par omnino diuulſus, principiũ quoddam capax in ſeipſo, ſpatiumq. relinquit: impari diuiſo, ſemper reſtat medium gignendo aptum. Itaque & pari fœcundior eſt, mixtusq. ſemper prævalet, nunquam vincitur: nunquam etenim par impari mixtus, parem, ſed imparem producit ſemper: immo verò vterq. ſecum compoſitus, diſcrimen oſtendit: nunquã ſcilicet par pari adiunctus (per vigeſimam quintã noni) imparem procreat, neque ſuam poteſt mutare naturam, imbecillus & vi alium gignendi deſtitutus. Impares imparibus iuncti, quoniam ſunt vſquequaq. fœcundi, permultos pares generant. Quod ſi impares numeri componantur, multitudo autem illorum fuerit impar (per vigeſimam quartam noni) totus impar erit. Quinarium igitur Pythagorici ob ſimilitudinem congreſſus primorum maris, ac fœminæ; paris, & imparis Coniugium appellauere. Inde à Veteribus etiam inſtitutum erat, vt aqua, & igni (quorum alterũ quaſi maſculinum eſt elementum, alterum quaſi fœmininum; alterum actiuum, alterum paſſibile) quæ ſanè vitam maximè mortalium continent, nuptiarum fœdera ſancirentur. Licet autem ignis permiſceri cum aqua non poſſit, quod vtraque ſint aduerſantia, & ſi cominus venerint, alterutrum quod ſuperauerit, alterum conficiat neceſſe ſit; eorum tamen ſubſtantiæ permiſceri poſſunt. Eſt autem ignis ſubſtantia calor, humor aquæ, quæ mirabiliter Deus ad ſuſtentanda, gignendaque omnia excogitauit, cum fœtus animantium calore, & humore corporentur, atque animentur ad vitam. Ignis igitur & aqua afferebantur in ſacris nuptialibus, quibus hieroglyphico ſenſu ſignificabatur, ita virum fœminamq; diſiunctos eſſe ſteriles & infœcundos, ſicuti ſine humore calor nihil progignere poteſt; at coniunctos vim habere generationis aptiſſimam.

Ouid. Transfor. lib. 1.

Quippe vbi temperiem ſumpſere humorq. calorque;
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Digitized by Google

Accedit quod Priſci matrimonium contrahentes Quinq. Deorũ patrocinio indigere putabant, Veneris, Suadæ, Dianæ, Iouis præfecti, & Iunonis præfectæ, quam parientibus opem ferre volebant, eam proinde Lucinam appellantes, vt quæ filios in lucem edat. Huius ſpeculationis fuiſſe putatur, quod Plato libro de legib. 6. ad nuptiale conuiuium non plures, quã Quinq; amicos, & amicas Quinque ex latere paterno vocari voluit; ex cognatis, & propinquis, totidem. Eſt adhuc huius myſterij, quod Quinque faces in nuptijs accendebantur, quia lumen ſit procreationis ſignum; ac Mulieres Quinque geminos vno poſſe gignere partu ſymbolicè ſignificent: quod teſtantur & Juriſconſulti, qui ſimul quinq. in hanc lucem edi poſſe, eoſque quandoque ſuperuiuere aſſeuerant; & iuxta hanc rationem mulieri prægnanti partes ex hæreditate defuncti coniugis aſſeruant; ita vt ſi tres filios coniux ex priori vxore reliquerit, illi filij ex hæreditatis fructibus tres dumtaxat partes ex octo partibus ſumant; vxor prægnans relicta, quinque. Nam & Quinos fœtus vno partu edidit Auguſti Cæſaris ancilla. Et Caius Digeſtorum libro 34. Serapim Alexandrinam liberos quinque vnico partu narrat enixam. Anno quoque humanæ redemptionis. 1554. vt lib. de Prodigijs retulit Ambroſius Pareus, Bernæ apud Heluetios, vxor Ioannis Gelingeri Doctoris, quinos pariter fœtus vno partu edidit, tres mares & duas fœminas. Albertus Ratiſponenſis cognomento Magnus ſcribit quandam fuiſſe mulierem in Germania, quæ ſexaginta filios peperit, quolibet partu quinq. quorum nullus ad dimidium annum peruenerit. Ariſtoteles denique mulierem quandam viginti filios quatuor partubus edidiſſe teſtatur; eumque cenſuit eſſe finem multijugæ hominum partionis: neq. plures vnquã ſimul genitos compertum. Non ſum neſcius Martinum Cromerium libro 9. de rebus Polonorum litteris mandaſſe, in Cracouienſi regione honeſtam quandam matronã Margaritam Virboſlai Comitis vxorem 36. pueros viuos vno partu edidiſſe vigeſima die Ianuarij anno poſt natum Seruatorem 1270. Sed hæc ſunt portenta.

Horat. in Carm. Secul.

Auicen. de nat. ani. lib. 9.

De natu. anim. li. 7. ca. 4.

Nam cõceptacula ſpermatica genituræ gratia comparata ex Anà-
tomicorum quorundam obſeruationibus Quinq. numero viſa ſunt,
Libro de oraculorum defectu. his verbis atteſtante Plutarcho: Semen fœcundiſſimum Quinque-
fariam diuiditur: non enim mulierẽ plures Quinq. fœtus partu edi-
diſſe memoratur: multæ autẽ quinque vno enixæ partu. Sed & poſt
partum ſacrum fuiſſe Quinarium numerum ex Platone in Theæ-
teto facilè intelligi datur, cum ita loquitur: Poſt partum (vt mos
eſt) Quinta die ab eius natali ſolemnia celebrantes circulo curſim
circumferre debemus, cauentes ne nos fallat, ſi fortè educatione di-
Suidas. gna non ſit, hæc opinio noſtra, ſed inanis et falſa. Quinto enim à na-
to infante die Amphidrome agebatur, qua manus expurgabãt, quæ
obſtetricis munere fuerant perfuncta, curſuque ad focum ferebatur
puer, mittebanturq; à propinquis polypodes, ac ſepiæ loco munerum.
His accedit, quod in animantibus Quinq; ſunt Senſus, quibus ani-
mata ab inanimis maximè ſecernuntur, quod ſignificare viſus eſt
Gen. 1. Propheta Moyſes, cum animaliũ creationem dixit factã die Quin-
ta, oſtendens nullam eſſe inter duo quæpiam tantam cognationem,
quãtam inter animalia, et Quinarium, inter animatum, & ſenſum.
Plato in Theæt. Quinque ſunt enim organa ſenſus communis, eo quod ad naturam,
& numerum eorum, quæ ſub ſenſum cadunt ſentiendi ſunt inſtru-
menta: quandoquidem Tactus aſpera experitur & lenia, dura &
mollia, quæ in ſolidis ſunt qualitates, tum quidquid calidum eſt, ac
frigidum, humidum & ſiccum; Guſtus dulce, & amarum, ac
ſalſum, & id genus alia, quæ in humidis reperiuntur & ſiccis; Ol-
factus quod male, quodque bene olet, quæ in euaporationibus inue-
niuntur; Auditus ſonituum, & fragorum eſt explorator, quæ circa
aëris verſantur colliſionem; Viſus denique colores dijudicat, qui in
tenuiſſimo ac æteris lucidiſſimo ſpiritu ſunt collocati: ſolidum ſi-
quidem effuſum humidum efficitur; humidum porro, vapor; vapor
autem, aër; aër, æther & tenuis ſpiritus, perinde ac cathena quæ-
dam exiſtit, quæ à terra, cælotenus adoleuit. Quinq. etiam eſſe di-
cemus corporeos ſenſus, quoniam cuncta quæ cæli ambitu continen-

Digitized by Google

tur, conſtant Phyſici ex materia & forma: hæcq. duo dicunt cuiuſ-uis rei totam eſſe ſubſtantiam; ſed materia & forma Quinarium ſimul adimplent. materia .n. quaternitas quædam eſt, & quatuor elementorum, ſimpliciſſimorum Mundi corporum, complexio; forma vero vnitas quatuor elementis pacem imponens. ex quo fit, vt Quinarius numerus ſit metrum compoſitionis omnium ſenſibilium ſubſtantiarum. quidquid .n. cuiuis mixto ineſt, præter formam, de natura eſt alicuius elementi; formam vero non eſſe elementarem, ſed cæleſtem imitari naturam, nullus ibit inficias. Quinq. rurſus, quod totidem ſint, quibus viſibilis Mundus cõponitur, nam præter elemẽta quatuor, in quibus vniuerſa verſatur generatio, exſtat & quinta quædam ſubſtantia, elementorum proprietates, virtutesq. quadam eminenti ratione complexa, quam cælum, vel quintam eſſentiam, ſeu ſubſtantiam, vel lucem, ſiue etiam atherem appellant, cui ſoli omnium corporum, non neceſſitate, non accidentis ratione, ſed à natura datum eſt, vt circulo rotetur. Nobis aſſentitur Homerus, qui vniuerſum in Quinq. Mundos diſpartitur, Cælum inquam, aquam, aërem, terram & olympum, ex quibus duos relinquit communes, terram ſcilicet vniuerſi infimam, & olympum ſupremam partem; reliquos autem tres tribus Deis attribuit, Ægyptiorum ſcilicet ſecutus ſacerdotes, qui Rheam vnico partu Quinq; Deos peperiſſe fabulantur. Diuinus quoq. Plato, quamuis aduerſus eos pugnans, qui vel infinitos, vel plures numero Mundos ponunt vnum fateatur à Deo cõditum Mundum, pulcherrimas attamen primasq. corporum ſpecies vniuerſi diſtinctis partibus accõmodans, Quinq. Mundos facit, terræ vnum, alterum aquæ, alios aeris, & ignis, extremum qui hos contineat: illis itidem ſe opponens, qui vnum eſſe vniuerſum pronunciant, in Epinomide Quinq. principia ſtatuit, Ens, idem, diuerſum, motum, & quietem; quibus Quinq. primas ac perfectiſſimas earum, quæ ſunt in natura figuras Pyramidem, cubum, octahedrum, icoſahedrum, & dodecahedrum ſingulas ſingulis accommodauit in Timæo. Eſt autem Quietis ſignum

cubus ob facierum ſtabilitatem, quod hæc figura ſub ſex quadratis angulis cõprehendatur, terram exhibens, namque omnium maximè immobilis terra. Pyramidis i neam vim, & ad Motus agilitatem quius in acumine laterum, vel facilè cognoſcet: comprehenſa eſt enim planis ab vno plano ad vnum ſignum conſtituis. Dodecahedri natura, quæ apta eſt ad complectendum reliquas figuras, vtpote ſub duodecim quinquangulis, æquiangulis, & æquilateris ſibi inuicem æqualibus comprehenſa, effigies Entis eſſe videtur vniuerſa corpora comprehendentis. Octahedrum, quod figura ſit ſub octo æquilateris triangulis ſibi inuicem æqualibus concluſa, Eiuſdem ideæ conuenit, aërem quaſi vna in forma omnem ſubſtantiam continentẽ exhibens. Deniq. Icoſahedrum figura ſub viginti æquilateris triangulis ſibi inuicem æqualibus comprehenſa, Diuerſi ideæ competit, aquam exhibens, quæ temperando plurimas qualitatis ſpecies recipit. Habent autem ſimilitudinem quandam hæc Quinque corpora ad exteriores ſenſus. Tactus ſiquidem terræ rationem habere dignoſcitur: eſt enim terreſtre quippiam & reſiſtens. Guſtus autem aquæ humectatione, guſtabilium percipit qualitatem. Aeris verò appulſus ex ictu, vnde naſcitur ſonus, aut vox, auditum perficit. Ignem quoque imitatur olfactus, nam & ex qualitate calida, odores proficiſcuntur. At videndi ratio ex æthere contemperatur & lumine, ſicut in Moralibus edocet Plutarchus. Quod ſi Philoſophorum principem ſequi voluerimus, obtutricem oculi facultatem aquæ conuenire dicemus: ſenſitiuam ſonorum, aeri: odoratum igni: tangendi facultatem, terræ: deguſtandi vim, tactus quandam ſpeciem affirmabimus. Quinque demum eſſe ſenſus exteriores neceſſe fuit, nam & totidem ſunt vniuerſa genera ſubſtantiarum, Deus inquam, Angelus, anima, corpus, & mundus. Æternus & increatus Deus cunctis præſtat creaturis: Angelus, vt ſimpliciſſimus primus rerum omnium productus à Deo actus, ſecundo ſtatuendus eſt loco, cum ſit ipſi Deo non ſolum proximus, ſed etiam attiguus. Anima etiam, licet omnium ſit vltima creaturarum, ſupremum tamen

Ariſt. de ſenſu. & ſenſ.

ſenſibi-

ſenſibilium, ac Angelis proximum locum ſortita fuit. Animæ proximum eſt Corpus, quod illi inſeruit, ac ſubditur: poſtremo loco poſitus eſt Mundus, vt humani corporis circumſtantia, ac natiuum domicilium. Quo fit, vt iuxta totidem res obiectas, animæ cognitiones ſint diſtribuendæ: quoniam

Cognoſcit Anima { Mundum: / Proprium corpus: / Seipſam: / Angelum: / Deum.

Qua vi Mundum intuetur, ſenſitiua, ſeu exterior ſenſus vocatur: qua proprium corpus, imaginatio, ſeu ſenſus interior appellatur: qua ſeipſam, ratio, vt quæ animæ propria eſt, nominatur: qua Angelus illi fit notus, intellectus dicitur: qua Deum licet contemplari, mens nuncupatur.

Animæ cognitiones { Mens: / Intellectus: / Ratio: / Imaginatio: / Senſus. } Obiecta { Deus: / Angelus: / Anima: / Corpus: / Mundus.

Porro hanc Quinariam animæ cognitionẽ natura in ſuperficie corporis expreſſit humani, eamque in totidem organa diſtribuit, ſpacio, gradu, loco, in humano corpore ſeparata, à quibus totidem peculiares ſenſus promanant, quos appellamus exteriores. Ex quinq; enim quas diximus, cognitionibus, duæ ſupra animam ſunt; duæ infra animã; in anima vna: quãtoq; magis ab ea, quæ omniũ humillima & abiectiſſima eſt, ad altiorẽ & præſtãtiorem contendimus; tanto magis in interiora, & abditiora penetramus: abditior eſt autẽ imaginatio ſenſu; imaginatione, ratio; intellectus, ratione penitior; mens cunctis interior, ſibiq; maximè inſita. Cum igitur in Quinque organa diſtribuantur ſenſus, tactus, licet toto ſit in corpore fuſus, verius tamẽ & peculiarius in manibus eſt locandus; guſtus, in lingua; olfactus, in

naribus; in oculis, visus; in auribus, auditus. Atque hic est ordo naturalis Quinque sensuum ab ignobiliore ad præstantissimum:

Sensus,	Imaginatio,	Ratio,	Intellectus,	Mens,
Tactus,	Gustus,	Olfactus,	Visus,	Auditus,
Manus,	Lingua,	Nares,	Oculi,	Aures.

Auditus in nobis acrior est visu, hic olfactu, olfactus gustu, & tactu: atque adeo tactus ne census quidem esse videtur. Nam cæterorum sensuum quilibet in vna quapiam rerum sensibilium oppositione, & in intermedijs versatur, veluti auditus in sono graui & acuto, & interiectis: visus in albo & nigro, & interiectis coloribus: olfactus in odoribus & fœtoribus: gustus in dulci & amaro, & interiectis saporibus: cæterum tactus in pluribus oppositionibus cernitur, non subalternis, vt in frigido, & calido; & humido, & sicco; & duro, & molli; graui & leui; raro & denso, quæ subalterna esse non possunt: illud superaddere non inutile fuerit, sensus maioribus sensilibus perceptis, haud amplius vnà cum illis minora percipere posse: nam qui magnos strepitus audiuit, minores non sentit; & qui Solem intuitus est, legere non potest, aut alia aspectabilia percipere; & qui acriores sapores gustauit, remissiores non percipit, eadem & tactus est ratio; mẽtis verò contraria. Quo enim maiora intelligibilia comprehenderit, eo expeditior est ad maiora comprehendenda.

In diuinis oraculis præsens numerus præclaræ dignitatis est, quia præcipuorum Domini nostri IESV Christi vulnerum pro nostra redemptione acceptorum est designatiuus, quorum signa & cicatrices triumphata morte rediuiuus dignatus est in suo corpore iam glorioso conseruare, ad comprobãdam Discipulis fidem suæ resurrectionis. Sanè ex his, tanquam quinque fontibus viuis, effluxit largiter sanguis ille pretiosus, qui emundat conscientias nostras ab operibus mortuis; qui pretium est nostræ redemptionis, qui sanctificationis nostræ & purificationis saluificum est lauacrum. Vnde in mysterijs Missæ & augustissimi sacramenti altaris, pleraque Quinquies fieri debere instituta sunt, vt conuersio Sacerdotis ad populum, si-

Luc. 24.

gnorum crucis efformatio, & quintuplex (cum id celebranti visum fuerit) oratio siue collecta, ad repræsentandam nobis hanc quintuplicem Christi passionem, quæ in sacratissimorum Quinq. principatium suorum vulnerum inflictione peracta est. Et nos ipsi qui redẽpti sumus à Domino, eadem sacratissima vulnera alto debemus animo figere, nunquam obliuione obliteranda. Præterea Quinarius interdum Quinque corporeos sensus designat, per quos nobis rerum notitia innotescit, attestante Philosopho omnem nostram cognitionem incipere à sensu: vt per hunc numerum illi designentur qui sensus optimè regunt. Quare Gen. ca. 45 Beniamin accipit à Ioseph Quinque stolas, id est, sapientiam omnium sensuum. Interdum quoque præsens numerus Quinque librorum Mosis, Geneseos, Exhodi, Leuitici, Numeri, & Deuteronomij nota est, & significatio: qui antiquæ legis mandata, iudicia, & ceremonias, cum historia productionis rerũ, & propagationis humani generis; deductionisq populi à Deo peculiariter electi, ad mortem vsque Mosis complectuntur. Quare numerus, de quo agimus, & totius legis doctrinam & scientiam non incongruè signat. Sic Quinque porticus piscinæ, quinque libros legis significant, quibus populus Israel continebatur: per aquã n populus Iudaïcus est intelligendus, qui adueniente Domino nostro ita turbatus est eius videndo miracula, sicut aqua per Angelum mouebatur; ideo ad aquæ motum, vnus curabatur, quia vnica est Ecclesia, quare scriptum est, quod non nisi descendisset, sanabatur; quia superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Sic Quinque panes hordeacei, quibus Christus turbam satiauit, ad legem referuntur, quia hordeum, Mosis legislatio est: vt enim hordeum ante triticum matureſcit, ita etiam ante euangelicam prædicationem lata lex, qua Israëlitæ quasi bruti, & ad Diuina mysteria capescenda rudes, pascerentur. Isti sunt Quinque bases templi, quæ erant ad dextram, & quinque quæ erant ad sinistram, sicut dicitur 3. Reg 7. quoniam in templo Ecclesiæ à dextris, & à sinistris. i. in prosperis, & aduersis, hi quinq. libri sunt bases, id est, morum, & fidei funda-

D. Hier.

Ioan. 5.

Iacob. 4. I. 6. M. 14. vers. 6 Luc. 19.

2 Reg. 17. menta. Quinque limpidiſſimos lapides de torrente ſumpſit Dauid; ſed vno ſpurium Goliath Philiſtæum impudenter exercitum Dei viuentis exprobrantẽ potenter concuſſit, proſtratumq. occidit: quia
1. Cor. 14. in vno præcepto charitatis perficitur lex. Quinq. verba, quibus loqui ſe velle in Eccleſia gloriatur Apoſtolus, deſignãt pentateuchum ſenſibilia ſcripturarum verba quinq. ſenſibus reſpondentia. Quin-
Matth. 25. que virgines ſapientes habentes ſecum oleum in lampadibus, eos ſignificant, qui in lege Domini meditantur die noctuq. vel eorum nota ſunt, qui ſe continent ab illecebris quinque ſenſuum, & ſic continent. vt in ſua conſcientia gloriam habeant, haud laudẽ ab hominibus exſpectantes. Poſſumus etiam cum D. Hieronymo Quinq. virgines ſapientes, & quinque ſtultas, quinq. ſenſus interpretari, quorum alij feſtinant ad cæleſtia, & ſuperna deſiderant; alij mobilibus & fluxis rebus inhiantes, lumine veritatis, quo illuminentur, ca-
Cap. 26. rent. In Leuitico vox Dei eſt: Perſequimini inimicos veſtros, & corruent coram vobis. Perſequentur Quinq. de veſtris cẽtum alienos. Quia ſi ſapienter & probabiliter pugnemus in verbo Dei; ſi prudenter de lege Domini diſſeramus, conuincimus & fugamus infideliũ multitudinem. Sicut enim Quinarius, ſapientes indicat, & inſipientes: ita centenarius cum fideles notat, tũ infideles: ibi enim centum fideles perſequuntur decem millia, & à quinque fidelibus effu-
Eſa. 65. gantur centũ infideles. Et alibi teſtatur Scriptura maledictum fore
D. Hieronym. in Matt. 25. peccatorem, qui centum annorum moritur. Quinq. talenta in Euangelio poſſunt ſignificare maiorem cognitionem Scripturæ his qui ſenOrig. in Matth. libro 33. ſus habent exercitatos ad bonum, malumve diſcernendum. Duplicantur autem cum quis ex creaturis intelligit Creatorem; ex corporeis, corpore carentia; ex viſibilibus, inuiſibilia; ex breuibus, æterna.
Leuit. 5. 6. Quintam partem tradere Sacerdoti, aut domino rei, eſt illum ſenſum offerre Deo, per quem peccauit, ne amplius per ipſum peccet; vel offerre linguam confitendo peccata, & laudibus Deum proſequen-
Leuit. 19 do. Quod verò quinto anno fructibus nouæ arboris veſci licebat, deſignatur, poſt gratias Deo habitas & actas vtendum eſſe rebus

per Quinq. ſenſus ad intelligendũ. Quĩ demum peccaſſet in Sanctis, tantumdem reddere iubebatur, & ad illud quintas adĳcere, quod non ita intelligendum, vt ſi quis de ſacris, vel oblationibus, vel muneribus in vſum pauperũ erogatis, aut pro tẽpli ædificatione, vel alterius voti operis deſignatione datis, aliqua interuertiſſet, oportere eũ Quintã partem addere eorumquæ ſubtraxit, mox peccati veniã imploraturũ; ſed alia quinq. ſuperaddere præceptũ erat, aliquidq; inſuper auctarij: de quo vide Origenẽ. hom. 3. in Leuit. & Cyrillum, qui hanc ſententiã examinãs, in hæc verba prorũpit: Si quis Quinq. ſenſuũ opus peruerterit, & debito, honeſtoq. vnũquemq. officio defraudauerit, oportet eum ſynceros illos & integros Deo reſtituere; mox alios Quinq. interiores adĳcere, & horũ omnium deniq. ſummã & ſolidationem quandã ſuperaddere, firmũ. ſ. benè agendi propoſitũ, ſi Deo ſatis ex aſſe facere voluerit. Ad hoc etiã ſpectare videtur, quod ab vno menſe ad Quintũ vſq. annum offeruntur ſicli Quinq. hoc eſt, vt Heſichius Hieroſol. interpretatur, quinq. ſenſuum perfectio, quæ ideo per geminatũ numerũ exprimitur, vt intelligamus, ea quæ puer ſenſibiliter audit, videt, guſtat, odoratur, & tangit, illa etiã conduplicet, dũ inſtitutus fuerit illa ad intellectum, & interiores hominis ſenſus accõmodare, per quos vel mundi corde effecti Deũ videmus; vel aures habemus ad audienda ea, quæ docet IESVS; vel odorem capimus illũ, quẽ dicit Apoſtolus: Quia Chriſti bonus odor ſum Deo; vel etiã guſtum ſumimus illũ, de quo dicit Pſaltes: Guſtate, et videte, quoniã ſuauis eſt Dominus; vel tactũ illum quẽ dicit Ioannes: Quia oculis noſtris inſpeximus, & manus noſtræ contrectauerũt de verbo vitæ. Eſt & illa Quinarij numeri in philoſophia, & in diuinis ſcriptis conſideratio, quod expanſione Cabaliſtica quindenariũ continet: ſi quis enim vnũ, duo, tria, quatuor, quinque in vnum coniunxerit, quindecim reperiet. Sed & Quinq. ſenſus, triplicem habentes collectionem, quindenarium procreant, ex eo quod tactus quod tãgendi ſubſtantiæ ſubiacet, tangit; guſtus guſtabile, guſtat; & odoratus odorabile, odoratur; & viſus viſibile, videt; & auditus audibile, audit.

Leuit. 27

2. Cor. 2. Pſalt. 33.

1. Ioan. 1.

Hinc in Diuinis oraculis quindenarius pro Quinque sensibus ali-
Gen. 3. *quando positus inuenitur: nam & arcam, quam humani corporis esse figuram Diuus testatur Ambrosius, quindecim cubitis super excelsos montes fuisse scribit Moyses, nimirum propter Quinque sensus, qui sunt in corpore nostro, velut excelsi montes, qui hãc carnem passionum obumbrant, & plerunq; incursantur bestijs, & exagirantur condensa & opaca eorum. Vnde Dominus, per nationum credentium fidem, veniens ad Ecclesiam suam, venit à Libano; sicut*
Cap. 4. *habet Canticum canticorum. Ac vt magis constet quanta sit Quinarij ad quindenarium societas, ex Quinarij partibus, vel facilè perdisces: namq. illarum cõpositione fit quindenarij trigonus: si enim ducatur 1. in 2. fit 2. qui ductus in 3. producit 6. & hic ductus 4. procreat 24. quod si 24. per 5. ductitaueris, nascetur 120. trigonus ipsius quindenarij. Habet Quinarius alios etiã honores: ortus enim eius non inelegans est, non is quem supra commemorauimus, vbi ex binario & ternario docuimus esse conflatum; sed quod oritur principio cum quadrato primo coëunte: omnis enim numeri primordium est vnitas; quaternarius autem quadratorum primus. Quod si rectè vnitatem quadratum censemus, quoniam & ipsa ex seipsa propagatur, Quinarius coitu duorum primorum quadratorum natus; haud potuit nobiliori ab origine existere. Adde per penultimam primi Euclidis, quod tantum potest quadratum, quantum coniuncta faciunt duorum quadrata numerorum, qui ipso proximè priores sunt; & quod primus hic numerus sesquialteram proportionem continet. Aliam quoq; huius numeri præstantiam animaduertunt Pythagorici: idem namque natura dicitur, quoniam sui multiplicatione semper in se redit: quod etiam Senario commune est. Quare Circulares, ac Sphærici ab Arythmeticis appellantur: id enim circulare, Sphæricum ve dicitur, quod quanto vis ambitu in seipsum redit, ac finem principio copulat. Porro sicuti natura triticum loco seminis accipiens, multas alterando eo, mutandoque formas interim inducens, tandem triticum reddit, in fine totius mutatio-*

Digitized by Google

nis principium reſtituens: ita cum cæteri numeri in ſe ſe multiplicati, incremento facto in alios deſinant, ſoli Quinarius, & Senarius in ſe ducti, ſeipſos ſemper oſtendunt, reſpiciunt, ac conſeruant. Auge ſeipſo Quinariũ, proueniet tetragonus 25. in idem latus deſinens: deinducatur 5. in ſuum tetragonũ 25. & conficies cubum 125. in idem reuolutum latus: ducatur item latus 5. in productũ cubum 125. & fit 625. qui in idem latus reuoluitur: poſtea in 625. idem latus ducatur, proueniet 3125 in idem latus terminatum: in quem iterum ducatur 5. & fit 15625. iterum in productum ducatur idem latus 5. & fit 78125. in idem reuolutum latum. Auge rurſus ſeipſo ſenarium, ſurget 36. qui quadratus eſt in idem latus reuolutus, in quem & ipſe ductus gignit 216. cubum ſphæricum: deinde in productum cubum ducatur ſenarius, & fiunt 1296. rurſum in productum ducatur 6. & conſurget 7776 in quem deinceps ducatur 6. produceturque 46656. in quem denique idem ducatur latus, fietque 279936. Si in immenſum etiam Quinarius, ſenariuſque ſuos ipſi multiplices augeant, nullius vſquam alijs, quam ſuis radicibus ipſorum multiplicium ambitus finiri poterit. In tota igitur numerorum ſerie (vnitate poſtpoſitâ) duo ſunt ſpectabiles numeri circulares, ac radices circularium numerorum, tanquam gemini omnium oculi, & magna luminaria, Quinarius vt prior & impar, maſculus, luminare maius dici poteſt; ſenarius vt poſterior, & par, fœmina, luminare minus: impar numerus eſt actus & forma quædam: ſed par potentia & materies. Quare in numeris vnicus reperitur actus, atque vna tantum potentia inuariabilis. Quemadmodum autem Quinarius & ſenarius nulla ſui progreſſione extra ſe fiunt, nuſquam diuerſis finibus excipiuntur, ſed in ſemetipſis quantumuis aucti redeunt: ita

	5
	25
	125
	625
	3125
	15625
	78125
	6
	36
	216
	1296
	7776
	46656
	279936

eos dicimus æuo perſimiles, cuius omnis finis eſt vt principium, & omne vltimum vt primum: eſt enim æuum ſemper idem: Sed Quinarius etiam præter hunc cum ſuo genere multiplicationis fructum, etiam cum alijs imparibus ſociatus, ſe ſemper oſtendit, nam Quinquies terni, decem quinque, & Quinquies ſepteni, triginta quinque. Quinquies noueni, quadraginta quinque. Si verò ſibi ipſi fuerit adiectus, denarium perfectum numerum gignit, idque perpetuò durat. Quinarij igitur illa eſt natura, vt cum Quinario congreſſus nihil imperfectum, aut alienum procreare poſſit, ſed aut ſeſe, aut denarium, id eſt, vel ſuæ naturæ, vel perfectum numerum. Habet denique Quinarius in Cæleſtibus diuidendi facultatem; nam & Ægyptij aſtrum pingere ſolebant, dum Quinarium numerum vellent ſignificare: quinario enim comprehenduntur conuerſiones ſtellarum vagarum, cum eadem ſit Solis, Luciferi, & Mercurij. Sed & Cælum circulis deſcribitur Quinque æquidiſtantibus, duobus videlicet polaribus, totidem ſolſtitialibus, & horum medio æquinoctiali; qui nomina ſortiuntur vel à regione Cæli, vt Arcticus, & Antarcticus, vel à cauſſis, vt Tropicus æſtiualis, Tropicus hyemalis, ſiue hybernius, & Æquinoctialis; ſub hoc enim decurrente Sole fiunt æquinoctia: ſub illis ſolſtitia.

DE NVMERO VI.

Senarius Numerus, ſiue ſpectes myſticos ſenſus in ſacris voluminibus, ſiue quæ ab his ſcribantur, qui de numeris philoſophantur, vberrimam ſegetem ad contemplandum ſuppeditat. Moyſes enim Diuino ſpiritu afflatus admirabilem hanc rerum vniuerſitatem à ſummo Architecto Sex diebus exædificatam ſcribit, non quod Opifex Verbum

Digitized by Google

bum Deique Filius, cui intra momentum ſuppetit facere, quæ velit, tempore indiguerit ad eam conſtituendam. Credendum eſt enim Deum vniuerſa ſimul dicto citius effeciſſe ſolo voluntatis nutu. Sed numero vſus eſt, quod ea quæ fiunt, ordinem requirant; ordo autem numero continetur: namque ordo plurium rerum eſt; quæ verò plura ſunt, aliquem numerum habeant neceſſe eſt. Cum autem omnipotenti Deo liberum eſſet vniuerſa ſimul ordinare, ſicut & creare, quod opificis finiti ſit ordinatio, infiniti creatio; oſtendit per ipſum quidem licere infinitum eſſe, ſed rebus ipſis haud concedi, vt ſummam perfectionem, quæ eſt Vnitas, aſſequerentur. Quamuis enim pro natura corporea perfectus ſit Mundus, abſoluta tamen natura non eſt omnino perfectus, cum, propter materiam, informia patiatur, vel deformia; propter dimenſionem, virtutis ſubeat defectum, diuiſionemque expectet, ſi diuiſor acceſſerit: ob compoſitionem, diſſolutioni ſit obnoxius: ob partium repugnantiam, machinetur malum: propter motum, præ ſe ferat indigentiam, priuationemque patiatur admixtam. Beneficus autem cum ſit Deus, non pro magnitudine ſuæ benignitatis, quæ immenſa eſt, & infinita, ſed pro viribus accipientium beneficia confert. Non eſt verò Mundus tam natura ſua ad accipiendam beneficium diſpoſitus; quam Deus ad conferendum. Namque huius vires omnium præſtantiſſimæ ſunt. At illius infirmitas impar eſt eorum magnitudini, penituſque ſuccumberet, niſi Deus aptè, quod cuique conueniat, viribus cuiuſque metiretur. Argumento eſt Moyſes Dei amicus, & myſteriorum interpres, qui dum ſupplex Deum his verbis deprecaretur: Oſtende mihi te ipſum, ſibi dictum audiuit: Ardorem diſcendi probo, vt meretur; cæterum quod petis neminem natum impetrare fas eſt. tibi tantum largiar quantum conuenit: neq; .n. quidquid ego dare poſſum facilè, id & homo poteſt accipere. Apoſtolus item: Vnicuiq. noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. Non quod ad menſuram ſpiritum, & gratiam tribuat Deus, cuius

Philo Alexan. Exho. 33.

Epheſ. 4.

beneficentia nullis terminis circumscribitur; sed quod iuxta mensuram vasculorum infundat liquorem, tantum numeris largiens, quantum potest ille, cui donatur, accipere. Quare licet D. Lucas de Apostolis scriptum reliquerit, quod repleti fuerint Spiritu sancto: hoc tamen secundum mensuram vasculi intelligendum est. Quomodo enim verbi gratia, si dicere voluerimus: hæc vasa sunt plena vino, non statim quia æquali mensura sunt plena, indicabimus, si quidem aliud sextarium, aliud amphoram capere potest: & tamen est secundum mensurã suam vtrumq. completum. Ita ferè Mundus perfectus est: at perfectionem summam, quæ in vnitate consistit, assequi non potuit; sed ad secũdum declinauit perfectionis gradum, qui in Senario constitutus est, quod hic lege naturæ generationi sit aptissimus. Numerorum enim qui oriuntur ex vnitate, iste primus omnium perfectus est, quippe qui suis partibus æquetur, & ex eisdem plenè expleatur, ex ternario nimirum, qui est illius dimidia pars, & ex binario, qui est tertia, & ex vnitate tandem, quæ est sexta: quæ partes omnes ductæ in summam, Senarium conficiunt. Pars autem in hac numerorum contemplatione illa est intelligenda, quæ aliquoties sumpta, totum conficit, & quæ quota sit, dici potest, sicut est dimidia, tertia, quarta, & deinceps ab aliquo numero denominata. Neque enim exempli gratia, quia in nouenario numero, quatuor est aliqua illius pars, ideo dici potest quota pars eius sit: vnum autem dici potest quota pars sit, nam nona eius numeri est; sic tria, nam tertia pars eius sunt: coniunctæ verò istæ binæ ipsius partes, nona scilicet, & tertia, id est, vnum, & tria distant à tota summa eius, quæ nouem est: sunt. n. quatuor. Itemque in denario, quaternarius est aliqua pars eius, sed quota sit haudquaquam dici potest: vnum autem dici potest quota pars sit, quia illius est decima pars: habet & quintam denarius, quæ sunt duo: habet & dimidiam, quæ sunt quinque, sed hæ tres partes eius decima, & quinta, & dimidia, id est, vnum, duo, quinque, simul ductæ, non complent decem: sunt enim octo. Duodenarij contra partes in sum-

Act. 2.

mam ductæ, ipſum ſuperant: habet ſiquidem hic numerus duodecimam, quod eſt vnum: habet & ſextam, quæ ſunt duo: & quartam, quæ ſunt tria: habet tertiam, quæ ſunt quatuor; habet & dimidiam, quæ ſunt ſex: ſed huius partes maiorem ſummam colligunt, quam ſit ipſe duodenarius: omnis enim hic cumulus, vnum, duo, tria, quatuor, & ſex, redundat in ſexdecim, maiorem vtique ſummam, quam ſint duodecim. Primus igitur omnium Senarius partibus ſuis in ſummam redactis perficitur: quare non incongruè generationi, nuptiiſque ſacer dicitur, quod eius partes ſimul collectæ, ipſum, vt diximus, gignant, ſimilemq. reddant genitum genitori. Præterea cum Mundus creaturarum omnium abſolutiſſimus, in ſeipſo complexurus eſſet generationes è binaria copula, vt in ſe contineret, tum proſeminantis maſculi, tum fœminæ gignendam ſpeciem ſuſceptura, neceſſe fuit ex hac copula Senarium componi perfectum numerum. Nam cum in rebus maſculus cenſeatur numerus impar, ſicut par fœmina; imparium autem principium ſit ternarius, parium binarius: maſcula, fœminaque natura Senarius præditus dicetur, cum ex ambarum viribus conſtet, ac vtriuſque ſexus admixtione conficiatur. Exſtat Clementis Alexandrini hæc diſertè ſcribentis Stromatum primo, de duobus mundis auctoritas: Vnum quidem mundum nouit Barbarica Philoſophia, qui percipitur intelligentia, alterum ſenſibilem; illum quidem archetypum; hunc imaginem eius, qui dicitur exemplar: ac illum quidem attribuit Vnitati; hunc verò nempe ſenſilem, Senario. Coniugium ſiquidem apud Pythagoricos vocatur Senarius, vt qui genitalis ſit numerus. Idem alibi: Senarium, inquit, Geneſi ac Nuptijs accommodari probant Pythagorici. Gamon nempe coniugium appellantes, quod ex vtriuſq. ſexus mixtione conficiatur. Nam ſicuti coniugium ex maſculo generatur, & fœmina: pari modo Senarius ex impari quidem ternario, qui maſculus eſt, ex pariq. binario, qui fœmina, procreatur. Clementi aſſentitur Martianus Capella hunc numerum tribuens Veneri, quæ idcirco fortè mater Harmoniæ di-

Plutarc. de Oraculorum defect.

Lib. 11 ca. 12 Euſeb. de præp. Euang. allegat Clemẽtem in texto.

citur, quod Senarius fuerit primus harmoniæ genitor: nam per primum motum, hoc eſt, binarium collatus, 12. facit, inter quos numeros duo medij inueniuntur, id eſt, 8. & 9. Porro 12. ad 6. gignit diapaſon ſymphoniam; 9. ad 6. gignit diapente; 8. ad 6. diateſſaron producit. Conſtat præterea Senarius ex proportione dupla, quam intra ſe proximè continet; ea eſt 4. ad 2. qui ſimul iuncti numeri Senarium conficiunt: quod in cæteris vix poterit reperiri, niſi in quibus ſeruata fuerit natura Senarij, vt ſunt duplus, quadruplus, aut quadratus eius, & ſimiles. Eſt igitur Senarius reſultans ex dupla proportione, quæ diapaſon conficit omnium conſonantiſſimam. Quare ad huius viſibilis Mũdi fabricam nec conſonantior, nec perfectior reperiri numerus poterat, quam Senarius, in quo ſummus artifex Deus ſua perficeret opera. Nec enim Senarius ſacer, ac perfectus ſolum perhibetur, quod hoc dierum numero conditæ ſint vniuerſæ rerum ſpecies, vt opinatus fuerat Gulielmus Hamerus, ſecutus Gregorium Pontificem ſummum lib. 35. capit. 20. Moral. ſed etiam ea de cauſſa ſex diebus Deus opera ſua perfecit; quia ſenarius perfectus eſt, ac ſacroſanctus. Itaque etiam ſi iſta non eſſent, ille perfectus eſſet; niſi autem ipſe perfectus eſſet, iſta ſecundum eum perfecta non fierent; quemadmodum ſentire viſus eſt Hugo, qui à Sancto Victore nominatur, cum libro de Sacramentis legis naturalis & ſcriptæ hunc in modum loquitur: Senarius, quia ex partibus ſuis conſtat, ſignum perfectionis eſt: & idcirco voluit Deus ſex diebus complere opera ſua, vt oſtenderet ſe in his quæ fecerat, nec ſuperuacaneum aliquid poſuiſſe, nec imperfectum reliquiſſe. Confirmat hoc ipſum Aurelius Auguſtinus aſſerens, Senarij perfectionem nobis à ſacris litteris commendatam in eo maximè, quod Deus ſex diebus perfecit opera ſua, & die ſexta fecit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Sicut igitur perfecto nihil deeſt: ita neque ordinationi, aut rebus ordinatis quidquam, aut addi tanquam diminuto, aut detrahi tanquam à ſuperabundante poteſt, non po-

Comm. in Gen. D Tho. quolib. 8. q 1. art. 1.

De Trin. li. 4. & in Gen. ad lit. li. 4.

Digitized by Google

teſtate quidem terminata, ſed ipſa rerum ſerie ſibi terminos præſcribente: id fuit, ac ſi dixiſſet, per Senarium illum eorum quæ creata ſunt, ordo melior, ac diſpoſitio non potuit aſſignari, aut eſſe: quare die ſexta ſubdit Propheticus ſermo. Vidit Deus vniuerſa quæ fecerat, & erant valde bona: & factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Cum ergo audis ſex diebus conſtructum fuiſſe Mundum, non intelligas de numero dierum tantum, ſed de perfectione vniuerſi, quæ per Senarium perfectum numerum deſignatur. Vnde cum ad hunc abſolutum numerum opus Dei peruenisſet, dixit Diuini verbi Scriba: Perfecti ſunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Sic & Orpheus Myſtarum princeps Hymnos iubet ſexta generatione finiri, cum ait. Gen. 1. Gen. 2.

Ætate in ſexta ſtudium finite canendi.

Quod de rebus creatis non vltra cani poſſit, cum ibi tota ſit terminata perfectio. Non videtur hic prætermittenda fabricæ maximè competens figura trigona, quam conſtituunt Senarij partes. Huius enim baſis eſt, A A A; ſummitas, A; intermedium, A A; vt in obiecta figura facilè patet. Vnitas, vt quæ impartibilis ſit in ſe, à ſe, & circa ſe, fabricatori Deo adſcribitur. Dualitas prima monadis productio fœmina, mater elementorum (nam de illa quatuor elementorum numerus procreatur) ſimilis eſt materiæ primæ, ac generationi. Trinitas ſecunda monadis productio maſcula, idealibus formis, vel compoſitis corporibus conſequenter aptatur apud Martianum Capellam.

A
A A
A A A

Vnitas, Diuina virtus,
Dualitas, Generatio rerum,
Trinitas, Forma perfecta.

Ita ſentiebat Pythagoras ex hiſce tribus vniuerſa procreari,

atque in eadem resolui. Senarius igitur primus est dux perfectorum numerorum, primusque numerus æqualitatis, qui seipso constet, suisque partibus restituatur, neque ipsis maior, neque inferior, gaudetque partium Trinitate, quibus restituitur: nam ter trinus esse comperitur; trinus quidem figura, nam quilibet perfectus is & trigonus est; trinus denominatione, quippe qui trigonorum tertius; trinus partibus, nam singulæ trigoni partes incipiunt à ternario. Ad hæc vniuersi molem circulari figura summus Conditor insigniuit. Hæc enim ex omnibus cælo maximè competit, quod quemadmodum capacissimum, simplicissimum, & perfectissimum esse oportebat; sic & capacissimam, simplicissimam, & perfectissimam figuram sapientissimus Architectus elegit. Perfectissimum quidem est, cum sua omnia possideat, nec fieri possit, vt iacturam, vel minimam patiatur; simplicissimum, quoniam, vt sentiunt Platonici, non est ex quo fiat, aut in quod resoluatur, alioqui corruptionem, generationemque cognosceret; capacissimum, quoniam nihil extra se ipsum reliquit, sed vniuersa intus complexum est. At huiusmodi Sphæram esse indicio est, quod eandem ad cætera solida, quam & ad reliqua plana circulus habet comparationem. Primo quidem circularis figura est omnium isoperimetrarum capacissima; ad hæc perfectissima, quod nullum incrementum, decrementumve suscipit; quin & simplicissima, quod vna dumtaxat linea continetur: est enim Circulus figura plana vna tantum linea contenta, quæ circumferentia nuncupatur, ad quam ab vno signo, quod centrum vocant, omnes rectæ lineæ prodeuntes, inter se sunt æquales; sic & sphæra figura est solida, vna superficie comprehensa, ad quam ab vno signo, quo medium ab ipsa æqualiter abest, omnes rectæ lineæ ductæ, sunt æquales. Ergo & Sphæra capacissima est, quia pro termino circulum sibi sumit: est Perfectissima, vbi instar recti corporis, nec crescit vspiam, nec decrescit: quin & Simplicissima, nam vnica superficie concluditur. At quorsum hæc? Dicam. Orbicularem Mundum senis decuit formare diebus: si enim

Euclid. def. 15. 16.

pingis in ſuperficie circulum, huius ſemidiametrum reperies ſuæ totius circumferentiæ ambitum Senario permeare, ſenis ve arcubus illũ totum diducere: hinc. n. factum eſt, vt geometricus Hexagonus hoc vno cęteris figuris præſtare meritò cenſeatur, quod ſolus naturale, & per ſe cognitum latus obtinet in circulo: hoc ſiquidem latus eſt ipſa ſemidiameter, quæ & circulum ipſum circinat. Circulus igitur myſterium promit Creationis vniuerſorum, cuius Sex trianguli maiores æqualium laterum ſunt diuini totius operis tempus ac menſura, cauſſam ſimul exprimens quare dies ſeptima, dies eſt quietis, qua ceſſauit Deus ab operibus ſuis. Sed hoc apertius demonſtrabit ſubiecta geometrica roſa. Scribe in quauis ſuperficie circulum: huic ſi circulos æquales ſic circumſcribas, vt & ſe mutuò, & hunc ipſum circulum medium contingant, circulum medium totum non amplius quam Sex circumſcripti circuli complebunt. Sit igitur circulus Q. cuius circumferentia ſemidiametri ſpacio in Sex æquales arcus diuidatur punctis A, E, M, V, S, R, & à centro circuli Q, ducantur per eadem puncta Sex rectæ lineæ, quæ æquales inter ſe erunt, Sex iſopleuros conſtituentes: demum ſuper harum rectarum extremis Sex dicti æquales circuli circumſcripti totum exterius ſpacium complent, circulo medio Q, æquales.

Digitized by Google

Sex iſopleuri anguli totũ circuli ſpacium implentes.

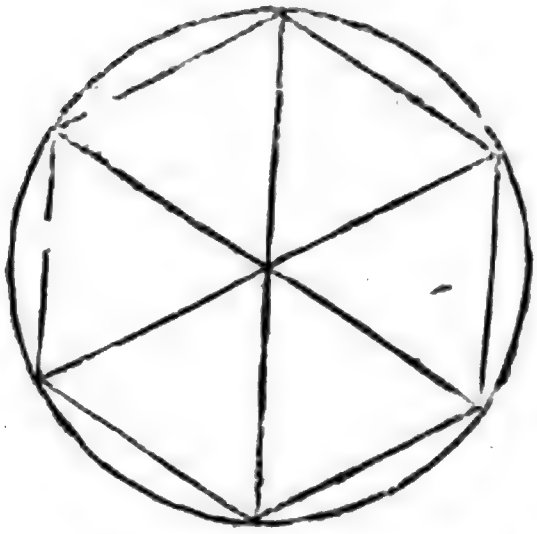

Circulus ſex ſibi ęqualibus circulis circumſcriptus.

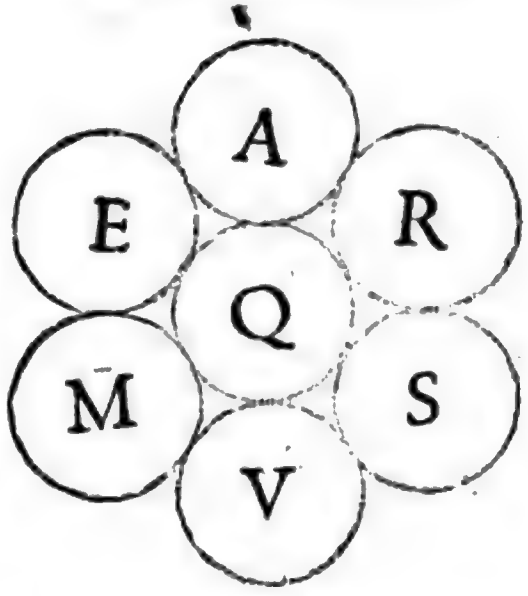

Liquet omnino hos circulos nulla ſe ſectione partiri, ſed eſſe & medium circulum, & ſeſe mutuo contingentes, ac totum ſpacium, quod circumſtat Q, circulum ambire: elicio igitur Vnitatem eſſe centri numerum; Senarium verò circumferentiæ; totius autem circuli numerum eſſe ſeptenarium. Quid verò hæc geometrica roſa, viſibilis ſeptem æqualium ſeſe contingentium circulorum figura nobis ſignificet, indicabo. Vnitas illa per ſe ab æterno ſubſiſtens, velut in infinito ſe circumſtante ſpacio, ſex diebus ſeipſam ciens, totum quod circa illam vacuum imaginamur ſpacium, varijs creaturis impleuit; ſeptima autem die in ſeipſam reciproca nullam prorſus creaturam protulit, quod plena perfectaq; eſſet omnis primæuæ illius, & antiquiſſimæ Vnitatis circumſtantia, nullusque ſeptimæ creaturæ locus ſuperfuiſſet circa Diuinam Vnitatem (ordinem & rerum ſeriẽ reſpicio, non potentiam Dei abſolutam.) Sicut enim ſextus demum circulus primi, medijq. circuli circumſtantiam adimplet; pari modo ſexta Creatura diuinam impleuit circumſtantiam, diuinumque conſummauit opus. Diuinam circumſtantiam appello Creaturarum vniuerſitatem, & naturam hanc Vniuerſam diſpoſitam circa Diuinam Vnitatem, illique intendentem, à qua primò id quod eſt accepit,

Digitized by Google

pit, & cuius Virtute continetur. Quo efficitur vt Senarium dicere valeas Diuinæ circumſtantiæ, ſiue creaturarum numerum præcipuè Hominis, in quo complicatur huius Mundi tota perfectio, qui & huiuſce regionis vniuerſis entibus præeſt: itemque propter ipſum ſunt illa omnia. Duo enim cum creati ſint ſpiritus, primus per ſe ſubſiſtere natus ſine corpore, quem dicimus Angelum: alter natus in corpore ſubſiſtere, humanus qui nuncupatur ſpiritus: Angelus, vt per ſe potens, quia nullo ad ſubſiſtendum egebat, creatus eſt ab initio totus, & per ſe: Humanus verò non aliter ſubſiſtere, quam in corpore natus, creari poſt corpus debuit: oportuit enim prius à Deo condi, excudi, & componi humanum corpus humani ſpiritus domicilium, quam humanum ſpiritum procreari. Namque & materies, ex qua corpus huiuſmodi conflatur, humano ſpiritu creata eſt prior. Sed & humanum corpus haud aliter creari debebat, quam poſt omnes ſenſibiles creaturas, quæ ſunt ipſius materiei, & humani corporis particulæ. Omnis enim ſenſibilis, materialisve ſubſtantia eſt, vt quædam humani corporis pars: iſtud quippe conflatum eſt ex vniuerſis, quæ ſunt in Mundo cum omnibus ſymbolum habens, cum omnibus operationem, cum omnibus conuerſationem: adeoq. in ſeipſo habet id totum quod in maiori Mundo continetur, vt nihil relictum ſit, quod aliquo modo in ipſo homine non reperiatur: ſunt in ipſo elementa per veriſſimas naturæ ſuæ proprietates: eſt in ipſo æthereum corpuſculum animæ vehiculum, Cælo proportione reſpondens: ſunt in ipſo plantarum vita vegetatiua: animalium ſenſus: cæleſtis ſpiritus, angelica ratio: mensque Diuina, & omnium horum ſimul in vnum confluentium vera coniunctio, & Diuina poſſeſſio. Quare in Euangelio, Homo vocatur omnis creatura, & à Philoſophis alter Mundus. Nec ſolum Homo alter Mundus effectus, ipſius partes omnes in ſe complectitur, ſed etiam ipſum Deum concipit, & continet. Inde Xiſtus Pythagoræus Hominis animum dixit eſſe templum Dei: quod etiam multò lucidius expreſſit D. Paulus dicens: templum Dei eſtis vos. Mar. 16. 1. Cor. 3.

1. Cor. 1. 2. Cor. 6. *Idemque varijs locis ſacræ litteræ teſtantur. Nam ſicut Deus nec tangi poteſt, nec auribus percipi, nec oculis videri; ſic animus Hominis nec cerni, nec audiri, nec tangi poteſt. Ac ſicut Deus ipſe infinitus eſt, & à nullo compelli poteſt; ita & humanus animus liber eſt, & nec cogi, nec menſurari poteſt. Tum vt Deus totum hunc Mũdum, & quidquid in eo eſt, ſola mente gerit; ſic illum humanus animus etiam cogitatione complectitur: atque quod ſoli illi cum Deo peculiare eſt, vt Deus Mundum totum ſolo nutu mouet ac gubernat; ſic animus nutu ſolo corpus ſuum agit, atq. regit: & ſicut Deus vniuerſa cognoſcit; ſic etiam Homo cuncta cognoſcibilia cognoſcere poteſt, cum pro obiecto adæquato ens in communi, vel vt alij dicunt, ipſum verum habeat. Nec aliquid in Homine reperitur, non vlla diſpoſitio, in qua Diuinitatis aliquid non appareat, nec quidquam eſt in Deo, quod ipſum etiam in Homine non repræſentetur: & quicumque ſeipſum cognouerit, cognoſcet in ſeipſo omnia: cognoſcet in primis Deum, ad cuius imaginem factus eſt: cognoſcet Mundum, cuius ſimulacrum gerit: cognoſcet vniuerſas creaturas, cum quibus ſymbolum habet. Illud tamen pium lectorem non lateat, licet Homo cuncta in ſe contineat, quæ in Deo ſunt; Deus tamen per eminentiam quandam omnia continet virtute ſua, & ſimpliciter, ſicut omnium cauſſa, & principium. Homini autem virtutem dedit, vt ſimiliter vniuerſa contineret, ſed actu & compoſitione quadam, velut omniũ nexus vinculum, atq; nodus. Adhuc Homo cum ſit opus ex materia præſtantiſſima, vt cuſtodiatur, & ſeruetur, indiget omnibus quæ ſunt in Mundo, propter quem ſunt ſingula, & qui vniuerſis huius regionis rebus præſidet. Hinc quia prius erat conſtruenda aula regia, atq. ita Rex introducendus omni iam caterua ſtipatus, poſtremus Homo creatur, Dei manu, atq; imagine formatus, extremum quidem Artificis opus, & conſummatio. Quare in ipſa diei Sextæ præfiguratione formatus legitur, vt ipſius perfectio deſignetur. Incipiens n. Artifex Deus ab Angelico intellectu, atque immateriali creatura, & per materiam, & materiales*

Digitized by Google

ſubſtantias progrediens, Hominem ſtatuit ſupremum creaturarum, ſuique totius operis periodum. Quo fit: vt Diuina operatio, quæ eſt vniuerſorum creatio, facta ſit in circulo. Deus enim creando inchoauit ab intellectu Angelico, & deſijt in Humano, coniungens totius ſui operis finem initio. Diuini autem operis principium Angelus eſt, finis Homo. Hic eſt enim creaturarum ordo, quo ab Artifice profectæ ſunt, Angelus, Elementum, Minerale, Vegetabile, Senſibile, Rationale. Coniuncti ſunt igitur à Deo, & proximi loco facti Angelus, & Homo: proceſſit etenim Deus ab Angelo ad Elementum; à perfectis, ad imperfecta.

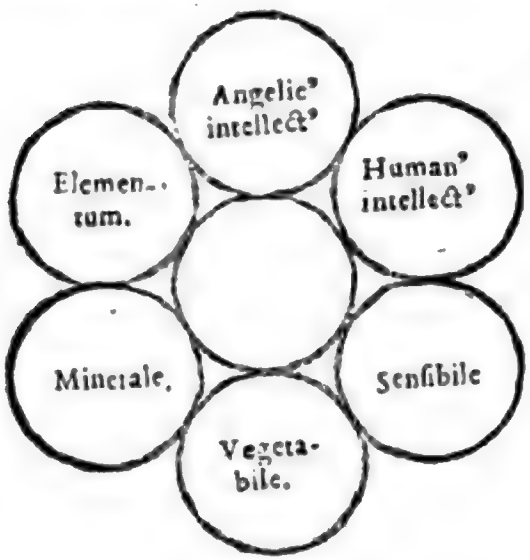

Vt verò ab elementis permixta ad Hominem, ab imperfectis ad perfecta. Sexto igitur die, id eſt, gradu Hominem perfecto omni intellectuali ac ſenſibili ornatu è terra conſummauit. Ideo finis creationis eſt Homo; & Senarius eſt radix veſtigandi Humani numeri, quem, qui ſit, ſacer hic ſermo pronunciat: Hic eſt ſapientia, qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ: numerus enim eius numerus hominis eſt, & numerus eius 666. Trino igitur trium primarum vnitatum Senario numerus idem beſtiæ, atque hominis definitur Sexcentorum ſcilicet ſexaginta ſex. Hac autem arte humanum numerum ex Senaria radice elicies. Volue Senarium in ſe ipſum; habebis 36. Senarij quadratum: hunc numerum auctum vnitate, id eſt, effectum 37. multiplica per numerum 18. qui eſt medietas quadrati, conflabitur num. 666. qui trigonus eſt triceſimus ſextus. Senarium numerum quandam temporis præ ſe ferre figuram, etiam in illa ratione tripartitæ diſtributionis agnoſcimus, Apoc. 13.

Hinc in Diuinis oraculis quindenarius pro Quinque sensibus ali-
Gen. 3. *quando positus inuenitur: nam & arcam, quam humani corporis esse figuram Diuus testatur Ambrosius, quindecim cubitis super excelsos montes fuisse scribit Moyses, nimirum propter Quinque sensus, qui sunt in corpore nostro, velut excelsi montes, qui hãc carnem passionum obumbrant, & per eos incursantur bestijs, & exagirantur condensa & opaca eorum. Vnde Dominus, per nationum credentium fidem, veniens ad Ecclesiam suam, venit à Libano; sicut*
Cap. 4. *habet Canticum canticorum. Ac vt magis constet quanta sit Quinarij ad quindenarium societas, ex Quinarij partibus, vel facilè perdisces: namq. illarum cõpositione fit quindenarij trigonus: si enim ducatur 1. in 2. fit 2. qui ductus in 3. producit 6. & hic ductus 4. procreat 24. quod si 24. per 5 ductitaueris, nascetur 120. trigonus ipsius quindenarij. Habet Quinarius alios etiã honores: ortus enim eius non inelegans est, non is quem supra commemorauimus, vbi ex binario & ternario docuimus esse conflatum; sed quod oritur principio cum quadrato primo coëunte: omnis enim numeri primordium est vnitas; quaternarius autem quadratorum primus. Quod si rectè vnitatem quadratum censemus, quoniam & ipsa ex seipsa propagatur, Quinarius coitu duorum primorum quadratorum natus; haud potuit nobiliori ab origine existere. Adde per penultimam primi Euclidis, quod tantum potest quadratum, quantum coniuncta faciunt duorum quadrata numerorum, qui ipso proximè priores sunt; & quod primus hic numerus sesquialteram proportionem continet. Aliam quoq huius numeri præstantiam animaduertunt Pythagorici: idem namque natura dicitur, quoniam sui multiplicatione semper in se redit: quod etiam Senario commune est Quare Circulares, ac Sphærici ab Arythmeticis appellantur: id enim circulare, Sphæricum ve dicitur, quod quanto vis ambitu in seipsum redit, ac finem principio copulat. Porro sicuti natura triticum loco seminis accipiens, multas alterando eo, mutandoque formas interim inducens, tandem triticum reddit, in fine totius mutatio-*

Digitized by Google

nis principium reſtituens: ita cum cæteri numeri in ſe ſe multiplicati, incremento facto in alios deſinant, ſoli Quinarius, & Senarius in ſe ducti, ſeipſos ſemper oſtendunt, reſpiciunt, ac conſeruant. Auge ſeipſo Quinariũ, proueniet tetragonus 25. in idem latus deſinens: deinducatur 5. in ſuum tetragonũ 25. & conficies cubum 125. in idem reuolutum latus: ducatur item latus 5. in productũ cubum 125. & fit 625. qui in idem latus reuoluitur: poſtea in 625. idem latus ducatur, proueniet 3125 in idem latus terminatum: in quem iterum ducatur 5. & fit 15625. iterum in productum ducatur idem latus 5. & fit 78125. in idem reuolutum latum. Auge rurſus ſeipſo ſenarium, ſurget 36. qui quadratus eſt in idem latus reuolutus, in quem & ipſe ductus gignit 216. cubum ſphæricum: deinde in productum cubum ducatur ſenarius, & fiunt 1296. rurſum in productum ducatur 6. & conſurget 7776 in quem deinceps ducatur 6. produceturque 46656. in quem denique idem ducatur latus, fietque 279936. Si in immenſum etiam Quinarius, ſenariuſque ſuos ipſi multiplices augeant, nullius vſquam alijs, quam ſuis radicibus ipſorum multiplicium ambitus finiri poterit. In tota igitur numerorum ſerie (vnitate poſtpoſitâ) duo ſunt ſpectabiles numeri circulares, ac radices circularium numerorum, tanquam gemini omnium oculi, & magna luminaria, Quinarius vt prior & impar, maſculus, luminare maius dici poteſt; ſenarius vt poſterior, & par, fœmina, luminare minus: impar numerus eſt actus & forma quædam: ſed par potentia & materies. Quare in numeris vnicus reperitur actus, atque vna tantum potentia inuariabilis. Quemadmodum autem Quinarius & ſenarius nulla ſui progreſſione extra ſe fiunt, nuſquam diuerſis finibus excipiuntur, ſed in ſemetipſis quantumuis aucti redeunt: ita

5	
25	
125	
625	
3125	
15625	
78125	
6	
36	
216	
1296	
7776	
46656	
279936	

eos dicimus æuo perſimiles, cuius omnis finis eſt vt principium, & omne vltimum vt primum: eſt enim æuum ſemper idem: Sed Quinarius etiam præter hunc cum ſuo genere multiplicationis fructum, etiam cum alijs imparibus ſociatus, ſe ſemper oſtendit, nam Quinquies terni, decem quinque, & Quinquies ſepteni, triginta quinque. Quinquies noueni, quadraginta quinque. Si verò ſibi ipſi fuerit adiectus, denarium perfectum numerum gignit, idque perpetuò durat. Quinarij igitur illa eſt natura, vt cum Quinario congreſſus nihil imperfectum, aut alienum procreare poſſit, ſed aut ſeſe, aut denarium, id eſt, vel ſuæ naturæ, vel perfectum numerum. Habet denique Quinarius in Cæleſtibus diuidendi facultatem; nam & Ægyptij aſtrum pingere ſolebant, dum Quinarium numerum vellent ſignificare: quinario enim comprehenduntur conuerſiones ſtellarum vagarum, cum eadem ſit Solis, Luciferi, & Mercurij. Sed & Cælum circulis deſcribitur Quinque æquidiſtantibus, duobus videlicet polaribus, totidem ſolſtitialibus, & horum medio æquinoctiali; qui nomina ſortiuntur vel à regione Cæli, vt Arcticus, & Antarcticus, vel à cauſſis, vt Tropicus æſtiualis, Tropicus hyemalis, ſiue hybernius, & Æquinoctialis; ſub hoc enim decurrente Sole fiunt æquinoctia: ſub illis ſolſtitia.

DE NVMERO VI.

Senarius Numerus, ſiue ſpectes myſticos ſenſus in ſacris voluminibus, ſiue quæ ab his ſcribantur, qui de numeris philoſophantur, vberrimam ſegetem ad contemplandum ſuppeditat. Moyſes enim Diuino ſpiritu afflatus admirabilem hanc rerum vniuerſitatem à ſummo Architecto Sex diebus exædificatam ſcribit, non quod Opifex Verbum

Digitized by Google

bum Deique Filius, cui intra momentum ſuppetit facere, quæ velit, tempore indiguerit ad eam conſtituendam. Credendum eſt enim Deum vniuerſa ſimul dicto citius effeciſſe ſolo voluntatis nutu. Sed numero vſus eſt, quod ea quæ fiunt, ordinem requirant; ordo autem numero continetur: namque ordo plurium rerum eſt; quæ verò plura ſunt, aliquem numerum habeant neceſſe eſt. Cum autem omnipotenti Deo liberum eſſet vniuerſa ſimul ordinare, ſicut & creare, quod opificis finiti ſit ordinatio, infiniti creatio; oſtendit per ipſum quidem licere infinitum eſſe, ſed rebus ipſis haud concedi, vt ſummam perfectionem, quæ eſt Vnitas, aſſequerentur. Quamuis enim pro natura corporea perfectus ſit Mundus, abſoluta tamen natura non eſt omnino perfectus, cum, propter materiam, informia patiatur, vel deformia; propter dimenſionem, virtutis ſubeat defectum, diuiſionemque expectet, ſi diuiſor acceſſerit: ob compoſitionem, diſſolutioni ſit obnoxius: ob partium repugnantiam, machinetur malum: propter motum, præ ſe ferat indigentiam, priuationemque patiatur admixtam. Beneficus autem cum ſit Deus, non pro magnitudine ſuæ benignitatis, quæ immenſa eſt, & infinita, ſed pro viribus accipientium beneficia confert. Non eſt verò Mundus tam natura ſua ad accipiendam beneficium diſpoſitus; quam Deus ad conferendum. Namque huius vires omnium præſtantiſſimæ ſunt. At illius infirmitas impar eſt eorum magnitudini, penituſque ſuccumberet, niſi Deus aptè, quod cuique conueniat, viribus cuiuſque metiretur. Argumento eſt Moyſes Dei amicus, & myſteriorum interpres, qui dum ſupplex Deum his verbis deprecaretur: Oſtende mihi te ipſum, ſibi dictum audiuit: Ardorem diſcendi probo, vt meretur; cæterum quod petis neminem natum impetrare fas eſt. tibi tantum largiar quantum conuenit: neq; .n. quidquid ego dare poſſum facilè, id & homo poteſt accipere. Apoſtolus item: Vnicuiq. noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. Non quod ad menſuram ſpiritum, & gratiam tribuat Deus, cuius

Philo Alexan. Exho. 33.

Epheſ. 4.

beneficentia nullis terminis circumscribitur; sed quod iuxta mensuram vasculorum infundat liquorem, tantum numeris largiens, quantum potest ille, cui donatur, accipere. Quare licet D. Lucas de Apostolis scriptum reliquerit, quod repleti fuerint Spiritu sancto: Act. 2. *hoc tamen secundum mensuram vasculi intelligendum est. Quomodo enim verbi gratia, si dicere voluerimus: hæc vasa sunt plena vino, non statim quia æquali mensura sunt plena, indicabimus, si quidem aliud sextarium, aliud amphoram capere potest: & tamen est secundum mensurã suam vtrumq. completum. Ita ferè Mundus perfectus est: at perfectionem summam, quæ in vnitate consistit, assequi non potuit; sed ad secũdum declinauit perfectionis gradum, qui in Senario constitutus est, quod hic lege naturæ generationi sit aptissimus. Numerorum enim qui oriuntur ex vnitate, iste primus omnium perfectus est, quippe qui suis partibus æquetur, & ex eisdem plenè expleatur, ex ternario nimirum, qui est illius dimidia pars, & ex binario, qui est tertia, & ex vnitate tandem, quæ est sexta: quæ partes omnes ductæ in summam, Senarium conficiunt. Pars autem in hac numerorum contemplatione illa est intelligenda, quæ aliquoties sumpta, totum conficit, & quæ quota sit, dici potest, sicut est dimidia, tertia, quarta, & deinceps ab aliquo numero denominata. Neque enim exempli gratia, quia in nouenario numero, quatuor est aliqua illius pars, ideo dici potest quota pars eius sit: vnum autem dici potest quota pars sit, nam nona eius numeri est; sic tria, nam tertia pars eius sunt: coniunctæ verò istæ binæ ipsius partes, nona scilicet, & tertia, id est, vnum, & tria distant à tota summa eius, quæ nouem est: sunt. n. quatuor. Itemque in denario, quaternarius est aliqua pars eius, sed quota sit haudquaquam dici potest: vnum autem dici potest quota pars sit, quia illius est decima pars: habet & quintam denarius, quæ sunt duo: habet & dimidiam, quæ sunt quinque, sed hæ tres partes eius decima, & quinta, & dimidia, id est, vnum, duo, quinque, simul ductæ, non complent decem: sunt enim octo. Duodenarij contra partes in sum-*

Digitized by Google

*mam ductæ, ipſum ſuperant: habet ſiquidem hic numerus duodecimam, quod eſt vnum: habet & ſextam, quæ ſunt duo: & quartam, quæ ſunt tria: habet tertiam, quæ ſunt quatuor; habet & dimidiam, quæ ſunt ſex: ſed huius partes maiorem ſummam colligunt, quam ſit ipſe duodenarius: omnis enim hic cumulus, vnum, duo, tria, quatuor, & ſex, redundat in ſexdecim, maiorem vtique ſummam, quam ſint duodecim. Primus igitur omnium Senarius partibus ſuis in ſummam redactis perficitur: quare non incongrue generationi, nuptijſque facer dicitur, quod eius partes ſimul collectæ, ipſum, vt diximus, gignant, ſimilemq. reddant genitum genitori. Præterea cum Mundus creaturarum omnium abſolutiſſimus, in ſeipſo complexurus eſſet generationes è binaria copula, vt in ſe contineret, tum proſeminantis maſculi, tum fœminæ gignendam ſpeciem ſuſceptura, neceſſe fuit ex hac copula Senarium comPlutarc. de Oraculorum defect.
poni perfectum numerum. Nam cum in rebus maſculus cenſeatur numerus impar, ſicut par fœmina; imparium autem principium ſit ternarius, parium binarius: maſcula, fœminaque natura Senarius præditus dicetur, cum ex ambarum viribus conſtet, ac vtriuſque ſexus admixtione conficiatur. Exſtat Clementis Alexandrini hæc Lib. 11 ca. 12 Euſeb. de præp. Euang. allegat Clemẽtem in texto.
diſerte ſcribentis Stromatum primo, de duobus mundis auctoritas: Vnum quidem mundum nouit Barbarica Philoſophia, qui percipitur intelligentia, alterum ſenſibilem; illum quidem archetypum; hunc imaginem eius, qui dicitur exemplar: ac illum quidem attribuit Vnitati; hunc verò nempe ſenſilem, Senario. Coniugium ſiquidem apud Pythagoricos vocatur Senarius, vt qui genitalis ſit numerus. Idem alibi: Senarium, inquit, Geneſi ac Nuptijs accommodari probant Pythagorici. Gamon nempe coniugium appellantes, quod ex vtriuſq. ſexus mixtione conficiatur. Nam ſicuti coniugium ex maſculo generatur, & fœmina: pari modo Senarius ex impari quidem ternario, qui maſculus eſt, ex pariq. binario, qui fœmina, procreatur. Clementi aſſentitur Martianus Capella hunc numerum tribuens Veneri, quæ idcirco fortè mater Harmoniæ di-

teſtate quidem terminata, ſed ipſa rerum ſerie ſibi terminos præſcribente: id fuit, ac ſi dixiſſet, per Senarium illum eorum quæ creata ſunt, ordo melior, ac diſpoſitio non potuit aſſignari, aut eſſe: quare die ſexta ſubdit Propheticus ſermo. Vidit Deus vniuerſa quæ fecerat, & erant valde bona: & factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Cum ergo audis ſex diebus conſtructum fuiſſe Mundum, non intelligas de numero dierum tantum, ſed de perfectione vniuerſi, quæ per Senarium perfectum numerum deſignatur. Vnde cum ad hunc abſolutum numerum opus Dei peruenisſet, dixit Diuini verbi Scriba: Perfecti ſunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Sic & Orpheus Myſtarum princeps Hymnos iubet ſexta generatione finiri, cum ait. Gen. 1. Gen. 2.

Ætate in ſexta ſtudium finite canendi.

Quod de rebus creatis non vltra cani poſſit, cum ibi tota ſit terminata perfectio. Non videtur hic prætermittenda fabricæ maximè competens figura trigona, quam conſtituunt Senarij partes. Huius enim baſis eſt, A A A; ſummitas, A; intermedium, A A; vt in obiecta figura facilè patet. Vnitas, vt quæ impartibilis ſit in ſe, à ſe, & circa ſe, fabricatori Deo adſcribitur. Dualitas prima monadis productio fœmina, mater elementorum (nam de illa quatuor elementorum numerus procreatur) ſimilis eſt materiæ primæ, ac generationi. Trinitas ſecunda monadis productio maſcula, idealibus formis, vel compoſitis corporibus conſequenter aptatur apud Martianum Capellam.

A
A A
A A A

Vnitas,	Diuina virtus,
Dualitas,	Generatio rerum,
Trinitas,	Forma perfecta.

Ita ſentiebat Pythagoras ex hiſce tribus vniuerſa procreari,

atque in eadem resolui. Senarius igitur primus est dux perfectorum numerorum, primusque numerus æqualitatis, qui seipso constet, suisque partibus restituatur, neque ipsis maior, neque inferior, gaudetque partium Trinitate, quibus restituitur: nam ter trinus esse comperitur; trinus quidem figura, nam quilibet perfectus is & trigonus est; trinus denominatione, quippe qui trigonorum tertius; trinus partibus, nam singulæ trigoni partes incipiunt à ternario. Ad hæc vniuersi molem circulari figura summus Conditor insignuit. Hæc enim ex omnibus cælo maximè competit, quod quemadmodum capacissimum, simplicissimum, & perfectissimum esse oportebat; sic & capacissimam, simplicissimam, & perfectissimam figuram sapientissimus Architectus elegit. Perfectissimum quidem est, cum sua omnia possideat, nec fieri possit, vt iacturam, vel minimam patiatur; simplicissimum, quoniam, vt sentiunt Platonici, non est ex quo fiat, aut in quod resoluatur, alioqui corruptionem, generationemque cognosceret; capacissimum, quoniam nihil extra se ipsum reliquit, sed vniuersa intus complexum est. At huiusmodi Sphæram esse indicio est, quod eandem ad cætera solida, quam & ad reliqua plana circulus habet comparationem. Primo quidem circularis figura est omnium isoperimetrarum capacissima; ad hæc perfectissima, quod nullum incrementum, decrementumve suscipit; quin & simplicissima, quod vna dumtaxat linea continetur: est enim Circulus figura plana vna tantum linea contenta, quæ circumferentia nuncupatur, ad quam ab vno signo, quod centrum vocant, omnes rectæ lineæ prodeuntes, inter se sunt æquales; sic & sphæra figura est solida, vna superficie comprehensa, ad quam ab vno signo, quo medium ab ipsa æqualiter abest, omnes rectæ lineæ ductæ, sunt æquales. Ergo & Sphæra capacissima est, quia pro termino circulum sibi sumit: est Perfectissima, vbi instar recti corporis, nec crescit vspiam, nec decrescit: quin & Simplicissima, nam vnica superficie concluditur. At quorsum hæc? Dicam. Orbicularem Mundum senis decuit formare diebus: si enim

Euclid. def. 15. 16.

pingis in ſuperficie circulum, huius ſemidiametrum reperies ſuæ totius circumferentiæ ambitum Senario permeare, ſenis ve arcubus illũ totum diducere: hinc. n. factum eſt, vt geometricus Hexagonus hoc vno ceteris figuris præſtare meritò cenſeatur, quod ſolus naturale, & per ſe cognitum latus obtinet in circulo: hoc ſiquidem latus eſt ipſa ſemidiameter, quæ & circulum ipſum circinat. Circulus igitur myſterium promit Creationis vniuerſorum, cuius Sex trianguli maiores æqualium laterum ſunt diuini totius operis tempus ac menſura, cauſſam ſimul exprimens quare dies ſeptima, dies eſt quietis, qua ceſſauit Deus ab operibus ſuis. Sed hoc apertius demonſtrabit ſubiecta geometrica roſa. Scribe in quauis ſuperficie circulum: huic ſi circulos æquales ſic circumſcribas, vt & ſe mutuò, & hunc ipſum circulum medium contingant, circulum medium totum non amplius quam Sex circumſcripti circuli complebunt. Sit igitur circulus Q. cuius circumferentia ſemidiametri ſpacio in Sex æquales arcus diuidatur punctis A, E, M, V, S, R, & à centro circuli Q, ducantur per eadem puncta Sex rectæ lineæ, quæ æquales inter ſe erunt, Sex iſopleuros conſtituentes: demum ſuper harum rectarum extremis Sex dicti æquales circuli circumſcripti totum exterius ſpacium complent, circulo medio Q, æquales.

Digitized by Google

Sex iſopleuri anguli totũ circuli ſpacium implentes.

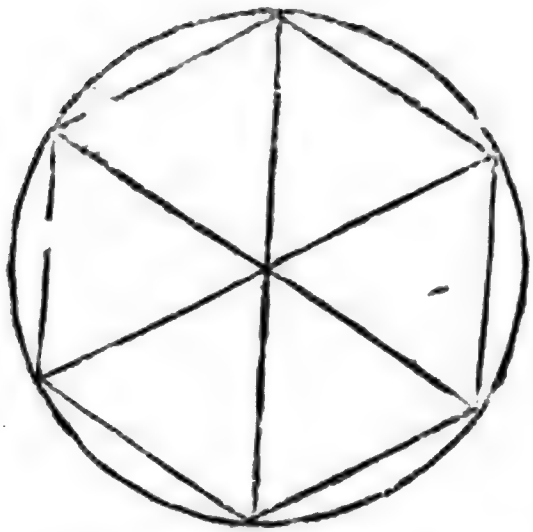

Circulus ſex ſibi æqualibus circulis circumſcriptus.

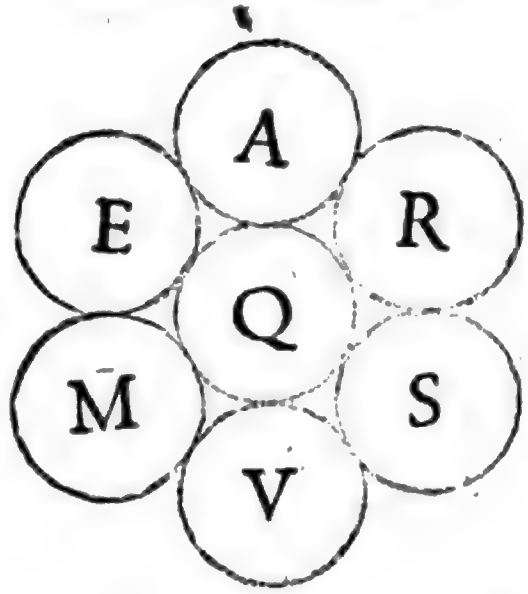

Liquet omnino hos circulos nulla ſe ſectione partiri, ſed eſſe & medium circulum, & ſeſe mutuo contingentes, ac totum ſpacium, quod circumſtat Q, circulum ambire: elicio igitur Vnitatem eſſe centri numerum; Senarium verò circumferentiæ; totius autem circuli numerum eſſe ſeptenarium. Quid verò hæc geometrica roſa, viſibilis ſeptem æqualium ſeſe contingentium circulorum figura nobis ſignificet, indicabo. Vnitas illa per ſe ab æterno ſubſiſtens, velut in infinito ſe circumſtante ſpacio, ſex diebus ſeipſam ciens, totum quod circa illam vacuum imaginamur ſpacium, varijs creaturis impleuit; ſeptima autem die in ſeipſam reciproca nullam prorſus creaturam protulit, quod plena perfectaq; eſſet omnis primæuæ illius, & antiquiſſimæ Vnitatis circumſtantia, nullusque ſeptimæ creaturæ locus ſuperfuiſſet circa Diuinam Vnitatem (ordinem & rerum ſeriẽ reſpicio, non potentiam Dei abſolutam.) Sicut enim ſextus demum circulus primi, medijq. circuli circumſtantiam adimplet; pari modo ſexta Creatura diuinam impleuit circumſtantiam, diuinumque conſummauit opus. Diuinam circumſtantiam appello Creaturarum vniuerſitatem, & naturam hanc Vniuerſam diſpoſitam circa Diuinam Vnitatem, illique intendentem, à qua primò id quod eſt accepit,

pit, & cuius Virtute continetur. Quo efficitur vt Senarium dicere valeas Diuinæ circumstantiæ, siue creaturarum numerum præcipuè Hominis, in quo complicatur huius Mundi tota perfectio, qui & huiusce regionis vniuersis entibus præest: itemque propter ipsum sunt illa omnia. Duo enim cum creati sint spiritus, primus per se subsistere natus sine corpore, quem dicimus Angelum: alter natus in corpore subsistere, humanus qui nuncupatur spiritus: Angelus, vt per se potens, quia nullo ad subsistendum egebat, creatus est ab initio totus, & per se: Humanus verò non aliter subsistere, quam in corpore natus, creari post corpus debuit: oportuit enim prius à Deo condi, excudi, & componi humanum corpus humani spiritus domicilium, quam humanum spiritum procreari. Namque & materies, ex qua corpus huiusmodi conflatur, humano spiritu creata est prior. Sed & humanum corpus haud aliter creari debebat, quam post omnes sensibiles creaturas, quæ sunt ipsius materiei, & humani corporis particulæ. Omnis enim sensibilis, materialisve substantia est, vt quædam humani corporis pars: istud quippe conflatum est ex vniuersis, quæ sunt in Mundo cum omnibus symbolum habens, cum omnibus operationem, cum omnibus conuersationem: adeoq. in seipso habet id totum quod in maiori Mundo continetur, vt nihil relictum sit, quod aliquo modo in ipso homine non reperiatur: sunt in ipso elementa per verissimas naturæ suæ proprietates: est in ipso æthereum corpusculum animæ vehiculum, Cælo proportione respondens: sunt in ipso plantarum vita vegetatiua: animalium sensus: cælestis spiritus, angelica ratio: mens que Diuina, & omnium horum simul in vnum confluentium vera coniunctio, & Diuina possessio. Quare in Euangelio, Homo vocatur omnis creatura, & à Philosophis alter Mundus. Nec solum Homo alter Mundus effectus, ipsius partes omnes in se complectitur, sed etiam ipsum Deum concipit, & continet. Inde Xistus Pythagoræus Hominis animum dixit esse templum Dei: quod etiam multò lucidius expressit D. Paulus dicens: templum Dei estis vos. Mar. 16. 1. Cor. 3.

1. Cor. 3. 2. Cor. 6. *Idemque varijs locis ſacræ litteræ teſtantur. Nam ſicut Deus nec tangi poteſt, nec auribus percipi, nec oculis videri; ſic animus Hominis nec cerni, nec audiri, nec tangi poteſt. Ac ſicut Deus ipſe infinitus eſt, & à nullo compelli poteſt; ita & humanus animus liber eſt, & nec cogi, nec menſurari poteſt. Tum vt Deus totum hunc Mũdum, & quidquid in eo eſt, ſola mente gerit; ſic illum humanus animus etiam cogitatione complectitur: atque quod ſoli illi cum Deo peculiare eſt, vt Deus Mundum totum ſolo nutu mouet ac gubernat; ſic animus nutu ſolo corpus ſuũm agit, atq. regit: & ſicut Deus vniuerſa cognoſcit; ſic etiam Homo cuncta cognoſcibilia cognoſcere poteſt, cum pro obiecto adæquato ens in communi, vel vt alij dicunt, ipſum verum habeat. Nec aliquid in Homine reperitur, non vlla diſpoſitio, in qua Diuinitatis aliquid non appareat, nec quidquam eſt in Deo, quod ipſum etiam in Homine non repræſentetur: & quicumque ſeipſum cognouerit, cognoſcet in ſeipſo omnia: cognoſcet in primis Deum, ad cuius imaginem factus eſt: cognoſcet Mundum, cuius ſimulacrum gerit: cognoſcet vniuerſas creaturas, cum quibus ſymbolum habet. Illud tamen pium lectorem non lateat, licet Homo cuncta in ſe contineat, quæ in Deo ſunt; Deus tamen per eminentiam quandam omnia continet virtute ſua, & ſimpliciter, ſicut omnium cauſſa, & principium. Homini autem virtutem dedit, vt ſimiliter vniuerſa contineret, ſed actu & compoſitione quadam, velut omniũ nexus vinculum, atq; nodus. Adhuc Homo cum ſit opus ex materia præſtantiſſima, vt cuſtodiatur, & ſeruetur, indiget omnibus quæ ſunt in Mundo, propter quem ſunt ſingula, & qui vniuerſis huius regionis rebus præſidet. Hinc quia prius erat conſtruenda aula regia, atq. ita Rex introducendus omni iam caterua ſtipatus, poſtremus Homo creatur, Dei manu, atq; imagine formatus, extremum quidem Artificis opus, & conſummatio. Quare in ipſa diei Sextæ præfiguratione formatus legitur, vt ipſius perfectio deſignetur. Incipiens .n. Artifex Deus ab Angelico intellectu, atque immateriali creatura, & per materiam, & materiales*

Digitized by Google

ſubſtantias progrediens, Hominem ſtatuit ſupremum creaturarum, ſuique totius operis periodum. Quo fit: vt Diuina operatio, quæ eſt vniuerſorum creatio, facta ſit in circulo. Deus enim creando inchoauit ab intellectu Angelico, & deſijt in Humano, coniungens totius ſui operis finem initio. Diuini autem operis principium Angelus eſt, finis Homo. Hic eſt enim creaturarum ordo, quo ab Artifice profectæ ſunt, Angelus, Elementum, Minerale, Vegetabile, Senſibile, Rationale. Coniuncti ſunt igitur à Deo, & proximi loco facti Angelus, & Homo: proceſſit etenim Deus ab Angelo ad Elementum; à perfectis, ad imperfecta.

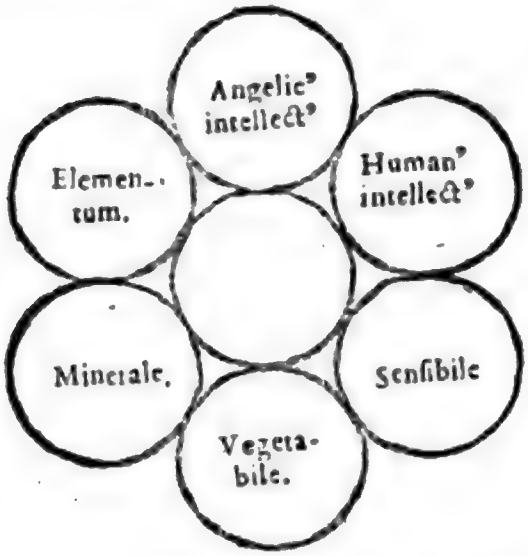

Vt verò ab elementis permixta ad Hominem, ab imperfectis ad perfecta. Sexto igitur die, id eſt, gradu Hominem perfecto omni intellectuali ac ſenſibili ornatu è terra conſummauit. Ideo finis creationis eſt Homo; & Senarius eſt radix veſtigandi Humani numeri, quem, qui ſit, ſacer hic ſermo pronunciat: Hic eſt ſapientia, qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ: numerus enim eius numerus hominis eſt, & numerus eius 666. Trino igitur trium primarum vnitatum Senario numerus idem beſtiæ, atque hominis definitur Sexcentorum ſcilicet ſexaginta ſex. Hac autem arte humanum numerum ex Senaria radice elicies. Volue Senarium in ſe ipſum; habebis 36. Senarij quadratum: hunc numerum auctum vnitate, id eſt, effectum 37. multiplica per numerum 18. qui eſt medietas quadrati, conflabitur num. 666. qui trigonus eſt triceſimus ſextus. Senarium numerum quandam temporis præ ſe ferre figuram, etiam in illa ratione tripartitæ diſtributionis agnoſcimus, Apoc. 13.

qua vnum tempus cõputamus ante legem, alium ſub lege, tertium, ſub gratia. In quo tempore ſacramentum renouationis accepimus, vt in fine temporis etiam reſurrectione carnis, omni ex parte renouati ab vniuerſa non ſolum animæ, verum etiã infirmitate corporis
Luc. 13. ſanemur. Vnde intelligitur illa mulier in typo Eccleſiæ à Domino ſanata, & erecta, quam curauerat infirmitas alligante Sathana. Hæc autem mulier decẽ & octo annos habebat in infirmitate, quod eſt tres ſenos. Menſes autem annorum decem, & octo inueniuntur in cubo Senarij, quod eſt Sexies ſeni ſexies, id eſt, ducentim decem ſex. Sed & iuxta eſt in eodem Euangelij loco arbor illa ficulnea, cuius miſeram ſterilitatem etiam tertius annus arguebat, quo menſium numero Senarij quadratus eſt conſtitutus, nam per duodenarium ductus ternarius triginta ſex producit. Annus etiam vnus, ſi duodecim menſes integri conſiderẽtur, quos triginta dies complent, Senario numero perficitur: talem quippe menſem veteres obſeruarunt, quem circuitur Lunaris oſtendit: diſtinxerunt quippe Zodiacum in tercentenas ſexaginta æquales partes, iuſtas huius diſſectionis cauſſas à Lunæ, & Solis in motu fœdere nacti. Docuit enim experientia obſeruationis Lunæ hanc annuo ſpatio, quo Sol totum Signiferum eundo conficit, duodecies cum Sole, vel iũgi, vel opponi: & quidem inter coniunctiones, vel oppoſitiones ſingulas triginta dies intercedere. Quare hoc exemplo moniti, Zodiacum primò in duodecim dodecatemoria, & hæc rurſus in triginta gradus diſtinxerunt, vt multiplicatio loquatur totum Zodiacum non ex duodecim tantum ſignis, ſed ex trecentis ſexaginta gradibus conſtare. Porro quod valent Sex in primo ordine numerorum, qui conſtat ex vnitatibus, vt perueniatur ad decem; hoc valent ſexaginta in ſecundo ordine, qui conſtat ex denis, vt deueniatur ad centum. Sexagenarius ergo numerus dierum Sexta pars anni eſt. Quare per Senarium primi verſus multiplicantur, tanquam Senarius ſecundi verſus, & fiunt Sexies Sexageni, trecenti & ſexaginta dies, qui ſunt integri duodecim menſes. Verum quoniam ſicut menſem cir-

Digitized by Google

cuitus Lunæ oſtendit hominibus: ſic annus circuitu Solis animaduerſus eſt. Vt igitur Sol impleat curſum ſuum, annumque concludat, deſunt quinq; dies, & horæ ferè ſex, quas ſi pro die ponas, vt à parte totum computetur, apertè totum Sex faciunt. Sed & ipſoſmet dies quinque, & quadrantem ſi conſideremus, Senarius numerus in eis plurimum valet, quia in ipſis quinq; diebus Sexta pars eſt menſis: ipſe autem quadrans Sex horas habet: primus enim quadratus, in primum perfectum ductitatus, horas diei noctisque dimetitur, nam quater ſeni 24. faciunt. Ita in Mundi conſtructione, in anni curſu, in menſe, & in die Senarius numerus plurimum valet. Etiam in ædificatione Dominici corporis, in cuius figura templum à Iudæis deſtructum triduo ſe reſſuſcitaturum dicebat, numerus ipſe Senarius myſticè poſitus intelligitur. Dixerunt. n. Iudæi: Ioan. 2.
Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum. Porro quadragies ſexies ſeni, fiunt ducenti ſeptuaginta ſex, qui dierum numerus complet nouem menſes, & ſex dies, quibus in vtero Mariæ Virginis clauſus eſt Chriſtus: ab octauo. n. Kalend. Apr. quando paſſus eſt Dominus (nam & tunc etiam creditur fuiſſe conceptus) vſque in diem octauum Kal. Ian. quo natus eſt, computati dies, ducẽti ſeptuaginta & ſex reperiuntur, qui Senarium numerum quadragies ſexies habent; non quod parientes fœminæ ad ſextum diem poſt nonum menſem perueniãt ſemper: ſed quia ipſa perfectio corporis Domini tot diebus ad partum perducta comperitur. Formatur ſiquidẽ humanus partus quadraginta quinq. diebus: qui per Senariũ ducti, procreant dies 270. nouem. ſ. menſes, quibus geſtatur in vtero partus. Aliquando etiam formatur fœtus diebus 35. qui numerus per Sex ductitatus parit dierũ numerum, qui ſeptem menſibus explicatur. Sunt huius numeri alia myſteria diſcutienda: quia. n. ſex diebus Mundum legimus conſummatum, Senarius eſt continens ſacramentum omnium creaturarum, per quorum notitiam, cauſſasque conditionis, atque rationem intramus ad templum Dei, & ex creaturarum ordine, atque conſtantia Creatorem cognoſcimus, D. Hier.

Cap. 41. vt prædixit Ezechiel, apud quem ex vtraque parte latitudo taber-
Exho. 24. naculi Senum cubitorum erat. Sex diebus gloria Domini inclinauit
super monte Sinai, cooperiens illum nube, quo significaretur huius
vitæ tempus. Sex alæ Cherubin, tempus seculi demonstrant, vel
Esa. 6. secundum Rupertum, plenam & perfectam significant notitiam ve-
ritatis, quam Spiritus sanctus Apostolos docuit, iuxta promissum
Ioan. 10. dicentis: Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem ve-
ritatem. Sextus mensis, in quo factum est verbum Domini in ma-
D. Hier. Agg. 1. nu Aggæi Prophetæ, non habet solemnitates Dei, sicut mensis septi-
mus; sed vicinus est dierum sex, in quibus factus est Mundus,
in quo laboramus, & in sudore faciei comedimus panem; & ter-
ra generat nobis tribulos, & spinas; & cum sementem acceperit
tritici, lolio magis, auenisque fœcunda est; Sextus ergo mensis labori
Cap. 5. deputatur. Sex tribulationes apud S. Iob, sunt huius vitæ passio-
nes, septima verò, in qua malum non tangit iustos, erit post hanc
vitam, quando iusti venient ad requiem sabbathi: sic seruus He-
bræus Sex annis seruit Domino suo. Exho. 21. Sex annis semi-
nanda terra. Leuit. 25. Sex dies sunt, quibus licet operari. Leuit.
23. Sex diebus colligendum manna: & sexta die duplum legẽdum.
Exho. 16. Et quid hæc aliud sunt, quam quod nos conuenit hoc la-
bentis æui curriculo Domino nostro inseruire, illi fructum afferre,
talenta nobis data multiplicare, eaq; cum fœnore reddere? vt cum
venerit coram illo fideles habeamur. Neque. n. aliud est vita præsen-
tis seculi, quam negotiationis tempus, eo vsque ne panis Spiritualis
doctrinæ, morum, & Spiritualis sanctitatis sit negligendus, Christi
& Beatorum exemplo. Illa nostra debet esse negotiatio, vt imi-
tatione, exemplo, doctrina, sumant incrementum quæ in nobis sunt,
quo sic referamus fœnus: atque ex ea parte secundum semen Diuini
verbi, bonorum operum, neque salutis posthabenda opera. Ante obi-
Cap. 14. tum tuum, inquit Ecclesiasticus, operare iustitiam; quoniam non
est apud inferos inuenire cibum: sic nobis operandum bonum ad
omnes, & non ad amicos modo, quod & Ethnici faciunt, sed vt

Digitized by Google

cæleſtis hominum Magiſter iubet, benefaciamus his qui oderunt nos. Et quia in perfectione Senarij facienda ſunt opera, quo poſtea frui valeamus æterna requie, ſubiungit: Vt ſimus filij Patris noſtri, qui in cælis eſt, qui Solem oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. Eſtote, inquit, perfecti ſicut & Pater veſter Cæleſtis perfectus eſt. Nec omittendum, quod Sex diebus circumeundam vrbem Iericho cum Arca Domini, & clangentibus tubis exprimit Ioſue, quod præmonſtrat fore operæ pretium, vt toto noſtræ mortalitatis tempore, ſanctæ Eccleſiæ donarijs, & ſacramentis armemur, quo videlicet antiquum hoſtem huius Mundi principem exterminemus. Eſt enim Iericho omnium vitiorum ſentina, ſpirituumque immundorum ciuitas; quæ ſola bonorum operum aſſiduitate oppugnanda eſt atque delenda: nec rurſus vbi ſemel deleta fuerit, inſtauranda, ne fortè, quod Achan accidit, exturbemur, lapidibuſque obruamur; ſed bonorum operum perſeuerantia, quę per Senarium, atq; bono ſplendidoque exemplo, quod per buccinarum clangorem ſignificatur, die quietis ac tranquillitatis, deuicta Iericho, id eſt, vniuerſis vitijs, modis omnibus expetendam aſſequamur victoriam. Supereſt adhuc aliud ſacratius declarandum. Sexta ætate Deus hunc venit viſere Mundum factus homo, qui etiam Sexta hora, ætate perfecta, iuxta puteum ſedens fatigatus, mulieri Samaritanæ diuini fontis fluenta aperire dignatus eſt: quod myſterium D. Auguſt. exponens: Iam, inquit, incipiunt myſteria: non enim fruſtra hora ſexta ſedet: quare hora ſexta? Quia ætate ſeculi ſexta: ea quippe nunc ætas agitur, ſiue milleni anni ſingulis diſtribuantur ætatibus; ſiue in Diuinis litteris memorabiles, atque inſignes quaſi articulos temporum veſtigemus, vt prima ætas inueniatur ab Adam propter creationem Mundi; Secunda à Noe propter cataclyſmum vſque ad Abraham; Et deinceps ſicut Matthæus Euangeliſta diſtinxit, ab Abraham propter circumciſionem vſque ad Dauid. Quarta ab ipſo Dauid ob regiam vnctionem: antea enim Hebræi, Iudices

Matth. 7.

Ioſ. 6.

Auguſt. de Trin. li. 4. c. 4.

Ioan. 4.

Cap. 11.

ſolum, & Prophetas habebant. Quinta à tranſmigratione in Babyloniam propter reparationem, & reductionem. Sexta, quæ nunc agitur, ab humili aduentu Domini noſtri Jeſu Chriſti, propter liberationem generis humani, vſque ad occultum temporis finem. Lege Ioannis Apocalypſim, vbi Manaſſes, qui non filius Iacob, ſed nepos erat, licet inter filios adoptatus, Sexto loco ponitur, cum Dan, qui vtique filius eſt ſiue in Geneſi, ſiue in Exhodo cum cæteris fratribus adnumeratus oſtenditur, in Apocalypſi omnino prætermittitur, Eccleſiam declarans ex Gentibus adoptatam, Sexta Mundi ætate Iudæorum perfidia reprobari. Sexto menſe annunciante Archangelo, beata Virgo Maria, hauſto Diuino ſpiritu, Redemptorem noſtrum concepit, vt ſacra refert Euangelij lectio. Adſunt etiam, qui velint illum feria Sexta natum, & feria Sexta ieiunium quadraginta dierum terminaſſe. Ante Sex dies Paſchæ venit Chriſtus Bethaniam, & feria Sexta, hora Sexta in crucem agi pro hominum ſalute decreuit: qui enim die Sexta creatus eſt homo, eum hora Sexta peccaſſe, & paradiſo pulſum fuiſſe Hugo à ſancto Victore his verbis tradit: In eadem hora Chriſtus Redemptor noſter mori voluit pro homine, in qua homo expulſus eſt de paradiſo: & in eadem hominem per lignum redimere placuit, qua eum lignum hoſtis deceperat, ars vt artem falleret, & medelam ferret inde hoſtis vnde læſerat Hæc itaque ſupputatio, & hominis initium, & abſolutionem peccatorum aptiſſimè continet. Inde Dauid in Sexto Pſalmo perſonam pœnitentis accommodauit: & in Apocalypſi Sexto ſigillo aperto, nouiſſima nunciatur perſecutio; quia tenebris, & pauore concuti viſus eſt Mundus in paſſione Domini. Quod verò vnus Euangeliſtarum Chriſtum cruci affixum hora tertia dixerit, non effectu, ſed lingua debet intelligi, vt habetur de pœnitentia diſtinctione prima capit. periculosè: & Gloſſa de conſecratione diſtinctione prima capit. nocte ſancta, verſ. crucifixus.

Primaſ. in Apoc.

Gen. 41. Gen. 30.

Capit. 1.

Capit. 7.

Luc. 1.

Ioan. 12.

In Spec. Eccleſ.

Beda in Apoc. c. 6.

Mar. 15.

Nec

Nec à myſterio vacat, quod in Dominica paſſione non dicitur meridies, ſed hora notatur Sexta, cum vtiq; ſexta hora, non aliud, quam meridianum tempus oſtendat. nullus tamen meridiem nominauit, ſed ita dixit Matthæus: Ab hora Sexta tenebræ factæ ſunt ſuper terram, vſq; in horam nonam. Lucas vero: Erat iam quaſi hora Sexta. Sed & Marcus: Cum autem eſſet facta hora Sexta, tenebræ factę ſunt. In conuiuio autem Patriarcharum apud Ioſeph, & in Cantico canticorum tempus id non ſignificatum eſt nomine ſexti numeri, ſed meridiei. Euangeliſtę vero, in his quæ narrabant, non meridianum tempus, ſed horæ ſextæ numerum requirebant, ad enarrãdum ſcilicet ſacrificium hoſtiæ eius, quæ oblata eſt in die Paſchæ pro redẽptione hominis, qui ſexta hora peccauit, atq; paradiſiaca ſede propulſus eſt. Vnde Senarius dicitur redemptionis numerus, illique cum cruce magna cognatio. Non me quidem fugit quoſdam, vt traditum antiquitus eſt, referre, Adam tertia hora fictum, ſexta peccaſſe, nona eiectum, eo argumento vtentes quod hora ſexta Dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus eſt; fortaſſis eoquoq; in hanc adducti opinionem, quod ſub veſperam ad eos venit Dominus: at trium horarum ſpacium, quo in paradiſo Adam moratus ſit, breue admodum ac nimis incredibile eſt, atq; magnificentia eius qui cuncta imperueſtigabilibus ſapientiæ iudicijs diſpenſat, indignum. Qui. n. in tribus iſtis horis Adam ad imponendam omnibus terreſtribus ac volucribus nomina tempus habuiſſet? quando ceteris in paradiſo fructibus veſcendo ad eorum fruitionis ſatietatem prolapſus cupiditatem deguſtandæ arboris, qua ei fuit interdictum, in animum induxiſſet? vt noxam inuidentiæ fraudem, & ſerpentis ad Mulierem aggreſſus atq; conſultationem non commemorem, quæ ipſa amplius eo tempus requirebant. Quocirca probabile admodum eſt ac credibile, Sexta die, et Sexta hora delictum illud ab his admiſſum, eademque diei hora paradiſo ac vita, ob violatum Dei mandatum, excidiſſe; ſed anno demum ſeptimo id factum, ſicut ex Antiquis quoſdam pronunciaſſe refert in hiſtoria Georgius Cedrenus. Cap. 27. Cap. 23. Cap. 15. Gen. 43. Cap. 1.

Sexta hora Petro in exceſſu mentis ſit vocatio Gentium omnium per ſubmiſſionem vaſis Euangelici delati cælitus, & purificatio omnigenum animantium in eodem conſiſtentium, delata ad eum voce diuinitus reuelatur, dicente ſibi: Surge Petre, occide, & manduca. Alia quam plurima adduci poſſunt huiuſce generis teſtimonia, quæ diligentibus legenda relinquo.

Act. 10.

DE NVMERO VII.

Philo li. de Mundi opificio.

IN Septenario (qui ſacratiſſimus eſt in Oraculis numerus, & myſteriorum pleniſſimus) tam ſacrum auguſtumq; decus ineſt, vt inter eos numeros qui concluduntur in denario, ſingularem eximiamq; præ cæteris rationem habeat. Nam eorum, alij procreãt, non procreantur; alij procreantur, non procreant; alij vtrumq; faciunt, & procreant, & procreantur: ſolus Septenarius nec procreat vllum eorum, nec à quoquam procreatur: vnitas. n. gignit omnes ſequentes numeros, ipſa à nullo genita: octo à bis quatuor gignuntur, ſed nullũ gignunt ex his qui ſunt intra denariũ: quatuor item eundem locum inter genitores & prognatos obtinet, repetitus. n. hic numerus octo gignit, ipſe autem numerus quatuor gignitur à repetito binario: ſoli igitur Septenario nec gignere natura dedit, nec gigni. Atque ob hãc cauſſam effectum eſt vt Pythagorici hunc numerum Duci & rectori omnium ſimilem dixerint: nam quod neq; procreat neq; procreatur, immobile manet, procreatio. n. in motu eſt: quandoquidem & quod procreatur, non vacat motu, mouetur etenim alterum, vt gignat, alterum, vt gignatur: ſolus autem nec mouet, nec mouetur antiquus ille Princeps, & auctor, cuius imago Septenarius meritò dici poteſt: huius rei teſtis eſt Philolaus inter Pythagoræos haud ignobilis, hunc in modum ſcribens: Eſt Dux & Princeps rerum omnium Deus ſemper vnus, ſtabilis, motu vacans, ipſe ſui ſimilis, aliorum

Digitized by Google

diſſimilis. Adeo autem Septenario inoleuit opinio Virginitatis, vt quæ ſapientiæ præfecta putata eſt, vtilisq. Deæ formandis credita adoleſcentium ingenijs, Minerua nominetur: eam enim perpetuam virginem faciunt Poëtæ, quia venereus coitus exhaurit ſpiritus, præſertim ſubtiliores, cerebrumq; debilitat, labefactat ſtomachum atque præcordia, quo malo nihil ingenio aduerſius eſſe poteſt. Quare ſciſcitatus Pythagoras quando eſſet cõcubandum? tunc, inquit, cum te ipſo infirmior fieri vis: cur. n. Hippocrates coitum comitiali morbo ſimilem iudicauit? niſi quia mentem, quæ ſacra eſt, percutit; tantumque obeſt, vt Auicenna in lib. de Animalibus dixerit, ſi quid ſpermatis ſupra, quam natura tolleret, coitu profluat, obeſſe magis, quam ſi quadragies tantũdem ſanguinis emanauerit. Symbolicè igitur ſacris initiati Pythagorici ſemper virgini ſine matre natæ Mineruæ, Septenarium aſſimilant, quia & illa nec partu eſt edita, ſed ex Ioue orta capite: dicit enim Oraculum, quod quieſcere fecit Deus ſeptimum diem ab operibus ſuis, quæ fecit; quemadmodum ipſum quoque ſabbathi nomen indicat, quod ſi interpreteris quietem ſonat: de quo hæc ſcribit Philo Alexandrinus: Illud vnum ſolum ſincerum Eſſe hebdomadam ſine matre ex ſeipſo ſolo genuit, nulla prorſus adhibitâ materiâ. Idem de ſanctificatione ſabbathi. Tertia (inquit) lex eſt de ſemper virgine ſine matre nata hebdomada, vt creatura aſſueta eius ocio reminiſcatur eius qui cuncta facit inuiſibiliter. Quid verò de illo ſabbatho ſcribat Nic. Cuſa. lib. 3. Excitat. audiamus: Homo eſt ſexta dies, ſeu microcoſmus: Deus in verbo omnia creauit; verbum autem eſt, vt ars infinita: creaturæ autem participationes artis infinitæ: ars autem illa verbum, ſeu mens æterna eſt lux infinita, ſiue ſapientia. Quomodo autem, lucem illam æternam participãdo, omnia creata in eſſe gradatim prodierint, Moyſes deſcribit, & quomodo vltimo, id eſt, ſexto die hominem ad imaginem ſuam. Hominem autem ſurſum creauit ad ſe, qui nõ niſi in die ſeptimo, ſeu ſabbatho quieſcit; Sabbathum autem eſt lux, quæ non legitur creata, ſed Deus benedixit diei ſeptimo, vnde ſolum in hac

Gen. 2.

luce increata, quæ ſabbathum dicitur, eſt quies hominis, & non eſt hominis lux benedicta, niſi in ſabbatho. Item libro 6. Septima, inquit, petitio Dominicæ orationis eſt iſta: Sed libera nos à malo: quia ſeptimus numerus eſt quietis, & amoto omni malo, quiſque in bono quieſcit. Hactenus Cuſa. Te verò non lateat per ſabbathiſmam mortem animarum intelligi, hoc eſt, eam ab operibus mundanis ceſſationem, quam homini vita functo mors affert: tum enim animæ ſabbathum agunt, quietem ab omni motu nactæ, nec vllam omnino agitationem habentes poſt ſummi illius boni, quod ante exquirebatur, manifeſtationem, quæ quærentibus perſpicuum fit id quod quæſitum eſt: nam cum id quod quærebatur apparuit, motus omnium eorum quæ mouebantur, conquieſcit. Ad hunc ſabbathiſmum ſpectat, quod poſt Septem dies, ex quo ingreſſus eſt Nohe in arcam, factum eſt diluuium: quia in ſpe futuræ quietis, quæ Septima die ſignificata eſt, baptizamur: ſic in Apocalypſi Septem tubæ recenſentur, quarum ſex priores ſeculi præſentis ætatibus comparantur, varios bellorum concurſus denuntiantes Eccleſiæ militanti, Septima verò ſabbathi æterni nuncia, victoriam tantum & imperium indicat veri Regis, dicente ſeptimo Angelo, factum eſſe regnum huius Mundi Domini Dei, & Chriſti eius. Huc facit quod de iuſto ſcribit ſanctus Iob: In ſex tribulationibus viſitabit te, in Septima autem non tanget te malum: quæ verba quaſi ex perſona Dei ad iuſtum proferuntur. Sexies quippe, hoc eſt, in præſenti vita, in qua tentationes, atque operum labores exiſtunt, tentaberis, atque in neceſſitatibus, & rerum difficultatibus verſaberis; verum in Septima, in qua beatus iuſtorum ſabbathiſmus eſt, & requies, nullius moleſtiæ recordatio animum tuum anget. Porro quod ſex diebus formatus legitur Mundus, & in Septimo die Deus Optimus Maximus ab aſpectabilis creaturæ opificio requieuit; Septimo item die manebant filij Iſrael in tabernaculis ſuis, neque exibant ad colligendum manna, neque operis quidquam faciebant; Rurſum ſeruus Hebræus anno ſepti-

D. Aug. in Ciui. li. 15. & contra Fauſtum li. 12. c. 17.

Gen. 7. c 8. 9. 10.

D. Ambr. de ſacram. lib. 2.

Apoc. 11. Cap. 5.

Gen. 1.

Exho. 16. 20. 21. 23.

Digitized by Google

mo libertatem ſibi vendicabat; exemptus iugo ſeruitutis; Et ager ſex laboratus annis, ſeptimo demum requieſcebat à labore agriculturæ ferendo; Denique ſeptimo die ſabbathum requietionis erat, neque opus aliquod moliri poterat. Quid hæc omnia ſub figurarum velamine aliud prætendebant, niſi quod in ſeptimo ſeculo requies exſpectanda iuſtis, poſtquam cum multis afflictionibus conflictati fuerint, illos liberante Deo? Quærens Origenes cur de manna dictum eſt, vt in ſexto die duplum colligatur in repoſitione, quantum ſufficiat etiam ſabbatho: Hoc (inquit) ſecundum noſtram intelligentiã non ocioſi præterire debemus, ſextus dies eſt hæc, in qua nunc ſumus vita: in ſex enim diebus Dominus fecit hunc Mundum: hac ergo die tantum reponere, & recondere debemus, quantum ſufficiat & in futuro die: ſi quid enim hinc boni operis acquiras: ſi quid iuſtitiæ, miſericordiæ, & pietatis recondas, hoc tibi in futuro ſeculo cibus erit. Comprobat id ipſum Caſſiodorus in dilucidatione Septimi Pſalmi, dicens: Septenarius quoque numerus admonet nos de illa requie æterna cogitare, ad quam nos ſpẽ præſens Pſalmus extendit, vt merito tali numero receptus, iocunda exultatione cãtetur. Dubiũ quippe non eſt quod peractis ſex diebus, qui ad actiuam pertinent partem, ſeptimus repauſationi deputetur, qui contemplationi theologicæ noſcitur adhærere. Hæc Caſſiodorus. Neque ab hoc alienum eſt myſterio quod Dominus noſter ſeptimo die toto requieuit in ſepulchro, vnde & ſeptimus dies, ſabbathi, id eſt, requietionis denominationem ſortitur: quoniam vtrumque horum inſinuat nobis placidam illam requiem, quâ beatorum animæ, mole corporea exutæ, iam requieſcunt à laboribus ſuis in ſuperna ciuitate Hieruſalem, vſque ad Mundi conſummationem, & iteratam corporum viuificationem. Myſticè igitur ſabbathum commendatum eſt priori populo in ocio corporaliter celebrandum, vt figura eſſet ſanctificationis in requie Spiritus ſancti. Nuſquam enim legimus in Geneſi ſanctificationem per omnes priores dies, niſi de ſolo ſabbatho, de quo dictum eſt: Sanctificauit Deus diem Septimum.

Exho. 16.

Hom. 8. in Exho.

Gen. 1.

Gen. 2.

Gen. 1. 2. Bed. in cap. 21. in Ioannem. 1. Pet. 1.

At cum ſeptimo die ſonet ſanctificatio, appoſitè ſancto Spiritui deputatur ſeptenarij ratio: nam ſanctificatio vlla non eſt diuina, & vera, niſi à Spiritu ſancto. Neque enim fruſtra dictus eſt Spiritus ſanctus, cum ſit & Pater ſanctus, & Filius ſanctus; ſed quia ipſe requieſcit ſuper humilem & quietum, tanquam in ſabbatho ſuo.

Cap. 5.

Dilectus Deo Ioannes in ſua Apocalypſi Septenario numero Spiritus ſancti gratiam deſignari probat: cum enim ſe vidiſſe diceret agnum habentem cornua Septem, & oculos Septem, mox exponẽdo ſubiunxit: Qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in vniuerſam terram, cum tamen ſit vnus, atque idem ſpiritus diuidens propria vnicuique prout vult; ſed operatio ſeptenaria vnius ſpiritus ſic appellata eſt ab eodem ſpiritu, qui ſcribenti adfuit, vt ſeptem ſpiritus dicerentur. Quoniam ergo ſanctificatus eſt Septenarius in operibus ac donis Spiritus ſancti, in quo ſanitas hominibus credentibus conſtat, quia in Spiritu ſancto, qui eſt donum Dei, remiſſio eſt omnium peccatorum credentibus: ideo filius Reguli apud Ioannem relictus eſt à

Cap. 4.

febre hora Septima. Quem Euangelij locum tractans Ericius hæc de ſeptiformi ſpiritus gratia nobis conſideranda proponit: Non eſt (inquit) vacuum à magno myſterio quod filium Reguli Euangeliſta narrat Septima hora ab infirmitate dimiſſum. Non ſolum enim miracula Chriſti, quæ corporaliter geſſit, miraculo nobis exiſtunt, ſed etiam in ipſis operibus ſuis ſecreta ſunt myſteria conſideranda. Septenarius numerus ſacratus eſt donis Spir. ſancti, quoniam omnia dona ſpiritualia, quæ à Deo cunctis fidelibus largiuntur, eodem ſeptenario numero comprehenduntur. Septem enim ſunt virtutes ſpiritualium donorum, quibus & ſtatus hominum in præſenti vita decentiſſimè ornatur, ſapientia videlicet, intellectus, conſilium, & fortitudo, ſcientia, pietas, ac timor Domini. Sine gratia enim Dei nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec conſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timore Domini. Quæ dona quia non aliter, quam gratia Spiritus ſancti homini tribuuntur, meritò etiam Spiritus ſanctus, qui nihil aliud eſt, quam verus Deus, eiſdem no-

Digitized by Google

minibus nuncupatur. Sicut enim Filius à Patre procedens vocatur leo propter fortitudinem, ouis propter innocentiam, ostium quia per ipsum introimus ad Patrem, lux quia illuminat omnem hominem, vocatur & veritas multisq; alijs nominibus secũdum quasdam proprietates: ita quoq; Spiritus sanctus procedens à Patre simul & Filio, his septem nominibus propriè appellatur, sapientia. s. intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, ac timor; Vnde & septiformis gratiæ dicitur propter mysterium septenarij numeri in quo summa perfectio intelligitur. Est enim compositus ternario & quaternario, habetque in ternario significationem sanctæ Trinitatis; in quaternario, Euangelij. Siue enim tres per quatuor, vel quatuor per tres multiplicentur ad duodenarium numerum consurgit, quẽ etiam constat esse perfectissimum, quia mysterium S. Trinitatis, & doctrinam Euangelij per 12. Apostolos in quatuor Mundi partes deriuata est. Et infra: Spiritum quoque sanctum super Dominum corporaliter requieturum Isayas Propheta, cum de Christo prophetaret, prædixit. Egredietur virga de radice Iesse, Dominus videlicet Iesus de stirpe Dauid, & requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spir. scientiæ & pietatis, et replebit eũ spir. timoris Domini. Ipse enim spiritus requieuit super D. I. Christum, quia in eius corpore omnis plenitudo diuinitatis pleniſſimè habitauit, nequaquam per partes, vt in cæteris sanctis; sed plenariè requieuit super eum. Quia igitur per septenarium numerum ipse Sp. sanctus designatur, à quo, & per quem omnis sanitas, omnis fortitudo, atque vniuersa dona spiritualia cunctis fidelibus largiuntur, rectè septima hora diei filius Reguli sanitati redditus ab Euangelista refertur: quia quæcunque sanitas, siue in corpore, siue in anima datur, eodem spiritu largiente tribuitur, qui per eundem septenarium numerum designatur: hactenus Ericius. Huius ratione mysterij Helisæus super mortuum Septies inspirasse legitur, quia Dominus septiformem spiritum humano generi dat, per quod viuificatus à morte peccatorum resurgat. In

C. p. 11.

4. Reg. 4. Beda q. in lib. 4. Reg. 4. & in Apoc. 19.

Act.11. qua etiam figura Septem fratres ad Cornelium Spiritu ſancto bap-
Act.19. tizandum euangelizaturi veniunt. Filij quoque Sceuæ, quaſi ſpiri-
tus malos expulſuri, Septenario numero cenſentur. Iſti ſunt Septem
Iudic.16. crines Samſonis, quibus per Dalilam, id eſt, Diabolum ſubtractis,
receſſit ab eo ſpiritus, & amiſſa fortitudine, captus, & à Philiſtæis
eſt incarceratus, & ligatus: quia tunc à dæmonibus excæcatur,
quando ſeptem crinibus, id eſt, ſeptem donis Spiritus viduatur. Et
ideo ſeptuplex iſtud Spiritus ſancti donum myſticè pud Zachariã
cap.3. deſignatur per lapidem, in quo ſeptem ſunt oculi. Quis enim eſt
Eſa.28. lapis iſte, niſi Dominus noſter IESVS Chriſtus? qui poſitus eſt in
Pſal.117. Sion lapis angularis, probatus à Deo; reprobatus quidem ab ædi-
ficantibus, ſed poſitus in caput anguli. In hoc lapide ſeptem ſunt
Oculi, quia in Chriſto eſt plenitudo totius gratiæ ſpiritualis, &
vberrima ſeptem donorum Spiritus ſancti fœcunditas, de cuius
Ioan.1. plenitudine nos omnes accepimus. Dedit enim ei Deus ſpiritum non
Prouer.9. Ioan.3. ad menſuram. Quare in Prouerbijs hunc in modum loquitur Salo-
mon: Sapientia ædificauit ſibi domum, ſuppoſuit columnas Septẽ.
Quo loco per ſapientiam, ſubſiſtentem Dei ſapientiam intelligit,
vnigenitum inquam verbum; per domum autem ædificatam, tem-
plum corporis, quod ex ſancta Virgine aſſumptum induit: per ſeptem
autem columnas, ſpiritus gratias, quæ omnes in Chriſto elucebant.
Rurſus ſeptem iſta dona figurantur in illo candelabro, de quo dici-
tur apud eundem Prophetam cap.4. Ecce candelabrum aureum to-
tum, & Septem lucernæ eius ſuper illud Iuſtus enim dicitur cande-
labrum, quia portat ignem charitatis. Aureus dicitur, quia continet
honeſtatis ſplendorem. Dicitur habere ſeptem lucernas, quia ſeptem-
plicem habet ſpiritum virtutis: quare dictum eſt Num. cap.8. Cum
poſueritis ſeptem lucernas, candelabrum in parte Auſtrali erigatur.
Cap.4.8. Huius ratione myſterij apud Leuit. fit aſperſio ſanguinis ſepties, vt
expulſis ſeptem dæmonibus recipiantur dona Spiritus ſancti. Sep-
Cap.15. tem denique ſportæ apud Matthæum quid aliud præ ſe ferunt,
quam dona Spiritus ſancti exuberantia ſuper ſeptem panes, qui

ſunt

ſunt ſumma ſpiritualium perfectio? vnde non dicuntur hordeacei. D. Ambr. Epiſt. 39. Hæc hebdomas ſicut ipſa Patris, & Filij, & Spiritus ſancti venerabilis Trinitas, ſine tempore, ſine ordine, auctor numeri, non ſub numeri lege deuincta. Itaq; ſicut ad æternæ Trinitatis gratiam, cælum, terra, maria formata, ſicut Sol, Luna, & Stellæ; ita etiam ad illum ſeptenarium virtutum ſpiritualium circuitum, atque orbem, operationis diuinæ vigore præſtantem, Septenarium quoddam miniſterium ſtellarum creatum aduertimus, quo Mundus hic regitur. Vrſa. n. quæ ſita eſt in vertice axis cæleſtis nunquam occidens nobis, Septentrio latinè nomen accepit, quod ſeptem in eo fulgur ſtellarum irradiet, in quem maximè gubernatores, quaſi ducem, intendere feruntur, commerciorum, conſocietatis, hoſpitalitatisque hominum cauſſa præcipua: ſic Vergiliarum, ſiue Pleiadum chorus ex ſeptem abſolutus eſt ſtellis in dorſo Tauri exiſtentibus, quarum emerſus, & occultationes magnorum commodorum omnibus fiunt cauſſa: illis enim occidentibus proſcinduntur ſulci ad ſementem; ortu verò earum inſtante lætum futuræ meſſis afferunt nuncium: exortæ item agricolas geſtientes ad comportationem excitant rerum neceſſariarum. Accedit erraticarum chorus ſeptem diſtinctus ordinibus, maximum præ ſe ferens affectum erga terram, & aëra. Arabes Soli cerebrum, & cor adſcribunt, Lunæ ſtomachum, Saturno ſplenem, Ioui hepar, Marti ſanguinem, Veneri renes & genitale ſemen, Mercurio linguam & os. Platonici verò planetas metallis comparant, tribuentes aurum Soli, Lunæ argentum, Saturno plumbum, Ioui electrum, Marti ferrum, Veneri auricalcum, Mercurio ſtannum; At verò qui paſſim de metallorum metamorphoſi ſcribunt, plumbum Saturnum nuncupant, ſtannum Iouem, ferrum Martem, aurum Solem, æs Venerem, viuum argentum Mercurium, argentum Lunam. Etiam Septenario decorantur, quorum eſt maxima potentia, primogeniti Angelorum princeps, ſeu cæleſtes intelligentiæ Orbes poſt Deum gubernantes, de quibus hunc in modum ſcribit Conciliator Medicorum:

Septem planetis ſpiritus ſeptem à principio cæli, & terræ, quorum quiſque Mundum annis gubernat trecentis quinquaginta quatuor, menſibus ex ordine quaternis. Horum primus eſt Horiphiel Saturni ſpiritus: ſecundus Mundi gubernator Anael ſpiritus Veneris: tertius Zachariel Iouis ſpiritus: quartus Raphael Mercurij ſpiritus: quintus Samael Martis: ſextus eſt Gabriel ſpiritus Lunæ: ſeptimus Michael Solis ſpiritus. In Luna rurſum declarat Septenarius ſuam magnam, latiſſiméque patentem vim natam ad profectum omnium terreſtrium. Nam, vt tradidit Seleucus mathematicus, Luna mutat figuram Septies, quia ex obſcura, & non apparente fit cornuta; deinde dimidia ſui parte cæſa; dein concaua, ac gibboſa & plena; & rurſus occidendo concaua, & gibboſa; & ſimiliter ſui dimidiâ parte cæſa & cornuta Lunula. Certis etiam Lunæ recurſibus intimatur ſeptenarij dignitas. Is nempe numerus ex vnitate & cæteris deinceps compoſitus gignit 28. perfectum numerum ſuis adæquatum partibus aliquotis: nam ſi ab vno vſque ad Septem, quantum ſinguli exprimunt numeri, tantum antecedentibus addendo procedas, inuenies trigonum viginti octo naſci ex Septenario, qui ſic natus numerus aptus eſt ad reſtituendam Lunam in id momentum ex quo primum cæpit ſenſibiliter creſcere, & ad quod decreſcendo recurrere ſolet. Ea creſcit à prima lunata facie vſque ad dimidiatam diebus Septem; moxque totidem alijs ad plenum orbem proficit; dein rurſus à meta per eandem viam à pleno orbe ad dimidiatum alijs Septenis diebus recurrit; totidemque ad lunatam faciem, quibus deinceps additis conficitur modo dictus numerus vigintiocto. Hinc & viginti octo manſiones Lunæ ſingulari virtute, & influentia pollentes in cæleſtibus numerantur. In mari quoque eaſdem vices inducit Septenarius Luna accedente recedenteque: licet enim de fluxu maris ac refluxu multiplex quæſtio fieri ſoleat, nec in obſcuro ſit diuerſa pro ingenijs differentium potius, quam pro veritatis fide adducta fuiſſe: omiſſa tamen ancipiti concurrentium quæſtione,

Carolus Bouil.

Clc. Alex. Str. 1.

Theodoſius Macrobius adducetur in medium, qui libro de Somno Scipionis maris acceſſum, & receſſum Lunæ motu gubernari tradit, ita vt Oceanus primo naſcentis Lunæ die fiat ſolito copioſior, minuatur pauliſper ſecundo, minoremque videat eum tertius, quam ſecundus, & ita decreſcendo ad diem Septimum perueniat; dein octauus dies maneat ſeptimo par, & nonus ſimilis ſexto fiat, decimus quinto, vndecimus fiat quarto par, tertio quoque duodecimus, & ſecundo ſimilis fiat decimus tertius, quartuſdecimus, primo: tertia verò hebdomas eadem faciat, quæ prima; & quarta, quæ ſecunda. Beda libro de Mundi conſtitutione: Augetur (inquit) mare ſecundum Lunæ incrementum & decrementum. Nam incipiente illa creſcere, creſcit mare per dies Septem, & per totidem proximos decreſcit, rurſus per ſequentes Septem recreſcit vſque ad vigeſimum primum diem, & inde decreſcit vſque ad vigeſimum octauum diem. Hinc A. Gellius Oceanum vocat Lunæ comitem quendam, vt qui cum ea creſcat decreſcatque. His ſimilia ſcribit Paulus Oroſius, dicens: Forma Oceani maris omni die diſpar nunc ſucciduis per ſeptem dies attollitur incrementis, nunc conſequentibus totidem diebus naturali damno, & defectu interiore ſubducitur. Illud tamen obiter notandum augeri fluxum maris in finem menſis, quia tunc Luna magis deficit, & ſi Luna idoneo aſpectu Veneri, aut aliæ humidæ miſceatur ſtellæ, aut humidam occupauerit manſionem; contra minui, ſi Martem, vel aliam igneæ naturæ ſtellam debitè aſpexerit. Hic quoque referendum videtur quod à Plinio & alijs ſcriptoribus de natura cuiuſdam fluminis relatum eſt, qui quamquam ſatis ingentibus aquis, præcepsque per ſex dies integros decurrat; mox ceu obturatis fontibus deficiens, per integrum ſabbathum ſiccum aluei ſui tranſitum præbet; rurſusque ſequentibus ſex alijs diebus, ignotis naturæ cauſſis, ad priorem redit aquarum abundantiam, atque ab eo facto ab incolis Sabbathicus nuncupatus, ob ſacrum Iudæis ſeptimum diem. Illud etiam mirabile dictum quod lib. 2. capite ſeptimo de ſitu

Pompon. Mela de ſitu orbis lib. 3. c. 1.

Li. 6. c. 18.

Plin. natu. hiſt. lib 31. cap. 3.

Bapt. Fulgoſ. in fine lib. 1.

Pe Galat. lib. 11. c. 9.

Dauid de Pomis in Dictionario.

Ioſephus de bello Iud. lib. 7. cap. 35.

Digitized by Google

Orbis ſcribit Pomponius Mela. Euripum ſeu fretum anguſtum inter Aulidem Bœotiæ portum & Euboeam inſulam alterno curſu Septies die, ac Septies nocte fluctibus inuicem verſis currere eo impetu vt nauigia repugnãtibus ventis plena, ſecum rapiat. Neque minori dignum admiratione quod ſcribit Bartholus de Saxoferrato Iur. Conſ. tract. de Alueo, Nurſiæ ſ. eſſe flumen quoddam, cui nomen Turbido, quod Septẽ annis fluit, & Septem annis occultatur. Nec ipſe Zodiacus Septenarij dignitate fuit orbatus: nam cum ſint quatuor cardines cæli diametraliter ſeſe continentes, qui aſpectus pleniſſimus, & potentiſſimus habetur, Septenario numero conſtat: fit enim à ſeptimo ſigno, crucemq. conſtituit figuram omnium potentiſſimam. Simili ratione, & numero ſolſtitium diſtat à bruma; bruma à ſolſtitio; æquinoctium, ab æquinoctio. Sol enim diei dux bina quotannis efficiens æquinoctia vere, atque autumno, vernum in Ariete, in Libra autumnale, euidentiſſimam exhibet probationem diuinæ majeſtatis in Septenario, quod vtrumq. Septimo menſe fiat. Non ſolum autem ſummus Artifex cælos ornauit Septenario; ſed quem ſuas etiam eſſe delitias voluit, hominem dico, ita moderatus eſt, vt intima corporis extimaq. cõſtare voluerit Septenario. Namque Septem ferunt in nobis eſſe interiora viſcera, Stomachum, cor, pulmonem, lienem, hepar, renes, & veſicam, Septem quoq. exteriora, Caput, poſteriora, ventrem, binas manus, & binos pedes. Quemadmodum & Septem corporis partes hominem perficiunt, Caput tenus imo collo, pectus, venter, manus, & pedes. Septem item in corpore gradus, qui dimenſionẽ altitudinis ab imo ad ſuperficiem complent, videlicet Medulla, os, neruus, vena, arteria, caro, cutis. Septem apud Macrobium ſunt intra hominem, quæ à Græcis nigra membra vocantur, Lingua, cor, pulmo, iecur, lien, renes duo. Et Septem alia cum venis & meatibus, quæ ſingulis adiacent, ad cibum & ſpiritus reciprocationẽ deſtinata, Guttur, ſtomachus, aluus, veſica, & inteſtina principalia tria, diſſipium, meſenteron, & hira. Septem corporis noſtri ſunt excretiones, ſcilicet, Lachrymæ, mucus,

Lib. 1. in Som. Sci.

ſaliua, ſemen genitale, excrementum ſiccum, & excrementum humidum, ſudorque totius corporis. Sanguinis qui mulieribus per genitalia manare ſolet furorem, Septimanas Galli plerique appellant, quia ſedentarijs & guloſis Septem dierum ſpatio duret. Præterea quæ diuiduntur, non niſi Septem compagibus iuncta ſunt, vt in manibus eſt humerus, brachium, cubitus, vola, & digitorum nodi terni. Ceruix ſiue collum medium inter humeros & caput, Septem habet nodos ſiue vertebras. Item quod regnum obtinet in animante caput, maximè neceſſarijs inſtrumentis Septem vtitur geminis oculis, auribusque, & totidem naribus, ſeptimoque ore, per quod mortalia, vt ait Plato, intrant, exeunt immortalia. Item quæ per viſum præſtantiſſimum omnium ſenſuum iudicantur, ad eundem numerum pertinent in genere. Septem enim ſunt quæ conſpiciuntur, corpus, diſtantia, figura, magnitudo, color, motus, ſtatus, præterea nihil. Septem quoque colorum ſpecies: duo enim ſunt extremi, niger & albus tanquam aliorum parentes; & quinque medij, croceus ſcilicet, cæruleus, viridis, purpureus, puniceus, naturam participantes extremorum. Sunt & ſaporum genera totidem, amarus, auſterus, ſalſus, acutus, dulcis, acerbus. Vocis etiam mutationes vniuerſæ cadunt in Septenarium, acuta, grauis, circumflexa, quarto loco vox aſpera, quinto lenis, ſexto longa, breuis ſeptimo. Quin & motus Septem eſſe animaduertuntur, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſumque, prorſum, retrorſumque, & in orbem ſeptimus. Venæ quoque, & arteriæ, vt tradunt Medici, numero mouentur Septenario. Sed & de ſpiritu, & cibo conſtat, quod ſine hauſtu ſpiritus vltra horas Septem ferè vita non durat. Tum quibus inedia mori conſtitutum eſt, poſt Septimum diem non viuunt, aut ægrè. Ad Septimum quidem diem corporis quodam habitu naturali, ſine cibo vixiſſe aliquando quendam memoriæ à Iouiano Pontano proditum eſt: inquit enim libro ſecundo de ſermone: Sub Ferdinando Neapolitanorum Rege age-

Auicen. doct. 5. fen. primæ par.

bat Caietæ in Cœnobio Gerardus quidam, qui Septimum in diem cibo abſtinere conſueuiſſet ac potu; indeque ſanctus habebatur, ac Deo charus. Venerabatur illum populus, vtque eum adorarent, frequentes ad eum finitimis conueniebant ex oppidis: miſit ad eam rem perſpiciendam Ferdinandus Marſium Aquoſam, & perſpicacem, & abundè expertum virum, cuius & fides eſſet quam perſpectiſſima: is dies noctesque cum illo ſeptem eodem ſimul in cubiculo cum egiſſet, ſumma cum vigilantia & cura, comperit tandem, & capitis illum, & ſtomachi pituita laborare, nimiaque humectatione, quo è vitio appetendi cibi vis illa conſopita iaceret, ac penè extincta, eſſeque ſiue ieiunium illud, ſiue abſtinentiam ad morbum malumq; corporis habitum referendum. Leguntur etiam nonnulli vltra ſeptem dies produxiſſe ieiunium: ſicut puella illa Germanica, quã biennium ſine cibo & potu vixiſſe his verbis refert Conradus à Liechthenauu Abbas Vrſpergenſis: In agro Tullenſi, iuxta villam Commerciacum, puella quædam annorum circiter duodecim, poſt ſacram communionem, quam in Paſcha de manu Sacerdotis accepit, ſine omni victus deſiderio plenum biennium vſque in tertium annum dimidium compleuit, nulla penitus corporis alimenta percipiens. Cœpit autem ieiunare anno Domini 823. à Paſcha, & in 825. circa initium Nouembris, peracto ieiunio cibum ſumere, ac cæterorum hominum more manducando viuere cœpit. Peruſiæ quoque Palumba Interamnenſis viginti annos nata, eodem Euchariſtiæ Sacramento, nullo alio ſumpto cibo Septem annos vixit; quod Innocentius octauus Pontifex, re quæſitâ, diligenter inſpexit. Sed id certè non aliqua naturæ cauſſa, ſed diuinitus factum eſſe videtur: natura enim longiori, quam ſeptena inedia conficitur, cum fomes, ſubtracto cibo, calori naturali & humido radicali deſit, quæ duo inter ſe commixta, efficiunt vt viuat animal. Quare quod de nonnullorum monachorum ieiunio ſcribit Gregorius Nazianzenus, qui ſæpe totos viginti dies totidemque noctes à cibo abſtinebant, dimidia ex parte Chriſti ieiunium imitantes, mira-

Li. Chronicorum. de hac Simon Portius Philoſophus libellum ad Paulum tertium dedit.

Io. Bapt. Fulgoſius lib. 1. c. 6.

Rupertus Abbas Tuit. in Exho. li. 3. c. 45.

culo est adscribendum. Nam de Moyse & Helia, qui quadraginta dies ieiunarunt, neminem esse puto, qui id diuina effectum virtute ignoret. Idem de illo, quem recitat Ioannes Boccacius, dicendum videtur; qui suo tempore hominem Venetijs fuisse refert, in singulos annos per quadraginta dies absque vllo cibo agentem ieiunium à multisque eius rei experimentum fuisse factum. Et Aur. Augustinus cum Casulano scriberet, affirmauit temporibus suis quendam quadraginta diebus sine cibo vixisse. Sic de animalibus septimo refert Albertus Magnus mulierem in Colonia Agrippina; quæ sine cibo dies quandoque 20. transmiserit; sæpe verò & 30. Virum quoque melancholicum se vidisse testatur, qui sine cibo septem hebdomadis perseuerauerit, alternis tantum diebus aquam exorbentem. Etiam sub Clemente Pontifice eius nominis septimo, vir Scotus iuuenis, cum sponte se obtulisset, diebus vndecim in custodia habitus absque cibo, alioquin assuetus vsque ad 20. dies, & vsque ad 30. in eadem inedia perseuerare, miraculi præmium accepit. Sed quid dicam de F. Nicolao Suitz Vnderualdensi, quem in solitudine 22. annos, nempe quousque vita excessit, nihil omnino degustasse constat, nisi semel iubente Episcopo Constantiensi, tres panis particulas comedit? certè portento simile videri debent hæc, & alia id generis exempla omnes naturæ vires excedentia, cum, vt præmisimus, vsque ad septem dies inedia naturæ consentiat. Ad homines etiam gignendos ac conformandos vis pertinet Septenarij, quia cum in aluo mulieris genitale semen receptum est, si per horas Septem absque effusione permanserit, hæsisse in vitam certum est: tum primis Septem diebus conglobatur, & coagulatur ad capiendam figuram factum idoneum. Quarta dein hebdomada quod eius virile fœtus futurum est, caput & spina quæ est in dorso informatur. Septima hebdomada, iuxta sententiam Empedoclis, totus in vtero absoluitur homo, ad rationalem se aptans animam, quod hic sit Septenarius in quadratum dilatatus. In decima hebdomada con-

Exho. 24. 34.
3 Reg. 19.

ceptus mouetur ad partum, Septimum explicans menſem: fœlices enim ſeptimeſtrium partus æquè ac nouimeſtrium. Egreſſos quoque ex vtero materno numerus Septenarius ſuſcipit & comitatur, quia Septima poſt partum hora manifeſtum aut vitæ aut mortis argumentum affert: quandoquidem vltra hunc numerum, qui halitum aëris ſuſtinuerit, intelligitur natus ad vitam. Per hebdomadas etiamnum incrementi infantilis, adoleſcendique corporis rerum naturæ periti rationem concipiunt: poſt dies enim Septem vmbilici reliquias reijcit: quare priſci Romani ante diem à natiuitate Septimum, nomen non imponebant infanti, veluti prius non videretur omnino vitalis, vt docuit Ariſtoteles de Animalibus libro ſeptimo, plurimis ante diem ſeptimum pereuntibus. Poſt bis ſeptem incipit ad lumen illius viſus moueri. Poſt ſepties ſeptem liberè iam pupillas, totamque faciem vertit ad motus ſingulos circa videnda. Poſt ſeptem menſes incipiunt dentes mandibulis emergere; Septem quoque ex vtraque parte dentes gigni compertum. Poſt bis ſeptem, ſedet abſque timore caſus. Poſt ter ſeptem, ſonus eius in verba prorumpit. Poſt quater ſeptem, non ſolum firmiter ſtat, ſed incedit. Poſt quinquies ſeptem, incipit lac nutricis abhorreſcere: hæc de menſibus. Anno ſeptimo cadunt primi dentes, & naſcuntur alij ad cibum ſolidum aptiores; Septimo quoque anno plenè abſoluitur integritas loquendi, & ratio, nempe quando iam idoneus eſt interpres viſitatorum nominum ac verborum, rationalem ſibi comparans habitudinem. Sequenti ſeptennio ad ſummam perfectionem dicitur peruenire, nimirum ad potentiam progignendi ſui ſimilem, quod accidit circiter ætatis annum decimum quartum: tunc enim pubeſcit, & moueri vis incipit generationis; tunc etiam pubeſcentes hirciſſant pueri, quod tum humana natura, diſſocians corpora, multam ac repentinam mutationem efficiat ætatis. Inde Ægyptij quarto decimo anno circuncidunt mares, & fœminæ apud eos circuncidi feruntur eodem anno, quod ab eo tempore fœminarum

Plutar. li. Rō quæſt. nu. 102.

Alexan. Aphrod. probl. ſect. 7.

D. Amb. de Abrahā li. 2. ca. 11.

rum menſtrua & purgationes, exordia ſumant. Tertio Septennio incrementi finis eſt. Inde & quilibet Chriſtianus eo natu ex præcepto ad ieiunium tenetur Eccleſiæ, quod ad vſque primum ſupra vigeſimum annum proceritas hominis augeatur, quod ſanè tempus à multis maturitas ætatis appellari ſolet, nobis atteſtante Nicolao Cuſano, & dicente virilitatem exire tertio ſeptennio, quod incremento in longitudinem coronida impingat. Summus etiam humani corporis creſcendi modus eſt Septem pedum. Statura Dominici corporis ad palmos prorſus ſeptem protendebatur: de cuius etiam monumento, qui de Hieroſolymis venerunt, ferunt, quod domus fuerit rotunda de ſubiacente rupe exciſa, tantæ altitudinis, vt intro conſiſtens homo vix manu extentâ culmen attingere poſſit, quæ habet introitum ab Oriente, cui lapis magnus aduolutus atque impoſitus eſt, in cuius monumenti parte Aquilonari ſepulchrum ipſum, hoc eſt, locus dominici corporis, de eadem petra factus eſt, Septem habens pedes longitudinis. Quarta annorum hebdomas impleta in latum creſcere vltra iam prohibet. In quinta omne virium & roboris completur augmentum. Sexta vires ſeruat ante collectas, nec diminutionem niſi ex accidenti patitur euenire. Septima diminutionem quidem virium, ſed perfectum intellectus & rationis incrementum habet, vt refert Ariſtoteles in ſeptimo Politic. quare ſoliti ſunt Milites ea ætate rude donari, & conſilijs rebuſque publicis adhiberi. Atque hanc ob rationem fortaſſe Horatius ad Mecœnatem ſcribens, ſe liberari à labore poſtulat, ob ætatem iam donandum rude: nam qui vndenos Decembres quater iam, vt ipſe de ſe dicit, expleuerat, per ſeptimam hebdomadem deferri iam occeperat. Adde, vt notarunt eruditi, quod ſeptem ſepties multiplicati faciunt ætatem, quæ propriè perfecta habetur & dicitur. Cuius rei non ignarus Romulus lege ſanciuit, vt qui è ſingulis Tribubus eligebantur Sacerdotes, annum quinquageſimum ingrederentur. Approbatur hoc etiam Platonis auctoritate libro de legibus ſexto, vbi de legum cuſtodibus verba facit. Octauo Septenario perfectionem & in intellectu,

Plin. naturalis hiſt. li. 11. c. 37. D. Tho. 2. 2. q. 147. Nic. exeit. lib. 3. Aileluia dies. Niceph. call. h. ſt. ecc. lib. 1. cap. 40. Sepulchri Domini forma ex Beda.

Ioā Roſſius Antiquit. Roman lib. 3. c. 7.

& in ratione videre est, qualis maior in vnoquoque iam sperari debeat. In nona hebdomada ad casum deducitur, qui annus est sexagesimus tertius, fatalis quidem, grauiaque semper hominibus indicans pericula. Verum cum ad decades septenas deuenerimus, vbi Septenarius per numerum completum conducitur, tunc habemus cõmunem viuendi metam. Atq; huic meo sermoni testimonium perhibent Physici metam viuendi signantes cum decas heptadi iungitur perfecto numero, i. aut decies septem, aut septies decem computantur anni, quod humanæ vitæ perfectum spacium si quis excesserit, ab omni officio vacuus, suum omnem in suadendo tantũ habebit vsum, attestante Platone, qui loco nuper allegato septuagenarios à ciuilibus negotijs in ocium remittit his verbis: Custos legum non plus, quam annos viginti hunc habeat magistratum, nec pauciores natus, quam quinquaginta eum gerat. Ac si quis sexagesimum ætatis annum agens magistratum hunc nactus est, solum præsit decennium, hac vtique ratione, vt qui septuagesimum annum excesserit, tantũ magistratum non teneat. Accedit & Zenodotus in collectaneis suis Æschilum citans, qui huiusmodi fermè tradiderit in opere de paræmijs, Gentem scribit esse quandam Charthaginensium coloniam; ei morem esse senes septuagesimum prætergressos annum Saturno

Strabo Geographiæ li. 11.

sacrificare. Quod de Caspijs quoq. memoriæ proditum est: nam filij parentes septuagenarios domi clausos, aut in loca inculta & deserta, intimasque solitudines expositos, vel fame enectos, siti & inopia conficere, celebre funus putarunt. Hunc ætatis nostræ septenarium Solon Athenienſium legislator his elegiacis graphicè descripsit apud Clementem Alexandrinũ strom. 6. et Philonẽ Iudæum lib. de Mũdi fabrica, quæ in latinũ transtulit Joannes Christophorsonus Anglus.

Primis septem annis niueos puer edere dentes
Cœptat, dum tener est, membraque pube carent.
Quando alios septem Deus illi adiunxerit annos,
Puberis hinc æui signa recluſa patent.
Barba genas decorat, cum tertia creuerit ætas,
Mutaturque rubens flore cadente color.

Quarta

Quarta dabit vires, cum vir ſit factus, & almæ
Virtutis ſpecimen præbeat ipſe ſuæ.
Septem luſtra virum vinclo ſociare iugali
Suadent, & ſobolem lege creare nouam.
Sexta ætate, viro vis mentis acumine pollet,
Nec facinus poſthac vile patrare ſtudet.
Septima ſi octauæ iungatur, linguaque, menſque,
Conſilio hæc ſolers, illa loquendo viget.
Nona ætas languet, tum frigida membra retardant
Virtutem non vnquam interituram animi.
At decimi ſi quis curſum confecerit æui;
Tunc maturus erit mortis adire loca.

Hunc in modum Solon humanã vitam diſpenſat. At Hippocrates medicus per Septem ætatũ curſus vitam noſtram vſq. ad ſenectutem tranſcurri ſcriptis explicuit ſuis. Prima ætas infantia eſt, ſecũda pueritia, tertia adoleſcentia, quarta iuuentus, quinta virilis ætas, ſexta æui maturitas, ſeptima ſenectus: ſic autem dicit: Infans eſt vſq. ad annos ſeptem, dum emittit dentes; Puer, ad quatuordecim, dũ ſemen in eo creſcere incipit, ad geminatum. ſ. ſeptenarium; Adoleſcens, vſq. ad vigeſimũ primum, i. ad annum ter ſeptimum, dum barbæ pubeſcit lanugo; Iuuenis, vſq. ad trigeſimum quintũ, dum totius corporis augeſcũt vires, quod eſt ad quinquies ſeptimũ; Vir, vſq. vndequinquageſimũ, nempe ad ſepties ſeptẽ; Veteranus, ad quinquaginta ſex. i. ad ſepties octo. Senex, quod inde reliquum eſt tẽporis obtinet. Quare inuenias humanæ vitæ rationem ſignificari per lyram, in qua Septem chordas, ſeu diſcrimina vocum celebrari comperit antiquitas. Nam & magnus Baſilius per citharã corpus interpretatur: quod. n. Pſal. 57. legitur: Exurge pſalterium & cithara, per pſalterium, animã; per citharam, corpus intelligit, quod ita pluribus eſſe locis acceptum Euthymius obſeruauit. Hinc cum Phrynis muſicus præſtãtiſſimus duas ſeptem fidibus lyræ addidiſſet, eas recidit bipenni. Emerepis Lacedæmonius Ephorus, cũ aſſereret nouem neruis omnẽ concentũ depraua-

Plutar. l. 9 ſympoſiacon.

ri. Lyram. n. cuius primus vſus apud Thebas fuit, vel cuius opera vnius, vt volunt alij, Thebæ ipſæ conſtructæ fuerunt, cũ lapides ipſi

per se ad harmoniam Amphionis, & Orphei in mœnia, & domos exstruerentur, volunt septem tantum fidibus constasse, vel ad Thebarum portas, quæ septem fuerunt, repræsentandas. Ad ea quæ diximus pertinent veterum instituta: qui erudientes suos in Philosophia liberos, per Septennia illorum ætatem distribuebant. In primo enim septennio (inquit Aloysius Luisinus) pueros ita alimentis exercitationibusq; educabant, vt eorum corpora non solum studijs, verum et omnibus vitæ actionibus idonea redderentur; in secundo, prima eos philosophiæ parte, quam vt instrumentum dicere possumus, imbuebant, logica scilicet, quæ grammaticæ, dialecticæ, rhetoricæ, poëticæ, historicæque nominibus continetur; tertio septennio, quod erat ab annis 14. ad 21. ad secundam Philosophiæ partem Mathematicam nuncupatam ipsos prouehebant, id est, ad geometriam, arithmeticam, musicam, astrologiam; quarto deinceps quod erat ab annis altero & vigesimo, ad vigesimum octauum, libris dicabant naturalis Philosophiæ, quorum alij principia rerum naturalium concernunt, vt qui de Physica auscultatione, deque Anima inscribuntur; alij res naturales ipsas, vt qui de Generatione & Corruptione, de Animalibus, de Plantis, de Metallis, ac Meteoris; nonnulli quædam respiciunt res naturales consequentia, qualia sunt locus, tempus, motus, de quibus agitur in libris Physicis; quinto septennio, quod ab anno vigesimo octauo ad trigesimum quintum pertinebat, ad moralem Philosophiam traducebant, ea ratione arbitror quod hominem viderent in eo septennio plus habentem doctrinæ, plusque experientiæ; magis exinde posse passionibus ac perturbationibus animi resistere. Reliquum verò quod supererat vitæ, totum id homo speculatiuis, moralibusque instructus, & veluti ex ignorantiæ tenebris ereptus, vitiorumque labe purgatus, animum à terra sublatum ad altiorem doctrinam, vtpote Metaphysicam erigebat, dum illum speculationibus rerum incorporearum ac immortalium, quales sunt omnes separatæ substantiæ cælestes, occuparet. Hactenus Luisinus:

De compescendis animi affectibus lib. 2. cap. 4.

de quo Fabius Paulinus libro 5. Hebdomadum capit. 5. verius, quam de me eam protuliſſet ſententiam: Septimo demum fructum omnem ante actæ vitæ legendo, & commentando percipiebant, quod non attingit Bongus, qui in his recenſendis omiſit hoc poſtremum. Quamquam neutrum obliuionis aut incuriæ iure incuſauerit, quibus propoſitum fuit hoc loco agere de ſolis annorum Septenarijs quatenus pertinent ad filiorum educationem iuxta veterum morem & conſuetudinem; non autem de his, quæ ad educatos pertinent, & continent totum id vitæ ſpatium, quod ſupereſt homini vltra ſextum Septenarium annorum. Hoc enim tempus (præterquam quod ad educatos, non autem educandos ſpectat) totum vna annorum hebdomade ſeu Septenario haud quaquam concluditur; ſed multis, hisque incertis ſiue hebdomadibus, ſiue annis: in quibus hominem Plato (vt nuper legimus) gubernandæ Reipublicæ addixit potius. Atqui manifeſtè cecutiſſe videtur Fabius eodem libro Hebdomadum ſeptimo, capit. 3. hæc ſcribens de Chriſto: Septem panibus quinque millia hominum; & rurſum è contra totidem panibus ſcilicet quinque, Septem millia hominum pauit. Hæc enim apertè Euangeliſtis repugnant: ſiquidem apud Matthæum cap. 14. Mar. cap. 6. Luc. cap. 9. & Ioan. cap. 6 panibus quinque ſaturauit Chriſtus quinque millia hominum; & apud Matth. cap. 15. panibus ſeptem pauit hominum quatuor millia. Supereſt vt in ægritudinibus oſtendatur Septenarij vis, quæ tanta nimirum eſt, vt nullam prorſus Lunæ, aut Solis, vel cæterarum ſtellarum poteſtatem ſuſpicari valeamus. Acuti enim corporum morbi, præſertim cum ex mala temperatura in febres continuas incidimus, ſeptimo fermè die iudicantur: hic enim in tali de vita certamine alijs ſalutem, alijs mortem decernit. Et Auicenna vt exactè acutas Septimo die, ita diuturnas Septimo menſe, Septimo anno, quartodecimo; viceſimo primo, vt plurimum terminari contendit. Ita enim natura comparatum eſt, vt per dies impares acuti morbi moueantur; qui verò diuturniores, per pares;

Lunaris verò rationis nec verbum quidem fecit Hippocrates, ſed ordinẽ hunc ad numeros naturæ mirè gratos retulit. Quod ſenſit & doctiſſimus Galenus qui ternos conſcripſit libros de Diebus criticis, in quibus ſeptenarij numeri potentiam oſtendens, ardentiſſimas febres dicit ſolui die Septimo: aut, ſi tanta humoris noxij & pituitæ fuerit magnitudo, vt primæ hebdomadis nequaquam feruore conſumpta ſit, ſecundæ hebdomadis vltimus exſpectatur dies, i. quartus decimus, qui Hippocrati 2. aphor. eſt terminus acutorũ ſimpliciter morborum. Quod ſi hoc in tempore ſanitatem conſequi haud datum fuerit, tranſeundum ad diem vigeſimamprimam, hoc eſt, ad finem tertiæ hebdomadis. His calculum ſuum adhibet Cenſorinus aſtruẽs poſt Septimum quemque annum articulos quoſdam pati, & in ipſis noui quid naturam oſtendere. Licet & iſta confirmari au-

In Plat. de Repub. l. 8 *ctoritate Marſilij Ficini nobilis Platonici, aſſerentis Septenarium multa metiri, per annos quidem mutationes in vita, per dies autem mutationes in morbis maiores, per horas verò minores, tum in bonum, tum in malum: quin & Phyſionomum ſingulis humanæ ætatis*

Marſ. in Plotinum enneade 2 lib. 3. c. 4. *Septenarijs, valetudinis argumenta perſpicere: quemadmodum ſeptimo quoq; die in ægrotantibus noua potiſſimum indicia captari: ita ſeptimo quoq; anno quædam accidentia & lineamenta nouæ figuræ, nouos colores & geſtus nobis ſuboriri. Addemus hic mirabile de Septenario experimentũ, quod filia quæ ſeptima nata, modo nullus interceſſerit partus, vi vt puto numeri Septenarij, miro modo partum adiuuare traditur. Similiter Maſculus omnis ſeptimus, abſque femella intermedia natus, vim habere dicitur ſolo tactu vel verbo curandi ſtrumam gutturis vitium, quod nonnulli ſcrophulam vocant. Ecce quod tamdiu Chirurgum fatigauit, quod pharmaco curare non potuit, nec ferro, nec cauſtico conſumere, cuiq; nulla videbatur prodeſſe medicina, vi numeri ſeptenarij curatum, perſanatumque apparuit quandoq;. Ecce quod caret ſenſu, quod vita, quod materia, quod ſucco aut aliqua qualitate: plenum tamen vi medica, plenum energia abdita viſum eſt. Atque hanc ſimilem virtutem*

in dextera Anglorum Regum videmus. Edoardus.n. Rex Angliæ (ſiue is ſit tertius ſecundum Polyd. Virg. ſiue decimus nonus, vt placet Georgio Lilio Britanno) ſtrumas ſolo tactu in quamplurimis ſanaſſe dicitur, quod Diuinum munus ad poſteros Angliæ Reges, quaſi hæreditarium emanauit, quod quidem faciunt prius recitatis quibuſdam hymnis non ſine ceremonijs. Refert etiam Plutarchus Pyrrhi pollicem dextri pedis vim quandam diuinam habuiſſe, vt eo preſſi ex ſplene laborantes curarentur; eum præterea ardere non potuiſſe reliquo corpore cremato. Cernitur in Septenario alia ſpecies & forma, quæ eſt ad cogitandum diuiniſſima, quia dicitur numerus rationalis fabricæ.

Quattuor atque tribus ſeptem conſtare videmus.
Quattuor ex totidem corpus compactum elementis,
Tres animam ſignant triplici ratione eluentem.
Aſt animæ coniunctum corpus format Homonem.
Quattuor ergo tribus Hominem coeuntia reddunt:
Sed tria de ſuperis manantia, quattuor imis.

Ex dictis partibus conſtans Septenarius habet aliam maximam excellentiam, quia Artificis inuiſibilis, & viſibilis materiæ primarias ſubſtantias exprimere diſtinguereque videtur; vt ternarius Creatorem ob Trinitatem enunciet; & quaternarius creaturam propter quatuor elementa, quæ rerum omnium cauſſæ ſunt & ſemina, ſub huius numeri breuitate concludat. Spiritus ſanctus procedens à Patre & Filio, quaternario ſuperfertur, & Conditor benignus ſuum amplectitur opus, et diligit quod plaſmauit, et creaturam ſuã ſanctus ipſe ſanctificat, ac ſibi conſociat, & charitatis nexu ſtatuit & conquadrat. Præterea Septenarius id quod in rebus ſecundum naturã rectum eſt, quodq; flecti nequit, indicat, id quomodo fiat declarandũ videtur. Triangulus rectis conſtans angulis, quod eſt qualitatum principium, ex his numeris 3. 4. & 5. conficitur: tria verò & quatuor, quæ ſunt materia ſeu eſſentia ſeptenarij, rectum faciunt angulum: nam obtuſus & acutus inæqualitatem, confuſionem, & imparitatem præ ſe ferunt: alius.n. alio obtuſior eſt, vel acutior: at re-

Digitized by Google

ctus nullam recipit comparationem, neque alius cum alio collatus rectior dicitur, neque ſuam aliquando naturam commutat; ſed in ſimili eademque ratione manet. Origo namq; triangularium numerorum ſunt 3. & 4. ab his autem omnes multiplices in infinitum ſunt triangulares. Dum enim fuerit triangulus cuius duo latera ſint 3. & 4. ad angulum rectum coniuncta, eorum quadrata nempe 9. & 16. iuncta faciunt 25. cuius radix, quæ eſt 5. erit latus oppoſitum angulo recto, per penul. 1. Euclidis: vt hac figura facilè conſpicitur. 4. n. & 3. conſtituunt angulum a b c rectum, horum quadrata ſcilicet 16. & 9. ſimul iuncta faciunt 25. cuius radix eſt a c linea angulo recto ſubtenſa. Fuit autem hoc (teſte Proclo) Pythagoræ inuentum: conferebat enim Pythagoras iuſtitiam & virtutem angulo recto; vitia verò duobus extremis angulis, acuto, vel obtuſo, iuxta illud Horatij,

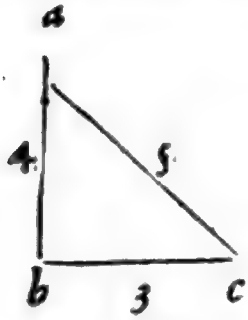

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum.

Cum ergo triangulus rectis angulis conſtans principium figurarum ſit, & qualitatum, & hic à ternario quaternarioq; procedat, Septenarius qui ab his enaſcitur, cuiusque figuræ poterit, & qualitatis fons reuera putari. Huc accedit & illud, quod ternarius, vt antea demonſtrauimus, planæ figuræ numerus eſt, quandoquidem iuxta vnitatem eſt punctum, in binario linea, ſuperficies in ternario numero conſtituitur, quaternarius ad ſolidum corpus pertinet per acceſſionem vnitatis, accedente ad ſuperficiem altitudine. Quo perſpicuum fit eſſentiam Septenarij & geometriæ, & dimenſionis, quæ cernitur in ſolido, ac vt ſummatim dicam, rerum tum corporearum, tum corpore vacantium principium eſſe. Habet igitur quodlibet corpus actiuum tres dimenſiones, longitudinem dico, latitudinem, & altitudinem, ſiue profunditatem; quatuor item extremitates; punctum, lineam, ſuperficiem, & ſolidum, ex quorum compoſitione naſcitur Septenarius. Quare non immeritò à proprietatis vocabu-

lorum.

lorum ſtudioſis abſolutorius nuncupatur hic numerus, cum eo abſoluantur, & perficiantur vniuerſa, quippe quæ geminam vinciendi vim tenet: ipſius enim partes vincula prima ſortitæ ſunt, ternarius ſcilicet cum vna medietate, quaternarius cum duabus. Tot igitur virtutibus inſignitus Septenarius, quas vel de partibus mutuatur, vel etiam totus exercet, iureplenus & habetur & dicitur. Nam & huiuſmodi partes Septenarij ad eum fermè ſenſum interpretari debent, vt plenitudinem quandam ſacri myſterij ſignificent tam in diuinis litteris, quam apud Poëtas. Virgilius, quem nulla præterijſſe videtur doctrina, omnibus numeris beatos ſignificauit, de quibus hæc cecinit.

——O terque quaterque beati, Æn. 1.
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere.

Quemadmodum & de ſeipſo dicit Tibullus.

O mihi fœlicem terq; quaterq; diem.

Horatius 1. Carm.

Quippe ter & quater
Anno reuiſens æquor Atlanticum.

Ouidius etiam Faſtorum lib. 1.

Ter quater euolui ſignantes tempora faſtos,
Nec Sementinæ eſt vlla reperta dies.

Hoc verò cum multis pateat diuinæ ſcripturæ oraculis, tum præclariſſimè illud oſtendit Tobiæ teſtimonium: Dicatur benedictio ſuper vxorem, & videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum vſque in tertiam & quartam generationem. In Exhodo rurſus, & alibi, Deus reddit peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem: quia peccatum originale à parentibus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmatis ſoluamur, etiam parentum peccata portamus, quia vnum cum illis ſumus. Eo referendum quod recitatur 1. q. 1. cito turpem, §. denique, Moabitæ non intrabunt in Eccleſiam Dei vſque in tertiam & quartam generationem: quia Septenarius per hos numeros intelligitur eſſe perfectus, voluit ora-

Capit. 9. Hugo Victorius de Sacramẽtis fidei lib. 1. parte 7. c. 38. Exho. 20. 34. Deute. 5. Gregor. Rom.

culum vniuerſitatem ſignificare, & huius numeri vniuerſitatis cauſſam intimare, non ipſum potius Septenarium ponens. Vnde Auguſtino auctore, eſſe & illud propheticum creditur: In tribus & quatuor impietatibus non aduerſabor: per quod voluit potius vniuerſas impietates, quam tres, vel quatuor intelligi. Sæpe etiam Septenarius, iuxta auctoritatẽ diuinarum ſcripturarum deſignat quod perfectum eſt: nam de remiſſione peccatorum percunctanti Petro, quoties inquam condonare deberet fratri, qui in illum peccaſſet, & poſt quotam culpam repelli deberet à venia, num vſque ſepties? Reſpondit Dominus: Non dico tibi ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties, hoc eſt, reſipiſcenti in infinitum offenſam cõdonabis: neque enim hoc numero terminus circumſcribitur veniæ, verum per eum ſemper condonandam eſſe proximo noxam, & quoties peccatum confeſſus fuerit ac reſipuerit, illi ignoſcendum eſſe mandatur. Quamuis autẽ Dominus alludere videatur ad locum Geneſeos, cap. 4. vbi Deus cõminatur ei, qui occiderit Cain pœnam ſeptuplam, Lamech autem daturum pœnas ſeptuagies ſepties: non eodem tamẽ cardine hoc voluitur oſtium: cum non idem ſit iudicium in remittenda offenſa, æquè ac in animaduertendis & vlciſcendis flagitijs: punit enim miſericors Deus citra condignum: parcit & remunerat vltra condignum: illud quod perfectum eſt deſignat hoc quod finem habet. Explicans Ieremias calamitatem Hieroſolymæ, & interitum Iudæorum: Infirmata eſt (inquit) quæ peperit Septem, ac ſi diceret, oppreſſa eſt Hieroſolyma mater multorum virorum, qui in prælio corruerunt. Eodem ſenſu Anna mater Samuelis in ſuo Cantico hunc in modum loquens inducitur: Quia ſterilis peperit Septem, id eſt, multos; & quæ multa erat in filijs infirmata eſt. Hiſtoria porro talis eſt. Anna & Pheenna cum Elcana matrimonio iunctæ erant, ac Pheenna quidem liberos edebat; Anna autem nequaquam pariebat; Verum ſolutis tandem per orationem ſterilitatis vinculis, Prophetam illum eximium Samuelem procreauit, qui matri ſuæ inſtar Septem, hoc eſt, numeroſæ ſobolis loco fuit. Imperfecta autem

In Ciuit. D. li. 11. ca. 31. & li quæſt. Deuter. nu. 42. Amos. 1.

Matth 18. Luc. 17.

Auguſt. de verbis Domini, ſer. 15.

Cap. 15.

1. Reg. 2.

Digitized by Google

in liberis Pheenna dicitur, quæ multos filios habebat. Hæc.n. vox: Multum, indefinita eſt; quod autem indefinitum eſt, vtique & imperfectum. Vel etiam imperfecta dici poteſt, quia nullum extulit omnibus virtutum numeris, Samuelis inſtar, abſolutum. Atque hunc etiam Septem vocauit, vtpote perfectum, omnibusque virtutibus expolitum. Nam Septem per pleonaſmum pro multis accipi debet. Porro per Annam matrem Samuelis Eccleſiam fuiſſe prophetatã volunt ſanctiſſimi Patres, quæ prius fuit ſterilis, & poſteriore fœcunditate lætata eſt: nam ſterilis Eccleſia ex Gentibus conflata peperit Septem; Synagoga verò, quæ antè multis filijs erat fœcunda, defecit; & plures mulieris filij fuere deſertæ, quam illius, quæ virum habebat. Vnde Theodoretus Heraclienſis: Prædicit, inquit, Eccleſiæ fœcunditatem, Septenarius ſiquidem numerus ſignum eſt multitudinis: inter Septem enim dies totum includitur tempus, & Eccleſiæ filij terram impleuere; Quæ verò multa erat in filijs Synagoga infirmata eſt. Iudæa namque cum permultos habuerit filios, nunc ſterilis facta eſt. Auguſtinus itidem Eccleſiæ perfectionẽ Septenario ſignificari his verbis oſtendit: Hic totum quod prophetabatur, eluxit, agnoſcentibus numerum Septenarium, quo eſt vniuerſa Eccleſiæ ſignificata perfectio. D. Greg. Rom. tractans illum locum Iob. cap. 9. Qui facit arcturum. Quid, inquit, Arcturi nomine, qui in Cæli arce conſtitutus Septem ſtellarum radijs fulget, niſi vniuerſalis Eccleſia exprimitur? Iam verò Ioannes Apoſtolus relegatus in inſulam Pathmos, quæ iuxta minorem Aſiam ſita eſt, Apocalypſin Septem Eccleſijs ſcribit ibidem exiſtentibus, quas nominat proprijs enunciatis: non quod ipſæ ſolæ ſint Eccleſiæ, aut principes; ſed quod vni dicit, omnibus dicit. (neque enim his tantum in locis fuit tunc Eccleſia Chriſti.) In toto verò Orbe ſeptennatim Eccleſias omnes ſeptem eſſe nominatas, & vnam eſſe catholicam Paulus edocet, qui primum quidem vt ſeruaret & ipſe typum, ſeptem Eccleſiarum nequaquã exceſſit numerum, ſed ad Romanos, Corinthios, Galatas, Epheſios, Theſſalonicenſes, Philippenſes, & Coloſſenſes,

Io. Chryſoſt. actione in Lucæos quinta, & homi. 61 in Matth.

Aug. Seuerus Græcus Didymus.

Aug. in c. Dei li. 17. c 4.

Apoc. 1. D. Hier. in Zach. c. 8. & Aug. in ciuit. li. 17. c. 4. Beda in Apoc. li. 1. cap. 1.

poſtea ſingularibus perſonis ſcripſit, ne numerum excederet ſeptem Eccleſiarum, & breuibus ſuam contrahens prædicationem, ad Ti-
1. Tim 3. motheum ſic ſcribit, Vt ſcias qualiter conuerſari debeas in Eccleſia
cap. 7. Dei viui. Iterum in Apoc. dum Septem his voculis, benedictione, ſapientia, claritate, gratiarum actione, honore, virtute, & fortitudine Deo declamatur ab illis beatis ſpiritibus, nulli dubium eſt quidquid laudis, quidquid glorificationis aut iubilationis concipere poteſt mens, vel proferre, quæcunq; illa eſt Angelorum lingua, ſub iſtis Septem contineri: quamquam alio vertat Ven Beda dicens quod Eccleſia ſeptenariam virtutum laudem offert Deo, quam ſe in ſingulis membris ab eo percepiſſe fatetur. Eiuſdem myſterij ſunt Septem
Apoc. 1. ſtellæ in Apoc. quas Chriſtum in dextera ſua tenere teſtatur, omnes videlicet Præſules omnium Eccleſiarum, quos, cum eſſet in dextera, id eſt, in magna fœlicitate, quippe qui reſurrexerit à mortuis, non plures, neq; pauciores ex Diſcipulis quam ſeptem ſui participes
Ioan. 21. habuit conuiuij, ſicut ſcriptum eſt, Quia erant ſimul Petrus & Thomas qui dicitur Didimus, & Nathael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi, & alij ex Diſcipulis eius duo: iſti ſeptem miſſum in dexteram nauigij rete, plenum magnis piſcibus ad terram perduxerunt, & cum Domino ſunt epulati, vniuerſos deſignantes qui in generali reſurrectione præſentabunt electos vniuerſos, quos ſtudijs ſuis ſiue laboribus acquiſierunt, & cum Chriſto ſedebunt ad dexteram eius in cæleſtibus. Eandē habet interpretationem quod de facie ſiue præſentia Dei legitur, quæ in die futuri iudicij erit ſicut
Cap. 30. Sol: ſic enim vaticinatur Eſaias: Erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter ſicut lux Septem dierum, in die qua alligauerit Dominus vulnus populi ſui. Quænam eſt Luna quæ tunc lucebit ſicut Sol abſq; varietatibus crementi & decrementi, quibus nunc variatur in iſto ſeculo, niſi Eccleſia, quæ tunc erit ſimilis Soli
1. Io. 3. ſuo, Deo ſuo? Scimus, ait Ioannes, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Ipſa autem Lux Solis, quanta erit? ſicut lux ſeptem dierum, ac ſi diceret: Quantæ cla-

ritatis erat Deus verbum cum ſex diebus fierent omnia, & Septimo die complerentur omnia per ipſum; tantę claritatis tunc erit apud Deum. Eiuſdem intelligentiæ cenſetur quod in eodem Propheta ſcriptum legitur. Apprehendent Septem mulieres virum vnum, id eſt, plures mulieres apprehendent virum vnum: licet D. Hier. adſtruat dictionem hebræam hoc poſitam loco ambiguam eſſe, & nunc Septem, nunc plura ſignare. Eo itidem ſpectat quod in Prouerbijs dicit Salomon: Septies cadet iuſtus, & reſurget: ſenſus.n. eſt, quotieſcunq; ceciderit, non peribit. Septem ſigillis ſignatum librum vidit Ioannes, quod eſt omni latentium myſteriorum plenitudine tectum. Septem Angeli ſtantes in conſpectu Dei, ſignificant vniuerſitatem ſanctorum & iuſtorum. De Maria Magdalena Septem dæmonia eiecta fuiſſe relatum eſt, vt in numeris, immo cunctis vitijs plena fuiſſe monſtretur. Intimat enim Maria Eccleſiam de Gentibus mũdatam à ſordibus, cui congruit quod de immundo ſpiritu ſcriptũ eſt: quia cum exierit ab homine, reuerſus aſſumit ſecum Septem alios ſpiritus, id eſt, vniuerſa vitia. Septem capita Draconis, omnes Reges terræ deſignant, qui etiam dicuntur ſeptem montes. Quod verò Septem diebus fermentum non inuenitur in domibus Iudæorum, nobis eſt documento vitium eſſe ſubmouendum, vt omni vitæ noſtræ tempore in ſimplicitate ac puritate viuamus: etiã Septem diebus azyma comedere, nil aliud ſibi vult quam cunctis vitæ noſtræ diebus humilium Chriſti actionum ſacræ paſſionis, & acerbiſſimæ mortis eius nos meminiſſe debere: ſic Septem menſes quibus fuit Arca apud Philiſtæos, deſignant tempus huius ſeculi vſq. in finem: ſic Septem diebus eſt immunda mulier, quæ peperit maſculum, & octauo purificatur. Quæ autem minam peperit bis Septem diebus in immundicia permanet. Quibus innumeris myſteria latentis arcani continentur: quia in ſeptimana dierum conſummatus eſt Mundus, in quo donec ſumus in carne poſiti, ad liquidum puri eſſe non poſſumus, niſi octaua venerit dies, quod eſt futuri ſeculi tempus, in quo tamen die purgandus eſt ille qui viriliter egit: ſtatim enim munda

Eſai. 4.
Prou. 24.
Apoc. 5.
Beda in apoc li. 1.
Pſal. 11.
Apoc. 8.
Mar. 16.
Luc. 8.
Matth 12.
Apoc. 12.
Cap. 17.
Exho. 12. 13.
1. Reg. 6.
Leuit. 12.

ceptus mouetur ad partum, Septimum explicans menſem: fœlices enim ſeptimeſtrium partus æquè ac nouimeſtrium. Egreſſos quoque ex vtero materno numerus Septenarius ſuſcipit & comitatur, quia Septima poſt partum hora manifeſtum aut vitæ aut mortis argumentum affert: quandoquidem vltra hunc numerum, qui halitum aëris ſuſtinuerit, intelligitur natus ad vitam. Per hebdomadas etiamnum incrementi infantilis, adoleſcendique corporis rerum naturæ periti rationem concipiunt: poſt dies enim Septem vmbilici reliquia reijcit: quare priſci Romani ante diem à natiuitate Septimum, nomen non imponebant infanti, veluti prius non videretur omnino vitalis, vt docuit Ariſtoteles de Animalibus libro ſeptimo, plurimis ante diem ſeptimum pereuntibus. Poſt bis ſeptem incipit ad lumen illius viſus moueri. Poſt ſepties ſeptem liberè iam pupillas, totamque faciem vertit ad motus ſingulos circa videnda. Poſt ſeptem menſes incipiunt dentes mandibulis emergere; Septem quoque ex vtraque parte dentes gigni compertum. Poſt bis ſeptem, ſedet abſque timore caſus. Poſt ter ſeptem, ſonus eius in verba prorumpit. Poſt quater ſeptem, non ſolum firmiter ſtat, ſed incedit. Poſt quinquies ſeptem, incipit lac nutricis abhorreſcere: hæc de menſibus. Anno ſeptimo cadunt primi dentes, & naſcuntur alij ad cibum ſolidum aptiores; Septimo quoque anno plenè abſoluitur integritas loquendi, & ratio, nempe quando iam idoneus eſt interpres viſitatorum nominum ac verborum, rationalem ſibi comparans habitudinem. Sequenti ſeptennio ad ſummam perfectionem dicitur peruenire, nimirum ad potentiam progignendi ſui ſimilem, quod accidit circiter ætatis annum decimum quartum: tunc enim pubeſcit, & moueri vis incipit generationis; tunc etiam pubeſcentes hirciſſant pueri, quod tum humana natura, diſſocians corpora, multam ac repentinam mutationem efficiat ætatis. Inde Ægyptij quarto decimo anno circuncidunt mares, & fœminæ apud eos circuncidi feruntur eodem anno, quod ab eo tempore fœmina-

Plutar. li. Rō quæſt. nu. 202.

Alexan. Aphrod. probl. ſect. 7.

D. Amb. de Abrahã li. 2. ca. 11.

rum

rum menſtrua & purgationes, exordia ſumant. Tertio Septennio incrementi finis eſt. Inde & quilibet Chriſtianus eo natu ex præcepto ad ieiunium tenetur Eccleſiæ, quod ad vſque primum ſupra vigeſimum annum proceritas hominis augeatur, quod ſanè tempus à multis maturitas ætatis appellari ſolet, nobis atteſtante Nicolao Cuſano, & dicente virilitatem exire tertio ſeptennio, quod incremento in longitudinem coronida impingat. Summus etiam humani corporis creſcendi modus eſt Septem pedum. Statura Dominici corporis ad palmos prorſus ſeptem protendebatur: de cuius etiam monumento, qui de Hieroſolymis venerunt, ferunt, quod domus fuerit rotunda de ſubiacente rupe exciſa, tantæ altitudinis, vt intro conſiſtens homo vix manu extentâ culmen attingere poſſit, quæ habet introitum ab Oriente, cui lapis magnus aduolutus atque impoſitus eſt, in cuius monumenti parte Aquilonari ſepulchrum ipſum, hoc eſt, locus dominici corporis, de eadem petra factus eſt, Septem habens pedes longitudinis. Quarta annorum hebdomas impleta in latum creſcere vltra iam prohibet. In quinta omne virium & roboris completur augmentum. Sexta vires ſeruat ante collectas, nec diminutionem niſi ex accidenti patitur euenire. Septima diminutionem quidem virium, ſed perfectum intellectus & rationis incrementum habet, vt refert Ariſtoteles in ſeptimo Politic. quare ſoliti ſunt Milites ea ætate rude donari, & conſilijs rebuſque publicis adhiberi. Atque hanc ob rationem fortaſſe Horatius ad Mecœnatem ſcribens, ſe liberari à labore poſtulat, ob ætatem iam donandum rude: nam qui vndenos Decembres quater iam, vt ipſe de ſe dicit, expleuerat, per ſeptimam hebdomadem deferri iam occeperat. Adde, vt notarunt eruditi, quod ſeptem ſepties multiplicati faciunt ætatem, quæ propriè perfecta habetur & dicitur. Cuius rei non ignarus Romulus lege ſanciuit, vt qui è ſingulis Tribubus eligebantur Sacerdotes, annum quinquageſimum ingrederentur. Approbatur hoc etiam Platonis auctoritate libro de legibus ſexto, vbi de legum cuſtodibus verba facit. Octauo Septenario perfectionem & in intellectu,

Plin. naturalis hiſt. li. 11. c. 36. D. Tho. 2. 2. q. 147. Nic. excit. lib. 3. Alleluia dies. Niceph. call. hiſt. ecc. lib. 1. cap 40. Sepulchri Domini forma ex Beda.

Ioā Roſſius Antiquit. Roman lib. 3. c. 7.

& in ratione videre est, qualis maior in vnoquoque iam sperari debeat. In nona hebdomada ad casum deducitur, qui annus est sexagesimus tertius, fatalis quidem, grauiaque semper hominibus indicans pericula. Verum cum ad decades septenas deuenerimus, vbi Septenarius per numerum completum conducitur, tunc habemus cõmunem viuendi metam. Atq; huic meo sermoni testimonium perhibent Physici metam viuendi signantes cum decas heptadi iungitur perfecto numero, i. aut decies septem, aut septies decem computantur anni, quod humanæ vitæ perfectum spacium si quis excesserit, ab omni officio vacuus, suum omnem in suadendo tantũ habebit vsum, attestante Platone, qui loco nuper allegato septuagenarios à ciuilibus negotijs in ocium remittit his verbis: Custos legum non plus, quam annos viginti hunc habeat magistratum, nec pauciores natus, quam quinquaginta eum gerat. Ac si quis sexagesimum ætatis annum agens magistratum hunc nactus est, solum præsit decennium, hac vtique ratione, vt qui septuagesimum annum excesserit, tantũ magistratum non teneat. Accedit & Zenodotus in collectaneis suis Æschilum citans, qui huiusmodi fermè tradiderit in opere de paræmijs, Gentem scribit esse quandam Charthaginensium coloniam; ei morem esse senes septuagesimum prætergressos annum Saturno sacrificare. Quod de Caspijs quoq. memoriæ proditum est: nam filij parentes septuagenarios domi clausos, aut in loca inculta & deserta, intimasque solitudines expositos, vel fame enectos, siti & inopia conficere, celebre funus putarunt. Hunc ætatis nostræ septenarium Solon Athenienſium legislator his elegiacis graphicè descripsit apud Clementem Alexandrinũ strom. 6. et Philonẽ Iudæum lib. de Mũdi fabrica, quæ in latinũ transtulit Joannes Christophorsonus Anglus.

Strabo Geographiæ li. 11.

Primis septem annis niueos puer edere dentes
Cœptat, dum tener est, membraque pube carent.
Quando alios septem Deus illi adiunxerit annos,
Puberis hinc æui signa recluſa patent.
Barba genas decorat, cum tertia creuerit ætas,
Mutaturque rubens flore cadente color.

Quarta

Quarta dabit vires, cum vir ſit factus, & almæ
Virtutis ſpecimen præbeat ipſe ſuæ.
Septem luſtra virum vinclo ſociare iugali
Suadent, & ſobolem lege creare nouam.
Sexta ætate, viro vis mentis acumine pollet,
Nec facinus poſthac vile patrare ſtudet.
Septima ſi octauæ iungatur, linguaque, menſque,
Conſilio hæc ſolers, illa loquendo viget.
Nona ætas languet, tum frigida membra retardant
Virtutem non vnquam interituram animi.
At decimi ſi quis curſum confecerit æui;
Tunc maturus erit mortis adire loca.

Hunc in modum Solon humanã vitam diſpenſat. At Hippocrates medicus per Septem ætatũ curſus vitam noſtram vſq. ad ſenectutem tranſcurri ſcriptis explicuit ſuis. Prima ętas infantia eſt, ſecũda pueritia, tertia adoleſcentia, quarta iuuentus, quinta virilis ætas, ſexta æui maturitas, ſeptima ſenectus: ſic autem dicit: Infans eſt vſq. ad annos ſeptem, dum emittit dentes; Puer, ad quatuordecim, dũ ſemen in eo creſcere incipit, ad geminatum. ſ. ſeptenarium; Adoleſcens, vſq. ad vigeſimũ primum, i. ad annum ter ſeptimum, dum barbæ pubeſcit lanugo; Iuuenis, vſq. ad trigeſimum quintũ, dum totius corporis augeſcũt vires, quod eſt ad quinquies ſeptimũ; Vir, vſq. vndequinquageſimũ, nempe ad ſepties ſeptẽ; Veteranus, ad quinquaginta ſex. i. ad ſepties octo. Senex, quod inde reliquum eſt tẽporis obtinet. Quare inuenias humanæ vitæ rationem ſignificari per lyram, in qua Septem chordas, ſeu diſcrimina vocum celebrari comperit antiquitas. Nam & magnus Baſilius per citharã corpus interpretatur: quod. n. Pſal. 57. legitur: Exurge pſalterium & cithara, per pſalterium, animã; per citharam, corpus intelligit, quod ita pluribus eſſe locis acceptum Euthymius obſeruauit. Hinc cum Phrynis muſicus præſtãtiſſimus duas ſeptem fidibus lyræ addidiſſet, eas recidit bipenni. Emerepis Lacedæmonius Ephorus, cũ aſſereret nouem neruis omnẽ concentũ depraua-

ri. Lyram. n. cuius primus vſus apud Thebas fuit, vel cuius opera vnius, vt volunt alij, Thebæ ipſæ conſtructæ fuerunt, cũ lapides ipſi

Plutar. l. 9 ſympoſiacon.

per ſe ad harmoniam Amphionis, & Orphei in mœnia, & domos exſtruerentur, volunt ſeptem tantum fidibus conſtaſſe, vel ad Thebarum portas, quæ ſeptem fuerunt, repræſentandas. Ad ea quæ diximus pertinent veterum inſtituta: qui erudientes ſuos in Philoſophia liberos, per Septennia illorum ætatem diſtribuebant. In primo enim ſeptennio (inquit Aloyſius Luiſinus) pueros ita alimentis exercitationibusq; educabant, vt eorum corpora non ſolum ſtudijs, verum et omnibus vitæ actionibus idonea redderentur; in ſecundo, prima eos philoſophiæ parte, quam vt inſtrumentum dicere poſſumus, imbuebant, logica ſcilicet, quæ grammaticæ, dialecticæ, rhetoricæ, poëticæ, hiſtoricæque nominibus continetur; tertio ſeptennio, quod erat ab annis 14. ad 21. ad ſecundam Philoſophiæ partem Mathematicam nuncupatam ipſos prouehebant, id eſt, ad geometriam, arithmeticam, muſicam, aſtrologiam; quarto deinceps quod erat ab annis altero & vigeſimo, ad vigeſimum octauum, libris dicabant naturalis Philoſophiæ, quorum alij principia rerum naturalium concernunt, vt qui de Phyſica auſcultatione, deque Anima inſcribuntur; alij res naturales ipſas, vt qui de Generatione & Corruptione, de Animalibus, de Plantis, de Metallis, ac Meteoris; nonnulli quædam reſpiciunt res naturales conſequentia, qualia ſunt locus, tempus, motus, de quibus agitur in libris Phyſicis; quinto ſeptennio, quod ab anno vigeſimo octauo ad trigeſimum quintum pertinebat, ad moralem Philoſophiam traducebant, ea ratione arbitror quod hominem viderent in eo ſeptennio plus habentem doctrinæ, plusque experientiæ; magis exinde poſſe paſſionibus ac perturbationibus animi reſiſtere. Reliquum verò quod ſupererat vitæ, totum id homo ſpeculatiuis, moralibusque inſtructus, & veluti ex ignorantiæ tenebris ereptus, vitiorumque labe purgatus, animum à terra ſublatum ad altiorem doctrinam, vtpote Metaphyſicam erigebat, dum illum ſpeculationibus rerum incorporearum ac immortalium, quales ſunt omnes ſeparatæ ſubſtantiæ cæleſtes, occuparet. Hactenus Luiſinus:

De compeſcendis animi affectibus lib. 2. cap. 4.

de quo Fabius Paulinus libro 5. Hebdomadum capit. 5. verius, quam de me eam protuliſſet ſententiam: Septimo demum fructum omnem ante actæ vitæ legendo, & commentando percipiebant, quod non attingit Bongus, qui in his recenſendis omiſit hoc poſtremum. Quamquam neutrum obliuionis aut incuriæ iure incuſauerit, quibus propoſitum fuit hoc loco agere de ſolis annorum Septenarijs quatenus pertinent ad filiorum educationem iuxta veterum morem & conſuetudinem; non autem de his, quæ ad educatos pertinent, & continent totum id vitæ ſpatium, quod ſupereſt homini vltra ſextum Septenarium annorum. Hoc enim tempus (præterquam quod ad educatos, non autem educandos ſpectat) totum vna annorum hebdomade ſeu Septenario haud quaquam concluditur; ſed multis, hisque incertis ſiue hebdomadibus, ſiue annis: in quibus hominem Plato (vt nuper legimus) gubernandæ Reipublicæ addixit potius. Atqui manifeſtè cecutijſſe videtur Fabius eodem libro Hebdomadum ſeptimo, capit. 3. hæc ſcribens de Chriſto: Septem panibus quinque millia hominum; & rurſum è contra totidem panibus ſcilicet quinque, Septem millia hominum pauit. Hæc enim apertè Euangeliſtis repugnant: ſiquidem apud Matthæum cap. 14. Mar. cap. 6. Luc. cap. 9. & Ioan. cap. 6 panibus quinque ſaturauit Chriſtus quinque millia hominum; & apud Matth. cap. 15. panibus ſeptem pauit hominum quatuor millia. Supereſt vt in ægritudinibus oſtendatur Septenarij vis, quæ tanta nimirum eſt, vt nullam prorſus Lunæ, aut Solis, vel cæterarum ſtellarum poteſtatem ſuſpicari valeamus. Acuti enim corporum morbi, præſertim cum ex mala temperatura in febres continuas incidimus, ſeptimo fermè die iudicantur: hic enim in tali de vita certamine alijs ſalutem, alijs mortem decernit. Et Auicenna vt exactè acutas Septimo die, ita diuturnas Septimo menſe, Septimo anno, quartodecimo; viceſimo primo, vt plurimum terminari contendit. Ita enim natura comparatum eſt, vt per dies impares acuti morbi moueantur; qui verò diuturniores, per pares;

in dextera Anglorum Regum videmus. Edoardus.n. Rex Angliæ (siue is sit tertius secundum Polyd. Virg. siue decimus nonus, vt placet Georgio Lilio Britanno) strumas solo tactu in quamplurimis sanasse dicitur, quod Diuinum munus ad posteros Angliæ Reges, quasi hæreditarium emanauit, quod quidem faciunt prius recitatis quibusdam hymnis non sine ceremonijs. Refert etiam Plutarchus Pyrrhi pollicem dextri pedis vim quandam diuinam habuisse, vt eo pressi ex splene laborantes curarentur; eum præterea ardere non potuisse reliquo corpore cremato. Cernitur in Septenario alia species & forma, quæ est ad cogitandum diuinissima, quia dicitur numerus rationalis fabricæ.

Quattuor atque tribus septem constare videmus.
Quattuor ex totidem corpus compactum elementis,
Tres animam signant triplici ratione eluentem.
Ast animæ coniunctum corpus format Homonem.
Quattuor ergo tribus Hominem coeuntia reddunt:
Sed tria de superis manantia, quattuor imis.

Ex dictis partibus constans Septenarius habet aliam maximam excellentiam, quia Artificis inuisibilis, & visibilis materiæ primarias substantias exprimere distinguereque videtur; vt ternarius Creatorem ob Trinitatem enunciet; & quaternarius creaturam propter quatuor elementa, quæ rerum omnium caussæ sunt & semina, sub huius numeri breuitate concludat. Spiritus sanctus procedens à Patre & Filio, quaternario superfertur, & Conditor benignus suum amplectitur opus, et diligit quod plasmauit, et creaturam suã sanctus ipse sanctificat, ac sibi consociat, & charitatis nexu statuit & conquadrat. Præterea Septenarius id quod in rebus secundum naturã rectum est, quodq; flecti nequit, indicat, id quomodo fiat declarandũ videtur. Triangulus rectis constans angulis, quod est qualitatum principium, ex his numeris 3. 4. & 5. conficitur: tria verò & quatuor, quæ sunt materia seu essentia septenarij, rectum faciunt angulum: nam obtusus & acutus inæqualitatem, confusionem, & imparitatem præ se ferunt: alius.n. alio obtusior est, vel acutior: at re-

Digitized by Google

ctus nullam recipit comparationem, neque alius cum alio collatus rectior dicitur, neque suam aliquando naturam commutat; sed in simili eademque ratione manet. Origo namq; triangularium numerorum sunt 3. & 4. ab his autem omnes multiplices in infinitum sunt triangulares. Dum enim fuerit triangulus cuius duo latera sint 3. & 4. ad angulum rectum coniuncta, eorum quadrata nempe 9. & 16. iuncta faciunt 25. cuius radix, quæ est 5. erit latus oppositum angulo recto, per penul. 1. Euclidis: vt hac figura facilè conspicitur. 4.

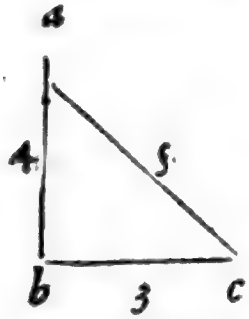

.n. & 3. constituunt angulum a b c rectum, horum quadrata scilicet 16. & 9. simul iuncta faciunt 25. cuius radix est a c linea angulo recto subtensa. Fuit autem hoc (teste Proclo) Pythagoræ inuentum: conferebat enim Pythagoras iustitiam & virtutem angulo recto; vitia verò duobus extremis angulis, acuto, vel obtuso, iuxta illud Horatij,

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

Cum ergo triangulus rectis angulis constans principium figurarum sit, & qualitatum, & hic à ternario quaternarioq; procedat, Septenarius qui ab his enascitur, cuiusque figuræ poterit, & qualitatis fons reuera putari. Huc accedit & illud, quod ternarius, vt antea demonstrauimus, planæ figuræ numerus est, quandoquidem iuxta vnitatem est punctum, in binario linea, superficies in ternario numero constituitur, quaternarius ad solidum corpus pertinet per accessionem vnitatis, accedente ad superficiem altitudine. Quo perspicuum fit essentiam Septenarij & geometriæ, & dimensionis, quæ cernitur in solido, ac vt summatim dicam, rerum tum corporearum, tum corpore vacantium principium esse. Habet igitur quodlibet corpus actiuum tres dimensiones, longitudinem dico, latitudinem, & altitudinem, siue profunditatem; quatuor item extremitates; punctum, lineam, superficiem, & solidum, ex quorum compositione nascitur Septenarius. Quare non immeritò à proprietatis vocabu-

lorum.

lorum ſtudioſis abſolutorius nuncupatur hic numerus, cum eo abſoluantur, & perficiantur vniuerſa, quippe quæ geminam vinciendi vim tenet: ipſius enim partes vincula prima ſortitæ ſunt, ternarius ſcilicet cum vna medietate, quaternarius cum duabus. Tot igitur virtutibus inſignitus Septenarius, quas vel de partibus mutuatur, vel etiam totus exercet, iure plenus & habetur & dicitur. Nam & huiuſmodi partes Septenarij ad eum fermè ſenſum interpretari debent, vt plenitudinem quandam ſacri myſterij ſignificent tam in diuinis litteris, quam apud Poëtas. Virgilius, quem nulla præterijſſe videtur doctrina, omnibus numeris beatos ſignificauit, de quibus hæc cecinit.

——O terque quaterque beati, Æn. 1.
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere.

Quemadmodum & de ſeipſo dicit Tibullus.

O mihi fœlicem terq; quaterq; diem.

Horatius 1. Carm.

Quippe ter & quater
Anno reuiſens æquor Atlanticum.

Ouidius etiam Faſtorum lib. 1.

Ter quater euolui ſignantes tempora faſtos,
Nec Sementinæ eſt vlla reperta dies.

Hoc verò cum multis pateat diuinæ ſcripturæ oraculis, tum præclariſſimè illud oſtendit Tobiæ teſtimonium: Dicatur benedictio ſuper vxorem, & videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum vſque in tertiam & quartam generationem. In Exhodo rurſus, & alibi, Deus reddit peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem: quia peccatum originale à parentibus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmatis ſoluamur, etiam parentum peccata portamus, quia vnum cum illis ſumus. Eo referendum quod recitatur 1. q. 1. cito turpem, §. denique, Moabitæ non intrabunt in Eccleſiam Dei vſque in tertiam & quartam generationem: quia Septenarius per hos numeros intelligitur eſſe perfectus, voluit ora-

Capit. 9. Hugo Victorius de Sacramẽtis fidei lib. 1. parte 7. c. 38. Exho. 20. 34. Deute. 5. Gregor. Rom.

culum vniuerſitatem ſignificare, & huius numeri vniuerſitatis cauſſam intimare, non ipſum potius Septenarium ponens. Vnde Auguſtino auctore, eſſe & illud propheticum creditur: In tribus & quatuor impietatibus non aduerſabor: per quod voluit potius vniuerſas impietates, quam tres, vel quatuor intelligi. Sæpe etiam Septenarius, iuxta auctoritatẽ diuinarum ſcripturarum deſignat quod perfectum eſt: nam de remiſſione peccatorum percunctanti Petro, quoties inquam condonare deberet fratri, qui in illum peccaſſet, & poſt quotam culpam repelli deberet à venia, num vſque ſepties? Reſpondit Dominus: Non dico tibi ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties, hoc eſt, reſipiſcenti in infinitum offenſam cõdonabis: neque enim hoc numero terminus circumſcribitur veniæ, verum per eum ſemper condonandam eſſe proximo noxam, & quoties peccatum confeſſus fuerit ac reſipuerit, illi ignoſcendum eſſe mandatur. Quamuis autẽ Dominus alludere videatur ad locum Geneſeos, cap. 4. vbi Deus cõminatur ei, qui occiderit Cain pœnam ſeptuplam, Lamech autem daturum pœnas ſeptuagies ſepties: non eodem tamẽ cardine hoc voluitur oſtium: cum non idem ſit iudicium in remittenda offenſa, æquè ac in animaduertendis & vlciſcendis flagitijs: punit enim miſericors Deus citra condignum: parcit & remunerat vltra condignum: illud quod perfectum eſt deſignat hoc quod finem habet. Explicans Ieremias calamitatem Hieroſolymæ, & interitum Iudæorum: Infirmata eſt (inquit) quæ peperit Septem, ac ſi diceret, oppreſſa eſt Hieroſolyma mater multorum virorum, qui in prælio corruerunt. Eodem ſenſu Anna mater Samuelis in ſuo Cantico hunc in modum loquens inducitur: Quia ſterilis peperit Septem, id eſt, multos; & quæ multa erat in filijs infirmata eſt. Hiſtoria porro talis eſt. Anna & Pheenna cum Elcana matrimonio iunctæ erant, ac Pheenna quidem liberos edebat; Anna autem nequaquam pariebat; Verum ſolutis tandem per orationem ſterilitatis vinculis, Prophetam illum eximium Samuelem procreauit, qui matri ſuæ inſtar Septem, hoc eſt, numeroſæ ſobolis loco fuit. Imperfecta autem

In Ciuit. D. li. 11. ca. 31. & li quæſt. Deuter. nu. 42. Amos. 1.

Matth 18. Luc. 17.

Auguſt. de verbis Domini, ſer. 15.

Cap. 15.

1. Reg. 2.

in liberis Pheenna dicitur, quæ multos filios habebat. Hæc.n. vox: Multum, indefinita eſt; quod autem indefinitum eſt, vtique & imperfectum. Vel etiam imperfecta dici poteſt, quia nullum extulit omnibus virtutum numeris, Samuelis inſtar, abſolutum. Atque hunc etiam Septem vocauit, vtpote perfectum, omnibusque virtutibus expolitum. Nam Septem per pleonaſmum pro multis accipi debet. Porro per Annam matrem Samuelis Eccleſiam fuiſſe prophetatã volunt ſanctiſſimi Patres, quæ prius fuit ſterilis, & poſteriore fœcunditate lætata eſt: nam ſterilis Eccleſia ex Gentibus conflata peperit Septem; Synagoga verò, quæ antè multis filijs erat fœcunda, defecit; & plures mulieris filij fuere deſertæ, quam illius, quæ virum habebat. Vnde Theodoretus Heraclienſis: Prædicit, inquit, Eccleſiæ fœcunditatem, Septenarius ſiquidem numerus ſignum eſt multitudinis: inter Septem enim dies totum includitur tempus, & Eccleſiæ filij terram impleuere; Quæ verò multa erat in filijs Synagoga infirmata eſt. Iudæa namque cum permultos habuerit filios, nunc ſterilis facta eſt. Auguſtinus itidem Eccleſiæ perfectionẽ Septenario ſignificari his verbis oſtendit: Hic totum quod prophetabatur, eluxit, agnoſcentibus numerum Septenarium, quo eſt vniuerſa Eccleſiæ ſignificata perfectio. D. Greg. Rom. tractans illum locum Iob. cap. 9. Qui facit arcturum. Quid, inquit, Arcturi nomine, qui in Cæli arce conſtitutus Septem ſtellarum radijs fulget, niſi vniuerſalis Eccleſia exprimitur? Iam verò Ioannes Apoſtolus relegatus in inſulam Pathmos, quæ iuxta minorem Aſiam ſita eſt, Apocalypſin Septem Eccleſijs ſcribit ibidem exiſtentibus, quas nominat proprijs enunciatis: non quod ipſæ ſolæ ſint Eccleſiæ, aut principes; ſed quod vni dicit, omnibus dicit. (neque enim his tantum in locis fuit tunc Eccleſia Chriſti.) In toto verò Orbe ſeptennatim Eccleſias omnes ſeptem eſſe nominatas, & vnam eſſe catholicam Paulus edocet, qui primum quidem vt ſeruaret & ipſe typum, ſeptem Eccleſiarum nequaquã exceſſit numerum, ſed ad Romanos, Corinthios, Galatas, Epheſios, Theſſalonicenſes, Philippenſes, & Coloſſenſes,

Io. Chryſoſt. actione in Iucæos quinta, & homi. 61 in Matth. Aug. Seuerus Græcus Didymus.

Aug. in c. Dei li. 17. c 4.

Apoc. 1. D. Hier. in Zach. c. 8. & Aug in ciuit. li. 17. c. 4. Beda in Apoc. li. 1. cap. 1.

poſtea ſingularibus perſonis ſcripſit, ne numerum excederet ſeptem Eccleſiarum, & breuibus ſuam contrahens prædicationem, ad Ti-
1. Tim 1. motheum ſic ſcribit, Vt ſcias qualiter conuerſari debeas in Eccleſia
cap. 7. Dei viui. Iterum in Apoc. dum Septem his voculis, benedictione, ſapientia, claritate, gratiarum actione, honore, virtute, & fortitudine Deo declamatur ab illis beatis ſpiritibus, nulli dubium eſt quidquid laudis, quidquid glorificationis aut iubilationis concipere poteſt mens, vel proferre, quæcunq; illa eſt Angelorum lingua, ſub iſtis Septem contineri: quamquam alio vertat Ven Beda dicens quod Eccleſia ſeptenariam virtutum laudem offert Deo, quam ſe in ſingulis membris ab eo percepiſſe fatetur. Eiuſdem myſterij ſunt Septem
Apoc. 1. ſtellæ in Apoc. quas Chriſtum in dextera ſua tenere teſtatur, omnes videlicet Præſules omnium Eccleſiarum, quos, cum eſſet in dextera, id eſt, in magna fœlicitate, quippe qui reſurrexerit à mortuis, non plures, neq; pauciores ex Diſcipulis quam ſeptem ſui participes
Ioan. 21. habuit conuiuij, ſicut ſcriptum eſt, Quia erant ſimul Petrus & Thomas qui dicitur Didimus, & Nathael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi, & alij ex Diſcipulis eius duo: iſti ſeptem miſſum in dexteram nauigij rete, plenum magnis piſcibus ad terram perduxerunt, & cum Domino ſunt epulati, vniuerſos deſignantes qui in generali reſurrectione præſentabunt electos vniuerſos, quos ſtudijs ſuis ſiue laboribus acquiſierunt, & cum Chriſto ſedebunt ad dexteram eius in cæleſtibus. Eandē habet interpretationem quod de facie ſiue præſentia Dei legitur, quæ in die futuri iudicij erit ſicut
Cap. 30. Sol: ſic enim vaticinatur Eſaias: Erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter ſicut lux Septem dierum, in die qua alligauerit Dominus vulnus populi ſui. Quænam eſt Luna quæ tunc lucebit ſicut Sol abſq; varietatibus crementi & decrementi, quibus nunc variatur in iſto ſeculo, niſi Eccleſia, quæ tunc erit ſimilis Soli
1. Io. 3. ſuo, Deo ſuo? Scimus, ait Ioannes, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Ipſa autem Lux Solis, quanta erit? ſicut lux ſeptem dierum, ac ſi diceret: Quantæ cla-

ritatis erat Deus verbum cum ſex diebus fierent omnia, & Septimo die complerentur omnia per ipſum; tantę claritatis tunc erit apud Deum. Eiuſdem intelligentiæ cenſetur quod in eodem Propheta ſcriptum legitur. Apprehendent Septem mulieres virum vnum, id eſt, plures mulieres apprehendent virum vnum: licet D. Hier. adſtruat dictionem hebræam hoc poſitam loco ambiguam eſſe, & nunc Septem, nunc plura ſignare. Eo itidem ſpectat quod in Prouerbijs dicit Salomon: Septies cadet iuſtus, & reſurget: ſenſus.n. eſt, quotieſcunq; ceciderit, non peribit. Septem ſigillis ſignatum librum vidit Ioannes, quod eſt omni latentium myſteriorum plenitudine tectum. Septem Angeli ſtantes in conſpectu Dei, ſignificant vniuerſitatem ſanctorum & iuſtorum. De Maria Magdalena Septem dæmonia eiecta fuiſſe relatum eſt, vt in numeris, immo cunctis vitijs plena fuiſſe monſtretur. Intimat enim Maria Eccleſiam de Gentibus mũdatam à ſordibus, cui congruit quod de immundo ſpiritu ſcriptũ eſt: quia cum exierit ab homine, reuerſus aſſumit ſecum Septem alios ſpiritus, id eſt, vniuerſa vitia. Septem capita Draconis, omnes Reges terræ deſignant, qui etiam dicuntur ſeptem montes. Quod verò Septem diebus fermentum non inuenitur in domibus Iudæorum, nobis eſt documento vitium eſſe ſubmouendum, vt omni vitæ noſtræ tempore in ſimplicitate ac puritate viuamus: etiã Septem diebus azyma comedere, nil aliud ſibi vult quam cunctis vitæ noſtræ diebus humilium Chriſti actionum ſacræ paſſionis, & acerbiſſimæ mortis eius nos meminiſſe debere: ſic Septem menſes quibus fuit Arca apud Philiſtæos, deſignant tempus huius ſeculi vſq. in finem: ſic Septem diebus eſt immunda mulier, quæ peperit maſculum, & octauo purificatur. Quæ autem minam peperit bis Septem diebus in immundicia permanet. Quibus innumeris myſteria latentis arcani continentur: quia in ſeptimana dierum conſummatus eſt Mundus, in quo donec ſumus in carne poſiti, ad liquidum puri eſſe non poſſumus, niſi octaua venerit dies, quod eſt futuri ſeculi tempus, in quo tamen die purgandus eſt ille qui viriliter egit: ſtatim enim munda

Eſai. 4.
Prou. 24.
Apoc. 5.
Beda in apoc li. 1.
Pſal. 11.
Apoc. 8.
Mar. 16.
Luc. 8.
Matth 12.
Apoc. 12.
Cap. 17.
Exho. 12. 13.
1. Reg. 6.
Leuit. 12.

efficitur mater eius, quæ genuit eum, purgatam namq; vitijs carnem ex resurrectione suscipiet. Qui verò nihil in se habuit viuile aduersus peccatum, sed remissus, & effeminatus permanserit in actibus suis, iste neq; in præsentis seculi hebdomada, neque in futura purgabitur ab immundicia sua. Rursum vniuersa laus Deo offerenda sacro exprimitur Septenario à Propheta Regio, cum ait: Septies in die laudem dixi tibi. Nam si ad litteram hunc numerum velimus aduertere, Septem illas significat vices, quibus se Clericorum pia deuotio consolatur, id est, matutinos, primam, tertiam, sextam, nonam, vesperas, & completorium; vel vt vocant Monachi: matutinos, tertiam, sextam, nonam, lucernariam, completorium, & nocturnos: quod & S. Ambrosij hymnus in sextæ horæ decantatione testatur. Verum si spiritaliter hæc intelligamus, assiduam precãdi formulam nobis à Regio Psalte insinuatam asseremus, Septenario numero se assiduè, iugiter ac sine intermissione Deum orasse palam demonstrante. Quid.n. aliud septies in die orare, quã cum Deo sabbathizare, cũ Deo placidè semper agere, ac tranquillè conquiescere, seu sine intermissione illi instanter hærere? qui enim sic quiescit, peccatis non angitur, sed cum Deo sabbathizat, septiesque in die laudem Domino profert. Et vt in alio Psalmo apertè dicitur: benedicit Dominum in omni tempore, semper diuinam laudem in ore habens. Nam vt has laudes continuas intelligere debeas, subter adiunxit: Super iudicia iustitiæ tuæ: quia parcet videlicet supplicanti, & sic humilibus pius est, vt non solum dimittat culpas, sed eis etiam æterna præmia largiatur. Adhuc in alio Psalmo, Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne exploratum, purgatum Septuplum esse dicuntur: verba Dei enim cuncta ab omni prorsus mendacio, aut vitio sunt libera, sicut argentum septies conflatum, probatum reperitur & purum: ea quippe quæ funduntur, vbi ad Septimam decoctionem peruentum fuerit, tum perfectum illud, & absolutum existit, quo nihil perfectius inueniri potest: compertum enim est ab hominibus nostræ ætatis, non in argenti solum, sed etiam multorum

Psal. 118.

Cassiodorus in Psalmo 100.

Aug. in Ciui. Dei libro 11. cap. 31.

Psal. 33.

Psal. 11.

Theodoretus Cyren.

decoctione, ſeptima decoctione, perfectiſſimum fundi: veluti quotidie cernere eſt in ſaccharo depurgando: nam vbi ſepties igne id examinaueris percoxerisque, nihil quidquam proficit vlterius; ſed lapideſcit omnino, ne vlterius eliquari poſſit. Adagium inde vſurpatum de re, quæ ſummam adepta ſit perfectionem: Septimæ decoctionis ſaccharum, vbi ſagaciſſimum quempiam atq; vaferrimum hominem deſignamus. Apud Mathematicos etiam Septenarius vniuerſitatem quandam perfectionis ſignat. Nam ſi Petri Aponenſis inuenta ſumus admiſſuri, hierogliphycum Septem capitibus inſigne, quintodecimo Geminorum gradu ſtatuere: inde ſignificantes, ſub eo graduum numero in lucem editum, multiſcium fore, quippe nullum doctrinæ genus, artem nullam, nullam denique linguam eſſe celebrem, quam is non ſit optimè conſecuturus; eundem tam publicis, quam priuatis rebus agendis aptiſſimum, atque inter mortales admirabilem omnino fore pollicentes. Sed his miſſis perſcrutemur huius numeri reliqua myſteria, quæ diuinis oraculis continentur: fuit quidem Septenarius apud S. Moyſen remiſſioni, & indulgentiæ conſecratus. Septimo menſe cuiuſlibet anni, & Septimo quoque anno fiebant remiſſiones. Et poſt quadratum Septenarij cuiuſq; obligationis remiſſio condonabatur: quippe ſi quis poſſeſſionem diſtraxiſſet, recipiebat: ſi liber ſeruitutem incidiſſet, iterum libertatem aſſequebatur: indulgentiam debitor accipiebat: exul in patriam redibat, vt in Leuitico legitur. Huc accedit, quod populus ex Babylonica captiuitate Septuageſimo anno redijt, ſicut Jeremias prædixerat, & rerum euentus confirmauit; vt præclarus, & maximè myſticus decadibus Septenarij numerus ob populi redemptionem, ac myſterij quoque nõ nihil habeat, nimirum liberati populi proclamationem. Septem petitionibus abſoluitur oratio Salomonis. Totidem conſummauit Cæleſtis Doctor orationem expiationis noſtræ, & in quadrato Septenarij dictiones abſoluit, quod myſterium adnotauit Iul. Camil. Quare Septenarius libertatis numerus nũcupatus. Vocatur & numerus iuramenti: hinc apud Hebræos iu-

Exho. 21. Leuit. 25.

Cap. 25.

3 Reg. 8. Matth. 6.

Gen. 21. rare dicitur ſeptenare, quaſi per ſeptem obteſtari: ſic Abraham quando pepigit fœdus cum Abimelech, ſtatuit Septem agnas in teſtimonium. Accommodatur Saturno, qui ab inferioribus aſcendendo, Septimus eſt planetarum, qui requiem indicat, cui Septimum diem adſcribi monſtrauimus, Qui etiam millenarium Septi-

Cap. 20. mum indicat, quo teſte D. Ioanne in Apoc. captiuato dracone malorum ſuggeſtore Diabolo, quieſcent mortales tranquillam vitam degentes. Inde & ad Moſaicam legem referri ſolet hic numerus pro-

Exech. 40. & 41. pter ſabbathum. Septem gradibus aſcendebatur ad portam aquilonarem templi, vt per hebdomadas, & ceremonias Iudæorum aſcen-

Gen. 46. datur ad ſuperiora. Septem filij Balæ ancillæ, ſunt ſeruientes ſub le-

Cap. 10. ge. Septem tonitrua in Apoc. ſunt voces, & oracula Prophetarum. Quod ſi extra has veri cultus cæremonias egredi licebit, atque vetuſta Gentium ſacra peruagari, non minori myſterio apud eos Septenarium numerum fuiſſe commendatum comprobabitur. Per ſeptem .n. dies Memphitici Apis natalem, iactu aureæ pateræ in Niligurgitem, celebrabant, quibus diebus quaſdam cum ſacerdotibus indu-

lib. 8. capit. 46. cias habuiſſe Crocodilos teſtatur Plinius, nec attrectaſſe lauantes: verum octauo die cæremonijs iam peractis, poſt horam diei ſextam, velut reddita ſæuiendi licentia, ſolitam reſumere atrocitatem. Quid

lib. 31. capit. 2. illud quod refert idem Plinius in Andro inſula in templo Liberi patris fuiſſe fontem ſtatis Septenis diebus vinum fluentem, quod ſi è

Ammianus Marcellinus. conſpectu templi fuiſſet ablatum, ſaporem vini in aquam conuerti, quanto myſterio contineri dicendum eſt? Iam verò matricidam Oreſtem, & ſi iam ab inſania liberatum, expiari tamen materna cæde non potuiſſe tradit Varro, niſi ex Apollinis oraculo, Septem fluminibus, quæ vno tantum alueo miſcerentur, prius abluerentur. Hunc locum tentat & Apuleius, dicens: Meque protinus purificandi ſtudio marino lauacro trado, Septies ſubmerſo fluctibus capite. Antiquus etiam mos fuit homicidio pollutos veſtes ſuas bis Septem inundationibus, immerſionibusque lauare: vnde ortum adagium. A bis Septẽundis quod in eos competit, qui à noxa quapiã purgati ſunt.

At

At quando hic ſumus, illud non diſſimulandum videtur magnam eſſe purgandorum ſcelerum Septenarij potentiam etiam in diuinis litteris: nec id cuiquam mirum videri debet ſi Virgini Mineruæ dicatus numerus, vtpote ſolus ex omnibus qui denario includuntur nec gignens, nec genitus, aliqua etiam imperfectionis nota ſuggilletur. Quemadmodum enim nulla multitudo, aut cõgregatio, aut collegium eſt, in quo non aliquis ſit præuaricator, nec vllum humanum corpus abſq; næuo aliquo vel cicatrice, nec deniq; hominem vllum reperire facilè poſſis, qui ſine vitio naſcatur, cum vel iuſtus Homo Septies in die prolabatur: ſic nullum inuenias numerum ex omni parte fælicem: connumeratur etenim Septenarius inter ſteriles & à perfectione maximè diſtantes, qui à nullo, niſi ab vnitate dimetiri poſſunt: vnde, & primi nuncupantur: nullus ſiquidem eos numerus diuidere vno ordine poteſt, nec æquis portionibus diſcernere: quare partibus aliquotis orbatus cum ſit Septenarius, ſterilitatem, quæ non eſt ex benedictione, nobis demonſtrabit: nec.n. Virginitas ex eo eſt magis Deo grata, quia non fœcunda, ſed Virginitas in fœcunditate, & fœcunditas in Virginitate Deo eſt gratiſſima. Quare benè, ſicut libro 30. excitationum teſtatus eſt Nicolaus de Cuſa, Maria Virgo benedicta eſt inter mulieres, quæ cum ſit virgo, eſt ſumma fœcunditas. Adde quod ad illud Deuter. 32. Iuuenem ſimul ac virginem, lactentem cum homine ſene, Rabanus Maurus virginem pro ſterili à bonis operibus interpretatur. Non immerito igitur in malam partem Septenarium quandoque poſitum inuenias in diuinis oraculis. Aliquando.n. iniquos præſignat, vt in Apoc. Septem capita draconis, Septem diadematibus inſignita. Septem mali Angeli cum Septem phialis iræ Dei venena continent. Septẽ viri de ſtirpe Saulis, qui à Dauid ſuſtinuere crucis ſuſpendia Quandoq; etiã Septenarius humiliationi dicatus habetur. In hoc.n. Iacob ſeruit pro Rachel, totidemque diebus Labani perſecutiones experitur; Septimo die comprehenſus in monte Galaad, Septies pronus in terrã adorat, donec appropinquaret Eſau; vt iniuriam, quam ſe accepiſſe putabat,

Prouer. 24

Septenarium ſola metitur vnitas 12. de fin. 7.

c. Conſtituite.

Cap. 12. Cap. 16.

2. Reg. 21.

Gen. 29. Hieron. Gen. 31. Gen. 33.

remitteret, & quamuis læsus, in gratiam rediret. Septem persecutiones passus est Dauid, quas describit Rupertus Tuitien. com. in
4 Esd. 5. Matt. 2. lib. Reg. cap. 8. lib. 2. Septem diebus ieiunandum mandat Vriel Angelus. Herodis etiam immanitatem deuitans Ioseph, cum puero aufugisse legitur in Ægyptum, vbi latitauit per Septennium 22. q. 2. Quod vero. Septenarius denique perpetuam, & insolubilem
Cap 15. dicit vltionem: vnde septem nouissimæ plagæ in Apoc. punitionem perfectam indicant. Quoniam in illis, ait Beda, consummata est ira Dei, nouissimas dixit, quia semper ira Dei populum percutit contumacem Septem plagis. Lege librum Numerorum, inuenies Septem plagis consumptos omnes qui numerati erant à viginti annis & supra: prima quidem plaga fuit in sepulchris concupiscentiæ: secunda
Num. 16 vbi inconsueta morte hominum Chore, Dathan, & Abyron interierunt, nouamque rem fecit Deus, vt aperiens terra os suum deglutiret eos, descenderentque viui in infernum: tertia plaga fuit eadem
Num. 16. die, vbi egressus ignis à Domino, interfecit 250. viros, qui offerebant incensum: quarta plaga fuit die sequenti murmurantium con-
Num. 16. tra Moysen & Aaron, atq; dicentium: Vos interfeciſtis populum et
Num. 21. percussi sunt 14700. quinta plaga quando populum tædere cœpit itineris & laboris, locutusque est cõtra Dominum & Moysen; vn-
Num. 25. de in eos misit Dominus ignitos serpentes: sexta quando Dominus suspendi in patibulis iussit principes populi pro scelere Beelphegor.
Num 25 septima, qua Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit à filijs Israel iram Domini, percutiens in locis genitalibus virum Israelitem Zambri, s. ducem de cognatione & tribu Simeonis, cum Madianitide scorto, scilicet Chozbi, filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. Deuter. capit. 16. scriptum est: Septem diebus comedes afflictionis panem. Et Eccli. c. 40. Super peccatores Sep-
Cap. 26. tuplum. Adhuc verò in Leuitico dicit Dominus: Si non obaudieritis mihi, addam correctiones vestras Septuplum propter peccata vestra: si ambulaueritis ex aduerso mihi, nec volueritis me audire, addam plagas vestras vsque in Septuplum: quod si nec sic volueritis

recipere disciplinam, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos Septies propter peccata vestra: sin autem neque per hæc audieritis me, sed ambulaueritis contra me, & ego incedam aduersum vos in furore cõtrario, & corripiam vos Septem plagis propter peccata vestra. De Cain rursum qui seipsum fraternæ cædis crimine constrinxerat, scriptum est: Septies animaduerteturin Cain, Gen. 4. hoc est, septuplo cruciabitur, septenisq; mulctabitur pœnis: quarum prima fuit, Maledicta terra; secunda, Operaberis terrã, hoc est, sine vlla intermissione ac relaxatione agriculturæ laboribus vexaberis; tertia, Et non addet virtutem suam dare tibi; quarta, Gemẽs ac tremens eris super terram: tribus duas adiecit pœnas, gemitum perpetuum, & corporis tremorem: sequitur aliud supplicium, quod Cain ipse patefecit, sic loquens: si nunc à terra me eĳcis, hoc est, si à terræ commoditatibus me disiungis, & à facie tua abscondar: atrocius sanè supplicium apud eos, qui mentis sunt compotes, separatio à Deo: septima: posuit Deus signum super eum: ecce infamiam. Cæterum quod Aquila transtulit Septempliciter, et Symmachus, Hebdomas, siue Septimus vlciscetur, veterum sententia est, quod à Lamech putant interfectum Cain septima generatione. Septimus. n. ab Adam Lamech: translatio verò Septuaginta interpretum & Theodotionis sic habet: Omnis qui occiderit Cain Septem vindictas exoluet: talemque videtur intelligentiam præse ferre: postquam Cain occiderat fratrem, interrogatus à Domino, Vbi est Abel frater tuus? contumeliosè respondit: Nescio, nunquid custos fratris mei sum ego? Quamobrem maledictione damnatus, vt gemens & tremẽs viueret super terram, veniam noluit deprecari; sed peccatis peccata congeminans, tantum putauit nefas, cui à Domino non posset ignosci; quare Domino respondit: Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear: ecce me hodie eĳcis à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero gemens & tremens super terram, & erit omnis qui inuenerit me, occidet me. Eĳcior inquam, à conspectu tuo, & conscientia sceleris tremebundus, lucem ipsam ferre non sustinens,

abſcondar, vt latitem; eritque omnis qui me inuenerit, occidet me, dum ex tremore corporis, & furiatæ mentis agitatu eum eſſe intelligit, qui mereatur interfici; Verum Deus nolens eum mortis cõpendio finire cruciatus, nec pœnæ tradere, qua ſeipſum damnauerat, ait: Non ſic. i. non vt exiſtimaſti morieris, mortẽ pro remedio accipiens,

Horatius in Epodo.

Nec proderit ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſue miſcuiſſe toxicum.
Nam tardiora fata te votis manent.
Ingrata miſero vita ducenda eſt in hoc;
Nouis vt vſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis,
Optat Prometheus obligatus aliti,
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum; ſed vetant leges Iouis.

Inuitus igitur vitam duces miſeram vſque ad Septimam generationem, & conſcientiæ igne torqueberis, ita vt quicunque te occiderit, ſecundum duplicem intelligentiam, aut in Septima generatione, aut Septimo teliberet cruciatu. Non quod ipſe qui occiderit Cain Septem vltionibus ſit ſubijciendus, ſed quod Septem vindictas, quæ in Cain tanto tempore cucurrerunt, ſoluat in occiſo, interficiens eum qui vitæ fuerat derelictus ad pœnam. Argumento eſt Adam, qui ſemel prolapſus, ſi moriendi neceſſitati non fuiſſet obnoxius, maximum damnum accepturus erat, nimirum peccatum operans; qui beneficio afficitur: quod eſt autem hoc beneficium? Mors, quæ licet pœnæ rationem habeat, vtpote vitam extinguens, tamen in miſericordiam recidit, immortalem non ſinens eſſe peccatorem. Vt autem quod diximus fiat manifeſtius, quotidianæ conſuetudinis ponatur exemplum. Loquatur inter verbera ſeruus ad Dominum, Quia incendi domum tuam, interfice me. Dominusque reſpondeat: Non vt vis morieris, & finies morte ſupplicia; verum lõgo tempore cuſtodieris ad vitam, & tam infœliciter in hac luce verſaberis, vt quicunque te occiderit, beneficium præſtet occiſo, dum te de tam multis liberet cruciatibus. Et hæc de Cain per digreſſionem com-

Digitized by Google

memorata ſint. Redeundum eſt ad teſtimonia. In ſulcis iniuſtitiæ malaſeminantem, in Septuplum puniendum eſſe teſtatur Eccleſiaſticus his verbis: Neſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum: quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, Non des exemplum malè agendi hominibus ad hoc pronis, ſicuti ſulcus paratus ad ſeminis receptionem, & non metes ea in pœna tibi in ſeptuplum inferenda. Iſrael qui peccauerat in ſabbathũ, Septem decadarum, hoc eſt, ſeptuaginta annorum ſupplicium ſuſtinet. Septuplum etiam peſſimi vicini in ſinum ſuum recipiunt: reuerſos enim Iudæos ex ſecunda captiuitate Babylonica, templumque reſtaurare tentantes, vicini ab Antiocho Epiphane ſeducti prohibebant, vnde Propheta Regius ſeptuplicem eis imprecatur afflictionem, dicens ex Iudæorum perſona: Redde Domine vicinis noſtris Septuplum in ſinu eorum. Ipſi verò Dauid qui magna animi extollentia, qua tum gloriari in ſubditæ plebis multitudine, tum criſtas erigere aduerſus Deum viſus eſt, miſit Deus Gad Prophetam, qui vbi ſuperbiam illius à ſuperflua populi dinumeratione increpauit, mox in peccati ſui expiationem trifariæ mulctæ illi obtulit optionem, petens quidem, iuſſus à Deo, vt quam vellet è tribus, vnam ob reatum ſuũ, vltionem deligeret, aut ſcilicet Septem annis famem ſuper terram fieri, aut tribus menſibus fugere à facie inimicorum ſuorum, aut triduo mortem fieri in terra: cum autem nimis coarctatus peſtem triduanam elegiſſet, melius fore ratus incidere in propitiabiles manus Dei, quam dari in inclementes manus hominum: egit Deus cum electo ſuo iuxta eius optionem: & parcens Septem annorum fami, & bello trimeſtri, gladium triduanæ peſtis immiſit, qua Angelo, populum ab alto cedente, à matutino tempore vſque ad horam prandij conciderunt de populo à Dan vſque Berſabeæ Septuaginta millia virorum, vt colligitur capite 24. ſecundi Regum. Alibi quoque vocat Dominus famem, & venit ſuper terram Septem annis. Præterea totidem annis oppreſſi ſunt Iſraëlitæ à Madianitis. Eodem ſenſu in Ezechiele ſcriptum eſt:

Cap. 7.

Pſal. 78.

2. Reg. 24.

Origenes in Num. hom. 16.

4. Reg. 8. Iudic. 6.

Ca. 39.

Ezech 39. Cap. 3. *Egredientur habitatores de ciuitatibus Israel, & succedent, & comburent arma, & succendent ea igni Septem annis. Et in Daniele, dicitur quod Nabuchodonozor Rex Babylon. præcepit vt succenderetur fornax Septuplum, quam succendi cõsueuerat. Qui postmodum Deo offenso ob animi tumidam elationem, nudus inter feras per deserta, vt bos, toto Septennio fœnum comedisse visus est. Quod si quis huiusmodi transformationem irrisione dignam putet, audiat hic saltem Platonem, qui illius creditur fuisse sententiæ, imaginationes hominum flagitiosorum sic lædi, vt arbitrentur se in bestias esse conuersos: qua sententia Cabalistæ exponunt huius Regis imaginatricem facultatem diuinitus fuisse labefactatam, vt imaginaretur se bouem esse factum, & ob id graui dolore afficeretur; existimans se inter boues diuinitus translatum. Habet in religione præsens numerus aliud euidens sacramentum, quia omnis purificatio, omnisque mundities fit per Septenarium. Septem animalia munda ingrediuntur in arcam Nohe: licet enim animalia quaternarium elementalem sequantur; ternario tamen superiori & diuino participant, vt munda sint, quod mundities & purificatio procedant à septenario. Hinc Septimo die emissa est columba: cum enim Nohe constitutus in arca, exploraret an cessassent aquæ diluuij, postquam reuersa est columba, septem diebus exspectasse dicitur, atque iterum emisisse columbam, quæ Mundi munditiem pacemque nuncians, attulit oliuæ ramum virentibus folijs; quo facto, Nohe septem alijs diebus exspectauit, vt alio subsequente Septenarij curriculo, plenius subsequeretur & plena mundities. Huius speculationis est quod Propheta Moyses Septem diebus expiat altare, & Septem vicibus aspergit. Septem diebus consecrantur manus Pontificum. Sacerdotem quoque per ignorantiam peccantem iubet lex mactato vitulo, digitoq; in sanguine tincto, Septies aspergi contra velum sacrarij. Est eiusdem mysterij quod seminifluus, qui sanitatem fuisset assequutus, numerabat Septem dies in emundatione. Mulier etiam, quæ redeunte mense pateretur fluxum sanguinis,*

Gen. 7.

Gen. 8.

Exho 29. Leuit. 4.

Leuit. 15.

Leuit. 15.

Septem diebus ſeparabatur, virq; qui cum ea rem habuiſſet tempore ſanguinis menſtrualis, Septem diebus erat immundus. Quod ſi ſanitati reddita fuiſſet mulier, poſt dies Septem purificabatur, vt in Leuitico edictum atque imperatum eſt. Adhuc qui fuiſſet ingreſſus tẽtorium hominis mortui, vel etiam in agro tetigiſſet cadauer occiſi hominis, aut per ſe mortui, pollutus erat Septem diebus: at Sacerdotibus vetitum erat ad obeuntes ingredi, nedum mortuos tangere: non quod ſceleratum ſit corpus; ſed fortaſſe quod peccatum, & inobedientia ſit carnalis, & in corpore verſetur, ſitque mortua, & ideo abominanda: ad ſolos autem Patrem, Matrem & Filios mortuos permiſſum ſacerdotibus ingredi, quod hi ſoli ſint cognati carnis, & ſeminis, à quibus proximam & continentem cauſſam ingreſſus in vitam acceperint: mundantur autem ij quoq; Septẽ diebus, per quot dies efficitur generatio. Heliſæus Propheta, vt ſcriptum habetur Regum libro 4. ait Nahaman Syro leproſo: Vade & laua te ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua, & mundaberis: & ſequitur paulò poſt: Et lauit ſe ſepties in Iordane, & mundatus eſt: præceptum. n. erat in lege vt mundandus leproſus, purificaretur Septies in ſanguine paſſeris, Septẽque diebus extra Tabernaculum permaneret. Allegoricè autem iubetur leproſis vt exeãt de caſtris, & ſedeant foris, donec eorum lepra mundetur, intelligendo hæreticos ab Eccleſia proijci debere, donec proprio errore purgentur, & ſic reuertantur ad Dominum. Maria ſoror Moyſis lepra percuſſa, totidem diebus, iubente Domino, ſeparata fuit extra caſtra: porro Maria ſignificat pœnitentem, interpretatur. n. amarũ mare. Vnde ſanctorum Patrum decreto ſancitum quod peccator poſt Septennem pœnitentiam ad priſtinum ſanitatis gradũ reſtituatur, 33. q. 2. ſi quod, & diſ. 82. presbyter. 27. q. 1. deuotam, & notat glo. eo. ver. d. & de pœnit. diſt. 3. ſunt plures. ver. ſ. Hinc etiam Pſalmi Pœnitentium Septenario ſunt calculo titulati. glo. in ant. de celeb. miſſ. cap. 1. Nam & Dauid Regem de adulterio reprehenſum & homicidio, Septẽ diebus pœnitentiã egit 33. q. 2. hoc ipſum. Quã-

Leuit. 15.
Num. 19. Leuit. 21.
Clemens Alexan. ſtrom. 4.
4. Reg. 5. Ambroſius de ſacramentis li. 1. cap. 5.
Leuit. 13.
Num. 12. Aug. quæſt. ſuper numeros.
2. Reg. 12.

quam, & illud dici posset quod adnotauit & Cassiodorus Senator, Psalmos pœnitentiæ ad hunc numerum fuisse perductos, quod Septẽ modis peccata nobis dimitti posse maiores nostri dixerint, primo quidem, per baptismum; secundo, per martyrij passionem; per eleemosynam, tertio; quarto, per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris; quinto, cum conuerterit quis peccatorem ab errore viæ suæ; sexto, per abundantiam charitatis; septimo, per pœnitentiam: sed his addenda videtur etiã communicatio corporis & sanguinis D. N. I. Christi, cum tamen dignè suscipitur. Inueniuntur & alij fortasse modi remissionum: congruit.n. vt numerum supplicationis nostræ indulgentia diuina transcendat; sed tamen Ecclesia plurimum Septenario numero tribuit, eoque maximè vti solet ad optandam diuinam gratiam: Nam Septem dies defunctis iusta persoluimus, quæ quidem obseruatio habet auctoritatem qua necessarium pietatis impletur officium, dicente Strabo: Dei cultores Septem
Cap. 22. diebus exequias celebrant: & in Ecclesiastico scriptum est, quia luctus mortui Septem dierum; fatui autem omnes dies vitæ eius. Genesi quoque cap. quinquagesimo. Iacob fati diem functum, continuo mœrore lachrymis continẽter manantibus, Septem diebus prosecuti sunt filij: quem tamen luctum decuplauerunt Ægyptij, quod ab antistite Aug. lib. quæstionum de Genesi scite fuit adnotatum.
Cap. 16. Adhuc etiam cum Judith fata subduxisset, luxit omnis populus diebus Septem. D. Ambrosius de fide Resurrectionis: Ergo quia dudum dies mortis inter lacrymales aspectus debuit animum inclinare fraternum, qui totum tenebat, nunc quoniam die Septimo ad sepulchrum redimus, qui dies symbolum futuræ quietis est, à fratre paululum ad communem humani generis cohortationem iuuat deriuare mentem, intentionemque transfundere. Nos etiam hodie eundem mysticum numerum à funere elato, veteri Christiano instituto obseruamus, Missas quas vocant celebrari curãtes, largasq; eleemosynas pro fato functis effundentes, vt cum Domino conquiescãt, exantlatis vitæ huius ærumnijs impatibilibus, vel vt deleantur pec-

cata,

cata, quæ fragilis Homo in hac vita, quæ per Septem dies ducitur, commisit: vel vt anima corpori recõcilietur, quæ carne illiciente peccauit. Cæterum quod ad ſepeliendorum ritum ſpectat, illud apud Veteres ſeruatum refert Alexander ab Alexand. vt defuncti corpus per interualla conclamatum, propriores affines calida abluerent, deinde vnguentis vngerent, candidoque amictu induerent, ac diebus Septem ſeruarẽt antequam cremaretur. Seruabatur etiamnum hic dierum numerus à S. P. Q. R. quando ſuos vita defunctos Imperatores conſecrabant, iuſtaque perſoluebant qui honos Apotheoſis dicebatur. Mos enim fuit conſecrare Imperatores, qui ſuperſtitibus filijs vel ſucceſſoribus è vita deceſſiſſent, quique hoc honore fuerant affecti, relati dicebantur in Diuos. Erat autem tota Vrbe quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus: quippe functum vita corpus ritè hominum ſumptuoſo funere ſepulturæ mandabant. Ceream tamen imaginem, defuncto quam ſimillimam ad ægroti ſpeciem pallidam fingentes, eamque in regiæ veſtibulo proponentes ſupra eburneum lectum maximum atque ſublimem: circa lectum verò vtrinque magnam partem diei ſedebant, à læua quidem Senatus omnis veſtibus atris amictus, à dextra verò Matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honeſtabat. Hæc ita per Septem dies continuos faciebant, Medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectumque velut ægrum deterius ſe habere ſubinde pronunciantibus. Septimo autem die ex hac mortali vita ad cæleſtem patriam migraſſe aſſerebant. Herodianus hiſt. lib. 4.

DE NVMERO IIX.

OCtonarius ita omnium ſenſibilium cuborum principem locum tenet, vt vnitas omnium numerorum: cum enim vnitas intellectualis ſit numerorum abyſſus, totiusque multitudinis principium, ſola ſibi primigenium nomen vindicauit: primus enim ipſa eſt trigonus, primus tetragonus, primus pentagonus, prima pyramis, primus cubus, & vt vno verbo complectar, in alijs figuris primum: adeo nihil eſt in vnitate quod extra producat, cuius non ſit eodem quoque pacto particeps. Verum enimuero cum ſecari vel diuidi non poſſit vnitas, nuſquam illam in proprijs rationibus ſenſibilium, aut angulorum, aut laterum metis expreſſam inuenies: hæc ſequentium figurarum, inter quas prima velit nuncupari, nullo ſe viſibili contexit amictu, nullamque præſefert claram ſpeciem eorum, quorum nomina ſibi præſumit adſcribi: primus ipſa cubus eſt ſine angulis, ac ſine lateribus, tota eſt angulus, totaque latus. Quæ verò ſine ſpecie, ſine vlla partium varietate ſunt in vnitate, in ſequentibus numeris ſenſu ipſo expreſſa conſpiciuntur, ſuntque viſibili laterum atque angulorum habitu contecta. Octonarius igitur primus ab vnitate ſenſibilis eſt cubus, quare & Vulcano dicatur. Ex primo enim motu, & dualitate, quæ Iuno eſt, conſtat. Nam dualitas ter multiplicata, octonarium conficit cubum, & ſolidum numerum, vt bis, duo, bis; octo. Neque hunc trinũ ductum Pythagorici tranſcendunt, quod quilibet numerus in ſemetipſo ter ductus, cubum conſtituat. Quo fit, vt cubum omni ex parte æqualem ex trino radicis ductu facilè conſpicias; nã cum dicis bis, duo, bis, longitudo primo binario exprimitur; latitudo, ſecundo; tertio, profunditas: & ita longitudo æquatur latitudini; & vtrique, profunditas. Neq; id ſolum, ſed & anguli ſiue hos ſurſum aut deorſum, ſiue dextra parte aut ſiniſtra, ſiue quauis alia poſitione ſumpſeris, ſunt æqui. Quanta autem ſit Octonarij perfectio vel ex hoc

Digitized by Google

facilè poteſt excogitari, quando omnis cubus & à ſenario tegitur numero inter cæteros perfectiſſimo, & ab ipſo vel eius multiplici originem habere conſpicuum eſt. Diſpoſitis enim continuè ab vnitate ſenario, & ſenarij multiplicibus, ijſq; continuè ſimul iunctis, oriuntur omnes numeri primi vnitate ſenarij multiplicibus maiores: hisq; rurſum continuè ſimul additis ſurgunt continui cubi.

Senarij multiplices,	1	6	12	18	24	30	36	42
Numeri primi ex eis facti,	1	7	19	37	61	91	127	169
Cubi ex numeris primus.	1	8	27	64	125	216	343	512

Præterea dempto à quolibet cubo, quotiens poteſt ſenario: aut id quod relinquitur latus eſt cubi, aut additus ei ſenarius, aut ſenarij multiplex, latus gignit cubi. Siverò nihil ex diuiſione ſupereſt, aut ſenarius, aut eius multiplex erit cubi latus. Ab vnitate.n. primo cubo, nulla facta ſenarij ſubtractione, ſupereſt vnitas, quæ eſt & latus vnitatis. Ab eo numero, quem in manibus habemus, demptus ſemel ſenarius, reſiduum facit binarium, Octonarij cubi latus. Tertius cubus 27. ſenario diuiſus, ternarium ſuum latus relinquit. Quartus 64. quaternarium ſuum latus. Quintus 125. quinarium relinquit. Sextus 216. nihil eius. n. latus eſt ipſe ſenarius. Poſt ſextum autem cubum vſque ad duodecimum, reſiduis numeris additus ſemel ſenarius, latera cuborum profert. A duodecimo ad decimum octauum cubum, reſiduis ſenaria diuiſione numeris, bis eſt addendus ſenarius ad elicienda cuborum latera, & ita creſcendo continuè pergas, ſecundum ſeries & ſenarias cuborum reuolutiones, & habebis propoſiti cubi radicem. Redeo ad Octonariũ, qui non ſolum ſolidorum primas tenet, verum etiam primus omnium in numeros ita ſoluitur pariter pares, hoc eſt, in bis quaternos, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares ipſa quoq; diuiſio diſſoluatur, id eſt, bis binos; rurſusq; qua æqualitate reſoluitur, eadem quoq; componitur: namque bis bini bis octonarium conſtituunt. Cum ergo & compo-

ſitio ipſius pari æqualitate procedat, & reſolutio æqualiter redeat vſq; ad vnitatem, quæ diuiſionem pro arithmetica ratione non recipit, iure optimo Pythagorici iuxta ſuæ diſciplinæ morem, hoc numero Iuſtitiam comprehendebant, quod Iuſtitia ſit æqualis pro cuiuſq; meritis diſtributio, fundamentumque firmiſſimum ciuitatis. Nec aliam ob cauſſam Deus dicitur Iuſtitia, niſi quod linea recta infinita primo circulum, deinde triangulum faciens, ex triade venit in tetractyn. Vnde ſi trigonum eſt perfectè, eſt neceſſario quadratum: & hinc Octonarius ex Pallade, & Amore, i. ex verbo & ſpiritu genitus, diuina quadam ratione conſurgit: primo quidem in vnũ, duo quinque diuiſus, deinde in quindecim multiplicatus, ac nihilo diminutus, ſed auctus in quaternarium à ſeipſo circulum facit primum, quæ figura ſolius Dei eſt. Hinc Orpheus quotieſcunq; diuinam volebat obteſtari iuſtitiam, per Numina Octo iurabat, quæ rerũ ſummæ imperare dicebat Euander, Ignem ſcilicet, Aquam, Terram, Cælum, Lunam, Solem, Mithram, & Noctem. Mithram autem Perſæ idẽ cum Sole exiſtimant: vt. n. ſcribit Strabo, Deos octo venerabantur Perſæ; Cælum, quem Iouem putabãt, Solem, quem Mithran vocabant, Lunam, Venerem, Ignem, Tellurem, Ventos, & Aquam. In Ægyptia quoq; columna in ſignum iuſtitiæ poſita Octo Deorum nomina notabantur inſcripta, Saturnus, Rhea, Oſiris, Spiritus, Cælum, Terra, Nox, Dies. Etiã Deos Octo eſſe prodidit Xenocrates Chalcedonius, de quibus commeminit Cicero lib. 1. de natura Deorum; quinque ſcilicet in ſtellis vagis, vnum qui ex omnibus ſideribus, quæ infixa cælo ſunt, ſeptimum Solem, octauum Lunam conſtituens. Neque illud quidem ignoretur oportet, Octonariũ in diuinis oraculis ſignum fuiſſe iuſtitiæ, cuius rei argumentum eſt Gen. 6. 7. 2. Petri 2. Nohe, qui & Octauus, & iuſtitiæ præco nuncupatur. Hunc numerum ob Iuſtitiæ Sacramentum Ioui ſacrum fuiſſe perhibent priſci Theologi. Matri quoq; Deum Cybele dicatur, cui omnis cubus attribuitur. Plutarchus illum Baccho, ſeu Dionyſio adſignat, quod Octauo menſe in lucem editus eſſet, cuius rei ſempiternum eſt illud

teſtimonium. Naxos.n.inſula illi dicata, hanc prærogatiuam obtinuit, vt ſolæ Naxiæ Mulieres Octauo menſe ſalutariter pariant, fœtusque vitales edant, cum vbique ferè gentium omnes eo menſe geniti intereant, & manifeſto etiam verſentur in periculo: quare Saturno atq; Parcis illũ conſtituerunt. Ad huius numeri cõmendationem illud item afferri ſolet quod ab Arithmeticis primus actu quadrans fuit nuncupatus, omnibusq; numeris, ſicut & ſenarius, dictus perfectus, & qui terminant in illis, qui verò ab his defecerint, imperfecti iudicantur, quod in infinitum ſemper hi duo ſenarius ſcilicet, & Octonarius diductionẽ æqualitatemue recipiant. Illud quoque relatu dignum videtur, quod hunc numerum vſurpauit antiquitas, cui nihil alicui rei deeſſe ſignificaret, aut cum multa inter ſe viderentur ſimilia Ἀπαντ᾽ὀκτὼ, id eſt, Omnia Octo, dicentes: quod prouerbium fuiſſe videtur, atq; hinc natam eſſe paræmiam putant. Steſichori Poëtæ conditorium, magnifico extructum impendio, ex octonis conſtabat omnibus, Octo columnis, Octo gradibus, Octo angulis. Cuius meminit Julius Pollux agens de luſu taxillorum, quem dicit numeris cõſtare, in quibus vnus ſit, qui Steſichorites appelletur, nimirum octo, idque cognominis ſumptum ab eius monumento. Alij rurſus in Olympijs octo fuiſſe certaminum ſpecies teſtantur; atque inde ductum adagium: Omnia Octo: Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum Imperatorem, cui morem hunc fuiſſe ſcribit Ælius Lampridius, vt ſimul ad cœnam vocaret Octo caluos, Octo luſcos, Octo podagroſos, Octo ſurdos, Octo nigros, Octo prælongos, & Octo præpingues & obeſos. Sunt etiam qui dicant Haletem, qui Corinthios in vnam ciuitatem coegit, ciues vniuerſos in Octo tribus, & in Octo partes vrbem diſtribuiſſe, atque hinc ortum fuiſſe vulgi ſermonem. Præſens numerus in diuinis ſcriptis, nouum teſtamentum, futuræ reſurrectionis diem, & æternam bonorum requiem, quæ poſt Mũdi conſummationem in animabus & corporibus glorificatis eſt futura, demonſtrat. Quod quidem volens præceptor noſter IESV

Libro 9. Ludus talarius Steſichorius.

Cap. 9. *Discipulis aperire, sic eos allocutus perhibetur in Euangelio Lucæ: Dixi venturum filium hominis in gloria patris sui, & existimatis me narrare fabulas: quoniam ergo inefficax fuit oratio, res docebũt. Sunt aliqui homines stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei: factum est autem post hæc verba ferè dies octo, assumpsit IESVS Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrẽ eius, & duxit illos in montem excelsum, & transfiguratus est coram eis, & mutata est eius forma, & cum lucis induisset tunicam, fulguris præ se ferentem speciem ostendit aspectum, Octonario dierum calculo verum tempore surrectionis gaudium venturum docens. Nam & ipse post sextam sabbathi, quà crucem ascendit, & septimã sabbathi, quà in sepulchro quieuit, octaua die surrexit à mortuis. Et nos post sex huius sæculi ætates, quibus pro Domino pati, & elaborare gaudemus, & septimã sabbathi quietis animarum, quæ interim in alia vita geritur, Octaua resurgemus ætate. Sed quid dicemus cum Marcus & Matthæus veluti vno ipso ore loquentes, dicant post sex dies transfiguratum fuisse Dominum? Ad hoc beatus Lucas*

Mar. 9. Matth. 17. Aug. de con. euã. lib. 2. De doct. ch. lib. 3. De quæst. euang. cap. 7. Ioan. Chrisost. in Matth. 27.

responderet: Nec temporis ordine, nec mysterij ratione discrepant, quæ à me, & ab illis dicuntur: illi enim die prætermisso, quo id quod paulo post erat à Verbo faciendum, Apostolis communiter est prædictum, & illo rursus in quo id quod prædictum est, Verbum fecit admirabili quodam modo: eos, qui sunt inter duos, primum, inquã, & vltimum, vel potius inter primum & octauum, numerant: qui quidem sunt apertè sex, quibus si duos iunxeris, principium & finem coniungens medio, habebis sine contradictione quod quęritur. Inde etiam illi absolutè post sex dies factum memorant: ego verò primũ, quo Dominus hæc promisit, & vltimum quo promissa cõpleuit, adiungens, temperantius posui; Octo ferè dies. Et in ratione mystica illi post sex Mundi ætates Sanctis ab omni labore quiescendum: ego autem tempore Octauo surgendum esse designo, quando. s. finita seculi hebdomada, Dominus venerit ad iudicandum Mundum. Inde etiam Psalmista, resurrectionis diem considerans, quia de extre-

mi iudicij diſtrictione erat locuturus, præmiſit titulum dicens: In finem Pſalmus Dauid pro Octaua. Vt.n. quam octauam diceret, demonſtraret, diem illam tremendi terroris in Pſalmi inchoatione ſecutus eſt in hæc verba: Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me: modo. n. quiſquis per flagella corripitur, Pſal. 6. *& in correctionibus emendatur, in manſuetudine corripitur, non in ira: in diſtricto autem illo examine omnis argutio atque correctio ira eſt, quia venia poſt correctionem non eſt. Poſt ſex igitur ætates, quibus licet operari, precibus eſt inſiſtendum, ne in Octauo retributionis tempore à iudice corripiamur irato. Infinita porro ſunt huius numeri ſacramenta; ſed quia Hilarius præfatione Comm. in Pſalmos, & in Pſal. 118. D. Hieronymus in expoſitione libri Eccl. & Ambroſius epiſt. 39. & in explanatione Lucæ Euangeliſtæ, vbi Dominus in monte transfiguratus eſt, & Aur. Auguſt. de ſermone Domini in mõte: vbi de Octo beatitudinibus diſſeruit, diuinam illã quietem, & ſummam beatitudinem deſignantibus; adeo diligenter & accuratè de eo locuti ſunt, vt ſi dicta illorum in vnam ſeriem colligantur, vix poſſint longiſſimo volumine comprehendi, mihi breuitati ſtudenti, de hac Octaua tantum erit diſſerendum: nam quod lectori placuerit, ex his eligere licebit, cum huiuſmodi viros aduocare ſufficiat. Hæc igitur Octaua dies eſt, de cuius ſacramento, & omnium nationum in Chriſto fide, Octauus quoq; Pſalmus incipit: Domine Dominus noſter. Octauũ autem diem non recipit Mũdus; ſed finito ſeptimo ad primum vt redeat neceſſe eſt, quod Octaua ad æternam requiem pertineat. Octonarius (inquit Nic. Cuſa) ſemper eſt reiteratio poſt complementum: hic Mundus ſeptem ætatibus rotatur in Octauam: ſunt ſeptem ſpiritus Dei, quibus mouetur ſpiritus noſter, vt in Apoc. & omnium conſummatio eſt per ſeptem, & renouatio in Octaua, vt in harmonia, quia Octaua repetit primam. Hinc Philolaus Pythagoræus harmoniam geometricam vocabat Octonarium, quod in eo cunctæ rationes conuenire viderentur. Nam apud Pythagoræos ſeptenis harmonicis*

D. Hier. vide Io. Damaſcenum. Orthod. fidei lib. 4. cap. 24. Pſal. 8. Caſſiod. Sen. in pſ. 11. Nic Excit. lib. 3. Alleluia dies.

Digitized by Google

modis absoluitur quæque consonantia, eoque cum ad septimum peruentum est, ad primum redit progressus: quare in modorum Octonario initium, & finis vnũ sunt; in septenario autem, nequaquam. Progressus autem ab eodem in idem, circularis est, isque cum perfectionis sit argumentum, nobis facilè exprimit progressum à Deo in creaturas, qui à creaturis rursus in Deum resilit & reflectitur. Idem est à veritate ad imaginem ipsam in suam veritatem referens: progressus autem à veritate in imaginem, qui septenario exprimitur, nempe in quo finis & principium non sunt vnum, semicirculi est & imperfectus: nam præterquam quod imaginem suum nactus est terminum, est prioris sola portio: non itaque ab re vetus instrumentum, quod noui vmbra & imago, septenario exprimitur; nouum autem veritas, Octonario. Adeo veteris instrumenti homines imaginibus hærebant affixi, ne illas quidem in suum referentes auctorem, & finem: at diuino incarnati verbi detecto mysterio, summa veritas, vnitasque septenario adiuncta, septenarium in Octonarium commutauit. Nec ab re quidem humanam septenario expressam assumpsit naturam, quo plenius ac perfectius vmbratilem septenario expressam imaginem, in suam transferret veritatem, qua parte Iudaismum, ritum item Gentilium, quique solis hærebat imaginibus, in veram Dei latriam commutauit, & sacrificiorum vmbratilium multitudinem septenario expressam, in vnum verissimi, & immaculati agni commutauit sacramentum, in quo quæque omnia complectuntur sacramenta, eoque mediator veteris, & noui testamenti factus est, mediator nihilominus Dei & hominis, vitæ præsentis & futuræ. Quod quidem est argumento, nobis de hac vmbratili vita transeundum ad veram & immortalem vitam. Quemadmodum enim angelicus intellectus purus est, & per se subsistere natus extra corpus: Ita & humanus intellectus in corpore subsistere natus est. Cum igitur humani intellectus natura subsistat in corpore, non debet natura extra corpus esse, neque disiungi aut à corpore segregari. Nam quod

extra

extra corpus animam degere firmiſſimè credimus, huius cauſſa fuit peccatum, quod præter naturam eſt: quare iterum etiam cum ſit immortalis & incorruptibilis, natus eſt corpori reſtitui, vt in proprio gradu & ſuapte ipſius natura ſubſiſtat ſemper. Facta ſunt enim & creata vniuerſa ab omnipotenti Deo, vt eo modo ſubſiſtant, quo nata ſunt eſſe; nec ſtatuit, aut vult Deus quidquam in rerum natura inane, vel ocioſum. Atqui nata eſt rationalis anima, vt ſit & ſaluetur in corpore, vtpote cui multæ vires inſunt, quas niſi corpori addicta & conglutinata nequit exercere: nam ſi verum eſt, prout verum eſt, animæ noſtræ ſubſtantiam conditam eſſe in æuo, nunquamue interituram, aderunt illi ſemper ſiue in corpore, ſiue extra corpus vniuerſæ vires ipſius, naturaleſque poteſtates; extra corpus autem ſubſiſtenti plurimæ eius vires ocioſæ relinquuntur, vt quibus deſunt ipſa ſubiecta, & organa, & exercendarum naturalium operationum facultates, veluti ſenſitiua, & imaginatiua, ad quas duntaxat in ſubiecto corpore exercendum nata eſt anima. Et cum omnis naturalis animæ vis, & potentia ſit propter operationem, quæ ab ea proficiſcitur, debet & naturalis potentiæ ſempiternæ ſemperque manentis, ſempiterna continua, & iugis eſſe operatio; alioquin (quod contra naturam eſt) vis animi inanis, atque ocioſa manebit. Licet enim illæ animæ vires, quæ ſunt in aliqua parte corporis, & quæ, vt perficiant ſuas functiones, indigent organis corporis, animam non conſequantur emigrantem è corpore; omnino tamen in ipſa anima potentiæ iſtæ penitus manent, tanquam in radice. Futurum eſt igitur poſt ſex huius ſeculi ætates, & ſeptimam ſabbathi, in qua noſter intellectus à corpore ſegregatus quieſcit, vt reſolutum in atomos corpus, Octaua ætate, priſtinam corporis formam recipiat, fiatque rurſus æternum animæ domicilium: cui confine eſſe videtur illud Platonis de Repub. libro 10. vbi Herus Armenius genere Pamphilius animas refert, cum in prato dies Septem requieuerint, oportere Octauo ſurgentes die illinc recedere. Quod à Sancto Moyſe creditur deſumpſiſſe,

vt ſunt pleraque myſteria ad Ethnicos quoq; delata. Hoc quippe
Gen.17.11 Leuit. 12. fuerat præfiguratum in Circunciſione, quæ Octauo die à natiuita-
Matt 22. teſiebat. Nam per membrum, quod circunciditur, mortalis propagatio generatur: & quia in reſurrectione nec matrimonium contrahunt, nec elocantur, nullaue carnis agitur propagatio, nullaue ſucceſſio, ſed ſunt omnes, ſicut Angeli Dei in cælo, ideo die Octaua præputium amputari cautũ erat. Eſt & alia cauſſa cur Circunciſio ſieri præcepta die Octauo, nempe ad inſinuandum Sanctorum corpora in die reſurrectionis extremæ ab omni prorſus labe corruptionis emundanda, & immortalitatis atq; incorruptibilitatis gloria cõdecoranda. Tunc ſanè creatura ipſa liberabitur à ſeruitute corruptionis, in
Rom. 8. libertatem gloriæ filiorum Dei. Tunc itidem Saluator noſter reformabit (vt ait Paulus) corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Deniq; tunc corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale hoc induet immortalitatem. Non eſt tamen illorũ
Philip 3. ſpernenda conſideratio, qui circunciſionem dicũt figuram fuiſſe Baptiſmatis. Quemadmodum.n. Circunciſio non vtile membrum amputabat corporis, ſed ſuperfluitatem, inutilem; ſic per ſanctum Baptiſma à peccato circuncidimur. Manifeſtum autem, quod peccatũ, ſuperfluitas concupiſcentiæ eſt, & non neceſſaria concupiſcentia. Impoſſibile.n. eſt quemquam nullo modo concupiſcere, aut tandem ſine guſtu voluptatis eſſe: ſed quod inutile eſt voluptatis, i. inutilis concupiſcentia & voluptas, hoc eſt, peccatum: idipſum eſt quod circuncidit ſanctum Baptiſma, præbens nobis ſignum honorabile, crucẽ in fronte: non à Gentilibus diſcriminans nos (nam omnes ferè Gentes Baptiſma conſecutæ ſunt) ſed in vnaquaque gente fidelem ab infideli diſtinguit. Veritate igitur apparente, inutilis figura, & vmbra, quare ſuperflua nunc Circunciſio, & contraria ſancto Baptiſmati. Ex quo enim Chriſtus baptizatus eſt, & Spiritus ſanctus hominibus in ſimilitudinem columbæ apparuit deſcendens ſuper eum in Iordane, ex tunc ſpiritualis cultus, & conuerſatio, & cælorum regnum prædicata ſunt. At verò ante Baptiſma, vt impleret & ſiſteret le-

gem Dominus, in se voluit Circunciſionis aptari ſignaculum. Vt. n° in Euangelica hiſtoria cap. 2. ſcribit D. Lucas, poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum eſt nomen eius ΙΗΣΟΥΣ. Vbi illud nobis annotandum occurrit, quoniam ſi verba ſpectemus Euangeliſtæ, ſignificari videtur circunciſum eſſe Chriſtum tranſactis Octo diebus, id eſt, nono die: at non eſt hic eorum verborum intellectus: neque. n. in Circunciſione violare voluit Chriſtus legem Moyſis; ſed eſt modus quidam loquendi ſacræ paginæ ſignificans poſtquam aduenit Octauus dies, in eo die Chriſtum fuiſſe circunciſum. Quemadmodum & Matthæus facit Iudæos dicentes Pilato, Chriſtum dum viueret dixiſſe reſurrecturum ſe à mortuis, poſt tres dies, pro eo quod eſt, tertia die. Sic Marcus narrat Chriſtum dixiſſe, filium hominis reſurrecturum poſt tres dies. At Lucas cap. 9. & Matthæus cap. 16. idem commemorantes, ſcribunt dixiſſe eum tertia die. Spectat etiam ad Octonarij myſteria diſcutienda, quod filij Dei nomen vocatum eſt ΙΗΣΟΥΣ: huius. n. nominis non tantum etymologia, ſed & ipſe, qui litteris notatur numerus, perpetuæ ſalutis noſtræ myſteria redolet: nam ſi reſpicis etymon, Octo abſolutè continet elementa: interpretatur. n. SALVATOR: ſi verò Græci nominis numeros ſpectes, numerum habebis diuinæ reſurrectioni congaudentem. Huius. n. numeri ſunt Ι, 10. Η. 8. Σ. 200. Ο. 70. Υ. 400. Σ. 200. Qui in vnum redacti, efficiunt 888. Octo ſcilicet vnitates, octo decadas, Octo hecatontadas: quemadmodum à Sibilla Cumana fuerat pronunciatum his verſibus ex Græco in Latinum conuerſis.

Matth. 27.

Cap. 8.

Luc. 2.

Beda libro 1. Com. in Lucam.

Tunc ad mortales veniet, mortalibus ipſis
In terris ſimilis, natus patris omnipotentis,
Corpore veſtitus. Vocales quattuor autem
Fert, non vocaleſq; duas binum Geniorum.
Sed quæ ſit numeri totius ſumma, docebo.
Namq; octo monadas, totidem decadas ſuper iſta,
Atq; hecatontadas octo, infidis ſignificabit
Humanis nomen: tu verò mente teneto
Aeterni natum Chriſtum, ſummique parentis.

Sibillinorũ oraculorũ li. 1.

Hoc igitur diuinum nomen Octonis absoluitur elementis, quia resurrectionis exemplum in se mortalibus Octaua die resurgendo praestitit. Continet & decuplata, quia legis decalogus quomodo debeat impleri, suæ nos resurrectionis figuris instituit. Continet & centies ducta, quia gloria suæ resurrectionis ostensa, quæ nos in futurum sequatur retributio præmonstrat. Centenarius namque numerus, qui post tot in læua cursum numerorum, primus dexteram petit, illius nimirum seculi gaudijs figurandis aptissimè congruit. Perfectorum autem cumulatio numerorum vnitatis scilicet, Denarij, & Centenarij firmitatis indicium est, auctore Beda. Hæc de Octonario castigatius, quam se copia suggerebat.

Com. in Luc. c. 2.

DE NVMERO IX.

Nouenarius numerus ad Denarij non accedens perfectionem, sed vnitate minor, citra illum deficiens, rerum & operum imperfectionem ac diminutionem designat; mortalibus potius & rebus seculi competens, quam diuinis. Exhodi cap. 22. Decimas & primitias Deo offerri præceptum, nolem verò partes retineri. Quod ergo primum est, & decimum Deo offertur; quod Nouenario mensuratur, retinetur: quia reuera cuiuslibet boni operis inchoatio, & complementum, ac perfectio, Deo sunt adscribēda: quoniam sine diuina gratia nullum bonum opus perficitur, aut completur: ipse enim Dominus operatur in nobis velle, & perficere: nec sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Nouem igitur partes, id est, quæcunque imperfectio nobis est retinenda, & nobis adscribenda. Docuit hoc pater familias apud Euangelistam, qui hora Nona inuenit otiosos in foro. Legens diuina oracula, vix aut nunquam Nouenarium laudabiliter positum in-

Leuit. 27.

Philip. 2.

2. Cor. 3.

Matt. 20.

Digitized by Google

uenies. Conſidera Symeonem filium Iacob in Ægypto detentum, & Nouem fratres eius dimiſſos vt reuerterentur ad Patrem, quorum diminutum numerum dum ſpecularetur magnus ille Scriba, non dixit eos aſcendere ex Ægypto, quod ad hoc reor ſpectare myſterium: ſi enim diligentius conſideremus, inueniemus, quia nunquam ferè in ſanctum locum quis deſcendiſſe refertur; nec ad vituperabilem conſcendiſſe memoratur. Nam de ciuitate ſancta Hieruſalem, quæ pacis viſio interpretatur, ſcriptum eſt: Ecce aſcendimus Hieroſolymam. Contra in Ægyptum (ea Mundus dicitur, Gen. 42. Origenes in Gen. lib. 15. Matt. 20. *in quem Dominus deſcendiſſe in carne memoratur) qui ex ſemine Abraham naſcuntur, deſcendiſſe ſcriptum legitur; & rurſum filios* Gen. 45. Amos 1. *Iacob aſcendiſſe de Ægypto. Et de ipſo Abraham ſic dicitur: Deſcendit Abram in Ægyptum: Item: Aſcendit Abram de Ægypto* Gen. 12. *ipſe, & vxor eius. Tum deinde, & de Iſaac dicitur; quia apparuit ei Dominus, & dixit ei, non deſcendas in Ægyptum. Adhuc:* Gen. 13. Gen. 26. *Videns, inquit, Iacob, quia eſt commercium frumenti in Ægypto, dixit ad filios ſuos: Vt quid deſides eſtis, ecce audio quia eſt frumentum in Ægypto, deſcendit illuc. Et paulò poſt dicitur, quod deſcenderunt decem fratres Ioſeph in Ægyptum comparare frumentum; cum autem dimiſſi reuerterentur ad patrem, eo quod detento Symeone, Nouem eſſent, non eſt ſcriptum, quod aſcenderint ex Ægypto; ſed: Imponentes, inquit, frumentum ſuper aſinos ſuos, abierunt. Quæ de aſcenſione, & deſcenſione dicta eſſe volui, quo diuinam paginam non inerudito ſermone compoſitam, ſed ſecundum diſciplinam diuinæ eruditionis accommodatam; neque tantum hiſtoricis narrationibus, quantum myſticis rebus, præcipuè numeris, inſeruire dignoſcas. Paſcha immolat populus, & alias celebrat feſtiuitates: omnis eius ſolemnitas octauo abſoluitur die, nec ad Nonum peruenit. Qui agnum Paſchæ parant, tranſactâ die Nona incipiunt præparare. Dies denique propiciationis, & expiationis menſis ſeptimi, poſt diem Nonam celebratur. Nouenarium numerum non in bonam partem accipit, & quartus Regno-*

Gen. 42. Gen. 42. Gen. 42. Exho 12. Leuit. 16. 23.

Ier. 39. & 52. 2. Reg. 25. 4. Reg. 18. rum liber, & Ieremiæ narrat hiſtoria: in hoc enim obſeſſa, & expugnata Hieruſalẽ à Nabuchodonoſor Rege Babylonis. Anno Nono regni Oſeæ, Salmanaſar Rex Aſſyriorum Sammariam cepit, ducẽs populũ Iſrael in Aſſyrios captiuum. Die Nona menſis Iulij vtrumq; templum dirutum, atq; euerſum: ideo apud Iudæos infauſtus, & ater

D. Hier. ī Aggæũ 2. nuncupatus eſt Nouenarius. Apud Aggæum, quia prophetia de immundicia populi futura erat, ſecundo anno Darij Nonus menſis

2. Reg. 24. Exho. 30. iungitur. Taxatur hic numerus libro Reg. 2. quando peccauit Rex Dauid populũ mandans dinumerari abſq; ſicli dimidij collectione: dicitur.n. quod Ioab, luſtrata vniuerſa terra, adfuit in Hieruſalem poſt Nouem menſes. Indicabat autem hic numerus ſubſecuturam pœnam. Quare tria leuat Dominus ſuper Regem, vt vnum ex tribus eligat. D. Hieronymus exponens illud Ezechielis: In anno Nono,

Ezech. 24. decimo mẽſe, decima mẽſis: Nouenarius, inquit, pœnarum, et dolorũ

4. Reg. 25. numerus eſt, & ſemper ſequitur iuſtitiam, & decimi menſis, & diei decimæ clementia temperatur: idcirco. n. adhibentur ægrotantibus

Plal. 9. pœnæ, vt dolorem ſanitas conſequatur. Homerus omnis doctrinę artifex, cum ſua ſcripta omni doctrinarum varietate ſparſiſſet, ne deſideraretur quaſi ſacratior eruditio, myſtica etiã numerorum obſeruatione decorauit, quẽ præ manibus habemus Nouenariũ ſemper adhibens ad res triſtes, hominiq; infeſtas. Sciens.n. hunc numerũ pœnæ ac caſtigationi addictum. Iliad. Rhapſ. 1. Nouem diebus ſagittæ Apollinis Græcorum exercitum peruaſerunt, peſtẽ et interitum inferẽtes.

Nouem diebus per exercitum ibant ſagittæ Dei.

Vlyſſeæ Rhapſ. vndecima, Tityus ob improbitatem, temerariamque libidinem deiectus ad inferos, atq; illic ligatus & proſtratus, iugera nouem terræ cooperire fingitur: vt ex Virgiliana tralatione.

Virgil. Aen. 6. Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota Nouem cui iugera corpus
Porrigitur.

Vbi verò Vlyſſem Neptuni fluctibus, furentibus auſtris iactatum fuiſſe deſcribit, ſic infenſo hoc ferè ſemper vſus eſt Nouenario, vt denarium hinc tandem ſtationi conſecrarit, hæc canens Vlyſſ.

Rhapſ. ſeptima, vt interpretatus eſt Simon Lemnius.

Naufragus ipſe ratem cepi, latera ardua prendens,
Brachia iactando, per cærula naue ferebar.
Namq; Nouem errabam cæca caligine ſoles,
Per pelagus raptus, totidem ſine ſidere noctes.
At decima tandem ligno me luce vagantem
Ipſe Deus quicunq; fuit, miſeratus arenis
Appulit Ogygiam curſu, fluctuq; per vndas,
Seruatum ex pelago triſti me littora primum,
Ogygia accipiunt, peregrino nomina dicta,
Inſula in ingenti ponto, quam ſæua Calypſo
Pulchra comas habitat.

Vlyß. Rhapſodia 9.

Hei mihi, tum patriæ tetigiſſem littora terræ
Incolumis, ſi non aquilo fluctuſq; feroces,
Aequoreæq; vndæ, Maleæ ſub curua ſequacis
Saxa retorſiſſent, triſtiq; errore Cithera.
Lucibus inde Nouem varijs freta concita ventis
Ipſe lego, curſu piſcoſa per æquora vectus.
Lotophagum decima tetigi ſub luce carina
Proſper humum, virides qui carpunt frondibus eſcas
Florigeris alacris, terramq; intramus ab vndis.

Vlyß. Rhapſ. 10.

Lucibus inde Nouem vaſtum trabe currimus æquor,
Nocte dieq; ſimul remos lentamus in vndis.
Proxima poſt Nonam cum ſeſe aurora moueret,
Tum procul è fluctu patriæ mihi cernitur ora,
Atque Ithacæ decima ſe tollunt littora terræ.

Vlyß. Rhapſ. 14.

Lethiferis ventis, & tempeſtate ferebar,
Perq; Nouem ſoles rapiebar flamine diro:
At decima vnda rotans Thesprotum ſiſtit in oris,
Nocte ſub immenſo fluctu, cæciſque tenebris.

Etiam ad huius numeri naturam indicandam ſpectare videtur, quod idem Homerus Iliad. Rhapſ. 6. de armorum Diomedis, & Glauci commutatione cantans, Nouenario tanquam deterioris conditionis numero vſus eſt.

Sic vociferantur ab equis descendentes,
Manusque mutuo acceperunt, & fidem dederunt,
Tunc Glauco Saturnides mentes abstulit Iuppiter,
Qui ad Tydiden Diomedem arma mutauit.
Aurea æreis; centum ducatorum Nouem ducatorum.

Est autem huiusmodi historia. Diomedes Græcus, & Glaucus Troianus cum in medio pugnæ feruore inter se obuiam facti essent, vterq; magna sui fiducia fretus, in eoque iam essent, vt manu conserturi viderentur, inuicem (vt fit) sciscitantes alter alterius genus & patriam, amicitiam tandem hospitiumque auitum agnouerunt; quo facto cum pugnare nollent, atq; ideo diuersi abire cœpissent, ibi Diomedes Glaucum ita alloqui cœpit. Heus tu quin arma inuicem commutamus, vt omnibus his innotescat paternum auitumque hospitium nobiscum intercedere? Quo dicto confestim ex equis desilientibus illis, & mutuis complexibus accepta dataque fide, in tãtam amentiam Glaucu, Ioue mentem eripiente, prolapsus est, vt arma aurea, ac centum bobus æstimata, æreis armis Nouemque bobus æstimatis continuo immutaret. Huius autem Diomedis & Glauci inæqualis permutatio prouerbio locum fecit, quoties deteriora melioribus reddita volumus significare. Nec tandẽ à mysterio vacat quod apud eundem Poëtam Græci Nouem annis mala machinati sunt Achiuis, tentantes omnibus dolis: nouerat enim Marti dicatum esse Nouenarium, quare hæc canit Vlissææ Rhapsodia 3.

Annis namq; Nouem celsæ prope Pergama Troiæ
Nexuimus fraudes Phrygibus per Dorica castra.
Obruimusq; illos pugnis.

Quemadmodũ Græcis Calchas prouidus augur ex serpentis portento in Aulide prædixerat, de quo Naso sic cecinit lib. 12. Metamorph.

Hic patrio de more Ioui cum sacra parassent,
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa,
Quas simul & matrem circum sua damna volantem

Corripuit

Corripuit ſerpens auidaq; recondidit aluo.
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Teſtorides vincemus, ait, gaudete Pelaſgi:
Troia cadet: ſed erit noſtri mora longa laboris:
Atque Nouem volucres in belli digerit annos.

Ad diuina oracula redeamus. Nonus Pſalmus illorũ primus eſt, qui aduentũ Antichriſti prophetãt, cuius os maledictione, & amaritudine plenũ, & ſub lingua eius labor, & dolor. In eo rurſum ſacratiſſimus Domini aduentus exponitur, quãdo Dominus iudicabit Orbem terræ in æquitate, & populos in iuſtitia. Numerus etiã præſens illud occultum aperire probatur, quod hora Nona Dominus noſter IESVS Chriſtus ſanctum emiſit ſpiritum. Circa horã quippe Nonam, cum inclinata iam eſſet ad veſperam dies, & tepefactus à meridiano feruore radius ſolis, myſterium victorioſiſſimæ paſſionis conſummauit, euidenter ſe inſinuans, propter auferenda ſcelera, quibus à Diuina luce & dilectione in huius mortem peregrinationis incidimus, crucis ſubijſſe patibulum. Quare inter alia etiam de paſſione Dominica Pſalmus loquitur Nonus, per calculum ſuum tranſitus eius horam annuncians, quando etiã Crucis ipſius noſcitur narraſſe myſteria. Quod ſi D. Athanaſium ſequi voluerimus, in hoc Pſalmo eſt Angelorum demonſtrata pernicies, cum dicitur: Increpuiſti gentibus, & perijt impius. Nam vt in Canonicis decretis legitur, quod nouem hebdomadibus, Alleluia, intermittimus, non incongruè per Nouem hebdomadas, Nouem Ordines accipimus Angelorum, quorum decimus, per ſuperbiam corruens, Angelicum numerum minuit, & à fœlicitate perturbauit: item Auguſt. ſermone de Decimis: Hæc eſt, inquit, Domini iuſtiſſima conſuetudo, vt ſi tu illi decimam non dederis, & tu ad decimam reuocaberis, hoc eſt, ad Dæmones, qui ſunt Angelorum pars decima, aſſociaberis. Tractans Salonius locum illum in Eccleſiaſte: Sapientia confortabit ſapientem ſuper decem principes ciuitatis: Sapientia, inquit, in hoc loco Ieſum ſignificat, qui eſt virtus & ſapientia Dei. Decem principes ciuitatis ſancti Angeli ſunt intelligendi, qui ſunt principes

Matth. 27 Mar. 15. Luc. 23.

De Con. diſt. 1. c. Hi duo.

Rupertus Tuitien. li 12. in Ioan.

16. q. 1. Decimæ.

Cap. 7.

Digitized by Google

ciuitatis, id est, cælestis Hierusalem, sunt & principes Ecclesiæ, quia ipsi quotidie regunt eam & custodiunt. Decem autem dicuntur, quia decem fuerunt ordines Angelorum, sed vnus cecidit per superbiam, & idcirco boni Angeli semper ad hoc laborant, vt de hominibus numerus adimpleatur, & perueniat ad perfectum numerum, id est, denarium; sed quia maius est auxilium sapientiæ, i. Iesu Christi, quam sit Angelorum, ideo dicit quod sapientia confortat super decem principes. Est eiusdem sententiæ Gul. Durandus, hæc scribens libro Diuinorum officiorum: Nouem sunt Ordines Angelorum, qui, postquam decimus cadens propter superbiam, versus est in Diabolum, in perseuerantia æternæ beatitudinis solidati sunt. Adistius ruinæ mentionem spectare videtur quod in Apocalypsi le-
Cap.12. Pet. Löb. gitur: Decima pars ciuitatis cecidit. Hinc etiam illud exstitit, tot
sent.lib.2. dist.9. fore saluandos homines, quot Angeli ceciderunt; quod Angelorum ruina per Hominem sit restituenda, vt Psalmo habetur nono supra
Psal.109. centesimum: Iudicabit in nationibus implebit ruinas: hoc apertius
Luc.14. declarasse visus est cælestis hominum magister Christus, cum de illis, qui ad cœnam vocantur, inquit: Compelle eos intrare, vt impleatur domus mea: sic.n.hũc locũ Doctores aliquos explicasse legimus:
Ius senator in Ps. Quia Lucifer cum subditis sibi, & desertorijs prolapsus locum vacuum reliquit, eum à nobis in ipsius gradum, atque ordinem per virtutem impleri necesse, iuxta parabolam decem drachmarum apud
Cap.15. Euangelium Lucæ. Og Rex Basan, qui typus est diaboli, mystice Nouem cubitorum in longitudine fuisse describitur Deuter. cap. 3. Og.n. secundum quod nominis interpretatio notat, congregans dicitur vel absconditus: quo Diabolus ipse, qui hominum peccata tanquam lapillos assidue in vnum congregat, & in pectoris abscondito iugiter reseruat, non ineptè repræsentatur, iuxta illud Psalmo-
Psal.16. graphi: De absconditis tuis, hoc est, hominum peccatis, adimpletus est venter eorum. In cuius figuram, cum filij Israel desertum per-
Num.21. transirent, ad hunc Regem nullum miserunt nuncium; sed continuo illum sine fœdere, sine interpellatione, aut communicatione ali-

Digitized by Google

qua interfecerunt: quoniam Pauli teſtimonio, nulla Chriſti cum Be- 2. Cor. 6.
lial, nec militum Chriſtianorum cum Dæmonibus, ſicut nec iuſti-
tiæ cum iniquitate, aut lucis cum tenebris habenda eſt communica-
tio. Nec eſt quod quiſquã miretur quoniam Regẽ dixerimus figu-
ram tenere Diaboli, cum audis ipſum etiam Dominum & Salua-
torem noſtrum, in Euangelio de eo dicentem: Ecce nunc venit prin- Ioan. 14.
ceps huius Mundi, & in me non inuenit quidquam. Et iterum: Ecce Ioan. 12.
nunc princeps huius Mundi mittetur foras: ſi ergo totius Mundi
princeps eſſe in Euangelio dicitur, haud abſurdum videri debet, ſi
Og, Regi comparatur. Princeps enim dicitur Mundi, non quia
Mundum creauerit, ſed quia multi ſunt hoc in Mundo pecca-
tores. Peccati autem quia ipſe princeps eſt, ideo etiam Mundi prin-
ceps appellatus eſt. Neq; ſine magni ſignificatione myſterij Sathanæ
addictus eſt Nouenarius: nam & illuſtres Theologi malos Dæ- Rabã. in
mones in Nouem gradus diſtribuunt, quoniam aliqui Dæmonum Aum. li-
gradus pſeudothei, hoc eſt, falſi Dij appellantur, qui aſſumpto diui- bro 3.
næ maieſtatis nomine, pro Dijs coli volunt, ſacrificia, & adorationes Cap. 4.
expetunt, ſicut Sathan ille, qui ait ad Chriſtum: Si cadens in ter- Matth. 4
ram, adoraueris me, dabo tibi hæc omnia: oſtendens illis vniuerſa re-
gna Orbis terrarũ, atq; horum princeps eſt ille qui dixit: Aſcendam
ſuper altitudinem nubium, & ero ſimilis Altiſſimo: hos ſecundario Eſa. 14.
ſequuntur ſpiritus mendaciorum, cuiusmodi fuit ille, qui egreſſus
eſt ſpiritus mendax in ore Prophetarum Achab. tertio loco cenſen- 3. Reg 22.
tur vaſa iniquitatis, qui ſpiritus ſunt inuentores malorũ, omnium-
que artium prauarum, qualis apud Platonem fuit Teut ille Dæ-
mon, qui ludos, et aleã docuit: eos Pſalmographus vocat Vaſa mor- Pſal. 7.
tis; Eſaias vaſa furoris; & Ieremias vaſa iræ; Ezechiel vaſa in- Eſa. 13.
terfectionis, & interitus: quarto loco veniunt vltores ſcelerum; Ier. 50.
quinto, præſtigiatores, qui miracula imitantur, & magis infa- Ezech. 9.
mibus, maleficisque inſeruiunt, atque ita populum ſeducunt mira-
culis ſuis: ſextæ claſſis aſſignantur aëreæ poteſtates, ſe tonitruis, ful-
minibus, & fulguribus admiſcentes, aërem corrumpentes, peſtes,

Digitized by Google

& alia inducentes mala: ſeptimum locum occupant furiæ ſeminatrices malorum, diſcordiarum, bellorum, & vaſtationum; octauum, criminatores, & exploratores; poſtremum, tentatores, & inſidiatores, qui ſingulis adeſſe creduntur hominibus, mali Genij idcirco nuncupati. Sunt igitur in Mundo infernali Nouem genera Cacodæmonum, Pſeudothei, Spiritus mendacij, Vaſa iniquitatis, Vltores ſcelerum, Præſtigiatores, Aereæ poteſtates, Furiæ, Criminatores, ſiue exploratores, & Tentatores, ſeu inſidiatores. Hoc ipſum Pythagoricorum doctrina licet occultè, aſtruere videtur, dum fractis alis animam labi è cælo fingunt, inq; Nouem diſtribuunt genera tanquã Nouenos Dæmonum gradus. Nam & Pherecides ſcriptum reliquit Dæmonas olim cælo lapſos, Ophioneumque nuncupatum, hoc eſt, dæmonicum ſerpentem, qui anteſignanus fuerit agminis, à diuino mentis placito deficientis. Illud quoque in myſterijs exploratum, Iouem quandoque Dæmones inferiores ad inferna deturbaſſe. Præterea Nouenario abſoluitur ſenſibilis mundus. Firmamentum quidem, quod priſci maximum, & ſupremum ſenſibilium corporum crediderunt, ſequitur planetarum ſeptenarius numerus, cælum videlicet Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, & Lunæ. Infra Lunam quattuor ſuperſunt elementa, Ignis, Aër, Aqua, Terra, quæ licet heterogenea, & ab inuicem differentia ſint; quia tamen vna ſimpliciq; ratione, qua & corruptibilia, & inuicẽ tranſmutabilia, continuaque, & ſenſibiliũ omnium ſeminaria quædam ſunt, ab ætherea, cæleſtiue ſubſtantia diſtare cognoſcuntur, ſimpliciq; nomine ea complectimur, vocamusque corpus elemẽtale: conflatur.n. vniuerſus Senſibilis mundus duobus corporibus, elemẽtari ſ. & cęleſti; atqueid totum, quod à centro terræ ad Firmamenti circumferentiam, cõuexamq; ſuperficiem clauſum continetur, ſenſibilem mundum, totiuſque ſenſibilis mundi corpus, & quidquid eſt ſenſibile nuncupamus: exſtant profectò ſupra Firmamentum cæli, ſed inuiſibiles ſunt, & inſenſibiles erratica vel fixa ſtella carentes. Nouem igitur cum ſint totius Senſibilis mundi partes, hieroglyphicè

Digitized by Google

Nouenario numero notantur idololatriæ, qui cum debuissent, has Nouem sensilis mundi partes transilientes, venire ad perfectum numerum, qui est super omnes Deos, decimam nempe partem, ac vt verbo vno complectar, ad Dei cognitionem, post creaturas desiderando Creatorem, euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, dum simulachris diuinos honores tribuunt, atque adorationem à Creatore ad creaturas transferunt, colentes, ac seruientes creaturæ potius, quã Creatori. Vnde D. Ambrosius. Inexcusabiles (inquit) facti sunt Gentiles, quia, quæ creata erant ad vtendum, venerati sunt ad colendum. Apud Esaiam sub Nouem partibus seu nominibus regnorũ vel prouinciarum, vniuersi nominis Christi & ciuitatis eius cælestis Hierusalem aduersarij condemnantur, singulisque onus iudicij, ac grauissimum iniquitatis eorum talentum superponitur, quæ partes immo scissuræ Noũ sunt, decimamq; vnius fidei catholicam Ecclesiam impugnant. Ad quod spectat quod de decem leprosis narrat Euangelium Lucæ. Nouenarius.n.numerus, si vnum in augmentum sui percipiat, quandam formam vnitatis explet, & in denarium surgit; quo numero, i.denario tanta fit complexio, vt vltra illum alius numerus non excrescat, nisi hic idem denarius repetatur à capite, hoc est, ab vnitate, & hæc per infinitatem numeri regula custoditur. Vnum ergo ad vnitatem suam custodiendã non indiget Nouem; Nouem verò indigent vno, vt quædam effigies vnitatis compleatur, id est, denarius: In eundem modũ & illi qui intra vnitatem sanctæ Ecclesiæ sunt collocati, qui per vnum designantur, non indigent auxilio eorum qui extra sunt positi per infidelitatem; illi verò, qui foris sunt indigent adiutorio Electorum, vt per eorũ ministerium ac intercessionem mereãtur sanctæ Ecclesiæ incorporari, quoniam aliter saluari nequaquã possunt. Præterea sicut illi Nouem ex Patria Iudæi, qui mundatori suo gratias non agentes, sed ingratè abeuntes, effecti reprobi, declarati sunt amisisse regnum cælorum, vbi maximè vnitas custoditur: pari ratione vnus ille, licet Samaritanus alios, & grati animi officio

Clemens Alexand. strom.2.

Rom.1.

Rupertus in Esa.li.1. c. 2. & li. 2. c. 12.

Cap. 17.

vicit, & Deum laudibus celebrans, vnius Ecclesiæ deuotam Deo humilitatem significat, qui verò Deo quotidie gratias exoluit, quia repressis præsumptionis suæ cogitationib. infirmitatem suam humiliter aspicit, de bonis quæ agit, nihil sibi tribuit, sed omnia à diuina clementia procedere confitetur. Vnde scriptum est: Nonne decem mundati sunt, & Nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena, qui vnus idemque decimus vnius fidei Ecclesia est: ita profectò si aduersarijs vna inseratur fides, vna fiunt Ecclesia. Quanquã autẽ lepræ, vt præter naturã existenti, peccatum comparari possit, vtpote quod præter naturam sit, animamq; deformitate, quemadmodum lepra corpus afficiat: nõ incongruè tamen, iuxta significationem spiritualem, leprosorum nomine signantur Hæretici, qui, vnitatem fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris: non.n. imperitiam suam abscondunt; sed pro summa peritia proferunt in lucem, & iactantia sermonis ostentant. Nulla porro falsa doctrina, quæ nõ aliqua sit veritate permixta, ne si aut apertè mendax fuerit, haud recipiatur; iut si ex toto vera, hæretica non sit. Quemadmodum autem vulnera vnius corporis in cute apparentia, diuersis coloribus carnem obducunt; ita in vniuscuiusque Hæretici doctrina falsa veris resperguntur, vt sub obtentu veritatis falsitas inimica prævaleat, more eorum qui venena propinantes, ora calicis melle liniunt, vt dum mellis dulcedo intenditur, virtus poculi auidius insumatur. Nec me fugit hæresim esse electionem vel sectam, quæ, vt dicunt Scriptores, referente Laërtio, rationem aliquam, iuxta id quod apparet, & in prõptu est sequitur, aut sequi videtur, vnde & Nouem Philosophorum sectas seu disciplinas fuisse testatur apud Suidam Hippobotus, Megaricam, Eretriacam, Cyrenaicam, Epicuream, Anniceriam, Theodoriam, Zenoniam, seu Stoicã, Academicam, Peripateticam. Et Cicero in præfatione Paradoxorum, de secta Stoicorum verba faciens: Cato (inquit) & ea sentit, quæ non sanè probantur in vulgus, & ea est hæresi, quæ nullum sequitur florem orationis, neq; dilatat argumen-

Gregor. Naz. lib. de baptismo.

Aug. qq. Euang. li. 2. cã. 40.

Seruius Gramma. Aen li 10. Act. 14.

tum, ſed minutis interrogatiunculis quaſi punctis, quod propoſuit, efficit. Auguſtinus lib. de Ciuitate Dei: Ariſtoteles Platonis diſcipulus, vir excellentis ingenij, cum ſectam Peripateticam condidiſſet, quod deambulans diſputare conſueuerat, plurimos diſcipulos, præclara fama excellens, viuo adhuc præceptore, in ſuam hæreſim congregauit. Noſtri tamen Theologi malam opinionem hæreſim intelligunt, hæreticoſque vocant, qui contra dogma catholicum, & chriſtianum ſentiunt, ſuntque in ſua opinione pertinaces: qua de re iſti in Nouenario numero tanquam imperfecti, remanebunt. Et meritò eos Seruator noſter Chriſtus, quaſi ignotos, vbi ſint, inquirit. Sicut enim quos eligit, ſcire comprobatur; ita, quos reprobat, non incongruè neſcire dicitur. Quare & quibuſdam in fine dicturus eſt. Neſcio vos, vnde ſitis: non quod Deum aliquid lateat; ſed quia impiorum vias, quorum figuram iſti prætendunt leproſi, quaſi ignotos reprobat. Nunc à Pythagoricis hæc demonſtrata fuiſſe probemus; ipſi quidem perfectum numerum vocant, quem ſuarum ſectionum ſingulæ partes aliquotæ ſimul ſumptæ coæquant. Huius igitur perfecti numeri vniuerſæ notæ in vnum redactæ Nouenarij multiplicem vna ſuperant vnitate. Nam ſi numeri 28. notas aggregaueris, denarium habebis ex 2. & 8. conflatum, qui ſola vnitate Nouenarium ſuperat: numeri quoque 496. perfectorum tertij, necnon 8128. perfectorum quarti, & 130816. quinti perfecti, ſeparatim ſumptæ notulæ, numerum 19. reddunt, à quo dempta vnitas, remanent 18. bina Nouenarij pluralitas: perfectorum ſexti 2096128. perfectorum pariter ſeptimi 33550336. ſimul acceptæ notæ, vt prius, 28. producunt, qui ſubtracta vnitate, reſiduũ faciunt tertiam Nouenarij pluralitatẽ. Atq. hoc in cunctis perfectis ita habet, vt, dempta vnitate, ſola relinquatur Nouenarij pluralitas. Et quid hoc aliud notat, quam nullam exſtare numeri perfecti ſubſtantiam, niſi vnitas Nouenario copuletur? vſque adeo Nouem indigent vno, vt perfecta ſint. Accedunt ad hanc rem comprobandam decem prædicamenta, ſeu decem prima genera, ra-

Libro 8. ca. 12.

Gregor. mora. li. 2. ca. 4.

Digitized by Google

tione distincta in substantiam, & accidentia, de quibus dici solet.

Summus Aristoteles, trutinando cacumina rerum,
In duo diuisit, quidquid in Orbe fuit.

Substantiæ vnum est prædicamentum; reliqua Nouem sunt accidentium: substantia, vtpote omnibus numeris absoluta, & per se existit, & seiuncta ab omnibus accidentibus considerari, & mente percipi potest; Nouem verò accidentia ita affecta sunt, vt per se existere nunquam possint; sed in subiecto, quod est substantia, semper esse necesse est: dicunt enim Logici, aliquid esse in subiecto, quod, cum in alio sit, sine eo esse non possit, & tamen non est pars eius. Atque de his hæc dixisse sit satis, ad alia transeamus. Humano mortalium generi infestissimum esse Nouenarium argumento sunt multæ admodum graues, & acutæ infirmitates, quæ vsque ad hunc numerum semper crescunt. Quare in renunciationibus apud Iudices contexendis de imbecillitate seu de membri deprauatione, primis à vulneris diebus suspendit iudicium Medicus, nec ante Nonum diem exactum elogio suo vulneris qualitatem testificatur, quod intra id tempus promere se soleant symtomata, leuia, vel horrenda, pro vulneris, & corporum læsorum conditione, aërisque ambientis secundum primas qualitates, aut venenatam corruptionem conditione. Mulier quoque infante nato, si purgari perseueret, permanet sana; sed si vltra Nouem dies differtur purgatio, propè ad periculum accedit ægritudinis: vnde malè admodum habet, & cito incurrit ad mortem. Homo quoque dicitur Nouem diebus in aqua, vbi submersus est, latere; & postea enatare. Homo etiam, qui morsus à Leopardo, à muribus ad corrodendum impetitur, liber remanet, si Nouem diebus ab ipsorum murium impetu defendatur. Pediculus item, qui de homine nascitur, Nouem diebus viuit. Quin & Noueni ætatis anni, sicut & septeni, quos enneaticos vocant, & hebdomaticos, decretorij, maleficique, ac ad vitam succidendam apti.

Ambrosius Paren. tract. de Renuntiationibus.

Petr' Berthorius.

Auctor

Auctor Iulius Maternus propterea ſexageſimum tertium ætatis annum præcipuè videri periculis inſignem, quoniam vtriusq; multiplicatam, ac inuicem obligatam ſibi ſummam perficiat. Nouies.n. ſeptem, & ſepties Nouem, 63. efficiunt. Apud Aul. Gellium legimus obſeruatum in multa hominum memoria, experiumq. ſenioribus pleriſque ſexageſimum tertium vitæ annum cum periculo, & clade aliqua venire, aut corporis, morbiq; grauioris, aut vitæ interitus, aut animi ægritudinis; quo ſanè argumento Andracles dicitur, quod vitæ ſubſtantiam omnem frangat, & comminuat. Auguſtus Caium nepotem lætũ natalem diem ſuum celebrare iubet, quod annum illum omnibus ſenibus periculoſiſſimum, euaſiſſet. Quare Climactericus præcipuè annus ille vocatur, quia à Nono incipiens, vitam hominũ, quaſi per gradus quoſdam agat. Admonent Pythagorici ſexag^ſimam tertiam numerorum Sedem perfectò orbatam eſſe atq; vacuam numero, ſicut & octogeſima prima. Nam & numerus 81. in humanæ vitæ annis maximè formidabilis iudicatus eſt; quippe qui rarò ſine vitæ, aut fortunarum periculo tranſmitti ſoleat, vt qui ex Nouem Nouenarijs reſultet. Quare Climactericus, ſiue ſcanſilis, & ipſe nuncupatur, quod ad eum per gradus, & veluti quaſdam ſcalas, paulatim aſcendatur: ternamque ſumpta vnitas ternarium conficit: is per ſe multiplicatus, Nouenarium. Nouenarius autem in ſe ductus 81. conſtituit. Ad quod fortè reſpicientes Sophiſtæ ſeu Magi, qui cæleſtibus ſyderum errantium globis quadratos numeros dicarunt, Nouenarium Saturno. 16. Ioui. 25. Marti. 36. Soli. 49. Veneri. 64. Mercurio. 81. Lunæ conſecrarunt. At verò Philoſophi, vbi cæleſtibus numinibus numeros aſſignant, dualitatem dicunt dari Lunæ, quæ ſecundum luminare eſt; itemque Saturno & Marti, duobus apud Aſtrologos infortunijs: ille.n. frigidus eſt & ſiccus, melancholicus, naturæ humanæ inimicus, & vitam deſtruẽs, maleuolus, & infortunijs aſſociatus: hic verò calidiſſimus, & immoderatè ſiccus, cholericus, maleuolus, & malæ fortunæ comes. Gel. lib. 15 7.

Septenarius ad Saturnum pertinet, idemq. Lunæ motum, lumenq. dispensat. Nouenarius item ad Lunam, omnium cælestium influxuum vltimum receptaculum, spectat: nam omnes aspirationes per orbem ipsius ad nos vltimo descendunt. Sic in harmonia Binarius, Septenarius, & Nouenarius malè audiuntur: nullus.n.in Musica vel leuiter versatus, ignorat secundam vocem, & septimam esse dissonantes: at cum octaua omnium consonantiarum perfectissima redeat ad primam, Nona similis erit secundæ; quare & insona. Pythagorici Nouenarium, vtpote primi versus finem tenentem, adscribunt Marti, à quo finis omnium rerũ. Cum.n.ex litterarum numeris nati horoscopũ aucupari voluissent, computabãt nomen suum, & vtriusque parentis sui per singulas litteras, collectamque totius summam per 12. diuidebant, & si remansisset vnum, notari volebant Leonem. 2. Aquarium. 3. Capricornum. 4. Sagittarium. 5. Cancrum. 6. Taurum. 7. Arietem. 8 Libram. 9. Scorpium. 10. Virginem. 11. Pisces. 12. Gemini. Cum verò dominatricem stellam scrutabantur, totam summam collectam per Nouenarium diuidebant, illum subtrahendo quoties fieri potuisset, & remanente vnitate, aut 4. vtroq; Solem volebant indicari; si 2. aut 7. Lunam. 3. Iouem. 5. Mercurium. 6. Venerem. 8. Saturnum. 9. deniq; Martem. Quod verò de stella dominatrice adduximus, illud animaduersione dignum videtur, quasdã in corpora humana vires ostendere; actuum autem nostrorum nulla prorsus esse signa: nos.n.liberæ potestatis à Conditore facti, domini nostrarum actionum sumus: si enim astrorũ imperio cuncta facimus, etiam necessitate ea operamur quæ facimus: atqui quod ex necessitate fit, neq; virtus, neq; vitium est; si autẽ neq; virtutem neque vitium possidemus; neq; laudibus & coronis, neque vituperationibus & punitionibus sumus digni. Inuenietur autẽ & Deus iniustus, his bona, illis verò tribulationes tribuens: sed neque gubernabit, neque suarum ipsius creaturarum prouidentiam geret Deus, si secundum necessitatem ducuntur omnia: sed & in nobis ratiocinandi potestas vana erit. Nã si nullius actionis domini sumus

vanè consultamus: rationalis autem potestas, omnino consilij gratia nobis indulta est: vnde & omne rationale, liberæ potestatis & arbitrij est: quod præter Ptolomeum, sensit & rerum omnium peritissimus Virg. cum dicit lib. 2. Georgicorum. Centiloq. propos. 8.

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causſas,
Atq; metus omneis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus.

Et lib. 3. Æneidos,

Fata viam inuenient, aderitq; vocatus Apollo.

vbi ostendit religionem dominari fato. Quod si quis obijciat de Cometis, qui plerumq; portendunt interitum Regum, dicimus cometas non esse stellas cælestes, aut in cælo constitutas, sed diuina ordinatione eos interdum in aëre fieri ad quippiam præsagiendum, & deinde dissipare atque resolui. Nam secundum Aristotelis sententiam, ex exhalatione copiosa in supremam aëris regionē sublata, atq; compacta, gignitur cometes, vbi illa exhalatio ex ignis vicinia incendium concipit, & ab halitu calido atq; sicco continuè sursum ducto pabulum suscipit & alimentum. Redeamus ad nostra: dicebamus Nouenarium Marti, Scorpioq; dicatum: miræ, n. vtriusq; coniunctionis similitudo est: nam Scorpio, qui est Domus & Gaudium Martis, etiam humani corporis pudenda assignantur; & ipse Mars adulteriorum infamia semper notatus fuit, ex quo à Satyrico Poëta Meretrices NONARIÆ dictæ videntur.

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellet.

siue quod Mars censeatur Deus adulterij; siue quod hora Nona cellas aperire solerent, prostituendi sui corporis gratia. Nam hac ipsa hora rebus serijs, ciuilibusq; expeditis negotijs, somno, voluptati, libidiniq; operam dare licebat, quod præclarè quidem Martialis in diei atque horarum populi Romani partitione hoc epigrammate complexus est.

Prima salutantes, atq; altera continet hora,
Exercet raucos tertia causidicos.

Ad quintam varios extendit Roma labores,
Sexta quies lassis, septima finis erit.
Sufficit in nouam nitidis octaua palestris,
Imperat exstructos frangere Nona toros.
Hora libellorum decima est Eupheme meorum,
Temperat ambrosias cum tua cura dapes.

Hinc illud etiam apud Venetos vulgatum.

Nell'hora di Nona non s'in contra buona persona.

Nec illud tacendum, eam esse Scorpij improbitatem, vt diuina oracula per eum indicent Diabolum, & sectatores eius, de quibus
Luc. 10. *in Euangelio dicitur: Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & Scorpios. Ac forta sse huc spectat, quod dictum est: Ipsa*
Gen. 3. *nempe Mulier, conteret caput tuum: nam & si Scorpij conteratur caput, non tamen ad insidiandum adimitur venenum, quod in cauda est; sic etiam si apertæ Dæmonis tentationes repellantur, re-*
Matth. 12. Luc. 11. *dit tamen, vt testatur Dominus in Euangelio, fortior, assumptis secum spiritibus nequioribus se. Itaque quo sæpius de Dæmone triumphatur, eo maior adhibenda cura ad cauendum; cum in cauda remaneat venenum: quod conspicatus Nicander Colophonus*
num. 45. *in Theriacis dixit Scorpij caudam, in qua veneni aculeus est, Nouem à cuspide compagibus sphondylorum contineri.*

Τοίη οἱ κέντροιο κέχυς. Τοῖφδ' ὅπι κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννέάδεσμοι, ὑπὸ εἴρουσι κεραίης.

vbi Antigonus & Demetrius Ἐννέάδεσμοι *simpliciter, non pro Nouem positum dicunt (neque enim Nouem sunt sphondyli, sed tantum septem, vt inspicienti cuique manifestum est) sed quod Nouenarius numerus maximè infœlix sit, atque veneni Scorpij quamsimillimus. Quin etiam idem Nicander* Ἐννέάδεσμοι *alibi dixit de eo, qui duos tantum aculeos haberet, vt Scholiastes notat. Quare*
Suidas. *& Hydram Lerneam maximè mortiferum monstrum, Nouem*
Gre. Nazar. in Iul. oratione. 1 *serpentum capita habere dixerunt. Alcæus enim eam* Ἐννεάκρανον *vocat; cuius significatum multi alijs atque alijs modis interpretati sunt: nos ea contenti esse possumus expositione, quam Plato in Eu-*

Digitized by Google

thydemo posuit, vbi per eam sophisticas ait nugas significari; quo hominum genere nihil in vitæ societate pernicioſius esse potest. Itaq; benè cum Nouenario consentit Scorpius. Ipse autem Nouenarius vsque adeo affinis est Marti, vt in Oraculis res bellicosa habeatur hic numerus, quemadmodum colligitur ex Nouem regnis quando ciuili bello quatuor affectus contra quinque sensus insurrexerunt, ac totam animam quasi ciuitatem adduxerunt in ruinæ & vastitatis periculum: constat enim Nouem esse temperamenta, seu complexiones, resultantia ex quatuor qualitatibus humorum, quibus anima à diuinitate prohibetur, quarum quatuor simplices sunt; quatuor verò commixtæ: nam siccitas mixta frigori, terrestrem, ac melancholicam corporaturam facit; calori, igneam ac biliosam; humiditas cum frigore, aquaticam seu pituitosam; cum calore, aëreã facit, & sanguineam; Nonam volunt æqualem, in qua suam iustitiã omnes qualitates operentur; nullaq. nec superet, nec superetur. Ex harum igitur Nouem complexionũ discordia, religari animas apud inferos dictum est: symboliceq per Paludem Stygiam Nouies inferno circumfusam coërceri & contineri. De qua Poëta nobilis.

Alligat & nouies styx interfusa coercet.

Quam quidem Paludem Stygiam ad iusiurandum adhibere cum soliti essent Dij Gentium, tum si quis eorum peierasset, illa erat proposita pœna, vt per Nouem annos à nectare & ambrosia, atque ab omni Deorum consuetudine abstinerent, præsertim autem concubitu: lectus enim & mensa Deorum, cui simul contingebant, hunc diuinitate donari volebant, vt apud Virg.

Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili.

& Hesiodus in Theogonia.

Ille Nouem procul à Diuis depellitur annos;
Concilio totidem Diuorumque abstinet, idem
Cum superis pariter conuiuia nulla frequentat;
Pristina conditio decimo cui redditur anno.
Tantus honor stygijs iuratis additur vndis.

Addam hic quosdam Gentilium asseruisse Nouem apud inferos esse

animarum ſedes, de quibus commeminit Ioannes Rauiſius Textor in officina: harum prima infantium animas tenet. Secunda, eorum qui ſibi per ſimplicitatem adeſſe nequiuerunt. Tertia, eorum, qui euitantes erumnas ſibi lethum peperere. Quarta, eorum habet animas qui amauerunt. Virg. per totum ſextum Æneidos. Quinta, virorum fortium. Sexta, nocentum, qui à Iudicibus puniuntur. Septima, vbi purgantur animæ. Octaua, vbi animæ ita purgatæ ſunt vt redeant. Nona eſt campus Elyſius. Hic ſuum teneat locum Oraculum illud celeberrimum ad D. Patritij puteum in Hybernia, quo Nouenis hauſtibus expiari animos à grauibus delictis ferunt, atque inde concepto vaticinio ad diuinationem præparari. Antiqui Nouenarium numerum mœſtitiæ ſymbolum eſſe voluerunt: inde Venerem, quæ eſt vniuerſæ hilaritatis auctor, arbitrati ſunt ab Erycis monte digreſſam per Nouem dies ſtatos ſingulis annis ſeceſſum colere, interimque nullas toto eo tractu Columbas apparere: abire enim illas Deæ ſuæ comites, Nonam verò poſt diem aduentare vnam reditus prænunciam, quæ Veneris templum ingrediebatur, reliquas mox vno turmatim agmine reuerti: atque hinc gaudio exultantes Venerem adeſſe profitebantur, diemque illum hilarem, cantibus & iocis feſtiuum celebrant. Scribit quoq; Ælianus Sophiſta quod Formica, cum Nonum à Lunæ coitu diem inauſpicatũ norit, nunquam eo die de latebris exit. Notant hunc numerum Græci littera Theta Θ, quam Iſidorus libro Etymologiarum mortem deſignare ſcribit, eamque in ſepulchris ſolitam poni, quod illa, tum cordis humani tranſfixi ſpeciem quodam modo repræſentet; tũ capitalis ſit littera verbi Græci θάνατος, quod mortem ſignificat: ac ita militari more fieri ſolitum dicebat, vt T nomini militis appoſitum, ſuperſtitem deſignaret: Θ, cæſum. Ad hanc alludit Martialis.

Palus Iouius in deſcriptione Hybernię

Vide Pierium in Hierogl.

De anima libro 1. capit. 23.

Etym. li. 1. cap. 2.

Noſti mortiferum Quæſtoris Caſtrice ſignum.
Eſt operæ pretium diſcere Theta nouum.

Et Satyrographus:

Perſius Satyr. 4.

Et potis eſt vitium mortis præfigere Theta.

Item alius Poëta:

O multum ante alias infœlix littera Theta.

Nec omittendum quod Asconius Pedianus litteris mandauit, olim scilicet in iudicijs, sortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere solitas: ac ⊙ quidem damnationis signum fuisse: T, absolutionis: Λ, ampliationis, id est, quoties sibi non liquere significabant, ac denuo caussam agi oportere. Atq. ab huiusmodi iudiciorum more dictum est illud à Cicerone in Oratione pro Milone, cum de Pompeio loqueretur, qui illi quæstioni iudicioq. præfuerat: Vidit, inquit, in confessione facti, iuris tamen defensionem suscipi posse: quod nisi vidisset posse absolui eum qui fateretur, cum videret nos fateri, neque quæri vnquam iussisset, nec nobis hanc tam salutarem in iudicando litteram, quam illam tristem dedisset. Etiam in sacrificijs Gentium Nouenarius expiationi dicatus habebatur. Cum enim piaculum esset si quis cæde pollutus, vel alio flagitio, ad aras accessisset, minimeq. grata essent sacrificia, quæ ab impuris sceleratorum hominum manibus offerebantur, per Nouem dies, nocteſq. opus erat vt abstinerent ab omni libidine sacerdotes aut mulieres, quibus sacræres erant tractandæ, vt est apud Ouidium lib. 10. Metamor.

Festa die Cereris celebrabant annua matres,
Illa, quibus niuea velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum,
Perque Nouem noctes Venerem, tactusque viriles
In vetitis numerant.

Idem aperto testimonio declarat Propertius lib. 2. Eleg. 33.

Tristia iam redeunt iterum solemnia nobis,
Cynthia iam noctes est operata Nouem.
Atque vtinam Nilo pereat, quæ sacra repentè
Misit matronis Inachis Ausonijs.
Quæ Dea tam cupidos toties diuisit amantes,
Quæcunque illa fuit, semper amara fuit.

Nundinam quoq. Deam colebant Romani, vt asserit Vectius Prætextatus, qua ipsi infantes Nona die à suo natali aqua & igne lustrabantur, illisque nomen imponebatur, quos dies appellant Lu-

ſtricos, vt in cœnis etiam Macrobianis habetur. Præterea Nouem vicibus orabant cum Lemures placare putabant: de quo ritu in hũc modum ſcribit Alexander libro 3. Genialium dierum: Funeſtam (inquit) familiam, aut hominem funere pollutum, nec ædes Deorum dedicare, nec publica ſacra facere poſſe, liquet, niſi in Lemuralibus & Parentalibus, in quibus inferis dijs dare inferias vſus obtinuit: quo tempore ædes Deorum clauſæ iacent. In Lemuralibus fabam noctu iacere vſurpatum eſt, Lemures ſe ex domo eijcere clamantes, quam nigrã eſſe conuenit; ipſamq; lotis manibus, & pede nudo per ora verſare, & poſt terga reijcere, æriſque tinnitum facere, vtque Lemures fabis redẽpti, domo abirent, Nouies Orare. Hæc Alexander. At quando videmus Nouenarium conuenire luſtrationi & deprecationi, non incongruum fortaſſe fuerit hic referre, quæ de primo Tartarorum duce ſcribit Aloyſius Regius libro de rerum viciſſitudine nono: ſic. n. ait: Sciangis primus Chã, primusq; Scytharum dux vidit in ſomnijs equitem cataphractum equo albo inſidẽiem, à quo proprio nomine vocatus fuit his verbis: Scias Scianguis Cham, Diuinam voluntatem eſſe, vt tranſeas montem Belgiam, ac tendas Occidentem verſus, vbi acquires ditiones ac Regna, innumeraſq. nationes tuo imperio ſubiugabis; vtq. certè ſcias quæ te facere moneo, Diuino nutu tibi indicta eſſe, Surge & cum copijs tuis verſus Montem illum proficiſcere ea ex parte qua à Mare abluitur, eoq; deſcendes, & vbi deſcenderis Nouies genuflexus Deum adorabis. Ipſe. n. Omnipotens monſtrabit viam qua tutiſſimè valeas pertranſire. Quamobrem hanc viſionem ſequens Scianguis cum exercitu eò perrexit vbi amplum pelagus Montem illum attingebat. Et cum ibi nullum iter vlterius proficiſcendi apparuiſſet, nihilominus Diuino iuſſui fidens, ipſe & vniuerſus exercitus deſcendentes de equitibus, ibi Orientem verſus flexis genibus Deum adorauerunt, ſuppliciter petentes, vt viam, qua inde incolumes exirent, oſtenderet. Cumque illa nocte orationibus intenti perſtitiſſent, manè ſurgentes viderunt Mare vlterius per Nouem paſſus à Monte remotum fuiſſe,

Cap. 12.

Vide Martinũ Cromerũ de rebus Polonorum li. 7.

adeo

adeo vt ipſis progrediendi viam ſatis latam reliquiſſet. Atque hoc factum eſt anno à Chriſto nato 1212. Adde quod hora Nona effunduntur ad Deũ preces & ſupplicatio. Vt.n. legitur in Actis Apoſtolicis cap. 3. Petrus & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis Nonam, & cap. 10. Orans erã hora Nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait: Corneli exaudita eſt oratio tua. Illud deniq. de hoc numero dici poteſt, quod ad extremam mœſtitiam & luctum declarandum eum adhibuerunt, qui externis ritibus ſacra naturæ, et viuentis Dei myſteria explicare conati ſunt. Cum enim aliquid humani acciderit, vel ipſi Summo Pontifici, vel purpuratis Patribus, qui & totius Eccleſiæ cardines ſunt, & omnium Fidelium inſtar, ex myſtica cæremoniarum formula indicitur per Nouem dies vniuerſæ Romanæ curiæ luctus. Quod idcirco ab Eccleſia vſurpatum videri poterit, quod cum duo omnino Fidelium ſint vitæ ſtatus, alter quidem in via, qui futuri figura cenſetur, et octaua benedictione perficitur: alter in patria, vbi Deum facie ad faciẽ videbimus, qui denario numero perfectus habetur; mors ipſa ſanè ſit medium quoddã terribilis horrendiq; tranſitus, non tam huius corporeæ naturæ diſſolutione, quam diuini iudicij vltionisque diei exſpectatione. Quare infœliciſſimum hoc tempus, cum & ſuppoſitum noſtrum tanto doloris ſenſu diſſoluatur, & anima ipſa nudata & perterrefacta illi tremendo Iudici ſiſtatur, ex cuius ſententia vel ſumma gloria, vel horrendi cruciatus pendeant, Nouenario teterrimo numero ſignificari myſticè voluerunt, ſimulq; interea per totidem dies ſine intermiſſione exorandam precibus Dei benignitatẽ iudicarunt. Neq; verò hic moueat nos quod huiuſmodi Nouendialia ab Aur. Aug. improbari videantur. Nam ſi rectè eius ſententia attendatur, non damnat Nouendialia; ſed quorundã opinionem, qui propterea ad expiandos Manes à fidelibus adhiberi arbitrabantur, quod olim fuiſſent à Gẽtibus in funeribus excogitata. fuit.n. ſolẽne apud illos vetuſtiſſima conſuetudine Nouendialia pro mortuis celebrare, quemadmodũ licet plurimis in locis animaduerte-

Li quæſt. in Geneſ.

re. Apud Homerum, quem vnum omnium Gentium mores diligentissimè persecutum fuisse testatum est, Nouem diebus inter Deos immortales contentio exorta, eo quod Achilles Hectoris cadauer inhumatum teneret, neque Priamo patri, vt sepeliretur, restitueret.

Iliad. 24. Nouem diebus iam contentio inter immortales orta est
Hectoris circa cadauer, & Achillem Vrbium expugnatorem.

Et paulò post inducitur Priamus Nouem dierum inducias ab Achille petere ad faciendas Hectori exequias.

Si placet vt dignos nato impendamus honores.
Flere Nouem luces permitte domi Hectora nostræ,
Ætheraq;, & miseris implere vlulatibus vrbem.

Apud eundem Poëtam Niobes sex filij, & filiæ totidem; hæ ab Apolline; illi à Diana interfecti, Nouẽ diebus inhumati iacuerunt.

Ibidem. Namque & pulchra comas Niobe postquam edita vidit
Funera natorum ter quattuor, obruta luctu
Indulsit mensis tamen, atq; alimenta recepit.
Sex etenim pueroſque mares, totidemq; puellas
Enixa est vtero, quorum illos Delius arcu
Lethifero occidit: tulit has irata Diana,
Quod se prætulerit Latonæ stulta parenti,
Quod geminos tantum Latona enixa tulisset,
Se bis sex peperisse animo iactabat inani.
Hi gemini tamen hos omnes arcu atque sagittis
Confecere suis, qui ter tribus vsque diebus
Immundo iacuere solo, sine honore sepulchri.
Non etenim exstabat quisquam qui corpora humaret,
Cum populum in lapides vertisset Iuppiter omnem.
At decima superi miserati luce iacentes
Mandauere solo.

De hoc ritu loquitur Poëta nobilis.

Æn. lib 5. Præterea si Nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit.

vbi Seruius Grammaticus docet apud Maiores in more positum, si forte defunctus non extinctus erat domi, cui celebrandæ fuerant exequiæ, domum referebatur, vbi dies septem seruatus, octauo incendebatur, Nono sepeliebatur. Vnde & Nouendiales pulueres vocat

In Epodo *Horatius: sic & ludi funerales Nouendiales aliquando dicti sunt,*

Digitized by Google

& sacra ipsa, Nouendialia. Idem affirmat Donatus in Commentario Phormionis dicens, in funere Nonum diẽ voti habere instaurationem. Atque huius sacrificij mentionem fecit Suetonius Tranquillus scribens Cottam Messalinum quandoq. coargutum, quod cũ die natali Augustæ inter Sacerdotes epularetur, Nouendialem dixisse cœnam illam. Ad hanc Nouenariam funerum cæremoniã spectat quod cum Plotina supremum diem clausisset, per Nouem funeris dies pullatus incessit Adrianus, templumq; erexit, ac hymnos in eam fecit, vt refert Dion Cassius. Vigebat itidem huiusmodi vsus mortuorum lugendorum per Nouem dies temporibus Iustiniani Imperatoris, per quem etiam sancitum fuit, quod hæres non teneretur creditoribus defuncti respõdere ante Nouem dies ab obitu defuncti in Auct. Sed neq; C. de sepul. viol. De quo Glos. fin. l. si ex re. § fi. ff. de stip. ser. dicit tempore Digestorum in vsu fuisse, vt vniuersa familia defuncti veste lugubri incederet, famuliq. atq. omnes hæredes tenerentur portare illas vestes per Nouem dies: quia totidem diebus debebant lugere: ideoq. non vocabantur in ius illis Nouem diebus. Subijciam tandem miraculo Cimiterij Innocentij Parisiensis confirmatum fuisse numerum Nouenarium morti dissolutionique obnoxium esse: sic. n. proditum est, & quotidie experimento comprobatur, cadauera quæ illuc fuerint illata, intra Nouem dies adeo computrescere, quod in puluerem reducantur, & ossa nuda extrahantur, alijq; in eisdem sepulchris sepeliantur.

Petrus Berthorius in dictiõ. mor.

DE NVMERO X.

SENTENTIA omnium Sapientum illa est præclarissima, eo superiora inferioribus perfectiora dici quo plura dispersa in infimis eminenter continent. Hinc fit, vt inter corpora, cælestes Orbes infimis corporibus præstent, non solum quia corruptionis expertes, verum etiam quia quod perfectionis & nobilitatis his inferioribus inest, in illis

Digitized by Google

Dionys. lib. de diuinis nominib.

præexsistat eminenter. Substantiæq. illæ separatæ licet corpulentam non habeant compositionem, virtute tamẽ perfectionem in compositis repertam complectuntur. Deus denique qui purissimus idemque simplicissimus ab omnibus habetur, eminenti virtute, cuncta continet, portans omnia verbo virtutis suæ. Quod mirum vtique non est, cum rerum species, attestãte Philosopho, sint sicut numeri, qui consistunt non solum propter vnitatis additionem, quæ differentiam ab alio numero specificam constituit, verum etiam quia superior numerus vniuersas inferiores complectitur vnitates. Ex quo fit, vt Denarius numerus cunctis perfectior dici possit, vt qui vniuersa numerandi genera in se continet, parium quidem, & imparium; parium, vt duo; imparium, vt tria; & ex vtrisq; compositorum parium & imparium, vt quinq; sed & numerum primum nuncupatum, quem vno tantum metimur, cuiusmodi esse duo, tria, quinque, septem diuidendo intelligas: cõtinet & quadratum quaternarium, numerum quidem pariter parem; tum & tessellatum, siue cubum octonarium, pariter parem pariter figura præditum, id est, longitudini latitudiniq. æqualem habentem profunditatem: deinde & senarium suis adæquatum partibus. Et si in se ipsas duxeris Denarij partes, quæ sunt vnum, duo quinq., restitues Denarium, quo nihil absolutius, quod in decem proportionibus quatuor cubici numeri consummationem accipiant, quibus aiunt Pythagorici cuncta constare. Complectitur etiam Denarius numerus naturam, tum indimensam, tum dimensioni obnoxiam: quæ dimensione caret ex puncto solo constat: at quæ distinguitur interuallis tres habet formas: Lineæ, Superficiei, & Solidi: quæ.n. duabus notis siue punctis terminatur, Linea est: quæ autem in duo interualla tribuitur, Superficies, linea scilicet in latitudinem diffusa: quæ deniq. in tria, Solidum, cum longitudo & latitudo crassitudinem sibi adiunxerit, in quibus natura gradum sistit: nam plura, quam tria non procreauit interualla. Numeri, vnde ista primum expressa, sunt, Vnum quæ est puncti dimensione carentis nota: Duo, quæ lineæ: Tria, quæ su-

Heb. j.

perficiei: & Quatuor, quæ ſolidi rationem habent. Horum compoſitione, vnius ſcilicet, duorum, trium, quatuor, perficitur Denarius. Qui etiam in rebus ſub aſpectum cadentibus, alias præclaras formas exprimit: per hunc. n. numerus infinitus penè fit menſurabilis, eo quod fines quatuor ipſum conſtituentes ſint, Vnum, Duo, Tria, Quatuor. Quibus totidem fines æquis portionibus reſpondentes ex Denarijs Centenarium gignunt: coaceruatis. n. Decem, Viginti, triginta, quadraginta, Centenarius procreatur. Eodem quoq. modo & Millenarius ex Centenarijs conflatur. Vnitas autem, Denarius, Centenarius, & Millenarius, quatuor ſunt termini, è quibus naſcitur Denarius. Vnde illum Pythagorici primam quaduraturam appellarunt, quod ex 1. 2. 3. & 4. collectis fiat Denarius primus numerorum limes. Eſt autem Denarius etiam tanto cæteris numeris perfectior, quanto cunctos ſingulatim numeros includit. Quemadmodum enim ipſum nominis etymon docet, decas dicitur, ὡς δεκτικὴ πάντων τῶν ἀριθμῶν, id eſt, quod omnes numeros complectatur: nam cum ad decem peruenerint numeri, progrediendi finem faciunt, ac deinceps iterantur ſolum ac reuoluuntur. Hinc efficitur, vt quiſque iure merito mirari poſſit huius numeri naturam: cum omnes ferè homines, tam Barbari, quam Græci ad Decem vſque numerare conſueuerint: quaſi decem digitis naturali lege creati homines, ſui numeri calculos adipiſcentes, hac eadem multitudine cætera quoque connumerent. Quod ipſum ex Pythagora adducit Ariſtoteles, & à Plutarcho quoque traditur lib. de Placitis Philoſophorum primo, quo loco de principijs rerum diſſerit. Sed & Vitruuius lib. 3. Architect. cap. 1. Perfectum (inquit) Antiqui inſtituerunt numerum qui Decem dicitur: namque ex manibus Denarius digitorum numerus, ex digitis verò palmus, & à palmo pes eſt inuentus. Sicut autem in vtriſque palmis ex articulis à natura Decem ſunt perfecti: ita etiam Platoni placuit eſſe cum numerum ea re perfectum, quod ex ſingularibus rebus, quæ Monades apud Græcos dicuntur, perficitur decuſſis, quæ ſimul ac vndecim, aut

duodecim sunt factæ, quod superauerint, non possunt esse perfectæ, donec ad alteram decussim peruenerint. Hæc Vitruuius. Tum quoque iustissimi viri dextras præbebant in tutela rei, vnde Diodorus Siculus in Philippo dicit: date dextræ fidem apud Persas firmissimam. Homerus omnis doctrinæ Artifex. *Iliad. 6.*

Sic vociferans ab equis descendentes
Manusq; mutuo acceperunt, & fidem dederunt.

Virgilius Æneid. lib. 1.

— cur dextram iungere dextræ
Non datur?

Item libro 6.

— nec veriti dominorum fallere dextras.

Ouidius in Epistolis.

Heus vbi pacta fides, commissaq; dextera dextræ.

Et ad Gal. 2. dicitur quod dederunt dextras: quasi Denarium numerum præmittentes. Quæ quidem res nunc suis hominum litteris confirmantur. Hic igitur numerus, sicut Vnitas, est circularis, quia coaceruatus redit in Vnitatem, à qua sumpsit exordium. Et ipse numerorum omnium finis est, & complementum, & principium Decadum. Porro sicut Denarius refluit in Vnitatem, ex qua processit: non secus omne fluens reuertitur ad id, à quo habuit principium sui fluxus: sic Aqua currit ad mare, à quo traxit originem. Corpus in terram, à qua sumptum est, reuertitur. Eccles. 1. Eccli. 3. *Tempus redit in æternitatem, à qua fluxit. Mens à Deo facta, ad eundem regreditur. Beda in Genesim: Anima, inquit, à Deo data est, & ex nihilo facta: quare nullum habet elementum, ad quod reuertatur, nisi ad Creatorem suum, postquam de corpore exierit. Omnis denique creatura, secundum se considerata, fluit in nihilum, ex quo creata est, nec nisi Diuino Verbo sustentatur, in quo vniuersa sunt condita. Cuncta demum cum Denario, & per Denarium gyrum efficiunt, vt inquit Proclus, à Deo incipientia, & in ipsum desinentia: sicut enim ab*

Digitized by Google

vno principio demanant omnia, nempe à ſummo bono; ſic in vnum finem tendunt, in bonum dico, quod omnia appetunt. Deus enim Ἄλφα, & Ὦμεγὰ, principium, & finis omnium entium. Ipſe prima Vnitas, qui priusquam ſeſe in principio temporis communicaſſet, primo ſe ab æterno in primum numerorum, ſcilicet ternarium diffundit, dehinc in Denarium, tanquam in Decem Ideas, menſuras omnium numerorum, & rerum omnium faciendarum: quas Hebræi decem attributa vocant, & Decem Diuina nomina numerant: qua de cauſſa vlterior numerus dari nequit. Hinc, quæ in natura Categoriæ ſiue Prædicamenta vocantur, quibus conſtare putant, & intelligi quæcunque in hoc Conditoris orbiculari globo continentur, Decem dumtaxat eſſe conſentit etiam Ariſtoteles Peripateticorum Gymnaſiarcha: Subſtantiam dico, quantitatem, ad aliquid ſiue relationem, qualitatem, agere, pati, habere ſiue habitum, ſitum eſſe, vbi, & quando. Quæ quidem omnia hoc elogio continentur: Alexander Magnus, Imperator, Philippi Regis filius, comedendo, venenatus, hic, nunc, iacet, tumulatus. Hunc quoque ornatiſſimum Mundum Mathematici recentiores Decem Sphæris moueri probant. Cui & tu addas Denarium à Græcis Decada vocari, quod omnem, vt diximus, in ſe numerum recipiat, Pythagoræoſque Decada Mundum vocaſſe, quod eo numero ſit compactus. Architas etiam Tarentinus nobilis Pythagoræus omne, quod eſt, Denario numero claudit. Diuinus autem Plato Denarij numeri perfectionem oſtendere volens, vt Marſilius docet, integram abſolutæ Reipublicæ formam denario librorum numero compoſuit. Iam verò apud Iureconſultos maior pars præſcriptionum Decem annorum numero circumſcribitur, aut ſi longius tempus depoſcit, aut illius abſentia, contra quem præſcribitur, vel cauſſæ aut partium qualitas eodem annorum numero, vel duplicato, aut aliter multiplicato ferè ſemper concluditur. Ad hæc ſtatuerunt tempus ſimpliciter, & ſine alia declaratione prolatum, ſi-

Apoc. 1. 21. 22.

Ariſt. lib. Prædicamentorũ.

gnificare decennium: ita enim ſcribitur in l. ſine præfinitione D. de pœnis: quam in ea rem expendit Dominicus, & dicit ſingulare in cap. ex litteris col. 4. ver. quid ſi Iudex dicit, extra de conſtitutionibus. Sed & rerũ Series, quas Alcmæonij contrarietates appellarũt, ob Arithmeticæ artis amorem, in numerũ Denariũ coarctarunt: vt

Finitum,	Infinitum:
Impar,	Par:
Vnum,	Multa:
Dextrum,	Siniſtrum:
Maſculinum,	Fœmininum:
Quietem,	Motum:
Rectum,	Curuum:
Lucem,	Tenebras:
Bonum,	Malum:
Quadratum,	Altera parte longius.

Atque hæc ita ſunt vtralibet, quod duo ſunt, nam ſi vnum eſſent, non vtiq. contraria forent. Deniq. omnia Dena perfectum quoddã in ſe habent. Nam & priſci Scriptores quicquid ingens eſſet, vocabant Decumanum, ampliſſima quæ fuiſſent ſcuta appellantes Decumana, & Decumanum dicentes ouum, ac fluctum Decumanũ, pro magno: quod à ruſticis, & nautis obſeruatum ſit decimum quodq. ouum naſci cæteris maius: & decimum quemq. fluctum reliquis eſſe ampliorem, quod aſtruit Ouidius lib. 1. de Triſtib. cum ait:

Alexand. Neapol. lib. 6. c. 22. genialiũ dierum.

Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, vndecimoque prior.

Et libro Transformationum decimo.

Vaſtius inſurgens Decimæ ruit impetus vndæ.

Et Greg. Nazianzenus in diſtichis.

Doctus Gubernator Decimas vndas cauet.

Valerius item Flaccus lib. 2. Argonauticõn.

—— quanta quoties & Palladis arte
Inceſſum Decimæ cecidit tumor arduus vndæ.

Poſtremo Lucanus lib. 5. Belli ciuilis.

Hæc fatum Decimus, dictu mirabile, fluctus
Inualida cum puppe leuat.

Quod

Digitized by Google

Quod ſi Poëtarum auctoritas non ſatis eſt, Bedam quoq; libro de Mundi conſtitutione his verbis loquentẽ audiamus. Exæſtuat mare inter diem & noctem ter; bis in æſtiuo die, & ſemel in nocte; bis in hyemali nocte, & ſemel in die: et dodrantẽ, & ſemunciã horæ durat: ſed ſiue exæſtuent, ſiue vento impellantur, dein, & dein fluctus ordinantur, quorum Decimus eſt maximus: hæc ille. Erit igitur Denarius & ipſe quædam vnitas, iteratione Vnitatis, ac ſecunda Vnitas perfecta, perfectionisq; procreatrix, atq; aliquo pacto ipſi primæ, & antiquiſſimæ Vnitati magis ſimilis, quam vllus ſimplicium numerorum, vtpote qui ipſius Vnitatis lucidam captat effigiem. Eſtque formalis quædam Vnitatis reſumptio. Nam Decem per 1. id eſt Iota, quæ virgula eſt erecta, Græcè ſcribimus, aut per ſolum punctum Hebraicè notamus', id eſt Jod, quæ tam Barbaris, quam Latinis alioqui ſimplicem referunt Vnitatem, quippe à qua numerus Denarius oritur, & in quam deſinit. Neq; tamen hanc expreſſam, claramque ſimpliciſſimæ Monadis effigiem, hanc ſui principij formalem identitatem Denarius fert abſolutam; ſed in alteritatis cuiuſpiam, ac priuationis ſubſellio. Non enim Denarius ſimplici ſeque ferente Vnitate pingitur ab Arithmeticis; ſed Vnitate, cum anteriore ſcabello priuationis, id eſt, Vnitate, cui ab antiqua parte, notam alteritatis adiungunt, O, quam vocant Ziſram. Nam huiuſmodi orbiculare ſignum, numerus quidem non eſt, nec vllum exprimit numerum; ſed numerorum alteritates, & interualla. Quo fit, vt in Denario, qui ad hunc modum pingitur 10. manifeſta Rationalis fabricæ conſpiciatur imago. Quemadmodum enim Denarius ex Vnitate, & priuationis forma conflatur: ita humana ſubſtantia animo, corporeque conſtat. Humanus Intellectus eſt quidem intellectus, non tamen per ſe, ſed intellectus inditus alteritati corporis: corpus autem ad animum, vicem non entis obtinet. Vnitatis igitur character hominis exprimit animum; ſed alteritatis & priuationis appoſitio ſpeciem gerit humani corporis. Quemadmodum autem vera, perfectaque

Digitized by Google

Denarij essentia ipsius Vnitatis est species, conducit tamen & ad eius substantiam priuationis articulus: pari analogia verum hominis esse præcipua est animi portio (à forma.n.prouenit esse secundum Philosophum,) ad illius tamen substantiam quoquo pacto corporea desideratur appendix. Præterea primus numerorum Denarius Vnitatis speciem in scutula priuationis excepit: prima quoque humana substantia insignem Diuina specie animum corporeo texit amiculo. Supra Denarium, quidquid est numerorum, expers est priuationis, & exteræ sedis, seipsum fulciens, & sustentans: quidquid item est eminentius humano animo, corporis ac sensuum exsors in sua ipsius sede figitur, ac stabilitur. Est enim humanus intellectus in confinio veriusque naturæ mortalis, & immortalis, vtriusq; nexus, & medium ad vtramque. Nam per mortale, mortalibus coniungitur, & ad mortalia descendit; per immortale, immortalibus, ad immortaliaque ascendit. Et vt elucidatior Denarij numeri ad humanum intellectum struatur analogia, scribo numerorum ordinem ab Vnitate ad Denarium, à dextris in sinistrum, vt Hebræorum morem sequar, tanquam ab Ortu in Occasum, quo modo etiam Decima Mundi rotatur Sphæra.

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Denarij formæ, quæ est præcipuum eius esse, quæ Vnitatis scribitur nota, priuationis effigies videtur obesse, quo minus superiori immaterialium numerorum cœtui adnumeretur: quemadmodum etiã humanum intellectum esse Diuinam effigiẽ, sed corporis obice è choro simplicium Diuinarum imaginum eliminatã fatentur Theologi. Magis enim ad imaginem Dei, simpliciter loquendo, dicendus est Angelus, cum principaliter attendatur ista imago secundum intellectualem naturam, quæ perfectiori modo in Angelis reperitur, cum sint formæ simplices intellectuales; homo autem anima constet, & corpore. Rursus priuationis nota, quamquam media sit inter 9. numerorum simplicium supremum, & Denarij Vnitatem; longius.

Digitized by Google

tamen abeſt à nouenario, nihil ei cohæret, ſed ad animam ſpectat Denarij, illiuſque eſt naturalis poſitio, cum qua ſubſtantiam quoq; Denariam adimplet: in eundem modum corporis moles, licet inter extremam ſimplicium intelligentiarũ, & humanam intelligentiam habeatur media; hæc tamen nihil ad Angelicum intellectum pertinet, ſed ad humanum ſpectat tota. Qui verò citrà Denarium ſunt numeri, abſoluti ſunt, & ſimpliciſſimi, immateriales, nulli numerorum alteritati, & varietati permixti, ſimplicibus deſcripti notis, perſimiles prorſus illis abſolutis cæleſtibus formis ſubſtantiam ſortitis extra, ac ſupra materiam, nullis alteritatibus ſubiugati. Qui rurſus Denarium præcedunt numeri, nullo in orbe ſedent, ſuperiores ſunt orbe, nullis circumferentiæ vallis obteguntur: Et quæ ſupra hominem Angelicæ mentes circulum tranſcendũt, orbi nequaquam inſunt, nullo ambitu circumferentiæ capiuntur: nullo.n. loco circumſcribuntur, neq. ſunt alicuius corporis formæ; ſed in loco dici merentur per operationẽ, & corporibus cæleſtibus, vt motrices, non vt formæ inhærentes, adeſſe. Quemadmodum item humanus intellectus, ab intellectu Angelico ſeparatus, inferiori regioni mancipatur: ita ferè ſpiritus, qui Denarij ineſt orbiculo, à ſuperiorum numerorum regione ſeorſum, inferiori cuidam terreſtri regioni deputatur. Nihil enim refert ſi Denarij ſpiritum intra eius corpus collocaueris, id eſt, Vnitatem, in ſuæ priuationis orbiculo, hoc inquam modo ⊙, quod mutata deſcriptione illius non immutetur ſubſtantia. Eſt igitur Denarius rationalis animæ numerus, hoc materiali, & corruptibili corpore vallatæ. Quando autem corruptibile corpus noſtrum, à vitijs purgatum, reſurget corruptione depoſita, vt verum ſit illud quod dicit Apoſtolus 1. Corint. cap. 15. Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute: ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale: tum profectò noſtra mens ſedem nanciſcetur inter puriſſimas, ſimpliciſſimas, ac ſupercæleſtes mentes; vt per Apoſtatarum ruinam, diminutum numerum rurſum ſuperueniens vni-

Amb. de Noe & Arca c 1.

tas, Decadem reſtituat. D. Gregor. explanans Euangelium apud Lucam cap. 15. de vna ex decem drachmis perdita, diligenter quæſita, & demum reperta: Sed inter hæc (inquit) nequaquam relinquere negligenter debemus, cur iſta mulier, per quam Dei ſapientia figuratur, decem drachmas habuiſſe perhibetur, ex quibus vnam perdidit, quam cum quæreret, inuenit. Angelorum quippe & Hominum naturam, ad cognoſcendum ſe, Dominus condidit; quam dum conſiſtere ad æternitatem voluit, eam procul dubio ad ſuam ſimilitudinem creauit; Decem verò drachmas habuit mulier, quia nouem ſunt Ordines Angelorum; ſed vt compleretur Electorum numerus, Homo Decimus eſt creatus; qui à conditore ſuo nec poſt culpã perijt: quia hunc æterna ſapientia per carnem miraculis coruſcans, ex lumine teſtæ reparauit. Hæc Greg. Quoniam verò in illa perenni luce, vbi Dominum facie ad faciem contuebimur, erit vera quies, myſticè Nohe, qui requies interpretatur, Decimus in generationibus conſtituitur. Adam quippe genuit Seth, qui genuit Enos, ex quo natus eſt Caynan, à quo Malalehel, qui genuit Iareth, ex quo natus eſt Enoch, à quo genitus eſt Mathuſalem, à quo Lamech, ex quo decimus natus eſt Nohe. Porro Adam ſecundum Hebraicam tranſlationis virtutem interpretatur homo, quod commune eſt maſculo & fœminæ. Nam ſic de eo ſcriptum eſt: Creauit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, maſculum & fœminã creauit eos. D. Hieron. hominem, ſiue terrenum, vel terram rubrã interpretatur. Euſebius Cæſarien. terrenum, ſeu carnalem, ſiue natũ à terra.

Denominum interpretatione legen. Hier. i. de Hebraic. nominib. Aug in Ciuit. lib. 15. c 17. Iſidorus Etym. lib. 7. c. 6. Gloſ ordin. in Gẽ. Philo Alex.

Seth reſurrectio dici poteſt, eo quod poſt interfectum fratrem natus ſit in hanc lucem. Beda de ſex Mundi ætatibus: Seth (inquit) interpretatur reſurrectio, ſignificans reſurrectionem Chriſti à mortuis, cuius mortem illatam à Iudæis ſignificat Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occiſus.

Enos interpretatur homo, verum non ſicut Adam: quem enim noſtra lingua rationalem hominem dicimus, Chaldæi dicunt Enos. Vnde ait Euſebius: Hominem Enos appellant Hebræi, quo ſanè

lib 7 c. 3. de præp. Euang.

vocabulo, non terrenam, sed rationalem naturam significant.
Caynan iuxta hebraicam veritatem dici potest lamentatio, vel lugens, aut luctus.
Malalehel dicitur laudans Deum.
Jareth interpretatur roboratus:
Enoch dicitur dedicatio.
Mathusalem dici potest mortis remissio, vel mortis concussio.
Lamech humilis siue humiliatus.
Cum igitur Noha quietem sonet, hæc erit conuenientia mysteriorum ex interpretatione decem nominum: Philo biblic. antiquit.

1: Procedens Homo ex terra,
2: Resurgens à peccatis,
3: Vir erit inuocans Deum,
4: Delens peccata pristina,
5: Sicq; laudans Deum,
6: Roboratus spiritu Diuino,
7: Dedicatur ad vitam æternam,
8: Atque mortis victor,
9: Deo subiectus, & humiliatus,
10. Requiem possidet sempiternam.

Quis hic non videat vel duce natura, vel Dei iudicio nominum factam impositionem? Scite profecto magnus ille Origenes, cum Diuinorum nominum virtutem mirificam considerasset, testatus est in his magnam atque mirabilem latere virtutem; ideoque ipsa non esse ex Hebræa, in aliam linguam transferenda. Plato verò in Cratylo, asserere non dubitauit, positione quadam constare nominum rectitudinem; at non quidem temerè, vel vt obtigit, sed positionem ipsam de naturæ penu promi; nec aliud esse nominum rectitudinem, quam naturæ ipsi consonam positionem. Porro quod ad huiusmodi nominum rationem spectat. Cōt. Celsum, lib. 1. & 5. Beda in c. 9. Apoc.

1. Adam siue homo in Genesi Vnitatem adeptus est, quia Vnus creatus est homo, vnaque illi mens indita.
2. Sed qui per peccatum noluit esse cum Deo vnitus, factus est in seipso diuisus, Ideoq. in secunda propagine, vocatus à Deo, resurgit à peccatis.

Prou.18. 3. *In tertia factus vir, inuocat nomen Sanctissimæ Trinitatis, quia turris fortissima nomen Domini, & ad ipsum concurrit iustus.*

4. In quarta generatione deflet peccata pristina: nam quaternarius elementorum (ex quo corpus quod corrumpitur, & aggrauat animam) ductus per suum trigonum Denarium, procreat quadragenarium numerum pœnitentiæ sacrum.

5. In quinta mundatus, & purificatus Deum laudat, dum oculus recta videt, odoratus recta odoratur, auris recta audit, & gustus Verbum Dei gustat, manus denique palpat, & contingit de Verbo Dei. sic

6. Roboratus spiritu Dei ad senarium transit numerorum omnium

Ioan. 15. *perfectissimum, quia Sine me, dicit Veritas apud Ioannem, nihil potestis facere. Hoc igitur Diuino auxilio roboratus,*

7. In septima dedicatur ad vitam æternam. Enoch enim septimus

Gen. 5. *Deo placuit & translatus est: & septima requies prædicatur, ad*

Aug. con. Faust lib. 12. c. 14. *quam transfertur omnis, qui tanquam sexto die, id est, sexta ætate seculi Christi aduentu reformatur: post septimam,*

8. Ad octauam transiens, victor mortis resurgit.

9. Et per superbiam diminutum numerum supercælestium mentium, ipse, Deo subiectus, implebit.

10. Vt ex nouenario fiat Denarius, vnde etiam hominis est decimas soluere. Augustinus Serm. de Decimis: Attende quod creatura decima inter intellectuales creaturas est Homo, quia Angeli in nouem ordinibus consistunt: decimus verò ordo est Hominum, & Hominis est decimã soluere, vt ruinam Angelorum valeat supplere, & decimum ordinem adimplere. Ad quod respiciens Legislator & animalium, & omnium terræ fructuum Decimas Domino consecrat. Atque hæc edoctus Ethnicus ille, qui fecit Europiam de Apolline, qui mystice ex priuatione multorum, intelligitur vnus Deus, Decimam Deo reddi demonstrat his verbis.

Exho. 22. Clemens Alexand. strom. li. 1.

Οὐ θεᾷ δεῖ δεκάτην ἀκροθινιάπυρον αἰμᾷν,
Σταθμῶν ἐκ ζαθέων, χιλίους ὑψηλοῦ.

Quæ sic quidam vertit non ineptè:

Vt decimamque Deo, primos fructusque dicemus,
Sedibus ex sacrosanctis, celsaque columna.

Tradit præterea Herodotus libro 1. Cyrum à Creso monitum vt Decimæ omnium hircorum Ioui redderentur. Et lib. 9. Æginetas Decimam ex spolijs Persarum, qui ad plateas occubuerunt, dijs quibusdam dedicasse. Xenophon quoque in Oratione, quam habuit de Agesilai laudibus, in duobus annis centum talenta & amplius Deo apud Delphos Decimã dedisse refert. Vt quod notius est omittam, Decimas Herculi olim fuisse destinatas: propter quod Plautus Decimam partem appellat Herculaneam, in Trinum. Narrat & Plinius lib. 12. cap. 15. quod vbi Tus collectum erat in ciuitate Sabotam, per vnam specialem portam inferebatur, & ante omnia decimabatur, nec illud extrudere licebat, donec Sacerdos Decimam habuisset. Insinuat igitur Denarius numerus Angelici chori restaurationem, & spem cælestium præmiorum, Domino confirmante, cũ Matth. 20 *eos qui in vinea magni patris familias laborabant, remunerandos fore Denario repromisit; qui Diurnus præcipuè nominatur, quod inibi sit perpetuus dies absq; aliqua nocte, sicut in Apocalypsi legitur scriptum: quod etiam ab Antistite Augustino fuit adnotatum, qui mercedem illam, id est, ipsius Dei visionem in matutinam secat, & vespertinam, nocte secluſa, in qua damnati permanebunt orbati huiusmodi Denario diurno: in Inferno enim, tenebræ, ignis sine luce. Ab hoc mysterio non dissonant Pythagorici supercæleſtem mundum Denario cõparantes: statutis.n. duobus extremis, Vnitate. s. & Millenario, cæteros omnes numeros per accessum, aut receſsũ ab illis definiebant; atque inter hæc, duo statuebant media nempe 10. & 100. Denarium numerum appellantes radicem; 100. quadratum; 1000. cubum. Vnitas absq; diuisione est, & vt Punctum; Denarius, Millenarij radix, cum vnica diuisione. est.n. pariter impar, & vt Linea; Centenarius cum dupla diuisione, & vt Superficies: diuiditur enim in 50. & 50. dein 25. & 25. Millenarius verò cum trina diui-*

ſione, & vt corpus, cum diuidatur in 500. & 500. deinde in 250. & 250. rurſus in 125. & 125. ibiq. diuiſio finem habet. His igitur ad triplicem mundum, Supercæleſtem, Cæleſtem, & Elementarem ſurgebant. Triplici Mundo ſupereminet ſimpliciſſimus actus expers potentiæ Deus ipſe; non ſecus atque Vnitas, Denario, Centenario, & Millenario; necnon Punctum, lineæ, ſuperficiei, & corpori; eoq; Deum vnitate, & Puncto ob ſimplicitatem exprimebant; Supercæleſtem mundum, Denario, & Linea, nempe ob vtriuſq; ſimplam diuiſionem. Nam cum extra Deum nihil ſit ſimplex, eſt vtiq; quodque à Deo compoſitum, ſaltem compoſitione actus & potentiæ, eſſe & eſſentiæ: quare diuiſibile; ſimpliciſſimum autem diuiſibile, quod vnam dumtaxat diuiſionem ſuſtineat. Habet item Linea vnicum ſui dimenſus terminum; & Denarius, vnicam ſe priorem Vnitatem, à qua multiplicatione ſurgit, ac definitur. Ita ſanè ſupra mundanarum Mentium vnica, eaq; ſimpliciſſima menſura. Quod ſi ſolam reſpicis quantitatem, occurrit Linea ſimpliciſſima cuiuſque continui menſura. Nam quodq; continuum Linea, ſuperficies, aut corpus eſt. Porro Linea metitur, & definit ſuperficiem pariter, & corpus; & ab horum nullo finitur, menſuraturue. Non abſimili ratione ſi creaturas dumtaxat ſpectamus, ſupra mundanas Mentes agnoſcimus aliorum quidem eſſe diſcretiores, & menſuras, & à nullo diſcerni, præſertim cum compoſitum, id quod ſimplex eſt metiri nequaquam poſſit. Eam ob rem Angelicus intellectus, cum ſit creatura ſimpliciſſima, & nullum proinde creaturæ dimenſum ſubiens, tempori noſtro non ſubiacet, atque ſupra tempus, quo nos, cæteraq. entia inferiora metimur, eſſe ritè colligitur. Quare qui ad ſolas creaturas ſuos deflectit obtutus, Angelum cognoſcit immortalem & incorruptibilem, vtpote materiam non habentem priuationi cõnexam, quæ malum corruptionemque tendit ſemper. Quod ſi ad vſq. Deum ſeſe attollit, qui Angelo per immenſum, ſimplicior, perfectior, quique ōmnium rerum menſura, ac principium eſt, nõ obſcurè agnoſcit eundem Angelum menſuram aliquam ſe habere priorem; perinde atque

linea,

linea, ſe priorem punctum habet ſuum quidem terminum. Quare non ſimpliciter abſoluteq. immortalis eſt: quemadmodum neq. abſoluta, neque ſimpliciſſima menſura, quod in puncto, & linea è veſtigio innoteſcit. Cæterum ſuperficie, ac Centenario Cæleſtem mundum exprimebant, idque quo cæleſtia corpora geminam admittunt ſectionem. Corpore tandem, ac Millenario, elementarem regionem, ob trinam ſectionem, quæ ſecum pariter inuehit omnem alteritatis rationem, quæ profectò in hoc inferiori mundo eſt vel maxima. Elementarem igitur mundum, Millenarius refert: Cæleſtem, Centenarius: Supercæleſtem, Denarius. Et iure optimo per Denarium merces figuratur æterna, in qua noſtra & in æternum Diuinæ viſioni coniungitur, quia in ipſo numero myſticè Diuina ſimul & humana natura deſignatur. Deus quippe Trinitas eſt: Homo autem, ſeptenarius: nam & quatuor elementis conſtat corpus: & triplex eſt interioris hominis differentia, quam nobis oracula Diuina demonſtrant, cum diligere iubent Deum ex toto corde, ex tota anima, Matt 22.
& ex tota virtute. Vnde & in Decalogo tria ſunt mandata, quæ ad cultum Diuini amoris excitant: ſeptem, quæ proximi dilectionem commendant. Primum quidem tribuitur Patri, dum dicitur:
Dominus Deus tuus Deus vnus eſt: vtiq. vt hæc audiens, vnum Exho 2
Deum Patrem colas, & in multos fictos Deos fornicationem non effundas. Secundum tribuitur Filio dicens: Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanũ, id eſt, ne putes creaturã eſſe Filium Dei, quia omnis creatura vnitati ſubdita eſt: ſed credas eum æqualem eſſe Patri. Tertium mandatũ de ſabbatho poteſt tribui Spiritui ſancto, cuius dono requies nobis ſempiterna promittitur. Nam quia Spiritus dicitur Sanctus, propterea & ſeptimum diem ſanctificauit Deus. Reliqua ſeptem mandata ad dilectionem proximi pertinent, Matth. 15.
quorum primum, quod tamen in ordine quartum eſt, incipit ab honore parentum: inde Apoſtolus hoc primum nominauit, dicens:
Honora patrem, & matrem, hoc eſt primum mandatum in lege. Ephes. 6.
Qui ergo Decalogum in Dei, & proximi amore cuſtodierint, iure

mercedem huius cuſtodiæ in Dei viſione percipient, & de gloria proximi gaudebunt. Quiq; in hac vita, & proximum, quem vident, & Deum, quem non vident, diligunt, hi in futura vita, & Deum Regem in decore ſuo, & proximum glorificatum ac decoratum vi-

Exho. 31. *debunt. Cæterum quis inficiabitur Decalogum digito Dei fuiſſe de-*

Clemens Alexand. Strom l. 8. *ſcriptum, cum diuina ſcriptura teſtetur Deum dediſſe Moyſi in monte Synai duas Tabulas lapideas digito Dei conſcriptas? Porro digitus Dei eſt Dei potentia, per quam efficitur Creatio Cæli, & Terræ, quorum amborum intelliguntur Tabulæ eſſe ſigna. Nam Dei ſcriptura & formatio in ſubiecta tabula, eſt Mundi Creatio; Decalogus autem in imagine cæleſti continet Solem, & Lunam, aſtra, nubes, lucem, ſpiritum, aquam; aërem, tenebras, ignem. Hic eſt Cæli naturalis Decalogus. Terræ autem imago continet homines, pecora, reptilia, beſtias, & ex aquatilibus piſces, & cete; ſimiliter ex volucribus, & quæ ſunt carniuoræ, & quæ miti ac manſueto vtuntur cibo, & ex plantis ſimiliter, & quæ ſunt fertiles, &*

Ariſtot. Phyſicorum li. 8. *quæ ſteriles. Hic eſt Terræ naturalis Decalogus. In ipſo quoq; Homine, quem Philoſophus minorem mundum nominauit, habet Denarius admirabilem vim: adſunt. n. quinque ſenſus, & vocis edendæ facultas, & vis ſeminaria, & hic quoque octauus qui fuit in formatione ſpiritus, nona eſt facultas animæ, quæ principatum tenet, & dicitur principalis, & decima eſt ſancti Spiritus, quæ per fidem accedit, formam & characterem tribuens proprietas, per lauacrum regenerationis. Adhuc decem ſunt ſanguinei Hominis res, menſtruum dico, ſperma, plaſmatiuus ſpiritus, maſſa, humores, organicum corpus, vegetatiua, ſenſitiua, ratio, & mens. Decem præter hæc ſimplicia integralia Hominem conſtituentia, os, cartilago, neruus, chorda, ligamentum, arteria, vena, panniculus, caro, cutis. Decem inſuper partes, quibus conſtat intrinſecus Homo, ſpiritus inquam, cerebrum, pulmo, cor, hepar, fel, ſplen, renes, geni-*

Exho. 16. *talia, matrix. Tabernaculum denique Moſaicum cæleſti tabernaculo figura reſpondens, & humani corporis formam præ ſeferens,*

Digitized by Google

decem cortinis erat ornatũ. Accedunt huius numeri alia Sacramenta. Decem fuerunt Cantores Pſalmorum, vt habetur in מדרש תלים Midraſch: Tillim, videlicet, Adã, Abrahã, Melchiſedech, Moyſes, Aſaph, Dauid, Salomon, & tres filij Choræ; quamquam à noſtris Theologis alij connumerentur, nimirum: Moyſes, Dauid, Salomon, Aſaph, Ethã Ezrachi, Eman, Ezraita, Idithũ, & tres filij Choræ, quorum in primo Paralipomenon nomina recenſentur, videlicet: Aſir, Elcana, & Abiaſaph. Illis correſpondent Decem organa, id eſt, Decem inſtrumenta, vel Decem modi Muſicæ, quibus canebantur, ſic dicta apud Hebræos: Neza, in quo canebantur Odæ: Nablum, idem quod Organum; Mizmor, in quo Pſalmi: Sir, in quo cantica: Tephila, in quo orationes: Beracha, in quo benedictiones: Halel, in quo laudationes: Hodaia, in quo gratiarum actiones: Aſre, in quo alicuius fœlicitas: Halleluiah, in quo laudes Dei tantum, atque contemplationes. Quin & Græcorum Theologia, nouem deputat Apollini Muſas, ipſumq; Decimum Muſis adijcit: illa videlicet cauſſa, quod humanæ vocis Decem ſint modulamina. Vnde cum Decachorda Apollo pingitur cythara. Dauid etiam Pſalterium vocat Decachordum Pſal. 32. 91. & 143. Porro decem chordæ, ſunt Decem præcepta legis; quia ipſa chordæ ſunt, quas ſi bonorum actuum qualitate tangamus, ſalutare melos efficiunt, & ad Cælorum regna perducunt. Quod ſi priſcorum Theologorum myſticos ſenſus ſcrutari voluerimus, Decachordum Pſalterium dicimus Verbum IESV, qui manifeſtatur elemento Decadis. Decalogus (inquit Clemens Alex.) per elementum Iota, nomen beatum ſignificat, IESV, qui Verbum eſt, oſtendens. Vt enim Græci Denarium notant elemento Iota ι; Hebræi, littera Iod; Arithmetici, & Calculatores ſigno 1, addita nota priuationis orbiculo ſignata: pari modo Latini Denarium inſinuant interſectione Græcæ litteræ X, quam dicunt decuſſationem, cuius forma Iuſtinus Philoſophus, & martyr in ſecunda ad Antonium Pium Apologia, ſacratiſſimæ Crucis Chriſti myſterium contineri

Cap. 6.

D. Hier. in Pſal 32. & Epiſt ad Dardanũ de diuerſis generibus Muſicorũ

Clem Alexan. Pædagogi 2. capit. 6.

Beda in Rut. Stro. 6.

Decem à Græcis ſcribitur per Iota, quæ eſt prima litera nominis IESV.

Valerius probus de litteris antiquis.

probat. Nam recto vno apice à ſummo in imum ducitur, rurſus alio non diſpari per tranſuerſa brachiorum componitur. Vnde & merito Decem verbis lex abſoluitur, vt per eundem numerum figura
Matth. 5. Crucis exprimeretur. Hinc & ipſemet Chriſtus ait: Non veni ſoluere legem, ſed adimplere; vtique per paſſionem Crucis, cuius imago fuit in tabulis. Adhuc etiam Ægyptiorum Sacerdotes per † Crucis effigiem, venturæ ſalutis ſpem intelligi volebant, ſic ea vſi, poſtquam huius characteris nota cuncti, iuſſu Diuino, ianuarum poſtibus ſanguine ſignatis, Hebræi ab Ægyptijs incolumes, illorũ primogenitis omnibus ab Angelo interemptis, euaſerunt. Quãquam & illud dici poſſet, Ægyptios notaſſe Denarium, per virgulam, quæ lineam tranſuerſim agat; vti quinarium per eam, quæ lineam contingat, non autem ſecet; vnitatem verò, per eam, quæ ſeorſum ponatur, vt hoc in exemplo licet videre. ⊢ ſignificat decem: ⊢⊣ notat quindecim: ⊢⊣ ſignificat ſexdecim; ⊢⊣ I. decem & ſeptem. Orbiculus verò notabat centum ſic o, ſeorſum poſitus: at coniunctus totidem, quot numeris apponitur, centenarios indicabat, vt ſic oo, vel ſic IIo. ducenta, ſic ooo, vel etiam ſic IIIo, trecenta; ⊢º quingenta; ⊢º, decies centena, ſiue mille. Magnum hoc myſterium Arabibus non fuit incognitum, qui hanc diuinam imaginem ⊢, in brachijs, quo à nonnullis calamitatibus tutiores forent, ſibi pingi volebant: quod & Platonem olfeciſſe, perſuã decuſſem, con-
Lib. 11. ca. 29. & Tripart. lib 9. c. 19. Georg. Cedrenus libro Hiſt. Symbol. † iectura conſequi poſſumus. Refert etiã Ruffinus Aquileien. in Hiſtoria Eccleſiaſtica in templo Serapidis Alexandreæ deſtructo inuentas fuiſſe litterarum notas in lapidibus ſculptas, quæ apud Ægyptios vocantur ſacræ, habentes † crucis figuram, quas cum vidiſſent Chriſtiani, Paganiq; ſingulos eorum hoc ſignum religioni propriæ deputaſſe. Chriſtiani quippe ſignum eſſe dicebant ſalutiferæ paſſionis IESV Chriſti; Pagani verò aliquam communionem Chriſto, & Serapidi per hoc ſignum † aſſerebant; Interpretes autem ſignum Crucis, hieroglyphico ſenſu, vitam ſuperuenientem inſinuare dicebant. Quam ob cauſſam Chriſtiani ad ſummũ faſtigium ſunt euecti.

Digitized by Google

Cumque & per alias litteras, quæ apud eos dicuntur ſacerdotales, iudicaretur finem habiturum Serapidis templum, & ea quæ tunc colebantur, quando videlicet Crucis character apparuiſſet, qui vitam ſuperuenturam ſine dubio declararet, multò plures ad fidem conuertebantur ex his, qui erant ex Sacerdotibus, vel miniſtris templorum, quam ex illis, quos errorum præſtigiæ, & deceptionum machinæ delectabant. Non eſt ſilentio inuoluendum quod de Bathi Tactarorũ Principis vexillo legimus, cui character X. Græcorum litteræ non abſimile, pictus erat, terra percuſſa, ex templo, tali tantaq; caligine, Polonorum acies, qua pene Tactaros profligarant, obducta eſt, vt eius cauſſa victi, & in fugam verſi ſint. Denarius præter hæc aliud habet euidens ſacramentum, quia dicitur numerus iuſtitiæ, quod aſtruere viſus eſt ſapiẽs ille Abraham Patriarcha, dum imminente incendio ſupplex pro Sodomitis deprecatur, vt, ſi reperiatur in his Denarius, veluti quidam numerus iuſtitiæ, detur eis venia: orditur.n. ſupplicationẽ à remiſſionis numero quinquagenario, & in Denariũ deſinit. Mitto allegoricam expoſitionẽ, quod vſq. ad Decem iuſtos non perire Sodomã dixit, quia ſi in quolibet, per Decẽ præceptorum cuſtodiã, Chriſti nomen inueniatur, iſte non perit. Decem.n. vt diximus, ſunt Diuina mandata, et Denarij numeri figura Crucẽ Chriſti demonſtrat. Adde quod nomẽ Ieſu apud Hebræos et Græcos à Iod', & Iota i incipit, quod vtrumq; denarij numeri nota eſt. Animis item purgandis hic numerus accõmodatur, vnde Veteres cæremonias appellauere Denarias, quibus illos qui expiandi, aut ad ſacra adituri eſſent, per Decem cõtinuos dies à certis quibuſdã rebus abſtinere oportebat. Inde apud Ægyptios mos fuit illi, qui ſacris Iſidis initiari vellet, Decem dierum ieiuniũ indici: quod teſtatur Apul. de ſeipſo inquiens: Illud planè cũctis arbitris præcepit, vt Decẽ illis continuis diebus cibariam voluptatẽ coercerem, et neq; vllũ animal eſſem, & ieiunus eſſem. Adhuc apud Plat. Herus Armenius gener e Pamphilius de ſupplicijs purgatorijs diſſerens, ad delendam culpã vtitur Denario numero, quod doloribꝰ aboleatur, quæ

Io. Laur. Ananias lib. 4. de natu. dæmonum. Aug. de Concor. Euang. li. 2. c. 4. Gen. 8.

Lib. vlt.

De Legib. lib. 6. Clemen. Alexãd. Stro. 5.

voluptatib. inoleuit culpa. Sanè pro quolibet voluptatis gradu, Decem adhibet supplicij gradus, quasi vniuersus numerus opportunè purgãdis animis accõmodetur, vt per hũc allegoricè insinuetur, vniuersam corporis labẽ prius esse deponendã, quã ad Vniuersi peruenias Principem, penes quẽ nihil potest esse corporeũ. Vniuersitatẽ quippe notat hic numerus, vt qui primus numerorũ limes: ex quo etiã fit vt consummatæ tribulationis significationẽ accipiat. Hac nimirũ lege, in Hebræorum gratiam, Ægyptijs Decem inflictæ sunt pœnæ; vt, qui in peccando nihil sibi reliquum fecerant ad summam malitiam, omnibus punirentur modis, perfectoq; pœnarũ numero ferirentur.

Cap. 2. Eò spectat quod in Apocalypsi legitur scriptum: Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, & habebitis tribulationem diebus Decẽ: quod explanans Primasius: Vniuersali (inquit) Ecclesiæ hæc dicta conueniunt, aduersus quã Diabolus inextricabiles inimicitias semper exercet: & propterea in Decẽ diebus, præsentis vitæ

Ibidem. significatur excursus, in quo Decalogi mãdata sunt necessaria; quare subdit propheticus sermo: Esto fidelis vsq; ad mortem; & dabo tibi coronã vitæ: ostendens quo pertingant Decẽ dies, qui vsq; ad mortẽ

Gen. 31. Glo. interest. suadet seruare fidem. Sic Decẽ vicibus dicitur Laban mutasse mercedem Iacob: typum gerens Diaboli inducentis hominẽ ad omnium

Iob. 19. præceptorũ transgressionem. Sanctus Iob dicebat amicis suis, qui eũ multis affecerant cõtumelijs: En Decies confunditis me, et nõ erubescitis opprimentes me. Numerorum cap. 14. vbi Deus loquitur de Iudæorum sceleribus, quibus ipsum sæpe ad iram prouocauerant: Qui viderunt (inquit) maiestatẽ meam, & signa quæ feci in Ægypto, et in solitudine, & tentauerunt me iã per Decem vices. Et 1 Reg. cap. 1. Helcana Annam vxorem alloquens: Nunquid, ait, non ego melior tibi sum, quã Decem filij? Daniel cap. 1. dicit de se ipso ad Malasar, Tenta nos diebus Decem: quem locum his verbis dilucidat D. Hier. Non temeritate aliqua, sed fidei magnitudine, firmissimaq. Diuini auxilij fiducia, Decem illos dies præstituit, certum habens fore, vt Deus apud gentem illam barbaram miraculo aliquo declararet, quã

ſibi grata eſſet ſuæ legis obſeruãtia. At contra Ozias arguitur quod quinq; dierum tempus præfiniſſet, poſt quos, niſi aliunde ſubſidium popularibus præberetur, ſe ipſos dederent Aſſyrijs. In eodem Propheta ſcriptum eſt Regem inueniſſe pueros Decies doctiores alijs ſapientibus, qui Arioli & Magi dicebantur. In Apoc. cap. 12. 13. & 17. Decem cornua draconis, omnia Mundi Regna cõplectuntur. Decẽ verò virgines in Euangelio, vniuerſitatem credentium poſſunt inſinuare: ſic Decima generatio aliquando dicit totum tẽpus, vt qui non intrant in Eccleſiam etiam poſt Decimam generationem. i. nunquam. Vis Denarij alia ſacramenta? Nouenarius, vt prædiximus, res bellicoſa in oraculis habetur; ſuperueniens autẽ Vnitas ad explendum Denarium amica putatur: id colligitur ex nouẽ Regibus, quando ciuili bello quatuor affectus, contra quinq; ſenſus inſurrexerunt, & totam animã quaſi ciuitatem adduxerunt in ruinæ & vaſtitatis periculum. Quod prudens Abraham Decimus cum ſuorũ manu ſuperueniens ſuſtulit, pro tempeſtate, tranquillitatem; pro morbo, ſanitatem; vitam pro morte, afferens, fauente nimirum Deo victoriam aſſecutus; ob quam gratus obtulit illi Decimas. Docent deniq; diuina oracula hoc numero quidquam eſſe latentis energiæ ac myſterij, cum adeo frequenter illum nobis inculcent. Gen. cap. 16. Sara poſt Decem annos Agar ancillam dedit Abrahamo in vxorem, vt ex ea liberos ſuſciperet. cap. 24. Decẽ cameli, quos accepit ſeruus Abrahę, queſiturus Rebeccã, ſignificant decem præcepta legis, ſecluſis traditionibus Phariſæorũ. Armillæ quoq; põdo Decem ſiclorũ, quas dedit Rebeccæ, ſunt cuſtodia mandatorũ. cap. 42. Decẽ fratres Ioſeph in Ægyptũ deſcenderunt, & cap. 45. Ioſeph fratri Beniamin redeunti Decem aſinos, ac totidem aſinas dedit tritico paneq; onuſtas. Num. ca. 29. menſis ſeptimi dies Decima ſancta & venerabilis prædicatur: & paulò poſt dicitur: Die quarto offeras vitulos Decem. Ioſ. cap. 1. Nouem tribus cum dimidia tranſeunt Iordanẽ cum Ioſue, quia doctrina Chriſti perficienda fuit per Spiritum ſanctum. cap 17. Ceciderunt Manaſſe funiculi decem. Iudic. 20. Decem viri eliguntur è

Iudith. 7. 8.

Matth. 25. Deuter. 25

Gen. 14.

Origen. hom. 3. in Ioſ.

Digitized by

centum, & mille è Decem millibus. Ruth. cap. 4. Boos tollit Decem viros de senioribus ciuitatis. Adhuc & 1. Reg. 17. Isai filium Dauid iubet accipere Decem panes decemq; formellas casei. Et cap. 25. Dauid misit Decem iuuenes ad Nabal. Et 2. Reg. 15. Reliquit Dauid Decem concubinas ad custodiendam domũ. Rursum cap. 19. in fine, Decem partibus, inquit vir quispiam, maior ego sum apud Regem. 4. Reg. 20. Sol Decem gradibus reuersus est: quod & repetitur Esaiæ cap. 38. Thobias, vt in eius lib. c. 1. scribitur, Decem talenta à Rege accepit. 2. Mach. 5. legitur scriptum quod Iudas Machabæus, qui Decimus fuerat, in desertum locum secesserat: quasi diceret, in paterna Decem præceptorũ lege perfectus. In Esaia cap. 5. Decem iugera vinearum faciunt lagunculam vnam. Quem locum enarrans D. Hier. scribit Denariũ numerum in scripturis sacris mysticum esse, atque perfectum. Apud Zachariam cap. 8. Decem ex omnibus linguis Gentiũ apprehendunt fimbriam viri Iudæi. Joan. 1. Hora Decima venerunt discipuli Ioannis ad Christum, quia docturus erat legem spiritaliter implendam: vel quia necesse est vt qui Deum videre desiderat, Dei se mandatis humiliter subdat; quique luce diuinæ contemplationis postmodum frui appetit, prius adiuuante Domino Decalogum per opera lucis, quasi Decem horas dici Sole illustrante compleuit: vel quia aduentus Christi fuit in nouissimis diebus. Aut quia Decima die tollebatur agnus. Luc. cap. 19. homo nobilis Decem minas seruis dedit, ex quibus his, qui ex vna Decem alias minas acquisiuit, laudatus est, & à Domino potestatem supra Decem ciuitates accepit in præmium: de qua re statim audies quid Origenes dixerit. Et ne per singula curram, lege eundem Origenem hom. 13. in Leuiticum. Gregorium in Iob cap. 49. Cassiodorum Senat. in expositione decimi Psalmi. Augustinum de doctrina Christiana lib. 2. & de ciuit. Dei lib. 15. cap. 20. Hirenæum aduersus hæreses lib. 1. cap. 15. Nicolaum Lyranum in Matth. cap. 25. Andream Tiraquellum Tract. de Præscriptionibus: & inuenies quæ de huius numeri ratione disserunt.

Rupertus in Amos.

Exho. 11.

De

I. 602 - 623

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google